

7/7/1982

S 1301A

ACADEMIAE
CAESAREO-LEOPOLDINAE
CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
EPHEMERIDES

SIVE

OBSERVATIONVM
MEDICO-PHYSICARVM

A

CELEBERRIMIS VIRIS

Tum Medicis, tum aliis Eruditis in Germa-
nia et extra eam communicatarum

CENTVRIA VII. et VIII.

Cum

APPENDICE

et

Privilegio Sacr. Caes. Majestatis.

NORIBERGAE,

Sumptibus ACADEMIAE.

Litteris MELCHIORIS GOTTOFREDI HEINII.

ANNO M DC C XIX.

1719

ACADEMIAE

CAESAREO-MEDICINAE

CAESARIAE

IN URBE CAESAREA

EPHEMERIDES

OBSEQUIATORUM

MEDICORUM

CAESARIAE

THESEOS, ANNO 1717

IN URBE CAESAREA

GENITALIA VII-VIII

APPENDICE

FRANCISCO DE CASTRO

MORIBUS

ACADEMIAE

CAESARIAE

1717

CAROLO

A DEO DATO

IMPERATORVM CAESARVM

MAXIMO

PIO FELICI SEMPER AVGVSTO

GERMANIAE HISPANIAE

INDIARVM HVNGARIAE BOHEMIAE

CASTILIAE LEGIONIS ARAG ONIAE

SICILIAE VTRIVSQUE HIEROSOLYMORVM

NAVARRAE DALMATIAE CROATIAE

SCLAVONIAE BVLGARIAE BOSNIAE

SERVIAE ET RASCIAE

REGI

ARCHIDVCI AVSTRIAE

DVCI

BVRGVNDIAE BRABANTIAE

MEDIOLANI STIRIAE CARINTHIAE

CARNIOLIAE AC LVCEMBVRCI

VIRTEMBERGAE ET VTRIVSQVE

SILESIAE

PRINCIPI SVEVIAE

MARCHIONI BVRGOVIAE

MORAVIAE ET LVSATIAE

COMITI PRINCIPALI

HABSPVRCI TIROLIS PFIRETARVM

KYBVRCI ET GORITIAE

PROVINCIALI ALSATIAE

COMITI FLANDRIAЕ

DOMINO MARCHIAE VENEDICAE

PORTENAVIAE ET SALINARVM

ET QVAE SVNT RELIQA

PRINCIPI PROVIDENTISSIMO,
ET RELIGIONIS LAVDE RERVMOVE GESTARVM
GLORIA VBIQVE TERRARVM INCLYTO
IMPERII AMPLIFICATORI AC PROPAGATORI
FORTISSIMO
SECVRITATIS PVBLICAE FELICITATIS LAETITIAE
ADSSERTORI ET CONSERVATORI
INVICTISSIMO
LITERARVM OMNIVMQVE STVDIORVM
FAVTO RI NVTRITIO ALTO RI
PATRI PATRIAE
CONSTANTI HEROICAE VIRTVTIS MAGNITVDINE
OPTIMO GLORIOSISSIMO
NOVVM INDEFESSAE SEDVLITATIS LABOREM
RELIGIOSISSIMAE FIDEI SVAE ANIMI QVE
PRO CVMVLATISSIMIS CAESAREAE GRATIAE
DOCVMENTIS GRATISSIMI MONVMENTVM
SVBIECTISSIMO OBSEQVIO FIGENS
SEQVE ADEO IPSAM SVAQVE OMNIA
IMMORTALI ANIMORVM VENERATIONE
OFFERENS
EX MUTVA AVGVSTORVM CARITATE
QVAM DEVS AVCTOR CONCILIAVIT
CONCILIATAMQVE AETERNVM PERPETVABIT
STABILIA AVGVSTAE PROSPERITATIS INCREMENTA
ARDENTIBVSQVE BONORVM PRECIBVS
EXPETITAM
DOMVS IN ORBE PRIMARIAE
PERENNITATEM
FLAGRANTI PIETATIS DEVOTISSIMAE
VOTO COMPRECATA AVGV RATVR
ACADEMIA NATVRAE
CVRIOSORVM,

*V*spiciis **MAIESTATIS VE-**
STRAE, CAROLE, Imperan-
tium Maxime, quartum nunc in
conspectum orbis exponere li-

cuisse Ephemeridum Centurias novas, Aca-
demia Augusto Vestro Nomine decorata, eo
impensius sibi gratulatur, quo frequentiora stu-
dii, mediocris licet, non tamen in rerum medi-
carum et reconditae naturae scrutinio un-
quam otiosi, experimenta et quo certiora pro
immortalibus Heri Sui Clementissimi in se
meritis, quae nulla unquam apud ipsam delebit
oblivio, memoris gratissimaeque voluntatis
symbola, devotissimaeque submissionis hosti-
menta, exhibere valet. Etenim tot tantisque
Imperatoriae Gratiae documentis, quorum
nume-

numerum inire difficile, aucta et ornata cum sit, facile intelligimus, splendidissimo hoc benefactorum jubare nos collustrari ideo, ut in quam plurimos illud spargatur opportunitatis publicae commodo, et ut omnes CAESARIS Indulgentissimi cura, providentia, virtute et sapientia, capita fortunasque suas defendi, ac summa erga cunctos benignitate foveri experiantur. MAIESTATI VESTRAE parum videbatur, cum revera esset maximum, tranquillitatem regnis ac gentibus, et rerum quarumcunque affluentiam provinciis, urbibus, agris reddidisse, nisi et literarum studiis suum quoddam esset pretium, quo ii, qui ingenii gloria florent, ad spem et fiduciam erecti, certatim de artium et scientiarum augmento pro sua quisque parte laborarent; omnes autem ac singuli communi populorum utilitati litarent. IMPERATORIAM VESTRAM MAIESTATEM ex utroque Caesarem miratur et concelebrat universus orbis, qui utrumque tempus et bellorum et pacis recte possit gubernare. Herculem Musagetem veneratur, qui bellorum monstris nondum penitus edomitis, incredibili Musarum studia favore prosequatur. Bellum bello neditur, et dum inimicorum alter, amicitiam pactus, arma deponit; alter aemulationis oestro percitus bella movet injustissima, ut tropaea Vestra tum numerosiora, tum augustiora, ac plures in medio victoriarum cursu moderationis vere divinae testes essent et admiratores. Divum LEOPOLDVM, inter caelites nunc triumphantem, quo nemo Caesarum major fuit, nec futurus certe fuisset, nisi MAIESTATEM VESTRAM orbi reliquisset; LEOPOLDVM accepimus pro vindi-

canda Hispaniarum hereditate, quam jus Eidem fasque omne addixerat, invitum plane cruenti. Martis tempestatibus, e quibus nuper admodum eluctatus erat, denuo Se suosque commisisse. In quo Augusti Genitoris quam simillimam esse **MAIESTATEM VESTRAM**, laetatur universa Europa, dum penitus recognoscit, eam esse consiliorum omnium cynosuram, atque *Vindabonnae* id unice adhuc adum esse, et etiamnum agi, ut bella non modo praesentia, sed et futura deleantur. De jure suo sponte quid concedere non dubitat, ut tranquillitas populorum perpetua sit. *Victoria* haec est tropaeis omnibus illustrior, quam posterius legentes obstupescant: fortasse et monumentorum fidem in dubium vocarent, nisi **CAROLVM** fortissimis quibusque Heroibus anteponendum, rerum ubique gestarum fama majorem ipsimet perspicerent. Adeo quidem summam omnium spem atque expectationem incredibili virtute longe superavit **MAIESTAS VESTRA!** Desinet autem mirari posteritas, si pietate in Deum imperiorum felicitatem absolvi cogitaverit. Ea quippe in Deum pietas, *Austriacorum* propria, fundamentum est et Fortitudinis, quae vim repellit, robur potentiae sedemque stabilit, vicinorum discordias componit; et Constantiae, quae humanos casus omnes virtute inferiores putat, et consiliis longe saluberrimis, quae imminere videbantur, pericula sustinet; et felicissimorum Eventuum, quibus res domi ac foris gestae coronantur; et Moderationis, quae victorias maximas fortunat-

tuna s^{que} amplissimas divinitus concessas contemperat; et Sapi^{entiae}, Grav^{itatis}, Clementiae, Iustitiae, reliquarum denique Virtutum, quae summos rerum moderatores augustiores faciunt. Quam Virtutum coronam, speciosam sane, cum praeterea exornet propensa in doctrinarum studia Humanitas et Gratia singularis; omni ope enitendum erat nobis, ut MAIESTATIS VESTRAE favorem atque indulgentiam, qua hanc quoque Academiam, Gloriosissimi Parentis clementia conditam, Augusti Fratris gratia conservatam, in tutelam suscepit, stabilivit, munificentissimeque fovit, publice profiteremur, animumque aeterno cultu devotissimum declaremus. Eius propterea significationem offerimus novum ex diuturna observandi consuetudine longoque medendi usu subnatum industriae nostrae opusculum, in quod, Voluntati Vestrae religiosissime obsecundantes, collegimus atque digessimus, quae et ad vitam utilia, et ad cognitionem jucunda videbantur. Sciant populi, Caesareae Vestrae Benignitati se debere, si qua ex nostra nunquam otiosa observandi assiduitate utilitas in ipsos manarit. Desideria denique cum nostris consocient, atque DEO immortali una nobiscum supplicatum eant, qui cum magna prece exposcimus, ut MAIESTAS VESTRA Christianae Reipublicae bono diu incolumis supersit, solium pietate suffultum, justitia munitum, providentia corroboratum, tot tantisque decoribus perfectum, commodissime teneat, omni-

busque divinis pariter atque humanis cumulatissime beata bonis, consiliorum, actionum et expeditionum cunctarum eventus semper videat laetissimos. Piissimis nostris desideriis et precibus annuet, confidimus, Numen Opt. Max, ac vota orbis propitium porro exaudiet, ut Caesaream Vestram Domum Subole Augusta augeat, confirmet,

Imperium oceano, famam qui terminet astris,
in quo Paternarum Avitarumque Virtutum Herede, altissimi Dignitatis fastigii capace, posteritas sera conquiescat.

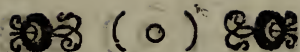
CATALOGVS

NOBILISSIMORVM DOMINORVM,

Quorum Observationes Physico - Medi-
cae in his duabus Centuriis leguntur.

- D. D. Christianus Michaël Adolphi*, Archiater Ducalis Saxo. Cizen-
sis et Medicus Lipsiensis, Academicus Curiosus.
- D. D. Joh. Jacobus Bajerus*, in Vniuersitate Altorf. Medic. Prof.
Public. Facult. Senior et Physic. Norib. Acad. Curios.
- D. D. Leopoldus Emanuel Binninger*, Sereniss. Ducis Württemberg.
Montisbeliard. Archiater.
- D. D. Joh. Phil. Breynius*, Poliater Dantiscanus, Academicus Curiosus
et Reg. Societ. Anglic. Collega.
- D. D. Rudolphus Jacobus Camerarius*, Medic. Profess. Publ. Hortique
Academ. Inspector, Academ. Curiosus.
- D. D. Elias Camerarius*, Consiliarius et Archiater Ducalis Württem-
bergicus, in Vniuersitate Tubingensi Professor Public. Acad.
Curios.
- D. D. Georgius Detharding*, in Vniuersitate Rostochiensis Professor
Public. Acad. Curios.
- D. D. Justus Friedericus Dillenius*, Professor Public. Med. in Vni-
uersitate Gissenf. Facult. Med. Sen. Acad. Curios.

- D. Lic. Job. Jacob. Dillenius*, Poliater Giffensis, Acad. Curios.
- D. Lic. Phil. Eberh. Dillenius*, Poliater Giffensis.
- D. Johannes Gabriel Doppelmajerus*, Profess. Phys. et Mathes. Noribergensis, Acad. Curios.
- D. D. Marcus Gerbezius* Poliater Labacensis, Acad. Curios.
- D. D. Johannes Adamus Goerizius*, Poliater Ratisbonens. Acad. Curios.
- D. D. Benedictus Gulmannus*, Poliater Augustan.
- D. D. Laurentius Heisterus*, Anat. & Chir. Profess. Public. in Univerf. Altorf Acad. Curios.
- D. D. Godofredus Heldius*, ab Hagelsheim, Confiliarius et Archiater Byruthinus, Acad. Curios.
- D. D. Christianus de Hel-vvich*, Seren. Princ. Elisabethae Confiliarius & Archiater, Poliater Vratislaviensis, Academ. Curios.
- D. D. Johannes Mauritius Hoffmannus*, Confiliarius & Archiater Onoldino - Brandenburgicus & Solisbacensis, Academ. Nat. Curios. Adjunctus.
- D. Lic. Daniel Hoffmannus*, Medicus Tubingensis, Academicus Curiosus.
- D. D. Johannes Georgius Hoyerus*, Poliater Molhusinus, Academ. Curios.
- D. D. Godofredus Klaunig*. Sacr. Caesar. Majestat. & Princip. Palat. Medicus, Poliater Vratislaviensis, Acad. Curios.
- D. D. Josephus Lanzonus*, Proto - Medicus & Professor Ferrariensis, Academ. Curiosus.
- D. D. Hieronymus Laubius*, Nosocomii Regii Hafniensis Medicus, Academicus Curiosus.
- D. Lic. Rosinus Lentilius*, Confiliarius & Archiater Ducalis Württembergicus & Proto - Medicus Stutgardiensis, Acad. Curios.
- D. Johannes Georgius Liebknecht*, Mathes. Profess. Public. in Academ. Giffens. Acad. Cur.
- D. D. Michaël Friedericus Lochner*, Archiater & Comes Palatinus Caesareus, Nobilis, Ephem. Nat. Cur. Director, & Collegii Medic. Noribergensis Decanus.

- D. D. Johannes David Mauchartus*, Physicus Marbacensis, Academ. Curiosus.
- D. D. Godofredus Mayer*, Poliater Vratislaviensis, Acad. Curios.
- D. Lic. Johannes Matibias Müller*, Physicus Cünzelsaviensis, Acad. Curiosus.
- D. D. Adam Friedericus Pezold*, Poliater Lipsiensis, Acad. Curiosus.
- D. D. Maximilianus Preussius*, Protophysicus Vratislaviensis, Acad. Curiosus.
- D. D. Christianus Gottlieb. Reusnerus*, Archiater Com. a Schafgottsch; et Poliater Javerensis. Acad. Curiosus.
- D. D. Vitus Riedlinus*, Reip. Vlmensis Physicus primarius & Gymnasii Scholarcha, Academ. Nat. Curios. Adjunctus.
- D. D. Sigismundus Schmiederus*, Physicus Lomaczensis, Acad. Curios.
- D. D. Lucas Schröckius*, Archiater & Com. Palat. Caesar. Nobil. Acad. Nat. Curios. Praefes, Reipubl. Augustanae. Physicus primarius.
- D. D. Johannes Christian. Sproegel*, Physicus Hamburgensis, Academ. Curiosus.
- D. D. Samuel Steurlin*, Physicus Schleusingensis, Academ. Curios.
- D. D. Ernestus Godofredus Struve*, Vkeromarch. & Stolpens. Circuli Physicus, Academ. Curios.
- D. D. Godofredus Thomafius*, divers. S. R. Imper. Stat. Archiater & Medicus Senior Noribergens. Acad. Nat. Cur. Adjunctus.
- D. D. Michaël Bernhardus Valentini*, in Vniversitate Giffens. Medic. Professor Publicus, Acad. Nat. Curios. Adjunctus.
- D. Lic. Christ. Bernhardus Valentini*, Poliater Giffens.
- D. D. Antonius Vallisnerius*, e Nobilibus de Vallisneria, Primar. Theor. Medic. Professor Patavin. Acad. Curios. & Societ. Reg. Londin. Colleg.
- D. D. Josephus Vallisnerius*, e Nobilibus de Vallisneria, trium Estensium Principum quondam Archiater.
- D. D. Jacobus Vercellonus*, Anatomicus & Poliater Astenfis.

- D. D. Johannes Melchior Verdries*, in Vniversitate Gissenfi Phil. & Medic. Professor Publicus, Academ. Curiosus.
- D. D. Johannes Andreas Vfenbenz*, Poliater Vlmensis.
- D. D. Johannes Friedericus Weismannus*, Physicus Windsheimensis, Academ. Curiosus.
- D. D. Hermannus Wernerus Engelbertus*, de Westhofen, S. R. I. Nobilis & Eques, Com. Palat, & P. L. C. Medicus Hammenfis, Acad. Curiosus.
- D. D. Johannes Guilhelmus Widmannus*, Physicus Noribergensis, Academ. Curiosus.
- D. Lic. Christianus Gotthardus Wilischius*, Physicus Provincialis & Poliater Pirnensis, Acad. Curiosus.
- D. D. Theodorus Zwingerus*, Sereniff. Principis Baden-Durlacensis Archiat. Professor Publicus Medic. Basiliensis, Academ. Nat. Curios. Adjunct.
- D. D. Johannes Rudolphus Zwingerus*, Professor Medic. Ordin. Basiliensis, Academ. Curiosus.

fig. 1

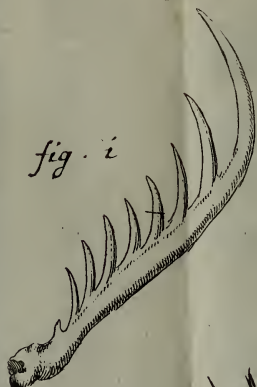
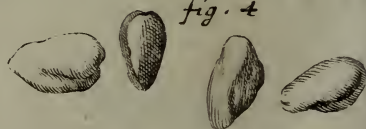

fig. 3

fig. 5

fig. 4

OBSERVATIONVM
PHYSICO - MEDICARVM
ACADEMIAE
CAESAREAE CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
CENTVRIA VII.

DN. D. JOH. PHILIPPI BREYNI
TRIGA OBSERVATIONVM

ad D. D. MICHAELEM FRIEDERICVM LOCHNERVM,
Archiatrum & Comitem Palatinum Caesareum.

OBSERVATIO I.

De Coronis Serpentum.

Um Callimachi nomen mihi, more recepto,
in Receptionis Diplomate, Illustri Aca-
demiae Caesareo-Leopoldino-Carolinae Natu-
rae Curiosorum Praesidi imponere placuit,
quem ut et Mnestem Medicos, apud Grae-
cos, de Coronis, quae nocerent capiti, pri-
vatim scripsisse, testis est Plinius H. N. L.

XXI. c. 3. mox animum meum subiit cogitatio, ex simili quodam argumento observationum mearum primitias depromendi. Ubi ultro sese *Coronae Serpentum* obtulere, quarum quidem facpius in hisce Ephemeridibus facta fuit mentio, nonnullis earum existentiam negantibus, aliis affirmantibus, neutris vero, ni fallor, controversiam decidentibus.

Varia nimirum, ut id hac occasione moneam, Auctores in Historia Naturali tradidere, quae talia non esse, qualia ab iis fabulosis relationibus & praejudiciis occœcatis, habentur, sequens probavit dies & accuratius examen.

Exemplo nobis sint *Viperæ* et *Serpentes*, qui ab Auctoribus describuntur, & passim in Curiosorum Museis credulis demonstrantur, supersticiosi insuper Apostoli Pauli miraculo obtruduntur, petrefacti, ex *Melita Insula* effossi: Vid. *Musei Besleriani Tab. XXXVI.* (quod nuperrime cum desideratissimi longiorique vita dignissimi *Juvenis, Joannis Henrici Lochneri* utilissimis Explicationibus et Commentariis, curante Illustris ejus Parente, prodiit) titulo *Exuviae Serpentis* in lapidem conversae; nec non *Wormii Museum* p. 90. nomine *Viperæ* petrificatae. Hos, etiamsi capita ipsis aliquando ex luto affingant impostorum manus, *Tubulariae* sive *Vermiculariae* cujusdam marinae, majoris, in *Meliteni* terra sepultae, esse specimina, quod jam hariolatus fuerat *Wormius* loco cit. optime ad oculum demonstravit *Augustinus Scilla* in *Tract.* cui titulus: *La vana Speculatione* etc. T. XII. quod luculentius adhuc ipsa specimina rite examinata evincunt. Ut de illis serpentibus petrefactis in spiram convolutis, nunc taceam, quorum passim apud Auctores fit mentio, *Ophiomorphae* et *Ophitae* aliquando specioso titulo. Vid. *Museum Metallicum Aldrovandinum, Beslerianum, T. XXXIV. Calceolarianum* p. 424. et *Wormianum* p. 86. ubi nomine *Lapidis* skeleton serpentis referentis, Quippe quos *Cornu Ammonis*, vel ut hodie rectius salutantur, *Nautilitae* species esse, omnes cordati mihi concedent *Naturae Mystae*. Quamvis non negem, forte alicubi reperiri posse ve-

rorum serpentum vestigia, Eislebianorum piscium more, saxis, imprimis fissilibus, impressa; etiamsi eadem nec a me haecenus visa, nec ab ullo descripta meminerim.

Oculos serpentum quoque ex Insula Melita vulgo dictos, Dentes esse molares piscium, *Sarco Orata* & *Dentato* Italis dictorum, a diluvio aquarum ibidem sepultos, iterumque effos, qui non vult credere demonstranti Augustino Scillae l. c. T. II. ipsa adeat Naturalium Gazophylacia et hos cum illis conferat.

Glossopetras vero, quae serpentum linguae petrifacae quoque quondam pie, etiamsi nullam cum iis habeant similitudinem, credebantur, Dentes esse varios Canis Carchariae et Stampellae Italis dictae, aliorumque piscium hujus generis fossiles, post F. Columnam, N. Stenonem & A. Scillam, omnes largiantur necesse est.

Restat nunc, ut de Coronis vulgo creditis serpentum, dubium tollamus, quod quidem ante me tentarunt Schenkus in Epist. ad Sachsum, quae reperitur in Gammarologia p. 928. et Velschius in Hecatoستا l. Obs. 27. et in Ephemeridibus hisce Jaenifius D. I. A. 3. in Schol. ad Obs. 128. & Wagnerus D. II. A. 5. Obs. 106. nec non Illustr. Schröckius in Scholio ad dictam observationem; ubi docent haecenus observatas Coronas serpentum falso Agyrtarum imposturis ita salutari, et re ipsa nihil aliud esse, quam vel squillae *Μύρτις* dictae Rondeletio spodium, vel dentem molarem ex inferiori maxilla porcellijam ablactati.

Hisce tamen Doctissimis Curiosissimisque Viris sese opposuerunt Clarissimi Hannemannus D. II. A. 7. Obs. 68. et Lenti- lius D. III. A. 3. et 4. Obs. 22. Sed immerito, quia argumenta ipsorum infirmo admodum stant talo. Nam primo testimonium de visis eminus serpentibus coronatis, ab hominibus perterritis, sequioris sexus aliisque et in Historia Naturali hospitibus, nihil probat; uti nec secundo ipsarum Coronarum serpentum dictarum apud Curiosos conspectus: nam etiamsi Coronis aliquando similia fuerint illa corpora, tamen ex serpentum capitibus desumpta fuisse, inde non sequitur.

His itaque praemissis, ut Historia Naturalis, quae per se satis ampla est, a non entibus liberetur, concludo saepius dictas Coronas serpentum, omnes esse fictitias & corpora aliunde desumpta. Nec alio modo convinci ab adversariis possum; nisi vel demonstratione ipsius serpentis coronati, vel Coronae ejusmodi, quam sufficientibus et indubitatis testimoniis, ex serpentis capite prognatam depromptamque esse, probare possunt.

Reliquum est, ut paucis Coronas hujusmodi fictitias, quarum duas in Muscolo meo servo, describam, et, quod a nemine haecenus factum, figura illustrem. Prima cristae potius, quam coronae similis est, ea magnitudine, qua Fig. I. Tab. I. conspicitur, eburnea quasi est et nitens, ex albo flavicans, intus cava, compressa, dorso acuto, spinis altero latere peracutis non nihil falcatis aliquot praedita. Revera nihil aliud est, quam extremus articulus chelae Squillae, quae *Μάστιξ* Rondeletio dicitur, a Rumphio vero in Musco Amboinico Squillae arenariae nomine eleganter figuratur et describitur. Secundam, quam a Curioso quodam Amico accepi, Fig. 2. T. I. exhibet, naturali quodam dimensione: denti molari similis est, altera extremitate angustiore, altera latiore, superne quatuor eminentiis majoribus, minoribus non numeratis, praedita, inferne inaequaliter excavata; colore gaudet cinereo et superficie parum nitente, et inaequali, quare hunc pro fossili Dente habeo.

Quid jam de viribus miraculosis harum putatitiarum Coronarum, a fumivendulis Circumforaneis, adeo depraedicatis, sentiendum sit, facile unicuique patet; scilicet, una cum Coronis falsas esse et fictitias.

OBSERVATIO II.

Dn. D. Johannis Philippi Breynii

De Balsamo Carpathico.

Balsamum Carpathicum, prout aliquando, quamvis rarius, ad nos ex Hungaria defertur, est Oleum quoddam ex resina liquida arboris cujusdam coniferae et resiniferae in Carpathi jugis nascentis, destillatum, tota natura sua Oleum Terebin-

binthinae Officin. referens; cui Hungari quam plurimas virtutes medicatas prolixè satis adscribunt.

Nullam, quod miror, Balsami hujus apud ullum Auctorem reperio mentionem, nisi tribus saltem verbis in Miscell. nostris Curiosorum D. I. A. 2. et quidem in Scholio ad Observ. 28. ubi legitur: *D. D. Christianum ab Hortis, qui ad radices Carpathi Montis in nobili villa vixit, scripsisse duos Tractatus, alterum de Gemmis Hungariae, de Balsamo Hungariae Carpathio alterum; morte tamen praeventum et editionem suspensam mansisse, et ex negligentia viduae et impuberum liberorum Bibliothecam ipsius rarissimam, unâ cum his duobus MSS. praecipue a vicinis Polonis distractam fuisse et abalienatam. Nec dubium est, utrumque Tractatum, quia neuter, quantum ego novi, apparuit, periisse. Cum autem ab Amico quodam Hungaro ante aliquot annos, hujus Christiani ab Hortis, Med. Doct. de viribus et usu Olei sive Balsami Carpathici brevem quandam, ex memorato Tractatu forte quondam extractam, Commentationem communicatam servo, eam hic subjungo:*

De Viribus et Usu Olei sive Balsami Carpathici, Krummholtz
Debt Germanice didi, Christiani ab Hortis, Med. Doctoris.

Duplex est Usus Olei hujus, externus et internus. Notandum autem, Oleum hoc non esse ipsum Balsamum, quale effluit ex incisis arboribus, sed Oleum ex arbore quadam, quam Accolae Carpathi Germanice Krummholtz / Slavonice autem Kossadrevina vocant, destillatum, hoc enim multo efficacius expertus sum, quam Balsamum ipsum.

Usus externus.

1. Omnia vulnera recentia, quae scilicet non nimis magna sint, aut profunda, spatio 24. horarum, sine ulla suppuratione, aut notabili cicatrice sanat; majora vero intra triduum, quatrimum etc. si solummodo aliquot guttulae penna instillentur. Debet autem linteam superponi, quo ligetur, alias enim evaporat, cum sit nimis spirituosum.

A 3

2. Humi-

2. Humidam infantium in facie et capite scabiem, intra tri-
duum funditus exsiccat et tollit, nullo relicto vestigio.

3. Ulcera antiqua serpentina, qualia sunt plerumque in cruri-
bus, spatio duarum septimanarum, si modo illiniuntur et linteum
ceratum superponatur, ex fundamento sanat; debet autem illini
ter de die, mane meridie et vesperi.

4. Frigidis etiam fluxionibus, contusionibus, sanguinis con-
creti retentionibus, tumoribusque, ex quibus plerumque Paralyse
et contracturae nervorum diuturnae oriuntur, ad miraculum
tollendis efficax est. Ischiaticam quoque lenis et tollit.

Usus internus.

1. Obstructionibus hepatis, hypochondriorum et renum po-
tenter viam aperit.

2. Sine molestia impuritates sanguinis per copiosam urinam
et paucos sudores e profundo elicit.

3. Arenas et renum calculos pellit, urinamque odoriferam
reddit.

4. Menses et haemorrhoides movet.

5. Gonorrhoeam et catarrhos frigidos sistit.

6. In veteratos capitis dolores discutit.

7. Tussi etiam et inveteratis pectoris morbis, nominatim
vero Phthysi et ulceri pulmonum medetur.

Alias insuper omnes, quibus Orientale Balsamum praedi-
tum est, vires habere, multiplici experientia a S. Caesarea Ma-
jestate Ferdinando III. aliisque Illustribus Personis comproba-
tum est. Dosis: Guttulae 7. vel 9. in aliquo liquore convenien-
ti, vesperi cubitum ituro et mane, jejuno ventriculo exhibendae.

Haecenus ille. Forsitan mihi nunc aliquis objiciet, easdem
ferme virtutes in vulgari nostro Terebinthinae oleo, quod om-
nibus sensibilibus qualitatibus referre videtur, reperiri, adeo-
que de Carpathico nos non oportere esse adeo sollicitos. Ve-
rum his respondeo, verum quidem esse, vires ejus cum viribus
Olei Terebinthinae Off. convenire, eas autem, si Hungaris ad-
hibenda fides, longe nobiliores magisque efficaces esse.

Ego ob parvam ejus, quam possideo quantitatem, pauca
fal-

saltem experimenta instituere potui; interim tamen Hungaris assentior, quia arbor, ex qua Balsamum hoc fit, a caeteris arboribus, ex quibus Terebinthina Off. colligi solet, longe diversa et ad Cedrum Libani montis genere accedit.

Procuravit enim mihi Amicus quidam ex Hungaria ramulum hujus Arboris exsiccatum et Conum sive fructum ejus maturum; ex quibus probe examinatis didici, hanc arborem esse Pinastrum, Bellonii, de Arb. Conif. p. 17. et seq. Pinum Sylvestrem, montanam, tertiam, C. Bauhini Pin. 491. Pinum, cui officula fragili putamine, sive Cembro, J. Bauhini Hist. Pl. T. I. L. IX. p. 251. Pinum sylvestrem, alteram, Parkinsonii Theatr. Botan. p. 1535. quam Pinearum nucum genus alterum, Tarentinum dictum, digitis fragili putamine, aviumque expositum furto in arbore, Plinii, recte statuit Bellonius l. c. male vero eam Dalechampius pro Teda Plinii habet, forte in hanc sententiam seductus, quia arbor haec plurima resina, ut nonnulli Auctores tradunt, scater.

Satis bene eam describit Bellonius l. c. ejusque insigniorem notam, qua a caeteris coniferis et resiniferis distinguitur, annotat, quia semper folia ex eodem tubulo sive centro prodeuntia; secus ac Joh. Bauhinus, qui l. c. male refert, bina ex uno tuberculo prodire. Axtius de Arboribus coniferis p. 41. eam adhuc diligentius describit. Conum vero ejus nobis accuratius enarrat Joh. Bauhinus l. c.

Operae pretium duxi, Coni Tab. I. F. 3. cui hinc inde resina sicca adhaeret, cum Nuculis edulibus, F. 4. Pinearum aemulis, sed minoribus, putaminibusque fragilioribus praeditis, ramulique cum foliis F. 5. naturali magnitudine exhibere icones.

Similes plane Nuculas quoque ex Moscovia transmissas ab Amico accepi, quarum ibidem inter bellaria frequentem esse usum referunt. Unde arborem hanc in Moscovia quoque nasci colligo, quam alias praeter Carpathi juga, Juniperorum mons et Senusius apud Allobroges, teste Bellonio, Elvi nomine rusticis, qui et fructus et resinam ex ea colligunt, notam, Rhaeto-

rum et Valesiorum alii montes copiose, ut et Tridentinus ager et Tyrolensis comitatus, locaque circumjacentia, quae septentrionem spectant, teste Axtio l. c. alunt, ubi et caudicem resinam albam et odoratam fundere, ait idem.

In Carpatho saepius humilem, caudice ramisque distortis, unde *Krummholz* salutant, inveniri, conosque fere nunquam proferre tradunt; quem crescendi modum pro monstro saltem ex vicio soli forsitan habendum esse existimo.

Coronidis loco addam genuinam arboris hujus ex notis characteristicis secundum Tournefortii Methodum, quae reliquas inter tantum eminet,

Quantum lenta solent inter viburna Cupressi,
petitam denominationem, quae est:

Larix semper virens, foliis quinis, nuculis edulibus.

Tournefortio ignotam fuisse, vel saltem minus accurate examinatam judico, quia in Institutionibus ejus Rei Herbariae, incomparabili isto opere, quo nemo Botanicus carere potest, inter Pinos, nomine Pini sylvestris, montanae, tertiae, C. B. recensetur, cum tamen a Pini genere foliis quinis, ut supra dictum, manifeste differat.

Rogantur denique Viri Curiosi, qui propè Carpathum degunt, ut Arboris hujus, una cum modo colligendi Resinam et Balsamum, exactam Historiam in publicum emittant; admonentur praeterea Rhaetiae, Comitatus Tyrolensis et Tridentini agri incolae, ut inquirent in virtutes hujus Balsami etiam apud ipsos, si velint, reperiundi.

Observatio III.

Dn. D. Johannis Philippi Breynii

De Ribas Arabum.

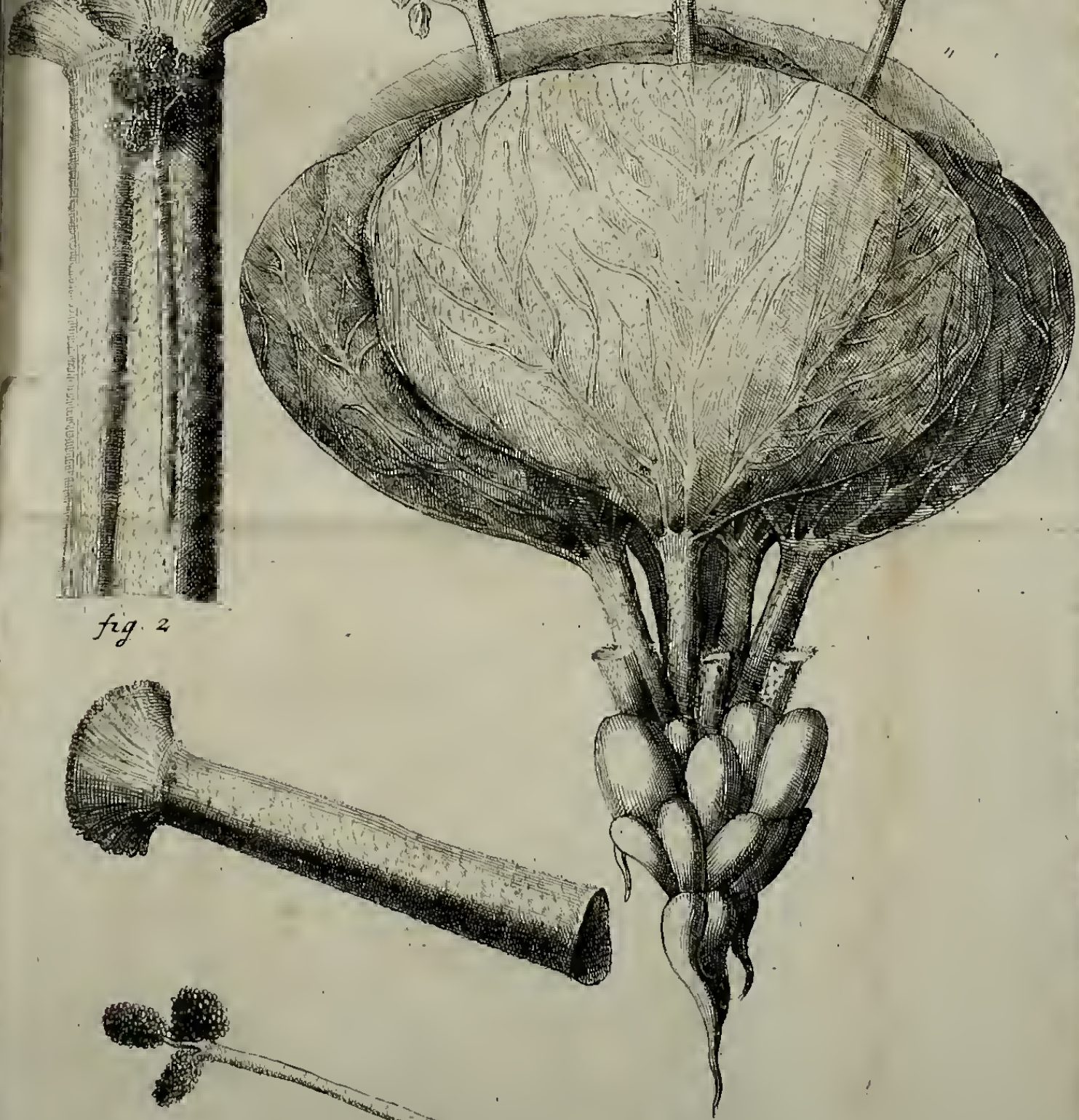
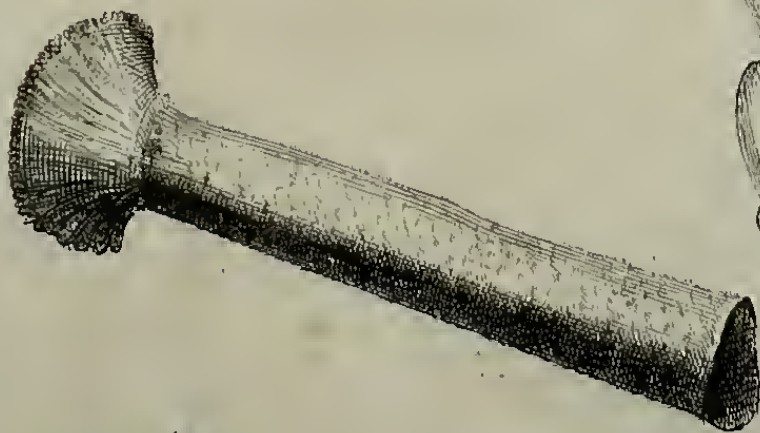
Ribes Officinarum nostrarum Planta est vulgatissima et omnibus nota; ab hac vero differre, quae Ribas dicitur Arabibus Medicis, Serapioni, Avicennae caeterisque, si saltem norunt Medici, qui τὴν ἄλλην Ἰατρικὴν accuratius solito introspexerunt.

Qui-

fig. 1

fig. 2

Quidam Botanicorum equidem, ut Amatus, Dodonaeus et Lobelius, putarunt Ribem nostratam Off. esse verum Ribas Arabum; verum hisce plurimi sese postmodum opposuerunt, statuentes, Ribas Arabum a nostro Riba Officinarum plantam esse toto coelo diversam. Quibus et ego calculum adjicere cogor, ob sequentes rationes:

1. Quia unicuique Serapionis et Avicennae descriptionem Ribis, contractam quamvis pro Arabum more, examinanti et cum Ribe Off. conferenti, facile patet, plantas esse longe diversas.

2. Rauvvolffius Hodoepor. p. 266. et 282. et Bellonius, de Arb. Conif. p. 4. b. experti et circa Medicam Materiam curiosi Medici, in peregrinationibus per minorem Asiam vicinasque terras institutis, plantam illam observarunt in monte Libano, cui Arabum Ribas descriptio competit, et ex qua hodiernum ibidem Rob Ribis dictum conficitur. Hujus etiam aliqualem tradiderunt descriptionem, cui Rauvvolffius et Iconem, sed admodum imperfectam, adjecit. Hos postmodum Botanici plerique secuti sunt, nihil praeterea addentes novi. Donec

3. Sententiam Rauvvolffii et Bellonii confirmant ea, quae tradit Pharmacopoeae Persicae interpret R. Pater Angelus de Sancto Joseph p. 154. et in specimine Notarum ad Pharmacopoeam Persicam p. 364. et seq. ubi disertis verbis docet, Ribas Arabum, ex quo olim Arabes et nunc Persae et Turcae Rob conficiunt, veram esse Lapathi speciem; nullam vero subjicit descriptionem, multo minus figuram.

4. Denique nullum amplius dubitationi relinquit locum, sequens, quam Jacobus Golius Ling. Or. quondam in Academia Lugduno Batava Professor Celeberrimus, ante plurimos jam annos, ex ipso Libano Monte ex Syria Parenti meo p. m. procuraverat Plantae, de qua quaeritur, icon cum descriptione:

Ex Radice simili radici Cinarae, dura, nodosa et plena tuberculis, filamentisque quibusdam praedita, verno tempore inter nives novella prorumpunt folia, crispata instar Brassicae Sabaudae coloris rubri viridisque elegantissime mixti, qui etiam in

adultioribus totaque planta perseverat ; ubi praeterea, quasi exiguis granulis, instar Gossipii conspersa est. Juniora folia cum pediculis subacidi sunt saporis, sed admodum grati, quorum succus expressus, ubi sufficienter ebullierit, similis est musto cocto, spissus scilicet densusque. Pediculi vero, ubi folia se expandere incipiunt, contracti quasi, tenuiores fiunt durioresque ; Folia majora rotunda, nonnihil concava, exterius admodum nervosa, tota aliquantulum aspera sunt, et siccata adhuc asperiora evadunt. Caules longitudinem trium palmarum saepius superant, in quorum summitatibus ramosis apparent flores racematim dispositi, qui abeunt postmodum in semina triangularia et alata Lapathi more, principio rubicundi, per maturitatem lutei ; sed exsiccata, quae seruo ex dicto Monte Libano, ex rubro spadicea sunt et salivam, ubi dentibus conteruntur, rubicundo colore inficiunt, sapore subacido adstringente.

Ex hac itaque descriptione cum Icone collata facile patet ; Plantam hanc esse *Lapathi* speciem genuinam, nec inepte *Lapathum Orientale*, *tomentosum*, *rotundifolium*, *Ribas Arabum dictum*, salutare posse ; male vero Clariss. Rajum Hist. Plant. p. 1487. *Ribem Arabum*, minus accurata Bellonii descriptione seductum, Epiphyllispermis annumerandam censuisse. Ex hac Rob in Persia conficitur, teste P. Angelo de Sancto Joseph Pharmacop. Perf. p. 154. sequentem in modum :

Livas (ita Persis dicitur, teste jam jam citato Auctore et Thevenoto Itiner. Part. 3. L. 2. c. 16.) sive *Oxylapathi* (scilicet Orientalis supra dicti) *summitates & caudices* (tempore nimirum vernali, ubi primo ex terra erumpunt) *reseca* ; *tum in mortario lapideo, aut ligneo contunde, donec eruatur succus ad pondus tertiae partis : facta identidem effusione et expressione per colatorium lineum, inde colaturam assumito et clarificato ; adde singulis minis totidem minas Sacchari ; decoquendo, donec spissescat Syrupus : lente et attente.*

Hac ratione fit Rob Ribis compositum ; simplex vero absque
addi-

additione Sacchari, sola coctione ad consistentiam Musti coct paratur, ut habet descriptio supra tradita.

Idem P. A. de Sancto Joseph. l. c. p. 365. Plantam hanc ex montibus in hortos transplantatam ad Brassicarum nostratum ambitum pinguescere, ejusque costas, (puto pediculos) sub humo candificatas (ut apud nos Seleri Italarum) exiguo pretio venire testatur in foris Aspahani et Syraffi in Persia, et inter primariorum et delicatiorum epulas, inter delicias haberi acetariorum loco &c.

Haec eadem quoque planta est, cujus Cornelius de Bruyn in Itinerario suo Persico nuper emisso p. 141. nomine Rhabarbari, sed virtutis purgantis expertis, meminit, et foliorum, ut sunt caeterae ejus, Pictoris quamvis excellentis, plantarum animaliumque figurae, satis malam annectit iconem. Caeterum confirmat turiones, sive potius folia primo vere prorumpentia et imprimis eorum pediculós cocta comedi in jusculo carnis, vel cruda etiam cum pipere et sale, et subacido suo sapore se gustui admodum commendare, sanguinemque biliosum refrigerare, hincque multum aestimari.

Quousque autem cum Rhabarbaro vero (ut ait de Bruyn l. c.) quod ex Tartaria et China per Russiam ad nos transfertur, conveniat; alio tempore dicam, ubi promissa Rhabarbari semina cum accurata delineatione et exsiccato specimine, quae mihi promisit Perillustris et Excellentiss. Vir, Robertus Areskinus, S. Zareae Majestatis Consiliarius intimus et Archiatrorum Comes &c. Patronus et Amicus meus, nemini secundus, accepero.

Locus natalis est Mons Libanus in Syria; ex quo tempore verno, ubi adhuc sub nive delitescit, ejus tenella folia cum caulibus Halepum transferuntur pro conficiendo Rob, quod ad alias deinde regiones transportatur. Reperitur etiam in Persia, tam spontanea in locis montosis, quam culta in hortis, ut tradunt P. A. de Sancto Joseph et Corn. de Bruyn supra citati, et forte etiam in aliis regionibus orientalibus.

Quia itaque Ribes Arabum cum nostro Officinarum nullam, quod probavi affatim, habet affinitatem; ille vero in nostris non reperiatur terris, quaeritur merito, an non ex nostro Oxylapatho, tempore vernali et methodo supra enarrata, Rob parari possit, quod ratione naturae et virium longe magis Rob Ribis Arabum (quod et innuisse videtur Joh. Manardes in Annötationibus in Composita Mesue p. 582.) referret; quam illud, quod hoc nomine in nostris Officinis hodie reperitur? Ego de affirmativa dubito nullus, quam ipsa experientia olim, ut spero, confirmabit.

Explicatio Figurarum.

Tab. II. Fig. I. exhibet integram Plantam cum seminibus, quae Ribas Arabum dicitur, aut naturali, quoad omnes partes, longe minorem. A latere nota semina naturali sua magnitudine delineata, quorum vero alae membranaceae ob antiquitatem dilaceratae spectantur.

Tab. II. Fig. 2. Stolones sive juniora folia prout primo vere e terra erumpunt, una cum caule, cujus flores instar racemi nec dum explicati sunt; etiam naturali dimensione minora.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. Johannis Jacobi Bajeri.

De

Maxillae amplo fragmento per callum restituto.

Naturae in sarcendis non modo carnis, sed ipsis ossibus solertiam singularem merito admiramur, ut profecto complures historiae *calli amplissimi, in locum ossium perditorum affabre repositi*, vix invenirent fidem, nisi ab auctoribus fide dignissimis essent traditae. Talium non paucas ipse ego recensui in *dissertatione peculiari de callo ossium* anno 1707. edita. In praesentiarum vero addam exemplum perquam memorabile.

Molitor

Molitor prope Veldam Norimberg. oppidum, imprudenter ac cedens ad rotam, quae tympanum dentatum (*Das Ramm-Rad*) dicitur, vento forte manicam indusii pendente apprehenditur. Mox brachio sinistro luxato, humeroque fracto, vix miser se explicuisset, nisi admodum robustus et praesentis animi, utcumque corpus retraxisset, cum interea nescio quae vis *maxillam* ejusdem lateris, *a mento usque ad medium, circiter trium unciarum amplitudine, una cum cute & carnibus abruperit*, adeo ut reponendi et consolidandi nulla spes relicta, sed illud totum auferendum fuerit. Truculentus sane erat aspectus tanti vulneris, quod tamen non intermisit legitime curare Chirurgus, eo quidem eventu, ut post aliquot septimanas *in locum ossis evulsi congruus succresceret callus*, quem imperata quies et a masticando abstinencia, cum remediis epuloticis, catagmaticis et balsamicis plurimum juvarunt, *ipsis quoque gingivis aliisque carnibus et cute regeneratis*, ut praeter dentes nihil omnino desiderari potuisset. Sola *portio labii simul abrupta* minus feliciter renata videbatur; curta scilicet strictaque nimis existente prolabii cicatrice: Hanc igitur blande scarificandam, deinde linimento emolliente et sarcotico tractandam praecipi, donec ad naturalem formam illa quoque pars reducta compareret, nullo aut loquelae aut aliarum oris functionum notabili detrimento superflite, nisi quod masticatio in latere affecto, propter dentium defectum, a solo callo sufficienter praestari non potuerit.

OBSERVATIO V.

Dn. D. Johannis Jacobi Bajeri.

De

Officulo diu in gula detento.

RHedarius in prandio avidè assumens jusculum, aliquid solidi cum ipso descendere, idemque in medio quasi pectore affigi sensit, non sine dolore, inter deglutiendum ac ruffiendum subinde aucto. Tulit hanc molestiam, de qua quidem saepius apud amicos conquestus, et *inhaerens oesophago officulum*, do-

loris causam accusans, nec assensum nec auxilium invenit, usque dum tandem, *elapso anno et ultra*, subito exorta quadam excrescendi aut velut vomendi necessitate, *retentum tamdiu officulum*, una cum modica ichoris putridi et foetentis quantitate, abscessus (eo nempe loco, quo se *officulum* infixerat) rupto documento. Est autem illud ipsum, sicuti hodieque ostendere possum, *uncialis fere longitudinis, crassitiei et latitudinis multo minoris, in altera extremitate acuminatum, margine rigidum*. Jam quomodo illud tamdiu immotum latere *in oesophagi recta fistula*, nec inde deturbari potuerit a tot tamque diversis quotidie ingurgitatis liquidis et solidis alimentis, arduum est animo concipere, nisi statuatur, quod plicae alicui se infigendo diverticulum paraverit, haud sine distensione incommoda et laesionè gulae, in abscessum tandem conversa. Certe *diuturnitas retentionis* absque majori molestia, meretur admirationem, eoque magis, quo rariores hujusmodi casus occurrere existimo; cum alia diversarum rerum plus minus incommode in gulam demissarum, sed *non aequè diu retentorum* exempla passim annotata sint, praecipue *in Miscellaneis Academiae nostrae*. &c.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. Sigismundi Schmiederi.

De

Flexione atque Divisione tempestatum fulgurantium,

vulgo

von denen

Wetter = Scheidungen.

Multa certe in rusticorum Physica, quae a plurimis contemnim habetur parvique aestimatur, deprehenduntur Phaenomena, quae paulo intimiorem sane merentur perscrutationem evolutionemque. Horum in censum pertinent v. g. praec-

praesentes nostrae flexiones divisionesque tempestatum tonitruarum; multitudo papilionum albicantium extraordinaria, quas vulgus Todten Mücken vocat, easque luis cujusdam epidemicae prodromos credit; *nubes arborea*, der Wetter- oder Wind-Baum / cujus explicationem adjecta simul Figura T. VI. Sect. V. Suppl. Act. Erud. Lips. dedimus. Omnium horum phaenomenorum neque apud veteres neque etiam apud recentiores quicquam occurrit, vel, quod isti ea ignorarint, vel quod ab iisdem pro nugis fuerint habita, atque ab his etiamnum derideantur. Huc porro referendae sunt sequentes plebis praedictiones: Die Seynde blühet bis oben aus / es wird ein harter Winter werden. Item: Der Regen-Bogen beregnet / es wird noch mehr regnen. Item: Es regnet Blasen / es wird noch drey Tage oder länger damit anhalten. Hae assertiones praedictionesve, primo equidem ridiculae videntur atque vanae: nihilominus tamen quotidiana fere ab experientia confirmantur, pauloque curatius a sedulo rerum naturalium indagatore perpensae, suis utique niti observantur causis naturalibus. Si quis vero bullas a pluvia saepius excitatas, arcusque multicoloris sole fulgente pluvialem asperisionem, pro unica ac vera diuturnioris tempestatis uliginosae, cum vulgo, cujus iudicium in exter-norum tantummodo sensuum subsistit atque acquiescit usu, venditare vellet causa, ille risu omnino excipiendus foret, cum longe aliunde ista veniat petenda. Enim vero,

*Quando iris croceis per coelum roscida pennis,
mille trahens varios adversus sole calores,
devolat,*

atque, ut cum vulgo loquar, pluvia dum sol lucet, adspersigitur, animum ad eam aëris attendamus necesse est naturam ac constitutionem, qua illo tempore, quando hoc contingit, praeditus est. Plerumque enim hoc Phaenomenon occurrit, quando *Africus* atque *Sub-Vesperus*, venti humidi, spirant, qui terris inconstantem, hoc est, nunc pluvia, nunc solis splendore mixtam inferunt tempestatem. Hisce temporis circumstantiis pro-

be

be consideratis, genuinam hujus asserti facile invenies causam, qua etiam illud gaudet: *Es sind Wasser-Gallen/* (i. e. Segmenta iridis) *es wird unbeständig werden/ oder noch länger so anhalten.* Sic porro bullae aquae, minime, ut jam monitum fuit, longioris pluviosae tempestatis existunt causa Physica, sed ista iterum ex alio capite derivanda est, ex aëris nempe nubiumque constitutione, ut ex sequentibus patebit. Ordinario modo et secundum consuetas pluviae naturales leges, guttae istius parvae sunt, quae quidem copiose, leniter tamen in terram decidunt, vulgus ait, *es regnet fein sittsam.* Quando hoc fit, tunc nullae in aqua exoriuntur bullae, quando autem tales a pluvia excitari observantur, tum etiam guttas decedentes justo observabis paulo majores, easque vi quasi ac impetu quodam ex alto delabentes, manifesto indicio, aërem undique et alte copiosissimis vaporibus ac nubibus iisque densissimis esse repletum, quo aliter fieri nequeat, quam ut ejusmodi guttulae pluviales ad bullarum excitationem aptae generentur, pluviaque diu duret, cum aquarum moles in aëre haerens, ni alius accedat ventus siccior eamque disjungat dispellatve, hac sub forma cito effundi nequeat. Verum, haec haecenus. Veniamus nunc quoque ad propositum, *Flexiones* nempe ac *divisiones* tempestatum fulgurantium, de quibus nihil fere vel parum literis consignatum reperitur. Per istas autem ille irregularis tempestatum tonitruarum intelligitur motus, quo illae certis quibusdam in locis, ob singularem earum conformationem ac situm, non secundum lineam rectam, qua ad locum appellant, progrediuntur, sed, vel in duas statim distinctas dividuntur partes, quarum una dextrorsum, altera laevorsum sine mora movetur ulla, spatioque certo quodam emenso, invicem iterum uniuntur; vel, post insignem aliquam moram ad latus denique quoddam, nunc dextrum nunc sinistrum, flectantur. Ex qua descriptione evidenter clarum est, *flexiones* et *divisiones* tempestatum fulgurantium, non unum esse idemque, cum, ut reliqua taceam, loca, ubi tempestates morantur atque demum

flectua-

flectuntur, inundationum fulminumve tyrannidi ut plurimum sint exposita, quod in altero casu fieri non observatur. Ibi enim

• • • • • effusis imbribus atra
Tempestat sine more furit, tonitruque tremiscunt
Ardua terrarum, et campi: ruit aethere toto
Turbidus imber aqua, densisque nigerrimus austris;

Hic vero cito praeterlabuntur, nec facile locum tangunt, quanquam et heic quandoque exceptio occurrat, quod raro autem fit, et eo solummodo tempore, quando nubes nimium graves, propius terram haerere, nulloque cum vento impetuoso aut turbine sunt conjunctae. Excellentissimus *Dn. D. Stbalius* primum, quantum scio, hujus phaenomeni quoad priorem casum, in literis mentionem iniecit, binorumque ejusmodi locorum, in sua nova *Meteoroscopia*, p. m. 73. 74. meminit, ita scribens: Desgleichen sind die an einigen Orten beruffenen so genannten Wettercheidungen würdig zu besehen und zu betrachten; dergleichen ich mich zweyer / nach selbst genommenen Augenbeine erinnere; einer sehr beruffenen an der Ködniger, Brücke und nächst angelegenen Schul Pforte: der andern auf dem Wege von der Nöklischen Finne / Weymarisches Fürstenthumes und dem Dorffe Taubert / nach den Wendel, Steine zu / an einen nächst angelegenen Dorffe / dessen Nahmen mir entfallen. His, tertium adjicio locum, ad alterum vero casum pertinentem, quem collis constituit noster Lommacensis, cujus summa, maxima oppidi pars occupat. Heic enim, tam ex incolarum relatione atque diuturna observatione, quam etiam ex propria multiplici experientia id certissime compertum habeo; quod tempestates tonitruae, rarissime collem nostrum transcendant attingantque, sed constanter, vel dextrorsum vel sinistrorsum cito abeant, vel etiam si paulo impetuosiores sint, in duas dirimantur partes, quarum una rursus superius, altera inferius fertur, spatioque praeter propter unius milliariis superato, denuo coalescunt. Ho-

rum Phaenomenorum causae naturales, ad quarum paulo specialiore nos nunc accingemus explicationem, in locorum potissimum situ ac conformatione sunt quaerendae, quibus perspectis facile unicuique hujus motus anomalia sese ob oculos sifter. Describit autem supra laudatus *Dn. D. Stbalius* l. c. utrumque locum, ubi tempestates diu moram nectunt, demumque ad latus hoc vel illud flectuntur, sequentibus verbis, quae exterorum in gratiam latine ita fluunt: *Portensis* vel *Koesnicensis* tempestatum fulgurantium flexio, sequentibus notabilis existit requisitis: quod *Salae* fluvius a *Salza*, longo eoque rectilinedo, duorum milliarium, nisi me animus fallit, spacium conficiente tractu, inter vallem, sensim sensimque profundiore angustioreque, utrinque vero alta admodum regione obseptam, jactumve minoris prope tormenti latam, *eines Falconet*. *Schusses breit* decurrat: propter pontem vero *Koesnicensem* latus versus sinistrum deflexus, ac permagna curvatura effecta, denuo reflectatur, et respectu prioris decursus penitus nunc transversus incedat, hocque suo in transversario cursu, quo dimidiam ad minimum milliarii emittitur partem, regionem iterum excellentem atque declivem alluat. Alterum locum, quo tempestates tonitruae solito diutius commorantur, demumque ad hoc illudve latus moventur, ingens et rotunda fere, tormenti itidem minoris jactum lata, in praealta planitie conspicienda designat excavatio, mediocris vallis faciem referens, ubi transeuntium tempestatum nubes, caeteroquin eo tempore graviore terraeque propiores, collabascere et in gyrum quasi rapi videntur, ita, ut duplo triplove longius ac in aliis et juxta latera sitis alias fieri solet locis, moram nectant. Causam vero, cur nubes haec nonnihil descendant, locus constituit hic alveatus. Quamprimum enim procella aut turbo praecedens, cum attingit, eo momento aëris quoque ibidem, ut intellectu facile est, circumgyratiō exoritur, quae nubes propinquas, reliquas postea etiam in consensum trahentes, arripit, et in gyrum quasi eas ducendo, justo diutius detinet. Simili quoque modo res sese

habet cum Portensi tempestatum flexione, ubi rursus propter longum fluvii Salae ductum rectilineum, vallis profundam ac magis magisque angustiores conformationem, atque in transversum oppositam regionis altitudinem, similis aëris nubiumque transeuntium coarctatur vorticosus motus, quo facta, eae valde remoratae et in caminum quasi intrusae, tanta copia, quanta a vento adducuntur, perlabi nequeunt, ut ita aliter fieri non queat, quam quo diutius justo detentae atque vehementius constipatae, tanta aquarum fulminumque effusione ac deiectione, ejusmodi in locis non possint non saevire, sui que denique ac aëris multiplicem ob flexionem, rotationem atque compressionem, a pristina via rectilinea deflectere et ad latus quoddam, versus quod maximus nempe tendit nisus, abire cogantur. Qua ex observatione perpetua atque constanti, nomen flexionis tempestatum fulgurantium, einer Wetterscheidung / ejusmodi tandem non ineptè sortita fuerunt loca. His hactenus itaque consideratis et expositis, nunc etiam ad nostrum locum, qui tempestates fulgurantes ut plurimum dividit, progressum faciemus, cujus situs atque conformatio sequentem in modum se habet. Primo, regio Lommacensis altum quoque, planum tamen obtinet situm, cujus in medio collis eminent haud exiguus, cui oppidum maximam partem est inaedificatum, aedesque inter ceteras, templum cum triplici turri supremum occupat locum, quem vulgus, stolidè tamen, pro tempestatum fulgurantium divisione habet ac venditat. Deinde, circumcirca reliquum spatium, mediocrem quasi vallem constituere videtur, rivulis nonnullis irriguam, in Albim superato milliarii spatio sese exonerantibus. Qui locum hunc inhabitant, altitudinem ejus non adeo animadvertunt, qui vero in itinere et e longinquo eum adspiciunt, illis ea notabiliter satis in oculos iucurrunt, quod inde etiam patet, quod vix aliud ad oppidum, quam per vias altas, fractas atque acclives, hohle Wege / detur accessus, unde etiam dubio procul oppidum suum accepisse videtur nomen: vox enim *Lummati*, Sclavonica, idem denotat ac

f. angere, brechen/ von denen hohlen und gebrochenen Wegen/ so daherum zu sehen/ vid. Reiner. Reinecc. Steinb. von der Mignier anfänglichen Herkommen/ Edit. Wittenb. 1575. p. 93. Hanc igitur regionis hujus faciem qui paulo attentius considerat, ille luculenter observabit, quod ventus tempestatem tonitruam ad locum recta advehens, insignem heic patiatur reflexionem, quam etiam iter facientes et ad dimidiam milliarii partem ab oppido adhuc distantes, eo tempore interdum percipiunt. Quo facto, aliter evenire non potest, quam ut nubes appropinquantes, nisi sint gravissimae, valdeque demissae, ventusve non impetuosus, locum intactum relinquat, cum a vento reflexo retineantur, dividantur, aliamque viam, lateralem nempe legere cogantur, cui tamdiu insistere observatur, donec regionis haec conformatio, regulari motui contraria, sic finita, ubi iterum invicem uniuntur. Uterque casus hactenus allatus, simili quodam haud obscuro, a caudice, in plano altove loco conspicuo, vel ab excitato a talpa colliculo, desumpto, illustrari potest, ubi tempore hiberno videmus, quod caudicem vel colliculum, neque ea in parte, qua ventum advenientem respicit, neque etiam latera ejus nix attingat, sed vacuum ab omni nive interjectum observetur spatium, postica solummodo ejus parte excepta, qua ipsi conspicitur contigua, cujus rei causa adeo plana est atque evidens, ut nulla explicatione indigeat. Paulo aliter vero res sese habet, quando caudex vel colliculus depressiorem obtinet situm, quam circumjecta terra, ipsique adhuc ex adverso eminentia quaedam objicitur, et sic valle quasi aliquali declivi circumdatur; hoc enim modo constanter observabis, quod nix a vento versus eum impulsam, diu hac in valle circumagetur, prius ad latera quam flectatur. Ex his igitur hactenus in medium prolatis, quilibet nunc de tempestatum fulgurantium flexione ac divisione, clarum sibi poterit formare conceptum. Meliora interim qui habet, ea ut afferre, nostrisque uberiolem lucem affundere velit, est quod obnixè rogamus atque contendimus.

(Lommacio Augustam Vind. d. 2. Novemb. An. 1716. missa.)

OBSER-

OBSERVATIO VII.**Dn. D. Jacobi Vercelloni.***In Sue Calculus vesicae.*

ANno 1710. Ansiniamum, in Dioecesi Astensi, ad aegros aliquot accito obtulit mihi Rev. D. Philippus Antonius Castinellus, ejusdem loci Rector Paroch. lapidem figura et magnitudine columbinum ovum referentem, colore griseum, aut cinereum, fabulisque parvis ac pellucetibus interpunctum, quem in vesica suis domestici repersum, ideo mihi asservatum voluisse ajebat, quod nosset me Physicis ejusmodi *φαινομένους* delectari. Redditis proinde condignis gratiis pro munere, statim villicum alloqui desideravi, a quo nempe lapidem illum provenire compereram, qui retulit, reperisse se eum in vesica suis rugosa quoad externam faciem, secundum internam autem plana, caeterum valde extenuata; ideo vero ad animal hoc mactandum ante praestitutum tempus, compulsus se fuisse, quod indies magis magisque gracilesceret, et metuendum fuerit, ne prolarido aridum adipisceretur. Lapis autem hic cum figura, magnitudine, coloreque naturam lapidis abunde testaretur, nolui eum frangere. An forte cum lapide porci Indici aliquo modo conveniat, aliis dijudicandum relinquo.

SCHOLIVM.

Lapide hunc a Nobil. Dn. Auctore mihi transmissum nullam cum illo porcino Indico sive Malacensi habere convenientiam deprehendo, dum colore, sapore, substantia et loco, in quo generatur, ab eodem differt; siquidem in Indico r. color carneus, vel parenchymati hepatis non absimilis, juxta D. Frider. Dekkerum in Exerc. pract. cap. 7. veluti Exc. D. Engelb. Kämpferus in fasciculo 2. Amoenit. exoticar. pag. 343. innuit,

ruffus spectatur; 2. Sapor subtilissime amaricans, secundum prae laudatum Dn. Kämpferum, vel quae Dekkeriana est relatio, amarissimus existit; 3. Substantia a tactu quodammodo unguinosa, vel laevis instar saponis, ex communi Auctorum indicio observatur; 4. In vesicula fellea generatur: noster autem hic colorem cinereum, saporem nullum, superficiem nonnihil scabram ostendit, inque vesica urinaria fuit productus.

Caeterum pondus obtinet drachmarum duarum et novendecim granorum: per medium discissus lignosum quoddam corpusculum intus continet, supra quod concretio ejus facta est, ex laminis tribus arctius invicem unitis, et substantia non admodum dura constans, sabulo autem pauco et pellucente, quo prius interspersus fuisse dicitur, non amplius visui occurrente.

Calculos tales in porcis domesticis castratis, ex urina coagulatos in vesicae exitu nonnunquam inveniri, ex Encelio monet celeb. D. Phil. Jac. Sachsus noster *Gammalog.* pag. 295. et tales binos, unum candidum, alterum flavum se ipsummet vidisse testatur. Ill. etiam D. Georg. Wolffg. Wedelius in *Eph. nostr.* Dec. I. Ann. 3. Obs. 246. calculum in vesica porci inventum oblongum, scabrum, pondere $\frac{3}{4}$ vj. $\frac{3}{4}$ v. memorat; et Guil. Fabricius Hildanus cent. 4. obs. chir. 24. lapidem durissimum, castaneam fere magnitudine aequantem inter rariora sua reservare se recenset, in ductu urinario porcij Coloniae Agrippinae reperiuntum.

L. Schröck.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. Jacobi Vercelloni.

Effectus pulveris radice Jalapae in sat magna Dosi Puerperae exhibiti.

Quidam Iatrophilus otiosus cum legisset in libris medicis, quam periculosum, imo exitiale sit puerperis, easdem va-

lidio;

lidioribus catharticiis expurgare, et uxorem haberet, faeminam 30. annorum, eufarcam, zelotypam, cujus ideo fastidio tenebatur, An. 1715. consilium inuit hanc rem experiundi, et sic in pristinam se asserendi libertatem. Quamobrem comparatis radicis Jalapae in pulverem redactae drachmis duabus, expectatoque partu, pulciculae seu panatellae (qualis mulierculis nostratibus statim ab ipso partu parari solet,) butyro conditae, omnem illum immiscuit. Puerpera inter assumendum ex obstetricibus sciscitabatur, ane quidquam liquatarum, praecipue assatarum (erat enim istum pulveris praefati sapor,) carniū pulci fuerit immixtum? quod cum singulae negassent, panatellam illam omnem devoravit. En autem! Tormina quae prius atrociter saeviebant, inde, tanquam ex incantamento quodam (prout hoc mihi cum ille vir nequam, tum ejusdem uxor, et reliqui demum adstantes, quotquot fide digniores postea percunctatus sum, confessi fuerunt,) universim sedata sunt, nec deinceps recruduerunt, alvo interim nihil concitata, lochiis rite fluentibus, caeterisque una succedentibus, quae ad puerperium feliciter exantlandum expectuntur. Enimvero elapsis quindecim diebus, quo nimirum tempore purgationi vacare consueverat, (utpote quae jam alias quoque pepererat) in diarrhoeam incidit tam enormem, ventrisque tormina tam immania, ut suffecturam se dubitaverit; nihilominus cessante hypercatharsi, integre restituta est citra remedii ullius usum, puelum suum maculum lactavit, atque paulo post deauro utero gessit.

OBSERVATIO IX.

Dn. D. Jacobi Vercelloni.

Phrenitis ab utero.

Delata fuerat aliquando Romae in archihospitale S. Jacobi incurabiliū, quum ibi praxin medicam exercerem, virago quaedam nominis minus honesti, annos duodeviginti nata, fan-

fanguinei temperamenti, eufarca, florida, vegeta, nec puerperium adhuc experta; quae cum insana, alias pudoris, nunc impudicitiae verius appellando, ulcus gestaret telephium, adeo depascens, ut perinaeo et recto intestino erosio, e gemino unicum antrum effecerit. Haec in lectum delata, minas cuilibet intendere, intempestive loqui, maledictis, convitiis, verbis turpissimis obvium quemque incessere coepit, severa, vaniloquax, procax, stupida in tantum, ut idiotis passim energumena specie imponeret. Ad hanc itaque accersitus, cum viderem obtutum ferocem, gestus parum compositos, formamque foeminae facis liberalem, putabam primo aspectu, illam furore, ceu vocant, uteri correptam, aut pertentato pulsu, cum frequentem compererim ac vehementem, siti praeterea intensa et calore partium flagrantissimo infestam, eandem protinus plusquam erotico et phrenetico delirio molestari deprehendi. Chirurgus ideo interrogatus, anne ulcus ab ipso indicatum, interna quoque genitalia jam invaderet, cum externum saltem id esse retulisset, iudicavi, phrenitidis illius causam omnem in humoribus, inque nervoso genere quaerendam esse; oblata igitur plura sunt cum febrifuga, tum antispasmodica praesidia; quibus etsi nihil proficerem, eo tamen res adducta est, ut putatitio illo daemone (delirio) cicurato, penes aliquos spes quaedam vitae longioris affulserit, interim tamen, ulcere in gangraenam verso, misera respuisse visa est, dum viribus fatiscentibus minus demens evadebat; ex quo porro sese in Deum recolligendi impetrato spatio temporis, supremum denique diem clausit. Cadavere aperto, inveni in primis 1. Lienem insolitae longitudinis, ad imum nempe abdomen usque protensum, ut cum ulterius progredi non posset, obstante scilicet osse pubis, sursum se erigeret, ac pone uterum in massam pugno aequalem ultimo terminaretur; 2. Laevam Fallopianam tubam ad ovarium arrectam, inque ejusdem pampinis seu laciniis contentum ovum figura ac magnitudine columbinum exaequans ut et colore, densaque et albidam membrana obductum testae loco. Haerebat autem istud

in superiori parte adhucdum ipsi ovario mediantibus aliquot fibris inter utriusque substantiam excurrentibus: quibus ablatis facile fuit videre calicem ejusdem ovi (unde fuerat exprointum) etiamnum ovario insculptum, quique parvum muscae mellificae favum repraesentabat, ac postremo diffissa illa tunica ambiente, vidimus humorem quendam aqueum, id est limpium ac summe fluidum erupisse, in cujus medio extabat alba illa (Malpighii nomine) cicatricula, veram carinam humanam repraesentans, et quae, si microscopio utendi copia tum data fuisset, totum etiam microcosmum fortasse demonstrasset; 3. uterum comperi tam gracilem, ut nec in minorennibus puellis talem observarim, item figura gibbum, ut qui retrorsum a retro impellente illo, id est lienoso corpore cogebatur: quam causam fuisse opinor, quo minus ovulum in eum descendere poterit, verum ut insuper convulsione facta nervorum ejusdem uteri ad octavum par ascendentium Phrenitis porro et reliqua spasmodica consequi debuerint. Tandem vaginale ulcus, utpote longe ab utero situm, nihil ad hoc communicasse vidimus, sed tantum cum recto intestino, ex cujus propterea compressione flatus ac stercora in eandem vaginam erumpebant plane, ut ne foetore ejusmodi careret, quae sentina jam evaserat omnium foeditatum.

(*Astâ Augustam Vind d. 27. Novembr.*
A. 1716. missae.)

OBSERVATIO X.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

*Phthifis in aliquot foeminis per succum Plantaginis acutae et
Elixir proprietatis curata.*

PHthifin striete sic dictam, seu exulcerationem Pulmonum, varia ex causa oriri, hincque pro causarum, subjectorum et circumstantiarum diversitate, etiam diversa postulare remedia

Observ. Acad. N. C. Cent. VII.

D

dia

dia atque medendi methodum, res Medicis rationalibus est notissima; quos etiam non fugit, Phthisin invalescentem contumax admodum esse malum, et nonnisi paucissimos ex ea ad sanitatem pristinam redire, praesertim si ex congestione et stagnatione sanguinis nata, et haemoptysis aliquoties praegressa fuerit, sexumque virilem occupaverit. Sane sequiorem sexum prae virili facilius liberari posse ab huiusmodi affectu siccico, et experientia et ratio testatur: id quod etiam mihi ante paucos annos in duabus faeminis alias sanis atque succulentis observare contigit, quarum una 33. annor., altera 48. annorum, cum propter incendium urbis, panico afficerentur terrore, eo tempore, quo consuetus mensium fluxus instabat, statim inde pectoris angustia, artuum lassitudine, appetitu prostrato et insequente difficili respiratione obrutae sunt, quae cuncta magis magisque invalere, usquedum pedum tumores oedematosi, tussis sicca ferme continua, haemoptysis et tandem rejectio puris cruenti ac phlogoses insequerentur, et per unum atque alterum annum continuarent: sub quo tempore contabescabant sensibilibiter, cum tanta tussis ac respirationis difficilis exacerbatione, ut tantummodo sedendo respirare possent. Varii generis remedia tam domestica, ut vocant, quam a Medicis praescripta, incassum usurparunt miserae, tandem ex succo Plantaginis acutae recenter expresso, atque Elixir Proprietatis s. acido, convaluerunt ambae: nimirum de succo Plantaginis quovis die, quantum cochlear unum capit, ore assumebant per octiduum: postmodum succi huius bina cochlearia plena quotidie capiebant; Elixir autem Proprietatis semel aut bis in die, una adhibebant, atque sic per mensem continuando, imminuebantur sub horum remediorum usu, tussis et difficilis respiratio; appetitus quodammodo redibat, rejectio puris cruenti primo promovebatur, postmodum successive minuebatur: pedes ab initio adhuc magis intumescebant, deinde vero pedetentim detumebant insequente fluxu mensium haecenus suppresso: phlogoses denique etiam remittebant, ac vires redibant, adeo, ut

Phthisis in aliquot foeminis per succum Plantaginis curata. 27

per divinam gratiam ambae, pro deploratis jam habitae, intra aliquot menses iterum recte valerent, atque sanitas exoptata per aliquot annos usque huc constanter continuaret. Memorata haec remedia etiam ab aliquot viris perfecte phthificis in usum vocata sunt, quos vero parum levavit. Ex iis autem aliquos sanavit succus Plantaginis acutae, copiosius adhuc assumptus, qui ab externa violentia quadam, nempe ex luxatione, vel ex lapsu aut contusione, sanguinem congrumarum, et circa pectus cumulatam gerebant, atque inde difficilem respirationem, tussim et alia incommoda sentiebant, imo valde contabescabant, tandemque cruenta cum purulentis rejiciebant.

SCHOLION.

Quod Phthisis saepissime ex congestione et stagnatione sanguinis in pulmonibus, ortum suum sumat, testantur non modo actuales rejectiones sanguinis per pectus, verum etiam incommoda, suppressionem catameniorum in sexu sequiori presso pede insequentia, nempe pectoris angustia, spirandi difficultas, aliaque pectoris gravamina, quae si diutius et contumacius ibi subsistunt, ad haemoptysin et Phthisin non modo disponunt, verum etiam confirmatam inducunt. Eadem haec pectoris incommoda etiam inducit suppressio fluxus haemorrhoidalis in sexu virili, a quibus vero uterque sexus vix ullo modo liberari potest, nisi congestio et inde nata stagnatio sanguinis a pectore vel sponte vel arte avocetur, et sanguini in inferioribus locis exitus iterum procuretur; id quod in sexu sequiori per restitutionem ordinarii fluxus menstrui facilius impetratur, quam in virili, ubi haemorrhoidum fluxus nondum assuetus, difficillime procuratur, et suppressus justa mensura, tempore et ordine, prout necesse est, aegre iterum restituitur, sed ut plurimum, si quid efficitur, immoderate et ultimis tantummodo temporibus contingit, ubi vires jam fractae et pulmonum substantia valde corrupta est, quemadmodum in diversis phthificis haecenus observare licuit; hinc etiam postmodum

rarissime in emolumentum aegrotorum vergit. Cum itaque evacuatio menstrui fluxus in sexu sequiori antea consueta promptius provocari, et per hanc pectus praegravatum, a mole et confluxu sanguinis efficaciter liberari potest, quid mirum? si et memoratus sexus facilius et constantius prae virili ab haemoptysi et phthisi ex confluxu et stagnatione sanguinis orta, liberetur et restituatur; quandoquidem pulmonum substantiae laesae, cum ab infarctu sanguinis stagnantis prius relevata fuerit, facilius ejusmodi remediis traumaticis, uti imprimis sunt succus Plantaginis acutae, et Elixir Proprietatis, succurri; scilicet, ulcus detergi, evacuari, mundificari et tandem consolidari potest, quale quid in memoratis foeminis factum fuisse, experientia atque eventus abunde ostendit.

OBSERVATIO XI.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

Quod neque argentum vivum, neque alia medicamenta e minerali regno desumpta, operentur irradiando.

Quod experimenta minus caute instituta et peracta, suggerant rationes incertas, imo plane falsas, ex primiceriorum Chymicorum scriptis quotidie observare licet. Ejusmodi experimenta tam chymica quam medica, atque his incaute superstructae rationes quoque inveniuntur in scriptis illius acris scholarum medicarum censoris, Joan. Baptistae van Helmont, a modernis Medicis hinc inde notata; ad quae itidem pertinet experimentum illud cum argento vivo institutum, quo probare conatur, diversa remedia irradiando tantum operari: legitur hoc in Tract. de Verb. Herb. sequenti modo descriptum: „Quae radialis commistio argenti vivi, adhuc magis admiranda est. Si nempe argentum vivum maceretur in magna aqua, quae communis quantitate, haec namque, etsi ne minimum de argento vivo in se sorbeat, aut ad sui naturam convertere queat;

queat, attamen ab argento vivo proprietatem, non item,,
substantiam mutuat, sic ut pota aqua ejusmodi necet lum-,,
bricos universos et ascarides, existentes etiam, quo potus iste,,
nunquam pervenit: quippe qui mox totus in lotium rapitur.,,
Fitque aqua ista contra lumbricos validior, si semel cum ar-,,
gento vivo bullierit. Sic unica uncia argenti vivi millies po-,,
terit mensuram aquae inficere, attamen permanere in ponde-,,
re et proprietate pristinis. Sic nempe Scholae etiam invite,,
addiscunt, quod quaedam agentia citra passionem aut reactio-,,
nem patientium, libere, semper, indefessisque viribus agant,,
et persistente eodem sui semper pondere. Argentum vivum,,
nempe agit in aquam, eique imprimit sui characterem; non,,
tamen vicissim quicquam ab aqua repetitur. Manifestum est,,
itaque, quod vis quaedam medica transferatur mutetque suum,,
subjectum naturale, et abeat in objectum peregrinum solo ve-,,
lut radio, vel aspectu sui. Ita tamen, ut licet objectum pere-,,
grinum acquirat exoticam sibi vim, agens tamen inspiransque,,
initium nequicquam de suo pristino robore aut pondere a-,,
mittat, remittatque. Fit nempe id absque ulla argenti vivi,,
passione, diminutione, mutatione, debilitate aut alteritate.,,
Exemplum sane hoc loco adductum inservit argumento, post-,,
modum de virtute propemodum infinita remediorum cele-,,
brando. Quae res postquam in mineralibus saepe ac diversi,,
mode subter experientiam tracta fuisset, me docuit tandem,,
quod antehac nemo mortalium fortassis, adhuc optice atque,,
intus perspexisset, qualiter remedia abstrusiora operarentur:,,
quodque nimirum citra sui dissolutionem aut interitum, citra,,
sui penetrationem, introadmissionem, commisturam et com-,,
mutationem libere etiam eminus agant in sopitum, vel suc-,,
censum Archeum: solo quasi suo aspectu, irradiatione vel,,
ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis,,
adhuc pristinis et non mutatis, pondere et proprietatibus etc. Ex,,
perimento hoc specioso Helmontius docere et probare magnope-
re contendit, quod sicuti argentum vivum in aqua maceratum vel

coctum, nihil de pondere suo et proprietate amittat, neque minimum de sua substantia aquae communicet, sed solo quasi suo aspectu et irradiatione tantummodo in illam efficaciter agat, viresque anthelminticas ei impertiat; ita quoque alia remedia, imprimis ex minerali regno desumpta, pariter illuminando tantum et irradiando archeum, vires suas exserant, nec quicquam de sua substantia communicent, sed semper non immutatis viribus ac pristino pondere perseverent. Ast si Helmontius paulo circumspicius hoc experimentum instituisse et examini subiecisset, minime se ipsum et posteritatem ejusmodi experimento atque inde deducto argumento ficulneo illuisset, siquidem ego, instituta aliquoties paulo accuratiori examine hujus experimenti, edoctus sum, quod ex argenti vivi substantia corporea omnino portiunculae in notabili quantitate abscedant, et in aqua sese abscondant, adeo, ut argentum vivum inde non parum de pondere suo amittat: Scilicet, de argento vivo, destillatione depurato, uncias quatuor in cucurbitam vitream indidi una cum affusione aliquot mensurarum aquae fontanae, et, applicato Alembico, aquam saepissime, leniter tamen, abstraxi ad siccitatem usque; hoc peracto, argentum vivum e cucurbita caute deplevi et ponderavi; ubi manifeste deprehendi, argentum vivum de pondere suo ad drachmas duas perdidisse, et in hac quantitate simul cum aqua Alembicum transcendisse; id quod sapor hujus aquae notabiliter alteratus, ut et virtutes anthelminticae et diaphoreticae, interne ad cochlearia aliquot assumpta, externe autem vires discutientes et resolventes in gingivarum, faucium aliarumque partium glandularum tumoribus, sola humectatione, collutione vel gargarifatione applicata, satis superque testantur. Fatiscunt ergo, fatiscente ipso fundamentò, speciose formata et ab hoc experimento operose deducta illa argumenta, quod nimirum argentum vivum et alia medicamenta Chymica, e regno minerali imprimis producta, solummodo irradiando et illuminando archeum operentur, cum experientia potius contrarium ostendat, et

clare

clare demonstrat, particulas de eorum substantia integras utique abscedere, atque ex harum particularum abscissione ac communicatione, vires ac operationes medicamentorum unice dependere. Notarunt hoc plures jamdudum in Antimonialibus, praesertim infusis emeticis, ubi etiam nulla ad sensum crassa apparet imminutio Vitri vel reguli Antimonii etc. etiamsi multoties in usum vocata fuerint, (celat enim hanc imminutionem imprimis praecipitatio particularum ex superfuso VINO, vel alio liquore contingens, quae in locum abraforum ramentorum antimonialium succedunt, ac non modo pristinum pondus antimonii impositi, mentiuntur, verum etiam interdum augent) quando autem hujusmodi infusum provide decantatum, evaporatur vel destillatur, ad oculum ramenta antimoniata, quamvis pauca in quantitate, relicta apparent et conspiciuntur: quod etiam accidit, si ejusmodi infusum in paulo majori quantitate aliquandiu immotum stare permittitur, ubi similiter ramenta antimoniata ad fundum vasis secessa facile dignoscuntur, infusumque inferius, potentius redditum quam medium aut summum, observatur.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

De

Palingenesia.

Veteres naturalium scrutatores ac Chymici, cum sub densa rerum caligine lucem adspicere anhelarent, atque ideo magna industria, labore et patientia, rerum naturalium repagula referare atque nucem frangere opus haberent, inventa sua postmodum, sive utilia et lucrosa, sive tantummodo curiosa et ad animum delectandum solum inservirent, multis encomiis depraedicare, praxin autem magno studio celare, consueverunt; partim ut sibi et suis rebus aestimationem pararent, suos-

fuosque labores non plane frustra collocasse ostenderent: partim, ne vilescerent divulgatione, et solertibus ac expertis prerogativa superesset: partim, ut posteros ad ulteriorem rerum naturalium scrutationem magis allicerent, imprimis autem sapientia Creatoris agnosceretur et celebraretur. Inter ejusmodi curiosa occultata atque depraedicata, referenda est artificialis rerum igne combustarum, e suis cineribus resuscitatio et repraesentatio, Palingenesia dicta; quae vero deinceps admodum diversas experta est sententias: nimirum, quamvis hujusmodi artificium dari jam demum a seculo quam plurimi, iique gravissimi auctores constanter adseverarint, tamen non defuere, nec adhuc defunt, qui huic omnem fidem derogare, et inter Non-Entia Chymica referre haud erubescunt, vid. Programma D. Georg. Franci de Franckenau, de Palingenesia Verum enim vero, si rem provide, tanquam aequi iudices, examinare velimus, in tanta exemplorum copia, tot tantisque Viris, omnis fides deneganda non erit, modo viam mediam amplectamur, auctorum mentem circa hanc rem recte capiamus, sobrie interpretemur, nec non experimenta caute instituiamus, tunc facile apparebit, phaenomenon hoc non merum figmentum et non-Ens, sed omnino in natura fundatum esse, quamvis a scriptoribus diverso modo ac ratione proponatur, et a paucis producat. Communissimum autem et maximum, quod negantes contra Palingenesiam imprimis Plantarum proferunt argumentum, est, Plantis hujusmodi resuscitatis nihil solidi inesse, neque e cineribus eodem prorsus pondere, numero, figura vel magnitudine, qua primitus gavifae sunt, resurgere et sese praesentare, quod tamen necessarium foret, si pro vera resuscitatione habenda sit. Sed quis non hujus argumenti imbecillitatem observat? 1.) Inconsiderate quid postulant, quod ab omni ratione et naturae possibilitate abludit, siquidem omnibus notum est, plantarum partes volatiliores, aquosas nimirum, oleosas et terrestres, sub combustione et incineratione, copiose fugari in auras; quomodo tunc hujusmodi cinis, vitro inclusus, pri-

pristinum pondus per ignem fugatarum particularum recuperare ac in pristino pondere, numero, figura vel magnitudine, quam sane etiam vitrum non caperet, iterum sistere poterit? Auctores, ubi suam Palingenesiam commendant, nunquam de tali completa resuscitatione et repraesentatione loquuntur, quae integritati pristinae plantae in omnibus partibus responderet; quanquam me non fugit, esse quosdam, qui asserunt, e cinere plantae artificialiter combustae terrae permixto, plantam eodem modo ac ex semine prodire et progerminari perfectam: sed huiusmodi proventus potius ad naturalem vegetationem et progerminationem, si veri quid subest, non vero ad memoratam artificialem resuscitationem et repraesentationem referendus erit. 2.) Haec, quae postulant, ne quidem in naturali propagatione semper locum inveniunt, quandoquidem raro ex semine planta progerminat et resurgit eodem prorsus pondere, numero, figura et magnitudine, ac planta fuit, quae semen dedit, quin aliquis defectus vel excessus, varia ex causa, observetur. 3.) Nullus auctorum in memorata Palingenesia solidi quid inesse asseruit: Dygbi vocat saltem ideam plantae suae aemulam: Tackius p. 42. esse umbraticam: Gregor. Michael. p. 252. sequi esse saltim speciem aut formam accidentariam: Higmorus f. 105. spirituales plantas: Otto Tachenius Hippocr. Chym. c. 20. p. 158. spiritualement repraesentationem vel regenerationem, et p. 165. umbratilem etc. Ideoque mens auctorum affirmantium recte capienda et interpretanda est, utpote qui non de reali, et quoad omnes circumstantias cum pristina planta exacte coincidente convenientia et soliditate, uti jam innui, locuti sunt, sed potissimum de ideali, spirituali seu subtilissima et umbratica, ad vivum tamen quoad colorem et figuram conspicua plantae resuscitatione et repraesentatione scripserunt; quae, licet sit exiguae magnitudinis, figurae ac summae teneritudinis, pro nihilo tamen, vel opinione et fuco, ideo aestimanda non est. Quod si autem quis pertinacius in non admittenda experientia atque huius phaenomeni existentia perseveret, ille sciat, quod etiam

Obser. v. Acad. N. C. Cent. VII. E realis

realis et solida non modo Vegetabilium aliarumque inanimatarum rerum ac creaturarum; verum etiam animatarum, post sui per ignem factam destructionem, detur Palingenesia, et in veram vitam artificialis revocatio, uti ex sequentibus dilucescet: Scilicet, praeter hactenus memoratam Palingenesiam, etiam his nostris temporibus plures doctissimi, gravissimi et fide dignissimi viri in suis laboribus chymicis experti sunt realem et solidam, manibusque palpandam Palingenesiam, inter quos est Excellentiss. atque Experientiss. D. Joh. Daniel Major, Collega Academiae Leopold. Naturae Curios. dignissimus, qui ex Sale Lavendulae efflorescentem sylvulam Lavendulae observavit visum ac tactum admittentem, vid. Miscell. Nat. Curios. Dec. I. Ann. VIII. Observ. IX. Hujus veritatem atque existentiam et ego propria experientia attestari, et cuilibet veritatis aestimatori, quoties desideratur, demonstrare possum; possideo enim vitrum, quod cinerem ex combustionem corticis atque ligni Schacharillae restitantiem in se continet, super quem essentia propria ante combustionem cum Spiritu Vini tartarifato extracta, affusa stetit per aliquot menses, qua postmodum decantata, coepit intra spatium quadrantis anni, materia albicans cinerea ad parietes vitri, duobus in locis, sese affigere atque successive latius sese explicare, usque dum in uno latere in perfectam parvam arbusculam coaluit; e regione autem in eleganter formatam fruticem abiit: Color utriusque est albidus cinereus, secundum vivae arboris faciem ab historicis descriptam, nempe cortice undique cana seu cinerea induta: Conspiciuntur quoque hinc inde corpuscula quaedam striata, a reliqua substantia quasi elata instar stellarum, quae flores arboris vivae candidos aemulantur. Duravit elegans haec repraesentatio jam per 4. annos, neque mutabilitatem quandam pro nunc minatur. Simile quid non ita pridem observare licuit propullulare ex massa salina e Coralliis facta: nimirum Corallia alba aceto destillato solvi, acetum destillatione iterum abstraxi ad siccitatem, relictam massam salino-amaricantem in aqua destillata pluvia-

pluviali rursus solvi, filtravi, atque ad omnimodam siccitatem aquam iterum abstraxi, huncque solutionis et abstractionis actum aliquoties cum aqua pluviali reiteravi, inde massa salina candidioris coloris, et dulcioris saporis remansit; haec in locum humidum, praepremis in cellam posita, in liquorem resoluta est, de quo aliquid plano vitri hinc inde impositum, et calori temperato commissum, quo humiditas iterum abire et siccescere potuerit, concrevit in frutices, figuram Coralliorum cum suis ramulis affabre repraesentantes, inque calore temperato bene durabiles. Idem hoc eadem ferme ratione observavit suo tempore Henricus de Rochas in Tract. de aquis mineralibus p. 749. Volum. VI. Theatri Chymici, inquiens: Exemplum de Corallo notabilius est, si enim illud subtilissime pulverisatum in aceto destillato et alcalifato infundas, et per biduum super calore moderato infusum relinquant, et postea per inclinationem liquorem defundas, et in vase vitreo evapores, Sal volatile in fundo remanens, tot filamenta in forma ramorum Coralli contra Phiolae parietes sparget, ut nisi quis experimentum viderit, difficulter hoc sibi persuadere posset. Vid. quoque Francisc. de Lanis Tom. III. p. 16. §. 17. it. p. 126. Magist. naturae et artis.

Animatorum Palingenesiam, quam Kenelmus Dygby in Dissertatione de plantarum vegetatione cum cancri peractam describit, ego itidem aliquoties peregi, et hujus veritatem abunde expertus sum: Cancros videlicet vivos secundum praescriptum coxi (elegi autem, qui ovulis carerent) in aqua pluviali; coctos destillavi usque ad olei empyreumatici proventum, et denique in calcem et cinerem alcalicum combussi: his peractis cuncta vitreo in vase permiscui; nempe decoctum et liquorem destillatum cineribus pulverisatis affudi, et post agitationem fimo equino commisi, ubi, postquam per aliquot dies quiete stetit, sub putrefactionis quasi actu aliqua puncta albicantia in superficie hujus mixturae in conspectum veniebant instar seminis Milii albi, quae intra *νοχθήμερον* omnes par-

tes ac organa cancri una cum vita ac motu nacta erant, et in liquore hinc inde natabant, ac microscopiis submissa, veros, minutissimos licet, repraesentabant quoad omnes partes, cancris fluviatiles, exceptis caudis, quae introrsum curvatae et cum corpore adhuc implicatae videbantur, atque vix distincte dignosci poterant. Caeterum adhuc monendum, quod hujusmodi cancrorum regeneratio vix alio tempore quam aestivo, et quidem diebus aequaliter calidis Mens. Julii et Augusti succedat. Atque haec sunt, quae propria experientia in veritatem Palingenesiae attestari possum. Quod si vero ista, quae in regno minerali effici possunt, una considerare velimus, non minus jucunda quam solida, Palingenesiam confirmantia experimenta atque documenta ibi occurrent; siquidem tam mineralia quam metalla, si igne exurantur, et in meram calcem, per se in metallum nudo igne in crucibulo haud liquabilem, convertantur, in pristinum corpus seu formam, quoad omnes qualitates iterum sisti et resuscitari queunt, quod Chymici reductionem vocant; et hic actus toties quotiescunque lubet, in uno frusto metalli peragi et exerceri potest; ubi simul id imprimis notabile occurrit, quod, quo saepius hujusmodi destructionis et resuscitationis modus, certis enchirisis, cum metallo quodam v. g. plumbo, repetatur, eo intimius melioretur metallum, non solum in puritate et ductilitate, verum etiam in fixitate, i. e. semper aliqua pars de eo in argentum mutatur optimum. His itaque atque similibus phaenomenis ac experimentis curiosioribus veneranda antiquitas plurimum delectata fuit, eaque pro resurrectionis atque clarificationis certo futurae corporum, imprimis humanorum, simulachris habuit, pie considerando, quod sicuti creaturae inferiores tam animatae quam inanimatae, etiamsi igne vel naturali, vel potenciali, e crasi sua turbentur, imo plane corrumpantur, tamen non penitus destruantur, sed nativam ac pristinam ideam et characterem primitus impressum, etiam in extrema sui relicta parte adhuc secum servant, atque omne corpus in ejusmodi characterisatam

materiam revertatur, quae postmodum artificialiter concessa iusta combinatione, vehiculo, occasione atque liberiori motu, quod id, quod quasi concentratum latet, sese diffundere, et explicare commode queat, facile in pristinam posituram, faciem nempe atque formam iterum sese explicet, illam aemuletur atque ostendat, si non crasso modo, tamen subtili repraesentatione; ita quoque corpora humana, quocumque modo corrumpantur ac destruantur, non plane interitura sint, verum multo facilius et certius a summo, potentissimo, ac sapientissimo artifice atque Creatore coelorum ac terrarum, iterum resuscitari, atque in veram vitam restitui ac revocari queant.

(Lipsia Augustam Vind. d. 5. Decembr.

A. 1716. missae.)

OBSERVATIO XIII.

Dn. Lic. Christiani Gotthardti Wilischii.

Morbus Spasmodicus.

Qui hoc morbo corripiuntur, vellicationem aliquam in membris extremis sentiunt, modo in manibus, modo in pedibus, modo in pedibus et manibus simul, quasi membrum formicis plenum sit et stupore corripiatur. Post hanc vellicationem, digiti vel in manibus vel in pedibus convelluntur et contrahuntur. Cum convulsione et spasmo isto, frigus et acerbissimi dolores sunt conjuncti, qui aegros misere torquent, ut per longa locorum intervalla clamores et ejulatus aegrotantium audiantur: *Es wolle ihnen Arm und Bein ausreißen/ man solle ihnen um Gottes willen helfen!* Tam subito hoc malum saepe invadit, atque per aliquot septimanas in membris exterioribus perseverat, imo et nonnullis caput afficit. Si vero caput afficitur, et aegri epilepsia corripiuntur, plerumque cedunt satis. Aliqui amentes redduntur, alii veterinosi, *es ist ihnen/ als wenn sie stets betrunken/* aliqui deliri et maniaci,

et varia sunt deliriorum genera, pro temperamentorum forsitan ratione. Qui vero amentes aut deliri fuerunt, stupidi permanent, neque pristinum mentis vigorem recuperarunt hactenus. Cessante Paroxysmo fames praeternaturalis omnes fere corripit, cibosque avide appetunt, ut vix saturari possint. Nonnullis tubercula, seroso humore plena, erumpunt, quae tamen sine vitae discrimine curantur. Contagio caret hoc malum; experientia enim quotidiana docet, ex iis, qui diu et cum multis aegris in domo aliqua conversantur, impune evadere omnes. In nostra regione ortum hoc malum habet ex victu pravo, et praesertim a granis secalis degeneribus, quae germanice, *die Korn-Mutter* / vocant nostrates, de qua materia propediem sequentur plura.

OBSERVATIO XIV.

Dn. Lic. Christiani Gotthardti Wilischii.

Gustus et olfactus laesio singularis.

VIr Sexagenarius, Musicus, ante viginti, et quod excurrit annos, a casu ab alto, cranii patitur fissuram, auxiliante vero Deo, solertique Medici et Chirurgi cura, pristinum et solidum recuperat cranium. Ab eo vero tempore, atroces interdum sentit capitis dolores, praesertim dolorem in fronte gravativum. Is vero, quoties ab eo tempore *Carnem bubulam rardice petroselini coctam*, vel cibos sale conditos vel quosdam acidos edit, toties omnem odoratum et gustum amittit, qui secundo die vix redeunt.

(*Pirna Augustam Vind. d. 16. Decembr.*

A. 1716. missae.)

OBSERVATIO XV.

Dn. D. Johannis Adami Göritzii.

Thee Romanum.

SCire potestates herbarum usumque medendi
Cum Medicum deceat: praeter Chemicos labores, et Botanophilus per aestates haecenus esse studui. Innotuerunt sic per excursiones institutas et in peregrinationibus pleraque, quae circa Ratisbonam nostram, (vel, quod malunt Critici, Reginoburgum) crescunt, ad vegetabile regnum pertinentia, inter quae multa reperias, quae alibi non videas, de quibus suo tempore plura. Suffecissent mihi haec inquilina, ad curandos, Deo benedicente, morbos quoscunque: quippe quae semper vera recentia colligi possunt, et quae naturae nostrae magis amica observantur, quam peregrina alia adulterata, et certiozem experientiam desiderantia. Ast in Comitibus vivo, ubi homines observavi, qui non contenti sunt cum Medico, qui facit, quod sui est officii; sed curiosum simul esse volunt. Occasione ergo hortuli mei domestici, exotica quoque inspicere, et in eorum virtutem inquirere placuit. Annus jam agitur quartus, quo a perillustri quodam Domino, hortulo meo donabantur plantae quaedam, Thee Romani nomine superbientes. Has utpote plane hic ignotas lactus accepi, et per hortulum sparsim terrae demandare jussi, ut observarem, quam plagam mundi et quam terram crescendo amarent. Fiebat hoc Mense Majo, felici manu, vix una enim periit: illae tamen, quae versus meridiem stabant, altitudine reliquas superabant. Mense Augusto frutices erant ramosi, ulnae altitudinis, gestantes flosculos albos, ramulos ambientes: quos sequebatur semen copiose, parvum, rotundum, viride, instar seminis botryos nostratis, aequae graveolens, ac folia ipsa. Flos armato oculo inspectus videbatur tetrapetalus. Flore cadente, caules et inferiora folia rufescebant.

bant. Caulis maximus, rotundus fere, crassitiem digiti mei minimi acquirebat, extus glaber, sulcos tamen habens, intus medullam in cavitate gerens. Folia maxima longitudinem digiti medii et latitudinem pollicis habebant, acuminata et sinuata, ad modum atriplicis sylvestris vel spinachiae: tactui sese offerebant, ac si pinguedine obsita esset illorum superficies. Radix plane nihil participat de graveolentia jam dicta: est fere inodora, alba, fibrosa, intus lignosa. Circa medium Septembris semen maturum erat, quod collectum studio servavi, idque sequentis anni mense Martio serere jussi, et plantas inde natas sub initium Maji transferre in solum. Creverunt ex voto, et in Autumno ingens copia foliorum et seminis mihi collecta fuit. Hinc de medendi usu cogitare coepi, ad quod vel solus odor gravis, multum salis volatilis spondens, me invitaverat. Judicavi ergo, prodesse posse hoc Thee Romanum, nasturtium et raphanum rusticanum redolens, in scorbuto, arthritide, calculo et aliis morbis tartareis. Deo sic dirigente, tunc temporis pauper quidam mihi obveniebat, dysuria saepius laborans, ex sabulo renali. Portionem dedi hujus Thee, quo bis in die uteretur in infuso. Educto sic indies multo sabulo et mucilagine, ex integro convaluit. Puer V. annorum, conquerebatur de suppressione urinae et dolore circa pudenda: Parentibus id negligentibus, aucto dolore epilepsia succedebat, in qua magna urinae quantitas profiliit, et cum illa calculus albus, durus, hordei granum superans, cum multis arenulis. Dedi Parentibus Thee Romanum in infuso propinandum, et trageam quandam aromaticam, cum semine hujus Thee, vesperi quotidie cum vino parandam, et sic haecenus liber vixit ab hoc affectu. Faemina 50. annorum, per multos annos calculo laboravit, horumque magnum mihi monstravit numerum, diversae formae et magnitudinis: postquam per semestre Thee nostrum bibit, mane et vesperi, idque vino suo imponit, non amplius calculos excrevit, sed urinas crassas tartareas, ut integrae crustae ex scaphio eximi potuerint. His ita feliciter gestis,

experimenta institui solvendi calculos : imposui ergo albos et duros , a modo dicta foemina dono mihi datos infuso meo calido duplicato. Hos post XXIV. horas non quidem solutos, verum adeo molles reperi, ut intra digitos facile comprimi poterint, instar hordei costi. Vocabar tunc temporis ad mercatorem hujus loci, LX. annorum, qui a multis annis calculo laborans, sat multos haecenus excrevit. Hic se sentire dicebat calculum in penis glande, urethram obstruentem, nec urinam emittentem, erant autem tres. Post insertam peni parvam candelam ceream, urina libere fluxit, quod repetere necesse fuit, quoties mingere voluit. Jussi glandi infundere facpius laudatum infusum; sed observavi, tam parvam quantitatem non sufficere, ad emolliendos latentis hospites. Hinc peculiarem jussi parare forcipem, qua Chirurgus indies particulas defringere studuit, donec tandem successive, spatio unius mensis omnes tres calculi exempti fuere feliciter. Quotidie jam Thee hoc bibit et sanissimus vivit. Exempla plura dare possum, si quis velit; sed haec sufficere credo. Usus sum praeterea haecenus isthoc Thee Romano in catarrhis, ubi incidendum erat, bono cum successu, item in scabie et morbis venereis, quae omnia hic recensere, nimis longum foret, et praeter intentionem. Unicum saltim adhuc addam, quod contigit in priori anno, ad probandum, quod et utile topicum esse possit. Militis cujusdam uxor lue venerea affecta, consilium meum petiit: aderant autem praeter alia duo bubones in inguinibus, et tumor pudendorum, ut prae dolore difficulter sederet. Praemissis praemittendis et datis antivenereis cum decocto lignorum, Thee Rom. in cerevissia infusum, bubonibus pariter ac pudendorum tumori calide intra lintea applicuit misera, felici eventu: resolutis enim sic bubonibus et tumor molestus disparuit. Caeterum cur istud Thee dicatur Romanum, hanc causam esse existimo: quia semen Roma in Germaniam translatum fuit, et quantum ego novi, primum a Jesuitis, quorum commendatione res eo rediit, ut exoticum hoc desideretur ab omni-

bus fere Magnatibus; Thee autem nomen forsan gerit, quod a consuetudine hodierna, folia haec, Thee Chinitici similitudinem habentia cum aqua fervente infundantur, et infusum hocce ad sorbillandum exhibeatur. Principem novi Reverendissimum et aliquot Nobiles, qui jam Thee Romano utuntur pro Chinitico: hinc dictorum plura testimonia impoſterum ſecutura eſſe ſpero. Deſtillavi nuper hanc herbam cum ſemine, per ſe, ex retorta vitrea: prodiit primum phlegma ingrati odoris et ſaporis, limpidum tamen, quod ſequēbatur ſpiritus volatilis urinoſus, et hunc oleum nigrum empyreumaticum, aequē faetens ac cornu cervi vel tartari. Aqua deſtillata ex veſica inſtar naſturtii ſapit, magis tamen ingrata. Extractum dat largius fuscum, dulc-amarum, inter guſtandum linguam feriens, et ori frigus inducens, uti nitrum. Tandem quaerenti, an exoticum hoc olim non cognitum fuerit? reſpondeo: mihi videtur idem eſſe, quod Botrys Mexicana, de qua ſcripſerunt Franc. Hernandez in hiſt. nat. Mexican. Joh. Rajus in hiſt. plant. Caſp. Bauhin. in app. ad Pinac. Ephemerides Nat. Cur, Dec, I. ann. IV, ne plures laudemus.

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. Johannis Adami Göritzil.

Ileon diſciſſum et extra abdomen dependens.

NOtiſſima res eſt, monſtra fieri in medicina, nihilque tam abſurdum eſſe in mundo, quod non accidere poſſit corpori humano, eruditiffimus Pechlinus ſuo jam tempore conqueſtus eſt. Prae aliis Medicos talia notare, vel ſolae Germanorum Ephemerides teſtis eſſe poſſunt ſufficiens, licet plures alii Medici in peculiaribus tractatibus ſtupenda plane literis conſignarint. Tale quid jam referam, cujus oculatus teſtis ipſe fui. Ante VI, annos, et quod excurrit, hic Ratiſbonae a multis hominibus conſpiciebatur *Margaretha Nüſſlin*/Sigenburgo veniens, quod eſt oppidulum in ſuperiori Bavaria, cui extra abdomen in-

teſti-

testinum dependebat, Misera haec, cum et a me peteret elemosynam, hanc historiam retulit: se ante tria lustra gravidam diu gestasse foetum mortuum, tandem ad latus umbilici dextrum abdomine rupto in conspectum venisse embryonis pedes, quibus extractis ab obstetrice imperita putridis, reliquum corpus remansisse, et frustillatim demum intra X. hebdomades extractum fuisse, sub foetore intolerabili. Prodiisse tunc temporis simul intestinum quoddam, hoc obstetricem, cum haberet pro secundinis, per medium dissecuisset, cujus partem breviorē retractam fuisse intra abdomen, longiorē vero adhuc extra abdomen conspiciendam esse, per quam his XV. annis naturam se purgasse, et nil amplius per intestinum relictum excrevisse. Re altius expensa, cum multa viderentur paradoxa, ut ostenderet mihi hoc intestinum petii, quod libere fecit, uti etiam multis Nobilibus hujus loci aliis, exhibens simul duo testimonia a duobus Medicis in fidem hujus miraculi scripta. Fateor, horrui primo aspectu motum peristalticum hujus intestini, et sordes foetidae nauseam mihi crearunt; hinc illam altero die magis mundam redire jussi. Quo facto, corpore detecto, intestinum hoc summa cum admiratione perlustravi, quod instar vermis se movens excrementa evomebat, qua occasione et glandulas intestini et motum peristalticum observare licuit. Hoc intestinum pars ilei fuit ad longitudinem dimidiae ulnae nostratis; de mesenterio autem et pinguedine parum vel nihil habens, quod pannis calidis involvere, et bis in die mundare studebat, alias mirum in modum a colica torquebatur. Ulcus abdominis perfecte consolidatum erat, nec aliud quid querebatur nisi tormina, hinc multas civitates percurrens, demonstrationibus suis lucrum quaesivit. Misertus ego hujus miserae, data elemosyna, per testimonium illam aliorum quoque misericordiae commendavi.

(Ratisbona Augustam Vind. d. 26. Januar.

A. 1717. missae.)

Confer. Ephem. nostr. Dec. I. Ann. III. Obs. 3. Ann. VIII. Obs. 229. et Cent. III. Obs. 6.

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

*Sectio virginis Hydrope saccato laborantis desperata et
infelicissima.*

IN extremis extrema aeque ex patientis impatientia ac ex o-
peratoris medicastris audacia nonnunquam solent tentari:
Virgo enim nomine Catharina Magdalena Steubin / Pharma-
copoei Kaldennordheimensis in Franconia filia ob pietatem ca-
rissima, 1683. d. 1. Jul. nata, 1709. 16. Aug. denata, sicque an-
norum 26. ante octo circiter annos sentit in interna lateris si-
nistri parte incrementem globulum versus dextrum quando-
que mobilem; post tertium vero annum ex mole ipsius aucta
coguntur excrementa alvi (juxta effatum ipsius aegrotantis pa-
rentis) superiora versus ejici, qui motus excrementorum per-
versus alias lethalis, per dimidium anni durasse, tandem vero
fuisse mitigatus, dicitur, adhibitis scilicet quibusdam a patre me-
dicamentis, cum continuo tamen remanente vomendi conatu
et passione hysterica, collum versus ascendente, ex qua colli in-
flatio quandoque fuit orta, motusque quasi vitalis corporis
in concavo latitantis se repraesentavit, cum extremarum partium
sanguineis prodeuntibus maculis et mensium fluxu nunc immi-
nuto, nunc nimio ad tertiam vel sextam usque septimanam
cum grumis sanguinis quandoque continuato; ante aliquot
menses iterum alvi excrementa per os evacuare cum minare-
tur natura, patiens impatiens, mori melius esse, concludit
quam vitam plane quasi mortuam vivere, proinde anxie desi-
derat aegrotans auxilium cum praesentaneo vitae suae periculo
et quidem ab operatore sive Chirurgo militari, Dn. Joh. Jac.
Freitagio, quippe qui praesentibus, Dn. J. C. Müllero, Med.
Pract. et Dn. Joh. Jac. Hoffmanno Jur. Pract. et Advoc. ord.
Kaldennordh. praemissisque precibus desiderio patientis inti-
mo

mo satisfactorius sinistrum secuit latus circa lumbos, simulque visitando post incisionem instrumento, ex quo sectionis locum occupat materia, qua instrumento acuto denuo penetrata, ingens exsiliit aquae quantitas ultra 14. mensuras, vulnere vero aequaliter compresso, ortae fuere convulsiones et horrendi coloris vomitus cum nimia subsecuta debilitate et citissima vitae extinctione: Emortua tunc ulterius visitata, aquosum sacculum pene totum sinistrum latus occupantem, diaphragmati et lieni adhaerentem cum ipsius lienis circumvolutione et ductu quodam crasso renem versus sinistrum tendente demonstrat; renis sinistri color erat pene coeruleus et substantia grandior dextro, cor apparuit flaccidum cum sanguinis aequali defectu, reliqua viscera, stomachus cum pulmonibus et hepate erant salva, sacculus aquosus penitus evacuatus ultra 28. mensuras aquae retinuit. Hic verum illud desperatorum aegrotantium: Melius est mori, quam vitam dicere mortem; et ulterius est verum: Non audet Stygius Pluto tentare, quod audere solet rasor, et audax medicaster Chirurgus soltri cupidus: Apud Jurisperitos regula alias est: Involuntarium ex voluntario ortum trahens habetur pro voluntario: hoc in casu involuntarium fuit, mortem inferre, voluntarium vero aegram sanare. sed quia involuntarium ex voluntario fluere hic iussit necessitas, omnino etiam habendum pro voluntario et poena merita operator affici debuisset. Quod aegrotam ipsam attinet, ea istud Ciceronis monitum merito observare debuisset dicentis: Tibi et piis omnibus retinendus est animus in corporis custodia, nec iniussu ejus, a quo nobis ille datus, ex hac migrandum vita, ne munus humanum a Deo assignatum defugisse videamur. A Stoicis quidem laudata *αὐτοχρησία*, a Venetianis et Judaeis in periculo cum hoste permessa, sed impie: Sectionem ipsam quod spectat, potuisset fieri apertio lateris et sacculi aquosi per paracenthesin successive aquam e sacculo evacuando, sicque ulterius patiens potuisset servari, usque dum ipsa natura absque vi illata succubuisset.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

*Foetus putridus sub umbilico ex vivae matris utero occasione
ulceris extractus cum matris restitutione.*

Quaedam sartoris uxor in ditione Saxo-Naumb. Hennebergica, prope Suhlā habitans ultra 13. menses gravida etc. Anna Barbara, conjux Joh. Schneideri, sentit ultimis gestationis mensibus horrores frequentes cum calore febrili ac partium solidarum consumptione, naturae interitum praesagientes, tandem animadvertit gravida sub umbilici regione locum dolentem cum inclinatione ad exulcerationem; unde vocatus Chirurgus Suhlānus Dn. Joh. Steph. Domhard loci aliqualem tentat incisionem ob mortificatam inibi carnem ex putredine intus latente, hac facta, se repraesentat foetus putredine foetidus, quem particulatim et successive, cooperante natura, aequae per ulcus ac per orificium uteri extrahit, uterum simul apertum retinendo calidis per syringam injectis liquoribus balsamicis: Mater febre putrida penitus emaciata temperatis nutritivis ac balsamicis spatio quadrantis anni pristinae restituitur sanitati, et ulterius ad gestationem manet apta, consolidato scilicet uteri latere, peritonaeo et alvi exulcerata parte. Mirum, quantum natura in durioris quibusdam constitutionis subjectis valeat, ita ut adjuta aequaliter tantum mirandum in modum se fervare admittat, cum alias in delicatulis citissime etiam adhibitis omnibus roborativis levissimo succumbat natura morbo,

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Alvi obstructio durissima Iliacam minitans passionem, levissimis curata.

Octo annorum foemella eupediis dedita, naturae aliquando satisfactura stomachum atque alvum acaciae fructibus, coctis quidem ast frigidis, penitus complet, ita quidem, ut undique tota alvi circumferentia nodosa ex acaciarum nucleis sentiatur, cum corporis aestu atque alvi obstructione contumacissima, vomendique conatu, iliacum minitante morbum. Ex defectu remediorum et instrumenti pro clysteribus ad eluenda intestina necessariis, statim Nicotianae decoctum ex lacte praeparatum cum linteis calide fuit applicatum, interne propinato & dulci cum pulvere Gial. unde citissime alvo aperta ejecit foemella acervatim acaciarum nucleos absque subsecuto Iliaco, qui alias, ne motus peristalticus inversus adaugeatur clysteribus, iisdem non tractetur, et felicissime fuit restituta.

OBSERVATIO XX.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Tympanites uterina cum gravidatione lethalis.

Musici cujusdam nomine Dn. *Holzheim* conjux gravidationem sentit cum enormi alvi inferioris inflatione, accedente partus tempore neque obstetrices neque agnati gravidae ipsis suis manibus vel digitis uteri orificium internum penetrare, multo minus foetum promoveri possunt, ob uteri fortissimam constrictionem, unde misera misere extincta periit: inter corporis sectionem statim minima facta uteri incisione, status inibi collecti tanto cum fragore fuere explosi, ut horrore adstantes concuiterentur omnes; erat enim tantus, quantus ex instrumento
scl-

sclopezante minori, pulvere pyreo accenso fieri potest; foetus male situatus extractus mortuus lividi erat coloris. Sic generari atque concludi possunt flatus in quavis corporis concavitate, ubi viscosum flatulentum calore debili naturae moveretur atque in flatus sive spiritus sylvestres extollitur.

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Imprudētissima herniae carnosae in senē sectio.

Diu gravatus senex hernia carnosā ab operatore quodam ad sectionem persuadetur, posthabitis omnibus a probatis Medicis monitis, ut scilicet senectute sic satis confectus a sectione herniae abstinere ob vasa maxime distensa et crassa, quae vix a se invicem separari, indeque haemorrhagiae cum inflammatione partium lethali difficulter praecaveri possint, hisce parum pensitatis se cultro senex submitit, post primam factam incisuram statim ingens aquarum copia in altum profilit, tunicarum separatio laboriosa et perdurans ingentes concitabat dolores cum haemorrhagiis, vasa constringebantur crassioribus funiculis sericeis non sufficienter eadem comprimentibus, separatarum tunicarum abscissio contra omnem rationem proxime a ligatura instituebatur, unde ligatura statim iterum decedente excessiva oriebatur haemorrhagia, vasa iterum e corpore extracta ligabantur fortius in patiente vix adhuc spirante, unde praeteritis tribus vel quatuor diebus subsecuta fuit febris, partium genitalium inflammatio et mors a medicis praenuntiata violenta. Sic luditur de corio humano ab operatoribus inconscientiosis, crumenimulgis, lucri non salutis morbidi cupidis, quibus magistratus justitia et pietate praeditus absque praemisso Medici examine merito operationem inhibere debet omnem, faciens enim atque consentiens eadem poena sunt digni et uterque

que olim coram iudicio divino pro conſcientia reſpondere te-
netur.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

*Scabies humida vermicularis chronica difficulter curabilis,
domestico curatur.*

MEdiae aetatis foemina scabiem humidam cum pustulis
majoribus, cutisque foraminulis patitur incurabilem, or-
dinariis medicamentis diu adhibitis, demum vero vaccae ster-
cus vini spiritu repetitis vicibus probe extrahitur, indies coch-
leatim propinatur et patiens integrae restituitur sanitati, expul-
sis per urinam et scabiem tenuioribus instar filamentorum ver-
miculis, demonstratis iisdem in vase vitreo: similes vermiculi
mukoties fuere observati in variolis diu in cutis superficie haer-
entibus: iis enim apertis vel instrumento, vel olei. ☐ usu, appa-
ruere filamentosi vivi, et sub variolis foveae instar vermiculi
tortosae diutissime fuere conspicuae.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De Ossibus sesamoideis.

Solertissimus per quadriennium, et quod excedit, nuper au-
ditor noster, D. Christoph. Jac. Frew, nunc dignissimus Me-
dicinae Doctor, observationem anatomicam Ephemeridibus
his inferendam curavit, de quibusdam Ossibus, sesamoideis dictis,
hoc tempore non adeo cognitis, quae suo Marte in cadaveri-
bus a nobis dissectis invenit; qua in observatione illa ossicula
accuratius quoque delineavit, quam ab aliis, quantum nobis
saltem constat, factum est.

Et ut verum fateamur, haec ab ipso descripta ossicula, prae-
sertim ea, quae in femore locantur, non dari olim existimavi-

mus : cumprimis, quia *Celeb. Rauvius*, noster in anatomicis, et praecipue osteologicis Praeceptor (cui haecenus graves ob rationes fidem adhibueramus) ea in collegio suo non solum negavit, sed etiam in Osteologia sua manuscripta, quam olim mecum, aliisque cum auditoribus suis communicavit, ita de ossibus sesamoideis locutus est. *Notandum*, inquit, *me ossium numero non plura ossa sesamoidea adscribere, quam decem, a) duo scilicet ad secundum articulum utriusque pollicis manus et pedis, unum in utroque tendine musculi tibialis postici. b.) Caeteri digitorum articuli NVNQUAM haec habent, rarissime praeditus tendo.* Atque sic *Rauvius*, ut ex dictis apparet, illa in femore sita, et a *Trevvio* supra delineata, prorsus tacet : sicut etiam ea in ostentatione et explicatione osteologiae suae non tantum omisit, verum etiam, praeter enarrata decem, omnia reliqua sesamoidea, quorum apud Auctores mentio fit, prorsus negavit.

Deinde cum viderem *Hornium* in suo microcosmo, huiusque commentatores, ut et alios Auctores haec ossicula quoque praetermississe ; nec non *Verbeyenum* in sua anatome c) illa in femore locata, non sua observatione et experientia, sed tantummodo secundum *Bartholini* assertum commemorasse ; imo *Marchettum d)* asseverasse, se nunquam haec ossicula in femore a quibusdam descripta, reperire potuisse, quamvis multis in cadaveribus ea investigaverit : hinc sententiae *Rauvii*, quem in ossibus valde exercitatum sciebam, eo fortius adhaerebam, praesertim, quia ipse etiam ea saepius, nescio qua de causa, frustra inquisiveram. Ast *Trevvii* demonstrationibus totus convincebar, dari omnino ossa sesamoidea aliis adhuc in locis, quam quae a *Rauvio* (quod tamen pace tanti Anatomici dixerim) mihi indicata erant.

Dum

- (a) dum alii triginta imo quadraginta numerant. b) Forte *peronaei postici* scribere voluit : nam ego cum *Vesalio*, non in *tibiali postico*, sed in *peronaeo postico* os sesamoideum inveni. c) cap. de ossibus sesamoideis. d) Anat. cap. XIX. ubi de musculis gastrocnemiis agit.

Dum vero editionem compendii mei Anatomici nuper pararem, et Anatomicos quamplurimos denuo curatius pervolverem, atque ex nonnullis intelligerem, duo ossicula sesamoidea in ea femoris parte in senibus reperiri, ubi musculi gastrocnemii originem habent, et nominatim quidem ex *Vesalio*, e) *Riolano*, f) (qui primam eorum observationem *Vesalio* adscribit) *Bartholino* g) et *Munnickio* h); Ex *Fallopio* vero i) et *Covvpero* k) eos tantum unicum ibi reperire potuisse, quod idem esse putamus, quod *Trevvius* noster supra descripsit, nunquam vero adhuc duo invenit: hinc hujus consensu hic mone-re volui, haec ossicula, quae ab initio mihi aliisque eruditis nova videbantur, nova quidem non esse; attamen, quia hoc tempore fere oblivioni tradita erant, et a magnis anatomicis, ut *Marchetto*, *Hornio*, *Rauio*, aliisque forte multis videri aut reperiri non potuerunt, iisque vel ficta, vel saltem dubia visa erant, non ingratum esse putamus curiosis Anatomicis, quod *Trevvius* ea quasi resuscitaverit, novis experimentis comprobaverit, atque accuratam simul delineationem dederit: et licet inventionis gloria ipsi proprie adscribi nequeat; tamen honor instaurationis et primae delineationis merito ei competit: Multum enim accuratae delineationes et descriptiones partium ad anatonem perficiendam perfectioremque reddendam faciunt.

(e) de humani corporis fabrica Lib. 1. cap. 28. f) Anthropograph. Lib. V. cap. 43. g) Anatom. Cap. de ossib. sesamoid. h) de Re Anatom. §. LXV. ubi de ossib. sesamoid. agit. i) Observat. Anat. mihi p. 441. k) Myotom. Reform. Cap. 34. p. 206.

OBSERVATIO XXIV.

DN. D. Christiani Gottlieb Reufneri.

Tentamina seu Experimenta Physico-Chymica facta cum aqua Fontis Sulphurei Silesiae inferioris in Ducatu Jauroviensi prope Leobergam.

IN pago Neuland, qui uno milliari distat ab urbe Leoberga, duobus a Boleslavia, ex alneto aqua exurgit e terra petrosa; coloris est clari limpidi; saporis sub-adstringentis, odoris, pro ratione tempestatis, plus, minus sulphurei: instante enim mutatione aëris et atmosphaerae, manifeste odor sulphureus observatur, hinc incolae et accolae Fontem communiter vocant den Schwefelbrunn. Possessorem veneratur Excellentissimum et Illustrissimum Joh. Carolum Comitem de Nostitz et Rheing, Dynastam in Kockeniz, Köben &c. Sac. Caesareae Majestatis Consil. Actualem Intimum, et Imperatricis Viduae Wilhelminae Amaliae a secretis consilii et Aulae ejus supremum Ministrum, Dn. meum Gratosissimum; jussu Parentis ejus piae memoriae Anno 1711. sequentia feci experimenta, propriis manibus, quae bona fide Celeberrimis et Honoratissimis communico Collegis, ordinem quo facta.

1. Oleum ☿. p. d. praecipitat hanc aquam, in momento lactescit, tandem sedimentum deponit, pulverem scilicet albissimum.

2. Aqua haec per evaporationem concentrata, et alumine saturata cum oleo ☿. p. d. potenter ebullit et effervescit, in fundo praecipitatur pulvis albus.

3. Spiritus acidi v. g. vitrioli, nitri, salis com. aquam hanc, quamvis concentretur, plane non alterant.

4. Solutio ☿ii Martii nullam reactionem cum aqua hujus fontis facit.

5. Alcalia fixa, in specie Limat. Martis, C. C. ust. itidem aquam non alterant.

6. Spi-

6. Spiritus salis Armoniaci praecipitat aqvam in instanti eodem modo, prout ol. $\text{M}\cdot\text{p}$. deliqu. facit. Idem oritur effectus cum Nitro Fixo vel Alkahest Glauberi.

7. Nitrum commune in aqva hac solutum, et ol. $\text{M}\cdot\text{p}$. $\text{M}\cdot\text{p}$ um, pulverem quoque album deponit, quod fieri non solet cum Nitro, in aqva simplici soluto.

8. Saccharum hni itidem $\text{M}\cdot\text{p}$ at pulverem albicantem, imprimis si parum evaporata ∇ . (facta autem fuere pleraque experimenta cum aqva concentrata.)

9. Mensurae 7. aquae hujus destillatae, in fundo reliquerunt $\text{z}\cdot\text{ij}$. ponderis Medicinalis, pulveris grysei, odoris et saporis nullius, qui oculo armato subjectus, alumen referebat, prunis impositus pulvis, strepitum nullum fecit, prout Nitrum, aut reliqua Salia. In Recipiente nihil spirituosum vel sulphurei, odore vel sapore observavi.

10. Decoctum Gallarum Turcicarum cum aqua hac, non nigrescit, prouti fieri solet in aqvis Vitriolo embryonatis, sed spadiceum acquirit colorem.

11. Gravitate quoque superat aqva Fontis hujus fonteam communem.

12. Solutio Vitrioli in aqua communi facta nullam mutationem, ebullitionem aut reactionem, nec quoad colorem facit.

13. Cochlear argenteum aqvae huic concentratae, etiam calidae, immisum, nigrum non acquirit colorem.

14. Cum oleo $\text{M}\cdot\text{p}$. d. in momento lactescere aqvam, Experimento I. probavi, si Spiritus vitrioli instilletur, nova oritur ebullitio, liquor demum clarescit, in fundo remanet pulvis albicans.

15. Sal commune culinare solvitur in hoc fonte, sine omni motu et strepitu et clara manet aqva.

16. Solutio Lunae cum aqva forti parata, aqvam fontis hujus turbat, si fuerit concentrata, per noctem praecipitat pulverem gryseum.

17. Aqva haec in cupreo vase ad horas aliquot cocta, cir-

ca latera albescit et spumescit, prout de aqvis Italiae Anticoli in Campania observavit Baccius de Balneis universi Orb. l. 2. c. 3. et tandem pigmentum album deponit. His Baccius pro principio activo adscribit Nitri et calcanthi subtilissimas et purissimas illorum partes. (Ex hac ratione nemo unquam ex indigenis arenularum aut urinariorum meatuum morbis laboravit.)

18. Terra catechu, quae potens est succus adstringens, solvitur in hac aqua, filtrumque transit, solutio autem non nigrescit, aqvilum vero acquirit colorem.

19. Acetum Vini destillatum, quod liquores sulphureos turbat et praecipitat, aqvam nostram concentratam plane non alterat.

20. Syrupus Violarum, aqua dilutus, additione fontis hujus colorem non amittit coeruleum, quod alias acidi et sulphurei praestant liquores.

21. Infusum Herbae Thee, Veronicae non alterat aqvam hanc, quod faciunt aquae Vitriolicae. Infusum enim Thee additione granorum paucorum Vitrioli in momento nigrescit.

22. Omnes Alcalini liquores extrahunt ex Rhabarbaro Orientali colore rubicundissimo Tincturam, Aqva autem nostra flavo saltem tingitur colore.

23. In hyeme fumum fons emittit, neque Anno 1709. quo frigus erat intensissimum, glacie fons erat obductus.

24. Lac cum aqva fontis hujus coctum, in coagulum abicit; sulphureum et nauseosum spirans odorem, saporis ingrati, nauseosi, adstringentis.

25. Solutio Aluminis in aqua simplici, cum hac aqua nullam reactionem vel mutationem facit.

26. Cum calcinasset residuum pulverem per fractionem paratum ad horam unam, et in aqua calida solvissem, praevia evaporatione, sal accepi flavo albicans, saporis subadstringentis, in crystallos nullas abiens. Solutionem hanc neque Spiritus acidi, nec Alcalia fixa praecipitabant, in summitate supernatabant

tabant squamulae, prout in Acidulis bonae notae observamus. Idem liquor nullam reactionem facit cum Mercurii sublimati solutione.

27. Mense Septembri, ante Aequinoctium Autumnale, (quo tempore, monente Columella, fontes examinandi sunt,) arenae benelotae $\text{ff}\beta$. ex fundo fontis, lege artis sublimavi, an flores colligere possem, auxi ignem per gradus, sed nulli ascende-
bant flores, arena autem nigro colore tingebatur, qui color facta calcinatione, mutabatur in album; durante calcinatione, crucibulo injeci nummum argenteum, qui atro colore notabatur; certo indicio sulphureas intime mixtas adesse particulas, Vulcano recludendas.

28. Placuit altius rimari arenam, quia, iudice Plinio, Lib. 31. c. 4. Naturae Mysta indefesso, Talis est aqua, qualis est terra, per quam fluunt: Sublimavi igitur arenam hanc denuo cum sale Ammoniacet sale ff . officinarum scilicet cineribus clavellatis depuratis, collegi Flores salis Ammoniaci volatiles more solito, praeterea nihil memorabile observavi.

29. Prope Fontem aqua colligitur et constituit lacunam, in cujus aquae superficie supernatat cremor salinus subtilissimus, bituminis instar telaeque araneorum, odoris Vitriolico Sulphurei, prouti in Acidulis Egranis probatae fidei. In hac lacuna muscus crescit, qui brevi tempore extra aquam in marginem projectus, obstetricantibus radiis solaribus, Tartaro obducitur et pene petrificatur, odoreque sulphureo imbuitur. Revocat hic muscus in memoriam similem observationem ex Kircheri Mundo subterraneo, qui prope Roncolanum Senensis Territorii oppidum duos fontes invenit calidos, in quibus herbae, extra aquam projectae (natae vero in illis) in lapides convertantur. Similem quoque fontem prope Jenam esse, qui non solum herbas, sed et ligna tartaro obducit, et pene in lapides convertit, Curiosus ex Ephem. nostris notum est.

30. Solutio cinerum musci praedicti cum aqua simplici, sulphureum spargit odorem, et cochlear argenteum per noctem im-
impo-

impositum nigro notatur colore, more aquarum sulphurearum.

31. Ruricolae in vicinia innoxie bibunt hanc aquam; prout incolae prope Claramontium in Arvernia, Galliae Provincia, aquam fontis illius petrificantis, qui in fundum lagenae deponit nonnihil sabuli grysei et lapidis albicantis; qui innoxie potui adhibetur, sine periculo calculorum in renibus corporum nostrorum formandorum. Lapides enim Minerales et calculi corporum humanorum nihil inter se commune habent, teste Lemmery in *Histor. Reg. Scient. du Hamel. p. m. 305.* Meretur ulteriorem indagacionem Fons noster, fateor; sed propter distantiam loci plura nondum licuit instituere Experimenta, praeter hoc ultimum.

32. In ipso pago eruitur gypsum; calcinavi igitur ℥ij. coqui jussi in aqua simplici, solutionem (quae erat clara, limpida fontis instar) praecipitavi oleo ꝑ. d. et pulvis albicans, i. c. gypsum tenuissimum fundum perebat.

Ab his Experimentis Chymicis concludo; Sulphur, Lapidem Calcarium, et Sal aluminosum, principia esse activa Fontis hujus.

Sulphuris praesentiam arguit.

1. Odor sulphureus. Omnis enim odor est a sulphure, quemadmodum sapor a Sale. Hinc fons, ut dixi, in tota vicinia appellatur *der Schwefelbrunn*. Probabile est fontem continuo eructare sulphurea effluvia, seu spiritum acidum volatilem, qui aerem sublimiorem seu auram petit, non semper in sensus incurrens: tempore autem pluvioso, dum atmosphaera crassioribus impletur effluviis, spiritus deprimitur ad centrum telluris, ut nares magis offendat; et haec, me iudice, est ratio: cur uno vel altero tempore plus minusve in sensum odoratus incurrat.

2. Tepor in hyeme, fumum enim emittit ad distans spatium, prout Albula quondam in Latio, notante Baccio de Thermis p. 56.

3. Sapor amaricans sulphureus, qui magis in calefacta, quam

quam frigida observatur aqua, ingratus enim sapor terret vicinos, ut ab ejus usu ad usus culinarios ordinarie abstineant.

4. Arena calcinata nigrum induens colorem, odoreque sulphureo imbuta.

5. Quia muscus ex lacuna (qui natales suos agnoscit ex hac aqua,) odorem sulphureum habet, et solutio ejus facta prius incineratione, cochlear argenteum nigro tingit colore. Vide supra Exper. 29. 30.

Per lapidem calcarium, qui secundum est principium fontis nostri, non intelligo in sensu strictiori, saxum verum, quod ustum in calcem abit, in aquis stridet, ferverescit, aestumque excitat; sed materiam quandam gypso cognatam, quae de natura et prima materia gypsi est, in aqua adhuc fluida, et in magno Circulatorio terrae quasi elaborata, quae facta praecipitatione cum oleo $\overline{\text{f}}$. p. deliquit, et Alcalicis liquoribus fundum petit, qualis etiam in Thermis Teplicensibus invenitur et D D. Bergerus Tr. de Therm. Carolinis, ipsis Thermis adscribit, et Listerus de Fontibus Angliae Medicatis p. 33. omnibus fontibus foteriis in Anglia, pro principio activo attribuit, quo lapide calcario in Anglia omnes montes abundant, quique solus cum pyrite inter Mineralia, de natura Exhalantium est; et haec est ratio: cur certis temporibus plus minus fumare soleat, sulphureumque spirare odorem, nec anno 1709. quo per totam Europam intensissimum frigus fuit, non congelatus. Talis lapis calcarius cognoscitur

1. Quia secundum Exper. 1. ol. $\overline{\text{f}}$. p. d. praecipitat pulverem gypso analogum.

2. Verum gypsum in vicinia eruitur, lapides molares, et calx viva parantur.

3. Quia per Experimentum ultimum patet; solutionem gypsi calcinati parum differre ab aqua fontis hujus, et praevia praecipitatione c. oleo $\overline{\text{f}}$. p. d. tenuissimum pulverem gypsi fundum petere. Sapit igitur aqua naturam Terrarum, per quas circulatur.

Tertium Principium Activum Fontis hujus videtur esse Sal Aluminosum, per quod non intelligo verum alumen, sed materiam quandam, quae proxime accedit ad naturam aluminis; idque ex seqq. rationibus:

1. Ubi gypsum, ibi quoque praesentia aluminis est, gypsum enim est de natura aluminis et quasi minera ejus cruda et siccissima, judice Baccio, l. a. p. 316. quin imo alumen contumax.

2. Experientia probat: Omnes aquas aluminosas, accedente Alkali, albescere, et ad fundum praecipitare pulverem albicantem; idem autem fieri cum aqua fontis hujus, in superioribus probavi.

3. Quia lac cum aqua hac coctum, in momento in coagulum abit. vid. Experimentum 24.

4. Quia calcinatum fontis residuum (per coctionem paratum) in aqua communi solutum et evaporatum, saporem aluminis refert, et linguam constringit.

Haec sunt Principia activa Fontis hujus, unde omnis effectus deducendus: non excludo tamen Nitrum, vel potius Aphro-Nitrum; gypsum enim habet Sal nitrosum, observante du Hamel Act. Reg. Paris. p. m. 32. et in cellis vinariis in Gallia in Nitri speciem efflorescit. Nunc indagandum foret: an aqua Fontis hujus Thermarum vices supplere possit? Notum enim est, frigidas aquas medicinales in montanis Corsicae ad Esu pagum esse, quae tamen calefactae, ac in balneis usurpatae, mirifica quadam digerendi virtute pollent. Sic apud Helvetios, in agro Tigurino, aqua scaturit e tribus fontibus frigidissima, ex quibus unus sulphureus. Vid. Wagn. Hist. Nat. Helvet. p. 123. Quid dicam de Fonte S. Johannis in Bohemia, cujus aqua vix est subtepidam: Quid de Fonte frigido prope Lignitium in Silesia inferiore, cujus aqua calefacta loco Thermarum usurpatur, et non contemnendas virtutes habet? Gaudet enim Tartaro Martiato, Bitumine, Sale Terrae et Sulphure, teste D.D. Volckmanno, Practico apud Lignicenses celeberrimo, amico pluri-

plurimum colendo, qui nomine Collegii Medici Fontem hunc Physice et chymice examinavit, propediem forsan editurus descriptionem. Examinandum quoque foret: An aqua fontis hujus calefacta, virtutem suam amittat? vel majorem acquirat? Posterius magis videtur esse probabile: quia in experientia radicatum: Aquas sulphureas cum particulis adstringentibus v. g. aluminis, ferri, parum vel nihil amittere de virtute illarum; probant hoc Acidulae calefactae, pro balneis usurpatae: Aquae Albulae quondam in Latio, quae teste Galeno, Caelio Aureliano, Scribonio Largo, Aëtio, lumen cum Sulphure pro principio activo agnoscebant, et in magno erant pretio. Imperator enim Augustus, consilio Antonii Musae Archiatri sui, praesentia sua condecoravit, et ipsemet aquis his pro balneis usus. Nunc usus illarum expiravit ab annis nongentis, nescio qua temporum factorumque injuria. In nostri autem Fontis aqua particulas adstringentes v. g. aluminis, lapidis calcarii, concurrere cum sulphureis, sufficienter in superioribus probatum. Sed quorsum dilabor? Has et similes quaestiones reservabo ulteriori experientiae. Difficile enim est a priori de aquis Mineralibus ferre judicium. Suspendo igitur et meum, in quibus morbis conducant, Deo et die reliqua committendo.

(*Fanera Siles. Augustam Vind. d. 20.*)

(*Mart. An. 1717. missa.*)

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Cardialgia Hirudinosa.

Job. Ulricus Gernlerus, Molitor Basil. diu sanus et incolumis vixit, tandem vero cum A. 1712: Enterocoeles malo per felicem castrationis successum liberatus, posteaque ad extremam pauperiem redactus esset, pravo semper victu nutriri coactus fuit, unde paulatim Cacochymiam falsam, tandemque simul foc-

dam scabiem contraxit, a qua per insequentem hyemem, usque ad aestivum Anni 1714. tempus maxime vexatus, Badam Helvetiorum concessit, sulphureis ibidem Thermis ad sui morbi curationem usus; hoc autem in itinere pedestri per aestuantem aërem instituto sicutulosus saepe factus, obvias qualescunque aquas, quas quidem limpidas, clarasque offendit, putavitque, avide hausit, hincque absoluto feliciter usu Thermarum scabiem omnem amisit, domumque incolumis sibi visus rediens, variis operibus manualibus meliorem sibi victum comparare studuit; sed tum non longo temporis interjecto spatio quendam morificationis vel lancinantis doloris sensum in regione stomachi persentire coepit, mutabilem illum, atque nunc intensius nunc remissius affligentem. Dolor vero iste intra quinque vel sex menses, non obstante variorum remediorum, purgantium et euporistorum usu, sensim adeo increvit, et auctus est, ut saepe aeger prae illius acerbitate totas noctes ejulare cogeretur, fermeque in convulsiones incideret. In hoc itaque miserabili statu omnia, quaecunque liberalium hominum misericordia suppeditavit, irrita ac inefficacia plane deprehendens meum consilium imploravit, suamque, qua misere torquebatur, Cardialgiam ita exposuit, ut diceret, sibi aliquid praecordia subinde per longum tempus, inprimis autem noctu, dum ventriculus esset jejunus, ineffabili cum cruciatu ita mordere et lancinare, ut quo se verteret, plane nesciret; hinc appetitu utcunque adhuc integro manente sensim emaciatum, enixe a me petiit, obsecravit, ut vehemens quoddam emeticum sibi ordinarem, cujus ope lancinans illa tam horrendorum cruciatuum causa loco moveri, vel destrui plane posset. Utut igitur hominem satis adhuc robustum, omnique febre immunem notarem, ac nullum prorsus tumoris vel inflammationis vestigium in regione stomachi deprehenderem, non tamen nisi sequentem potiunculam emeticam, sub ordinaria dosi primum ordinavi, visurus quam illa operationem praestitura foret: R.

*Oxyſacchar. enet. Dan. Ludov. ꝑ. Aqu. Gramin. ziiij. Ci-
nam. Syrup. Cort. Aur. aa zj. Misc. detur ad vitr. pro doſi
matutina.* Hoc remedium cum poſtridie aſſumpſiſſet, ac in-
tra trihorii ſpatium nullum plane effectum ex illo ſenſiſſet,
protinus ad me excurrit, cruciatus ſuos indefinentes cum ina-
ni vomendi deſiderio enarrat, fortiusque longe purgans ſibi or-
dinandum expoſtulat. Itaque vermes in ſtomacho quosdam la-
tentes ſuſpicans, prece deſperantis fere hominis victus ſequentem
pulverem emeticum mox aſſumendum præſcripſi: *R. Crem.
Fri. ꝑ. Mercur. dulc. opt. ꝑ. Salis juniper. gran. vi. Fri. emet. gr.
iij. Ol. ſtillat. Mac. gutt. ij. Misc. f. Pulv. ſub. D. ad chart.
cum haſtu alicujus juſculi deglutiendus.* Dum in Officina hinc
Pharmaceutica eſſet, pulveris hujus præparationem expectans,
male habere, humi ſeſe proſternere, et animo fere delinque-
re coepit, ſed haſtis mox a Pharmacopœo exhibitis aliquot *A-
quæ Cardiacæ officinalis* cochlearibus ad ſe rediens, magno
cum angore copiam materiae pituiſoſo-mucoſæ cum ſanguini-
ſi floridi ac ſinceri libra propemodum integra, ut et *Hirudi-
ne* adhuc tantillum vivente, in conſpectu Pharmacopœi, ali-
quot conatibus evomuit, ac ſtatim melius habuit, domumque
una cum *Cardiaco*, et præparato *Pulvere emetico* repetiit,
quem dein non obſtante prioris operatione deglutiit, unde plu-
res adhuc magna cum vehementia vomitus ſubſequuti fuerunt,
quibus non ſolum mucum, bilem, ſanguinem et juſcula haſta,
ſed quatuor adhuc *Hirudines* alias excrevit, quarum maxima
indicis digiti craſſitiem propemodum æquavit, longitudinem
vero ſuperavit, reliquæ tantillum minores, omnes vero ſanguine
e venis ſtomachicis ſucto turgidæ fuerunt. A quibus ver-
mibus liberatus æger omnem mox ſtomachi roſionem et Car-
dialgiam amiſit, ſibi que in integrum reſtitutus eſt viſus, ex-
cepta membrorum laſſitudine, viriumque imbecillitate, quas ta-
men poſtea ſubmiſtrato hinc inde meliorum ciborum uſu
paulatim integras recuperavit, atque haſto ſimul per plures
dies *Herbarum traumaticarum Infuſo* laceratas in ſtomacho

venas consolidavit, ita ut ab eo tempore in hunc usque diem incolumis vixerit, vivatque etiamnum, bonum quotidie victum laborando sibi conquirens. Si quaeratur nunc, unde talia in ventriculum hominis animalia provenerint? respondere licebit, ea adhuc minutissima, atque vix suis ex ovulis egressa et vivificata, aestate praecedentis anni, dum scabiosus aeger in itinere Badensi maxime sitivisset, cum aquis rivulorum avide haustis procul dubio fuisse deglutita, hincque sensim impetrato nutrimento eam, quam habuerunt molem, adquisivisse.

Neque vero hoc quid novi est, talia in corpus aut ventriculum hominis insecta reperere vel deglutiri, quae perperam a nonnullis credita fuerunt e putredine gigni. Habentur enim exempla eorum, qui minusculas lacertas, ranas, serpentes vel incauti cum aquis impuris ingurgitarunt, vel in pratis forsan aperto ore dormientes, dum ingrederentur, nescii deglutiverunt. Ita Rusticus quidam e vicinae Suntgoviae pago Blopsheim d. 10. Februar. Ann. 1714. me convenit, anxie petens, ut Chirurgum indicarem expertum, qui sibi ventriculum incidendo aperiret, animalque, a quo jam ultra quinquennium immaniter excruciatum fuisset, eximeret, tandemque vulnus dextre consolidare sciret. Interrogatus itaque, quale in stomacho animal se circumferre credat, quomodoque ab eo affligatur? Respondit, se ante quinque annos Brisaco post praestitas operas tributarias domum revertentem, intempesta nocte sitibundum in sylva quadam paludosam, quam forte invenerat, aquam pileo suo exceptam bibisse, atque inter hauriendum animadvertisse, simul quid molle, lubricum, atque laeve per gulam descendisse, ac ab eo tempore molestum quendam corporis alicujus motum in suo stomacho percepisse, unde statim concludebat, se cum illo aquae haustu simul ranulam vel simile aliud insectum deglutiisse. Dixit etiam, se postea majorem ciborum appetitum impetrasse, atque post ingesta alimenta molestiam quandam vellicationis, velut ab animali vivo forbilante contingentis, perpetim sensit, imo saepius simul vocem instar

instar ranae alicujus coaxantis audivisse. Cum vero molestia illa quotidie propemodum auferetur, ipsumque homo animal etiam incrementum grandiusque reddi animadverteret, ad Medicos, Medicastro, Agyrtas, Carnifices et circumforaneos se confugisse, ab iisque juxta plura alia medicamenta plus quam quinquaginta vehementia cathartica et emetica sumpsisse, retulit, nullo tamen unquam subsequuto levamine, hancque causam esse, ob quam nunc ad auferendos, quos tolerare amplius nesciat, cruciatus immanes excisionem rei molestantis, qualiscunque demum eventus subsequuturus sit, desideret. Quibus auditis commensales meos *Don. Johannem Beckium, Thuno - Bernensem, Job. Baptistam a Planta, Engadina - Rhaetum, Job. Henricum Hermannum, Bienna - Helvetium, et Job. Rodolphum Lavaterum, Tigurino - Helvetium*, nunc Medicinae Doctores, accedere jussi, qui cum homine per aliquot horas conversarentur, cibum potumque offerrent, hincque ad symptomata, quibus forsitan affligeretur, probe attenderent. Retulerunt hi postea, se, dum rusticus comedisset, non solum abruptum quendam sonitum, instar ranae cujusdam coaxantis, in ipsius ventre audivisse, sed et applicatis firmiter stomachi regioni manibus, crassum quoddam corpus, pugni magnitudine, aequaliter sese movens, deprehendisse, sicque persuasos fere esse, ingens quoddam animal hominis ventriculum occupare, a cujus motu tantopere excrucietur, tamque horrendas anxietates, quemadmodum ipsi viderunt, pateretur. Quibus omnibus ad animum revocatis promisi rustico, me praestantem quendam Chirurgum quaesiturum, cumque eo de ejusmodi operatione insolita collaturum, tandemque responsum intra aliquot hebdomadarum spatium ipsi ad me redire jussio indicaturum esse. Sed rusticus tum domum reversus paucis post diebus Tertianae Febri correptus fuit, qua in Hæticam brevi conversa tandem paulatim consumptus interiit, postquam ante obitum ingentem copiam materiae ranarum spermatis haud absimilis fluidiorem per plures dies alvo excreverit.

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Variis Insectis per Vomitum excretis a virgine quadam fascinata.

PRaecedens Observatio memoriam refricat curiosi alicujus casus, qui Virgini Burgundae ante complures annos obtingit, mecumque ab Excellentissimo Serenissimi Ducis Montbelgardensis Archiatro, Dn. D. *Leopoldo Emanuele Binningero*, communicatus est, sequentem in modum descriptus: *Virgo* quaedam, inquit, egregia e *Comitatu Burgundiae*, annorum octodecim, perquam honestis nata Parentibus, anno 1687. variis iisque rarissimis corripit et affligi coepit symptomatibus: primo enim per biennium integrum indefaenter gressa est et obambulavit, nunquam vel rarissime sedens; atque eodem simul tempore quindecim hebdomadas plane infomes traduxit. Menstruis naturaliter habentibus multoties e sincipite ipsius sinistro per vasorum oscula *tanta* exsudabat *sanguinis quantitas*, ut inde capitia tria quatuorve brevi imbuerentur vel humectarentur tota. Sed et ipsius Nares, Oculi atque Mammillae facpius amplos fuderunt puri *sanguinis* rivulos, idque in praesentia *Annae Matthiot*, quae Matri aegrotantis adstiterat. Lecto incumbens indusia superindusiaque sua quatuor distinctis vicibus *sudore sanguineo* tota cruentavit, prima quidem vice ab illis vel lumbis superiora versus, coram *Claudia Choullot*, *Margareta Guarand*, *Claudia Tarciis*, aliisque. Die veneris, biduo ante Palmarum Dominicam anni 1688. aegrotae Dn. *Pater* cum duobus *Capucinis* et *loci Parocho*, frigida admodum tempestate foco assidens, in conclave contiguum subito vocatus Aegram invenit humi jacentem atque syncopiticam: ostensae vero tum ipsi fuerunt ab alia Filiarum suarum septem ingentes

gentes *Formicae*, aquae in vitro innatantes, vivae adhuc, atque momento ante ejus accessum ab AEGra per vomitum rejectae: Suscitata hinc et ad se rediens illa triginta rursus alias formicas, partim vivas, partim mortuas, diro vomendi conatu excrevit, in pristinum dein lapsa animi deliquium, omni sensu motuque privata, conspicientibus id supra dictis Capucinis, ac nominatim *Rev. Patre Lazaro*, locique *Parocho*. Sanguinem dein etiam sincerum multoties parva quantitate evomuit. Coemiterium aliquando vicinum permeans, post anxias praecordiorum oppressiones rosionesque, ac subsequenter brevi *Liquoris viridis tenacisque* vomitum, *Majalem* quoque *scarabaeum*, vivum et caudatum, superiora versus, galli gallinacei ad instar, recurvata cauda, quem dein excepit novae materiae viridis copiosa vomitio. Interjecto postmodum aliquo temporis intervallo, praeviis insolitis exagitationibus, anxietatibus et corporis jectigationibus, iterata rursus vice *Massas* evomuit *pilosas* varii coloris, pro crinibus humanis habitas, conglomeratas, thalerumque imperialem ambitu suo ferme aequantes, quemlibet vomitum sequente *Syncope* per dimidiam horam durante; quemadmodum testes oculati fuerunt omnes, qui in vicinia habitaverunt, non secus atque *αυτόπτης* multoties *Rev. Pat. Anthidides*, *Capucinus*. In Horto dein etiam Parentis sui miseranda haec virgo coram adstantibus multis amicis ultra centum *Scolopendras* sive *vermes auriculares*, *Ohrenmüchel* evomuit, plerosque viventes; *vermis* autem talis *Insectum est semunciam longum, sex pedibus donatum, fronte bicorni, cauda furcata, coloris fusci, alacre, muros inhabitans veteres, vel etiam inter lignum et corticem arborum nidulans, auribus, aliisque corporis humani partibus acrisua punctura saepe infestum*. Alia vice nostra AEGrotans *Limaecem gryseum* vivum et summe agilem in plurium conspectu evomuit. Aliquando etiam post anxietates atrocissimas, immanesque vomituriendi conatus, *Ranam* excrevit *vivam*, per cubile alacriter saltantem, et latebras quaerentem, quam AEGrotas

observ. Acad. N. C. Cent. VII. I grotas

grotae Parens forcipe prehensam igne cremavit, cujus rei testes fuerunt *Claudia Tarcis* et *Johanna Textoris Uxor*. Alia iterum vice *Araneam* coram Rev. pagi vicini Parocho evomuit similiter viventem: et non diu post in praesentia *Claudii Fannot* aliam rursus *Araneam vivam*, praecedenti fere similem, sed pluribus longe pedibus dotatam, vomitu admodum molesto rejecit. *Insectum* porro *nigrum*, scarabaei cornuti majoris ad instar, dorso versus caudam depresso et cavo, evomuit, vivens, vegetum et alacre, caput hinc inde flectens, quod multis coram spectantibus mensae impositum, atque patina stan-nea contactum nihilominus brevi disparuit. Paulo post haec iteratis denuo vomitibus, plura *vivi Sulphuris* frustra, qualia ab Aromatopolis vendi solent, non sine magno cruciatu excrevit, quae prunis injecta tetrum odorem sparserunt. Alio rursus tempore Aegra Patri suo Montbelgardo revertenti obviam una cum sorore vadens, haud longe a pago suo *paralytica utroque crure* subito reddita est: adstans soror insoliti phaenomeni causam exploratura miseriam conspexit Aegram a summis femoribus inferiora versus *Aethiopica* prorsus *nigredine* conspurcatam: quae tamen, cum illa ab accitis interea duobus viris domum esset delata, aequae ac ipsa virium resolutio paulatim evanuit. Simile quid ipsi contigit tempore messis anni 1689. Messoribus adstantibus in agro paterno, dum momento temporis brachium ejus sinistrum ab axilla ad extremos usque digitos *nigerrimo colore absque sensu et motu* foedarum plusquam duodecim personae conspexerunt attonitae; quod etiam phaenomenon elapso trihorii spacio per se iterum disparuit. Post diros postea excernendi conatus Mater ex illius alvo extraxit *crines equinos*, funis ad instar pollicem crassitie aequantis, pedequae Gallico longioris, arte convolutos, quorum extremitati *Lacerta* adhaesit magna, longa et vivax, quam per cubiculum veloci cursu reptantem forcipe prehendit, operculoque contextit Parens, brevi tamen, non secus atque supra dictum scarabaeiforme animalculum disparsens,

cujus

De Variis Insectis per vomitum excretis a virgine quadam. 67

cujus rei testes quoque oculati fuerunt quam plurimi. Ul-
timā tandem vice in conspectu *R. P. Paschalis*, ut et *Fratris*
Marci, Capucinatorum, aliorumque miseram consolantium, il-
la *Setas porcinas*, centum fasciculis, quales sibi comparant Su-
tores, vix consumendas, tantis cum vomendi nisibus excrevit,
ut ei continendae quatuor vix sufficerent adstantes viri, imo haud
suffecissent, nisi solita post quemlibet vomitum Lipothymia cum
sensuum privatione accessisset. Tempore messis anni 1690. il-
la denuo in aedibus compatri alicujus, mortuae ad instar, humi
prostrata fuit, *odoremque sulphureum* usque adeo *terrum* de se
sparsit, ut illi ferendo impares exierint adstantes omnes. Tan-
dem sub finem ejusdem anni 1690. toto corpore intumuit mi-
sella, hydropicaque sic facta, paulo post fatis concessit; cujus
dein soror mihi reculit, ex esu pomi, a suspecta quadam per-
sona oblati, lernam illam malorum originem traxisse, cum ab
eo mox tempore Aegrota male habere coeperit.

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Spasmo periodico Musculorum Cervicis.

Historiam insoliti cujusdam in brachio doloris, cum Spasmo
tonico conjuncti, ejusque curationis miraculosae, retuli
in *Theatro meo Botanico* pag. 991. Accidit hinc, ut *Negotia-*
tor quidam *Sangallensis*, nostrates heic Nundinas Octobri men-
se anni 1712. frequentans me conveniret, Medicum consilium
auxiliumque sollicitaturus adversus singularem affectum mor-
bosum, quem non sine magno cruciatu per aliquot jam annos
pati coactus fuit. Narravit autem mihi, sibi quotidie fere,
nunc maturius nunc sero magis, hora videlicet quinta, sexta
aut septima matutina, cervicis musculos spasmodice tendi,
magnoque cum dolore per duas aut tres horas adeo censos

manere, ut caput neutiquam flectere possit, subindeque prae nimio cruciatu propemodum in Lipothymiam labatur: interdum etiam in prandio vel coena eundem Spasmodum ex improviso tanta cum violentia accedere et affligere, ut oculos claudere, os spasmodice clausum tenere, dentesque ad se invicem valide apprimere necesse habeat, quamdiu spasmus duret, ac ita nihil plane ori ingerere, comedere et deglutire posse. Durare autem retulit hos cruciatus in quolibet paroxysmo ultra duas ut plurimum horas, rarius vero ad tres extendi cessareque dein vel subito vel paulatim, atque hinc statim suis iterum muniis sine ulteriore impedimento vacare posse. Praeter hoc incommodum dicit toto se corpore bene valere, sanguineum quippe, habituque corporis *εὐσκήνω* praeditum. Impediri autem ab isto malo interdum quoque inter peregrinandum, dum accedente spasmō atque dolore ex equo descendere, ac in obvio quovis prato, vel sylvā sub arbore aliqua decumbere, quietoque corpore finem paroxysmi expectare cogatur. Contra hunc proin morbum *remedia* quamplurima *antispasmodica*, a variis Medicis ordinata, interna externaque in usum quam diligentissime aut se vocasse, *Ibermas Fabarienses Rhaeticas* penetrantissimas et saluberrimas, ex ipsa scaturigine bibisse, earum simul *stillicidio* quotidie in locum affectum per horae spatium admissis: *purgantia* assumpsisse crebra, *pulveres*, *pilulas*, *essentias*, *tincturas*, *potiones*, *insusa*, *decocta*, *nervina* atque *cephalica* singula, spe salutaris operationis avidē deglutivisse; *oleis*, *Spiritibus*, *balsamis*, *unguentis discutientibus*, *anodynis*, *resolventibus*, cervicem illinivisse, fovisse, *emplastra dissipantia*, *paregorica* adplicuisse, et nescio quae alia instituisse, ut a tam molesto liberaretur affectu, sed nullum plane effectum ab illis omnibus salutarem expertum fuisse, quin potius, cruciatus illos auctos magis, quam minutos esse, seque adeo pejora indies metuere, ac ea propter efficaciora longe *medicamina* tam *prophylactica*, quam *curativa* exoptare, desiderare:

Examinato proin singulari hoc Affectu convulsivo periodico, consideratisque omnibus illius circumstantiis, mihi imaginatus fui, lympham quandam viscidam inter tendines musculorum temporalium esse depositam, eamque per periodos fere quotidianas in motum eieri, hinc instar fermenti cujusdam turgescere, tendines praedictos expandere, atque sic musculos cervicis spasmodice constringere, tensosque servare tamdiu, donec orgasmus ille cessaverit, ac tendines prius expansi suo naturali tono restituti sint. Conclufi hinc, sequentem medendi methodum hoc anni tempore convenientem, forsanique effectum haud contemnendum praestituram esse: in qua primum hasce *Pilulas purgantes* mane jejuno stomacho deglutiendas suasi, ad lympham illam morbificam, quantum possibile, resolvendam ac dissipandam: *℞. Mass. Pilul. e Succin. Craton. vel Marocostin. ʒj. Cinnab. ʒn. rectif. vel Mercur. dulc. opt. ʒβ. Magister. Falapp. gr. iij. Ol. stillat. Rorismar. q. s. Misc. f. Pilulae num. 15. Inaurat. capiantur pro dosi.* Post hasce autem *Pilulas* sequens *Sal volat. oleosum* diligenter assumendum consului: *℞. Tinctur. Cast. cum Spir. Sal. armon. par. ʒβ. Guttar. Anglicar. ʒiij. Misc. d. ad Vitr. Quotidie m. ac v. capiantur 20. vel 25. guttae cum aqua fl. Til. et Pœon. superhauriendo aliquot catillos Infusi Herbar. sequent. ℞. Fol. Thee optim. ʒiij. Betonic. ʒiij. Meliss. Chamaedr. aa. ʒj. Flor. Anth. Primul. ver. Salv. aa. ʒβ. Incis. misc. d. ad Scat. Dum autem haec intus usurpantur, extus quoque sequentem *Pulverem fumalem* eum fructu usurpari posse censui: *℞. Radic. Ireos flor. Folior. Solani baccif. aa. ʒβ. Fol. Meliss. Origan. Puleg. Flor. Chamom. Sambuc. aa. ʒij. Tbur. mascul. Storac. calam. Succin. flav. Rasur. Lign. Juniper. aa. ʒβ. Semin. Foenic. Carr. aa. ʒij. M. f. Pulv. gross. d. ad Scat. Hinc m. ac v. aliquid prunis injiciatur, ut fumus excite- tur, quo dein imbuta lintea calide cervicis applicentur, prius admodum fricatae; desuper ulterius imponendo pellem cati sylvestris. Hisce remediis per aliquot dies in usum vocatis re- tulit aeger, in eodem semper statu suos dolores versari, eos**

quotidie mane citra ullam a praescriptorum usu factam mutationem recurrisset, atque bitorii circiter spatio durasse: hoc tamen non obstante iussi virum bono esse animo, remediumque usum pertinaciter ac diutino temporis spacio continuare, tandemque successum meliorem sperare; quaesitus interea simul, num etiam fumo *Tabaci* sugendo hactenus indulserit? respondit, se rarissime, nec nisi in juventute eo usum fuisse, et jam ultra viginti annos ab eo prorsus abhorruisse; dixi hinc, forsan illum fore tantae aegritudinis remedium, si sugere nunc iterum tentaret, ut autem tanto melius id posset, sequentium specierum miscelam ordinavi, quae gratum magis fumum redderet e fistula *Tabaccaria* sugendum: *℞. Folior. Tabac. opt. ʒijβ. Betonic. Salv. Major. Meliss. Origan. aa. ʒij. Semin. Foenic. Coriandr. aa. ʒiiβ. Cinam. opt. Nuc. Mosch. aa. ʒiiij. Incis. et contus. grosso modo d. ad Scatul.* Hisce speciebus itaque meo consilio fistulam implevit, accendit, fumum suxit, ejusque mirandam brevi operationem in praesentia amicorum, quos inter etiam Praefectus *Nofodochii* nostri fuit, expertus est; nondum enim integram sugendo fistulam absolverat, cum veluti fragor aliquis quinquies aut pluries in musculis cervicis excitaretur (es hat etliche mahl in dem Nacken stark geflopfet oder gekracht) tandemque calidus quidam vapor sive halitus sensibiliter a cervice secundum verberarum ductum inferiora versus descenderet, atque in dorsi vel lumborum sine quasi exspiraret. Ab hoc itaque temporis momento tensio illa dolorifico-spasmodica non amplius rediit, magno cum aegrotantis gaudio, qui tamen remedium praescriptorum usum deinceps adhuc aliquamdiu continuavit, et ad hunc usque diem a cruciatibus ejusmodi molestissimis liber per Dei gratiam mansit.

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Hemicrania chronica euporisto remedio tandem curata.

Juvenis annum aetatis 27. praetergressus, cholericus-sanguineus, multis itineribus fatigatus, aëris et tempestatum variarum injuriis semper expositus, tandem sub finem anni 1714. gravem capitis dolorem, sinistrum cranii latus in regione sincipitis maxime occupantem, quem *Hemicraniae* nomine exprimere Medici alias solent, adquisivit, continue durantem, et per vices, praeprimis ingruente pluviosa tempestate, aërsque crassiore evadente, adeo saevientem, ut pene in convulsiones incideret. Ad profligandum itaque hunc dolorem tam pertinacem et acerbum, ab incrassata stagnanteque acri lymphâ oriri creditum, plurima juvenis *medicamina*, interna externaque adhibuit *purgantia* et *alterantia*, *resolventia*, *discutientia* atque *anodyna*, non omissis quoque *vesicatoriis*, sed sine ullo notabili effectu, nisi quod interdum dolores nonnihil mitiores evaderent. Tandem cum propemodum de salute sua sub aestatis An. 1715. initium desperaret, et ex Medicorum consilio sese ad iter in *Thermas Rhaetiae Fabarias* accingeret, *Aquas ibidem minerales calentes* bibiturus, *Embrocationisque* effectum in capite suo experturus, Amicus forte ipsum visitatum accedens remedium proponit a me subinde non sine felici successu in Cephalalgia praescriptum, videlicet intus quidem sequentem *Pulverem* mane ac vespere cum *Infuso foliorum Thee* per aliquot hebdomadas sumendum: *℞. Specif. cephal. Michaël. ʒiʒ. Pulv. bezoard. Senn. ʒiʒ. Ambr. gryf. ʒʒ. Sacch. alb. Nitr. ʒniat. aa. ʒʒ. M. f. Pulv. subt. dividendus in 10. dos. aequ. ad chartam.* Extus vero *Seminis Foeniculi* accensi fumum e fistula, Tabaci instar, quotidie sugendum suavit. Cum autem aeger ab internis remediis, quorum copiam frustra jam sumpserat, abhor-

reret,

reret, solum tentare *fumum* gestiit. Statim proin *Semen* illud sibi adportari curavit, fistulam implevit, fumigavit, atque ex prima fistula sensim exhausta levamen aliquod doloris percepit; continuans itaque talem *Fumifunctionem* quotidie ad plures fistulas, intra tridui spatium ab omni dolore perfecte liberatus fuit, *remediumque* hoc *euporiston* praeservationis gratia quandoque repetiit, ac postea nihilominus, me quoque consultore, ad *Thermas Fabarienses* sese contulit, eas felici cum successu potavit, indeque ad hunc usque diem benedicente Numine Divino sanus et incolumis permansit.

OBSERVATIO XXIX.

D. DN. Theodori Zuingeri.

De

Partu octimestri monstroso.

Mulier rustica in agro Basiliensi, quadragesimum aetatis annum supergressa, staturae mediocris, robusta tamen, et habitu corporis *ευσταθης* praedita, victui laboribusque duris pro vitae conditione assueti, nonnullorum liberorum mater, mense Majo anni 1707. de novo gravida redditur, in quo statu etsi a violentis suis operibus non desisteret, variisque curis animi premeretur, nihilominus ad septimum usque mensem impregnationis bene valuit. Ineunte autem mense octavo, videlicet Januario Ann. 1708. doloribus frequentibus lumborum et hypogastrii tensivis afflicta valetudinem suam quotidie magis debilitatam persensit; donec tandem d. 21. Januarii Ann. 1708. cum quatuor adhuc vel quinque hebdomadae ad legitimum partus tempus deficerent, dolores ac nifus parturiendi satis vehementes ipsam invaderent, atque post cruciatus plurium horarum atroces filiolum mortuam in lucem proferre cogerent, monstrosam plane, et curiosae admodum indaginis, ad quam lustrandam proin, et anatomico cultro subjiciendam varii nostrae Artis Mystae excurrerunt, qui sequentia proin in illa nobiscum

cum notarunt. Magnitudine ante omnia partus ille deprehensus est foetui maturo novimestri nihilo minor. Filiola fuit sic satis carnosâ, partibus aliquot a naturali forma admodum recedens, caput, praeterquam quod justo esset majus, plane monstrosam speciem referebat, dum cerebrum suis involutum justo crassioribus pia duraque Meningibus, durae calvariae basi, qua os sphaenoideum et hujus vicina jacent, incumbens, sine cranii tegumento superiore et laterali, dum haec ossa plane decurrant, nudum posteriora versus propendebat, non aliter ac in cadaveribus, quorum capita manu anatomica cranio sunt exuta. De coetero autem ipsius substantiae cerebri atque cerebelli constitutio, non secus ac nervorum prodeuntium structura naturali proxima apparuit. Neque oculi quid ostenderunt vitii, suis in orbitis naturaliter positi, si excipias supercilia, quae partim longius ab illis altiusque remota, partim informia ac denso pilorum agmine instructa spectabantur. Genae praeterea, naſus, labia, osque ipsum justi erant decoris. Mentum immediate summo pectori aut sterno, aures vero humerorum acromiis committebantur, ut nulla hinc pars colli nomen meruisse videretur. Spina dorsi, cum digitorum applicatione expendere, vitiose conformata a singulis adstantium judicabatur, sed quod esset praecise vitium structurae, sola incisionis ope manifestandum erat. Cum igitur dorsi cutis, reliquaque involucri usque ad spinam omnia, cultello essent separata, mirum contigit videre spectaculum; etenim positura totius spinae dorsi inde ab Atlante vertebra colli usque ad ultimam inversa erat, eaque pars, quae in statu naturali introrsum spectat, convexa illa et osseospongiosa, extrorsum, et contra processus vertebrarum spinati, alias extra versus locati, introrsum omnes spectabant. Praeterea exterior illa spinae pars, processibus averſa, uti alias in naturali statu convexa et integra esse consuevit, heic per medium fissa, et sulco vel sinu profundo aequabili, per longitudinem spinae porrecto divisa conspiciebatur. In hoc sinu autem extensa erat spinalis medulla, reliqua sui constitutione nihil a natura re-

cedens. Coeterum in eo duximus conspirasse capitis et spinae dorsi monstrositatem, quod sicuti cerebri moles nullo profus cranio, ita perinde spinalis medulla nullo exteriora versus osseo regumento esset munita. Quo magis autem rara et curiosa erat monstrosa haec capitis dorsique facies, eo impensius mirati fuimus naturae in hoc casu ludibrium, quod cum in dictas partes injuriosa fuerit maxime, in coeteris ne quidem erraverit. Sectionem hanc administravit *Clariss. Dn. D. Nicolaus Ritzius, Collegii Alumnor.* apud nos *Praepositus*, in praesentia diversorum philiatorum, nimirum *Dn. Christophori Harderi, Scaphus. Dn. Johann. Georgii Duvernoy, Montbelgard.* nunc *Medicinae Doctorum et Practicor.* Jacobi etiam *Zuingeri, Medic. Cand.* filii mei p. m. et aliorum, die 22. Januar. Anni 1708.

OBSERVATIO. XXX.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Vesicae ruptura lethali.

Quod *Hippocrates* alicubi, et post eum Practici fere omnes pronunciarunt, homines vesica sauciatos plerumque mori, illud sequens maxime observatio et historia monstrabit. Juvenis Vir, N. annum aetatis vigesimum octavum modo egressus, Argentinensis patria, athletico corporis habitu, firmaque valetudine gaudens, arti conficiendorum globulorum addictus, Calendis Martii Ann. 1710. sub vesperam, cum jam noctis impendebant tenebrae, duobus cum sodalibus per plateas urbis nostrae Basiliensis domum properans, fatali sibi ac improvise casu Hypogastrii regionem in trunci arboris, ante portas aedium a cive quodam expositi prominentem acutumque ramum valido ictu potenter illisit; unde primum atroces per sensit dolores, mentisque consternatione affligebatur, tum et Lipothymiam est passus, ut a binis sodalibus domum portari lectoque immitti debuerit. Haec vero dum locum acceptae contusionis in-

spi.

spiciunt, et explorant, nullum plane vestigium externae cujus-
 cunque laesionis deprehendunt; usque adeo autem debilis, sen-
 suque fere omni destitutus fuit juvenis, ut spem propemodum
 nullam restituendarum virium concipere licuerit. Interea ac-
 cerfitur Medicus, opem majorem laturus; qui intellecta re to-
 ta, atque omnibus circumstantiis exploratis, cum in externa
 Hypogastrii facie nihil laesum videret, intus vero in eadem
 regione magnum patiens dolorem persentisceret, simulque vi-
 ribus exsolutus frequenter admodum animo deficere videretur,
 protinus internam quandam laesionem factam esse conjecit; hinc
 intus quidem *Mixturam cardiacam* per cochlearia sumendam
 ordinavit, ex *Aqu. Borragin. fl. Acac. Plantagin. Ulmar. Syrup.*
fl. Tunic. Confect. Alk. compl. znio diaphoret. et Corall. ppt. com-
 positam: extus vero *sacculum ex Herbis Artemis. Absynth. A-*
broton. Betonic. Hed. terr. Meliss. Scord. Sanicul. Alchymill. etc.
 concinnatum, vinoque incoctum saepius hypogastrii regioni
 dolenti calide satis imponendum consuluit; insuperque *Clys-*
mate euporisto domestico e *juscule Carn. probe salito*, cum
melle et oleo oliivarum primas elui vias praecepit: naribus tandem
Spiritus Reginae Hungariae; vel similem alium domesticum
 frequenter applicandum voluit; *venaesectionem* autem propter
 pusum debilem ac parvum, viresque deperditas administra-
 re ausus non est. Sequenti die, quae erat VI. Nonar. Martii,
 accedenti Medico refertur, aegrotantem nocte praeterita in
 eodem statu mansisse, si non in pejus lapsum, ac somno cre-
 brius interrupto sopitum fuisse; perseveravit etiam dolor in loco
 contuso, febris simul accessit cum siti, calore totius, anorexia,
 pulsuque non solum debili, sed etiam celeri ac frequenti: Uri-
 nas inde ab acceptae contusionis momento nullas plane excre-
 vit, imo nec reddendi stimulum habuit, alvina autem excre-
 menta ab hesterno clysmate prodierunt sufficienter; hoc ta-
 men non obstante abdomen aegri per noctem tumidum valde
 ac tensum evasit, cum faciei maximo pallore. Quibus intel-
 lectis Medicus juxta *mixturam* reiterandam *cordialem* insuper

Pulveres antipyreticos, ex ꝑn. diaphor. Corn. Cerv. pbil. ppt. Ebore ppt. Corall. rubr. ppt. Nitro ziat. compositos, ad dimidiam drachmam mane ac vesperi, cum infuso herbarum vulnerar. Alchymill. Artemis. Sanicul. Pyrolae, Millefol. virgae aur. Vincæ pervinc. Florum rosar. rubr. et Tussilag. in vicem incis. ac mixt. exhibere iussit; praetereaque ex intermisso urinae profluvio vesicam vulneratam haud vana ratione conjiciens suasit, ut chirurgus advocaretur, qui cathetere in vesicam demisso exploraret, annon quid urinae effluxurum sit. Tertia die status aegri pejor fuit, febris aucta, sitis major, vires debiliores, appetitus plane abolitus, calores volatici per corpus crebri, somnus inquietus maxime, dolor Hypogastrii neutiquam minutus, urinae per catheterem vesicae immissum profluxus nullus; Abdomen interea intumescere atque tympanitidis more extendi pergit; respiratio difficilis reddi, stomachusque nauseabundus evadere incipit. Unde Medicus jam ex solidiore conjectura vesicae rupturam, eamque funestam plane et immedicabilem praedicit, ac nihilominus in praescriptorum remedium, praecipue cardiacorum, usu diligenter pergere jubet, utut haec omnia impedire haud potuerint, quo minus symptomata per horas fere ingravescerent, tumor ac tensio abdominis in immensum auferentur, respiratio perpetim difficilior evaderet, ne guttula quidem ulla urinae unquam per vias ordinarias succederet, vomitus tandem assumptorum creber atque iliaca passio, cum maxima praecordiorum anxietate, miserum torquerent, ac eum denique non sine praecedente facie Hippocratica pridie Nonarum Martii Ann. 1710. sexta morbi die e medio tollerent.

Hujus itaque mortis causam veram expiscaturo cadaver aperiendi licentia fuit concessa; Abdomen ejus maxime tumidum, et digitorum impressioni renitens quadantenus, vel cum aliquali renitentia, ac murmure fluctuantium in ipso aquarum cedens, cum scalpello perforassemus, aquosus mox liquor, idemque foetens, non sine impetu prosilivit, copia profecto qua-

quadraginta libras excedente; aperto hinc ventre infimo, aequaeque ejus penitus evacuatis, omentum, intestina, mesenterium, ipsumque etiam stomachum livido vel coeruleo-nigricante colore tincta, adeoque gangraenata et siderata conspiciebamus, cum venis ubique tumidis apparentibus: canalis intestinorum flaccidus et omni materia vacuus extitit; hinc nulli dubitavimus, molem et acrimoniam obscoeni liquoris urinosi, in abdomine collecti ac fluctuantis mala illa produxisse, imo per inflammationem intestinorum causam iliaci affectus simul extitisse. Hepar interim, lienem, ac renes in naturali statu existereprehendimus: vesicam autem magno hiatu in dextro fundi latere disruptam vidimus, cujus vulnus, quinque transversos digitos longum, labia habuit tumida valde, et crassitie sua digitorum minorem aequantia, maxime gangraenata; per illud hinc non solum urina, tempore acceptae contusionis, copiose in vesica praesens, sed et quaecunque deinceps adhuc e renibus defluerat, in abdominis cavum emittebatur, ut mirum amplius non fuerit, cur nulla per catheterem vesicae immissum prodierit. Cognita sic mortis causa ad aliorum viscerum explorationem non accessimus. Adfuerunt autem huic sectioni, in aedibus Dn. *Henrici Leopardi*, civis nostratis, institutae, Filius meus *Joh. Rudolphus Zuingerus*, *Med. Doct. et Profess. Dn. Joh. Georgius Du Vernoy*, *Medic. Doct.* atque nunc *Professor Extraordinar. Tubingens.* Dn. *Abrahamus Hugoninus, Vi-viaco-Bernensis*, Dn. *Henr. de Coppel*, *Ebroduno-Bernensis*, *Medicinae Candidati*, Dn. *Paulus Spörlinus*, *Chirurgus*, multique alii.

OBSERVATIO XXXI.

DN. D. Theodori Zuingeri,

De

Duplici Pollice Infantis recens nati et altero eorum feliciter extirpato.

Accidit sub finem Anni 1712. ut Matrona quaedam honestissima undecimo partu, coque haud difficili, hic Basileae

filiolum bene valentem, vivum ac vegetum in lucem ederet, nulla per totum corpusculum labe maculatum, si manus sinistrae excipias pollicem, quem duplicem habebat, utrumque perfectum, optime formatum, ungue, tendinibus, musculis articulisque dotatum, flectendique potentia praeditum, dum uterque suis in articulis commodissime sine impedimento moveri poterat. Ambo isti pollices erant ejusdem longitudinis, figurae et magnitudinis naturalis, uniti sibi invicem usque ad extremum articulum, ubi dividi coeperunt. Officulis duobus interim pollex uterque erat instructus, quorum posteriora uno involuero cutaneo fuerunt inclusa; anteriora vero, utpote a se invicem disjuncta, suis quaelibet involucris peculiaribus, sicut et unguibus pollebant. Phaenomenon curiosum et oppido rarum, quod si Parentes ita relinquere voluissent, nullum profus incommodum filiolo unquam parere posse visum fuisset, quin forsitan alii commodo ansam praebere potuisset. Mater interim Medico referebat, se medio gestati foetus tempore mendicantem quendam ante portam aedium suarum ex improvise spectasse, manum duplici pollice ornatam monstrantem, indeque se horrorem corpus pervadentem insignem percepisse, atque saepius postea hac de re cogitasse; ut sic unice huic horrori atque perversae hinc imaginationi pollicem filioli sui duplicem adscribendum esse crederet. Hanc igitur monstrositatem in suo infante ferre vel conspicerere semper nesciens atque nolens, una cum marito suo anxie consilium nostrum *Chirurgique peritissimi, Dn. Christophori Episcopi, Senatoris Basil. prudentiss.* expetiit, enixeque rogavit, ut superfluus pollex quacunque demum secunda innocentique methodo et operatione auferretur. Diu itaque cum nobiscum considerassent digitum monstrosum, praeter Chirurgum supra nominatum, etiam *Dn. Job. Casparus Mangold, Medic. Doct. experientiss.* hujusque frater *Dn. Job. Jacobus Mangold, Chirurgus peritissimus*, simul in consilium adhibiti, instituta deliberatione seria, uter dictorum pollicum, qui ambo promiscue usui esse poterant, rescin-

rescindendus esset, tandem conclusum fuit, convenientiorem fore exterioris quam interioris amputationem atque extirpationem, hancque operationem praeferri debere credidimus ejusdem ablationi, per ligationem institutae, qua digitus sensim emoreretur mortuusque demum rescinderetur; hac enim ratione dolores infanti diuturniores crearentur, aptae satis excitandis convulsionibus, vel Epilepticis motibus funestis.

Cum itaque Parentes audito consultationis nostrae concluso prout annuissent, decretum inter nos fuit, operationem non nisi post elapsam aliquot hebdomadarum spatium instituendam esse, quando videlicet Infans a meconio penitus liberatus per alvinas excretiones erit. Tempore igitur illo elapso, pridie operationis sequentem ordinavimus *Mixturam antispasmodico - anodynam*: ℞. *Aqu. Flor. Til. Calendul. Card. bened. flor. omn. aa. ℥vi. Syrup. Paeon. ℥β. Syrup. anodyn. ℥β. Julepi rosac. ℥iii. Ungul. Alc. ppt. Matr. Perl. ppt. Cinnab. ℥n. rectif. aa. ℔β. Misc. detur ad Vitr. ac singulis bihoriis coch'earum plenum exhibeatur lambendum.*

Postridie mane, cum filiulus per noctem praeteritam bene dormivisset, atque hoc mane comedisset, uberaque materna sugendo exhausisset, amputatio in Nomine Domini a Chirurgo prae laudato *Dn. Episcopo* suscepta, atque juxta articulum digiti anteriorem feliciter syringotomi ope peracta fuit. Ad compescendam vero tum Haemorrhagiam arteriolarum et venularum cum adhibita styptica plura nihil valerent, tandem ardente ferro hiantia undiquaque vascula exusta fuerunt, desuper insperso tamen adhuc pulvere stegnotico cum frusto crepitus lupi, et albumine ovorum; tandem his probe ligatis ulterius linteola, *Decocto Herbarum cephalicarum vinoso et calenti* immerisa, fuerunt applicata, saepiusque iterata. Sequentibus dein diebus cum periculum ulterioris Haemorrhagiae praeteriisset, vulnus solito more *Balsamo vulnerario, Emplastroque* conveniente diligenter adhibitis deligatum, ac intra spatium

spatium quindecim dierum vel trium septimanarum ad felicem, Deo benedicente, consolidationem fuit perductum.

(*Basilea Augustam Vindel. d. 29. Mart.
An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. Michaelis Bernhardi Valentini,

Duo Lienes in Cane masculo.

Quum hoc ipso, quo jam scribo, anno 1717. die 4. Martii canem masculum, crispis pilis nigricantibus investitum (einen *Buttel* ut hic loquuntur) in gratiam Auditorum cultro Anatomico subjicerem, sub abdominis apertione duo se Lienes trudebant, alter major, alter minor, quorum hic 8. pollices, alter autem quatuor in longitudine habebat, ita tamen, ut prior crena quadam interstinctus ex duobus quasi lobis conflatus videretur. Uterque proprio sibi ramo splenico gaudebat, qui sua quoque vasa brevia sigillatim in ventriculum dispensabat. Ambo autem rami ante ingressum in venam portae communi quodam involucro continebantur. In hoc cane similiter lumbricus latus in intestino recto observabatur, in hoc brutorum genere haud infrequens.

(*Gissa Augustam Vind. d. 3. Apr. 1717. missa.*)

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. Christiani Michaelis Adolphi.

De

Praestantissimo et facile parabili contra calculum remedio.

Quamvis infinitus pene remediorum contra calculum sit numerus atque novum illud exoticum Herba scil. *Pairara* brava adeo praedictur; facile tamen multis aliis (ne quid audacius dicam) palmam praeripere potest pulvis testarum cochlearum subtilis

subtilis faepius a $\beta\beta$ ad βj . in vehiculo commodo sumtus, quoniam potentissime materiam et glaream, ex qua generantur calculi, dissolvit, namque ex ejus usu multum sabuli cum urina excernitur.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. D. Christiani Michaëlis Adolphi.

De Inedia notabili.

PAracelsus, Licetus, Cardanus, Hermolaus Barbarus, Olympiodorus, Joubertus aliique plures, varia et incredibilia exempla eorum, qui per plures annos sine cibo et potu vitam traxerunt, referunt, unde et multi credebant, esse in aëre occultum vitae cibum ac nutrimentum. Fabulam sapit, quod Ficinus Crollius et Rondeletius recensent de Astomaribus dictis (populo prope Gangem fluvium habitante) esse eos omnibus destitutos atque vivere ex solo aëre odoreque per nares hausto. Quod hi de hominibus proferunt, alii de animalibus aliis quoque perhibent. Nam simile de Manucodiata Aldrovandus, de capris in Gimanta Aelianus, alii de chamaeleonte scribunt. Ad horum veritatem inquirendam equidem jam non momentum afferam; attamen non ignotum mihi est, eos, quibus sanguis valde est temperatus, per longum tempus vivere sine alimentis; quamvis non sine omni alimento, quoniam persuasum mihi habeo, esse in aëre humidum quoddam, quod cum sanguine communicatur, instaurans.

Praeter haec quotidie experimur, illos, qui frequenter spiritum vini bibunt aut fumant tabacum, inediam per longum fat temporis spatium posse perferre, quod de se ipso Wilh. Piso in H. N. et M. utriusque Indiae L. 4. cap. 43. refert, ex illius usu per totum in desertis iter se neque lassitudinem neque famem percepisse. Licet etiam non in ea opinione sim, ac si haustus ora tabaci fumus nutriat; sed potius cum Helmontio in tr. de mort.

occaf. et B. Etmüll. sentiam, illum hoc vi sua narcotica praestare. Notabile ejusmodi diuturnae inediae exemplum in puella annorum undecim Silesiaca ex honoratiori familia nata, habui. Haec per 9. menses ne hilum quidem, per 6. autem menses subsequutos rarissime quoddam, neque in ea quantitate, quae ad vitam sustentandam sufficere potuisset, assumsit. Per totum hoc tempus immota plane ac mortua quasi in lecto procubuit. Causam in arsenicum conjiciunt in fornace cum lignis ex errore concrematum, pro gliribus enecandis ibi positum, nam et aliae puellae, quae in eodem conclavi erant, idem fere fatum, quamvis non adeo diuturnum et grave, sunt expertae.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. Christiani Michaëlis Adolphī.
Singularis Febris tertianae typus.

IN foemina quadam Lipsiensi notavi febrem tertianam quandam, singularem typum servantem. Scilicet Foemina 26. anni maritata, tenera, spongiosioris texturae, sanguineo-phlegmaticae constitutionis, ad iram alias prona, posteaquam ea inter prandendum erat commota, febre corripitur tertiana per mensem integrum durante, quae per 4. annos hucusque statim circa medium Martii rediit die, per dictumque spatium saevit. Hoc praesente anno aut medicamentorum pertaesa, aut curiositate ducta, nulla adhibuit contra eam remedia, sponte sua eam elapsis mense paucisque diebus deseruit. Ex quo haud obscure intelligitur, miram esse morborum spasmodicorum, febrium ut alio ita etiam hoc in passum naturam, naturamque facile certum ordinem posse servare, atque in consuetudinem abire.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. Christiani Michaëlis Adolphī.
De morbo quodam incongruo.

VARIAS hinc inde Pathologi adducunt morborum differentias, sed negligunt plurimi (ne de omnibus dicam) eam inter

inter morbum congruum atque incongruum. Nimirum vocatur morbus incongruus, si vir vel senex corripitur variolis aut morbillis, si infans afficitur vigiliis, nimis aut fluxu haemorrhoidali &c. utpote qui aetati huic vix congruunt. Hujus exemplum obvenit mihi in arctissima necessitudine mecum conjuncti filiolo, qui tertium annum agens haemorrhoidalibus passionibus et fluxibus primum vexatus est, certisque temporibus ac stas jam per tres annos experitur eos. Ejusmodi quid (ut alia passim nota jam non adducam) refert Blancardus de puella mensium fluxum passa secundo a nativitate mense. vid. Collectanea med. I. p. 111. de alia septem annorum p. 115. l. c. &c.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. Christiani Michaëlis Adolphi.

De mira idiosyncrasia.

Nota hic mihi est faemina quaedam 40. circiter annorum, tenera alias et succi plena, quae omnia medicamenta ex regno animali et vegetabili petita minime potest perferre, ex quo enim ea assumpsit, nausea, conatu vomendi, ipso vomitu, animi deliquio, palpitatione cordis, artuum tremore afficitur. Remedia vero ex regno minerali parata omnia fert optime, quando aegrotat; aegrotat autem saepius ex strangulatione faucium, vomitu cruento, infrigidatione et stupore subitaneo omnium membrorum, inappetentia per plures dies, purpuratis excretionibus cutaneis, scorbuticis &c.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. Christiani Michaelis Adolphi.

De filis sic dictis meteoricis.

Filla haec albicantia, lanuginosa, plantis et arborum frondibus vernali et autumnali maxime tempore adhaerentia, a

Physicis communi assensu dicuntur esse e nebularum partibus fibrosis et glutinosis, quae filamentorum adinstar coalescerent, quod me iudice conceptu difficile est. Observanti autem mihi atque ex propinquo examinanti constat, haec fila nihil aliud esse, nisi telas parvularum araneolarum in terra, agris, pratis humidioribus; latitantium, quae ventis supervenientibus tunc temporis frequentioribus vernali scilicet autumnalique, compinguntur perducunturque hinc inde.

(*Lipsia Augustam Vind. d. 3. Maij
An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Anatome abscessu cerebri defuncti.

ANno 1713. die Aprilis ultimo Nosodochio Status Maritimi Aillatus Johannes Andreae filius unus ex operariis nauticis Regiis, vir procerus et robustus, febre continua gravibus symptomatibus stipata laborabat, quam, diligenti habita aegroti cura, superavit quidem Medicina, relicta tamen melancholia tristi cum visus utriusque oculi primo obscuritate, et postmodum plenaria abolitione, quamvis in ipsis oculis nullum omnino vitium conspiciendum se praebuerit. Sub finem aestatis praeter dictam visus obscuritatem, (quae fluente ex aure sinistra pure minuebatur, cessante illo aucta rursus) accessit tumor pone aurem sinistram notabilis, qui superveniente copioso puris ex meatu auditorio effluxu cessabat tantisper, post aliquot dierum intervallum vero redibat et hanc scenam ter quaterve alternis vicibus ludebat, doloribus inde ortis mox remittentibus, mox ingravescentibus, donec d. 1. Novembr. a. e. Apoplectico aeger corripereetur insultu cum sensuum ac motus abolitione per 3. dies durante, quo tempore stipitis instar in lecto jacebat, die quarto, loquela sed vix distinguenda redeunte, cibum

bum quidem petiit aeger, sed non nisi paucillum degustavit. Paralyticus in sinistro latere factus in dextro ad mortem usque convellebatur, quae d. 11. Novembr. circa vesperam tragœdiam istam finivit, mihi vero desideratam occasionem in causam affectus hujus non vulgaris per inspectionem cadaveris dissecti inquirendi praebuit. Aperto itaque sequenti mane cranio, illud pro mole corporis praeter opinionem tenue inveni et futuram sagittalem ad nasum usque excurrentem: vasa durae meningis sanguine turgebant, inprimis circa sinus pustulas quasi elevatas referebant. Incisa dura matre circa aurem sinistram puris \bar{xv} . ex ipsa cerebri substantia effluebant, supra os petrosum versus thalamos nervorum opticorum antea conclusae: reliqua cerebri omnia, nisi quod vasa quaevis valde tumida sanguine, illaesa apparebant. Os petrosum a puris ibi per longum satis tempus detenti acrimonia in superficie sua cariosum erat, dura mater autem cum eodem firmissime connexa, quae sine dubio locus erat, per quem pus cum aure communicationem habuit, et exitu suo tympanum vel erosit vel dirupit, quippe nullum post mortem in aure sinistra inveniebatur. Pectoris et abdominis viscera examinare tunc temporis nec licuit, nec necesse adeo visum.

OBSERVATIO XL.

DN. D. Hieronymi Laubii.

Steatoma in cavitate pectoris.

Johannes Meiners, juvenis carnosus et externa facie satis vegetus, propter Asthma molestum et intumescentiam faciei serosam noctu auctam, mane recedentem d. 8. Maj. Anni 1713. opem nostram in Nosodochio publico imploravit, adhibitaque necessaria medicina, intra breve tempus eousque restitutus sibi nobisque videbatur, ut ad officia sua nautica reditum meditaretur: cum d. 26. Maji circa vesperam paroxysmo asthmatico convulsivo subito corripereetur, quem V. S. statim administra-

ta exhibitaeque dosis Liqu. C.C. succin. et circa vesperam pulvis nitrosus cinnabarinus datus adeo mitigarunt, ut sequenti mane ridens, quid sibi contigerit, narrare potuerit, et liberum ab omni periculo se crederet, multo minus mortem instare, quae tamen d. 28. Maj. postquam ludo conorum seu trunculorum se exercuisset, praevio novo coque atroci paroxysmo asthmatico, illum e vivis sustulit. Sequenti mane cadaver examinatum exterius in pectore lividum et coeruleum a sanguine suffuso causam subitaneae mortis monstravit steatoma seu tumorem album, consistentiam adipis compacti habentem, sterno, pulmonibus, cordi et vasis appensis a costa secunda ad cor usque connexum, tracheam, aortam vasaque pulmonum majora circumdantem, ac ad dorsum vertebrae usque se extendentem, magnitudine caput infantis semestris aequantem. Reliqua omnia sic satis naturaliter constituta videbantur, nisi quod truncus venae cavae in abdomine ultra consuetudinem distentus et amplus apparuerit.

OBSERVATIO XXXXI.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Notabilia in anatome hydropici inventa.

Georgius Christiani filius, miles gregarius d. 24. Jan. 1715. Nosocomium militare intravit, querelas agens maximas de tumore abdominis dolente, expanso, duro, vomitu assumentorum omnium, alvo summe adstricta, siti magna, anxietate summa praecordiorum, quae decubitum aequae ac incessum et sessionem difficilem reddebat, doloribus juxta longitudinem dorsum ad scapulas usque urentibus: cujus diri affectus initia elapso mense Decembri se percepisse retulit, cum apud Chiliarcham cohortis suae excubias agens potu frigido repente se onerasset, remediis idoneis in principio destitutus miserimus, quam primum Nosocomio concreditus fuit, evacuantibus *άνω και κάτω* applicitis, cataplasmatibus externe adhibitis tractabatur, sed incassum

crassum omnibus datis, cum per os exhibita quaelibet ventriculus statim respueret, nec alvus clysmata admitteret, propinatione Mercurii vivi ad ℥iij. tentabatur, sed nec hac ratione alvus ad officium adigi, nec ulla symptomatum remissio procurari potuit, ita ut doloribus ac vigiliis tandem fractus vi morbi succumbens in morte optimum miseriae remedium tandem invenerit d. 3. Februar. a. e. Postera die instituto cadaveris examine, ex aperto abdomine serum subsalsum limpidum ad ℥ XX. usque et ultra effluxit: intestina omnia corrugata erant et quasi conglutinata, ut simul sumta vix hepatis magnitudinem ordinariam aequarent, rubicunda valde et inflammata: omentum crassum erat, durum, scirrhosum, quibusdam in locis plus quam pollicaris crassitiei. Ventriculus prae parvitate vix in conspectum veniebat, donec illum, interaneis exemptis, oesophagi ductum secuti tandem inveniremus, in parietibus suis crassum, scirrhosum, vix tres digitos transversos recipientem, lieni ac hepatis inseparabiliter connexum. Intestina tenuia excrementis liquidioribus infarcta: colon vero ab initio suo ad curvaturam usque in hypochondrio sinistro stercore crasso, nigro, repletum erat, a curvatura autem ad rectum usque contractum adeo et vacuum, ut mirum amplius non fuerit, nec clysteres ascendere, nec excrementa descendere potuisse. In caeco Mercurius vivus ante aliquot dies datus adhuc inventus omnis in stercore delitescens. Diaphragma ad costam usque tertiam veram versus pectus elevatum: bilis vesicula atro viscido liquore turgida. Pulmones, hepar, lien pro magnitudine mali satis laudabiliter constituta: Mesenterium et peritoneum hinc inde inflammata: in vasis cordis majoribus omnibus polyphi satis longi et crassi, in ramos proximos arteriarum et venarum exporrecti reperiebantur.

(Hafnia Augustam Vind. d. 15. Junii

A. 1717. missae.)

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

Gemellarum partus.

Quemadmodum inter admiranda naturae opera partus humani opus admiratione dignissimum est; ita contigit A. 1701. Aprili mense, ut Nobilis cujusdam in vicinia degentis eximiae staturae conjux gravida, post ingentes circa lumbos et os sacrum dolores ad crura oedematosa usque pertingentes biduo continuo perpeffos, et praematurum aquarum effluxum, obstetrice accersita, pariendi tempus praeter opinionem (quatuor enim hebdomades ad istud sibi reliquas esse crediderat) instare adverterit. Hinc veris partus doloribus, antea ob intempestivum aquarum effluxum remittentibus, ope medicamentorum redintegratis, foetus alterutrius pedis digitos primores ex utero matris exerere coepit, altero pede tantisper in utero remanente, donec obstetricis manuali opera et medicaminum appropriatorum beneficio uterque pes una cum cruribus et abdomine axillas tenus in lucem prodiret. Hic autem cum aqua haereret, nec obstetrix manum amplius adhibere vellet, verita, ne, si fortius corpusculum attraheret, caput ab eo avulsum in utero, cum matris periculo, imo ipsa morte remaneret. Quamobrem et ego cum seniori obstetrice ad parturientem Gissa evocor, ibique chirurgum nostratam C. R. Kochium (qui jam tum rei ibidem gestae per literas me certiozem fecerat, addendo, alterius insuper embryi manifestam in utero parturientis adverti praesentiam) praesentem invenio, sciscitantem ex me, quid in praesenti rerum statu agendum veniat? Cui ego: obstetricem, manibus oleo lilior. alb. probe perunctis, genitalia parturientis (exhibito prius medicamine partum pellente ac confortante) leniter ampliare ac dilatare, Chirurgum vero, prehensa utraque manu foetus coxendice utraque caute ac provide eundem ex utero extrahere debere, simulque

cavere,

cavere, ne corpusculum a capite avellat, istudque in utero matris relinquat. Dictum factum; uterque enim et chirurgus et obstetrix invicem collaborando multo cum labore ac sudore infantem puellulam rite figuratam, sed in utero jam tum emortuam tandem foras eduxere, mihi que factum laeti narraverunt. Hinc jubeo, ut Nobilis puerpera medicamine cordiali ac jusculo instaurante refocillata ad quietem componatur, expectando, utrum alterius adhuc partus indicia sese manifestarent, nec ne: Sicque Parentibus valedicens, et utrique tum puerperae tum foetui superstiti de medicaminibus necessariis prospiciens domuitionem instituo. Ubi biduo rursus elapso mihi nunciatur, alterum ejusdem sexus foetum vivum naturali partu a puerpera nobilissima exclusum esse.

Similem gemellorum in ditione Iterensi Hassiaca a Matriona Nobilissima An. 1715. sed intervallo trium septimanarum in lucem editorum et adhuc t. t. viventium historiam retulit mihi *Job. Christoph. Jaschius* φιλίατος, patria Waldecensis.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

De

Puellula sesquienni atreta.

Quod *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente* quadraginta trium annorum spatio, quo scilicet utramque medicinam (ut ipse loquitur *libr. de Chirurgicis Operationibus pag. 279.* edit. Patav.) summa cum laude ac immortalis nominis sui fama Patavii professus est, semel tantum vidit, id mihi anno 1705. heic Gissae in Reverendi cujusdam Pastoris filiola nondum bienni primum videre licuit. Haec scilicet membranam *υμένω* appellatam imperforatam; totumque vulvae orificium occludentem nacta erat. Unde parentes ejus veriti, ne vitium hoc et menstruorum excretioni, et ipsi congressui conjugali con-

observ. Acad. N. C. Cent. VII. M ceptio-

ceptionique suo tempore impedimento foret, de incisione hujus membranae cogitare coeperunt, ac proinde me una cum chirurgo hujus loci Joh. Georgio Reulingio accersiverunt, mentemque suam super hoc negotio nobis aperientes sententiam nostram exquisiverunt. Cumque ego id ipsum et absque periculo et multo facilius in tam tenera aetate, quam ubi adoleverit puellula, ob verecundiam huic sexui familiarem, fieri posse adfirmassem, modo chirurgus manum operamque suam commodare auderet: Tum vero ille nil cunctatus, eandem sese operationem jam alias etiam feliciter exercuisse respondit, operique se protinus accingens, cutello acuto membranulam simplici incisione, secundum scissurae sive rimae longitudinem, quemadmodum et *Hier. Fabricius l. a.* contra *Celsi* methodum fecit, incidit, impositoque digestivo, cujus quoque portionem aliquam parentibus filiolae, ne statim rursus coalesceret scissura, communicabat, operationem hanc feliciter absolvit.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

De

Ruptura perinaei muliebris per suturam curata.

Non multo post tempore heic Gissae accidit, ut honesta honesti ac eruditi cujusdam viri uxor puerpera inciderit in rupturam perinaei sive interfoeminei, anusque et matrix unum atque continuum fierent foramen, utrum obstetricis ineptae vellicatione; quale exemplum habet *Achilles Gasserus Observat. 38.* apud *G. H. Velschium in Sylloge Curat. et Observ. Medicinal. p. 27.* an laborioso partu praevio? ut est apud *B. Timaeum a Guldentlee Cas. Medicinal. 31. l. 4.* incertum hactenus. Consultus ego de medela sive unione rupturae hujus, commendavi fomentationem et gluten ab eodem *Timaeo l. a.* descripta. Enimvero cum nec obstetrix nec Chirurgus Reulingius

gius ἐγχεσθῆναι sive applicationem glutinis a *Timaeo* praescriptam recte administrare nosset, unica spes in futura superfuit, qua ipsa rite a chirurgo praememorato adhibita, ac *Timaeo* glutine desuper imposito isthmus iste brevi tempore adeo perfecte coaevit, ut aliquoties ex illo tempore puerpera ista minus laboriose pepererit.

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

Observatio Anatomica.

ANno 1706. die 6. Februar. Vir Nobilissimus Excellentiss. et Experientissimus Dn. *Georg. Theodorus Bartholdus, Phil. et Med. Doctor, et in hac alma Giffena Anatomiae, Chirurgiae ac Botanices Professor ordinarius. Amicus et Collega quondam conjunctissimus b. m. furciferum sexagenarium ἀποχέσεια* sectioni publicae subjecit, verum ad exercitia anatomica eundem non admodum idoneumprehendit; eo quod fibrae musculosae iusto molliores et flaccidiores et viscera quodammodo corrupta essent, imprimis lien, cujus exterior tunica arenulis quasi conspersa videbatur, ob induratas glandulas minimas visum in statu naturali fugientes. Ossa friabilia et veluti cariiosa erant, ita, ut facili negotio terebra perforarentur.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

De

Ossium pubis articulatione molli et laxa.

Idem *D. D. Bartholdus* Anno 1713. d. 28. Januar. in solempni anatome mulieris infanticidae inter alia praecipue observavit ossium pubis articulationem adeo mollem et laxam, ut instar ceraceam transferret culter anatomicus; sive quod recens fuerit puerpera, et ossa haec in partu, difficili praesertim, didu-

cantur ab invicem, uti *Thomas Bartholinus*, et cum eo plures Anatomici statuunt: sive quod merus naturalis dispositionis effectus iste fuerit; quae *Petri Dionis*, Anatomici Parisiensis est sententia, *Anatom. C. H. pag. 87.* Caeterum geminam huic observationem habet *Job. Mauriti. Hoffmannus Dec. II. Ann. VI. obs. 246. Ephemer. Med. Phys. N. C. pag. 461.*

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

Haemorrhagia uteri lethalis in puella sexenni.

ANno 1703. circa finem Octobris Dn. *Job. Georg. Fresenius. Med. Licent. et Bobenbusae Hano viensium Physicus ordinarius, Auditor antehac meus maxime industrius, ὄνν ἐν ἀγίοις* sequentia ad me perscripsit: Ne haec prorsus ad te ferantur steriles, non potui quin observationes quosdam curiosas ad te perscriberem, et praecipuis casum puellae sex circiter annorum febre acuta maligna correptae eademque extinctae. Passa haec est haemorrhagiam uteri immodicam, generosorum medicaminum vim eludentem, quaeque etiam ad mortem usque eandem comitata est. Portentosam ejusmodi haemorrhagiae speciem in tenella hac aetate, si fateri licet quod res est, nunquam legi, propterea eandem oculis tuis summa plerumque spectantibus subjiciendam sum arbitratus, cujus rarissimi symptomatis insignem sanguinis commotionem et salia acria caustica tenerrimos vasorum uterinorum parietes discindentia non tantum, sed et vasorum praedictorum tonum nimis laxum et flaccidum spirituumque vitalium defectum causam fuisse firmiter mihi persuadeo, quibus positis aliter fieri non potuit, quin vasculis flaccidis et ruptis repagulis ingens ejusmodi cruoris cum anima contigerit effusio.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. Justi Friderici Dilleni.

*Menses Matronae nobili octogenariae salutare: Nec non alii
gravidae ex faucibus erumpentes itidem
restitutae.*

Idem Dn. Lic. Fresenius etiam seqq. Observationes addidit: Annotavi in Matrona nobili octogenaria scorbutica consummata Catameniorum profluvium, salutare tamen et pro critico a me habitum. Huic tamen Observationi palmam reddit dubiam ea, quam in Nobili quoque Matrona gravida, eademque scorbutica septimo post conceptum mense ante semestre vidi, cui singulo mane faucium isthmus per tres septimanas subnigrante scatebat cruore, feliciter tamen, Deo sint grates, per reiteratam medianae sectionem haemorrhagia ista sublata, a sanguine acriori stagnante, oris, palati, gingivarum fauciumque vascula dilacerante forte oriunda. Qualem quoque, sed praegnantem lethalem, *Greg. Horstius lib. V. Obser. 17.* consignavit.

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. Justi Friderici Dilleni.

Dolor Nephriticus acerbissimus.

Ad virum doloribus nephriticis atrocissimis divexatum extra moenia, evocatus (verba sunt laudati Dn. L. Fresenii,) tantam morbi contumaciam dolorumque saevitiam apprehendi, ut clysteres omnes per Chirurghum saepiuscule injecti nullum exererent effectum, quo viso contumacem renum vicinarumque partium membranosarum ac tunicarum intestinalium per consensum affectarum spasmum esse ratus, balneum ex emollientibus et paregoricis parari, enema ex iisdem et

carminativis cum colocynthide in petia ligata addita cerebintina cum vitello ovi soluta, nec non oleo amygdalor. dulc. et scorpionum concinnatum aegro infundi, ac interne oleum lini purissimum cum vino Hispanico propinari cum successu curavi; magnam quippe materiae mephitim olentis, tenacis et viscidae, seu pituitae conglomeratae et concretae ad spichamae fere longitudinem, ac trium circiter digitorum transversorum latitudinem accedentis copiam dejecit, idque toties, quoties clysterem ultimum sibi infundi curavit, expertus est, cum plenaria sua restitutione atque adstantium applausu.

(Gissa Augustam Vind. d. 18. Junii
An. 1717. missae.)

OBSERVATIO L.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dilleni.

De Spasmo Venae Sectione curato.

Puer IX. annorum, temperamentis sanguinei, saepissimis alias a nativitate convulsionibus epilepticis obnoxius, cessantibus iis, spasticis adhuc saepius manuum et digitorum praepressis contracturis affligitur. Memor Hippocratici illius effati 6. Aph. 39. *Convulsionem fieri aut a repletione aut ab inanitione, suadeo Venae sectionem in brachio ad 3m. tanto cum successu, ut puer nihil amplius convulsivi haecenus senserit.*

OBSERVATIO LI.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dilleni.

De Cura Omphalocetes sympathetica.

Puer Hanoviensis XI. annorum, jam per aliquot annos Hernia umbilicali laboraverat, multaque ab aliis erant incassum adhibita, fofus, unguenta, ligaturae, aliaque tam interna quam externa huic scopo alias satisfaciencia remedia: Consultus, tempore occasionem subministrante, sympatheticam illam curam,

ram, per ovum e nido depromendum, et crudum calide, prout e gallina venit, forbillandum, evacuataque testa urina aegri replendum ac in camino suspendendum, experiri institui; nec successus destituit experimentum, eodem enim, quo urina in camino exsiccata erat modo, herniosus pugni magnitudinem aequans decresebat tumor, aegerque praeter spem plenarie convalescebat.

OBSERVATIO LII.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De Noxa Terroris in Cura Salivatoria.

Femina Hanoviensis XXXIX. annorum, vegetae alias constitutionis, sanguineo-cholericae, ante novem et quod excedit annos in puerperio cubans, maritumque, Gonorrhoea maligna laborantem, ex inscitia admittens, paucis post diebus insignem versus sinistram uteri regionem percipit ardorem, quem vehemens totius corporis horror, et hunc calor intensus cum notabili omnium membrorum lassitudine excipit; puerperium egressa, variis hinc inde circa pudenda et anum affligitur condylomatibus, menses antea et extra graviditatis statum alias sat stati et ordinarii supprimuntur, subsequitur materiae viscidae coloris ex albo flavescens, quandoque grumis sanguineis tinctae ex utero effluxus, accedunt punctorii in artubus dolores sub lecti calorem ingravescentes, calorque praedictus circa notatam uteri regionem tanquam in foco subsistit, adeo, ut (juxta aegrae verba) quasi inde ascendentes fumi totum corpus halitibus ardoribusque continuis divexarent. Committit se ab initio imperiti tonsoris curae, et per sat longum tempus externis tantum, iisque corrosivis tractata remediis, tandem violentae adeo pertaesa medicationis, aliorum Medicorum successivis vicibus expetit auxilium. Per IX. sic annos levatur quidem nonnihil laxantibus sennato-rhabarbarinis

rinis diaphoreticisque lignosis, non tamen curatur, persistentibus dictis ardoribus membrorum tam fixis quam vagis ex utero tanquam e foco continuo surgentibus: ordinantur uterina aperientia; emmenagoga, V. S. in talo aliaque, nihil minus vero succedit, quam tributilunaris solutio. Ego tandem quoque in consilium vocatus, et in affectus naturam, ortum et progressum, aliaque ad morbi dignotionem spectantia sedulo inquirens, nihil aliud ab aegra, nisi quod menstruorum suppressionem, indeque proveniente corporis adeo taediosum ardorem accusaret, expiscari potui. Selectiora praescribo uterina, partim in forma pulverum, partim in nodulis laxativis, sed haud meliore ac haecenus tentatum fuerat successu. Calorem p. n. et dolores punctorios sub noctem praeprimis ingravescere intelligens, venerei quid forte subesse haud falso suspicabar. Serio in veram affectus originem hinc inquiri, dico, curabilem adhuc esse morbum, eundem vero brevi fore lethiferum, ni candide, sine fuco et noxio pudore, quomodo et quando ab homine venereo infecta sit, revelaverit, ut affectui, licet gravissimo, in tempore adhuc medela possit afferri; quibus permota dictas antea circumstantias amplius celare me noluit. Puerperae (quibus oscula et vasa uterina a partu magis dilatata et patula sunt, ideoque ad contagium malignum facilius recipiendum, firmiterque deinde, ni latens mature submoveatur ignis, retinendum et fovendum, dispositae) adhuc recenti communicatum miasma venereum, idem externa tantum Empirici cura sinistre tractatum, firmiores nactum radices, humoribusque vitalibus per IX. annos penitus ingenitum, aliaque, difficiliorem mihi fore curam facile praedicebant. Nec tamen fato permittendam aegram existimans, cuneum huic nodo paremi, *Mercurium*, in subsidium vocabam, utque quid *Aethiops mineralis* congruis aliis (*Tincturae* praeprimis *Antim. acri oleo L. sassafras et sancti* impregnatae) sociatus, in tam rebeli malo valeret, experirer, ad ejus per aliquot septimanas continuatum usum melius paulatim habere incipiebat aegra, calor

calor p. n. et dolores punctorii sensim decreſcebant, et quod mirabar, ſaliva fluere aliquantiſper incipiebat. Intentio naturae clare hic elucebat, medicamentum huic effectui alias impar, et per ſulphur ſufficienter caſtratum, in ſalutem aegrae adeo efficaciter et ſapienter dirigentis. Natura ſic praecunte, quam alias declinabam, eligo viam, ſalivationem per exhibitas debito modo *Mercurii dulcis* parcioreſ doſes, gradatim auctas, moliturus. Nimia humorum tenacitas (quam ex viſciditate incredibili et quaſi glutinoſa materiae ex utero prodeuntis, et per catharticum ſat forte per alvum quoque excernendae, praefertim colligere poteram) ſalivationis ſucceſſum optatum reprimebat adeo, ut exacte licet obſervato regimine calido, et cura diaphoretica, per reſolventia et incidentia ex *Pimpinell. umbellif. L. ſancto, ſaſſafr. rad. ſarſaparill. herb. ſaponar. Sc.* inſtituta, auctaque *mercurii dulcis* doſi ad ʒi. et ʒʒ. uſque, ultra tamen ʒiii. ſalivae viſcidae foetentis diei artificialis ſpatio non profluerent. Aegra curae longius nonnihil praeter ſpem protractae pertaeſa, fortius tractari et via breviora a malo liberari cupiebat. Deſcendo licet invitus in ejuſ deſiderium, et ad *praecipitatum album*, iudicio *Celeberrimi D. Stablii* prae aliis magis tutum, foliis tamen auri et antimonio diaphoretico probe correctum, accedo, doſin a grani ii. iij. ad v. uſque ſucceſſive augendo. Succedebat ſic ſalivatio ex voto, ita ut nyctimeri ſpatio ʒʒ. praeter propter ſalivae flaveſcentis et foetidae prodiret, glandulaeque oris et faucium (futuræ copioſioris ſalivationis indicium) intumeſcere magis inciperent; ſed poſt aliquot dies, improvifo mariti ſui in captivitatem et vincula publica dati infortunio vehementer perterrefacta aegra, ſuppreſſa ſimul et ſemel ſalivatione, ita miſere periculoſiſſimis ſymptomatis, ventris nimirum graviffimis torſionibus, anguſtationibus praecordiorum ſuffocatoriis, ſpaſmibus hystericis, lipothymiis &c. (praegreſſo per totum corpus graviffimo horrore, dentium quoque ſtridorem inferente) affligi coepit, ut de vita certe ejuſdem actum fuiſſet, niſi in tempore praefens, reſocillantibus, ſotubus cali-

dioribus, aliisque a centro ad peripheriam commoventibus fortioribus, mature subvenissem. Affectuum sic procellis agitatum aegram, omissis mercurialibus, solis sudoriferis fortioribus tracto, inde resoluta quadantenus mercurio, succedit rursus salivatio, adeo tamen irregularis, ut hoc die nonnihil, alio minus, alio vero ne tantillum salivae excerneretur? Naturam sic in operatione sibi relinquere coactus, symptomatibus tantum gravioribus, a coagulato et retropulso per terrorem mercurio inductis, capitis nimirum vehementibus et nuchae aliorumque membrorum pulsatoriis vagisque doloribus, ac si vivum quid per illa rotaret saevientibus, per interpolata saepius analeptica et nervina eousque obviam eo, donec melior mariti status animum aegrae serenaret rursus, et a commotionum labe immunem praestaret. Sudores post tot mercurialium doses prodeuntes frigidiusculi sunt, dolores capitis, nuchae, aliarumque partium gravativi aequae ac punctorii (ac si innumerae cuti infingerentur acus) ardoresque p. n. sensim imminui sic incipiunt, omissis vero iisdem per unicum etiam tantum diem, dicta symptomata, licet mitiora, statim repullulant. Hinc mercurii dulcis parciore doses iterum exhibeo per octiduum, sed irrita sunt omnia, et salivatio semel ad irregularitatem deducta in ordinem convenientem redigi nulla arte potest, nec etiam post inunctionem corporum in manibus et talorum in pedibus auferrebat: succedit tamen, dum haec aguntur, moderate tantum ad ℥iij. per tres menses, ita tamen, ut in hoc die plus (etiam saepe post purgationem, in alio minus, in alio plane nihil salivae excerneretur. Salivatio soli tum naturae committitur, sudores quotidiani cum euphoria contineantur (omissis siquidem iis segnius longe succedebat salivae fluxus et parcius) sunt acres, acidum quoddam nauseosum spirantes, aegramque non tam debilitantes quam potius levantes, ex ano et utero prodeuntia similis, acrioris nempe et corrosivae quasi sunt naturae, quippe quae earundem partium excoriationem saepius induxerint. Valedico demum salivantibus, nulla arte, ut ordinate

dinate et in justa proportione agant, disponendis, etsi calorem ex utero ascendentem continuo adhuc experiretur aegra, nec tubercula venerea, licet quoad molem minora topicis convenientibus reddita, in totum perire vellent; ardores universales interea restincti erant, particularibus circa uterum et anum subsistentibus, quibus repetitas hebdomadales per *Mercurium dulcem resina Jalappae* acuatam catharses, et *sudoriferas* alternis nunc tantum diebus instituendas commotiones opponebam. Et quoniam uterus continuo adhuc materiam illam ex albo-flavescentem stillabat, et anum cum intestino recto dolorifica admodum infestabant condylomata, *clysterem ex abstergentibus, balsamicis et emollientibus* utero et ano injiciendum tali cum successu praescripsi, ut ex utero incredibilis purulentae et foetidae materiae copia, cum tuberculis venereis, nec minus ex ano sat notabilis quantitas materiae viscidae sanguineis grumis permixtae, partitis vicibus fuerit rejecta. Quibus injectionibus continuatis, ardores illi particulares ex utero et intestino recto tanquam e foco ascendentes notabiliter remittebant, fluxus materiae saniosae imminuebatur, mensesque sat copiose rursus prorumpabant. Sana nunc et vegeta erat femina, deque nullo magis symptomate conquerebatur, nisi de restitante quodam adhuc circa uterum ardore, et defectu amoris conjugalis, quem unice a marito suo, qui per empiricum fascinationibus deditum sterilitatem sibi induxerit, dependere, firmiter sibi persuadebat. Suadebam ipsi haustum illum aquae frigidae ex ore equi masculi non castrati elabentis, de quo apud Michael. in Prax. Clin. pag. mihi. 254. cap. de Sterilitate, quam cum ternis vicibus hausisset, adeo sibi reliquias ardoris restinctas esse misera cum gaudio edixit, ut non modo in posterum firmissimum ab ejusmodi malis sibi promitteret praesidium, verum etiam de foecunditate certiora speraret. Notabile in fine est, quod puella x. annorum, quam mater (malignitatis morbi, et quod incommodi quid in infantem redundare possit, ignara) sub primum morbi insuleum

lactaverat, similem cum matre materiam, viscidam nempe, et cruore saepius tinctam per alvum nunc demum reddere incipiat, licet aliis nondum symptomatibus infestetur, nec tubercula quaedam venerea adhuc conspiciantur, ex quibus tamen de igne latente facile judicare licet.

OBSERVATIO LIII.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii,

De Arthritide Haemorrhoidali.

Vir plebejus Giessensis 40. annorum temperamenti sanguineo-cholericus An. 1716. mens. Majo praeter consuetudinem Haemorrhoidibus coecis affligitur. Chirurgus vicinus haemorrhoidicos motus et naturae directiones salutare parum cogitans, dolorem et tumorem insignem unguento nephritico-anodyno non tam curat quam palliat. Durant haec ita per tres hebdomadas, vocatus tum, et in praecedentia aequae praesentia inquirens, certior fio de omnibus, et quod chirurgus dolores haemorrhoidales pro nephriticis falso habuerit. Tumor in ano disparuit, et dolores alias fere intolerabiles jam sunt tolerabiliores, et circa os sacrum tantum subsistunt aliquales, e contra pedes, brachia et nucham aegri successivis periodis miserrime excruciant, et quo magis circa os sacrum evanescent, eo vehementius circa praedictas partes intenduntur. *Arthritis erat vaga ex haemorrhoidibus in Massam sanguineam translatis.* V. S. intalo pedis sat larga, *Balneum vaporosum, Vesticatoria* in brachiis, et *Spirie Theriacal. camphor.* externe, interne vero *diaphoretica, refrigerantia, Cinnabarina et anodyna*, adeo bene intentioni meae respondebant, ut aeger intra 14. dies a dolorum et mali ferocia ex voto liberaretur. Externe *Spirie Theriacal. camphor.* interne *Mixtura simplex* omnium optime se gesserunt.

OBSERVATIO LIV.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De

Hydrophobia et Rabie canina.

Puer V. annorum temperamenti sanguinei An. 1716. diebus canicularibus, canis absque dubio rabiosi morfu in extremitate indicis manus dextrae graviter sauciatur. Parentes, morfus virulentiae parum conscii, nec quicquam inde mali metuentes, vulnus, ut vulgus solet, chirurgo tractandum, et intra breve temporis spatium occludendum committunt. Puer, sanato vulnere, sat bene sese habere videtur, nec ulla subsequenti gravioris mali indicia apparent; donec elapsis aliquot, et quarta circiter a morfu septimana, insultibus febrilibus, spasticis commotionibus, ac melancholicis tentari coepit deliriis. Contingunt haec et advertuntur a parentibus die 28. Augusti, sub cuius noctem puer e lecto surgens eam totam insomnem ducit et delirat. Summo mane sequentis diei vocatus, in praeterita inquirens simul et praesentia, de morfu non modo canis dicto, verum etiam de omnium liquidorum aequae ac solidorum horrore et fuga certior fit. Puer nunc melancholicis cogitationibus defigitur, nunc furibundis agitur motibus, torvum videt, de capitis dolore cordisque ac pectoris summis oppressionibus conqueritur, crebrius oscitat, spuitionibus spumosis adstantes conspurcat, liquida et solida quaevis, quibus tamen non visis quam maxime inhiabat, visa et porrecta horret, et nihilominus urinam solito copiosorem emittit. Conclamata video rem, tento tamen dosin pulveris refrigerantis ex *Nitr. crystallis. ꝑj. et camphor. gr. j.* sub diversis vehiculis ipsi exhibere, sed frustra, ob fauces enim quasi sibi praecclusas modo sumtum respuebat. Sub pomeridianum accessum meum, visurus, num venae sectione oppressiva illa pectoris fauciumque constrictio relaxari nonnihil sanguinisque ferocientis orgasmus reprimi quadantenus possit,

deteriora multo deprehendo omnia, cum impetu enim adstantes adoriēbatur, vim morsu et quovis modo illis illaturus, nisi tenera obstitisset aetas, nec fortior quoque vir furori huic coërcendo par erat, et hinc quoque venae sectionem administrare, quoniam parentes vincula manibus injicienda detrectabant, in integro non erat. Ingravescit in horas et momenta quasi malum, post aliquot enim horas rursus vocatus accedens, omnia deprehendo conclamata: Rabies invalescit, morsibus quosque petit, nec parentibus quoque (quorum tamen severioribus admonitionibus locum interdum dabat, et preces, balbutiente licet lingua, sat exacte repetebat) parcens, nec propriis digitis, quos morsu fauciabat, nec pilis in capite, quos evellebat; praeterea in circulum decurrebat saepius, ac quaevis in mensa locata in terram projiciebat, utque paucis dicam, totus rabiosus erat. Cum vero saepius vomendi proderet conatum, oblatam *sirubi emetici* dosin avide quidem petebat et hauriebat, verum mox horridis iterum respuebat minis. Repetitam in aquas immersionem, quam sub primum statim accessum commendaveram, et parentes abnuebant, veriti, (ut tale praecipue muliebre, molle et timidiusculum hominum genus est) ne quid gravius (ac si gravius praesenti cogitari posset malum:) exinde in puerum redundet epileptici forte spasmi damnum. Puer fato ita a me relictus circa finem dicti diei hora circiter XII. nocturna inter tales furiosos motus, precibus tamen parentum et suas quandoque socians, rejectis antea per vomitum nonnullis visciditatibus, animam Creatori suo reddidit. Sectionem cadaveris, quam intendebam, et parentes, ad captum et stolidum vulgi sensum, novae scilicet torturae infantem tradi putantes, tanquam crudele et inhumanum quid horrebant. Externus vero corporis habitus post mortem varios livores sanguineos, quales sugillatorum esse solent, hinc inde et potissimum circa pectus ostendebat, sanguinis absque dubio subsistentis torridi et grumosi effectus.

(*Gissa Augustam Vind. d. 18. Junii A. 1717. missae.*)

OBSER-

OBSERVATIO LV.

Dn. D. Viti Riedlini.

*Acidulae Uberkingenses, ab observationis Auctore in
usum ductae.*

DIu saepiusque vexatus doloribus colicis, hisce quidem melius mederi non potui, quam strictam diaetam servando, et in primis in coena carnem omnino vitando: aliquoties tamen reproducebantur, in prandio nempe, vel pluribus vel coctu difficilioribus cibis ingestis; et in primis anno supra millesimum septingentesimum decimo quinto, mensibus aestivis tantum aliquando me prosternebant, ut non parum sollicitum reddiderint. Contigit tum, ut iis vix devictis ad cerevisiarium quandam in ipsis Acidulis Uberkingensibus asthmate periculoso correptum vocatus, locum accesserim; cui cum Dei gratia feliciter adstitissem, ipsemet ad fontem acidulas (nil minus quidem cogitans, quam colicos dolores impeditum iri, sed ut tentarem, quomodo feram,) ad sesquimensuram fere bibi, hincque iter domum demum institui: quemadmodam vero tum urinam praecipue provocarunt, ita per integrum semestre a modo dictis doloribus immunem me praestiterunt; nec forsitan rediissent; nisi in convivio quodam carnem suillam teneriorem quidem, at fumo induratum ingessissem, quae illos sat acerbos resuscitavit. Uti vero ab illo fere tempore, quo acidulae tantum profuisse visae fuerant, de horum usu, more consueto aliquando instituendo, saepius cogitarem; ita cum arthridis etiam, quae ante septem fere annos multum et diu me divexavit, subinde reditum minaretur, membraque confortationem, mens requiem, requirerent, cum in praefatis doloribus arthriticis multis profuisse nossem, tandem mecum constitui, sequenti anno easdem me accessurum: quod et, Dei auxilio prius invocato, mense Junio ad finem properante, sexagesimum primum aetatis annum tum agens die scilicet 29, hujus mensis perfeci.

Cum

Cum vero jam praeter Ekoltum beatus meus parens de his aquis integros ediderint tractatus: et hosce longe se superare quidam medicus, in tractatu de iisdem edito, multis praecipue ad rem minime spectantibus verbis referto, totus sit persvasus: de illis quidem integrum novumque tractatum scribere minus consultum duxi, quae tamen notatu digna mihi occurrerunt, hoc modo cum Eruditis communicabo: Distat Uberkinga una hora, ab oppido Ulmensis territorii Geislinga, sita in valle amoena et fluvio Filz piscoso, rivoque, quem *Den Nötelbach* nominant, perflua, et sic quoque majorem amoenitatem nacla. In hoc ipso pago vero fons a quibusvis aëris injuriis optime munitus tam profundus, ut fundus nullo modo haecenus attingi potuerit; ex origine, septem pedibus profunda, et desuper tecto munita, per duos canales in vas suppositum tacite quasi profluit: tantam aquae vim suppeditans, ut non solum incolis et peregrinis quam plurimis quotidie insignem aquae copiam suggerat, verum et, quantum quidem pro balneo requiritur, utut multi huic insideant, sic suppeditet, ut nunquam aqua desit: et cum curiosus quidam Nobilis mensura et horologio exacto explorasset, quantum aquae viginti quatuor horarum spatio in cisternam suppositam effluat, 6888. mensuras numerare potuit.

In contenta harum aquarum quo plures inquirunt, eo magis qua ea inter se dissidere videntur: igne qui haec eliciunt, minus certi esse possunt, revera hoc ipso modo illa prius in iisdem sic extitisse; cum certissimum sit, quaecunque continent, tam intime illis esse immixta, ut vix ac ne vix quidem sponte diuturno temporis spatio a se invicem secedant: et sic vel ipsemet hanc ipsam aquam per integrum biennium asservatam claram adhuc et absque ullo sedimento vidi: innatat quidem cremor aquae in puteo super fontem extracto, ac hujus sapor contenta minime prodit, et quoniam variegatus ille iridem quasi repraesentans color, non nisi quando multus talis cremor colligitur, in eo conspicitur; (ego enim, cum una cum pluribus hospicibus, propius et diligentius quidem collectum, ut mani-

bus tenere poterim, inspexissem, cinereum deprehendi, qualem et ille, qui quando fons repurgatur, variegati coloris ab omnibus quidem conspicitur, extractus, tamen et asservatus cinereum servat,) soli luci in loco obscuriore refracto originem suam debet; hincque color hic nec minimum de contentis testabitur: matrem continere a priore sapor atramentosus prodit; et hunc ipsum in substantia quidam ope ignis auctioris ex ochra (quid vero sub hac intelligat, cremorem scilicet modo descriptum, an ahenis, in quibus aqua coquitur, adhaerentem crustam, cum aliud quid non inveniatur, me nescire, ingenue fateor,) se produxisse prodidit; et hinc Vir Medicinae nostrae multis modis proficuum, Lentilius, fautor meus, prae Würtembergensibus cum Egranis convenire Uberkingenses aquas medicatas in Eteodromo suo Practico asserit; a quibus tamen ut hoc differunt, quod rarius nostrae alvum movent, quemadmodum illae tantum non semper; ita cum hoc ipso anno ex meo consilio quidam mecum Uberkingensibus in doloribus arthriticis usus fuisset, nec ita multum levaminis percepisset; Egranis tamen postmodum etiam potis, a doloribus suis liberatus fuit: simul tamen quidam, quem ficto nomine D. Lentilius Hardesium nominat, qui terras districtus hujus penitus exploravit, haud procul a pago Uberkingen mineram martis longe ditissimam invenit, et quidem ferri tam puri, ut alias (Hardesius enim illi portionem dono dederat,) tales particulas ex aliis locis collectas longe post se reliquerit: a posteriore vero tot effectus, qui marti in usum ducto merito adscribantur, ab his acidulis praestiti abunde testantur.

Veneris seu cupri haud ita participes haberi has acidulas, laudatus modo Auctor persuasus est; cujus tamen ab aliis nimium accusatur: licetque et a praefato superius auctore defendatur eo, quod, si tales particulas contineret, vomitus moveret, hoc tamen argumento nil prorsus obtinebit, cum sic tales particulae in his aquis sint correctae, ut, quod alias ex hoc metallo vomitum movet, omnino quasi absumtum sit; quin quasdam et

hujus metalli eidem asserere partes, eidem laudi potius quam vitio cederet. Et sane intimior martis et veneris amicitia, qua inter se invicem et commutantur, et Poëtarum furtivas Veneris martisque amores inde nonnulli derivant; et medicamenta ex venere, quae summe depraedicantur, parantur, idem suadent: nec plane nullos sed salutare, ut ut rariuscule movent vomitus; et inprimis cuprum sic purificant, ut et illud, quo munitum est vas illas continens, et quod appensum, ut bibere quilibet possit, fonti conspiciatur, et alia ex cupro, quae hac aqua mundantur, tam egregium inde acquirunt nitorem, ut vel infima plebs ibidem observet. Saporem hujus aquae, ab ejus, quae Bollensis nomen a pago vicino obtinuit, non differre bis terve ego observavi; hincque et sulphureis particulis esse impraegnatam, judico.

Verum enim vero sufficiant haec de fonte, de fontis usu jam proferenda magis usui esse poterunt. Praemisi vero ego usui acidularum laxans ex Infus. Fol. Senn. ʒij. sem. Anis. ʒβ. et Mann. Calabr. ʒijβ. paratum, quod alvum blande subduxit; nec absque tali medicamento facile inchoandum esse potum harum aquarum, tam sana ratio (quotusquisque enim ex illis, qui tales aquas bibunt, eam servavit diaetam, ut de non restantibus in corpore excrementis certus esse posset?) quam usus quotidianus docet. Die 1. Julii aquas bibere coepi, dimidiam quidem mensuram mane, et quartam hujus partem vesperi ad ipsum fontem ingerens: d. 2. tres mensurae partes, mane et vesperi unam bibi: ubi tum sudorem movit, tum alvum subduxit, nec defuere indicia materiae diu in intestinis haesitantis; licet, ut certius alvus moveretur, me more jam per quindecim et plures annos consueto, in coenae principio Pilular. F F. unam summisse, minus sit subicendum: cum hac nocte hora fere secunda matutina evigilarem, tam acerbos ventriculi dolores perenni, ut vix acerbiores esse potuissent: bibi acidulas, at pondus in ventriculo minus consuetum, doloresque hinc auctos potius notans, nec dubitans, troctas pisces in coena comestos,

cum

cum plus consueto, nec absque nausea, piscium intestinis per incuriam coquae non reje^{ctis}, comederim, in ventriculo restit^{are}, digito vomitum movi; nec opinio me fefellit, nec minimum mutatus piscis in ventriculo, hoc fuit reje^{ctus}; non omnis tamen; hincque et infuso Thee vomitum ulterius promovi, nec tamen dolores ante horam duodecimam meridianam cessarunt, licet aliquoties et alvus fuerit mota: vel paululum vero cessantibus doloribus acidulas denuo bibi, quae nunc non tam eosdem non adauxerunt, quam alvum ulterius moverunt: at die 4. Julii taliter qualiter me habui, a doloribus quidem immunis, sed lassus, cum venis conspicuis praeter morem inflatis, et appetitu plane prostrato; edi tamen, licet parum, nec hoc quidem vero sub vesperam coctionem subiisse, notavi; bibi tamen acidulas ad dimidiam mensuram, an sint continuandae? haesitans: continuavi autem easdem die 5. Julii, et tres Ulmae mensurae partes absque ullo incommodo hausi, non absque spe quadam, profuturas, quia sudorem iterum commoverant; bibi aliquanto plus d. 6. Julii, simulque, cum motui necessario prius vacassem, balneo primo usus fui, tum quidem optans, ut acidulae per unam alteramve viam magis excernantur: in balneo, cui d. 7. Julii per sesquihoram infederam, cum prius acidulas iterum bibissem, nil notatu digni observavi, nisi quod haec aquae tarde, maximamque partem per alvum secessere: bibi nihilominus hujus aquae et d. 8. ultra mensuram, balneoque per bihorium, (ultra quod tempus non ascendi) infedi, et sic sat bene me habui; at subsequeretur nox fere insomnis, nec ventriculus plane non dolebat; bibi nihilominus d. 9. Julii, quinque mensurae partes fontis salubris, et balneum sicut heri ingressus fui, horam, tempore etiam vespertino in eodem consumens: licetque nec per urinam nec per alvum tantum quantum aquae biberam, reddiderim, sic sat bene tamen me habui: nec quicquam d. 10. hujus mensis observavi, quod me spe denuo concepta vel minimum decollasset; eundem et diem

12. expertus, quo dominico a balneo feriabamur; bibebam tamen acidulas, notabamque, quinque fere partes ingestarum per urinam, vix unam harum vero per alvum et sudorem excretas fuisse: nil tamen restitare, cum nullam plane molestiam perceperim, persuasus fui: comedi hodie in prandio carnem anserinam, et panem, cui et ova fuerant incocta, sed haec difficilius coqui, persentiebam, quia dolores arthritici, utut leviores, suboriebantur; nec licet d. 13. sicut praeteritis aquam biberim, et ei infederim, quicquam notatu digni se exferebat; sic sat bene Dei gratia me habebam, utut omnem secedere aquam, notare non potuerim; mensurae scilicet, cujuscunque suppositae, (ut mentem meam magis explicem,) ex octo partibus duabus fere resistantibus: nec d. 14. notatu digni quid obvenit: d. 15. vero, cum ad fontem in ventriculo sic restitaret aqua, ut is citius ac alias repletus videretur, quartam mensurae partem potui consueto subtraxi, nec alium ac alias effectum deprehendi: balneo tamea egressus in pede sinistro exanthemata rubra observavi, quae sequenti 16. die ulterius se extendebant, qua iterum sesquimensuram aquae mineralis ingessi, sic sat bene, me habens: d. 17. et 18. notatu digni quid continuatus hujus fontis usus non suggererebat; nisi quod semper plures pustulae, non solum in pede, sed et reliquis corporis partibus conspiciantur, pruritu quodam molestae: d. 19. quae erat dominica, a balneo abstinui, at aquam in consueta quantitate bibi; sacra hinc frequentavi, et post meridiem in pagum *Altenstadt* ultra horam distantem pedes exspatiatus fui, unde non parvam quidem contraxi lassitudinem, at per noctem sic dissipatam, ut d. 20. Julii et bibere et continuare balneum potuerim, eodem quo prius fructu: et quidem, sicut mecum constitueram, ultimo in gradu supremo, quo scilicet sesquimensuram *Ulmensem* bibi, maneque per bihorium, vesperi vero per horam balneo usus fui: hincque d. 21. quinque fere partes mensurae aquae medicatae sumsi, et per sesquihoram mane, vesperi per horam fere balneo infedi, jamque pauciores in cute conspiciantur maculae,

culae, balneumque sic finii, cum d. 22. prius mensuram unam bibissem, et illi per horam insedissem: d. 23. iterum quidem mensuram unam bibi; sed d. 24. Jul. laxans sumsi, quod ad votum sedes movit, sicque cum d. 25. acidulas iterum bibissem, Dei gratia domum reversus fui: ubi haecenus quidem notavi in primis viis sic profuisse acidulas, ut dolores colici per integrum annum non redierint; sed si ventriculus aliquantum solum oneretur, loco horum vel tertio die alvi fluxus levior subsequatur, sic tamen, ut semper ventriculo hunc originem suam debere, satis constet: in artubus quidem nec minimum notare potui, quod vel magis roborati fuissent, vel minimum haberem, quod sperarem, illos et a doloribus immunes futuros, si diaetam, quam haecenus servavi, non continuarem. Interea tamen tum ante me plures summo cum fructu in arthritide his acidulis fuere usi; et mecum Mercator quidam adeo salutariter jam tertio quartove eas adhibuit, ut cum primo in illas deportandus fuisset, abhinc non solum ipsemet illas absque auxilio externo ingrediatur, quin plane a doloribus immunis vivat: et accessit, me adhuc praesente, hospes quidam Weissenhornensis, qui tantos dolores patiebatur, ut et me consuluerit; licetque exhibito a me specif. Ceph. D. M. levamentum quoddam perceperit, non nisi difficillime tamen movere se potuit, et semper duobus robustis viris opus habuit, qui eum et in balneum collocarunt, et ex hoc in lectum iterum transtulerunt: tam sanus vero domum reversus hic fuit, ut et saltare potuisset. Et jam ante plures annos ex locis sat longinquis arthriticos huc deportatos fuisse, per certa monumenta constat: adeoque meum exemplum, cum nunc nec dolores passus fuerim, artuumque minus robur non tam doloribus quam aetati jam ultra sexagesimum annum provectae adscribam, ullum arthriticum ab usu harum aquarum deterreat. Quemadmodum vero olim jam fratrem meum locum hunc transeuntem solum, et vix bis has aquas bibentem, feliciter ab Ictero liberarunt; ita nuperrime ejuscemodi quid cuidam contigisse,

rigisse, qui hunc morbum colicis insuper doloribus stipatum, brevi iisdem devicerit, incolae loci narrarunt; nec ego credo Ictericum ullum, qui sanabilis est, frustra has aquas potaturum: quae et in haemorrhoidum fluxu profunt, adeo ut hac de causa et ipsi Medici quidam Würtenbergenses hoc malo affectos non tam ad suas quam nostras has Uberkingenses acidulas ablegent; uti quidem Consiliarium quendam offendi, qui sibi in hoc malo eas prodesse, testatus est. Nec magis illarum usum hospes quidam Ulmenfis, utut eo, quo opuserat, modo in usum non duxerit, frustraneum expertus est: quin hae laudes ejusdem et ad Illustrem Helvetorum Medicum Pfisterum fuere delatae, qui in malo, cui nomen diarrhoeae haemorrhoidalis imposuerunt, illas adiit, et calefactas quidem in lecto bibit, nec in balneum (quod in hoc malo proficuum multi experti sunt,) adhibuit: de hoc utut per certos nuncios relatum fuerit, dolores ipsi adhuc ibidem moranti acerbissimos supervenisse, quin tamen cetera levamentum attulerint acidulae, quia reditum illum promississe, itidem retulerunt, non dubito. Pro anchora salutis hypochondriacorum haberi acidulas, quis ignorat? hancque et hae non uni solum et hoc anno praestiterunt. Commendarunt vires illas in senatoria dignitate haud exigua constituti duo Viri; profuere alteri vix ante biennium maniaco: Consuluerant me paulo ante abitum meum duo Cives Ehingenses, alter obstructione hepatis, alter lienis et manibus palpanda laborantes, hisce frustra jam aliis remediis in usum ductis acidulas has commendavi, et adire fontem nequeuntibus, ipsemet per meos vasis idoneis exceptas et sigillo munitas misi; hisque tantum profuere, ut ambo illarum usum multum extulerint: quo ipso simul constat, viribus sat integris et ad peregrina loca has acidulas deportari; uti quidem hic Ulmae quoque multi cum insigni suo fructu experiuntur, inter quos non unum solum novi, qui vel per totum annum eas bibunt. Cum ante biennium calculo renum laborans frater meus dilectus has aquas bibisset, calculo moto, hincque acerbos dolores excitante per-

motus

motus fuit, ut eo magis huc Ulmam properarit, ut ego consultius duxissem, ut acidulas continuasset, inprimisque etiam in balneum has adhibuisset; hoc enim hic Ulmae vix instituto, calculoque inde excreto, illa qua excrevit, hora exspatiari potuit. Usus fuit his aquis quidam calculo renum obnoxius, de quo idem hoc metui, primo scilicet dolores revocatum iri: at non solum nullos hoc tempore sensit; sed et trimestri jam exacto non solum ab his, sed et aliis quibusdam malis immunis existit, maneretque, si dietam servaret: alius vero, qui adhuc majorem metum calculi vesicae mihi jam diu iniecit, cuique hinc itidem minus profuturas acidulas, suspicatus fui, eas tamen non solum absque ulla noxa, sed et cum fructu bibit, dum cetera hypochondriacus existit, et per haemorrhoidalia vasa subinde multum sanguinis perdit. Unus alterve in ulceribus antiquis habuit, quod laudes aquarum harum depraedicarit. Aurium tinnitu diu quidam divexatus, juxta me balneo insidens, quod hic plane cessarit, testabatur. Sique ex aliis repetere vellem, quid olim jam praestiterint, plura non deessent, sed actum non agam. Juvat vero, unam alteramve quaestionem, dum hic versabar, ad me delatas cum brevibus ad eas datis responsis annectere: Sic scilicet unus alterve mala sua primo aucta potius quam imminuta notans, interrogarunt, an acidulae nihilominus sint continuandae? et ego omnino easdem continuandas esse, judicavi; cum sic causam morbi aggrediantur, quam et debellare possint; nec ulli minus feliciter cessisse, observavi; cum catarrhus Matronam quandam multum divexaret, nec huic, ut a potu acidularum cessaret, suasi, et sane cum fructu eas continuavit: quin cum alius quidam propter Catarrhum parcius bibisset hunc, cum postmodum ex meo suasudosis potius auxisset, poenituit, quod non citius sic sibi consuluerit. Mensibus fluentibus num pergere in potu liceat? non una solum ex me quaesivit, quam quaestionem, sicut qua alia medicamenta sic interrogatus decidi, si scilicet auctior expetatur fluxus, ut omnino continuent menstruatae: sin nimius videatur,

tur, ut vel per biduum cessent, et se quieti dent. Motum senator quidam senex per aliquot jam annos tam necessarium sibi invenit, ut nisi huic ad sudorem usque vacare possit, semper minus bene se habeat: et sane ego quoque, si motu sudatiunculam promovere potui, quod sole praecipue favente haud ita difficulter successit, longe melius me habui: utut motum nimium et ad lassitudinem molestam usque non approbem; nec illos, quibus aliis de causis corpus movere non est concessum, scopum suum propterea non obtenturos, asseram, quod vel dudum jam alibi historiis probavi; nisi vero aliis modis tum et insensibilem transpirationem promoverint, minus sibi consulent. Legisti de me ipso, non semper per vias consuetas tantum aquae potae secessisse, quantum fuerit ingestum, nec tamen minus profuisse; quod idem et alii notarunt: quod enim modo innui, per insensibilem etiam transpirationem multum excernitur, quod Sanctorii imprimis assertis experientiae superstructis accedens minime negabit: modoque minus gravent, aut et inflent inferiorem ventrem, aquae hae potae tuto continuari poterunt. Num potu et balneo si muluti liceat? dudum jam interrogatum fuit, nec melater, quosdam hoc minus commendare; ut plurimum tamen magis prodesse, quam nocere, non solum in me, sed et in aliis notavi; modo scilicet in tempore bibantur, ut hora minimum post-potum partim motui, partim quieti detur; sic enim tam proficuum insensibilem transpirationem itidem promoveri, nemo dubitabit; non vero tam de in plures horas protracto, quam post bihorium ad summum finito balneo me sic sentire, ex mea historia patet. Cum vix sic institui possit prandium, ut ad vesperam usque omnis cibus coquatur, si sub hanc quis plus aquae, ac quidem sitis postulat, ingerat, inter multos vix unus de fructu inde reportato sibi gratulabitur. Ne nimium calidae insideant aquae, qui in balneum adhibent acidulas, semper moneo; quamque parum hoc proffit, Mercatoris cujusdam uxor damno suo experta est; nimium enim calefactum ingressa balneum febriam con-

traxit,

traxit, Ephemeram vero, et Tincturae Bezoarticae facillime cedentem, tam molestant tamen, ut in posterum non nisi temperatis se usuram balneis sponte secum constituerit; nec frustra alii eandem sequentur. Sufficiant vero haec de his acidulis, et meritas earum laudes sat decantantia; et non pauca tum circa harum tum aliarum talium aquarum usum notatu digna suggerentia: quae quilibet in suum usum adhibere poterit.

OBSERVATIO LXI.

Dn. D. Viti Riedlini.

Paracentesi non juvante apertum Cadaver.

CUM Uberkingae morarer, non ita diu ante abitum meum Cincola quidam loci me rogavit, ut suam accederem uxorem, jam diu tumore abdominis detentam tanto, ut crassities ejusdem totius fere corporis longitudinem aequet; et quae per integrum jam septennium et quod excurrat, abdomen suum tantum incrementum paulatim sumsisse notarit: primo quidem in sinistro latere, sic tamen ut hoc tumido licet existente, nihilominus in principio conceperit, et feliciter quoque peperit: post hunc partum vero non solum tumorem in sinistro latere magis fuisse auctum, verum et in dextrum usque latus se extendisse. Cum eam accessissem, sedentem in lecto, satque alacrem adhuc et robustam inveni; et, cum filo abdominis circumferentiam metirer, parum admodum deerat, quin tum duas cum dimidia ulnas nostrates aequasset: de uteri vel potius ovarii hujus hydrope nullus fere dubitans, cum praecipue nec minimo quidem signo praeter tumorem communis hydrops se proderet; et tot jam medicamentis frustra omnino in subsidium vocatis, in sola paracentesi opem quandam restitare, pronunciai; nec tamen nisi maxime anceps remedium esse, subjunxi. Opis autem avidissima aegrota non solum haec ac-

observ. Acad. N. C. Cent. VII. P rentis

tentis auribus percepit, sed paulo post per maritum summopere me rogavit, ut operationem hanc per Geislingensium Chirurgum Hirschlenium instituerem: quo instrumento illo, quod Scultetus describit, maximeque idoneum huic operationi perficiendae existit, destituto, hoc Ulma ut Uberkingam missum fuerit, per litteras effeci: Et eo ipso die, quo postmodum abii, qui S. Jacobi festus erat, finita S. Concione, adstante etiam Physico Geislingense, Excellentiss. D. D. Vito Eberhardo Rothio, ex beata sorore Nepote meo, et quibusdam acidulas bibentibus praesentibus, auxilio Divino prius invocato, haec operatio instituebatur. Quemadmodum autem statim difficilem hanc reddebat, quoniam extra lectum sedere non poterat aegrotata, et sic in lecto instituenda erat; ita umbilicus, tumore ad infimum abdominis spatium detrusus, hinc difficulter inveniebatur, et instrumentum non tam infra quam juxta hunc fere intrudendum erat: et fortiter quidem hoc Chirurgus perficiebat; non minus tamen fortiter aegrotata sustinebat, adeo ut nec faciem quidem mutaret: Vix autem extracta acu cannulae inclusa cum impetu serum fuscum prorumpebat, et absque ulla difficultate sesquimensura, quin aliquanto plus evacuabatur, hincque cannula iterum claudebatur, ne scilicet, jubentibus sic quibusdam genuinis medicis, nimium aquae una vice subtraheretur: nec male post haec aegrotata se habebat; quin potius dolorum quoddam levamentum percipiebat; in sinistro autem latere abdomen sic apertum fuerat: at quemadmodum maritus, inspecto demum subtracto sero, referebat, simile plane serum in magna copia illam ore rejecisse, ita hoc omnem fere spem felicitis eventus mihi eximebat; qua adhuc magis cadebam, cum vix domum reverso cognatus meus D. D. Rothius per litteras referret, utrum secundo aliquid adhuc feri profluxerit, postmodum tamen illud ulterius non successisse, nec cathetere per cannulam immisso, nec aliis modis, quos tentavit, vel minimum elici potuisse; semper ad duriusculum corpus allidentibus instrumentis; cum praecipue et quaedam signa recenseret imminuentis jam sphaerolices.

licet enim, si hic permitteret, ut et in dextro latere tentaretur abdominis apertio, suaserim, mors tamen imminens id minime concedebat.

Commode vero contingebat, ut hac succedente, acidulas etiam accesserit Excell. Collega meus D. D. Usenbenzius, qui laudanda curiositate in interiora hujus mulieris indagandi excitatus, ab illustri Districtus Praefecto licentiam hujus rei obtinuit; qui mensuram ambitus abdominis tribus ulnis dimensus est; longitudine septem ulnae quadrantibus constante; uti quidem cum subsequenter benivole mihi communicavit: Vesiculae exterius conspicuae fat fidae sphaceli testes erant: et ex dextro latere quadraginta fere adhuc mensurae feri visceri corruptique evacuabantur; Omenti fere consumati reliquiae sero quasi innatabant: Intestina non ita statim oculis patebant, sed membranae inclusa erant, qua discissa sphacelum minitancia conspiciebantur: juxta vulnus per paracentesin inflictum excrescentia insignis inveniebatur, quae molam latam sive placentam uterinam repraesentabat; per inquisitionem vero ulteriorem constabat, esse hanc sinistri lateris ovarium, quod et vesicae plures in eo conspicuae, nucem juglandem magnitudine aequantes, (utrum pro ovis, an vero hydaditibus sint habendae, dubitat Exc. Dn. Collega,) membranis fere musculosis instructae, materiam viscidam, tenacem et glutinosam continentes, (hincque mihi omnino pro ovulis habendae) prodebant; Libras vero duas civiles haec massa pondere excedebat; cum alterius lateris testiculus sanus vix duas drachmas pependerit. Ren lateris, ad quem haec massa posita erat, nec situ nec magnitudine novi quid suggererat, pure tamen foetido repletas suas cavitates ostendebat; hoc vero pus ad vesicam non fuisse delatum, haec eo vacua indicabat. Uterus plane scirrhusus magnitudinem consuetam parum excesserat; vacuum tamen omnino se sistebat. Ventriculus, hepar, lien, vesicula fellea et ren dexter omni labe immunia se monstrabant. Lobus Pulmonum sinister pleurae sic annatus erat, ut non nisi dilaceratus separari

potuerit, dexter contra plane naturalis existerat: Cor tandem flaccidum et sanguine vacuum, quantum per tam diuturnum morbum fuerit passum, declarabat. Haec tenus Usenbenzius. Ceterum docet haec Observatio, Hydropem, quem Uterinum nominant, plerumque in testiculis et originem et sedem suam invenire, unde et sacci illi saepe tam magni, tam insignem aquae copiam continentes, et intestina contegentes, simul tamen et munientes, me quidem iudice, commodissime derivantur; quoniam admodum vero in parte a ffecta paracentesi hic institutam fuisse per modo narrata constat, ita non tam in hac quem dextra maximam partem feri extravasati delituisse eadem indicant,

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. Viti Riedlini.

Aquae Zaisenhufanae non quibusvis salutaris.

Cum ante quatuor et quod excurrit annos, fato plerisque talibus fontibus soteriis communi, et is, qui juxta pagum Ducatus Würtembergici Zaisenhafen inventus fuerat, brevi temporis spatio tam insignem fuisset nactus famam, ut insignis aegrotorum numerus eundem adierit, tum quidem et ego a diversis illius ergo consulebar, quin per litteras Vienna huc scriptas propterea interrogabar. Et tum quidem primo schedula communicabatur, in qua plures notati fuerant, qui morbos alias fere insanabiles eodem mediante devicerant: Eo ipso vero semper magis curiosus fiebam certi quid de hoc ipso fonte experiendi; tandemque aquae hujus mensura fere in vase benemunito ab Illustri quodam Patrono communicabatur, ubi tum colore, tum odore, tum sapore, cum fonte, qui jam ante integrum seculum, quin diutius, mirabilis nomen obtinuit, quemque ipsemet bis in usum duxi, Bollensis nunc nomine noto, venire deprehendi, licet color quodammodo obscurior mihi fuerit visus: dimidiam itaque mensuram et aliquanto plus cum igne

igne consumsissem, quindecim grana pulveris albi restitere, in quo plusculae reliquas albedine vincebant, rotundae quaedam, quaedam oblongae, saporem vel nullum, vel sane vix notatu dignum linguae imprimentes, igni injectae nec odorem nec fragorem edentes; per microscopium margam aequantes, ab aliis tragacantho comparatae: Acetum confusum liquorem statim turbabat, et hinc inde fibrillae quaedam conspiciebantur, nec priorem recuperabat claritatem: Spiritus Vitrioli nec minimum quidem mutabat liquorem, fundum petens, sed absque sedimento; oleum ꝑr. per del. etiam turbabat, sed absque sedimento; utut per aliquot dies pristinam claritatem itidem non acquisiverit aqua: Sir. Violarum suum retinebat colorem, nec alio modo mutabatur, quam quod dilutior fiebat: quae licet cum illis, quae sedulo indagavit, Excellentiss. Physicus et aquarum Inspector Dn. D. Joh. Marth. Brigelius, non omnino convenient, aut paucitati tamen aquae, quae et plura experimenta non permittit, aut illi tam longe portatae adscribendum erit; aut et ulteriori indagacioni ansam praebebunt. In tractatu sane, quem edidit, casus notatu dignissimi describuntur, quos in dubium vocare, parum honestum merito judicaretur: ac in votis habere, ut et antecedentia et consequentia in quibusdam casibus adjecta; ut et casus quorundam, quibus minus profuere hae aquae, subjuncti fuissent, quodque ideo haec, et quae sequuntur, his addere sustineo, diligentissimus Auctor non male vertet, spero. Quemadmodum autem ex illis, qui me prius consuluerunt, Melancholicus quidam ad incitas fere redactus, has aquas sic cum fructu se in usum duxisse credit; ut tamen illis, quae et antea juxta plurium celeberrimorum medicorum consilia, et postea quoque adhibuit, itidem aliquid tribuat: ita cum filius meus p. m. militem tum inter Badenses agens, ab officialibus quasi adactus, me vix praescio, illas adiisset, phthisico in summo fere gradu eas laudatus Dn. Brigelius optime dissuasit, sine dubio enim inter bibendum fatigasset, uti non ita diu post ad me rediens cessit: Uber-

kingae subsistens per Dn. Pastorem loci, certior fui factus, in visus debilitate, cujus mali ergo praesertim commendantur, quendam loci incolam jam bis frustra easdem accessisse : et Juris Consultus quidam, insignis hypochondriacus, aurium praesertim tinnitu diu jam divexatus, qui inprimis non ita exiguam in his aquis spem posuit, utut illas tam interne quam externe sedulo adhibuerit, tantum tamen abest, ut vel minimum levamentum inde perceperit, ut potius non semel postmodum doluerit, quod acidulas Egranas, quae alias non parum profuere, loco Zaisenhusanarum aquarum non biberit : utut varios, quos hae juvere, viderit ; inprimisque paupertinae conditionis hominibus multum commodi attulisse observarit : praecipue autem ut haec scripserim, Philosophiae quidam studiosus octodecim annorum me permovit, qui a teneris, illis malis, quae spinae ventosae tribuuntur, divexatus vel triennis, si recte memini, ulcus in fronte aluit, quod non nisi exemto officulo coaluit ; nec artus postmodum ab ulceribus talibus mox pus et serum fundentibus, mox iterum exsiccatis immunis exitere ; donec tandem instar serpiginis humidae malum dextram malam sic occupavit, ut non solum hanc mirum quantum deformarit, sed et corroderit, et sero subinde copioso extillante molestum exstiterit, et ad nasum usque collumque prorepserit. Varia itaque tum interna tum externa medicamenta adhibebantur, sed omnia omnino frustra ; tandemque spem quidam ipsi faciebant, hunc fontem omne hoc malum sine dubio sublaturum ; de quo ego quidem dubitabam ; at nihilominus eundem adiit, et pro sua facultate non parum pecuniae insumsit ; licetque per octo fere hebdomadas tam interne quam externe aquam sedulo adhibuerit, tantum tamen abest, ut inde vel minimum fructum reportarit, ut potius haec serpigo et plus feri fuderit, et latius se extenderit : licetque postmodum salivationi mercuriali aliquandiu cessarit, minus tamen servata diaeta, et adhibitis nescio quibus unguentis reproducta fuit. Hoc ipso etiam tempore textor quidam rusticus curae meae creditus est, qui primo quidem in fa-

cici ulceribus jam diu instantibus, quae fortiori ab equo dudum factae percussioni adscribit, has aquas feliciter adhibuit; at brevi repululascensibus malis frustra omnino easdem denuo opposuit. Absit vero, ut hisce observationibus laudes tam salubrium aquarum vel minimum imminuerentem: communico haec unice, ut pateat, tam universales easdem, uti quidem non pauci illis tribuunt, vires non possidere; ut, dum in casus, ubi profuerunt, ulterius inquiritur, et ii, ubi nihil iisdem proficiebatur, juxta illos positi, examinantur, magis innotescat, quibus tuto commendari, aut dissuaderi possint: plurimum enim refert, nosse, quibus tales aquae soteriae magis minusve sint profuturæ; longeque diutius et hæc laudibus suis respondebunt, si non promiscue quibusvis, sed illis solum, quibus per varias observationes et rationes profuturas constat, commendentur.

(Ulma Augustam Vind. d. 30. Junii A. 1717. missae.)

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

Mors momentanea ex vulnere.

TEmulentiam plurimorum malorum matrem esse foecundissimam, sapientissimus quondam Regum Salomo effato suo divinitus inspirato comprobavit, Prov. 23. v. 29. 30. *Cui vae? cui rixae? cui fovae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis.* Ejusmodi tristissimam ex temulentia historiam hic Ulmae experti sumus d. 1. Sept. An. 1716. Duo quippe praefecti militares (quorum nomina lubens reticeo) temulenti, stricis confestim gladiis in semet insurgunt, et alter alterum nemine ferme advertente confodit, tanto vulnere, ut statim corrueret, et infelicem animam in instanti efflaret. Ex Consulari mandato ocyssime vocatus ego, una cum Chirurgis Georg Riedlen,

Riedlen, et David Conrad Heking, hora secunda matutina, ut cadaveris vulnus rimaremur. Accedentes conspiciamus vulnus in dextro humeri latere anteriore, inter musculum deltoideum et perforatum inflictum; stylo partim, partim sectione ulterius inquirentes, vidimus ejusdem progressum sub musculo pectorali usque ad interstitium secundae et tertiae costae, quod itidem perforatum, pulmonis locum faucium ostendebat. Aperto igitur thorace, insignem sanguinis grumosi copiam offendimus, unde de majoris vasis sanguiferi laesione nullum restabat dubium, id quod pergendo reperimus: Perfossus quippe erat dexter pulmonum lobus, et in parte postica vena arteriosa plane dissecta, ramusque asperae arteriae primae divaricationis hunc lobum ingrediens magnum ex laesione hiatum acceperat, unde etiam per hanc viam statim post acceptum ictum sanguis magno cum impetu ex ore et naribus prorumpebat. His observatis, lethalityatem hujus vulneris absolutam, et mortem necessario momentaneam decernere nullus dubitavi.

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

Foetus monstruosus Cerebro carens.

TAntam certe in omnibus Observatorum documentis pariter, et ipsis E. N. C. Collectionibus reperimus monstrorum copiam, varietatem et raritatem; ut anceps haeserim, utrum fas sit, et hujus historiam communicare; Cum vero videamus, nec naturam formatricem, potius dixerim deformantem, ab ejusmodi anomalis desistere, hinc ea, quae circa hunc foetum observavi, silentii involucro obvelare nolui. Enitebatur quippe in Nosocomio Ulmensi uxor militis cujusdam praesidiarii Anna *Friesin* 1715. d. 31. Mart. debito partus tempore puellam, quoad truncum et artus optime conformatam, quoad caput vero et collum insigniter monstruosam, vivam quidem, sed

pau-

pauculas post partum horas demortuam. Curiosius hunc foetum lustrans observavi, in posteriori capitis parte cranium nulla connectum esse cute, sed loco illius superstratam substantiam carneo-fungosam rubicundam, lacerationem ibi factam ostendentem, quae sine dubio a secundinis ibidem ante partum cohaerentibus ortum ducebat. Conspiciebatur luculenter in hac massa motus quidam pulsatorius, uti in sic dicta fontanella observare licet. Cranium ipsum adeo erat depressum, ut plane deficere videretur, hinc et nulla frons apparebat, oculi vero prominentes et valde elati, instar ranarum turgentium conspiciebantur. In labii superioris dextra parte sese sistebat fissura leporina insignis, quae totam superiorem maxillam dividebat usque in meatum narium, unde etiam os valde hiabat, et deformem faciem praesentabat. Separatis jam cranii integumentis, illud totum fere solidum reperiēbam, eodemque ob durtiem aegerrime aperto parvam admodum cavitatem, nucem juglandem ne vix quidem admittentem observavi, in qua vero ne ullum quidem cerebri vestigium comparebat. In colli brevioris justo investigatione nullam deprehendi vertebrarum distinctionem, sed breve saltem et continuum solidum osseum magna. Inquisitione facta in principium nervorum medullaeque spinalis, haec ipsa quidem in massa illa externa occipitali carnosa initium habere videbatur, nervorum autem emissiones ad organa sensoria, quamvis acutissime attendens, nullas plane pervestigare licuit. De cetero cum reliquum corpus naturali simillimum conformatum fuerit, hinc et viscera in eodem contenta taliter constituta deprehensa fuere.

OBSERVATIO LX.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

*Historia quaedam notabilis foeminae ex delirio melancholico
in propria viscera saevientis.*

Quam tragicos quandoque Melancholia delira producat effectus, hinc inde ex Observatorum libris non solum, sed et ipsis Eph. Nat. Cur. praeprimis Dec. 7. A. 8. Obs. 128. et ejusdem Dec. An. 10. Obs. 10. abunde liquet; quibus et sequentem, ob facti raritatem, variaque notatu digna adjicere, forsitan non adeo erit inconcinnum. Casus autem est talis: An. 1715. d. 24. Oct. ante horam matutinam tertiam ocyslime vocatus in Nosocomium Ulmense publicum, una cum Chirurgo David Heking ad foeminam quandam adhuc coelibem 50. annorum, nomine Anna Maria Mürdlin / quae per longum satis tempus, a duodecimo quippe aetatis anno per intervalla rariora quidem tentabatur delirio quodam melancholico. Haec in ejusmodi, ut ita loquar, paroxysmo cultello quodam marsupiali viliori, mucronato quidem, sed nulla fere acie praedito, insuperque aerugine obducto (mit einem kleinen liederlichen und rostigen Taschenmesser) abdomen confodit in dextro ejusdem latere infra umbilicum tanto vulnere, ut statim ad 4. ulnarum longitudinem intestina prolaberentur. Nos celerrime quasi advolantes, vulnus et intestina scrutantes, deprehendimus vulnus factum esse in modo dicto loco ad digiti fere longitudinem non solum, sed intestina prolapsa ter esse sauciata; conspiciebatur quippe primo foramen simplex, deinde duplex, pertusio nempe intestini totalis, et denique paulo superius plenaria ejusdem discissio; mesenterium insuper ejusdemque vasa sanguiflua insigniter erant sauciata et lacerata, unde immanis haemorrhagia sequebatur. In hoc miserrimo et plane desperato aegrae statu, praemisso prognostico, tamen egimus, quod potuimus; consu-

suta sunt intestina tam enormiter vulnerata, lacte et vino tepido fota, in abdomen reposita, vulnusque externum optime deligatum. Inter hos labores non sine violentia inevitabili transactos, ingentes ejulatus, clamores et stertores ob dolores exquisitos fiebant, finitis autem illis, quiete satis, quantum ejusmodi rerum facies permittit, sese gessit, nulla plane accedente lipothymia, redintegratis potius in totum functionibus rationalibus, ita ut facinus *αυτοχειρίας* animitus agnosceret, moesta vere poeniteret, plenaque fiducia *ευχαριστίας* expeteret. Quem poenitentiae et confessionis actum praesentibus Dominis Christoph. Rindf Pastore, et Joh. Frid. Herttenstein Diacono et Prof. Publ. ad horam continuavit. Verita autem, ne propter vomitus jamjam praesentes Panis et Vinum Sacrae Coenae iterum evomerentur, prudenter aquam simplicem prius tentaminis loco expetiit, hac intentionis spe, quod si haec intra corpus permaneret, etiam illa permanfura sint; quod et factum, retinuit quippe aquam, et post horam deinceps sacramentum summa cum devotione accepit. Per totam illam diem de doloribus quidem intensis conquesta fuit, patienti autem animo illos toleravit, integra semper praesente ratione; insequente etiam nocte quamvis parum, ob continuos dolores, placide tamen dormivit. Cum sequente die 25. mane eandem visitarem, de doloribus intensissimis continuo affligentibus, et instar ignis urgentibus conquerebatur, inspecto et religato vulnere, turundaque exenta, pus bonae notae profluebat, nullus aderat foetor, nullaque abdominis intumescencia, hinc novis applicatis emplastris vulnus iterum deligabatur. Vesperi eandem adiens, easdem audiebam querelas, vires autem jam valde declinabant, vox erat rauca et debilis, pulsus durus, inaequalis, et quandoque tremulus, ut hinc fere concluderem, mox finem miseriae affuturum. Ast die 26. mane eandem visitans, de nocte quidem inquieta et doloribus lancinantibus conquerebatur, vires tamen magis firmas videbantur, loquela erat facilior, sitis tamen intensa, inspecto vulnere, pus iterum emanabat satis laudabile,

dabile, nullo putredinis foetore inquinatum; comedit parum de juscule vini calefacti; transegit quoque hanc diem in aequali statu.

Die 27. mane illam iterum accedens percepi, eam praerita nocte per bihorium placide dormivisse; post mediam noctem expetebat pyrum majus, eine Pfundbirn/ quod etiam totum confricatum comedit; videns quoque quendam comedentem raphanum nigrum, frustum quoddam petiit, et accipiens, frustum ad digiti longitudinem manducavit, nec non pomum integrum cum dimidio. De cetero idem rei erat status. Religato vulnere, pus iterum aderat, sed cum foetore notabili. Pulsus erat valde debilis. Hac ipsa die ab hora 11. usque ad 12. quater per alvum deiecit foetidissima, post quas dejectiones inferiores corporis partes frigeri incipiebant; post horam 4. vespertinam lipothymiae iteratae accedebant, et pallor faciei, mortis instantis prodromi, quae etiam, me praesente, placidissime subsecuta est, sine ullis motibus convulsivis paulum ante octavam vesperae horam, utita post vulnerationem hanc insignem superius annotatam supervixerit 89. horas, quod certe notatu dignissimum judicavimus; nec non id, quod antea jam monui, quod nimirum statim post intestinorum repositionem vulnerisque deligationem mens alias valde perturbata in sanissimum statum redierit, in coque ad ultimum usque vitae halitum perstiterit. Per totum quoque decubitus decursum nil nisi aquam frigidam desideravit, eaque, uti aiebat, insigniter recreabatur.

Die insequente 28. cadaver ejusdem mane sectioni subjectum, aperto abdomine, intestinum ileum vulneratum, nec non mesenterium laceratum conspectui statim sese sistebant, omniaque intestina in excrementis putridis, multa bile tinctis, sero et sanguine permixtis fluctuabant, praesentemque gangraenam ostendebant. Curiositatis gratia in lienem quoque inquirebam, quem offendi naturali quantitate multo minorem, coloris qualitate exterius nigerrimum, interius subfuscum, nullis tamen duriti-
 cibus

tiebus vel scirrhescentiis inquinatum. Hepar et renes satis rite erant constituta. Plura scrutari necesse non judicabam, cum haec sectio confirmationis saltem gratia laesionum institueretur.

(*Ulma Augustam Vind. per Nob. D. D. Vit. Riedlinum, d. 30. Junii An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO LXI.

Dn. Lic. Rosini Lentilii.

Deglutitionis impeditae notabilis Historia.

Mense Augusto anni 1715. cum Serenissimo Principe Ducatus Würtembergici haereditario *Bruxellis* aliquandiu haerens, ejusdem mensis octavo *Lovanium*, celeberrimam Belgii Hispanici Universitatem, in qua cum olim eruditissimi Medici floruerent, tum ante hos paucos annos vitam finivit industrius Anatomicus *VERHETENIUS*, visitavi. Professores Medicos tunc ibam salutatum, senes venerandos Dnn. *PIETERS* et *SOMMERS*, quorum ultimus mulieris cujusdam mihi historiam referebat, quae, ut omnia, tam esculenta, quam potulenta, promississime deglutire sciret, *Hostiam tamen consecratam nullo modo posset*, quin, adhibita magna vi faucibus ingestam vomitu rejicere cogeretur. Durare malum aiebat jam diu, quaesitaque et applicata varia sine fructu remedia; nec esse mulierem aliis morbis obnoxiam, non hysterica, non spasmodicis affligi solitam, nil insoliti circa mensum negotium unquam accidisse, eam appetere, hilarem esse &c. Dicebat, se hodie legisse in *ETT MULLERI praxi* Caput de *Deglutitione laesa*, nec ibi, quod e re sua esset, reperisse, nec ullam ex adductis ibi causis huic Individuo applicari posse, quosdam de fascino suspicari, mulierem hoc nomine se pro infelicissima reputare, contristari, animo angere, metumque esse, ne denique malum in melancholiam veram terminetur. Interrogavit Vir optimus, quid de hoc malo sentirem? quaesivi ex ipso: an nullam eius

originem vel causam occasionalem sciret, qua forsan impellente id primitus observatum fuisset? Nullam respondit. Igitur in hunc modum differere coepi: Quandoquidem istius mulieris gula omnia reliqua, deglutitioni tamen apta, non respueret, excepta sola Hostia, non mihi quaerendam videri causam vel in organi quodam aut musculorum oesophagi vitio, vel in aliqua peregrina humorum, adde, si vis, spirituum, qualitate, vel alia quavis affectione physica. *Verisimile potius esse, quod ista tragoedia ludatur a causa morali*; idque praecipue, si magicam abesse velimus. Majorem esse pathematum animi vim ad impediendas quasdam actiones materiales, utcumque salvis omnibus organis, quam sibi quis facile persuadere possit. Quid? si haec mulier ad Corpus Dominicum aliquando accesserit, reluctante ob peccata quaedam commissa, nectamen confessa, conscientia, adeoque tremula et percussa, sic, ut sibi met ipsi visa fuerit indigna, quae pignore isto potiretur, atque sic eo revera potiri non valuisset? Quid? si tunc, cum eam acciperet, ipsi contigerit, quo Germani vocamus, *versfirnen* / nec satis emphatica voce latina reddere callemus? *Mysterium hoc adeo sacrosanctum habetur, ut sine sacro horrore vix capiant etiam illi, qui sibi nullius mali damnabilis sunt conscii: sufficit autem vel semel tale quid evenisse. Talismodi enim ideae tam alte animo infixae haerent, ut alio tempore idem tentantes eodem modo afficiantur, sic, ut per tres vel quaternos actus res ea omnino in consuetudinem (rem naturae adeo familiarem) abeat, ut scilicet terrore ac metu affecti toties quoties accedant, nec quantacumque vi sibi met illata propositum exsequi valeant. Non haec a me gratis dici, plures observationes parallelae circa res, quae tanti momenti nequaquam sunt, abunde comprobaverint. Chirurgum quendam novi, qui Virum primum, sibi que praepositum, novacula sua, ni fallor, inter radendum aliquando leviter vulneravit. Ab eo sane tempore, cum et me et alios omnes levi manu raserit, nec caeteroqui sit pusillanimis, istum virum adeo non amplius radere potest, ut manu vix admota*

mota totus contremiscat, ac ab opere cessare cogatur. Noto notius est, inter causas impotentiae virilis non esse postremam pusillanimitatem, ut, qui non alacri animo rem aggreditur, se turpiter dare consueverit. Nam et mihi noti sunt, qui apud scorta plus quam viri, uxoribus conjugale debitum solvere nullo modo potuerunt; quos tamen caetera non odio habuerunt. Suasor itaque fui optimo seni, ut, postpositis omnibus e pharmacopolio petitis remediis, cura sola moralis adhiberetur, inde fortassis adhuc spem nonnullam superesse, ut, pusillanimitate omni procul relegata, mulieri animus addatur: sic enim haut raro et maritos ad sua munia redisse &c. Non omnem mihi assensum derogavit Vir optimus, et forsan eventus, quid inde futurum sit, aliquando docebit. Nescio, an unquam deglutienda tradita fuerit huic mulieri hostia etiam non consecrata, et quo cum successu? quamvis, si id factum esset, non dubito *Dn. SOMMERS* ejusmodi circumstantiam valde memorabilem mihi relaturum fuisse. *Quod si non consecratam inscia deglutire valeret, mali causam altius omnino petendam esse liqueret.*

SCHOLIUM.

IN sententiam nostram non male quadrat *Observ. LXXIX. Ann. 1. Dec. III. Ephemer. nostr.* ubi B. *ALECTOR* noster mentionem injicit cujusdam, qui ab hausto tabaci fumo deglutionem ita sensit impediri, ut non nisi magno conatu tertiumque repetito molimine cibum aequae ac potum deturbaret, negotiumque difficilius adeo processisse, *si sibi met ipsi dictum affectum cum timore altius imaginaretur, et de deglutiendi facultate sollicitus esset*, sunt verba *GOCKELII*.

Inter scribendum occurrit, an non Hostia liquore macerata facilius degluti potuisset? Sed, cur alia solida potuit? Eadem difficultas premit

De *maxima vi Consuetudinis in actiones humanas*, uti jam suo tempore *GALENUS*, ita complures alii ejus in arte posterorum subinde multa notatu digna tradiderunt, omnium autem

optime declaravit *Illustris Medicinæ Instaurator*, *STAHLIUS noster*, quem postea secuti sunt alii, quos inter *STAHLIUS Argentoratensis*, inlytus *Dr. NENTERUS*. Natura certe, uti rebus v. gr. cibus insolitis, quinimo sibi adversis, pedetentim assuescit, quo de videatur *BAYLE Probl. Phys. et Med.* 92. Ita non minus iisdem antea gratis et suavibus, ingratiis aliquando obtrusis rursùm adeo desuescit, ut oblatos postea non amplius assumere vel deglutire queat. Plura mihi hujusmodi exempla sunt nota, ac in praxi numerosa non infrequenter occurrunt. Inveni v. gr. qui offarum e vino cum saccharo, ovis, crocō &c. coctarum (*Weinsuppen*) amantissimi, ubi semel ingrata medicamenta eidem offae, ceu vehiculo, permixta deglutire cogentur, illas posthac ne quidem olfacere, multo minus assumere valuerunt. Hinc est, quod aegroti quidam detrectant uti medicamentis cum jure carniū, ne postea hujus aversatione puniantur, (*man mögte ihnen die Suppen damit verleisten.*) Olim in *Curlandia* comedendus mihi offerebatur piscis ibi locorum vulgatissimus, quem *WILLUGHBEJUS Hist. Pisc. L. IV. cap. V. p. m. 249.* nominat *Carassium*, alii *Saperdam* Germani *Karasschen*/ qualem vel sexcenties alias cum voluptate comederam. Hic vero, pro indole Polonorum, tanta crocī copia conditus erat, ut sapor mihi valde molestus esset. Nihilominus, ne hospes parum commodus viderer, ejus portionem non infimam summa cum aversatione comedi, statim postea febris tertiana intermittente diuturna correptus. Ab isto tempore piscium istorum tantum me fastidium cepit, ut vel ad eorum commemorationem horrerem. Medicamentorum eadem est ratio, ad quorum certas formulas, qui minis aliave vi adhibita coguntur, eas protius aversari discunt. Curiosa porro de Consuetudine ejusque vi vide ap. *PECHLIN. lib. III. obs. 37.* Itemque *BRUNONIS Disp. elegant. de Consuetudine habitam Altdorsij An. 1677.* Fluit inde cautela practica, *neminem aegrum vel ad alimenta vel medicamenta, quae valde averfatur, violenter adigendum esse.*

OBSERVATIO LXII.

Dn. Lic. Rosini Lentilii.

Foramen ovale in milite quodam suspenso adhuc apertum.

TAmetsi nil inauditi proferam, profero tamen, quod raro satis observatur. Tunc etiam, quum essem *Lo-vanii*, suspensi militis corpus anatomico cultro parebat. Monstratum mihi fuit Cor dissectum, cujus adhuc ita patebat *ovale foramen*, quasi nunquam post miseri natiuitatem clausum fuisset, vel claudi potius debuisset. Referente Dn. *REGA*, profectore, anatomesque Professore extraordinario, viro perhumano et erudito, cujus amicitiam colo, militis illius tota pulmonum compages nusquam libera erat, sed circumquaque non tantum lateribus, sed et spinae dorsi, sterno, faucium isthmo ac diaphragmati adeo firmiter adglutinata, ut sine substantiae laesione nusquam avelli quiret, quod quidem ipsimet mihi in milite quodam, ex abscessu sinistri ventriculi cordis rupto subito expirante observatum, cujus historia exhibetur in *Eteodromi mei* p. 689. Annon quis merito suspicari possit, hujus militis pulmones jam inde a natiuitate partibus istis adnatos, adeoque, pro exigentia motus sanguinis circulatorii, impedita sic respiratione, non satis eos dilatari vel concidere potuisse? Hoc enim si locum habet, *foramen ovale* ab ipso vitae primordio apertum mansisse, adeo mirum nemini videri debet. An asthmaticus fuerit hic miles, vel dyspnoea saltem laborarit, dicere non potuit Dn. *REGA*, quippe cui miser antea cognitus non erat. Verisimile est, nil tale passum esse, et quidem propter *foraminis ovalis*, transitum sanguini concedentis, permanentem aperturam, cujus beneficio tam libera largaque respiratione, quae clauso isto foramine requiritur, opus ipsi non fuit. Alioqui enim vix tam diu perennare, immo commode vivere, inno militiae incommoda suf-

ferre potuisset. Olim aliquando in lanione ferme septuagenario, viro robusto ac toroso, talem pulmonum, quamvis adhuc levio-rem, adhaesionem observavi, sed is, referentibus filiis, jam a longo tempore altum spiraverat.

SCHOLIUM.

IN corpore caementarii viginti et aliquot annorum, praeter pulmonum validam adhaesionem, *foramen ovale*, ut in infantibus, patebat, referente *HARDERO Ann. IX. Dec. II. Eph. nostr. Obs. 92.* Optandum erat, ut, qua fuerit ante fatalem ultimumque morbum constitutione vir ille, cumprimis quoad respirationis negotium, penitus innotuisset. Parallelam exhibet *BRENDELIUS Cent. III. et IV. Ephem. Obs. 166.* de femina 22. annorum *foramen ovale* patens habente, cujus quoque pulmones utrinque adnati fuerant. *BARTHOLINUS in Anat. novae Lib. IV. cap. 8.* Hoc *foramen* in adultis pervium *PINAEUM* ter, *RIOLANUM* semel, seque non simplici vice observasse ait; quinimmo et *MARCHEITUM* in Juvene 25. et *MAUR. HOFFMANNUM* in alio 30. annorum idem vidisse, et paullo post, *apertum tantum manere dicit, cum alias vias occlusit Natura*, ut *Pata-vii* in eo sene animadverterit, cui venosa arteria phlegmate obrurabatur. Rarissimum igitur est, inquit *DIEMERBROEK Anat. L. II. cap. 10.* si hoc *foramen* in adultis pervium inveniatur, idque ex decem millibus vix in uno occurrit.

Num urinatorem agere potuerit hic miles, problema est. Hoc foramine aperto manente non quidem difficile est concipere, quo pacto quis diu, salva vita, sub aquis durare queat. Sanguine enim per hoc foramen transeunte, non opus est respiratione. Hinc persuaderi sibi passus est *TH. CORNEL. CONSENTINUS*, hominem arte fieri posse amphibion, si eidem nuper nato saepius in die comprimantur nares et labia, sic enim *foramen ovale* pervium mansurum, vid. ejus *Progymn. Phys.*

Phys. VII. de vita p. 308. Vanitatem autem hujus artificii quamvis celeberr. *ETTMILLERO Disp. de abstruso respir- human. negotio cap. IX. §. 7.* non displiceat, sicuti neque *Dn. LENDOUILLETTE Zodiac. Med. gall. An I. August. obs. 15.* clare, ni fallor, ostendi in *Jatromnem. P. II. p. 525. seqq.* vid. etiam *SEBL- ZII Disp. elegant. de Urinatoribus et arte urinandi habita Ar- gentor. An. 1700.* ubi et ipse §. 11. testatur, se in *Juvene Helvetio* hydrope ascite extincto, *foramen ovale* non exiguum et monogrammon, sed patentissimum, quale in fetu esse solet, observasse.

Incidenter commemoro *Lovanii* itidem esse mihi monstra- ta diversi sexus quinque adulta corpora, arte celebris olim *Lu- dov. de BILS* condita. Satis adhuc sunt visu curiosa, teredinem tamen hinc inde experta, et per haeredum *Bilsianorum* incu- riam suis quibusdam partibus mutila. Quin et hoc apparet, minus virum istum ambitiosum, quam publico per gloriosa sua scripta promiserat, illa sua conditura praestitisse.

Ostenduntur et ibi pauca quaedam *insecta in liquore ser- vata*, quae inter eminet *vipera* quaedam *Americana*, e cujus utero sui quadam parte propendet scriptorii calami crassitie *vi- percula*. Si reseo, quo par est, candore agitur, seminata *viper- cula* *viperas* esse revera viviparas clare demonstrat.

(*Stuttgardia Augustam Vind. d. 22. Julii*
An. 1717. *knissac.*)

OBSERVATIO LXIII.

DN. D. Gothofredi Heldii,

Pestis vera Origo ex Ventribus Turcorum a MASLACH fre- quenter comesto, cum subjuncta funestissimi hujus Morbi aliquali idea et Curatione.

VNanimis Loimographorum sententia est, Pestem ex Orien- te ad nos deferri, utpote ibi frequentissimam: *Asia* enim

tota illi subiecta, et quidem *tam Orientalis*, sive proprie sic dicta, in qua ipsa Orientalis India intra et extra Gangem cum imperio Magni Mogolis, imperium Persicum et Sinarum, cum insulis Asiaticis, in quibus imprimis celebris Chinae adiacens Japonia; *quam Turcia Asiatica*, in qua Palaestina notabilis, item Natolia sive Anatolia, Italiam cum Orientem respiciat, Levante, alias Asia minor appellata, cujus Smyrna, emporium celebre, peste, currente hoc MDCCXVII. Anno, nimium quantum agitata, cum insulis Archipelagi, Natoliae adjacentibus, ex quibus imprimis Chius sive Soio, et Lesbus sive Metellino, quae alias Graeciae annumerantur, exitiali hoc morbo quassatae. Sic etiam Aegyptus Africae, Turcis hodie Misir dicta, gravi non raro conflictatur pestilentia, qualem ex Aethiopia in Aegyptum Libyamque et Athenas descendente, jam olim observavit, eamque graphice et quoad omnia symptomata curatissime descripsit et delineavit celebris Atheniensium Historicus Thucydides Libr. II. de Bello Peloponnesiaco pag. m. 130. seqq. Major vero vis pestis Constantinopoli in Romania, et sic in Oriente quidem, sed extra Asiam, Turcos hoc ipso, quem decurrimus, Anno affecit, ubi multi peste absumpti fuerunt: unde Sultanus ipsorum Adrianopolin secessit, ubi hactenus tela sua ferocia et virosa, Christianis immittenda parari et acuminari curavit, sed opae et auxilio Dei, a nostris partibus stantis et pugnantis, frustra. Etenim victoriosissimo Caesari nostro jam ante obsidionem Bellogradi, navali bello victrices aliquoties manus dare coactus, nec non d. 16. Julii Venetorum exercitus classem Turcorum septuaginta navibus ex Dardanellis Hellesponti prorumpentem et excurrentem, navali praelio in aquis ad Imbrum proffigavit, ut summa cum jactura fugam capessere, se intra portus suos, in quos refugium patebat, turpiter abscondere, Venetisque victoriam concedere coacti fuerint. Et ne quis putet, nos triumphum ante victoriam cecinisse, esse flagellum nostrum turcicum, fuis die 16. Augusti Sarracenorum copiis, et capto, die 18. ejusdem, Bellogrado sive Alba Graeca iterum sensibilibiter et feliciter flagellatum.

Turcorum gentes habitae sunt Christicolarum

perpetuum belli terraque marique flagellum;

Ast nunc Achmetem CAROLUS devincit ubique,
EUGENIO forti Duce, nullo Marte subactus.

JOVA juva vireat CAROLUS cognomine Sextus,
ac expalescant molimina atrocia Lunae,

Flagello Turcorum bellico felicissime sic ad mortem caeso, DEUS misericordissimus et a nobis alterum eorum flagellum, nempe pestem ex iis enatam, et hactenus in illorum visceribus immaniter saevientem, clementissime avertat.

Unde autem dira haec lues primitus oriatur, Loimographi diu multumque disceptarunt, causamque ut plurimum extra homines longinque vel ab astris eorumque malignis in haec inferiora influentis, vel a venenosis terrae effluviis deduxerunt; mihi vero, cum aër, peste saeviente, plerumque innocuus deprehendatur, et pestilitas semper specificata, non bruta simul cum hominibus, sed hos seorsim et solos contagiose inficiat, quod tamen aère infecto indifferenter fieri deberet, magis verosimile esse videtur, causam pestis primigeniam in ventribus Turcorum quaerendam esse, cum a barbaris his gentibus in nos perpetuo transfundatur.

Confidenter igitur adstruo, causam pestiferam in ipsis Turcorum visceribus delitescere, et suo sese tempore manifestare, hincque pestem postmodum epidemice grassari, quemadmodum variolarum fomes in hominibus non raro usque ad adultam aetatem vel diutius lateret, donec exanthemata haec cum impetu in habitum corporis protrudat.

Ex quam vero causa epidemica ejusmodi pestis in Turcorum corporibus generetur, ut singulis ferme septem annis tam notabilem inter ipsos stragem edat, inquiri meretur.

Non hic inordinata victus seu vivendi ratio vel perversa diaceta accusanda, cum Turci simplici tantum victu utantur, ac diaceta tam exactam observent, ut Augerius Gislenius Busbequius, qui Legationibus nomine Imperatorum Ferdinandi Primi et

Maximiliani II. apud Portam Ottomannicam claruit, Epistola I. pag. m. 91. de Turcis affirmare ausus, unum aliquem nostratem, majorem sumptum in cibos facere uno die, quam Turca faciat duodecim. Cum vero pseudoprophetica lege Mahometi in Alcorano Surat. 8. Mahumedanis cautum sit, ut a vini potu ad guttam usque abstineant, nec sine scelere, eo uti possint, licet clam quandoque illud ipsum degustent, alia inebriamina quaesivere, atque ex iis maxime sibi elegere, eorum lingua *MASLACH* nuncupatum, cui avidè inhiant, idque in quotidiano usu habent, et in bursa secum circumgestant, quo alacritatem et hilaritatem sibi conciliare student, et sese inde animosiores fieri, neque belli pericula formidare asserunt.

Non autem per Maslach a nobis intelligitur (1.) Indorum, ex herba Cannabis, *Asrar* Turcis dicta, quo Indi in ulteriores Asia sive India Orientali utuntur, et ipsis Beng, Bengi vel Bangué, item Heiram - luc vocatur, quod sub forma pulveris, loco Turcorum Maslach, frequentissime assumunt. Nec (2.) *Stramonium Malabaricum*, Turcis *Datula* sive *Tatula*, Persis *Tatovreh*, in Canara *Datiro* et *Daturo*, Lusitanis *Datura* et *Dutroa*, Arab. *Marana*, Unmata caya Malab. Solanum pomo spinoso rotundo, longo flore C. B. P. n. 1 v. ex solanis pomifer. pag. 168. *Stramonia* seu *Datura*, pomo spinoso rotundo, longo flore, Hermann. in Hort. Lugd. Bat. *Melospinus Venetis*, *Maslach* Botanicis quibusdam, dictum; quia assumptum ejus semen plenariam mentis alienationem producit, ut homo fatuo similis perpetuo rideat, et varias gestulationes ludicras faciat, unde etiam a Lusitanis *Burladora* h. e. faceta vocatur; actorum item ne in minimo recordatur, sed se tantum dormivisse credit, quae mentis alienatio per 24. horas durat, nisi aqua frigida vel lac mox post assumptionem ori ingeratur, aut pedes eadem aqua frigida laventur, hoc enim modo ante statutum id tempus expurgiscitur et ad se redit. Furibus inservit ad soporandos, quibus furtum intentant, homines, vel etiam excubitores incarceratis, et fugae se mandare volentibus; item lascivis mulieribus

ribus in Goa et alibi, quae perfrictae frontis sunt et pudorem exuentes omnem, sic intoxicatis maritis, se adulterare permittunt. Stramonium hoc fuisse *Nepenthes Homeri*, quod Helena vino indiderit, ut Menelao marito suo, et hospiti Telemacho, filio Ulyssis, illud bibentibus, tristitiam depelleret, hilaritatem cieret, ac oblivionem et insensibilitatem omnium malorum procuraret, multi asserunt, de quo *Nepenthe Homerus Odyssae Libr. IV. a versu 220. usque ad vers. 226. inclusive*, more suo, pathetice cecinit. Prolixe de hoc ipso *Homeri Nepenthe* egerunt Petrus la Seine, et Petrus Petitus, peculiaribus Tractatibus, (cujus posterioris libri contenta recensentur in Act. Erudit. Ann. 1689. Mens. Novembr. pag. 575. seqq.) nec non illustr. Dn. D. Wedelius, Patronus et Amicus meus, nunquam sine veneratione nominandus, Exercitat. Medico-Philol. Decad. VI. Exerc. X. pag. 55. seqq. cui etiam lubens adstipulor, Opium *Nepenthes Homericum* adstruenci, utpote juxta Poëtam, *Aegyptiacum ex Thebis sive Thebaicum*.

Multo minus (3.) *Solanum seu Strychnon maniacum, et somniferum*, quas duas species Theophrastus Hist. Plant. Lib. IX. c. 12. pag. 1069. adducit, et prius ita dictum scribit, quod insaniam inducat, aliis *Solanum maniacum et furiosum*, Italis *Bella Donna* vocatum, de cujus noxa prolixè egit Dn. D. Faber in *Strychnomania*; posterius profundum imo lethalem somnum infert, cujus species videtur esse radix illa Ungarica, in monte Carpathico crescens, *Nadragulya sive Nadrugala* dicta, praesentissimum putatum adversus Podagrae dolores remedium, de qua radice observatio ex Epistola 10. Christoph. Wagenfeilii de Hydraspide sua ad Petr. Valkenierium scripta, in Actis Eruditorum Ann. 1691. Mense Januar. pag. 38. affertur, qualem etiam adduxit Dn. D. Carol. Raygerus in Miscellan. Curios. Decur. III. Ann. II. Observ. 23. pag. 31. seq. quamvis *Nadragulya* in Lexicis Ungaricis vulgo de *Mandragora* asseratur.

Sed (4.) per *Maslach Turcorum proprie intelligimus opium*,

Opium, idque vel simplex, ex capitum papaveris albi, ad maturitatem vergentium, scapis decussatim incisis sub forma succi prolectum, ut et ex thyrsis et foliis expressis collectum ac inspissatum: *vel compositum* instar Philonii Persici sive Mesuae, et Romani, quibus etiam non raro uti solent tam Turci quam Persae, quale etiam majoris apparatus Opiatum (quod Turcis plurali numero Esrar dicitur) ex tempore conficiunt additis aromatis, Ambra quoque et Moscho, imprimis ubi pro scopo aphrodisiaco confectiones parare intendunt; alii teste Celeb. Dn. D. Kaempfero in Amoenit. Exotic. Fascic. III, p. 644. omissis aromatis, tantum croco et ambra massam infarciunt; nonnullis vero formula pulveris vel potionis magis arridet.

In genere autem Maslach est omne id, quod alacritatem et hilaritatem conciliat, eoque Turci ad pugnam animosiores fieri dicuntur, unde quibusdam Opium Magnanimittatis vocari solet.

Maslach hoc Turcis, quibus admodum familiare et in deliciis est, sub initium caput aggravando mentis alienationem inducit, ut a vino quasi ultra satietatem hausto ebrii videantur, unde ejusmodi homini temulento instar probri objicitur, eum opium comedisse, uti apud nos vino vel cerevisia nimium potus objurgatur, ebrium esse. Praeterea animosi sunt, hilares, cantantes, salientes, petulantes, ad venerem proclives, imo feroces et quasi furiosi redduntur, licet alii ex illis opio ita successive assuescant, ut nullam inde amplius alterationem, nisi mentis alacritatem vel e contrario stuporem et oblivionem sentiant. Contrarios ejusmodi effectus, quos Maslach in Turcis producit, Exc. Dn. D. Alexander Maurocordatus, Portae Ottomanicae Consiliarius et Archiater, in responsione ad Epistolam illustris nostri Wedelii (quae in hujus Exercitac. Med. Philol. Decad. V. Praefatione leguntur) egregie descripsit hoc modo: Quod vigilias excitet; somnum afferat; memoriam firmet, oblivionem inducat; ingenium acuat, obtundat; sensus roboret, hebetet; nervos stabiliat, dissolvat; spiritus accendat, extinguat; ejus

ejus usu membra vigeant, langueant; venus excitetur, cohibeatur; cor lactetur, moereat; quid plura? contrariis affectionibus corpus animusque corripiatur. Haec Cl. Maurocordatus. Apud nos vero exempla illorum occurrunt, qui crebrius opio ad agrypnam arcendam et somnum conciliandum usi, sub initium quidem aliquoties blando somno recreati, postmodum autem ejus usum continuantes, agrypnam magis promoverunt.

Varias has et contrarias operationes opium propter diversas, quibus constat, partes producit. Notum enim est, Opio inesse partim *Sulphur narcoticum*, quod in corpore, praevia alicuam fermentatione in halitus vertitur, qui spirituum animalium viis sese insinuant, ac eas aliqua ex parte oppilando spiritibus torporem inducunt; partim *sal diaphoreticum* volatile, quod subtili resolutione penetrans evadit, et sulphuri illi narcotico oleaginoso resistit, hincque pro dispositione humorum, modo somnus, modo agrypnia subsequitur, sicque spiritus et sanguis cum reliquis humoribus varie turbantur, et temperies corporis humani sensibiliter mutationem suscipit; taceo *terrestres faeculentas opii particulas*, quae in ventriculo et connexis intestinis residuae, chylum varie conspurcare, concoctionem turbare, et postea sanguinem torpidiorem reddere queunt, ut ille hinc successive in motu suo turbetur, acris reddatur et corrumpatur, ex qua acrimonia et corruptione successive morbus omnium acutissimus, *Pestis*, oriri potest, quam nihil aliud quam gangraenam internam, summe malignam, et subito ad *νεκρωσις* sphacelofam tendentem esse autumo. Exinde homines peste correpti, tam vivi quam demortui, mox excessive foetent et in putrilaginem solvuntur, sicque effluvia haec contagiosa facile alios proxime adstantes inficere, vel utensilibus aliisque rebus mobilibus, ad recipiendum aptis, communicari queunt.

Non mirum igitur est, ejusmodi seminium pestiferum sive materiale contagium, se tum temporis obviis Turcorum mercibus insinuare: qualem censuram subeunt ex Turcia in Europam

translata fila turcica (Türkisch Garn) gossypium, cotonium, aulaea, (Tapeten) tentoria, textum sericum varium etc. ex quibus miasma pestilens aliis hominibus, imprimis fame emaciatis et mala vivendiratione usis, accedente etiam terrore, tanquam primario pestis propagatore, facile communicari potest; id quod ut plurimum per inspirationem ac deglutitionem salivae et alimentorum fieri consuevit: exinde virus hoc primo omnium vim suam in primis viis, et quidem maxime in ventriculo exercet, unde praesto adest nausea, sapor oris amarus, cardialgia, anxietas praecordiorum, vomitus spontanei, et dum fermentum pestilens ad intestina progreditur, diarrhaeae malignae oriuntur, donec tandem mediante chylō conspurcato, sanguinilabes affundatur, qui hinc per particulas heterogeneas turbatus, varie exagitur, sicque internus calor vel aestus ac sitis cum debilitate virium exoritur; quando autem in sanguine adhuc sufficiens robur adest, particulas corruptas serosas a se propellit, et hinc in partibus glandulosis bubones causatur, vel sanguine nimium corrupto et corrosivo reddito, carbunculi exsurgunt; his vero non rite prodeuntibus, tandem Petechiae omni malo efflorescunt, sanguine nimirum in coagulum et putriliginem desciscente, et *νεκρωσις* concipiente.

Restat nunc, ut etiam aliquid de cura pestis subjungam, quam quidem experientia edoctus adornare nequeo, cum nunquam Leimopracticum egerim, quoniam apud nos in Circulo Franconico et adjacentibus civitatibus ab hoc malo per DEI gratiam liberi vivimus: hinc eminus tantum, ut cum Helmontio loquar, scribo, et ex Analogismo febrium malignarum et petechialium, tanquam pestis privatae, quas non raro, Circuli Franconici antehac Medicum campestrem agens tractavi, argumentabor. Igitur cum mihi curandus peste infectus obtingeret, ministrum naturae agerem, hancque presso pede sequerer, non tamen autocratiam naturae expectarem, cum ipsa quidem bene operari incipiat, sola tamen ad tam dirum hostem ejiciendum non sufficiat. Ad primum igitur mali sensum mederer, et mox si ex
nausea,

nausea, inappetentia, anxietate praecordiorum, cardialgia, amarore oris et inclinatione ad vomitum, cacochymiam in primis viis adesse conjicerem, vomitorium propinarem, ab omni autem drastico ziali, ut sunt ☐ emeticus, ☒ vitae, flores Antimonii, ▽ benedicta Rulandi etc. consulto abstinerem; cum Antimonialia emetica non solum vomitus excessive movere, sed insimul diarrhaeam enormem, symptoma pestis perniciosissimum, excitare soleant; nec vitriolacea emetica adhiberem, utpote nimis nauseabunda, et non raro materiam peccantem tantum commoventia, non promoventia; ut de aliis nihil dicam. Loco vero horum, vel fortiter nimis, vel non sufficienter, et sic cum periculo agentium, pro emetico certiori propinarem pulverem radice Ipecacuanhae, tanquam appropriatum pestis vomitorium, omnibus aliis praefendum: radix enim haec Americana sive Brasiliensis, adultis ad ℥j. vel gr. xxiv. ad summum ad ℥β. cum vehiculo calido, e. g. infuso herbae theae, rutae murariae, vel etiam pro divitibus cum infuso radice Ninsing vel Ginseng, cum haec ita ad ℥j. infusa (quae est ordinaria ejus dosis) ut plurimum vomitum per se cieat, simulque egregie confortet, exhibita, viscosam ac bilioso-acidam acrem amurcam cum εὐφορίᾳ ejicit, nec ultra quatuor vel sex vomitus excitat: cumque sit simul bezoardica, finito vomitu aegrum ad sudorem disponit, sicque vomitum spontaneum ac diarrhaeam metuendam praecavebit: unde eandem in castris ad curandam dysenteriam militibus ordinarie felicissimo cum effectu ordinavi, subjuncta hinc Essentia mea alexipharmaca cum tinctura anodyna remixta, ita ut aliis medicamentis nunquam fere opus haberim. Observandum vero, ut assumpto radice Ipecacuanhae pulvere, vehiculi liquidi parum saltem ingeratur, ne mox evomatur; post primum autem vomitum, infusum in largiori quantitate propinetur, et sic operatio sine omni incommodo blande succedet.

Hoc igitur benedictum vomitorium ad pestis curam nunquam non commendo, sive jam adsit manifesta febrilis commotio, sive non.

Pro his etiam circumstantiis, nimirum observando an calor excessivus cum siti adsit, vel non, curam meam prosequeretur, et corpus aegri ad crisin per apostemata, imprimis bubones, summe hic necessariam, disponerem, ut illos per blanda diapnoico-bezoardica ad superficiem corporis tempestive promoverem, non nimis tamen per calida urgendo sudorem, ne natura in motu excretorio turbetur, vel nimis praecipitanter bubones vel anthraces seu carbunculos protrudat. Ubi itaque aestu flagraet aeger, spiritum theriacal. cum spiritu vitrioli martis acidulatum, vel misturam simplicem propinarem, ut sic calor refrænaretur; natura tamen in excretionis opere juvaretur; cui etiam adjungerem nitrosâ cum alexipharmacis et diaphoreticis temperatis mixta; sola vero nitrosâ non darem, tanquam per se minus tuta, cum haec aestum quidem abigant, diarrhaeam tamen noxiam excitent; hoc vero non timendum, si nitrosis alexipharmaca admisceantur, e. g. Pulv. Pannon. rubeus et bezoardicus Sennerti, pulv. bez. major Wedelii, cujus basis radix contrayervae, per se hic commendanda, Spec. de hyacinthi. et seorsim terra sigillat. strigon. bol. Armen. unicorn. ver. et fossil. C. C. philos. myrrh. etc. quibus etiam pro ratione circumstantiarum theriaca caelestis jungi poterit. Ubi vero calor internus non adeo urget, aeger tamen debilis est, ad affectum soporosum inclinât, bubones prodire renuunt, spiritum theriacalem supra laudatum cum spir. C. C. simpl. vel succinato, spir. eboris, viperar. aut spir. bez. Bussii mixtum propinarem, quo casu insigniter etiam spir. sal. ammoniac. vinosus laudatur, nec minus tincturae bezoardicae variae cum Elixiriis pestilentialibus locum habere possunt, ne quid tamen nimis; his cardiaca et bezoardica temperata semper interpolarem, ubi potiones cum cortic. citr. recent. contusis egregiae.

Non possum etiam, quin hic Ess. cordialem mihi usitatam laudem ex granis chermes cum spiritu juniperi, addito parum camphorae, paratam, quam in febribus malignis et petechialibus, ut et purpura tam maligna febrili quam etiam scorbutica,

tica, item variolis, et morbillis, seorsim quoque in epilepsia aliisque nervorum affectibus, semper expertus sum fidissimam, nec dubito eandem in peste fore efficacissimam, utpote blande dia-
pnoicam, quam hinc Loimopracticis etiam atque etiam com-
mendo.

Prae omnibus autem tristem aegri animum blanda per-
suasione erigerem.

Quomodo denique pestis Magistratus autoritate, et socie-
tate infectorum cum sanis interdicta, inhiberi possit, sedulo in-
quisivit et Anno 1710. thesibus succinctis accurate docuit
Excell. Dn. D. Alardus Mauritius Eggerdes, Serenissimi Ducis
Supremi Magisterii in Prussia Administratoris, Teutonici Ord.
magni Magistri, nunc Eminentiss. Electoris Trevirensis, Consilia-
rius et Archiater, nec non in Silesia, Patria mea suavissima, Pro-
tophysicus, Amicus meus singularis et charissimus; quas theses
etiam Ephemerid. Nat. Curios. Centur. III. et IV. addi curavi
Vir Celeberrimus.

(Barutho Norimbergam die 29. Aug. An. 1717. missa.)

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. Godofredi Klaunigii.

*Historia et Anatome Puellae steatomate Ovarii bo-
tryoide demortuae.*

Non solum in abstrusissimo conceptionis ac generationis ne-
gotio, sed etiam in organis huic destinatis et circa mor-
bos sedem ibidem figentes latere mysteria, quis negaret? Lu-
bens praetereo passiones hystericas, quae, etiam si quotidie obviae,
saepius Medicis imponunt, ut perspicacissimi in formanda dia-
gnosi pariter atque prognosi coeunt. Multo rariores sunt
morbi ovaria infestantes, et quid mirum, si etiam eorum cogni-
tio densioribus tenebris involuta dicatur? Quis cogitasset de
ovariorum tubere, ab *Hardero Ephem. Dec. III. A. 3. obs. 180.* ab-

scellitibus, a Giehemvaldt Dec. eadem A. 1. obs. 92. et a Laubio Cent. V. et VI. obs. 21. Hydrope, a Zuvingero Dec. 2. A. 9. obs. 136. et Reifelio A. 10. obs. 27. &c. detectis? nisi demum post fata genius morbi in lucem fuisset productus. Ne Oedipus quidem somniasset de materia nigricante gelatinosa dextrum ovarium distendente, qualem ante aliquot annos cultro anatomico perlustravimus in femina salaci, cujus historiam medicam oppido raram *Celeberr. Collega D. Christ. de Helvich. Ephem. Cent. I. et II. obs. 148. et Cent. III. et IV. obs. 142.* communicar. Cum itaque testes muliebres altioris indaginis morbos occultare soleant, operae pretium me facturum confido, si producam ejusdem commatis observationem, tanquam testem incertae diagnoseos.

Anno 1716. circa finem Augusti Virgo formosa sanguinei temperamenti, aetatis suae anno 14. primitias experiebatur fluxus menstrui, qui mox emanens miseris tali suppressioni succedentibus ansam dedit. Habitus corporis floridus successive degenerabat in subtumidum virore quodam albicantem, artus invasit lassitudo, respiratio erat debilis atque rara, verbo: Cachexia virginea ex viciato sanguinis motu et hinc dependente ejus dyscrasia ubique tandem innotuit. Conquesta adhuc fuit de dolore in regione renum et in urethra, cum redderet urinam, quae sabulo renali faecunda de renum morbo me certiore fecit. Huic pariter atque chlorosi obicem ponere allaborabam medicamentis utrique morbo appropriatis, quibus tamen nihil efficiens non potui, quin Parentum consilio de tentanda thermarum Hirschbergenium cura assentirem. Verum his in aquis sponsum, non sanitatem invenit nostra, utpote quae ad patris Lares reversa indies pejora symptomata et sequentis anni mense Martio tumorem in abdomine primum animadvertēbat. Hic tumor tactu durus et doloris expers circa finem Maji ab osse pubis ad diaphragma usque procedens totum ventrem inferum tympani instar magnam in molem distenderat, sibi quoque associaverat frequentes lipothymias, omnimodam appetitus pro-

prostrationem cum summo virium languore. In hoc rerum statu Parentes de salute unice filiae solliciti ex more hic consueto lotium ad prophetas medicos mittunt, qui subaudito de ventris tumore verbulo et urina apparente naturaliter constituta ex frivolis Uromantiae fundamentis puellam gravidam declarare haud verebantur. Tametsi non ex tripode, sed ex matula desumptum esset hoc oraculum, nihilominus vento velocius rotam occupavit viciniam, et ad ipsas innocentissimae aures pervenit. In lacrymas effusa miserrima per Deum precata fuit Parentes ab ignominioso rumore pa' iter perturbatos, ut post ejus obitum in illaesum virginitatis florem inquiri facerent, ne cum vita insimul perderet famam. Ad me perlata haec prognostica non tantam quidem obtinuerunt fidem, ut abstraherem ab opinione, quam de scirrho constanter fovebam; attamen autor suasorque fui, ut ad confundendas maledicas linguas obstetrici negotium examinandi claustrum virginale mammaeque committeretur. Enimvero Charybdin evitaturi incidebamus in Scyllam; scilicet haec vetula professionis suae minus gnara, nec contenta mammis gracilibus vixque conspicuis et antro virgineo adeo arcto, ut non nisi magno dolore ejulatum provocante admitteret digitum, adhuc sanguinem ad incorruptae virginitatis testimonium postulabat, qui cum non inhaesisset protracto digito indici, obstetricem commoverat, ut uromantis symbolam suam adjiceret. Cum sinistra haec judicia civitatem pervolitarent, ecce! junior medicus populari aura enutritus advocat, qui rem acu tacturus sanguinem congruatum per tot menses in abdomine extravasa habitantem praesupponit, brevique sanitatem promittit, quam ego nunquam, sed certo mortem expectandam esse sincere pronunciai. Vana spe laciati Parentes filiam hujus hominis curae concredebant, ut imaginarium sanguinis coagulum rite et secundum artis suae regulas dissolveret atque propelleret. Haud defuit in applicandis cataplasmatibus et exhibendis decoctis purgantibus, essentiis emmenagogis &c. hisce vero et similibus nec praedictum tumo-

rem, nec febrem lentam evacuare valuit, quae, Puellam die 31. Julii enecans, Medici promissa elusit.

Ad votum Defunctae adimplendum meae curae offerebatur cadaveris inspectio, cum etiam ipso obitus die cum Medico extraneo celeberr. et duobus chirurgis in arte anatomica exercitatis operam navavi sollicitè. Tabulae impositum cadaver instar sceleti cute obtecti apparuit, si excipias abdomen et pedes stupende tumentes. Illi primum manus admovebamus dissecando decussatim ejus tegumenta, quibus et omento aranearum telis tenuiori separato, non intestina, sed deforme chaos omnia abdominis viscera occultans in conspectum venit. Inquirentes debita cura in principium hujus monstri, tandem innotuit illud originem ducere ex dextro ovario. Ovarii autem nullum restabat vestigium, postquam propaginem dedisset huic excrescentiae, quae instar botryonis cum superficie nodosa uvae repraesentante longe lateque progerminaverat. Gaudebat haec moles, decem libras ponderans, propria tunica vasisque in ea reptantibus, et dissecta ubique ostendit materiam flavescentem sebaceam, ut non haesitarem scirrhosam hanc compagem steatomatis botryoidis nomine insignire. Intestina subtus violenter pressa, uti etiam hepar ea parte, qua steatoma attingebat, sphaceli stigma et sinister ren sabulum cum minori calculo continens nephritidis indicium praebuit. Uterus nucem avellanam magnitudine exprimens, et in cavitate saltem pisco spatium concedens, setam in utramque tubam Fallopij, admittebat. Alterum innocentissimae castitatis testimonium virginale claustrum ob oculos posuit, quod caryophylli nondum explicati, aut calicis parvae rosae semiexpansae formam referens evidenti documento fuit, nemini adhuc patuisse hanc portam. Clitoris adstabat facis notabilis, et in ipsa uteri cervice rugae circa introitum multae, paucissimae vero erant in progressu. Reliquorum viscerum contemplationem nec otii, nec propositi nostri ratio videbatur requirere.

(*Pratistavia Augustana Vind. d. 9. Sept. An. 1717. missa.*)

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. Michaëlis Friderici Lochneri.

*De Scrofulariae aquaticae majoris virtute traumatica mira:
ubi obiter de Liguisaja Brasiliana et Scrofulariis Mala-
barentibus, Idolis sacris, aliisque.*

Nuper in praediolo meo circa Idus Julii, perquam sereno die, ad vivarii, quod arcein cingit, marginem obambulans, cum quandam animi aegritudinem, qua ex obitu pro dolor, liberorum dulcissimorum afficiebar, amoenissimo quaquaversum conspectu illa mentis vagatione decoquerem; ex aedicula prodeuntem conspicio virum, innixum scipioni, qui ligno findendo scindendoque, ex atrocissimo sibi in furas inflictio vulnere, effusoque nimium vitali cruore, animam pene exhalaverat, isque in tantum restitutus et tempestatis serenitate allectus, aërem iterum liberiolem haurire cupiebat. Vbi propius is accessit, quomodo valeret, et cur vulnere tam horrendo leniendo, ulteriorem apud me non quaesiverit medelam, sciscitor; et respondit, in promptu extitisse has, quas ad aquae oras conspicerem manus medicas, simulque scrofulariam aquaticam majorem monstrans, illam ipsam plantam esse, qua, Deo sic volente et in somno quasi monente, in integrum fuerit restitutus. Hauriebat enim quotidie ejus decoctum, pulveremque radici cichorii sylvestris balsamico tempore collectae saccharoque mixtum aliquoties de die, secum expressum scrofulariae insuper instillans vulnere; quod feliciter inde consolidatum, cicatrice equidem maxima plagas atrocis inflictæ, quoad vivet, teste uberrimo.

Revocabat casus hic in memoriam toties jam a viris in arte nostra scientissimis, imprimis Helvericis Poliatis, in tabulas me-

dicas relatum fuisse, scrofulariam aquaticam optimi vulnerarii interni mereri titulum. Nec enim ad scrofulas, unde illi nomen, et haemorrhoidum tumores ac dolores, (exinde Gallis *Herbe de Siege* dictam) glandulasque induratas earumque obstructions, externus tantum ejus usus valet; quas vires omnia praedicant de herbarum virtutibus conscripta monumenta: majoribus certe usibus destinatam plantam, externae qualitates sensiles, inque partes constituentes facta Chymica analysi ostendit, ut non immerito solertissimo *J. Bauhino* in *Histor. Plantar. Libr. xxx. p. 421. Millemorbia* audiat, et *Plinio Helvetico Gesnero, Agripalma*, quod inter plurimas agri plantas in plurimis contumacissimis malis debellandis palmam auferat, nominetur.

Accensetur autem vulgo haec planta bicapsularibus, polyspermis, et ex amicissimi *Volkameri, Botanici studii Statoris* optimi, delineatione, illi sunt semina parva, fusca, rugosa, inaequalia, rotunda, pericarpio membranaceo bicapsulari, subrotundo acuminato inclusa, flores perfecti, monopetali quasi labiati rictu hiante, folia mox integra, mox dissecta, admodum amaricantia; hinc quod ventris lumbricos, si exhibeantur, pellant, *Vermicularis* nomine planta pariter insignita; male olet, licet omnino nullam contritionis violentiam patiat; quo ipso a *Galeopsi* distinguitur, cujus folia non nisi trita odorem gravem exhalant.

Analysin ejus Chemicam cernere licet in *Academiae Scientiarum Parisinae Regiae Collectaneorum Indicibus*, e quibus *Tractatui* utilissimo aequae ac doctissimo *Gallice* inscripto: *l' Histoire des Plantes, qui naissent aux environs de Paris, avec leur usage dans la Médecine*, intulit immortalis gloriae *Turnesfortius*, et quidem sequentibus:

Les feuilles de la grande scrofulaire sont tres ameres, tres puantes, plus meme que celles du sureau, et rougissent tres peu le papier bleu. La racine le rougit davantage, ce qui fait conjecturer, que le sel ammoniac, qui est dans le sel naturel de la terre, domine dans cette plante, où elle est uni avec une grande quantité d'huile fétide.

Par l'analyse Chymique, on tire de la grande scrofulaire beaucoup de sel volatil concret, et beaucoup d'huile: ainsi il n'est pas

pas surprenant, que cette plante soit si résolutive, si emolliente, et si adoucissante, ce sont les qualitez essentielles des remedes propres a fondre le tumeurs le plus rebelles accompagnées d'inflammation, et celles aussi, que l'on appelle froides: l'huile fétide amollit les fibres, diminuë leur tension, et adoucit, pendant que le sel ammoniac attenuë, divise, et fait evaporer la matiere, qui occupe les porosittez des chairs: la pluspart des plantes, qui sentent comme le sureau, ou comme le Stramonium, ont presque les memes vertus par rapport aux inflammations et aux tumeurs: il n'y en a pas des plus propres pour le blessures des parties tendineuses. On se sert du suc delà grand scrofulaire pour mondifier les ulceres les plus sales, et ceux mesme, qui sont carcinomateux, pour resoudre les tumeurs scrofulieuses, pour adoucir l'inflammation des hemorrhoides, on employe l'onguent fait avec les racines de cette plante: on s'ouppoudre aussi ces parties avec le poudre de ces memes racines: Haec latine versa propemodum sic se habent:

„Folia scrofulariae majoris amarore excellunt, foetido odore sambucum vincunt, chartam coeruleam levi rubore tingunt. „ Radix magis rubedine inficit, unde inferri posse videtur, sal am- „ moniacum in sale naturali terrae latens, praecipuum hujus „ plantae et plurimae olei foetidi quantitati sociatum esse. „

„ Per analysin Chemicam, e scrofularia majori copiosum sal volatile concretum, foetidique olei plurimum elicitur; hinc ne- „ mini mirum videbitur, gaudere hanc plantam vi resolvendi, „ emolliendi et leniendi; hae essentiales sunt qualitates reme- „ diorum aptorum ad rebelles tumores, quibus inflammationes „ sociae, et ad illos quoque, quibus frigidorum nomen imponitur, „ fundendos attenuandosque. Oleum foetidum emollit fibras, „ earumque tensionem diminuit et temperat, dum interim sal „ ammoniacum incidit, dividit, resolvit, attenuat, et ad evapora- „ tionem disponit materiem, porositatibus musculorum inhae- „ rentem. Maxima plantarum pars, quae sambucum olent, „ vel *Stramonium*, easdem pene virtutes exerunt in „ inflammationibus et tumoribus, nec aptiora illis remedia „ suppetunt in vulneribus partium tendinosarum. Inservit suc- „ cus scrofulariae ad mundificanda ulcera sordidissima, ea quo- „

T 2

„ qu-

„ que, quae in carcinomatis jam labem prona sunt; ad resolu-
 „ dos scrofularum tumores, leniendas haemorrhoidum inflamma-
 „ tiones, unguento ex radicibus plantae hujus parato utimur, et
 „ pulvere ejusdem radicis, partes ulceroſae conſperguntur.

Sic ratio et experientia ſcrofulariam interne et externe opti-
 mis adnumerat vulnerariis, et ſi quid mea obſervata clinica
 probare valent, ſancte aſſeverare poſſum, decoctum ſcrofulariae
 mira in xenodochio noſtro, meis curis commiſſo, praetiſſe;
 hinc permotus extractum plantae parari juſſi, quod extracto
 myrrhae ſcordiique ſociatum, in inviſſimis illis ſpinae ventofae
 doloribus levamen haud contemnendum attulit.

Nulla equidem plantae hujus ex antiquitate auctoritas, nul-
 lumque hujus nominis apud veteres veſtigium; quale fatum cum
 pluribus in arte nihilominus utiliſſimis commune habet. *Chry-
 ſippeam* quidem Plinii ficis ſtrumisque medentem nonnulli cre-
 didere, ſed in tanta verborum Plinii brevitate adhuc ſub iudice liſ
 eſt. *Roberti Conſtantini*, viri alias doctiſſimi, haud fecilior con-
 jectura, qui clymenon *Dioſcoridis*, a rege *Clymeno* dictum, arbitra-
 tur, cui *Anazarbeus* quadrangulum caulem, foliaque plantaginis
 tribuit, quae tamen cum ſcrofulariae foliis minime comparanda.

Licet autem veterum auctoritate et praeconio deſtituatur haec
 planta; vix ſufficerent tamen breviculae hujus diſſertatiuncu-
 lae limites teſtimoniis uberioribus recensendis, de feliciffimo ejus
 uſu interno in vulneribus. Ex *Ephem. ultim. Centuriis*, veritati,
 quam modo tradidi, aſſurgunt, magnus *MAXIMI CAESARIS
 NOSTRI Protomedicus*, *ILLYSTRIS FACKHIVS*, Pa-
 tronorum ſummus, qui *Obſerv. 79. Centur. V.* Pilulas traumati-
 cas, quae ipſi creberrimo in uſu, publico communicando, ſcro-
 fularia quoque impraegnatas eſſe voluit. Et in *Excell. Came-
 rarii Obſerv. 82. Cent. VI.* mirus herbae hujus effectus. pariter
 traumaticus internus recensetur.

Melior hac noſtra haectenus reſenſita *Scrofularia Germanica*
 ſenſetur in curandis ulceribus ob vim traumaticam inſignem
*Scrofularia ſcorodoniae foliis Cl. Grislei in Viridar. Luſitanic. et
 Mori-*

Morison. *Hist. Oxon.* part. 2. p. 482. Haec Lusitanica Scrofularia indigena, censetur Insulae Jersey adjacentis Angliae, quod Excell. *Plukenetium in Almag. Botanico* monuit illustris *Sberardus*. Videtur haec eadem esse cum Scrofularia melissae foliis. Celeberrimus *Turnesortius dans la Relation d'un Voyage du Levant fait par ordre du Roy*, Tom. 1. p. 264. delineatam dedit novam Scrofulariae speciem, quam effluris rupium marinarum in Archipelagi Insulis reperit, et inscripsit *Scrofulariam glauco folio, in amplas lacinias diviso*; quae, cum amaritie et foetido odore reliquis praepolleat, non dubitare sinit, vi pariter vulneraria excellere.

Et certe *Liquitajam Brasilianam*, e scrofulariae sexu plantam, potius et felicius vulnerario scopo, quam correctioni decocti foliorum sennae, adaptari posse credo. Cum autem *Liquitaja* indicta adhuc plurimis incognitaque sit, ejus brevem dabo historiolum. Extollebatur plantae hujus Brasiliae virtus a Chirurgo Gallo, qui in Brasilia aliquot transegerat annos. In Lusitaniam redux, mira de ejus in Apoplexia et Pleuritide effectu narrabat, praecipua tamen facultas eidem tribuebatur ad nauseosum decocti foliorum sennae saporem corrigendum, quod felici cum successu aliquoties tentatum.

Erant autem inter folia hujus plantae (quae ut plurimum in grossum redacta pulverem, ne agnosci queant) Academiae Regiae Scientiarum Parisinae transmissa, granula capsularumque seminalia frustula, quae statim detexis illustr. *Hombertius*, quem irreparabili reipublicae literariae damno eripere nobis nuper invida fata. Dum haec cum Excell. *Marchantio*, ad quem detulerat, intentius adspiceret granula, scrofulariae semeri esse conjecere. Nec eos conjectura fefellit; terrae enim a Dn. *Marchantio* commissa, adolevere hinc scrofulariae plantae, quarum folia exsiccata sennaeque foliorum decocto juncta, eundem cum *Liquitaja* praebuere effectum. Cognovit hinc vir solertissimus, *Liquitajam* nullam aliam esse quam *Scrofulariam aquaticam majorem*, licet Europaeae nostrae foliosior, et ramosior existat, et colore viridi obtusiore ad brunum vergente, odoreque mi-

nus penetranti deprehendatur; quae qualitates equidem Brasilianam hanc ab Europae nostrae scrofulariis non eximunt. Correctionem ipsam decocti foliorum sennae ope Liquitajae pluribus exposuit Dn. *Marchantius*, adjungens, quomodo foliarire exsiccanda, quae B. Lector *dans l'Histoire de l'Academie de Paris* An. 1701. p. 97. et p. 281. reperire poterit.

Liquitajae Brasilianae succedant plantae *Malabarenses Tossalii* et *Tirtava* lingua Bramanum *Gaudarti* dictae; item *Nal-Tirtava*, *Cattu-Tirtava*, et *Soladi-Tirtava*, quas plantas omnes ob convenientiam, quam inter se habent, Senatoriae dignitatis summe conspicuus Dn. *Commelinus* Notis selectissimis in *Hort. Malab.* T X. ad scrofularias Indicas relegat, commendatissimae certe efficaciae in contumacissimis affectibus, earum vero hic catalogum necdere et tempus et locus prohibent, e regio *Malabarici Horti opere*, cui lubet, hauriendarum.

Haec tantum annectere placuit, speciem Malabaricae scrofulariae *Soladi-Tirtava* dictam, solum sacram, et Deo *Vistno* dicatam, maximoque in honore esse, adeo ut nullus Bramanum sit, qui hanc secum non tulerit plantam, Numini tam amicam.

Est autem *Vistnum* idolum Malabarensium *πολυκέφαλον καὶ πολυβράχιον*, a nonnullis pro summo Numine omnia in mundo dirigente habitum; e cujus sanguine filius natus, maximè arcitenentis vices, contra gigantem *Sagatracavagen*, quingentis capitibus milleque manibus instructum sustineas. Sedes deastri *Vistnum* statuitur esse in mari lacteo, nymphaeae floribus feraci, hinc Nymphaeae floribus insidens saepius *Vistnum* aliisque Indici deastri pinguntur; id quod testatur *αὐτόπτης* illustr. *Kaempfer*. *Exot. Amoen.* Fasc. V. p. 880.

Ren literatis, et vulgo item *Hatsis* et per Indiam *Taraté* dicta Nymphaea, est Indica sive Aegyptia Faba *Prosop. Alpini*, Planta paganis sacra, cujus flore aras sanctorum exornant, eidem insidentes depingunt deos, ac pias morientium animas coelum petere docent. Sed de his fusius in *Schediasm.* de *Papavere palustri Apuleji* sive *Nymphaea*.

Scrofularia igitur Malabarensis, aequae ac Nymphaea, est idolo Vistnum sacra; de cujus numinis metamorphosis, infidelium Malabarensium aliorumque Indorum mysteria fidei fabulosa continentibus, magno labore egit Plur. Reverendus vir Phil. Baldaeus, verbi divini quondam in Indicis his oris Minister, in *descriptione Regionis Malabar, Coromandel et Ceylon*, cum recensione Idololatriae incolarum hujus tractus Indiae orientalis, qui non contentus largiorem descriptionem diabolici hujus cultus dedisse, figuris pariter aeneis monstra illa imprimi curavit.

Cur autem haec *Soladi-Tirtava* idolo Vistnum sacra fuerit, conjectura assequi non licet; forte ob illam, quam de hac Scrofularia planta refert, qualitatem Excell. *Bodaeus a Stapel Comment. in Theophrast. Hist. Plantar.* libr. VII. p. 759. a. quod prae reliquis plantis diutissime vireat. Sic enim ille: *Memorable est, quod quidam referunt, vix aliam reperiri herbam, quae diutius vireat, et ab interitu vindicetur! Germaniae quaedam mulierculae in vigilia divi Johannis in tabulato suspendunt, parietibus quoque imponunt, super januas collocant, quibus in locis longo tempore viget, viridisque permanet, et continue repullascit, adeo ut circa festum Nativitatis Domini nostri Jesu, virentem adhuc eam inveniri liceat.*

Perpetuo virente coma, et elegantia omnes scrofulariae species supereminet, Scrofularia peregrina frutescens foliis Teucree crassiusculis illustr. *Breynii Patris Prodr.* 46. vel ex mente magni *Plukenetii* Scrofularia Telephii foliis Aethiopica; qui pariter hariolatur *caa-atayam Brasiliensium*, sive *Erva de purga de Jean Parris* Lusitanis dictam esse, *Pison. Histor. natur. Brasil.* libr. 4. c. 53. p. 230. quae licet laete virescat et subamaricantis saporis atque diureticae virtutis sit, aequae ac aliae scrofulariae, foliis tamen, quae figura et magnitudine chamaedrios et veronicae folia refert *Pisoni*, emmenagoga insuper et purgandi per inferiora efficacia, plane singulari et specifica, differre videtur a Scrofularia peregrina frutescente foliis Teucree crassiusculis. Hanc tamen ob elegantiam et perpetuo virentem comam, caeteras omnes scrofulariae

lariae species antecellere, ideoque inter amoeniores plantas a Florae cultoribus optimo jure poni posse, credit *Celeb. Hermannus Hort. Acad. Lugd. Batav. p. 546.*

Erigit enim e radice, in contortas fibrillas abeunte, caules rectos, firmos frutescentes, altitudinis sesquicubitalis, quadrangulos, virides, striatos, geniculatos, frequentes in ramos divisos, quos ad singula genicula cingunt folia crassiuscula, subrotunda, crenata, unguem vix excedentia, vulgaris Teucree facie, parte inferiore bina adversa, superiori vero solitaria. Flosculi insident exiguis quinquifidis caliculis scrofulariae ruta canina dictae simillimi, monopetali, subrotundi, in quinque lacinias quasi totidem petala dissecti, petalo superiori purpurascente bifido galeae instar, binis lateralibus auriculatis pallidis, imo labiato exiguo purpurascente, profluentibus e medio rictu staminibus candidis, apiculis purpurascensibus donatis. Flores excipit vasculum subrotundum, acuminatum, bicapsulare, in duas carinulas dehiscens, continens semina exigua fusca. Propagatur feliciter ramulis quam seminibus; quod ultimum ex immarcescibili plantae virore provenire autumo.

Haec ipsa perennis quasi Scrofulariae viriditas peculiare adhuc insitasque plantae virtutes arguit, cum Deo et die adhuc eruendas.

Neque tamen, quod denique addam, Malabareses ac Indicae Scrofulariae haecenus recensitae aequae, ac *Liquitaja Brasiliana*, commune quid habent cum Scrofularia Indica capitulis maximis descripta *Hist. Plant. Job. Bauhini L. XXX. cap. XXXIV. p. 423.* Conjectura potius nascitur, *Liquitajam* accedere ad *Brasilianam Caa-atayam* modo descriptam, et a Chirurgo Gallico ex *la caa-ataya, liquitajam* detortam esse; quam tamen conjecturam nemini obtrudo. Haec occasione traumaticae Scrofulariae internae virtutis dicta sunt.

OBSERVATIO LXVI.

Dn. Johannis Georgii Liebknecht.

*Syrmatum et Coruscationum Borealium, d. 20. April. seqq.**An. MDCCCXVI. in Horizonte Giesseno obser-
vatarum.*

Quae natura sparsim exhibet phaenomena, eo sunt curatius observanda et conservanda, quo certius deinceps collecta nos ad penitiorum universi considerationem deducunt, et posteritati demum certiorum indepetendum forte ipsius naturae nexum docent. Exemplum dant *Boreales Coruscationes nocturnae* (seu ut alibi vocavi in *Actis Erudit. Lips. an. MDCCCXI. p. 325. Luculae Boreales*; ubi et sat notabile recensui phaenomenon) quarum superior annus cum insequente hoc MDCCCXVII. huc usque fertilissimus fuit. Tantis autem scatent istae difficultatibus, ut doctissima inde omnino ingenia habeant, quid certius hodiernum statuere debeant, quam antiquiores potuerunt; nullis observationibus nec instrumentis accuratioribus adjuti. Ego quidem omnem fere aetatem perquisivi, habitis more academico hac de re superiori aestate lectionibus publicis, institutisque observationibus variis, at parum certi apud veteres inveni; quas medium aevum, spissum illud et tenebris involutum dedit, aptae sunt et animis et temporibus fabulosis historiologiae; quare nostro tempore qui inhaerent, videntur certiori via incedere et venire citius ad metam, quam forte intendunt. Interea non plane negligenda sunt illa phaenomena, quae medium et antiquius aevum refert; modo rationes quas addunt, molestae imagines et tristissima fata, quae inde fingunt et pingunt libere pro cujuscunque rei affectu et effectu, quem optant vel timent, a re ipsa amoveantur. Sic exinde saltem cognoscimus, quod unus prae altero anno in una altera regione etiam in nostris oris, frequentiores dederit ejusmodi adparen-

tias, ut alias inde colligendas utilitates jam taceam, quas sedulo et laboriose conquisiui. Equidem in eo fui, ut longiorem quandam istius rei considerationem publicarem, ex parte maxima elaboratam, una *cum tempestatum per integrum et diversos annos indicato aequilibrio*, quod observationibus variis comprobavi; verum tam annum Rectoratus mei Academici munus, quam negotia alia impediuerunt, quo minus laborem persequi et partum hunc eniti valuerim. Et quia nuper demum magni nominis vir certiore me fecit novi et ejusdem generis phaenomeni, nec desunt qui antea dictum chasma saepius urgent; nolui praesentes has meas observationes ulterius retinere, ne ita dictae metae obesse vel interiisse penitus videantur.

Nimirum ann. *CIO* *IOCC* *XVI*. d. xx. mensis April. percrebuit rumor, fuisse visum supra urbem nostram nocte praeterita signum aliquod igneum, quod vulgus, quasi certo futuri incendii praesagium, vocat, *ein Feuer-Zeichen/ Brand-Zeichen/* in bombardae cujusdam longioris *et iner Flinden* forma, cum multis hinc inde volitantibus globulis igneis. Et quia de lueula illa singulari d. *xvi* *i*. Martii, multum ex Hassia inferiori, Saxonia aliisque regionibus offerebatur; per integrum tempus admonui sedulo meos auditores, ut mecum *in*vigilarent astris, coelumque intuerentur saepius, licet isthaec d. 17. Martii in nostro Giesseno Horizonte nec in vicinis aliis visa fuerit; siquidem ipse de hac ad Eminentiss. aulam Moguntinensem scribere iussus. Sed d. 20. Aprilis praeter r^umorem illum parum specialius relatum fuit; nihilo secius eodem die convocatis nonnullis Auditoribus meis, observatorium publicum adscendi, ut saltem more recepto astra illis familiaria redderem; ubi ne tunc quidquam insoliti deprehendimus, praeter singulare quoddam versus septentrionem cum stridore pergens meteoron, id quod notabiliter magnum ad ragerarum modum lente surgendo permultas spargebat utrinque lucentes stellulas et scintillulas. Tab. III. Fig. 1., quae tamen post explosionem cum ipso corpore, sursum, deorsum emissae, evanescebant. Vix tale quid haec memorassem, nisi postero die a cursorio nuncio ille

prior

prior rumor et timor fuerit auctus, dum narravit, se Gissam proficiscentem nocte elapsa in coelo sereno magnum ignis globum seu corpus supra urbem haerens vidisse; quod ideo procul dubio idem cum nostro fuit meteoron. Fuerunt interea stellae versus coeli culmen conspicuae admodum, et illae horizontem versus exhalationibus, quasi tenebris, involutae; ut, ceu id temporis solet, diem obtinuerit sudum. Hora 1x. min. 46. prope septentrionem adparebat lucula quaedam pallida, ast probe dignoscibilis inter jam dictas nebulas, horizonti adhaerentes, quae etiam crescendo, decrescendo incendii cujusdam in loco vicino suspicionem faciebat. Tubo mediante praeter istas exinde clariores vicissitudines, nihil amplius deprehendi quam quod radii ex nebulis ipsis ab horizonte notabiliter elati observarentur. Eyanescabant tamen hor. x. min. 48. penitus.

Die XXI. April. conveniebant complures, ut mecum spectatum irent astra, forte ob praedictum rumorem; quibus ego non defui, sed ad perlustrandum Jovis discum, qui d. 11. conjunctionem cum ♀re celebraverat, et commonstranda alia, tubum quendam melioris notae adsumsi. Vbi inter alia hor. 1x. minuto fere eodem, quo nocte elapsa luculam priorem cum suis mutationibus observavi, ad hor. x. min. 45. durantibus. Erat autem hac vice lucula multo clarior et ab horizonte longe elevatior, quam antea; quare in opinionem veni, ac si forsan Cometa posset subesse, quia de tali praesertim novellae publicae varia et vana tunc undique narraverunt. Interea nec in initio luculae A, nec in fine quicquam solidi, quod nucleum vocant, adparuit Fig. 2.

Die XXI. April. in eo eram, ut diversa adponerem instrumenta illustriora ad altitudines et distantias siderum capiendas, nuper reparata, quae etiam adscensum meum maturabant. Hor. 1x. min. 12. ad tauri cornua, ubi Jupiter haud procul tunc haerebat, stellam A Fig. 3. (quam potius chasma appellare oportet, nisi forma sic aliter suaderet) admodum rube-

scientemprehendimus; quae uti mox flammulam, mox ar-
 dentis carbonis figuram mentiebatur, insuperque locum incon-
 suetum tenebat; ita et varias cogitationes excitabat. Praeser-
 tim cum istaec longa adparebat oculis nudis min. 20; ast armatis
 duas licebat; bene distinguibiles, ibi notare stellas. Fiebat min.
 30. longior adhuc et lucidior, quam tubus etiam tribus notabat
 stellulis. Quibus observatis ego ad maximum tubum, quem
 tunc mecum habebam, nempe 12. pedes longum properabam,
 ubi interea spectatores quartam indicabant itidem oblongam, at
 differentem a proximis suo tantum colore sulphureo. Adplicato
 tubo novo sese egregium oculis objiciebat spectaculum, septem
 nimirum stellas. Quae praeter unam illi meridionali B. fig.
 3. quasi capiti inhaerentem C. in linea cum Horizonte parallela,
 ast ab hoc notabiliter elevata, existebant, nudis oculis conspi-
 cuae. Notabile erat, quod corpora duo extrema A. B. inter-
 mediis existebant majora, utut ista longa magis ad stellarum fi-
 xarum modum scintillarent, et in perpetuo motu ab uno extre-
 morum A ad alterum B pergerent. Accipiebant etiam duo
 extrema corpora A. B. caudas ad duas fere ulnas protensas et
 paulisper incurvatas, imo meridionalis capiti inhaerens iti-
 dem projiciebat caudam cum prioris illa conjunctam, sed bene
 distinguibilem, unde horridulum omnino erat spectaculum,
 duobus quasi oculis conspicuum, nec tamen ita diu durans.
 Nam intermediis globuli motu suo perpetuo veluti arcus fig. 4.
 adinvicem formantes, extrema adaugebant corpora, quae nunc
 obscuriora fiebant, nunc suam versus horizontem lucem resu-
 mentia, denuo emicabant; donec illud B. hor. x, m. 31. disparuit,
 et altera A. suam pariter caudam et colorem amisit, horaque x,
 m. 35. oculis nudis non amplius adparuit. Erat tunc altitudo ab
 Horizonte 15. grad. Circa horam decimam quoque illa lu-
 cula fig. 2. prioribus noctibus visa iterum micare coepit, septen-
 trionalior facta instar scopae cuiusdam vix ad dimidiam ho-
 ram durans.

Die 23. Apr. jam ante solis ortum, coelum sudum nunc versus orientem paulo rubescens cum Barometro a gradus 31. minuto $4\frac{1}{2}$ recedente ad 31° , m. 3. mutationem aëris et tempestatibus indicabat. Quae uti cum ipsa meridie coepit vento sufflante orientali haemisphaerium integrum nubibus obductum, vix ullam stellarum adventante nocte adpariturarum promittebat spem. Nihilominus ex multis alibi adductis exemplis constabat (conf. Maestlinus in consideratione cometae anno 1618. visi aetherei astronomica, Ricciolus in suo *Almagesto novo*, ubi de cometa An. 1618. viso refert, praecessisse istum faces igneas, trabes, globos de coelo cadentes) ejusmodi chasmata et syrmata fuisse instantium cometarum indices, vel certius si adfuerunt, illorum comites; quare in observatorio de variae concurrentibus circa arduam hanc materiam causis et diversis quoad cometarum originem doctorum sententiis quendam praesentibus auditoribus vi Statutorum Academ. discursum instituebam. Ubi inter alia in mentem veniebant verba OLAI RVDBECK in commun. Vpsaliensi ad STANISLAVM de LVBIENIETZKI in theatr. comet. fol. m. 352. Si flamma est, lumenve succensum in Cometa, postquam, corpus ejus est generatum, ut fit in stellis cadentibus, globisve, ignitis, aliisque similibus meteoris, natis ex sulphurea nitrosa et, vaporosa materia, quae perinde accenditur, sicut fuligo in camino, quae ad tempus non inflammatur, dum colligitur ex lignis, humidioribus, mox exsiccata ex aridioribus lignis vel calore foci, minima ex causa flagrat, non esset impossibile, si observatum haberemus a mathematicis, dum diligenter observant astra, nec vident corpus ullum solito clarius obscuriusve, eo momento, comparuisse cometam lucidi corporis, cum lucida longaque, cauda, satis manifestum foret, corpus illud igne flagrare. Sed, cui mathematicorum sors accidit? id potius invenimus, cum, eorum legimus observationes, nullum ab ipsis primo observatum esse cometam, sed vel ab rusticis nocturna itinera facientibus vel a vigilibus urbanis, vel ab aliis per plateas grassantibus

tibus etc. Sed haec dum, ne tempus spercat, cum observationibus aliorum recentiora meliorave sentientium adduxi. Hora ix. min. 6. emicabat denuo prior illa lucula fig. 1. die vigesima visa; cui, adplicato tubo longiore, complures adstantes nubes impedire radios percepi, quorum nonnulli cum impetu profluebant, daß man auch die Wolcken genau distinguiren konnte / und zu gleich sehen / wie dieses Licht viel höher als die Wolcken / und sehr penetrant gewesen etc. Cum quadrante etiam majori ejus initium A ultra 18. gradus elevatum percepi. Hor. ix. m. 13. in septentrione praecise itidem inter nubes spissiores videbantur duae ejusmodi luculae fig. 5. cum perpetuis mutationibus, quae minuto 25. crescebant; erant etiam istae inversae, in quantum ex nubibus licebat judicare, quae adeo spissae existebant, ut ne stellae quidem fixae potuerint percipi. Nihilominus syrma illud occidentalius fig. 3. hor. ix. m. 28. exinde denuo adparebat, disparente illa septentrionali lucula, id quod saepius hac nocte observavi, ad modum fumantis quasi elychnii, so daß einige meynen sollen / es wäre ein Blitzen gewesen; allein das öffttere Anhalten auf 6. bis 10. minuta horaria nicht nur / als auch die funcklenden und fliegenden Sternlein mit ihrem Anhalten hinter den Wolcken / zumahl in den vorigen Tagen / lehrten uns ein anders / die wir alles mit Augen angesehen / und wohl erweget; doch hat sich hor. x. min. 31. alles verlöschet.

Die xxiv. Barometron aequae ac aëris constitutio integra, vix quicquam promittebant. Conveniebant tamen nonnulli adscensum in Observatorium publicum urgentes; quorum numerus postea mihi et instrumentis ibi expositis videbatur molestus. Quod vero subsequentes attinet luculas, illae sub initio ortus Horizonti quasi adhaerebant. Nimirum ad 33, m. 30. versus orientalem plagam permagnus oculos nostros feriebat splendor veram referens stellam D, ad tria tantum minuta durans; cujus cum decrescencia dein ille oriebatur fig. 3. a septentrione 61. gradus recedens, prioremque suam ab horizonte altitudinem obti-

obtinens, cum socio suo et cauda, ut fig. 6. refert. Cur autem ille in D tam cito sese absconderit, ejus forte depressio vel nubes spissiores, ex quibus suum projiciebat splendorem, in causa fuerunt. Contra illa in fig. 6. egregiam monstrabat faciem, altitudinemque 21. gr. 6. m. utramque augebant mox duae aliae stellulae advolitant quasi; sed tunc quidem in eadem manens altitudine min. 53, colorem igneum mutabat, sicque subinde decrescendo tres alias fig. 7. in eadem altitudine excitabat stellulas, quarum duae extremas continuo commovebantur. Imo novum adhuc syrma oriebatur inde a septentrione 4° remotum fig. 8. adeo crescens, totiesque suam faciem in eadem altitudine permutans, ut vix potuerit distingui, donec post min. $14\frac{1}{2}$ penitus abiit.

Erat autem hoc tempus maxime notatu dignum; omnes enim hucusque recensitae luculae, et syrmata videbantur in septentrionem contendere, idque ideo, quod nunc ibidem duo, deinceps visa fuerunt corpora lucentia et ignea cunctisque recensitis altiora, quorum accuratam altitudinem equidem impedimenta non permittebant, ut caperetur. Erat etiam egregia istorum facies hor. min. 20. ix, dum caudas suas ad quartam ulnam longas projiciebant, ut perfectam crucem bene dignoscibilem fig. 9. formarent. Vnde simul cognosci possunt tot cruces, quas sibi toties in coelo visas, quoties syrmata ejusmodi adparuerunt, conceperunt superiora tristia secula accuratioribus, ut supra dixi, observationibus destituta. Duravit quoque haec figura septentrionalis longius, quam reliquae omnes; et quia subinde versus ortum novae oriebantur luculae, in eam quivis venit opinionem, ac si hae cunctae tandem versus integram hanc regionem, quam accurate quadrante majori subduxi, et delineavi, in unam quasi flammam coiturae sint. Fiebat porro, ut min. 33. in septentrione 6, deinceps 7 adparerent etiam min. 35. nudis oculis cognoscibiles stellulae ita, ut mediam majorem plane juxta fig. 9. circumvolitarent reliquae minores, illamque lucidiorem redderent in maxima ab Horizonte altitudine 25. gr. Post aliquot
tempus

tempus sese occultabant omnes, illamque fig. 3. denuo quasi excitabant icidem stellulis variis stipatam ornatamque maxima cauda flammante Fig. 10. fortassis ob ventum tunc temporis ex N.W. sufflantem.

Syrma septentrionale interim una cum illo fig. 3. atque aliis versus ortum, (quae ultimae tum meras referebant luculas) stuporem non exiguum ciebant, non ob splendorem solum, sed insuper ob faciem illam in septentrione tribus quasi oculis conspicuam fig. 11. quae circumcirca coronam admodum splendens exhibebat, adeo ut horizontem ex parte illustraret. Haec intuentes omnes, non sine stupore perceperunt. Praesertim cum quae antea fueram ominatus, nunc veluti evenire viderent; nam flamma inde exsurgebat als eine aus einem Feuer-Ofen steigende und flankende Pyramide von lauter Feuer/welche so heftig flammete und wallete/ daß sie auch ein Blendden und Schmerzen in unsern Augen verursachete / als das zu geschehen pfleget bey einem hellen Licht/welches man so ungefehr in der Ferne erblicket/ und starr anzusehen pfliget &c. extremitates quasi nebula inclusae erant, et ejus corpora tria fixa ad 20. gr. elata. Quanta autem flamma ipsa fuerit ob dictum stuporem et impedimenta capere haud potui. Extinguebantur successive reliquae luculae, exceptis illis, quae stellas habebant indeque varias mutationes tam coloris quam ipsius splendoris patiebantur. Vbi contra septentrionale syrma continuabat usque ad horam duodecimam, qua itidem remittebat a suo splendore, meque, ubi res ista vigiliam exigebat, insomnem, viribusque tandem deficientem dimittebat.

Die xxv. nihil amplius notatu dignum observavi, nec quicquam per dies reliquos. Interim quod reliqua attinet heic addenda, ad aliam occasionem differo, vel in supra indicato tractatu ut explicentur promitto.

(Gissa Augustam Vind. A. 1717. d. 14. Sept. missa.)

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. Joh. Christophori Sprögelii.

Stranguria et inflammatio sphincteris vesicae ex haemorrhoidibus coecis, curata.

Civis non infimae fortis nostrae urbis, haemorrhoidibus coecis laborans ex improvise insigni stranguria, quae calculum vesicae mentiebatur, correptus est. Chirurgus igitur vocatur, ut calculi praesentiam inquireret cathetere; sed in vanum tentabat vesicae introitum, sphincter enim ejusdem adeo erat tumefactus et inflammatus, ut catheter nullo modo, cum prae dolore aegri, tum prae constrictione sphincteris spasmodica impingi posset. Causa hac speciali et vera doloris cognita, suspicio omnis de calculo abjiciebatur, et de causa hujus inflammationis proximiori consultabatur auferenda. Haec nulla alia esse videbatur, quam affluxus nimius haemorrhoidalis circa varices dictas haemorrhoidales, per consensum sphincterem vesicae afficiens et inflammans. Dato itaque lenissimo purgante ex R° io dulci gr. v. c. f. q. conservae rosarum, per singulas tres dies tribus vel quatuor vicibus reiterato, interposita sola Tinctura Martis cum vino malvatico facta, aeger post primam laxationem hanc per Mercurium statim ab omni dolore vesicae et stranguria, sensimque, hisce continuatis, ab haemorrhoidibus coecis ipsis est liberatus.

Haemorrhoides non solum per arterias stricte sic dictas haemorrhoidales, ad ora venarum in ani tunica exteriori et interiori se aperientes, fluere, jam Hippocrati innotuit, qui et oris haemorrhoides agnovit, et D. D. Helwvich plura quam elegantissime de iis in *Ephem. N. C. Dec. 3. An. 9. Observ. 118.* differit. Per aures observavit easdem D. D. Ledelius in iisdem *Ephem. Dec. 3. An. 5. Observ. 265.* et Hippocrates maniam vidit in Alcippo ab haemorrhoidibus per metastasin caput petentibus.

tibus. D. *Job. Henr. Herlinus* quoque singularem tractatum scripsit *de praeternaturali, ac lethali fluxus haemorrhoidalis suppressi ad pectus translatione*, *Altenburgi*, 1716. 8vo. Nihil ideo est, quod miremur, illas ad vesicam moveri interdum. Deploratam hujus experientiam ante nos habuisse supradictus testatur *Dr. Helvich in Ephem N.C. Dec. 3. Ann. 9. Observ. 119.* ubi historiam aegri recenset, qui haemorrhoidibus vesicae correptus fato concessit. Adeo ut huic ultimae observationi nostra sit parallela, qua scilicet affluxus haemorrhoidalis sphincterem vesicae inflammaverit. Sed qua ratione, illa mortem inferente, cura hujus per solum mercurium, et tincturam dictam martis, ex voto successerit, paucis videamus.

Mercurium triumphatorem in medicina esse, *Goris* in tractatu suo, *Mercurius triumphator*, optime demonstravit, utinam simul praeparationes ejusdem, quas singulares se scire depraedicat, in usum rei publicae, more virorum bonorum, docuisset, ut eo melius ad accidentia varia morborum dirigi posset. Hinc hoc loco non plura de ejusdem vi absorbente, et acidum biliosum corrosivum, glandulas propagationes arteriolarum saepius erodens, sicque stagnationem sanguinis circa eas inducens, temperante, illudque in circulum redigente et dehinc per glandulas commodiores, vel per sedes, vel per salivationem educente, disseram. Tantum hoc dicam, nihil magis in aegro nostro indicatum esse, quam acidum ejusmodi biliosum corrosivum in massa sanguinea, quod anima per haemorrhoides evacuare tentarat; hoc vero in majori copia affluens ob spissitudinem simul ramificationes glandulas arteriolarum in tuniis ipsis arteriolarum, et circa eas prius dispulit et erodit, quam orificia aperire potuit, quippe haec, sero illo acri per glandulas abscedente, non facile operiuntur; hinc orificia haec compressa sunt, unde tumor vasorum haemorrhoidalium varicosus, quem potius aneurismaticum, cum magis in arteriis quam veis existat, quod alia occasione demonstrabo, vocarem, nisi communis opinio hanc vocem jam retinere suaderet. Obstructis itaque hisce glandulis, ad vicina loca in no-

stro

stro molimen factum est earundem, nimirum ad vesicam, sed eodem infelici successu, unde in ejus sphinctere stagnatio, tumor, et inflammatio. Mercurio itaque propinato, magna quantitas hujus acidi biliosi, statim prima vice decem vel duodecim sedibus, eliminata est per glandulas intestinorum, adeoque vasa sunt liberata, circulatioque liberior et suavior reddita; hinc dolores spasmodici in vesica statim remiserunt, et stagnans hic serum acidum corrosivum in venas recessit, sicque sensim et haemorrhoidum ipsi tumores recesserunt. Quod, tinctura martis vasorum roborante tonum, erat jam demonstrandum.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. Johannis Christophori Sprögeli.

Empyema ex Pleuritide neglecta per clysterem fortem curatum.

Clysteres intestina eluere, et partibus cujusvis ventris, infirmi, medii et summi, quam optimum solatium afferre, ratione et usu adeo omnibus probatum esse videtur, ut, nisi pudor subrusticus aegros ipsos ab eorum usu revocaret, *Langius* hodie vel sycophantas frustra quaereret, qui, si medicus peritus ad lenienda alvi ex obstructione aut intestinorum ulceratione tormina, aut calculi cruciatus, alvum clystere eluendam suaserit, et aeger id genus subsidii ob pudorem detrectaverit, blanditiis aegro illi subscriberent, et saluberrimum enematum usum velut paralyseos, quae horum torminum est pedissequa, causam infamarent, uti hujus in *Epist. 80. lib. 1.* mentionem facit. Non enim olim solum apud Aegyptios, quos Ibis avis eorum docuit applicationem, horum usus adeo frequens fuit, ut singulis mensibus triduo se purgarent vomendo, atque intestina diluendo, gratia sanitatis conservandae; neque tantum vis eorum nutritiva ad tempus, ab eodem *Langiol. c. ex Avenzoar*

edocta, et ab *Hildano* obser. v. 30. Cent. 4. exemplo comprobata, tam experientia *Galenii*, qui lib. 6. de caus. sympt. refert, nonnullis clysteres adeo ascendisse, ut vomitione redditae fuerint, item *Hildani* obser. v. 70. Cent. 6. et aliorum in *Ephemeridibus* hisce notatis passim ejusmodi observationibus nititur; quam, quod maximum est, fundamento illo firmissimo anatomico, *Baubini* in fine intestinorum tenuium valvulam esse fabulam, id quod *Bianchi* Epistola ad *Sancassanum*, in *Mangeti Theatri Anatomici Lib II. cap. 4. p. m. 300.* satis superque demonstrat; sed eorum vis curativa hodie adeo emerfit, ut ingeniosus apud Gallos Medicus, *Dn. Adrianus Helvetius*, in *methode pour guerir toute sorte des Fieures sans rien faire prendre parla bouche*, modum proposuerit, corticem de Peru in febribus cum successu per enemata applicandi, quam methodum *D. D. Albrecht* in *hisce Ephemeridibus* Dec. 3. Ann. 3. *Observ.* 127. illustrat, et insignem eorum usum, assentiente simul sollicitae prudentiae Medico, *D. L. Lentilio* in *Ephem. Dec. 3. An. 5. et 6. App. p. 130.* non immerito depraedicat.

Praeloqui haec libuit, cum casum explicare instituerim, quem honoratissimus *Dn. Parens*, *Dr. Michael Sproegelius*, Medicus Halberstadtensis, non ita pridem mecum communicavit his verbis: Accidit mihi ante non paucas hebdomades, ut vesperi vocarer ad virum quendam ex nostra familia, aliquot 40 annorum, ex neglecta pleuritide empyicum factum, cui, cum ex metu suffocationis ultima videretur agere, nec propter saniei foetentis copiam, qua fauces opplebantur, & cujus quantitas satis magna interdum tussi obscura protrudebatur, interne remedia amplius adhiberi possent, praeterea etiam aegrotus summe debilis esset, pulsus tamen viribus robustior animadvertetur, et alvus per duos dies obstructa, clysterem de subito satis fortem applicari curavi. Dictum factum Optatissimus sequebatur effectus, magna enim copia saniosae materiae ejusdem coloris et foetoris, qualis per fauces ejiciebatur, per secessum educta est, ut mane ad aegrotum accedens ipsum ad mensam sedentem et jusculum

Empyema ex Pleuritide neglecta per clysterem fortem curatum. 165

sculum cibantem invenerim. Quaeritur, per quas vias Archeus, seu hodiernorum medicorum Anima, materiam hanc pectori rupto abscessu infusam per alvum simul eduxerit? Scio communem Medicorum sententiam, naturam sibi fabricare vias nobis ignotas, sed nunquam haec opinio mihi satisfecit, nec credidissem veras de hoc affectu historias, nisi ipse cum admiratione hanc observassem. Haec Dominus Parens. Ad quae sic ego, quemlibet alium sensu suo abundare lubentissime patiens, responsum vellem:

Ex pleuritide neglecta empyema fieri, non est quod miremur. Sanguinem enim extravasatum, nec statim in circulum, redactum, in 14. diebus in saniem mutari, experientia non solum affirmat *Hippocratis in 5. lib. Aphorism. 8.* Quicumque, a jens, morbo laterali laborantes in 14. diebus non repurgantur, iis materia ad suppurationem vertitur; sed et ratio suadet, licet sanguis, quod *Drelincurtius* vult, in vasis suis stagnans non putreat, nec inflammetur, sed tantum coaguletur, eundem extravasatum, et in interstitiis glandulosis stagnantem, ab ambiente talem impetum pati, ut particulae ejusdem spirituosiores, putrefactionem alias praecaventis, in venas facilius abripiantur, et, quod idem est, discutiantur, reliquis aqueis et viscidis in putrefactionem et saniem abeuntibus. Hoc pus, nisi per sputa repurgetur, rupta vomica, in cavitatem thoracis effundi, atque aegros empyicos reddere affirmant veteres cum plerisque neotericorum. Eo, ajunt, aut suffocantur, aut liberantur, nisi probe spatio dierum quadraginta per tussim purgentur, quod hisce verbis *Hippocrates in 5. lib. Aphor. 15.* docuit: Quicumque ex morbo laterali fiunt empyi, id est, suppurati, si quadraginta diebus purgantur, a die qua sicruptio, liberantur; et *Galenus in Comment.* ait: nisi iis diebus per sputa pus totum expurgetur, putrescit, pulmonesque putrefactum exedit, atque ad tabem conducit; uti haec pluribus recenset *Prosper Alpinus lib. 7. cap. 19. p. m. 526. de praesagienda vita et morte aegrorum.* Ex hisce concludere intendunt, saniem istam per sputa expurgari debere, alvi que profluvium virtutis, (naturae scilicet) inbecillitatem, sputi reten-

tionem et deploratam suffocationem plerumque praefagire; minori itaque cum ratione purgantia applicari.

Quemadmodum vero nulla regula, ita neque haec sua caret exceptione, quando nimirum sanies ista in tanta copia adest, ut suffocatio instet, fauces sint repletae, nec spes vitae ulla affulgeat servandae, *ἐν θανάσεια* tantum aegro procuranda videtur alvo, imprimis, si eadem simul fuerit obstructa, clystere soluta, materiaque ex parte subducta. Quod licet aegrum rarissime ex orci faucibus eripere valeat; interdum tamen fieri posse, narrata satis affirmat historia. Sed qua ratione, quibusque viis, jam paucis inquirendum est.

Pleuritidem metastasi in parotides interdum, licet rarissime, terminari, testatur observatio *D. D. Mayeri Ephemeridum harum Cent. IV. obs. 38*; per universum corporis tumorem sanatam exhibet *earundem Cent. I. obs. 74*; per purpuram plures observationes restantur, et ego ipse idem Augustae Vindelicorum observavi; in podagram abscedentem etiam observavit *D. Ledelius in Ephemer. harum Dec. 3. Ann. 3. obs. 16*. Quae metastases omnes optimo successu sunt terminatae. Praeterea per sputum plerumque, saepius per sudorem et interdum per urinam pleuritidem curari quotidiana docet praxis; et imprimis hoc ultimum *Hildani obs. 31. Cent. 2*. Urinam nimirum pleuriticae primo turbulentam et rubicundam veluti admixto sanguine, deinde sanguineam, et denique omnino purulentam hunc morbum felicissime judicasse, testatur. De aliis morbis in pleuritidem versis, imprimis de communicatione pectoris cum cruribus, licet locis longissime remotis, nihil dicam; de quibus benevolus Lector *in Ephem. Nat. Curios. imprimis in earundem Dec. 3. Ann. 5. observ. 286. et Cent. VI. Append. p. 107*. plura videre potest.

Quas vias autem in hisce non tam procreationibus, quam resolutionibus et curationibus unius ejusdemque morbi variis effingere volumus alias, quam arterias ipsas, quae ad fauces tanquam locum cordi proximum certissime materiam afferunt,

ut *Joh. Antonid. Van der Linden in Manuscript. quod Excellentissimus Lentilius Miscellaneis suis Medicis adjunxit, ibidem p. 3. 214. b.* ait: quando sputum flavum excernitur in pleuritide, non video alias vias, nisi statuatur cum saliva excerni. Saliva autem non aliunde ad ductus salivales pervenit, quam ex arteriis. Haec enim pro veris vendito. Mirandum vero, quomodo materia illa ex loco affecto pene immutata perveniat, ut nobis signum praebere possit humoris peccantis et coctionis. Et tantum abest, ut, quemadmodum quidam volunt, rupta vomica vel abscessu, in cavitatem thoracis effusum vias alias se per sputum evacuandi quaerere possit, praeter ordinarias glandulas, ut potius, eadem rupta, nisi incisione pectoris evacuatio puris procuretur, qualem paracethesin *D. Dr. Riedlinus in Eph. N. C. Dec. 3. Ann. 1. obs. 126.* felicissime institui curavit, aegros plerumque suffocet, vixque unus ex millibus ab ea liberetur. Neque alias vias supponendas esse ratio sapienti cuius anatomico suadet, quicquid quidam de novis viis, quas natura sibi fabricetur nobis ignotas, sentiant. Venae enim arteriis capillaribus vel continuatae adhaerent, vel cum iis se osculantur, ita ut juxta singulam osculationem vas laterale separatorium ad glandulam perficiendam abeat, qualem fabricam vasorum lymphaticorum et glandularum ex *Guilielmo Covvper Tabula LIII. fig. 8. et 9. in Mangeti Teatro Anatomico edit. 1716, Tom. 1. p. 216.* ex parte exhibet. Rebus itaque sic stantibus facillime concipi potest, naturam nullis aliis viis ad Empyema, id est, suppuratam materiam, ex glandulis, id est, ex membranis, quibus glandulae a nervis subductae sunt, et in quibus continetur humor vel materia, vasis glandulae propriis corrofis, suppurata, educendum opus habere, quam venis, in quas sensim absorbetur vel potius intruditur humor dictus vi motus nervorum ibidem loci intertextorum, dehinc ad cor cum sanguine et per arterias ad glandulas alias pro secretionem ex gr. faucium et asperae arteriae in excreatione defertur. Sed quid opus est ulterius hanc theoriam rationibus suffulcire, cum, in
fan-

sanguine circulante pleuriticorum per venae sectionem emisso interdum pus instar sevi liquati inveniri, et cum ipso simul extrahi, quod neutiquam, nisi simul circumferetur, fieret, ex Observatione 71. in Ephem. Nat. Cur. Dec. 3. Ann. 1. et aliis sensus doceant.

Materia igitur, nostro rupto abscessu, et glandulis proxime adjacentibus pleurae et pulmonum membranae simul in suppurationem ductis, adeo abundans per impossibile omnis per glandulas faucium separari posse videbatur, et sine dubio aegrum suffocasset, nisi alia simul via ostensa naturae patienti fuisset. Alvum quidem sagacissima anima, operationem suam in aliam viam directura, prudentissime claudit, ut quotidiana docet experientia in febribus malignis et inflammatoriis, quo magis heterogeneum per sudorem, id est, glandulas subcutaneas expelli possit. Nec ab hac via frivole natura, id est, motus animae cum corpore sibi proportionato conjunctae, est seducenda, imprimis si materia est venenosa, vel subjecta sunt biliosiora, venenum enim illud vel biliosae purulenciae nimis ad intestina vocatae partibus illis nervoso-membranaceis maxime sensibilibus facillime diarrhoeam, inflammationem et gangraenam, id est, mortem inducere possunt. In nostro vero aegro, cum materia non nimis fuerit acris et biliosa, sed potius phlegmatica putrefacta, quod foetor demonstravit, anima auriga optimo cum successu, (quod alias in pleuricide, ob dictam rationem, lethale videtur,) glandulis intestinorum per clysterem fortem semel stimulis et apertis, statim equo reflexit, hancque viam secuta est, et aegrum a suffocatione, alias certissime subsequenda, liberavit felicissime; et hoc quidem nullis aliis viis denuo ab ipsa fabricatis, sed solo ordinario sanguinis per arterias meseraicas circulo administrante.

Tres nobis usus ex hac observatione in praxi innotescunt: (1) Glandulas intestinorum, imprimis crassorum, non solum serum quoddam pro lubricandis intestinis et emolliendis fecibus, quod plurimi cum *Peyero* volunt, separare, sed simul esse emun-

emundatoria vasorum meseraicorum, quicquid *D. Nuckius* contra veteres disputer, et per consequens totius massae sanguineae, si ad has vias per purgantia illius destinetur motus sepatarius, aequae ac glandulae cutis et renum ejusdem, motu ad hasce vias per sudorifera vel diuretica directo, massae sunt emundatoria. Et patet hinc ratio observationis *D. Dr. Helvovichii* in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. 3. Ann. 5. et 6. obs. 190. pag. 439.* qui fieri potuerit, ut aeger ab uno clystere sedecies et ultra dejecerit; quod tanta excrementorum copia non in intestinis crassis delituerit, sed, horum et tenuium glandulis semel apertis, a massa sanguinea, vel glandulis ad minimum intestinorum proximiori, separata fuerit. (2) Clysteres si non tutius, attamen aequae ac purgantia interna, glandulas hasce stimulare, et animae, heterogeneum sibi que incommodum et massa sanguinea separandi, viam monstrare. Licet enim quibusdam a prima fronte difficile conceptu videretur, quomodo fieri possit, ut per eos motus huc dirigatur; sciant iidem, non illud fieri tantum per clysteres, sed per animam ipsam, quae, solutis tantum organis secretoriis in primo apice, ipsa per circulationem prosequatur motum malum excernendi, et excernat tamdiu, usque dum massa sanguinea vel depuretur, vel, si haec tota sit impura, tandem illa ipsa expiret. Et (3) excretionem per alvum lenissime institutam in pleuriticis et hinc oriundis empyicis non semper esse timendam, quin potius, re alias desperata, suadendam, ex hac apparet historia. Ratum tamen interim est veterum praesagium, in pleuriticis et phthisicis diarrhoeas esse plerumque lethales: fit hoc nimirum, ceu proxime illud adnotavi, si corpus est biliosum et humores acres, vel si ulcera adsunt viscerum interna majora, tunc, alvi profluvio vel arte, vel ab anima ipsa, vel humoribus acrioribus producta, motu illo nimis irritantur intestina et inflammantur, vel ulcera interna magis augmentur, et omnino redduntur incurabilia; quaeque alias motu lenissimo sudorifero satis superque expurgari, et abstergentibus solis usurpatis consolidari potuissent, hoc motu nimis re-

vulforio magis exacerbantur, et aegros citius morti tradere videntur. Quibus vero corpus non adeo est biliosum, sed magis phlegmaticum, lenius purgans vel clysterem fortiozem minus obesse, quinimo prodesse, hac nostra fortassis docuimus observatione.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. Johannis Christophori Sprögeli.

De Peste per incisionem bubonum ante eorum intumescentiam curanda.

Multi quidem multa de pestis praeservatione et curatione scripta reliquerunt; nec male, cum non solum morbus sic dirus, qui omnium studium requirit, si modo remedium contra eum certius, quam hucusque datur, quod ab omnibus approbaretur, inveniri posset; sed etiam intricatissimus, seque hujus judicio hoc, alius alio modo curandum sistat, adeo ut, quemcunque suum momentum addere, implicitasque ejusdem rationes explicare, et cum orbe erudito communicare, rei publicae intersit. Quicquid autem disputent, id tamen omnes in fine confiteri oportet, varia medicamenta morbum hunc pestilentialem minus praeservare, minimeque curare posse, nisi in eo consistat eorum ratio operandi, ut massa sanguinea et aether microcosmi, quem alii spiritus animales, succum nervosum, vitam animaleam, vel archeum vocant, quam blandissime ab impuritatibus heterogeneis liberetur et depuretur, ne haec illam corrumpant, hujusve elasticitati remoram objiciant, quae alterutra mortis subitaneae in peste est ratio certissima. Hanc unicam esse indicationem, certo certius est, tantum in eo lis versatur, quibus viis caedem facilius eliminari possint, et quibus tutissime sint eliminandae. Hinc notum est, quosdam purgantia suadere, quosdam statim in diaphoreticis omnem salutem quaerere, quosdam purgantia cum sudoriferis et diureticis jungere, quale

quale Elixir habetur Antipestilentialia Gedanicum. Quantum vero hi ultimi cum primis peccent, et quam pestiferum sit elixir illud antipestilentialia? quam solertissime egregius noster inter primarios excellens Medicus, *Dn. Dr. Kirchhoff* in praefatione libelli dicti: *Vier Tractätlein von der ansteckenden Seuche!* welche Anno 1713. in das Herzogthum Nieder-Oesterreich eingeschlichen / der werthen Stadt Hamburg / und allen Nieder-Sachsen zu Liebe und Dienst nebst einer Vorrede von einer schädlichen Pest Medicin zum Druck befördert von einem Hamburgischen Medico, Hamburg. 1714. 4to: exemplis probavit, illudque consulentes ipsos peste dignos damnavit, et hoc de jure. Demonstrativum ejus argumentum in eo vertitur, quod natura ordinarie eos, quos sanat, per expulsionem veneni a centro ad circumferentiam in petechias, carbunculos, bubones &c. sanare videatur; purgantia vero motum hunc invertant, et venenum a peripheria ad centrum reducant, sicque necessario mortem plerisque, nisi robustioribus natura, inferant.

Huic naturae molimini etiam respondet novum illud experimentum chirurgicum, quod in hac observatione posteris relinquere liceat. *Eggebeckius*, Chirurgus nostrae urbis promissimus, cum A. 1713. quo pestis nostras quoque oras, proh dolor! petierat, copia ei offerebatur peste laborantium pauperum et miserorum, primus ejus fuit operator in nostra civitate, et non tantum decem, sed centum et plures, qui cum orco rationem habebant, hac adjuvante operatione chirurgica, eidem eripuit, adeo ut nullus, cui ante praeterlapsum febris aggredientis tertium diem applicuit, mortuus fuerit; merito itaque ei laus et honor manet inventionis.

In animum nimirum suum inducebat operationes naturae in peste curanda observatas, eam plerumque per expulsionem veneni in bubones &c. eandem curare. Simul ac igitur aeger ipsi offerebatur, qui de lassitudine, febris et dolore in inguinibus

conquerebatur, statim adhuc ante ruborem et tumorem glandularum in bubones abscessurarum plenarium, maturitatem indicantem, incisione obliqua profunda trium latorum digitorum longitudine loci dolentis cutem, pinguedinem et glandulam ipsam incidebat, digitis propriis ulterius vulnus dilatabat, et glandulam obstructam perfecte dilacerabat, ut liberior affluxus allidentis sanguinis, et effluxus materiae venenosae pararetur. Vulneri applicabat solum linteum rasum superimposito emplastro defensivo, quo mediante post 24. horas talis suppuratio succedebat, qualis per cataplasmata per decem dies vix acquirenda est, et hinc quotidie bis illud repurgabat. Febris statim post operationem remittebat, et vulnus elegantissime post tres vel quatuor septimanas, interne tantum propinatis vulgaribus diaphoreticis fixis, antimonio diaphoretico, lapidibus cancrorum cum cinnabari nativa praeparata, consolidabatur, nemine unquam mala symptomata ex hac operatione, (quod in quadam gravida, quae operationem eandem perpeffa curata est, et partum adhuc viventem ne minima labe infectum edidit, certe admirandum erat,) percipiente, nec ullo, cui statim ante triduum praeterlapsum incisio facta est, mortuo; quod si vero post triduum facta fuerat, non omnes evaserunt, id quod non tam incisioni, quam morae, et corruptae jam crasi sanguinis adscribendum esse videtur.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. Johannis Christophori Sprögeli.

Entero-epiplocele per operationem chirurgicam felicissime, abscisso Epiploo, curata.

Minime observationis rarioris titulo dignam aestimassem observationem jam recensendam de Entero-epiplocele, intestinis una cum omento per processus peritonaci in scrotum usque devolutis, felicissime a chirurgo nostro peritissimo

Egge-

Eggebeckio per operationem manuariam curata; nisi excellentissimus *Dn. Dr. Heisterus in Eph. N. C. Cent. V. obser. v. 85.* testaretur, epiplocelelem quidem esse affectum rarissimum, et a quibusdam in dubium vocari, entero epiplocelelem vero frequentius contingere rationi magis consentaneum judicaret, quam epiplocelelem solam sive simplicem. Licet enim hoc verum sit, ratio tamen hujus herniae tum structurae, epiploca super intestinis libere per se propendente, nec ab intestinis licet cum ipsis protruso, et restitutionem intestinorum omnimodo impediente; tum curae ejusdem, omenti particula abscissa, heroicae, illius publicationem non abs re futuram esse suadet.

Tertius jam praeteriit annus, quo laudatus Eggebeckius ad juvenem judaeum viginti octo circiter annorum vocatus, invenit miserum hernia intestino-omentali, ad sinistram scroti cavitatem, minoris infantilis capitis instar, extensa, laborantem. Per plurimas dies juvenis jam erat afflictus abdominis intumescencia, saevissimisque doloribus colicis, cum singultibus, vomitibus enormibus et sudoribus frigidis conjunctis, omnibus clysteribus et cataplasmatibus pro emollienda et reponenda hernia frustra applicatis. Considerando igitur symptomata non remissura esse, nisi intestina reponantur; haec vero propter intumescenciam et indurationem omenti minime posse emolliri, nedum reponi; de operatione chirurgica post plurimas persuasiones convenit aeger cum dicto Chirurgo, si modo symptomata leniri possent. Confestim idcirco hic, praesentibus medicis aliis, rem aggreditur, ne poeniteret aegrum resolutionis, sectioneque a regione inguinis oblique ad scrotum, septem latorum digitorum longitudine facta, incidit cutem et pinguedinem usque ad peritoneum; quo demum pertuso, statim ipsissimum omentum, extra anulum musculorum abdominis, per quem transit processus peritonei, in cavitate scroti, praegrandius tumefactum, vasisque sanguiferis, in quibus sanguis ob regressum difficilem jam multum erat coagulatus, maxime distentis, et pinguedine copiosissime repletum, et qua-

si scirrhum apparebat, quod inferius attolli poterat, superius vero anulum dictum adeo angustabat, ut neque omentum cum intestinis, neque intestina sine omento sola reponi possent. Quid hic consilii, nisi amputatio omenti? Arctissime itaque omentum ante anulum peritissima sua manu, sine singulari, ob coagulationem jam contractam, sanguinis profusione, forcice instructa praescindebat, quo facto omentum citissime se ipsum retrahebat, et intestina dehinc facillime reponi poterant, nec, quod alias raro evitatur, vasa spermatica cum testiculo appendente ullam laesionem ab hac operatione conceperunt. Repositis hisce, annulo pro ratione vulneris et dilatationis immittebatur curanda e linteo raso, hinc ille sensim sensimque se contrahebat, et ita cicatrice obducebatur, ut post mensem aeger ab hernia sua perfecte curatus evaderet, et adhucdum, abscissa parte ista omenti ejus in propria pinguedine apud nos servata, vivat. Haec simul ad hanc operationem adnotare liceat, quod statim, repositis intestinis, omnia remiserint symptomata, ea, que magna exceperit diarrhoea, qua maxima flatuum et applicatorum enematum copia, nullis symptomatibus febrilibus aliisque accedentibus, eliminabatur.

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. Johannis Christophori Sprögelii.

De

Amaurosi, Glaucomate, et Cataracta in uno eodemque oculo dissecto observata.

AD confirmandam simul Dn. Dr. Heisteri sententiam de cataracta, eam nimirum frequentissime esse opacitatem humoris crystallini, rarius membranam ante hunc concretam, haud parum conferre videtur, quod non ita pridem in cane, quem in gratiam discipulorum meorum chirurgorum dissectavi, observandum se praebeuit. Excellentissimus nominatus Dn. Dr. Heister

Heister jam quidem historiam cataractae lacteae in canis cujusdam oculo dissecto recensuit in *Ephem. N. C. Cent. IV. obser. v. 98. p. 469.* Cum vero in meo cane adhuc praeter obscuritatem humoris crystallini, simul corruptionem humoris vitrei et aquei, cum aridura nervi optici repererim, rarior et minus reticenda mihi eadem videtur observatio.

Jam per duos, tresve annos canis hic coecus fuerat utrisque oculis, adeo ut viis in domo sua assuefactus tantum ambularet, et ex gratia domini ipsum amantis, ipsique semper aliquid cibi praebentis satis laute viveret. Tandem chirurgi tyrones cum domino eius de ipso conveniunt, ut anatomiae eum tradat, sicque ad nos delatus strangulatur et dissectatur.

Cum in vivis aspiciebam oculos ejus, albi hi apparebant, et canis vera cataracta laborare videbatur. Curiosus igitur ego ex lite laudati *Heisteri* et *Vuoolhusii* factus, inquirebam in eosdem oculos, utrosque ex orbitis suis caute separabam, et bulbos eorum ab omnibus musculis et pinguedine liberabam. Statim singulare quid apparebat, cum digito lenissime pupillam fricarem, cornea tam friabilis in utroque oculo erat et exsucca, ut simul cum iride defricari posset, usque ad coalitum corneae cum uvea, sine ulla vel minima profusione humoris cujusdam aquei, humore crystallino libero, elato, et opaco statim, tantum per ciliaria filamenta connexo, nec ulla membrana, nisi propria, tecto, apparense; et jurarem, corneam non adfuisse, et uveam tantum crystallum firmasse, nisi filamenta quaedam albida cum iride defricata apparuissent. Oculum cum verterem, (uterque autem erat idem et eodem modo corruptus,) nervus opticus itidem erat exsuccus, vietus et corrugatus, vix filo mediocri similis, quem cum portione tunicarum posteriorum refecavi. Hinc aqua effluebat nigriuscula pauca foetida, humorque vitreus in propria membrana non aliter apparebat collapsus, corrugatus et exsiccatus, ac cerasum calore siccatum vel malum vietus, antrorsum erat cum humore crystallino per fibras quasdam ciliares connexus, in posteriori vero oculi parte liberior videbatur, aqua dicta nigra

nigra circumfusus; humore crystallino caeteroquin tantum in sua membrana opaco existente, nec ulla alia membrana obvelato. Facillime praeterea hic a cohaesione cum ligamento ciliari separabatur, qua separatione facta nihil, nisi foramen uvulae latissimum, iris enim, ut dixi, jam erat defricata, apparebat. Tandem quoque cum hunc humorem crystallinum difficarem, totus ille erat exsuccus, nec alio modo se habebat, ac crystallus sanus ex oculo vitulino decocto.

Ex hac observatione satis superque demonstrare licet, dari in uno oculo interdum omnia tria haec vitia oculorum, cataractam, glaucoma et amaurosin: Cataractam, sine membrana singulari in humore aqueo ante crystallinum concreta, humore crystallino ipso obstructo et exsiccato; glaucoma, corrupto simul humore vitreo; et amaurosin, exsiccato nervo optico. Unde vero haec vitia provenerint simul omnia, credo, primum amaurosin ortam et influxum spirituum in retinam et humores proprios oculi esse denegarum; hinc subsecutum esse glaucoma et cataractam, ablato nimirum motu in vasis hos humores vehementibus, unde stagnatio, coagulatio et exsiccatio eorundem humorum.

Quod si autem hoc in cane observatum, humanis oculis non ita accidere posse, in dubium quidam vocarent, iisdem idem, quod saepius laudatus *Heisterus l. c.* eadem ad ipsius observationem proclamantibus satis bene respondet, regestum vellem: hanc nimirum objectionem infirmo stare talo, quia oculus humanus et caninus nulla in re differant, ex qua concludi recte possit, quod id, quod in canino oculo contingit, non etiam in oculo contingere queat humano.

(*Hamburgo Augustam Vind. d. 18. Sept.*

A. 1717. missae.)

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Mater nunquam menstruo fluxui obnoxia.

AD foeminam tenuioris fortunae (nupserat vero hortulano) vocabar, ut lotii suppressioni mederer, quae per septem jam dies continuaverat. Hanc intellexeram nunquam solvisse tributum lunare, quamvis Lucina propitia septem liberos excluserit. Ipsam adiens, ex ore ipsius comperi, se quinquagesimum jam annum superasse, ast, nec virginem nec conjugem fluxu mensium fuisse inquinatam, ne quidem ab illo unquam tentatam; athleticam se vixisse et laboribus domesticis sat arduis, commode vacare potuisse; a partu manasse quidem lochia, ast longe minori flumine, quam in aliis foeminis observasset, nec inde quicquam damni in se redundasse; Matrem pariter vixisse mensibus immunem, et attingisse aetatis annum centesimum; aequè filiam, quam unicam peperit, (reliquis liberis ad sexum digniorem spectantibus) jam transiisse annum decimum octavum citra vestigium evacuationis talis uteri, vel quod inde male habuisset; se hinc metuisse, quin et haec mensibus sic tributum negatura; ast, quod maluerit ut eadem se ad morem aliarum foeminarum componat, se huic ex consilio medicastrij cujusdam propinasse pharmacum, a quo inter luctas vitae cum morte proruptio mensium fuerit insecuta, ut jam menstruatim uterus sanguinem pendat. Ante sesquiannum vero ipsi moerore ex obitu filii correptae, uterum sanguinem stillasse, et abhinc valetudini multum decessisse, addebat, ut ex mutatione adeo insolita ipsa credat diem emortualem fore proximum. Praesagium hoc eventus non vanum fuisse docuit, quando die nono suppressionis memoratae obiit.

OBSERVATIO LXXIII.**Dn. D. Georgii Dethardingii.***Haemorrhagiae faucibus.*

Observare hanc licuit Parenti meo b. m. in mercatore juvene, cui olim quidem familiare satis fuit sputum sanguine commixtum, ut ex consuetudine ne quidem ad illud attenderit; ast dum aliquando, Sirio urente, sub dioslongius obambulavit, observat domum redux, antiquo more sputum sanguine tinctum, ast tanto jam flumine ex ore manans, ut animam reddere videretur. Advolans parens et medicamentis contra haemoptysin frustra haecenus pugnatum esse comperiens (nec vero indicia solennis e pectore haemoptyscos adfuerant) depressa specillo lingua, videt sanguinis hujus scaturiginem ex faucibus pone uvulam rivuli in morem prodeuntem. Siphone ergo ita accommodato, ut appellere potuerit, injecta aqua alumine grava, hic insolitus fluxus cito et tuto fuit sedatus, et quem fauces orco volebant tradere, ex hujus faucibus strenue ereptus.

OBSERVATIO LXXIV.**Dn. D. Georgii Dethardingii.***Haemorrhagia ex ano.*

Quam familiares sint sanguinis excretionis ex tubo intestinali sub dysenteria, haemorrhoidum fluxu etc. tam inconsvetam et raram ego quidem judico sequentem sanguinis per anum effusionem. Foemina viginti quatuor annorum ablactaverat infantem, quem per biennium mammis admovent. Aegre vero se habuit ab isto tempore, ut tandem lassitudini cedens lectum peteret. Vocatus pulsus offendo aequalem, nec celerem, lotium pallidum cum multo sedimento, calor paulo
erat

erat intensior, sitis nulla, lingua humido rore madida. De quibus conquerebatur, erant vigiliae; faucium strictura, ructuum aegre surgentium molestia, quos, ut solent mulierculae, utero tribuebat, et artuum lassitudo dolorosa, ut hinc inde in membrorum vario situ levamen quaereret, alvus obstipata. Hanc jusculo prunorum solvere svaeram, illis lenioribus diaphoreticis obviam eundo, hoc obtinueram, ut somno succedente placido, omnia composita esse viderentur, corpore leni fudore madido. Ast tertio die, quo alvus mane sponte solvebatur, excrementis observaverant adstantes tantillum sanguinolenti fuisse commixtum, ac fieri solet, si quando durior et constipata alvus nisu duriori insequitur; sed a meridie praevia iterum dolorosa artuum lassitudine et faucium strictura, quando pedere ipsa sibi visa est, nullis praeviis torminibus, maximo flumine sanguis per anum ruit, citra quod tantillum scybalorum fuisset commixtum, et hic fluxus per vices tanta ferocia continuavit, ut febris lipyria accedente intra 24. horas animam efflaverit. Sanguis similis huic erat, quem lochia solent referre, omni grumositate, omni odore destitutus. An menses, quos tempore lactationis stato tempore viderat, sed qui ab ablactione nondum iterum fluxerant, huic haemorrhagiae enormi ansam dederint? penes alios sit iudicium: meae conjecturae eo tendunt.

*OBSERVATIO LXXV.**Dn. D. Georgii Dethardingii.**Facilitas deceptionis in inspectione Cadaverum.*

Deceptionem opticam incusare solent Matheos studio dediti; ast deceptionem in studio Medico aequae familiarem esse, magis adhuc in iudicio de vulnerum ratione, antequam inspectio ocularis accesserit, negari non poterit. Vocatus, chirurgus socio, ad inspectionem cadaveris militis, praecedenti die gladio occisi, ex vulnere non multum sanguinis manasse, et

praesentes referebant, et linteamina monstrabant; subito tamen inde occubuerat. Vulnus quia inflictum erat, sub clavicula dextra, medio circiter loco, humerum inter et sternum, ac sursum tendebat, nec aliud quoddam laesionis vestigium; (equidem pectus sinistrum livido colore cutem tenus videbatur tinctum, sed quod sicuti tribui poterat, vel pugnis sub conflictu acceptis) merito hinc suspicio erat, gladium perforasse quandam subclaviarum. Jussi hinc, integumentis remotis, sterno deorsum declinato claviculam provide tolli, et ipsemet in vasculorum memoratorum laesionem sollicitè inquisivi: at, omnia hic salva esse, comperi. Quod vero hoc vulnus fuerat mortiferum, et sanguinis fluxus vasis laesi indicium, non minus regio clavicula superior, tam dextra, quam quae ad sinistrum collum spectabat, suffuso sanguine obfusca, suspensa porro manu in venam jugularem externam inquiri et offendi, hanc transversim, leviter tamen, sauciatam; sed dum scrutando pergo, en! non modo jugularis interna ultra medietatem discissa, sed ictus quoque transversim penetraverat asperam arteriam paulo sub cartilagine annulari (ita ut subtus et desuper adhuc cohaereret) ac cuspis gladii in musculis colli sinistri lateris demum finem invenerat. Penetraverat ergo gladius inter costarum primam et claviculam dextram, salvis subclaviis, jugulumque petendo sinistrorsum deflexerat, cujus deviationis extus ne minimum vestigium.

(Rostochio Augustam Vind. d. 22. Sept.

A. 1717. missae.)

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyerri.

*De Citationis in vallem Josaphat eventu lethali, a causis
physicis derivato.*

PLuribus horrendis observationibus, quae de citatione in vallem Josaphat hinc inde referuntur, binas, quas haud ita pridem notavi, superaddo. Lethales autem eventus et fata subsecuta a causa naturali derivari posse, hic et nunc evinco. Foemina quaedam vidua et paupercula 40. annos nata, cum alia foemina quinquagenaria, causam coram summo, quod Werzlariae floret, iudicio agens, adversa valetudine afflicta, suam adversariam, siquidem lite pendente nec ex voto finita, in rerum egestate pereundum sit, coram divinum tribunal, vernaculo idiomate *vor Gottes Gerichte* / citaturam, minis haud obscuris asserit. Illa vero inopinata morte, post datum a pharmacopaeo purgans, quod lethales sine sede anxietates afferebat, defuncta, haec triumphos cum convocatis sororibus poculo hilaritatis agens ante victoriam, bonis litigiosis pacate quasi fruitura. Brevi post certior facta, quod ab adversaria defuncta in vallem Josaphat citata, animi quodam moerore, mentis perturbatione et sollicitudine discruciabatur, moestamque vitam ad sextam usque septimanam protrahebat, tandemque postquam *yix* per triduum lecto affixa, celerius opinione vivere desinebat.

Pari ferme modo vir primarius cum famoso quodam Advocato causam coram summo Imperiali iudicio per 20. annorum spacium agens, ab antagonista coram tribunal divinum citatus, ficulneas minas flocci pendere quidem videbatur, et cum ipsemet etiam ab adversa valetudine affligeretur, multivariis ambulacris tempus consumere curasque fallere quasi moliebatur. Ex consiliis celebriorum Medicorum vivens exactam servabat diaetam, ut nemo de longiori vita dubitaret.

At enim vero post trium hebdomadam decursum appetitu sensim abolito, senex suafore et impulsore credulo parocho, Medicis rationalibus neglectis, empiricam periclitationem eligebat, qua auri Tinctura, sale Anglicano, pilulis polychrestis, pluribusve nescio quibus arcanis, quae verbis sesquipedalibus ad coelum usque laudibus efferre sciebat medicaster, certissimam salutem sibi spondebat. Inde vero et praeprimis a pilulis polychrestis continuo alvi fluxu suscitato, vires mirum in modum depauperabantur, adeo, ut sub finem sextae post mortem adversarii septimanae, mente quidem optime constante, inter pias preces praeter spem et opinionem animam Creatori suo redderet. Non rimabor impraesentiarum, an citationes ejusmodi homini Christiano licitae? Quin potius Theosophis hanc litem decidendam relinquo. Id saltem probaturus, lethalia citationum fata a causis naturalibus arcessi et consilio rationalis Medici declinari posse. Hinc suppono (I.) Citationem in vallem Josaphat, nisi citatus de eadem certior factus, frustraneam esse. Neque enim unquam vel legisse vel audivisse memini, dictam citationem ulli fuisse exitiosam, nisi illi, qui de eadem certior factus.

(II.) Citatum terrore, maerore, curis, vigiliis et tristitia affici.

(III.) Ab assiduo moerore, terrore et curis, *τίκτεσι γὰρ τοῖς τε νόσος δυσμίαι*, morbos, id quod in febribus malignis et imprimis in peste toto die notamus, et mortem ipsam plures sibi accelerare. Exinde vero colligere licet, ab adversariis citatos coram tribunal divinum, praesertim si mali cujusdam vel injuriae sint conscii, quamprimum citationem comperiti sunt, magna quadam animi alteratione corripiti, praesertim cum per tot tristissimos lethales eventus haecenus fuerit comprobatum, citationes tales non fuisse frustraneas. Quemadmodum enim in judicium vel forum citatos et delicti vel injuriae cujusdam reos magna saepius animi subit alteratio: ita longe major alteratio contingere potest iis, qui coram tribunali divino rationem red-

reddere citantur. Hinc tales non solum terrore afficiuntur, sed moerore et mortis metu. Mox subsequuntur curae, producuntur vigiliae et anxietates. Qualia quidem phaenomena prostratus appetitus non potest non subsequi, vires depauperari et consequenter universa oeconomia animalis mirum in modum turbari. Usque dum circa citationis terminum acferre momentum, quod animo suspenso et ancipiti quasi citatus expectat, elater vitalis desperatione prorsus compressus, totalem sanguinis coagulationem causetur et sic subitanea morte extinguatur. Non aliter sane ac illi, qui moribundis assistentes, si forte moriens iisdem dixerit: Tu me propediem sequeris: seu ego brevi te traham post me, du wirst mir bald nachfolgen/ oder ich will dich bald nachhohlen; siquidem terrore corripiantur et inde moerore afficiantur, plerumque brevi vel aliquandiu post moriuntur. Id quod haud ita pridem pastori cuidam pagano, quem moriens conjux eodem modo fuerat allocuta, contigisse memini et pluribus aliis. Cum itaque ex hypothesi dicta morbis animi et spirituum accensenda quasi sit citatio in vallem Josaphat, quaestio jam ventilanda, an Medicus rationalis sua medendi methodo proficere quicquam queat et his casibus? De quo cum dubitandum non sit, paucis videbimus, quid agendum? Medicus itaque omnes nervos in id intendat, ut citato, praecipuis si mali conscius haud sit, ficulneas minas, panicum terrorem, ventorum strepitus, asinorum crepitus negligere et flocci pendere blandis verbis persuadeat, tritumque quasi inculcet:

*Hic murus aeneus esto,
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.*

Sin vero citatus conscientia minus recta forsan affligatur, Medicus omni modo studeat excitare et eum a terrore et metu liberare, facta consolatione, fiducia et spe, promissaque securitate. Impendat et operam, ut curarum pondus leniat ambulacris, conversationibus, colloquiis, jocis, (sicut enim vix praesentius irae remedium, quam jocus, ita et curarum est, ut experientia didici) ut hilaritatis pocula procuret, ut vigiliae et an-

xietates, si quae adsunt, anodyno blandoque somno tollat. Porro ad medicamenta confugiat balsamica, ambrata, aromatica, qualia esse possunt, Tinctura vitae, auri, coralliorum, essentia ambrae, spiritus et salia volatilia praesertim aromatica, species diambrae, diamoschu dulces, lactificantes Rhas. Galen. cum infuso Thee aqua cinamom. Reginae Hungariae &c. Vitatis apprime evacuantibus, purgantibus, vires atterentibus. Nam et vir citatus nisi a circumforaneo purgatione fuisset labefactatus, diutius superstes esse potuisset. Diacta lautiori simul servanda.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyeri.

De Cochleis seu domiportis vivis per alvum ejectis.

Puer tres annos natus, coloris faciei pallidioris, torminibus alvi subinde vexatus, aliquando praevis doloribus atrocioribus cochleam vivam seu domiportam, non sine exquisitissima doloris sensatione, cum excrementis pituitosis, instar spermatis ranarum conspicuis per alvum excernit. Torminibus autem parum vel nihil remittentibus et hinc parentibus consilium implorantibus, puero datur syrupus laxativus, post cujus usum mox tres aliae domiportae vivaces satis et hinc inde serpentes, cum torminibus et excrementis pituitosis denuo per alvum ejectae. Puero sequenti tempore, colore vivaciori praedito, et adhuc vivente et ex voto valente.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyeri.

De Melancholica veneficam se simulante.

Stupenda sunt phaenomena, quae Melancholicis saepius obvenire possunt. Sic persona sexus sequioris viginti et quod excur-

excurrit annos nata phlegmatico - Melancholica, veneficam se simulans, ultro sese offerēbat. incarcerandam et extremo supplicio afficiendam, ex causis: Quoniam non solum paucis abhinc annis binos pueros, germanos fratres suos interfecisset, verum etiam cum cacodaemone sub forma canis venatici rem habuisset et dracones peperisset. &c. Miserrima haec, postquam aliquandiu fuerat incarcerata et diversis vicibus examinata, tandem sententiam impetrabat; Ut Medici rationales eam visiterent, et in circumstantias rerum prius inquirerent, quam tormentis carnificis exponeretur. A Censoribus itaque hujus urbis ex ordine Medicorum Dn. Justo Andr. Schmidio Med. Doctori et Physico Ordinario antecessori meo p. m. Dn. Christophoro Hagendornio Med. D. p. t. Practico Megapolitano celeberrimo et mihi, latae sententiae exequendae sparta demandabatur. Constitutio Melancholica primo statim intuitu dijudicabatur. Erat praeterea corpus cacochymicum squalore et foetore (hircum quippe olebat) molestum. Omnia confirmabant gestus et sermo, utpote quae nihil magis in votis habebat, quam ut gratiose gladii supplicio (a rogo abhorrens) interficeretur. In caedem germanorum fratrum ejus inquirentes, ipsos contagioso quodam morbo, tunc temporis grassante et plures interimente, non violenta morte periisse deprehendebamus. In concubitu cum cacodaemone investigantibus patefiebat, insomniis deceptam fuisse. Scilicet cum interdum canem venaticum oenopolae in vicinia degentis ex fenestra carceris saepius conspexisset, noctu, tempore somni in insomniis quasi polluta vel incubo vexata, se cum cacodaemone sub forma dicti canis concubuisse firmissime credebat. Denique cum aliquandiu mensium obstructione laborasset, menstrua denuo experta, sub forma cruoris ex utero excreti, se dracones peperisse autumabat. Veratro autem, a saburra vitiosorum humorum, corpore et capite repurgato, mentem sensim sensimque mutabat, pristinae libertati postmodum restituta.

(*Molhusa Augustae Vind. d. 27. Sept. An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

De vera atque genuina Spiritus Vitrioli ant-epileptici Theophr. Paracelsi, atque exinde Mixturae simplicis, ut et peculiaris sulphuris Vitrioli anodynæ præparatione, eorumque viribus medicis.

INter ea medicamenta chymica, quae Theophr. Paracelsus in suis scriptis posteritati serio commendavit, atque paulo aperius communicavit, laudem suam tuetur spiritus Vitrioli ant-epilepticus et inde parata Mixtura simplex. Nescio autem, quo fato accidit, ut spiritus hujus ant-epileptici genuina præparatio secundum mentem Paracelsi non retenta, sed loco ejus, communis spiritus Vitrioli æcidus in Mixtura simplici substitutus fuerit, cum tamen elaboratio memorati spiritus Vitrioli ant-epileptici secundum præscriptum Paracelsi, non solum minores destillandi labores atque impensas requirat, verum etiam quoad saporem, odorem, & vires medicas, longe distet a communi spiritu Vitrioli acido; siquidem tantæ virtutes ant-epilepticae, quas Paracelsus spiritui Vitrioli ex sua præscriptione parato adscribit, in vulgari illo acido, et inde parata Mixtura simplici, minime inveniuntur, quamvis huic nunc receptæ, cum vulgari nempe spiritu Vitrioli acido paratæ Mixturae simplici, sua laus, in diversis aliis morbis, defraudanda non sit. Auguror vero hoc exinde contigisse, quod nimirum Paracelsus spiritus hujus elaborationem quidem indicaverit, enchireses autem quasdam pro more suo reticuerit; unde, cum hujus elaboratio secundum præscriptum Paracelsi tentantibus non succederet, pro falsa, frustranea ac impossibili habita, et ejus loco spiritus Vitrioli communis substitutus est. Et profecto me hoc non frustra auguratum esse, exinde colligo, quoniam aliis et mihi ipsi, hujus elaborationem plenariam, imprimis autem rectificationem seu

coho-

cohabationem repetitam non statim successisse, bene meminit et Paracelsus Oper. Tom. I. libr. de rebus natural. cap. VIII. p. 1053. ubi spiritus hujus Vitrioli ant-epileptici praeparationem docet, non obscure hoc sequentibus verbis ipse innuit, scribens: Nun sollet ihr auch wissen/ daß die Recepten/ von den ich gemeldet habe/ zum ersten zu machen den spiritum humidum Vitrioli, nicht mag klärlicher geschrieben werden/ denn es muß nur ein Artzt verstehen/ die Sudler Apotheker/ mögens nicht wissen/ denn sie habens nicht gelernet. Darum bey den Artisten/ Alchymisten/ bey den Laboranten/ werdet ihr allen Verstand finden/ was die Nothdurfft da erfordert. Proponit autem ibi Paracelsus praeparationem suam his verbis: Daß ich euch aber unterricht meinen Proceß, den ich damit geführet hab/ und einem jeglichen Artzt denselbigen rath also fürzunehmen./ sonderlich der fallenden Sucht halben/ die ihre Cur in dem Vitriol hat/ darum auch wir desto bessern und höhern Fleiß der Krankheit halben/ die dem Artzt befohlen seyn/ zu haben/ die Liebe gegen dem Nächsten erfordert. So ist das mein Proceß, daß der spiritus Vini werde in den Vitriol imbibiret/ nachfolgend destillirt/ wie ich angezeigt hab/ von den feuchten und trocknen spiritibus, wie obsteht/ (paulo ante autem docuit, daß sie den spiritum Vitrioli correctum von Colcothar distillirt 8. oder 10. mahl.) Demnach so das gemacht ist/ so befind ich/ daß diese addition grosse Ding thut/ so spiritus Tartari correcti hinzu gemischt wird auf den dritten Theil gegen dem Vitriol: Dazu auch der spiritus aquae theriacalis camphoratae uf den fünfften Theil gegen den Vitriolischen spiritus, alsdenn den franken administriret vor dem und der Paroxysmus kömmt/ oder im Tag ohngefehr etliche mahl: So sollet ihr wissen/ daß grosse Krafft in dieser Krankheit/ in solcher Arzney ist/ und dermasen so groß/ daß ich nicht achten möchte/ so es wünschen gilt/ ein bessers zuerdencken/ dann die Natur daselbst in ihr hat &c. Paulo post scribit: Darum so verstanden auch in diesem Capitel/ daß alle

Künste und Kräfte des Vitriols allein an dem liegt / daß der Spiritus Vitrioli wohl heraus gezogen werd / und zum höchsten graduirt : darzu auch mit der addition allein in das penetriren gebracht werde / damit das Centrum, Radix und Semen der Krankheit gefunden werde.

Totum itaque processum paucis his verbis complectitur, ut nimirum Vitriolum imbibatur spiritu Vini, postea destilletur, graduetur, seu actus imbibitionis et destillationis saepius repetatur.

Primus labor imbibitionis et destillationis prompte succedit, ast repetitio hujus actus, si nimirum spiritus prima vice destillatus et toti relicto Colcothari iterum affusus, denuo propelli et destillari debeat, haud amplius succedit, etiamsi summum ignis adhibeas gradum. Ut autem spiritus hic desideratus impetretur, atque cuncta rite ac expedite succedant, sequentes observandae sunt enchirēses:

(1) Vitriolum depuratum et ad albedinem vel flavedinem in radiis solaribus seu ad ignem in vase aperto, more solito calcinatum, irroretur spiritu Vini ad pulvisformem consistentiam, et ex Retorta terrea destilletur, appositō capaci vase vitreo seu Recipiente, ita leni ignis gradu prodit spiritus Vini odore vinoso sese commendans: quem, adhibito majori paulatim ignis gradu, insequitur spiritus Vitrioli blande acidus, qui utriusque conjuncti valde volatilem et odore sulphureo nares adeo ferientem spiritum constituunt, ut sub remotione Vasis Recipientis vix tolerari queat; absolvitur autem commodē plenaria haec destillatio intra *υυχθμρον*. Id quod post peractam destillationem in Retorta remanet, Coleochar sive Caput mortuum dictum, massa rubra, admodum porosa ac tumefacta existit; secus ac post vulgarem spiritus Vitrioli acidi destillationem fit, ubi corpus pariter rubrum, sed valde compactum reperitur.

(2) Peracta hac destillatione, relictum Coleochar porosum dividatur, et tantummodo tertia pars de eo recipiatur, ac tota memorati spiritus volacilis sulphurei quantitas affundatur,

atque

atque ex Retorta terrea vel vitrea luto obducta in arena successive iterum spiritus propellatur vel destilletur: Hac enchiresi impetratur prompte spiritus volatilis penetrans, odore grato vinum malvaticum vel hispanicum aemulans; spiritus autem Vitrioli acidus remanet in Colcothare, neque ulla ignis tortura e retorta expelli potest. Idem hoc contingit quoque cum spiritu volatili vinoso, si toti atque integrae prima vice relictae massae seu capiti mortuo affusus fuerit, ubi omni adhibita ignis tortura et artificio, nihil nisi forte pauca quantitas phlegmatis, destillando extorqueri potest. Atque haec est causa, quod multi processum hunc, ignorata hac memorata enchiresi, frustra tentaverint, et postmodum rectificationem pro irritato atque falso habuerint.

3.) Quod si spiritum hunc volatilem altera vice e colcothare destillatum, ulterius cum Colcothare imbibendo unire et inde cohobare placeret secundum Paracelsi praescriptum, id semper cum divisione seu adhuc minore quantitate Colcotharis fieri debet.

His itaque enchirisis rite atque expedite impetrari potest genuinus a Paracelso Medicis tantopere commendatus spiritus vitrioli ant-epilepticus, de quo testari possum, quod tam solitarie quam sub mixtura simplici adhibitus, in multis epilepticis praesentaneae sedaverit paroxysmos, imprimis autem convulsivos illos symptomaticos ex passione hysterica, variolis, morbillis, aliisque impuritatibus sanguinis v. g. ex retrocessione scabiei etc. contingentes, ex voto curaverit, cujus efficaciam Paracelsus in similibus affectibus quoque commendat loco supra citato sequentibus verbis: Nicht allein wie ich gemeldet hab / daß solche Vitriolische extraction und Arcanum in der fallenden Sucht gut sey / sondern auch in denen Speciebus derselben gleichen: als nemlich in Syncope, in Ecstasi, und dergleichen: dar zu auch in allen Oppilationibus und inwendigen Apostematibus, und was dergleichen mehr Krankheiten seynd: auch in suffocatione matricis und praecipitatione matricis. Und noch vielmehr würde man Tugenden finden in

diesem Vitriol, als allein die ich melde/ so anders in den Nertz-
ten ein getreuer Fleiß wäre &c. *Abis in locis* Paracelsus hujus
medicamenti mentionem facit sub Spiritus Vitrioli diapho-
retici nomine in peracutis, et commendat ad interna apo-
stemata pulmonis, jecoris, lienis et pestem: praecipue vero
in pestis suspitione jubet cochlear isto liquore plenum ebi-
bere et sudare cum bonae diaetae regimine. Quomodo
vero Paracelsus has virtutes de mixtura sua simplici, cujus
potissimum ingredientis est, saepe memoratus Spiritus Vitrioli
ant-epilepticus, praecipue depraedicat, ita cuilibet patet,
quod, si quis has depraedicatas vires experiri gestiat, necessario
etiam hujus genuini Spiritus Vitrioli ant-epileptici copia instru-
ctus esse debeat. Sufficiant haec de vera atque genuina Spi-
ritus Vitrioli ant-epileptici Paracelsi, et ejusdem Misturae sim-
plicis praeparatione ac virtutibus medicis. Pergo ad alterius
medicamenti ex hoc labore proficiscentis, nempe peculiaris Sul-
phuris Vitrioli anodynini fixi descriptionem, cujus Paracelsus in
suis scriptis, quantum quidem scio, non meminit, licet alias
in commendando Sulphure fixo Vitrioli anodyno, admodum
solers imo ad hyperbolen usque facundus inveniatur. Consi-
stit autem hujus praeparatio in sequentibus manipulationibus.

1.) Supra memorato, post cohobationes Spiritus Vitrioli
ant-epileptici, relicto colcothari affundenda est aqua frigida de-
stillata pluvialis, quae illud quoad maximam partem solvet, ac
inde colorem rubicundum, instar Tincturae Tartari saturatae
induet; quo facto filtretur, et chartam bibulam transibit ad-
modum colorata.

2.) Filtratus hujusmodi liquor in cucurbita vitrea igni ad-
moveatur, usque ebulliat; vix autem aliquoties ebulliet, quin
statim se turbabit, ac exinde copiose pulvis subtilissimus instar
Magisterii se praecipitabit, fundumque petet: de quo clarifica-
ta aqua pluvialis caute defundenda, ac pulvis remanens aqua
dulci saepius edulcoratus, leni calore siccandus et postmo-
dum asservandus est sub titulo Sulphuris fixi Vitrioli anodynini.

Sapor

Sapor est fere insipidus ad mineralem seu lenissime adstringentem inclinans. Color est luteus instar sulphuris communis. Virtutes ejus sunt anodynae seu sedativae sub dosi gr. ij. iij. v. in podagra, aliisque dolorificis affectibus praesente atonia partium. Si sulphur hoc forti igne calcinetur, cum quidem constanter tolerat, sed induit colorem obscure rubicundum instar croci Martis, imprimis si Vitriolum assumptum fuerit martiale; sapor autem calcinatione insigniter alteratur, nimirum insensibiliter adstringentem vitriolicum mutatur.

SCHOLION.

Cum Paracelsus aliique plures ex posteriori et recentiori aevo Chymiatricorum et Medicorum unanimi fere consensu, Sulphur Vitrioli fixum, ceu excellens ac securissimum anodynum et sedativum medicamentum depraedicarint, atque mihi sub examine colcotharis, a destillatione Spiritus Vitrioli ant-epileptici Paracelsici residui, ex improvise eveniret, ut post ejus solutionem et filtrationem levemque ebullitionem, pulvis subtilissimus flavus magna in quantitate, et quidem absque ullo alterius rei accessu, se praecipitaret, non immerito suspicatus sum, pulverem hunc fortassis ejusmodi supra memoratae sulphureae naturae atque efficaciae esse; hinc pro plane inutiles negligere atque habere nolui, sed post debitam edulcorationem, aegri, caute propinare suscepi magna cum euphoria: et quoniam probe scirem, praecipitatum hunc pulverem ejusdem prosapiae subtilitatis et energiae esse, ac sulphura sic dicta fixa vitrioli anodyna a Chymicis vario modo passim descripta atque commendata (utpote quorum praeparationes antea varie tentaveram per praecipitationem, sublimationem, destillationem et extractionem, cuncta vero non alius quam terreae mineralis indolis tenerae, vel nondum naturam metallicam adeptae, vel ad minimum a particulis metallicis crassioribus separatae, reperi) ideo et hunc sponte praecipitatum pulverem eodem jure Sulphuris Vitrioli fixi nomine salutari posse existimavi, ac

veteres et recentiores Chymici metallorum vel mineralium particulas subtiliores et coloratiores, utut minime inflammabiles vel spiritu acido sulphureo praegnantes, sulphura appellarunt, praesertim cum quoad effectum medicum, et alias proprietates et qualitates Sulphuri Vitrioli anodyno attributas optime conveniat: nam non solum fixum in igne retinet naturam, verum etiam eandem virtutem anodynam possidet, ac aliis, quacunque ratione paratis Sulphuribus Vitrioli anodynis inest. Accedit hoc, quod itidem, ceu verum sulphur commune, spiritu acido intime mixto et unito adhuc gaudeat, qui sub calcinatione naribus, et post eam sapore vitriolico sat luculenter percipitur et manifestatur, atque hinc aliis praeparationibus, quae his qualitatibus sulphureis carent, praeferri mereatur. Praeterea hujus mentionem etiam ideo praeterire nolui, quoniam sine peregrino additamento, nullisque novis impensis, sed ex praeparatione Spiritus Vitrioli antepileptici Paracelsi, quasi gratis uaa impetratur. Ingenuè autem fateor, me tam praesentaneos et universales effectus anodynos et soporiferos neque in hoc memorato, neque in alio quocunque modo praeparato sulphure vitrioli nondum invenisse, quales alii, imprimis autem Paracelsus Oper. Tom. I. de rebus natural. L. I. c. 7. p. 1045. de eo celebrant: Nun wisset / inquit, von dem embryonato sulphure im Vitriol und seines gleichen / was species vitrioli seyn / als die Salia, daß sie gar wunderbarlichen Sulphur geben / indem so die corpora animantata geschieden werden von denen corporibus embryonatis, als von Salz / von Salgemmen / von den speciebus Aluminis, von den Vitriolis etc. Nun aber eine kurze Regel will ich euch ingemeine geben / daß alle sulphura von den Vitriolatis Salibus stupefactiva seyen, narcotica, anodyna, somnifera: Und aber mit einer solchen Proprietät / daß an dem Ort die Somniferische Art so ruhig und so mild hingehet / daß ohn allen Schaden sich abzeucht / nichts auf Opiaische Wirkung / als in Jusquiamo, Papavere, Mandragora etc. sondern gar mild / tugendlich ohne all Insectiv; darum ich

ich das zum höchsten lob / daß ein solch Somniferum, stupefactivum soll von der Natur selbst decoquiret seyn/ praepariret und corrigiret. Und dieweil wir Merkt alle sehend/ daß die Somnifera viel thun/ und grosse Dinge thun/ und daß aber in den Opiaten ein solch Gifft ist/ daß sie nicht zugebrauchen seyn ohne die Gestalt Quintae Essentiae: So sollen wir unsere Zuflucht und Verstand desto mehr setzen hin an das Ort/ dieweil wir wissen / daß viel Krankheiten seynd/ die ohn anodyna nicht mögen geheilet werden/ und alle ihr Cur in die anodynen gesetzt seyn von Gott durch die Natur. Darum bewegt mich dasselbige diesen Sulphur desto daß zubeschreiben: wie er gefunden wird / und wie man ihn zuwege bringt/ werdet ihr finden in den Alchymistischen Processen. Sie sollet ihr aber wissen von diesem Sulphur / daß unter allen der vom Vitriol am bekänntlichsten ist / daß er an ihm selbst fix ist: Zum andern hat er eine Süsse / daß ihn die Hühner alle essen / und aber entschlaffen auf eine Zeit / ohne Schaden wieder auffstehend. Diesen Sulphur sollet ihr nicht anders erkennen / denn wo es ist/ daß eine Krankheit durch anodyna soll curiret werden / daß dieser Sulphur thun mag ohn allen Schaden/ alle passionis leget er/ sedirt ohn Schaden alle dolores, extingürt alle calores, mitigirt alle grimmiige Fürnehmen oder Krankheiten: Und ist eine Arzney/ die in allen Dingen soll vorgehn und die Cur/ das ist das Confortativ Quintae Essentiae hernach. Was wolte einen grössern Arkt machen als die 2. Stücke allein über alle Apollines, Machaones, Hippocrates und Podalirios? Und merckent eben ihr Arkt/ daß der Sulphur heist Sulphur Philosophorum, darum daß alle Philosophi dem langen Leben seynd nachgegangen / der Gesundheit und zuwiderstehen der Krankheit/ daß haben sie in diesem Sulphur gefunden am trefflichsten: darum haben sie ihrem Begehren nach geheissen Sulphur Philosophorum und seynd eingedenck auch daß ihr ihn wissend zu gradiren / separiren und putrificiren.

Hucusque Paracelsus.

Quamvis vero hujusmodi a Paracelfo decantatae laudes et vires Sulphuris Vitrioli anodynī, nec ubique, nec in tam excellenti gradu sese exerant, (id quod genio Paracelsi atque priscorum Alchymistarum condonandum est, utpote, qui sua ad coelum usque faustuose efferre, omni modo tunc temporis studebant) sufficit interim, e Vitriolo aliquid produci posse, quod aliquos effectus laudabiles perpetrare, scilicet blanda vi motum nervorum praeternaturalem sedandi polleat, et quidem diversa ab opiatīs ratione: nimirum id quod opiata nervos fibrasque laxando agunt, istud contra hujusmodi sulphura mineralia praestant adstringendo, atque sic pro morbi exigentia illud, quod huic vel illi affectui quadrat, eligi et applicari potest; dantur enim casus, ubi opiata ob vim nervos relaxandi et quodammodo debilitandi haud quadrant, vel ob effectum cito transeuntem non sufficiunt, v. g. in variis morbis habitualibus chronicis, ubi ab Epilepsia, vertigine, Apoplexia, Paralyſi, Podagra etc. partes debilitatae sunt, ibi minerale et vitriolicum hujusmodi medicamentum sedativum et anodynum, justum invenit locum, quoniam non modo nervos laxatos roborat, seu leniter constringit, sed etiam ob fixiores suas particulas, e quibus constat, non tam cito subigitur, invertitur, et diffatur, hincque opiatīs certis in casibus praeferrī meretur. Hunc diversum ab opiatīs effectum anodynum etiam Paracelsus agnovisse videtur, cum sulphuris hujus vires ab opii, Hyoscyami, Mandragorae, aliorumque narcoticorum operationibus in supra allegato loco evidentē distinguit; in quo celeberrimus Sylvius quoque consentit, qui vim opii stupefactivam, et anodynī Sulphuris et Vitriolo parati virtutem pacativam toto coelo inter se differre ait Pr. L. II. C. 26. §. 31. quamvis differentiam hanc de caetero paulo aliter explicet. Quemadmodum autem anodynī hujus sulphuris vitriolici efficacia ab ejusdem vi blande adstrictoria non absque ratione deducitur, ita quoque nullum dubium est, spiritum ant-epilepticum vitrioli Paracelsi supra descriptum suas vires potissimum leniter adstringendo exserere, cunctaque alia medicamen-
ta li-

ta liquida, quae a vitriolo crudo vel ejusdem colcothare abstracta sunt, inter quae est usualis spiritus cephalicus beati D. Chr. Langii etc. de virtute vitrioli adstrictoria pariter participare et huic potiores vires debere, quod manifeste patet et spiritu vini a vitriolo calcinato abstracto, qui mora pulvisculum rubicundum sponte ad fundum dimittit. Ideoque in memorato spiritu cephalico B. D. Chr. Langii, aliisque medicamentis, ubi ab Autoribus additio vitrioli commendatur, temere illud omittendum haud est, uti communiter ex nimia sapientia aut ignorantia fit, nisi medicamentum potiori virtute roborante privatum esse velis.

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

Cura Pernionum exulceratorum facilis ac certa.

DEum benignissimum ad conservationem nobilissimae suae creaturae, hominis non solum regnum minerale et vegetabile ineffabilibus exornasse virtutibus, verum et ipsis animalibus praeter vires largissime alendi corpora humana, medicas quoque virtutes ad corruptionem et interitum corporum humanorum efficacissime praecavendum et removendum, quam elementissime concessisse, neminem nostrum fugit; imo ne plebejo ac extreme egeno mendico desit, quo se a variis gravioribus corporis affectibus liberare, ac Creatoris sui benignitatem ac providentiam uberrime agnoscere queat, abjectissimis et ubique fere obviis gratisque obtinendis animalculis, vires admodum salutiferas impertivit, quod inter alia invidiosum istud animalculum, mus nempe domesticus, pariter testatur, utpote qui ex toto combustus, cinerem praebet ad perniones exulceratos efficacissime et certissime sanandos: nimirum, ubicunque in membris frigore acerbius affectis, tumores cum rubedine, dolore, aestu etc. quos perniones dicimus, in ulcera erum-

punt sordida, chronica, facile repullulantia, optimisque remediis resistentia, ibi sane cinis de muribus combustis, si in ulcera haec sedulo inferatur, adeo convenit, ut brevi hujusmodi ulcera ex voto, sine ulla recidiva persanentur, id quod experientia in quam plurimis comprobatum habeo. Eundem hunc cinerem aliis quoque morbis tam externis quam internis mederi, ut mictioni involuntariae sive nocturnae, tussi refractariae, alopeciae, condylomatibus, ficibus, mariscis et moris ani, omnisque generis verrucis, ex Pharmacopoeia Schroederiana, aliisque autoribus, constat. Optimum praeterea Atrophiae remedium e muribus peti posse, testatur Observatio CI. Excellentiss. Dn. D. Joh. Conradi Payeri, Ephemerid. hisce Natur. Curios. Decur. II. Ann. IV. inserta.

(Lipsia Augustam Vind. d. 29. Sept.
A. 1717. missae.)

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. Joh. Rudolphi Zuingeri.

De

Dislocatione Vertebrarum cum Abscessu Abdominis succedente lethali.

CAementarius quidam adhuc juvenis ante quatuor circiter annos insigni nisu praegrandem lapidem suo movere locotentans, ex inopinato quendam in regione lumborum percepit auditque fragorem cum intensissimo statim cruciatu ac dolore conjunctum. Inspicientibus mox affectam partem apparuit prima lumborum vertebra sua sede naturali dimota, adeoque elevata, ac eam gibbositatis speciem formans, quam nonnulli *κόφωσις* appellare voluerunt. Ab eo tempore infelix hic juvenis difficulter admodum suae vitae et conditionis munia laborando obire, nec nisi baculorum ope incedere et obambulare potuit. Neglexit autem malum suum, unice juventutis
suae

suae robori confusus, donec tandem spe certioris sanationis fretus in vicinas Thermas, non inconsultis, quorum auxilium implorabat, sese reciperet, earum balneum usurpaturus, experturus. A primo autem balnei ingressu Ecchymosis statim in dextro lumborum latere exoriebatur, insignis illa magnitudinis et extensionis; ob quam non amplius baculi adminiculo incedere poterat, sed fulcris sive furculis subalaribus ad ambulandum opus habebat, quibus inter eundem inniti posset. Tum vero demum remedia in unum trahi, et causticum utrique Vertebrae lateri applicari coepit; sed hoc non obstante majorem in incessu difficultatem quotidie sensit, ita ut lumbis quoque suis erectus non amplius insistere, et stare, neque sese incurvare potuerit, impediente id vertebrae lumborum aucta luxatione, quam probe examinaturus Iatro-Chirurgus deprehendit in latere dextro illius loci tumorem mollem, ac humorosum, cui proia applicabatur Emplastrum maturativum ad praeparandam materiam inibi contentam, cumque tumor jam satis mollis esset, atque ad aperiendum maturus, novus apparebat tumor paulo supra Inguen dextrum, priori illi lumborum tumori apparenter respondens, unde consultum magis esse duximus, hunc potius quam illum aperiri; hoc itaque sine ulteriore mora facto ingens puris probe cocti quantitas effluxit, lumborumque tumorem ita mox disparere fecit, ut vix ulla ejus vestigia amplius deprehendi possent. Verum Aeger nihil plane melius inde habuit, quin apertum sic ulcus magnam semper copiam exhibuit nunc puris sinceri, nunc lymphae, nunc et chylosi humoris, idque continuis totis quatuor vel quinque mensibus, utut traumatica simul aliaque absorbentia, confortantia, et consolidantia Remedia in usum fuissent tracta; tandem enim hecticus, consumpta paulatim omni carne, viribusque prorsus exhaustis inter vivos esse desit.

Cadavere hinc ad aperturam concesso, cavitas Abdominis haud parum tumentis ac tensi plena conspiciebatur lymphae tantillum flavescens ac limpidae. Viscera, Hepar, Lien ac Re-

nes justo grandiore substantiae suae, alias minus durae, aut scirrhosae molem habuisse videbantur. In cava tamen hepatis parte tuberculum cysticum, nigricans, pure repletum occurrit; uti quoque in convexa extremitatis lobi superficie sugillatio sive Ecchymosis ingens comparuit. Pancreas, ventriculus, et intestina in statu naturali extiterunt. Mesenterium vero pluribus in locis inflammatum, coloris p. n. rubicundi aut lividi fuit: plerisque ejus glandulis existentibus nonnihil tumidis, nigricantibus, coagulato sanguine turgidis. Epiploon putrilaginosum ac sine pinguedine. Elevatis hinc abdominis visceribus, corpus aliquod insolitum in regione lumborum apparuit, quinque vel sex digitos transversos longum, duosque latum, duriusculum, quod apertum deprehendebatur esse congeries glandularum, magnitudinem avellanae nucis majoris exaequantium, scirrhosarum valde, crassa admodum pelle tectarum, et sebaceam materiam in sese continentium. Supra hoc corpus Vertebrae quaedam dorsi a se invicem ita disjunctae fuerunt, ut minorem inter illas digitum demittere licuerit. Superior harum vertebrarum, quae ultima erat dorsi, visa nobis fuit nigra, cariiosa, friabilis pene, suoque perioestio orbata; neque melioris conditionis erat, quae supra hanc existebat, penultima dorsi, utpote suo quoque magnam partem destituta perioestio, coloris praeternaturalis, mollis, squamosa, et aspera. Vertebrae lumborum, scirrhosarum illa glandularum congerie obtectae, totae similiter extiterunt nigricantes, molles, et putrida carie corruptae, non minus, quam earundem Epiphyses et Cartilagines, ita ut levi talium partium compressione spinalis inter illas medulla prodiret.

Post haec stylum in fistulosum inguinis vel Hypogastrii ulcus intrudebamus, qui ad os usque ilii sive coxendicis pertingebat, suo itidem perioestio nudatum. Cavitas quoque haec notabilis animadversa fuit, usque ad vertebrae lumborum penetrans, imo ulterius sed sensim angustiore sinu juxta vertebrae thoracis ascendens in cavitatem pectoris, in qua nihil observa-

bamus

bamus attentione dignum, nisi, quod nullus fere sanguis in corde vasisque fuerit repertus.

Verisimile proin est, Juvenem istum in vehementi, quem in dimovendis lapidibus adhibuit, nisu, quo quidem fragorem aliquem in lumborum regione persensit, non solum tendines, ligamenta ac nervos valide extendisse, sed quosdam etiam cum impetu dilacerasse, atque sic vertebrae luxationi, dolori, fragorique occasionem dedisse; unde postmodum per membranarum, ac filamentorum nervosorum communionem lerna illa malorum subsequuta fuit, dum e ruptis hinc inde vasculis effluens qualiscunque humor, isque putrefactus tumorem, abscessus, et ulcus sinuosum reliquaue pathemata post se traxit. Equidem visa est natura per biennii fere spacium vulnus internum sanare voluisse, quoniam toto illo tempore juvenis adhuc laborare potuit, tamque vehementes cruciatus et dolores nunquam persensit. Quamprimum autem Thermas fuerat ingressus, sanguis magis rarefactus, et effervescens particulas ad consolidationem tendentes dissociavit, stagnantes humores in motum putrefactivum concitavit, ac ita inflammationi, abscessui, ulcerique sinuoso vel fistuloso ansam dedit, a quibus tandem Hectica Febris producta hominem paulatina morte consumpsit, et inter vivos remanere prohibuit.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. Joh. Rodolphi Zuingeri,

Historia quaedam Empyematis funesti.

Juvenis Leodiensis, coquus ac simul venator, quintum vitae suae lustrum ingressus, hyberno tempore nimio opere frigidatus, atrocissimo lateris sinistri dolore punctorio corripiebatur, cum omnibus praesentis exquisitae Pleuriticidis signis. Tussis aderat aspera, sicca et subinde cruenta, cum excreatione rara materiae paucae: siccis inexhausta; sanguis aliquoties fuit

extra-

extractus, nullo cum Aegri levamine: inter haec ab Empirico quodam, nescio cujus suasu, purgans assumsit satis potens, ad materiam peccantem e pectore una vice exterminandam; hinc revera per unam et alteram hebdomadam purulenta multa per tussim expectoravit, ut aliquanto melius valere videretur; verum Empyemate succedente Orthopnoicus evasit Juvenis. Facies ejus intumuit, crevit in molem Venter, tumuerunt quoque manus ac pedes; sitis quotidie aucta, simul adfuit Febris lenta; anheloso pectore, non sine acerba tussi, purulenta quaedam, pauca illa, nullo cum levamine excreavit: quae ingurgitavit potulenta, haudquaquam sive quoad colorem, sive quoad odorem immutata, cito per urinae vias excrevit: Alvus liquida semper exitit, ingestaque fere cruda rursus deiecit: tandem post septem hebdomadarum intervallum hecticus, sanae mentis ad extremum usque vitae halitum compos, placide obiit, aeternae magis quam temporalis salutis cupidus.

Aperiendum cum permitteretur Cadaver, Abdomen mox occurrit conspiciendum, amplum illud, vastum, atque tensum; hujus involucris pertusis, cruciatimque ad latera positis, cavitas ejus pure et aqua conspiciebatur repleta; imo ipse quoque ventriculus, vasa plura alia, vesicaeque simul putrilagine infecta, purisque acrimonia erosa ac pertusa fuerunt, unde liquor omnis potus statim ventriculum transit, inque laceratam sive erosam vesicae substantiam receptus, per urinae vias ordinarias excretus fuit: immutatus plane, quoniam purulentae particulae transire simul haud potuerunt, neque cum urina permisceri. In Thoracis sinistro latere Pleuram maxime ulceratam, proximumque lobum pulmonis ex parte sibi adnatam, vel adglutinatum, totum putrefactum, sed et eam cavitatem Thoracis simul purulentae materiae copia repletam invenimus, a cujus pondere ductus thoracicus continue pressus dubio procul transitum chyli atque lymphae facilem impedivit, sicque ansam expandendis ubique vasis lymphaticis, tumori que abdominis

minis et crurum praebuit. Haec ex communicatione *Experientiff. Dn. D. Antonii Drelincurtii, Medici Verbigenfis in Ditione Bernensi.*

*OBSERVATIO LXXXIII.**Dn. D. Joh. Rodolphi Zuingeri.**Exenteratio Puellae Phtbifi extinctae.*

Mense Februario Anni 1714. in Orphanotrophio Basiliensi Phtbifi obiit puella quaedam, annos circiter quatuordecim nata. Hujus Cadaver dein lustrare atque aperire prolubium subiit; illud itaque in praesentia Philiatorum tum quorundam, nunc Medicinae Doctorum Clariss. *Dnn. Johann. Rodolphi Lavateri, Tigurini, Henrici Hermanni, Biennensis, Johannis Beckii, Thuna-Bernensis, et Joh. Baptistae a Planta, Engadina-Rhaeti,* aperuimus, ubi statim ad externum Cadaveris aspectum summam totius corporis maciem et consumptionem, qua vix cutis ossibus haerere videbatur perquam tenuis, deprehendimus: sublatis hinc integumentis communibus, separatisque abdominis musculis, quantum quidem per extremam maciem licebat, vidimus primum in intestino Ileo incipientem gangraenam, cum subintrationibus binis, spithamae circiter longitudine a se invicem distantibus. In sinistro rene, qui male conformatus erat, duos observavimus ureteres, qui e duplici pelvi descendentes, in medio versus vesicam itinere in unum coibant ductum. Renes succenturiati adeo magni comparuerunt, ut magnitudinem ordinariam in homine adulto quater superarent. Denudato femore utroque, cum forte ea digitis per longitudinem, abdomen versus, comprimeremus, polypi plures e venis intra cavum abdominis apertis prodierunt, quos primo intuitu vermes esse credidimus, sed penitius examinantes polypos esse vidimus. In pectore lobos pulmonis utrinque, grandes satis, sterno et costis arctissime adnatos conspeximus,

Observ. Acad. N. C. Cent. VII.

Cc

quibus

quibus ubique separatis et ad latera pressis, singulari encheirefi deteximus, atque perspicue distincteque monstravimus non solum ductum thoracicum, sed et ipsum chyli receptaculum cum multis hinc inde appensis vasculis lymphaticis, glandulisque conglobatis. Pulmones hinc incisi quantitatem ingentem sanguinis cum pure et sanie permixti fundebant, graveolenti admodum odore nares feriendo. In Pericardio lymphæ flavescens copiosa aderat, thalami vero cordis aperti nullos in se polypos, sed paucillum duntaxat sanguinis grumosi continuerunt. Cerebrum modo convenienti præparatum atque calvaria exemptum hinc inde in lobis majoribus conspicua satis habebat vascula lymphatica expansa. Glandula pinealis, magnitudinem phaseoli mediocris exaequans, tota quanta turgebat exundante lymphæ quadam viscida. Plexus choroidei vesiculis aqua repletis pluribus erant instructi: coetera, quantum quidem observare potuimus, bene habebant.

(*Ex comm. Nobil. D. D. Theod. Zuingeri.*)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. Leopoldi Emanuelis Binningeri.

De

*Vini et Aquae Potatoribus insignibus sibi met
Medicis.*

POST deditionem Vesontinensem, Ludovico XIV. Galliarum Regi factam, Regiæ loricatorum equitum Legioni Vesuli Comitatus Burgundiae statio refectioaria ad mensem unum vel alterum circiter data fuit. Militi cuidam ex hac, nomine *Carré*, habitus tamen non valde quadrati, pavimenti structoris cujusdam pauperuli assignatum fuit hospitium. Hic advenam pro viribus belle recepturus, ex unico, quod habebat, vini doliolo, thinnarum nostratium duarum cum quadrante, vel librarum vini præter propter 193. capaci, unam apposuit mensu-

mensuram, libris haud minus quinque aequiponderantem; hanc unico miles exsiccavit haustu, mox secundam, tertiam, et insuper alias, ita ut hospitis totum in uno pastu vel prandio fere evacuatum fuerit dolium; quod etiam revera factum fuisset, ni erga pauperulum aliquali miles affectus fuisset misericordia. Finito sic advenae nimis curto prandiolo, aedibus ambo fuerunt egressi, miles quidem in sodalium contubernia, ut pro more a singulis vini aliquot acciperet amphoras, (tunc enim temporis licebat quidquid libebat;) pavimenti autem structor rogatum ivit, ut a tali helluone liberaretur. Facti sunt ambo sui compotes voti: Miles quidem plurimos nactus hospites, singulis diebus ultra ducentas hausit vini libras civiles; cujus praedicta urbs oculata fuit proprio damno testis, non secus atque *Theologus* ille fide dignissimus, qui tanquam *Autopta* hanc mihi historiam d. 21. Januar. ann. 1713. coram aliquot aliis hujusce rei probe memoribus viris narravit.

Salubrius sibi consuluit *Hydropota* insignis, sibi ipse praeter spem Medicus, *Juvenis* nimirum aliquis *Metensis*, triginta propemodum annos natus, S. Themidos studio antehac additus, qui me in *Thermis* Lotharingiae *Plumbaris* mense Junio anni 1706. convenit, quippe ob denegatum sibi a Parentibus cum virgine peramata conjugium domo sponte exul, varias Lotharingiae et Alsaciae pervagatus urbes, tumida minus crumena. Hinc proin diversis eapropter curis ac sollicitudinibus agitato, tandem evasit hypochondriaco-scorbuticus, tristis semper, errabundis, ac insulse circumgyratis oculis lento obambulans gressu, nec non lividis per totam corporis peripheriam ab aliquot annis defoedatus maculis; Morbo suo, hujusque causis latina oratione mihi denuntiatis, interrogavit, num potus aquarum in istis thermis mineralium sibi profuturus foret nec ne? Importuno consultatori (celsissimo enim Principi meo tunc temporis in platea adstabam) potum annuo; quantum vero bibere deberet, ulterius quaerenti, quantum posset, retuli. Sequenti aurora fonti adstantem alloquor, quotque jam evacuaasset

cyathos interrogo, nonaginta aliquot continuos respondit, seque centesimum mox completurum esse cyathorum numerum, cyathus autem quilibet unciarum plus quatuor capax erat. Sinistrae consilii mei interpretationis increpatum a fonte arceo, atque bihoralem deambulationem suadeo. Altero mane eundem denuo ad fontem aquas mascule haurientem reperio, laxatis tibialibus, et collari, nonagesimum mox ebibentem cyathum. Referebat tum, se pridie ab aquarum potu toto corpore intumuisse, cum vasorum omnium insigni pulsatione, subortisque vomitibus, sudoribus, alvi secessibus, et urinae profluvio copiosissimis, indeque supra dictas maculas una cum coeteris symptomatibus prorsus evanuisse. Secundum hodierna die potum iidem secuti effectus Aegrum ita sanarunt, ut cum omnium stupore alacris, hilaris, laetus, ac bene coloratus in Plumbarii vico deambulet, paucisque hinc elapsis diebus perfecte sanus patriam repeteret. Obstructis, scorbuticis, lienosis, morbisque venereis affectis inutiles plane, si non noxiae observantur istae Plumbariae aquae: non dubito tamen, illas valde profuturas, si subjectum sat robustum foret, ut exemplo Hydropotae nostri duplam, triplamve dosim bibere valeret; sic enim pleno quasi gurgite perrepantes undae corpus, salibus peregrinis clutrianidis, obstructionibusque vasorum referendis haud impares facilius deprehenderentur.

OBSERVATIO LXXXV.

DN. D. Leopoldi Emanuelis Binningeri.

De

Vitri frusto ab annis 28. inter Ossa Metacarpi innoxie delitescente, ac sponte naturae dein expulso.

Reverendus Dominus J. N. W. Verb. Div. Min. mihi amicissimus, vitro dextrae manus volam, dum adhuc puer esset, sibi vulneravit: illius hinc portionem quandam e vulnere
extra.

De Vitri frusto ab annis 28. inter ossa metacarpi delitescente. 205

extraxit, totum exemisse ratus, consolidato dein sponte ipso vulnere. Hinc per viginti octo annos integros vitri frustum in loco affecto delituit, nullam inde molestiam ullo unquam tempore passus. Hoc vero sponte naturae tandem erupturum praecessit tumor, furunculi minoris adinstar, in superiori manu ab interstitiis ossium metacarpi extuberans, ex opposito vulneris pristini in vola manus facti, qui apice quodam subalbo puris intus latentis aliqualem notitiam dedit. Sed ecce guttula vix unica effusa pungens quid et solidum in tumore apparuit. Hinc demum anteaكتورum memor praedictus Vir Reverendus, de vitri intus delitescentis frusto nullus dubitavit, illud enim re ipsa jam conspiciebatur, digitisque palpari facile poterat: ejus vero apicem sensim magis protuberantem elapso tridui spatio exceperit basis, sicque sponte excidit frustulum integrum, figura trigonum, lineas quinque vel sex longum, quatuorque latum, postquam per tot ante annos absque ulla unquam molestia, siuve indicio in vola manus quietum haesisset.

Occasione hujus phaenomeni mentem nunc subit, quam infulse hodierno tempore vili habeantur pretio veteres illi, qui materiae suae Medicae tabulam remediorum heterogeneas res educendum adnexerunt: multiplici enim didici experientia, spinam cuicumque demum parti infixam, longe citius expelli, ubi vulnus, ejusque regio, emolliente unguento, vel axungia simplici viperina fuerit obducta, quam si aëri nudo libero, ac naturae soli totum fuisset opus relictum: sic enim partes externae, tali medicamine laxatae, interioribus tam vasorum pulsatione, quam tono suo proprio adversus peregrinum hostem valide insurgentibus, resistentia sua minus pares, hisce tanquam validioribus locum cedere, peregrinoque simul corpori exitum concedere parareve cogantur.

(Ex communicatione Nobil. D. D. Theod. Zuingeri.)

OBSERVATIO LXXXVI.

DN. D. Theodori Zuingeri.

De

Mensibus e Dorso cute fluentibus.

VIdua I. K. annos nata 38. robusta et vegeta, anno 1711. grávida, ex moerore ob mortem mariti incidit in febrim quartanam, per tres menses durantem; septimo dein mense ingravidationis sentit protuberantiam in dorso, venam tumentem sive varicem æmulantem, ad dextram spinæ in regione muscoli latissimi, quæ leviore frictione aperta sanguinem fundebat serosum, parca quantitate. Biduo hinc elapso rivulus hic cessabat, ulcusque sponte claudebatur. Perdurante autem febre circa finem septimi mensis foemina immaturo quidem, sed felici tamen partu excludebat puellam emaciatam, sed vivacem tamen et vegetam, quam ob lactis defectum et egestatem pulte farinacea et aquæ potu alebat. Lochia parce fluebant, neque durabant ultra diem et noctem. Dispulsa hinc febre papillula varicosa in dorso iterum apparuit, sponteque rupta sanguine manavit per aliquot dies, sine ullo dolore, aliove incommodo. Atque sic regulariter singulis mensibus fluxum patiebatur ordinarium, siccatis vel obstructis plane viis menstrui debiti. Symptomata coeterum nulla gravia experitur foemina, nisi quod appropinquante fluxus tempore tensionem in dorso sentiat, incurvationem corporis impediens, Papilla vero illa hucusque ad magnitudinem avellanae nucis majoris, rubedine quadam circumdata excreverat, cessanteque fluxu menstruo iterum subsidebat.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

*Hætica a scirrhotate Pylori ac Pancreatis proveniente
lethali.*

Civis Basiliensis, J. H. O. annos natus 62. postquam in secundo matrimonio frequentibus animi pathematibus exagitatus fuisset, ab aliquot ante mortem annis de variis corporis molestiis conqueri coepit, valetudinarius admodum redditus, nec perfecta unquam sanitate, quemadmodum antea, gaudens. Crebrae autem ipsius fuerunt querelae modo de obtuso capitis dolore, modo de quadam pectoris angustia, modo de ventriculi dolore, appetitu imminuto, alvi segnicie, modo de lassitudine membrorum, interdum etiam de aliquali nausea, stomachique ardore, aliisque morbosis symptomatibus, a quibus tamen in expediendis stationis suae publicae negotiis sese impediri non fuit passus, donec tandem symptomatibus quotidie gravioribus redditis, macieque corporis magis ac magis apparente, vires sensibiliter minui deprehenderet. In hoc statu itaque plurima remedia in usum traxit, mineralesque aestivo tempore aquas aliquoties debito cum regimine diaetae hausit; a quibus omnibus subinde melius habuit, tantum non integram corporis sanitatem adeptus. Ingruente autem anni 1717. vere graviora paulatim symptomata virum excruciare coeperunt; dum sensim ciborum assumendorum desiderium imminuebatur, citra conjunctam in principio sitim, membra de die in diem magis lassa evadebant, pergebant quotidie vires deperdi, corporis habitus jam manifeste, sed lento gradu decrescere, pectus angustari, tussis accedere, sicca primum, dein aliquando humida, cum serofo-pituitosae materiae excreatione: his dein non infrequens ardor ventriculi accedebat, cum aliquali asthma, quoties vel scalas aedium,

aedium, vel clivos urbis conscendere oportuit. Utut autem nulla statim febris sese dictis symptomatibus jungeret, somnus maneret satis bonus, urinae sufficientes et laudabiles excernerentur, alvus fere quotidie libera esset, noluit tamen valetudini suae multum fidere, tam crebro vacillanti, quin plura subinde *medicamina, alterantia* ac leniter *purgantia*, variis sub formulis a nobis ordinata, quotidie fere assumsit, quibus acidum potens, frequenter e ventriculo non sine ardore quodam per gulam exhalans, debellari, vomitiones subinde urgentes sedari possent. Usus est imprimis *pulveribus incidentibus, absorbentibus, resolventibus, antimoniatis, cinnabarinis, martialibus, viperinis, antihecticis: usus infusis aperientibus, referantibus*. Sumpsit etiam blandum aliquando *vomitorium*; bibere tentavit *acidulas, thermas Fabarias, lac asininum, serum lactis bubuli, juscula nasturcinis herbis alterata*; dedimus quoque *salia tam fixa, quam volatilia*; neque intermissae fuerunt crebrae stomachi *inunctiones balsamicae, emplastrorum applicationes, sacculorum herbaceorum impositiones, clysmatum emollientium et carminativorum infusiones*. In victus ratione nonnisi euchyala et cupepta fuerunt concessa, ratione etiam habita *gelatinarum cornu cervi*, aliarumque analepticarum. Verum his omnibus et singulis nihil in melius proficiebamus, quin symptomata quotidie magis ac magis ingravescebant, eructationes evadebant continuae propemodum, ingesta fere qualiacunque per unum alterumque diem in stomacho retenta, tandem indigesta per vomitum rejiciebantur: alvus indies segnior evadebat, vix unquam sponte sine remediorum adminiculo respondens. Per vomitum, utut frequentem et vehementem, nulla unquam bilis, succus amarus nullus excernebatur; sed acido-pituitosa potius cum ingestis materia prodibat, ardore insigni saepius molesta; gravantem in scrobiculo cordis dolorem perpetim sentiebat; abdomen intumescebat, ac tendebatur manifeste, copiosis flatibus, fere perpetim expansum; urinae tamen excernebantur adhuc sufficientes, nonnihil tinctae, sine ullius coctionis indicio;

ut per pylorum nihil ascendere, parumque descendere hætenus visum esset; pulsus evadere hæticus; sudores nulli vel rarissimi prodibant; cum tussi seroso-pituitosam tantum lympham, sed neque frequentem neque copiosam illam projiciebat; pectoris anxietas quotidie nonnihil augebatur, ut supinus in lecto neutiquam profunde amplius, imo nec alterutri lateri incumbere sine periculo suffocationis potuerit. Ultimis tribus vitæ suæ hebdomadis quæcunque deglutivit, vix amplius ad trihorii spatium retinuit, sed per vomitum, non ita difficilem amplius, copiose reddidit, de ardore faucium, gulæ, stomachi frequenter conquestus; unde appetitus maxime prostratus, sitis intensa, somnus irrequietus, urinae valde tinctæ, alvus sicca, macies summa, cum feбри continua intensiore, ægrum plane consumserunt. Dum itaque tam deploratam morbi conditionem observabamus, solis cardiacis hominem usque ad extremum vitæ halitum rescicere studuimus: octiduo autem ante mortem quæcunque vomuit, non solum liquida, sed nigra prorsus et graveolentia extiterunt, utcunque nihil plane assumerit, quod ejusmodi tincturam excitare potuerit: sanguis etiam aliquando præter consuetudinem e naribus profluxit. Tandem exhaustis plane omnibus viribus, abdomine manente tumido ac tenso, pedibus etiam nonnihil intumefactis, emaciatus coetera totus, d. 3. Septemb. anni 1717. placida cum morte vitam citra prævias convulsiones commutavit.

Ut itaque causa tam funesti, tamque diuturni morbi in apricum prædiceret, apertionem cadaveris haud difficulter concesserunt pie defuncti hæredes. Inciso proin cruciatim more solito abdomine, statim serum effluebat limpidum, nonnihil flavescens, mensuræ unius vel alterius quantitatem exæquans, in qua natantia conspeximus intestina, flatibus distenta, atque adeo corrupta, ut ubique sphacelata et nigra comparerent: Omenti plane consumpti nulla propemodum vestigia deprehendimus: semotis hinc dextrorsum intestinis, mox sese lustrandum obtulit Pancreas, naturali duplo majus, ob glandulas in tota sua

substantia intumefactas scirrhosasque durum, inaequale, atque insuper hinc indelivium et sideratum, duodeno ubique firmiter cohaerens: ipsius dein intestini duodeni portio ventriculo propior, crassa admodum et scirrhosa fuit: inprimis autem Pylori regio tota quanta, intus et extus, valde crassa, scirrhosa et dura extitit, incisaeque velut sebum concretum intra sese continere visa est: apertus hinc pylori canalis adeo angustus, strictusque fuit, ut vix stylum transmittere, minus vero eum expandere, propter obstinentem duritiem potuerimus; quae proin causa dubio procul extitit difficilis admodum deglutorum alimentorum descensus, hincque subsequens alvi constipationis, frequentisque vomitionis, cum hac ratione motus peristalticus ventriculi deorsum versus impediri necessario, sursum vero et retrorsum versus gulam magis urgeri debuerit. Hepar solito minus nobis videbatur, alias neque scirrhosum, neque alio vitio qualicumque infectum: vesicula fellis admodum parva, exigua, propemodum vacua: Lien, renes, vesica sine laebe: Mesenterium vero glandulis hinc inde tumidis, duris, ac livescensibus obsitum: Intestina siderata propter foetorem nimium exspirantem non aperuimus. Aperta autem pectoris cavitas dextra ultra mensuram, sinistra vero dimidiam fere mensuram ferri flavescens limpida continuit: pulmonis lobi utrinque pleurae fortiter adhaerentes hinc inde fuerunt inflati, ac spumosa multum picuita turgidi, quam aeger subinde excreando projecit: cordis thalami depressi et inanes, sine polypis extiterunt. Praesentes huic exenterationi adstiterunt viri experientiss. ac nobiliss. Dnn. *Christophorus Episcopus, hujus urbis senator et chirurgus, Job. Georgius Dolfus, Miilbusinus Medic. Candidatus, et Udalricus Reith, Curia Rhaetus, Philiaer.* Similem propemodum historiam notare datum est *Ephemerid. nostr. Centur. VI. Observat. 16.* ab Excellentiss. Dn. D. *Job. Melchiore Verdries* communicatam.

(*Basilea Augustam Vind. d. 6. Oct.*

A. 1717, missae.)

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. Joh. Friderici Weismanni.

Resolutio ligni syringae coeruleae, sive Lilac Matthioli.

CUM aliquando animum negotiis delassatum, tornando relaxarem, forte fortuna frustulum ligni syringae coeruleae, sive lilac Matthioli, in manus incidit, quod nos Germani *blau Hollunder Holz* vocamus; hoc inter tornandum tam suavem spirabat odorem, ut aemularetur odorem ligni Rhodii, vel potius fantali citrini: hac igitur re instigatus, statim resolutionem hujus ligni mihi proposui, ex qua, per analysin chymicam, sequentia obtinui.

Primo igitur hujus ligni rasurae $\text{ʒvj} \Delta$ forti, ex retorta destillavi, et obtinui phlegmatis cujusdam, saporem spiritus tartari experimentis in lingua ʒ\beta , quod phlegma miscui cum oleo tartari per deliquium facto, et spiritu salis Ammon. urinoso, ast nullam vidi mutationem; cum spiritu nitri corrosivo vero nebulas emittebat albicantes, et leniter effervescebat, manifestò indicio, adesse particulas alcalicas volatiles. Alius vero naturae spiritus ex retorta ad ʒi\beta prolectus fuit, hic enim cum oleo tartari p. d. et ocul. cancri mixtus, magnam excitabat effervescentiam, maximam vero cum spiritu salis Ammoniaci urinoso, quae experimenta manifeste acidum spiritum esse monstrant, quod clarius quoque conspiciebatur, ex mixtione tincturae martis coerulea cum hoc spiritu, ubi in momento saphirinus color destructus fuit, uti fit, si huic spiritus vitrioli affunditur. Cum oleo et spiritu vitrioli nullam monstrabat ebullitionem, vitrum tamen leviter incalescebat, uti observatur in mixtura oleo vitrioli ∇ communi. Syrupi violarum color coeruleus, mutatus est in rubrum.

Olei empyreumatici, instar olei foetidi ex aliis lignis producti, obtinui ʒiij , quod acerrimi erat saporis, et mixtum cum spiri-

tu nitri corrosivo nihil turbabatur, cum spiritu salis ammoniaci urinoso vero fortiter effervescebat, et fumum de se spargebat albicantem: oleum vitrioli rectificatum, mutavit hoc oleum in substantiam piceam rubram, et vitrum incaluit.

Alia postea via incedens, resolutionem hujus ligni aggressus sum, nempe ℥ij. hujus ligni raspati affudi aquam simplicem, per aliquot dies maceravi, et postea destillationem ex cucurbita suscepi, ubi una cum aqua destillata, valde amara et balsamica, prodierunt guttulae liquidae oleosae, quae in aqua frigida concredebant, et materiam instar cerae virgineae albicantis, saporis amaricantis, constituebant, ita quidem ut sapor exacte aemularetur balsamum de Copaiba. In calore magno, oleum hoc fit fluidum, in frigore vero adeo durum evadit, ut manibus instar cerae (quod admiratione dignum est) tractari, et ab aqua destillata, instar squamarum, spatula separari possit. Inter destillandum aquae innatabant flores nivei instar nebularum et florum benzoës, qui altum petebant, et in oleum abibant. Oleum hocce destillatum exacte refert odorem olei ligni rhodii, cum oleo santali citrini mixti, hinc quoque omni jure, hoc lignum, santalum Germanum dici potest. Ex ℥ij hujus rasurae obtinui ziss olei destillati.

Raspatum porro ligno affudi spiritum vini rectificatum, et ex maceratione per aliquot dies continuata, accepi tincturam elegantem, balsamicam leviter amaricantem, instar tincturae santali, quae aquae affusa, non praecipitabatur, lactea, uti in praecipitatione aliarum tincturarum resinosarum fit, sed carnea, hinc tinctura per alembicum abstracta, dabat extractum resinosum, colore puniceo instar sanguinis draconis, vel laccae Florentinae, sapore vero balsamico praeditum. Extractum gummosum hoc lignum largitur, si in aqua coquitur et inspissatur, colorem habet instar succi liquiritiae Bambergensis, nempe frustum, si discinditur; sapor est talis, qualem pulpa prunorum habet, cum amaritie tamen mixtus. Cum aqua fervente infusum hoc lignum, dat potum calidum balsamicum suaveolentem, instar

instar santali citrini, saporis vero delicati, instar ligni ambrati, colore flavescente, in specie si diutius in loco calido maceratur, aut leviter coquitur, instar Thee Japonensis, quod infusum cum saccharo loco Thee cum gratia forbillari potest. Mechanici experti, hodierno tempore loco ligni olivarum usurpant hoc lignum, et ex hoc varia utensilia praeparant, est enim durissimum, nullae ferme corruptioni obnoxium, fibrae sunt crispatae et eleganter convolutae, coloris albicantis, flavescentis et circa medullam (quod admirationem meretur) nam per has fibras communicatur floribus ille elegans coeruleus color, coeruleo, quae si cum ∇ forti, vel alio spiritu acido illinatur, assumunt colorem puniceum, instar carmini, quae postea cum equiseti tritae, et cum cera politae, aspectu jucundissimae videntur. Ob particulas igitur balsamicas, resinosas, in scorbuto, affectibus pectoris, vulneribus &c, ubi balsamica locum habent optimo cum successu adhiberi possunt, ex quibus videmus, quod cuilibet regioni Deus misericors suas largiatur herbas, quibus et morbi endemii et epidemici interdum meliori cum successu depelli possunt, quam cum exoticis, situ et vermibus interdum corruptis, modo majori studio et cura talia pharmaca investigarentur.

(*An. 1717. d. 6. Oct. Onoldo Augustam Vind. ab Ill. D.D. Joh. Maur. Hoffmanno missa.*)

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Anatome Virginis Cachexia cum variis symptomatibus stipata defunctae.

ANno 1717. d. 25. Julii Virgo 14. et quod excedit annorum, constitutionis tenerioris, ad hecticam vergentis, cum aliquo respiracionis impedimento, spinaeque dorsi leviori incurvatione, coenabat in horto paterno, nullo tamen in diaeta errore

commisso, et nihil conquesta laetaque, hora decima nocturna lectum petebat, sed hora sequente undecima expergefata, vomitu corripitur enormi, junctis doloribus ventris in latere sinistro ingentibus. Medicus ordinarius vocatus, ob virium insignem prostrationem et morbi praevisam magnitudinem, ordinat potiunculam ex confortantibus temperatis et anodynis mixtam, lateri vero dolenti mala putrida cum oleo lini cocta et expressa imponi jubet. Mane aegrota refert, se plane nihil dormivisse, vomitum a paucis horis elapsis quidem remisisse, viribus autem penitus, ob nimios perpestos vomitus, quibus multa materia viridescens, valde acris et foetens fuerit excreta, se esse exhaustam, alvum autem esse constipatam: hypochondria Medico exploranti valde dura flatibusque distenta comparebant: quibus malis idem tum clysmatibus, cataplasmatibus, tum roborantibus, praecipitantibus, anodynis, accedente etiam alterius Medici consilio, ito obviam, cum aliquali symptomatum levamine, praecipue cum d. 29. spontanea diarrhaea, absque torminibus supervenisset. Ast die seq. circa vesperam novi dolores sinistri lateris ventrisque inflatio redeunt; a clystere adhibito d. 31. melius quidem se habet, dolores imminuuntur et venter detumescit, verum a meridie, cum pulsu frequentiore, virium languore, cordisque palpitatione, denuo infestant, vigiliae urgent, venter magis magisque, tympani instar durus, intumescit; d. 3. Aug. malum augetur, pulsus fit debilis, calor increfcit, et intercurrente quandoque frigore, gangraenae internae metum incutit; quamvis autem circa vesperam omnia symptomata mitiora viderentur, die tamen 4. Aug. eo graviora, cum difficili respiratione, et motu aliquali, praesertim in collo, convulsivo, revertuntur, tandemque d. 5. Aug. hora duodecima meridiana, omni possibili industria et remediorum sedula administratione vota frustrante, lectissimam Virginem vivorum numero eximunt.

Ex instituta eodem die cadaveris sectione morbi gravitas et quam impossibile fuerit, eundem medica ope superare patuit.

1. Facta abdominis apertione, magna flatuum copia erupit; quibus etiam intestina turgebant.

2. In cavitate abdominis non saltem serum extravasatum in mediocri quantitate occurrit, sed etiam ejusdem contenta, imprimis omentum et intestina, materia nonnihil viridescente, crassa, ut primo aspectu membrana omnia tegens esse videretur, atque instar filii in longum duci poterat, erant obducta.

3. Intestina ipsa inflammata, livida nonnihil, atque ad gangraenam inclinantia: apparebant.

4. Pancreas totum scirrhosum.

5. In Mesenterio passim iidem glandulae scirrhosae.

6. Hepar magnitudinem naturalem multum excedens, durum et ubique ubi hypochondrium dextrum tangebatur, nec non etiam diaphragmati firmiter adnatum.

7. Lien justo major et in notabilem longitudinem productus, atque facta superius flexura, versus pancreas protensus.

8. Pleura ibidem materia viscida crassa incrustata.

9. In pectoris cavitate notabilis seri extravasati copia.

10. Pulmones pleurae firmiter adnati, ipsorum autem substantia intaminata.

11. Cor magnum, caeteroquin sano simile.

12. In toto corpore magna sanguinis inopia, apparuit.

OBSERVATIO LXXX X.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Motus convulsivi post puerperium.

Femina 30. circiter annorum, temperamentum sanguinei, gravida et per hujus temporis totum decursum sana, legitimo tempore fatum edit perfectum, ast debilem parvumque, omnibus rebus bene se habentibus, lochiisque rite fluentibus; paulo post enormibus convulsivis motibus corripitur, a quibus per spirituosam a Medico ordinata medicamenta paululum ad se rediens,

diens, et extrema sibi instare credens, spiritualia etiam remedia adhibere desiderat, voto vix expleto, recidivam patitur majorem, cunctis sensibus externis cessantibus, lochiisque non amplius fluentibus: Medicus uteri inflammationem suspicatus, medicamenta congrua ordinat, a quibus levamen subsecutum, motusque convulsivi remiserunt, mox tamen redierunt, et miseram per 24. horarum spatium majori vehementia affligerunt; unde clyisma injectum est, quod feces valde induratas expulit, ex vena etiam in pede secta sanguis multo pure permixtus effluxit; nihil tamen auxilii inde affulsit, quia viribus semper decrefcentibus, et symptomatibus in eodem statu permanentibus, res conclamata esse videbatur. Nihilominus continuatus medicamentorum usus, quae aegra assumebat, tam desideratum effectum ediderat, ut puerperam motibus convulsivis per triduum fere defatigatam non modo refocillaverit, verum etiam per Dei gratiam ita restituerit, ut reliquum puerperii tempus sana et feliciter absolvere potuerit.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Hypercatharsis periculosa.

Mulier 48. annorum, sartoris uxor, hypochondriacae constitutionis, cum marito per plateas ambulans, circumforaneum quendam medicamenta (si merentur ita nominari,) et inter illa morsellos anthelminticos, multis parasangis, histriorum istorum more, extollentem audiens, et maxime sibi hos quadrare putans, quoniam interdum unum et alterum lumbricum excernere ipsi solitum erat, unum morsellum sex crucigeris constantem emit, alteroque mane, hora secunda matutina deglutit. Vix elapso horae spatio enormes vomitus et frequentes, una cum excretionem urinae sanguinolentae patitur, lecto surgens candelam accensura animo linquitur, inque terram pro-

sterni-

sternitur; maritus casum audiens, illam sanguine pollutam invenit, vehementia enim drastici illius, cum per nares et vaginam fluere fecit. Medicus mane vocatus, alexipharmaca cum theriacalibus et opiatibus praescripsit, quibus effectum est, ut tandem circa noctem affectus mitigatus fuerit, superveniente a corporis concussione insigni cephalalgia, malo autem a fortioribus adstringentibus et anodynis tandem sensim sensimque cicurato, et aegrota per Dei gratiam in totum restituta.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

De

Abortu cum Mola subsequente.

Domina triginta trium annorum, octo jam liberorum mater, ab ineunte aetate haemorrhagiis narium frequentioribus obnoxia, in statu virginitatis mensium fluxui immodico et irregulari vexata, maritata etiam aliquoties eandem, inprimis quando animi pathematibus, irae scilicet aut terrori indulgebat, patiebatur, qui per roborantia leniterque adstringentia coërceretur. Verum ante annum in recidivam incidebat tantam, ut sanguis per muliebria fluxerit ad maculas usque, hinc viribus nimium exhausta et melancholica quasi reddita, duorum Medicorum petebat auxilium; qui morbo bene examinato, illoque prius cicurato, vinum medicatum ex roborantibus leniterque laxantibus praescripserunt, inprimis quia aegra de nullo ingravidationis signo sibi constare dicebat. Hujus ex usu cum multum materiae peccantis fuerit eliminatum per alvum, adeo bene se habuit, ut quasi rediviva sibi ipsi videretur. Vino ita ad finem perducto, balneo ex herbis et lapidibus Crumbadensibus medicato semel per diem insedit, quo tertia vice exantlato, propter oeconomica scalas petens, aliquid ex vagina propendere

animadvertit, quod cum umbilicalem funiculum esse statueretur, Medici molam una cum foetu subesse praedicunt, Balsamum embryonum ordinant, et quoniam Domina coeterum bene valebat, balneum continuare jubent; unde factum est, ut tertia nocte foetum sextimestrem masculinum mortuum pepererit; cui occiput apertum cum pericranii extensione magna, in qua tota cerebri moles erat inclusa; puerpera interea sic satis bene valebat, nisi quod secundinae ad quartum usque diem restiterunt; ubi post obortos ventris dolores, una cum multo sanguine grumoso prodierunt, una cum mola carnosâ, pugni magnitudinem excedente, et insequente vehementi lochiorum fluxu, ab adstringentium et temperantium usu iterum cessante; postquam Medici juscula carniùm cum croco saepius sumenda prius suaserunt, et mixturam ex uterinis et praecipitantibus porrexerunt.

(*Exhibitae Augustae Vind. d. 6. Oct. An. 1717.*)

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchardi.

*Jactus minimi silicis Fragmentum ab Osse frontis
separans.*

PUer annum agens sextum adducitur mihi abhinc triennio, macilentus quidem, sed sanus alias et alacris; cujus mater anxia monstrabat tumorem in frontis ejus dextro latere supra tempus, ubi cutis incipit capillis tegi, mollem, indolentem, et ad dimidiam ovi columbini magnitudinem accedentem. Referbat ortum esse sensim, a mensis spatio, postquam puer e platea rediisset ejulans, et livorem subtumidum, eine beule / ibi monstrasset, a jactu silicis, vix 3ij. superantis, et a sodali paulo plusquam biennio inflicto. Leve malum adeo visum est matri, ut spiritu quodam vinoso saltem lavaret, et cum dolor non modo, sed et livor paulo post evanesceret, nulla istius laesionis cura

cura est habita ulterior. At sensim ibi tumor emergens, nec domesticis primo, deinde chirurgi quoque unguentis et emplastris cedens, curam iniecit non exiguam. In mediolice tumor ruberet, nulla tamen spes suberat, in pus mutatum iri citius contentam materiam; ut igitur chirurgus aperiret suasi, non parum miratus, cum, post tres quatuorve guttas sanguinis ichorem, qualem continere solent melicerides, lentum, viscidum, instar albuminis ovorum, subluteum, non foetentem, ad cochlearis quantitatem exstillare vidi. Similis materia quotidie per tres hebdomadas, sed parce prodiit, nec ulla spes erat, ut ulcus cavum ad floreni latitudinem, sed non profundum, ad consolidationem veniret. Tentata hinc est vulvausculi inflicti ampliatio per varias turundas, sed ob pueri impatientiam frustra. Lapis infernalis caustici loco inspersus per diem escharam quidem induxit, sed per noctem nova cutis succrescens fecit, ut labor actus rediret in orbem. Suasi adeoque incisionem per novaculam, sed primo non potui obtinere, eoque minus cum paulo post alius quidam Medicus, hac transiens consultus, culpam non in jaetum filicis relatum; sed causas internas referens, rem internis posse confici contenderet, atque pulverem, ut vocabat, cephalicum praescriberet, cujus basis erat specif. cephal. Mich. Transeunt interea septimanae quatuor, et res manet in eodem statu: itaque tandem itum est pedibus in meam sententiam, et facta incisione mox prodiit fragmentulum, ab osse frontis separatum, non cariosum et lentem aequans. Quo sublato, pericranio nudum deprehendebatur cranium, et specillo tangentibus apparebat asperum, ejusque laesionem paulo post fungulus excrecens ulterius patefecit. Adhibita sunt, quae ars jubet, et sublato fungillo cranium scalpro rasorio Sculteti Tab. IV. fig. V. Armament. P. 1. p. 6. adumbrato ab asperitate laevigatum, consolidationem protinus admisit, vulnusque paulo post clausum, hucusque a triennio tale mansit constanter.

Cui observationi, cum non solum auctores practici non careant laesionibus, a levi causa, insignioribus, sed et Praecel-

tissimus D. D. Camerarius Tubingensis in disp. de Vomica cerebri elaboratissima, passim praecipue p. 9. pluribus asseruerit, nihil addo, praeter distichon in ejusmodi casum quondam confectum, ubi juvenis noctu nivis globulo petendus, arrepto per infortunium simul nucis ligni frustillo lethalem capite laesionem excepit.

Quem nive nocte peto, nucis en! me stipite laedit;
sic mihi nix, nox, nux, nex fuit ante diem.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchardi.

A pilae mollioris jactu maxilla inferior fissa, horrendae causa epulidis.

Annus est, et quod excurrit, cum ad me ex loco dissito adduceretur puer lepidus et elegans, aet. 14. annorum, parvae staturae, tenerioris constitutionis, qui genam monstrabat sinistram enormiter tumentem, sine rubore, aut phlegmones indicio, tactu durus erat, sed et indolens tumor, cumque in maxilla non gena haerere appareret facile, ore aperto vidi ex parte gingivae exteriore protuberantem ad pugni magnitudinem, instar cornu durum, immobilem, sed nullatenus, a contactu etiam rudiori dolentem. Aliud praeterea monstrabat gingiva interiorius, ovi columbini magnitudinem non adeo superans tuberculum, quod, linguam sede sua expellens, et hinc loquelam et masticationem impediens, molestius erat magno tumore isto. Inquirens in causam occasionalem, audio ante annum, aut paulo diutius, a sodali pila non adeo dura jactum in malam accepisse sinistram, eo cum impetu, ut dens elideretur, et larga succederet haemorrhagia. Quae sopita cum nihil amplius mali subesse putarent parentes, rem neglexerunt, usque dum paulo post sensim succresceret durum tuberculum, primo fabam, deinde nucleum mali perfici, nunc, ut supra dictum, pugnum aequans,
maxil-

maxillae lata basi firmissime adhaerens, nullum tamen, praeterquam qui ex genae extensione, quia successiva, tolerabilis erat, dolorem inferens. Parentes varios jam chirurgos adhibuerunt, sed omnes incassum, ut et aquas Zeisenhusanas, quas, tum quidem, nihil non posse fama, ut in novis fieri solet fontibus, tulerat. Nullus erat foetor aut pyalismus, aliudve fistulae latentis aut cariei signum, utut dentes ex ea maxilla omnes sensim essent extrusi a tumore. Judicavi fractam a jactu maxillam epulidi fecisse locum, nec aliter quam chirurgica manu, licet non sine periculo, forsitan et sine fructu tractari posse; ut ergo tempus anni paulo commodius, quam tunc erant dies caniculares, expectantes sub autumnii principium ad me redirent, interea vero sarsaparillae decocto uteretur puer, auctor fui. Emansis autem huc usque, nec quid ipsi porro acciderit, inquirendi porro est oblata occasio.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. Johannis Davidis Mauchardi.

Impetus equi currentis mirandus.

Equus, castratus licet, ferox tamen et generosus, aetatisque justae, quo et ego, dominum ipsius aegrotum visitans biusus, habenisque satis obedientem, modo calcaribus non irriteretur, experius sum, paulo post juniori scribae traditus, ut et celerius mandata exsequeretur Domini, cum velociter, quo debuerat detulit. Eques vero iste novellus et de caballo tam egregio superbe sibi blandiens, cum vesperscente coelo rediens, offenderet in oppido, per quod transeundum erat, antiquum sodalem in pristinae honorem amicitiae aliquot libavit pocula Bacchi, confusus et equi et viae regiae bonitate, quam sibi in reditu non minus quam exitu, patere non dubitabat. Cum autem nox instaret, tandem in viam se dedit, vix album a nigro valens distinguere. Dum autem festinandum sibi putabat, equo

calcaria subdidit, haud procul a loco, ubi via regia aut principalis a communi abit; tum vero vel via, vel tenebris, aut rapido equi cursu occoecatus non observat cataractam seu pessulum ex trabe abiecta pedes quadraginta longum et duos fere crassum; in eum ergo pleno cursu dum allidit fronte sua equus, medium diffringit tanta vi, ut eques, longiori trabis parte, ob aequilibrium jam sublatum, altius surgente, et in synciput ejus impacta citius, ex equo sublatus, pone dorsum ejus prosterneretur, et aliquamdiu in deliquio jaceret, quam se allisurum putaret. Paulo post viribus reollectis, et de equo sollicitus, in pedes se dat, manibus, quod oculi nequibant, equum quaesiturus. Vix autem passus decem confecerat, cum in eum impingeret, paulisper adhuc palpitantem, et vix spatium ad sellam habenasque detrahendas, ne pro jure suo (vero an ficto?) eas sibi vindicaret excoriator, concedentem, quin sub manibus expiraret. Altero die in excoriatione equus cranium in plura contudisse frustra, cerebrumque sanguine suffusum monstravit.

OBSERVATIO XCVI.

Dn. D. Johannis Davidis Marchardi.

Impetus equi currentis fere fidem superans.

SI fidem vel tandem invenit prior mea Observatio, gratulor veritati non minus quam mihi; sed, an et haec quae sequitur, eadem possit gaudere fortuna, ipse dubito. Homines, qui rem viderunt, adhuc in vivis sunt plurimi, et qui perticam sua manu tenuit, monstratam a generosissimo Barone, pridie mecum est locutus, actaque sunt omnia haud ita diu, teste non uno concurrente ad spectaculum plane insolitum. Interim quod mihi in aliorum licuit observationibus, ἐπιέξειν (nam proterve oculatis contradicere testibus foret impudicum nimis) nemini tantisper denegavero, dum vel inquirat ipse, aut, ut ego rem non factam modo, sed et a generosissimo D. Barone depingi jussam, plenius inqui-

inquiram, postulaverit. Habuit scilicet Generosus ille, equum non castratum, nec tamen e generosioribus, sed currui alias trahendo destinatum, qui vero nec nimio labore solebat exhausti, nec avena carere debita. Non ineptus simul equitationi traditur, abhinc biennio, uni ex ejus ministris, ut nescio quae in proximo transigeret pago. Is, dum redit ad Dominum, ambages viae solitae longioris lucrifactor, per prata facit iter, rivulum tamen mediocre objectum habens, cumque ab eo non longe abesset, calcaribus equum concitat, ut saltu eo majori fossam superaret; id quod etiam feliciter contigit, sed impetus ab equo conceptus simul cum fossa non finitus, sed adeo infauste continuatus est, ut ille pectore in perticam ex juniori abiete, longam et acuminatam, qualibus rustici prata solent contra transeuntes defendere, et hos in via coercere, illiso, transigeretur et pertica non jugulum modo, sed quod praefiscini dixerim totum transiret equum, et per interfemineum ad trium (plures dixerere nonnulli) pedum longitudinem prominere, ille vero non aliter, quam veru transfixus nolens volens gradum sistens, paulo post expiraret.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. Joh. Davidis Maucharti.

FRACTURA ET LUXATIO VERTEBRAE LUMBARIS ANNO DEMUM EXACTO LETHALIS ET SECTIOE DEPREHENSA.

Vix auderem hanc in apricum deducere observationem, nisi eam aequaret imo superaret Observ. I. Cent. I. Ephemer. nostrarum, certe fidem faceret, alias forte incredibili vitae.

Puer opificis egeni, anni 14. sed nanus fere et vix ostentem aequans, macilentus, duro semper vitae genere usus est, et diaeta tenui, dyspepta et abstemia, ut mirum non sit justam aequalium staturam non attigisse, sat tamen sanus, et, ut solent pueri, alacris. Is a sodalibus in locum stramentis consitum, adeoque

adeoque non durum, ex petulantia non malicia projectus, reliquisque insultantibus sat male est habitus, ut in lachrymas quoque solveretur, nihil tamen speciatim vel in dorso vel abdomine se passum postea testatus est; nec parentibus quicquam de illa laceratione retulit, multo minus dies, a quibus contigerit, in numero habuit, cum nullibi postea doleret. Aliquibus autem diebus an septimanis nescio intercedentibus, dum solis die induit recens indusium, nudus a matre visus, observatur habere in dextro inguine tumorem, ovi fere anserini magnitudine. Ea territa mox chirurgo monstrat, qui et mihi de eo refert, contendens esse herniam, me tamen contradicente, quod primo nulla herniis tantis alias communia ostenderet phaenomena. 2. oblique versus osilium protenderetur tumor, non versus processum peritonei vasa continentem spermatica; 3. quod superne acutior, inferne latior esset, contra naturam herniae inguinalis, 4. nulla subessent inibi latitantium signa intestinorum etc. Interim nec tumor erat glandulae inguinalis, mollior quippe, diutius jam durans, et absque solitis phaenomenis; Esse denique tumorem anomalum, aliquando in pus abiturum, contendit, invito licet chirurgo, qui diagnosi suae inhaerens per trimestre varia imposuit emplastra, ligaturas applicuit, et alia herniis competentia fecit, sed in cassum, tumore nequaquam scilicet imminuto, sed potius nonnihil aucto, verum adhuc sine spe suppurationis. Interea puer plane nullos querebatur dolores, praeterquam quos ex decubitu imperato et ligaturis capiebat, illius quoque tandem pertaesus in hypocausto non solum, sed et extra illud obibat, solus tamen nunquam descendit. Quartus agebatur mensis, cum stentor circumforaneus, medicus, chirurgus, celetomus (et omnia) huc accedens, audito solum casu, et inspecta urina, mox herniam esse, a se facile curandam, nugatus est, et viso puero contendit esse herniam ilii, (novo sane et inaudito mihi nomine,) ein Wampfenbruch.) Quicquid ego contradicere, creditum est stentori, qui mercedem pactus, et dimidio ejus accepto, dedit tria vitra, quorum unam tincturam bezoard.

ab ipso stentore frivole confectam, aut certe evanidam, alterum essent. hyperic. tertium Elix. propriet. me. iudice ex visu, olfactu et gustu, continebant; cum pulvere ex absorbentibus, fixis, ossibus calcinatis, et forte tantillo ant. diaph. et emplastro quodam bolari. Hinc se alio conferens, suo tempore sectione promissa, rem nostrati cuidam chirurgo absolvendam interim commisit, arcana tamen sua, non minus quam ille Hispanus in Epist. amoeb. p. m. 28. studiose celans. Puer primum bene videbatur habere, sed altera nondum hebdomade praeterita tumor in superiori parte coepit mollescere, rubescere, cutisque tenerasce-re, et biduo post subito cum aliquali fragoris sono ruptus est abscessus, et per foramen, majus pisum admittens, puris bene cocti, nec male olentis ultra libram eructavit. Ab eo tempore deprehensum est, subesse ulcus sinuosum, quod tamen stylum explorantem, non nisi versus pubem descendantem admisit sine magno patientis dolore. Ut prolixitate, ad rem ipsam non faciente lectori taediosus non sim, multa transfiliens non necessaria, dico solum, mense aut quod excedit, elapso nihil mutatum, tandem chirurgus cum turunda extracto pisciformi ossis fragmento non carioso; sed recenti obstupuit non minus quam ego, cui extemplo monstrabat. Cogitatum hinc de fractura vel fissura ossis pubis, hincque facta incisio successive terna, usque ad os pubis, quod scabrum asserebat chirurgus, sed illaesium id deprehendebatur. Ab eo tempore nec parentes nec puer ulteriorem chirurgicam admittere voluerunt operationem, ulcusque palliative tractatum hectica sensim est consecuta, puerque ultra annum clinicus tandem hecticus expiravit, nunquam vel minimum de lumbis, sed interdum de cruris sinistri dolore lancinante conquestus. Obtinui ut ad causam accuratius detegendam cultrum admitterent anatomicum; apertumque quaqua-versum ulcus, sinum monstravit versus os ilii tendentem, quem stylo prius plumbeo hinc cultello assecurus, deprehendi vix calamum olorinum superantem, pergere interne per ossis ilii concavitatem, tribus infra marginem pollicibus, sine illius carie

sub cute os investiente versus vertebra[m] lumbarem ultimam; eousque cum penetraret culter, aliquot ejus vertebrae fragmenta minora extraxi attonitus, ac cum et illam vertebra[m] in medio, utut non penitus, diffractam, sed versus sinistrum latus adhuc cohaerentem, eodemque modo a prima ossis sacri vertebra luxatam, et utrinque ad dimidii pollicis latitudinem hiantem, non cariosam, sed ita recentem, ac si proxime fracta esset cernerem, steterunt comae et vox faucibus haesit; perpendenti scilicet morbi gravitatem, causae levitatem, phaenomenorum tam fontico malo convenientium absentiam, puerum post talem fracturam et luxationem trimestri adhuc ambulancem et gibbi denique, inflammationis, suppurationis, doloris, cariei in lumbis absentiam, malo ultra sedecim menses durante.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. Johannis Davidis Maucharti.

Pes sponte deciduus.

Nescio an post Observ. 53. Cent. 6. Ephemeridum nostrarum hanc meam proponere consultum sit; cum tamen aliquantum differant casus et causae, iudicium sit penes Illustr. D. D. Praesidem et Directorem. Foemina in pago haud longe a nobis absente, ferebatur d. 7. Januarii 1716. ita fregisse tibia[m], ut pes a trunco simul separatus esset. Miratus rei novitatem mox eo excurri, et inveni esse uxorem viri alias mihi non ignoti, qui- que septimanis aliquot antea me conveniens, consilium pro uxore in dextra tibia gangraena detenta petierat. Jussus autem adhibere chirurgum, ut per eum informeretur accuratius, discesserat absque reditu aut facta relatione, protestatus tum contra usum internorum. Inveni autem sedentem in sella, prope fornacem, vultu primum alacri, oculis tamen mox lachrymantibus, truncum dextri pedis protendentem, ne deligatum quidem (nam chirurgus, me citius accedens, fascias ruditer obductas solverat) et ne guttam sanguinis fundentem. Fractura erat in osse tibiae oblique, in fibula recte transversa, extremitatibus cutis et muscu-
lorum.

lorum ne quaquam gangraenosis, verum utrisque ad sanationem se adaptantibus, labiis intro versis, sed inaequalibus, trium aut quatuor digitorum latitudine infra genu. Pes separatus jacebat in scamno, niger, cadaveris instar foetens, emaciatu, durus et quasi ligneus, in solo tarso adhuc nonnihil mobilis ossaque tibiae eundem cum trunco fracturae modum exhibebant, ita tamen ut tibiae fractura vetustior et pure jam siccato sanguinolento foeda, fibulae vero recens et illibata manifeste appareret. Os neutrum erat cariosum aut fragile, tibia concava, omni medulla casta, sura disparuerat, omnia quasi fumo indurata. Inquirenti in mali occasionem refert misera: Sexagenariam se esse, plerumque sanam et alacrem, (addebant alii, iracundam, rixosam, in maritum iniquam) quatuor liberorum matrem. Sub finem Augusti anno 1715. adhuc, bidui spatio, iter sex milliarium confecisse peditem, post triduum reversam esse sanam. Biduo post sub vesperam sensisse horripilationem, quasi ex consveto erysipelate, unde lectum petierit, sumto rob sambuci. Mane subsequo, circa tertiam abortam esse diarrhoeam torminosam, unde brevi quinq; dejecerit cum crisi et euphoria, ut circa septimam surgens, munia ex solito faceret domestica, instar sanissimae. Bihorio post offam sibi paratura sentit anorexiam et lassitudinem, cumque sola esset domi, integra familia in pisis demetendis occupata, lectum repetiit et impransa in eo mansit ad vesperam usque, modo dormiens modo vigilans, absque notabili morbo phoenomeno. Tandem surrectura, ast linteo implicata, cecidit ex lecto quatuor prope pedes alto in pavementum asseribus stratum, cum lecti integumento, itaque jacuit, quantum recordari potest, ad horae quadrantem, in deliquio. Quo dissipato sensit dolores infra genu dextrum enormes, et hinc totum pedem occupantes, praequibus nec jacere diutius, nec pedi valeret insistere aut corpus erigere. Profusa hinc in ejulatus, excitavit vicinas; quae accurrentes eam in pedes sistere non poterant, ob dolorem infra genu dextrum. Inspecito hinc loco inventam sugillationem in

medio genu supra patellam putant esse culpam, reclamante licet aegra et locum dictum accusante, ubi tamen, ut nec in reliquo pede vel minimum laesionis erat vestigium. Inunctionibus et fumigationibus hinc livor ille tractatus euporistis, nox tamen erat insomnis, ob continuum illum dolorem lancinantem. Altero mane observatur rubor livescens totius pedis infra genu, terminatus in loco doloris; hinc sensim nigrescebant pollex, deinde et reliqui ex ordine digiti, inde metatarsus, tarsusque absque notabili dolore, qui persistebat semper infra genu. Adhibitus excoriator empiricus, certam non minus quam citam spondet opem, sed, ut solent isti homines, non praestat, pede toto sensim ad primum doloris locum nigricante, et, ut brevis sim, apostemate sub genu collecto et rupto, tandem plurimum puris ad septimanas aliquot fundente, unde tota sura fuit exhausta, pes atrophiam consumptus et adeo frigidus est factus, ut ejus attactum pes sanus horruerit, gangraena vero in saepius dicto primi doloris loco, ubi et ulcus ab apostemate relictum erat, substitit, et licet fugillatio in genu difficulter fuerit discussa, eo tamen nunquam ascendit. Patienter, utcumque licuit, vivam mortem in pede suo toleravit, imo circumtulit aegra, didicit enim tandem grallae adjumento in hypocausto claudicando circumire, et mortuum pedem secum trahere. At quarto Januarii 1716. sola domi sedili pone fornacem insidens, et extincto igne frigescere incipiens, iterum grallae subsidio lectum, parum inde distantem petitura, dum illam apprehendit, sella est eversa, ipsaque cecidit denuo in pavementum, nunc sine deliquio, sed eo majori cum clamore, quod praefractum a trunco pedem mox percipiens, lethalem metueret haemorrhagiam, miserima, sub tantis adhuc mortem reformidans aerumnis. Accurrentes vicinae, conantur allevare, continuo vociferantem, separatim esse a trunco pedem, quem inspicerent. Ab illae rem inauditam et absurdam reputantes, nolere diu. Reportatae autem in lectum fascias solvant, et rem uti dictum inveniunt, absque ulla vel minimae sanguinis guttae profusione. Sanatus etiam nunc truncus, ipsaque vivit adhuc,

adhuc, jam fere biennio post pedis amissionem, relicta solum fistula, forsan propter ossa inaequalia; Et, si bene conjicio, in primo casu os tibiae, in altero fibulam fregit, unde primum gangraena; deinde pedis casus.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. Johan. Davidis Maucharti.

Fungus enormis lethifer ex levi contusione.

ANno salutis per Jesum nostrum reparatae 1712. Julio mensis accedit ad me chirurgus, pagi vicini, ducens secum rusticum pallentem, facie subtumida, scabriosum, et, ut videbatur, cacochymia scorbutica multos per annos detentum. Is vero se inde pernegat affligi, sed monstrat pedem dextrum et tumorem in eo magnum sub sura (ut hanc duplicem putaret aliquis) ad calcaneum usque protensum, durum, foveas imprimi non concedentem, non dolentem, reliquae cuti concolorem, nec mobilem, nec calentem aut rubentem: Aeger quadragenarius de prima occasione interrogatus, refert se abhinc triennio vectum equo refractario, in via dubia et salebrosa, coactum descendere, et habenis illum ducere. Vix autem iter facere coeperat, cum equus gradiens velocius anterioris pedis ferrea ipsum tangeret solea, in loco, ubi tendo ille validus ex musculis gastrocnemiis et soleo, chorda Hippocratis, oritur, ita quidem ruditer, ut perjugeri spatium cogeretur claudicare. Perfecit nihilominus iter, domumque reversus nec doluit ulterius in loco laeso, nec mali quidpiam et ne livorem quidem animadvertere potuit. Trimestri autem postea sensim enatum ibi percepit tuberculum, primo fabam, deinde avellanam, hinc malum aemulans persicum, sine dolore quidem notabili, at durum et immobile. Neglectum habitum intra biennium in eam, qua tunc erat, exerevit magnitudinem, et varia imposita, ipsam picem, rusticorum catagmaticum et abscessuum simul ruptorium sprevit. Tandem forte incidens in hunc chirurgum, ad me, uti supra dictum, est adductus. Nullum abscessus latentis erat

signum, nec constabat de ossis pedis alterutrius vel fissura, (de qua tamen subdubitaveram) multo minus fractura; ganglion afferere non poteram, fungum negabat dūrities; uno verbo: mecum de tumoris essentia, nomine et curatione dubitabant chirurgi duo. Tentaturis emplastra sua discutientia et alia resolventia non restiti, pro corrigenda vero cacochymia scorbutica vinum praescripsi medicatum, quod tamen aeger neglexit. Omnibus diu in vanum adhibitis, chirurgi de apertione cogitarunt, nec, omni latentis vel puris vel alius materiae fluidae signo carere nos mihi causanti, obedivere. Facta hinc incisione in medio tumore trium pollicum longitudine, et vix ultra cutem profunda, multum sanguinis ex cute laesa et tantillum materiae cineritiae ex tumore, cerebrum conquassatum aemulantis promanavit, aegro altum clamante et infantis instar vagiente; mollissimus enim erat et impatientissimus. Facta hinc deligatione, dum chirurgi expectant suppurationem, altero die ex vulnere prominentem vident fungosam carnem, nigrofuscā, mali magnitudine, indolentem, et nec cultro quidem resectam sanguinis multum fundentem; mirati, subsequo die reperiunt altero tanto majorem, et ita indies auctum, ut caput pueri tandem superaret; Multis denique libris fungosae carnis ejusmodi resectis, et summo foetore, rustici impatientiam, ob chronicam curationem, augente, cogitatum est de uisione, quae adeo felix fuit, ut et foetor abigeretur, et fungus desineret succrescere, jamque viva caro detegeretur. Tum iterum cogitatum de sectione in tumoris lateribus, ne chorda illa tendinosa laederetur. At rusticus doloris impatiens ultra secundam aut tertiam vicem non toleravit. Proposita hinc septica, cum aequae dolorem afferrent, mox rejecta sunt ab aegro. Hinc relictus prognostico in tertium tandem et plures incidit chirurgos et empiricos, carne fungosa saepius recrudescente, aliquoties iterum deleta, tandem atrophia scorbutica exhaustus moriebatur, me dolente, quod mortis ejus nescius, sectionem non potuerim instituere, et veram fungi istius rebellis et enormis indagare causam.

OBSERVATIO C.

DN. D. Joh. Davidis Maucharti.

Hydropis pectoris anatome.

Retulit mihi chirurgus quidam ex melioribus, et qui Auctores etiam practicos legere solet, (quod inter nostros rarum) de rustico fistulosis ulceribus in antico pectore afflicto, cum insigni et cancrum minitante tumore. Quem biduo post illuc transiens cum inspicerem, nihil equidem cancrofi, sed toti sterne instratum tumorem aequalem, venis nigris non distinctum et indolentem, sed durum tamen, et scutum quasi, pollices in medio septem et plures crassum, a jugulo ad praecordia demissum, et ab una ad alteram extensum mamillam, ita ut sensim remitteret crassities, et in margine extenuaretur, totum vero cavernosum et foraminibus seu sinubus, non aliter quam caseum a vermibus exesum, plurimis pertusum, qua communicare invicem partim stylus hic immissus illuc transiens, partim decocta vulneraria per unum foramen injecta, per tria aut plura promanare solita, demonstrabant. Interrogatus de prima occasione, respondit se ante biennium equum juvenem et petulantem, capistro solum alligatum equitando ad fluentia deducentem, et cum iste equum conspiciens ad hunc omnitenderet vi, retinere volentem, excussum esse, cumque lorum manu adhuc firmiter teneret, per ducentos et plures passus in via saxosa tractum esse pronum. Unde in pectore excoriatio et tumor inflammatorius, post dies autem aliquot repressus euporistis. Ab eo tempore sensim ortum esse hunc tumorem, nullis haecenus per varios chirurgos adhibitis curabilem. Successisse sensim dyspnoeam, quam, famosis tunc maxime, aquis Zeisenhausensibus interne et externe in magna copia usurpatis correcturus indies pejus habuit, ita ut sine ulla fere expectoratione, illaque solum aquea et parum mucosa paucis diebus perveniret ad orthopnoeam, cum tussicula, agrypnia, anorexia, siti immoderata, cordis frequentis palpitatione, quibus adhibita ex lege methodi auxilio plane

non

non erant. Aurem ipsi vellicaverat chirurgus posse succuri tanquam ultimo remedio, paracentesi pectoris, ego autem ut agonizantem verius, quam aegrotantem prognostico potius relinquendum duxi. Sed vicit aegri pertinacia et chirurgi persuasio, accedente necessariorum quoque ipsius consensu, ut invitus quasi truderer, ad praesentiam potius quam assensum operationi, quam forte levamen, sed breve et morte piandum allaturam praedixi, largiendum. Instituitur itaque pectoris paracentesis in dextro latere, ubi se impensius gravari, et corpore inclinato aquae latitantis motum sentire contendebat aeger; omnibus rite observatis, quae Auctores in hac observatione praecipunt, prodibant aquae serosae subcruentae non foetentis, et absque ullo pure, librae propemodum duae, una vasculo excepta, altera fere per corpus defluente, cum manifesto aegri levamine, ita ut expeditius mox respiraret, et post sumtum jusculum vini que cyathum, capite in pulvinar reclinato, quod multis diebus non liquerat, somnum caperet. Altero autem mane summo accurrit nuncius, expirasse misellum paucis post operationem horis, et agnatos, ut cultro traderetur anatomico, non repugnare afferens. In sectione mox instituta deprehendi 1. Tumorem istum sterno incumbentem esse vere glandulosum, palma lata in medio crassiore, sterno annexum, cum mamillis utrinque confusum, carnem illam in bobus succulentam in pectore aut jugulo reperiendum, nostratibus *der Brustkern*, aemulantom, absque insignioribus vasis sanguivehis, nec fungosum sed potius serophulosum. 2. Paracentesin recte institutam, dextrumque thoracis latus ab omni fere aqua evacuatum, pulmones in eo pallidos, sero glutinoso maximam partem factos, alias illaesos, et bis terve adnatos pleurae. 3. in sinistro autem latere thoracis pulmonem fere penitus consumtum, nigrum, pleurae agglutinatum, non tamen ulcerosum, aut pure scatentem, cum vero thoracis cavitatem sero subnigro, crasso, non tamen foetente ad mensuras nostrates duas seu **℥viii**. plenum, cum tamen aeger de nullo inibi dolore, aut aquae sub motu corporis, labentis sensu esset questus. Ut adeo et hic pateret, inutilem futuram fuisse paracentesin, si vel tandem ex ullo signo aquam ibi latere, cognosci potuisset.

OBSERVATIONVM
PHYSICO - MEDICARVM
ACADEMIAE
CAESAREAE CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
CENTVRIA VIII.

Ad Virum Excellentissimum

D. JOSEPHVM LANZONVM;

Proto - Medicum Ferrariensem,

Dn. D. MICH. FRIDERICI LOCHNERI.

OBSERVATIO I.

De

Phtbriasi Cordis Plinii Valeriani.

Tio literato ex praeceos caediis, Musisque meis
Humelsteinensibus aliquantisper vacantem,
adiit amicorum par ingenio et moribus cha-
rissimum, partim ut praesentes praesenti
salutem dicerent, partim ut loci genio per-
quam amoeno tantisper mecum fruerentur.

Invenerunt adhuc in mensa frugalis pran-

dioli reliquias, interque has raphani sive potius radicis vel radiculæ Columellæ portiunculas sale consperfas, ori gratius quam naribus obsonium. Hiscine dapibus, amicorum alter inquit, prandium claudis an incipis? priscis enim temporibus, cum pane ante cibum urbani homines illo vescerentur, Galeno Pergameno teste, alvi subducendi gratia: Dioscorides autem credidit, a cibo assumptum concoctioni conferre; præsumptum vero, cibum in stomacho suspendere, quod a Galeno tamen refellitur. In quam Graecorum Medicorum licem digitorum intendit Job. Bapt. Fiera Mantuanus in Cœna, nisi memoria me fallit, hæc canens:

Hinc eat aut raphanus postremo accumbat in orbe,

Mensamagis sapida si sit onusta dape.

Et post illum Khuenius in Zodiac. Medicinæ:

- - - - - *sumenda peracto*

*Illa cibo est, ut eum melius per membra, per artus
distribuat; præsumpta cibum suspendit et angit.*

Regessit ad hæc alter: Seposita omni hac veterum Medicorum de raphani comedendi tempore controversia, semper missum faciendum reputo, tanquam cibum illiberalem, stomacho gravem, cruditatis nutritium, flatuum genitorem fertilissimum. In subsidium voco, quem modo laudasti Fieram:

*In caput et dentes, limosaque igne in ocellos
saevit, et hinc stomachus nauseat assidue.*

Pestis est insuper narium spirans mephiticum, ut in veriverbium abierit. Sic enim Diodorus Synopenensis foedam parasitorum adulationem taxans locutus est:

- - Οἷς ἐπειδὴ προσεργύοι

Ραφανίδα, καὶ σαπρὸν σίλῃρον καταφαγῶν

Ἰὰ καὶ Ρόδ' ἔφασαν αὐτὴν ἠερισμέναι.

Quibus in faciem si quis ructet, radícula, (sive raphano) vorata, aut siluro putri, violam ipsam vel rosam dicent pransum esse, quibus teterrimum hujus edulii odorem Poëta suggillat. Ut taceam infamem illam τοῦ ραφανισμοῦ poenam, turpibus cinoedis et adulteris decretam, ob vim raphani aphrodisiacam.

Et

Et cum hinc inde adhuc plura, ut inter amicos fieri solet, disputassent, meam tandem ambo sententiam exposcunt.

Tum ego in raphani effusus laudes, tanto apud antiquos honore fuisse affirmo, ut Moschion, Graecus Auctor, integrum *de raphano* volumen scripsisse dicatur; qui Moschion, an idem sit, cujus scriptum *inter Gynaeciorum scriptores* a Spachio relatum, vel ille, qui *de Hieroclis Syracusii natve* apud Athenaeum scripsit, sub iudice lis est. Nec capio, cur vir quidam eruditissimus, contra omnem codicum lectionem, Marcionem Smyrnaeum, qui *de simplicium effectibus* scripta reliquit, substituat. Dicebatur veteribus Medicis *ράφανις*, quod ex Dioscoride, Theophrasto et Galeno patet; posteriores raphanon vocarunt. Attici brassicam pariter *ράφανον* nominarunt; unde Plinio erroris creberrima ansa; quippe qui variis in locis raphanum cum brassica confudit, illi tribuens, quae veteres de brassica credidere. Quod vice versa ab aliis factum, qui ad raphanum pertinentia brassicae vendicarunt.

Contra fungorum et boletorum venenum assumptum, salutarem raphani usum commendat

- - - *fungi cui cura Nicander*

in Alexipharmacis, cujus haec sunt verba:

Ἀλλὰ ἢ ράφανοιο πόροις σπειρώδεα κέρσην
Ἦ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδια καλῶσας.

Quae Anonymus sic vertit:

*Tu contra raphani sinuosum corpus, et acris
Concede excisum rutae de cespite ramum.*

Ad quem locum Scholiastes pro *ράφάνω*, brassicam accipiendam esse notat: *δίδε τον κουλόν, ἤτοι τὴν κεφαλὴν τῆς κεράμβης, τοῦ ἔστι τὸν ἀσφάραγον. ἐπειδὴ ράφανας τὴν κεράμβην φησίν. Ἐυχρησον γὰρ πρὸς ἀντιπείθειαν. Exhibe caulem, seu cymam, i. e. turionem brassicae. Quippe raphanum brassicam dicunt: utilis enim ex antipathia.* Fallitur tamen et fallit bonus vir, et dum nimium Atticus videri vult, in errorem non levem impingere videtur Clar. Avantio Not. in Ficrae Coenam p. 146. id quod pluribus probat, ostendens, pro-

prium et specificum fungorum antidotum non brassicam, sed raphanum revera esse. Dioscorides τοῖς ὑπὸ μυκήτων πινηγομένοις, *iis qui a fungis strangulantur*, auxiliari scribit. Galenus quoque adversus malos fungos ραφάνης ὠμαὶς, *radices crudas*, copiose dari jubet. Vt Celsum omittamus L. 5. c. 17. Scrib. Largum cap. 198. Avicennam libr. 4. Fen. 6. Tract. 1. cap. 10. aliosque plurimos, qui in dictorum confirmationem adduci possent. Caeterum et hic meminisse juvabit ραφαναίδον κάταγμα, sive facturam *raphani modo factam*, quae fit oblique secundum crassitiem ossis tantum, quam Paulus a patria Aegineta dictus alicubi describit.

Ex Androcydis mente contra ebrietatem praesumptus, optimus ejus evadit averruncus. Et quod omnia haecenus dicta superat, in templo Apollinis Delphico adeo caeteris cibus praelatus raphanus, ut ex auro dicaretur, beta ex argento, rapum e plumbo, ut Auctor est *Plinius libr. XIX. cap. V.* Et sequiori pariter sexui, venustatis et elegantiae semper studiosissimo, gratissimus raphanus non equidem ob odorem, quo castoreum, asam foetidam, aliaque virulenta, foeminis tamen grata vincit effluvia, sed quod ex divini Coinostri effato *libr. 2. de morb. mulier.* capillorum defluxum cohibeat: Et Poëta huic raphanum amicum esse canit, quae

- - - amat aeternas foemina pulcra comas.

Historiae naturalis promus condus modo a nobis laudatus, ab Aegypti regibus edoctus, *Phthiriasin cordis* hoc raphani remedio abigi posse scribit.

Reposuit amicus, quale nobis producis incognitum hucusque morbi menstrum: nec enim hoc de malo audivi unquam, nil apud Plinium legi, ac praecipui clinicorum hujus dememinere morbi, nec pediculi cordis a quoquam, nisi forte per somniorum deliria, observati. Forte eodem sensu dicitur *phthiriasis cordis*, quo *scabiem cordis* appellavit prudentissimus Prudentius Peristeph. Hymn. 2.

*Quisquis tacendi intemperans
silenda prurit pandere,*

*vexatur et scalpit jecur
scabiemque cordis sustinet.*

Quae verba post plures vanas conjecturas interpretatur Vésontinus Archiater in *Daedalmat*, de illis, qui tacere nequeunt, sed veluti pruriunt, ut silenda prodant, hocque ipso similes mala scabie laborantibus, qui vix se continere possunt, quin universum corpus scalpant.

Cui tum ego per jocum, nonne reperta hominum corda superficietenus pilorum foetura obvelata, quale in Aristomene Messenio observatum testatur Plin. libr. XI. cap. 37. et Val. Maximus libr. VIII. qui cor ejus hirtum ab Atheniensibus viventi adhuc exsectum tradit, quod ab Lacedaemoniis factum fuisse Pausan. in Messen. Stephanus Byzantinus verbo *Αυδαρία* ex Herodoto, Plutarcho et Rhiano unanimi consensu pronuntiant. Firmat hoc in Hermogene Graeco Caes. Rhodigin. libr. IV. cap. 16. Hirsuta veterum corda stabiliunt nostris seculis propiora exempla. In latronibus insignibus se vidisse testatur Anton. Muret. Var. Lect. libr. XII. cap. x. Beniven. de abd. rer. causs. 83. Amat. Cent. VI. c. 65. Bonet. Sepulchret. lib. II. sect. VIII. observ. 37. et tandem Ephem. N. C. Dec. III. Ann. v. et VI. p. 251, Quis absurdum quid protulerit, si pediculos pariter in hac pilosa cordis sylva nidulari crediderit? Cum ex risu jocum judicarent, quomodo revera se res cum phtiriasi cordis habeat, urgent sensaque animi exposcunt. Ajo igitur, quid revera de morbo hoc paucis cognito, sentiam, plane quae de illo nota mihi et notata aperiam. Si vos capiat veterum Medicorum, qui morborum condiderunt Historias, auctoritas, Plinium vobis produco Valerianum dictum, Empiricum Marcello adhuc vetustiore, quippe a quo inter Medicos antiquos recensitus. Comensem alii faciunt, quos inter Fumanellus libr. de Morb. in urin. viis: alii familiae illustrissimae Pliniorum Caeciliorum in Veronensi et Novo-Comensi agro vendicant: alii Gallum credidere, aliam alii tribuere patriam. Doctissimus Medicorum Reinesius credit, nil quicquam prohibere, si Inscriptio Gruteriana huic tribuatur:

D. M. C.
 PLINII VALERIANI
 MEDICI
 QVI VIXIT ANN. XXII.
 M. VI. D. V. PARENTES.

Operis ab ipso conscripti titulus est: *de re medica lib. V.* seu ut alii legunt: *Ευπορεισῶν* sive *facile parabilium medicamentorum opus*. Ejus de Febris liber, qui collectioni Venetae de febris insertus, e pentateucho volumine excerptus. Nimis in hunc scriptorem iniquus Mercurialis *de art. Gymnast.* qui futilem et barbarum scriptorem Plinii nomine superbire indignatur; adversus quem Valeriani causam egit Nobilissimus Barchius *Advers.* p. 283. et Reinesius *Var. Lect.* libr. II. cap. VIII. qui multa in illis libris imputata esse ait, quae suorum seculorum stribliginem ornatissimae et castigatae satis latinitatis scriptori adfricuerint, et interpolatores ex Arabum medicina et linguis popularibus plurima huic Auctori, ejectis interdum melioribus, infarsisse putat.

Ethnicum hunc Auctorem profitenti Barthio, contradixit primo Reinesius: mox tamen mutata sententia, cum nec vola nec vestigium *χριστιανισμῶ* in toto opere extet, superstitionum autem plurima, Barthii opinioni pariter accessit, quod etiam probat Leydenfis Academiae doctissimus quondam Praeco le Moine in erudit. *diff. Jehova Justitia nostra.* p. 47.

Neque hoc diffitendum, Plinii Majoris libros, Valerianum strenue exscripsisse; unde nomen forsan sortitus, et eo magis plagiarii titulum (inter quos optimo jure ab Excellentiss. Fabricio in *Decad.* *Decad. Plag.* refertur) mereri videtur, quod cum non paucos a Plinio majore indicatos Auctores alleget, ejus tamen tanquam fontis, ex quo hauserat, plane dememinerit, nec verbulo unquam mentionem ejus fecerit. Aliquid tamen utilitatis in Majorem Plinium, ex hoc minoris sive Valeriani plagio redundare,

dare, ex hac ipsa cordis phthiriasi probabimus; exhibito prius loco ipso ex ejus libr. IV. de re medic. c. I. Edition. Colon.

Nam de raphani virtutibus disputans: *Contra phthiriasin*, inquit, *succus ejus adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis liniamenta cor penetrare.* Aegyptii enim reges, quibus erat studium, scrutari corpora mortuorum, et causas valetudinum, occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.

Jungimus huic Plinii Majoris textum libr. XIX. Histor. natur. sect. XXVI. p. 588. Edit. Harduin. *Tradunt et praecordis necessarium hunc (nempe raphani) succum, quando phthisin cordi intus inhaerentem, non alio potuisse depelli compertum sit in Aegypto, regibus corda mortuorum ad scrutandos morbos infecantibus.* Patet inde in omnibus editis Plinii libris legi *phthisin cordis*, hoc est, ut Harduinus pariter interpretabatur, *tabem*, quippe qui morbus huic loco aptius congruere videretur. Tandem ingenue fateri coactus est eruditissimus Plinii Editor, ultra citatum a nobis Plinii Valeriani locum in MSt. Reg. I. *tiriasin*, in Reg. MSt. 2. *phthiriasin* discrete legi, ut de vera restitutione loci, ope plagiarii non sit ulterius dubitandum.

Maximus scrupulus haeret circa cordis pediculos, nulla scriptorum auctoritate firmatos, nusquam unquam repertos, ac descriptos. Sed sciendum, turpissimum illum affectum, quem *Φθειρίασις* Graeci appellant, quantum, teste incomparabili *Welschio de Ven. Medinens. cap. 2.* ex historiis colligitur, videri duplicem. Vnus quidem si magna pediculorum copia in corpore vel ejus parte aliqua prognata, et cutem depascitur et carnem. Alter si animalcula inusitatae formae, et vermibus proprie dictis simillima, aut etiam veri vermes in corpore generantur, qui affectus in genere phthiriasis, si totum corpus occupet, pariter vocatur, vel si tantum in ejus parte aliqua propullent, e. gr. in corde, tunc *Cordis* dicitur *phthiriasis*. Quippe *Φθειρες* non solum pediculos, sed et alia denotant reptilia et animalcula; et *Φθειρ* pro *Φθῆρ* apud Eustathium. Hinc Pherecydis mor-

morbis, quem phthiriasi periisse plurimi volunt, ab *Aeliano Var. Histor. libr. V. cap. 2.* per vocem θηριώδη sudorem beluinum exprimitur, cum potius vertendum esset, *vermiculosum* sive *vermibus scatentem*. Sic in Strabonis de Acridophagis loco Geogr. libr. XV I. ἀπὸ θηριωμένης αὐτῶν τῆς σαρκός, a Xylandro aliisque vertitur: *eorum carne in ferina mutata*; rectius vertit Cl. Welschius: *carne ipsorum in vermiculos sive animalculam mutata*. Nec aliud quid ἀποθηρίωσις Acridopnagorum apud Diodor. Sicul. L. III. c. 3. Θήρια enim apud Hippocratem non uno in loco vermes sive interaneorum animalcula significant. Et Dioscorides, libr. III. 163. λεπτά θήρια vocat insecta, Sarracenus vertit, *minutas bestiolas*, et jam ante illum Janus Cornarius. Ad haec respiciens Plinius libr. VII. 52. Edit. Harduin. p. 84. statuit: *Morborum tam infinita est multitudo, ut Pherecydes Syrius copia serpentum e corpore ejus erumpente exspiraverit*. Consentit Apulejus Florid. XV. *Eum Pythagoras magistrum coluit et infandi morbi putredine in serpentium scabiem solutum religiose humavit*. Serenus Sammonicus serpentes hos Pherecydis animalia tetra vocat:

*Sed quis non paveat Pherecydis facta Tragoedi,
Qui nimio sudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.*

Vel ut eundem morbum in Monarcha, cujus nomini parco, per *vermiculorum gregem* expressit festivissimus Belgarum Poëta:

*Occidit a foeto rosus grege vermiculorum,
Carnificesque suos miserando corpore pavit.*

Dalechampius ut Plinium cum reliquis Graecis scriptoribus, qui Pherecydem phthiriasi periisse scripserant, conciliet, non vulgares pediculos, sed ignotum genus latius, quos pediculos communiter ferales esse vult, et ex Graeca vocula ἐσπετα Plinii serpentes detortos esse; et quidem videntur ipsi hoc pediculo-

culorum genus, ab Aristotele jam descriptum *Hist. Animal. libr. V. cap. 3* ἴσται γένος φθειρῶν, οἱ καλοῦνται ἄγριοι καὶ σκληρότεροι τῶν ἐν τοῖς πολλοῖς γιγνομένων. εἰσὶ δὲ οὗτοι δυσφαίετοι ἀπὸ τοῦ σώματος. *In pedicularum genere sunt, qui vocantur feri; vulgaribus duriores, quique difficilius e corpore eximuntur.* Caelius Aurelianus, qui solus e methodicorum secta nobis superest, *Chronic. morb. libr. IV. cap. II. p. 497.* Edit. noviss. *nasci credit pediculos in partibus, quae capillatura conceptae sunt* (Clar. Ammann. in margine legit *coopertae*, sed in Edit. Lugdunens. quam possideo, vir quidam doctus, nescio, utrum e MSt. an ex ingenio, adscripsit, *conceptae*) *ac nunc consueti atque simplicis formae, nunc ignoti, hoc est, latioris, et duri magis, ac saevientes morsibus vehementer, quos quidem ferales appellant.* Tormentorum genus Aegyptiis ab Omnipotente immissum, hos pediculos extitisse reor. Si enim pedicularum nomen 𐤇𐤍𐤍 *Cinnim*, a firmitate et stabilitate desumptum est, (𐤏𐤍 *Cun* quippe in Niphal 𐤍𐤏𐤍 *nacon*, stabile et firmum esse significat) 𐤇𐤍𐤍 *cinnim*, stabile et firmum animalculum, et ut modo ex Stagyrita didicimus, *δυσφαίετον ἀπὸ τῆς σώματος, quod a corpore non facile eximitur*, denotat. Hoc autem in pediculos vulgares capitis non quadrat. Proinde pediculi hi ferales vocantur Arabice *filiae durouz*, id est, *suturarum* aut *commissurarum*, propterea quod firmissime adhaereant corpori per suturas et commissuras conjuncti, sic sentiente incomparabili Bocharto. Vt verosimile plane sit, Aegyptios potius feralibus quam vulgaribus infestatos, inconstituto quippe malo. Plinius, quem jam citavimus, Valerianus, hoc pedicularum genus, quod fiat latiores et ricinis similiores *fessas ovium* vocavit; quas per abbreviationem vocis *ferales* factas esse credidit doctissimus Barthius, illustris non minus literis quam profapia; notatus hinc ab eruditissimo Reinesio, qui ex Arabico *Fessesis*, quod apud Avicennam l. 2. Canon. tetr. 2. c. 277. *cimicem* significat, detortum esse vult, ut lingua Latino-Barbarorum ejusmodi hybridis abundat. Fortasse fuit apud La-

tinus nulla propria insecti hujus appellatio; *μεροτώνας* igitur ovibus innascentes job similitudinem vocavit inguinalium pediculorum genus. Diversa apud varias nationes obtinuit nomina. *Piatolae* sive *platulae* apud Valesc. de Tarant. libr. 16. cap. 36. Arabes vocant *Zeccam*, et cimicem uno nomine vocant *alcorad*, quod forte a Graeco *Κόρις*, *cimex*, corruptum. *Zecca*-secundum Italarum acutissimum Etymologum, a *fugendo* quasi *fugica*, *zicca*, *zecca*. Ferrar. *Origin. L. Ital. p. 318*. Magnus Scaliger per jocum quasi *caecam* vocat, Exercit. CXCIV. ad Cardan. Nobiliss. *Menagius nell' Origini della Lingua Italiana*, quod mireris, a *ricino* deducit, *ricinius*, *cinus*, *cinicus*, *cicus*, *ciccus*, *ceccus*. Vel a voce *τρίβικιον*, quo vetus in Homeri Odyss. Scholiastes utitur. Melius *platolae* vel *piatolae* nomen, quo Itali illud insectum indignant, a *blatta*, *blattola* deducit, quod tamen Ferrario displicet. Vascones *pezzoladas* vocant, Galli *morbions*, quo nomine descripsit Illustr. Tulpus Observ. L. IV. Germani, *Silgläuse* oder *Blattläuse*. Descriptionem per microscopium nobis dedit summe industrius Redi Fig. XLII. Nec in inguine tantum nidularur hoc pediculorum genus, sed in omnibus illis partibus, quae capillatura conscriptae. Sic *palpebrarum phthiriasin* Galenus inter species scabiæ recenset: *Φθειριάσις ἐστὶ περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα, λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλουσα*. *Phthiriasis palpebrarum est scabies, quae ciliorum radices obsidet*. Galen. in defin. medic. Conf. Aëuar. L. 2. *περὶ διαγν. παθ. C. 7.*

Alia quoque insecta *φθειρῶν* nomine veniunt, plane a pediculis diversa. Curculio in Gloss. Cyrill. vocatur *φθειρ σίτου*. Sic *φθειρ θαλάσσιος* dicitur scarabaeo terrestri similis vermis, plane a pediculo abludens; non secus ac apud Latinos scarabaeus, qui et taurus, *pediculus terrae* vocatur. Ita Diodorus Siculus libr. III. Acridophagorum morbum describens, nunc *ἐρπετά*, nunc *φθειρες* appellat. Sic *φθειρες* pariter dicuntur *τὰ τῶν πιτύων ἐξανθήματα*, *picearum tubercula*, a similitudine, quam sibi quidam cum pediculis imaginati sunt, unde Eustathius Iliad. β. *φθειρῶν*, scri-

Scribit, ὄρεσ Καρίας περι Μίλητον, πολλάς ἔχων πίτυς, ὧν τὰ ἐξανθήματα
 ἔτιω καλεῖται ὡς ὅμοια Φθειρίσιν. οἱ δὲ δίρκοι λέγονται, ὡς δηλοῖ Πausανίας
 ἐν τῷ κατ' ἀντὸ Λεξικῷ εἰπών. Δίρκοι οἱ Φθειῖρες. *Phthiron mons Ca-*
riæ circa Miletum, multas pinus habens, unde quæ efflorescunt
sic appellantur, quia sunt pediculis similia; qui etiam dirici dicuntur,
ut in Lexico suo dicit Pausanias. Vermes sunt vites depascentes,
 si Ctesiae credimus, qui ad Hyparchi fluvii fontes animalcula
 describit, quæ arbores electriferas depascent et corrumpunt;
 ὡσπερ ἐν τοῖς Ἑλλήσι οἱ Φθειῖρες τοὺς ἀμπέλαι, *ut pediculi in Graecia*
vites. Quis vermes hos pediculis similes pronunciet, nisi Ara-
 bicam Bibliorum versionem in subsidium vocare velit, ubi Psal.
 77. v. 51. (Hebraeis 78. 46.) legitur: *Cibavit pediculum fructi-*
buis eorum; cum Hebraea habeat: et dedit brucho proventum
eorum. Syrus locustas substituit. Itaque iudicat maximus Bo-
 chartus, Arabicum *Alkamla*, pediculum, mutandum in *Alkam-*
sa, locustam. Et sic patet Φθειρίων nomine venire pariter locustas
 aliosque terrae fructus depascentes vermes, qualia quoque ani-
 malcula viridia exiguo admodum corpore, pedibus sex instructa,
 et in capite binis antennis, quæ e rubigine produci rusticorum
 vulgus credit. Sed et *pediculi rosarum*, quos acutissimi visus Loe-
 venhoekius in rosis deprehendit, coloris prasini, alis triplici-
 ter complicatis instructos, potius ad vites depascentes vermes,
 quam ad pediculos referendi. Vid. ejus Contin. Arcan. Epist. 94.
 p. 9. seqq. Σκώληκος et Φθειῖρας pariter promiscue dicunt Aucto-
 res. Sic 2. *Maccab. cap. 9. v. 9.* Antiochus Epiphanes, et *Actor.*
XII. v. 23. Herodes Agrippa, foedis hisce animalculis exesi σκω-
 ληκόβρωτοι dicuntur, quos pediculari morbo sive Φθειρίασι, periisse
 fere omnes credunt. Stupendae orientalium linguarum eru-
 ditionis abyssus, Bochartus Hierozoic. P. II. Lib. IV. c. 19. equi-
 dem non sine magno errore eorum morbos ad phthiriasin re-
 ferri credit, cum potius a veris vermibus crosos velit. Sed nec
 pediculi e vermium numero eximi queunt, quippe *Isidoro Orig.*
libr. XII. cap. 7. pediculi, vermes cutis, a pedibus sic dicti, Haec tenus

allata permoverunt doctiff. Kuhn. Not. in Aelian. Var. Hiftor. ut σκωληκόβρωτος tantundem ipfi valeat, ac apud Hefychium in Vit. Philofoph. φθειρόβρωτος. Et verbum φθείρω, a quo φθείρ descendit, indigitat omne illud vermiculorum et animalculorum genus, quod ex corruptione five putredine et generatione spontanea, absque praevio seminio, provenire credidit cana antiquitas.

Imo putredinem et cordis corruptionem ipsam a verbo φθείρω vel φθέρω dici posse, me persuadet interpretatio loci Jerem. 43. v. 12. ex mente maximi Bocharti. Versio Graeca legit: φθειρείτην Αιγύπτου, ὡς περ φθειρίζει ποιμήν τὸ ἱμάτιον αὐτῆς. *Excutiet pediculos terrae Aegypti, ut pastor excutit pediculos vestis suae.* Neque enim satisfaciunt haec Theodoreti: ut doceret, non perfunctorie bellum in Aegyptum gesturum, sed illam exacte deleturum, ἀπεινάζει αὐτὸν ποιμένη τὰς φθειράς συλλέγοντι, *eum cum pastore confert, qui pediculos suos colligit*: nempe id accurate faciunt pastores, quia otio maxime abundant. Haec, inquam, non satisfaciunt, quia in Hebraeo textu nihil simile habetur. Nec Prophetam verisimile est, egregium bellatorem cum pastore comparasse, qui pediculos suos eximit. Verum enimvero probat laudatissimus Bochartus latius, Graecos non scripsisse φθειρείτην et φθειρίζει, sed φθειρείτην et φθειρείτην. ut sensus sit, fore, ut Aegyptum destruat Nebucadnezar, quomodo pastor deterit vestem suam. Sic cordis corruptio et putredo a verbo φθέρω pariter *cordis phthiriasis* hoc sensu dici posset. Tales autem cordis putredines et corruptiones per abscessus et ulcera dari, exemplis confirmat diligentissimus Sachsus in Ocean. macro-microcosm. pag. 32. Sed prius ex probatis Auctoribus probandum firmandumque esset, phthiriascos vocabulo ipsam putredinem designari, quod nondum factum.

Demonstravi hactenus, uti spero, satis, partem corporis vermibus quibuscunque afflictam indeque morbosam, phthiriasi affectam absque medicorum scandalo dici posse. Nunc probandum mihi ulterius incumbit, an phthiriasis cordis, sive cor
vermi-

verminosum detur? Maxima equidem Observationum caterva id probare satagunt, modo omnes ἀυτοψία debita, firmaque munitae essent veritate. Multae enim inter illas plane fabulosae, plures fugitivis oculis observatae, ideoque fallaces, in plurimis illa ἀνεπίβεια desit, quam hodiernum seculum in observationibus requirit, ut cor verminosum inter pura puta mendacia retulerit: Lucianus Germanorum, Georg Nollenhagen in seinen warhafftigen Lügen / c. 14. p. 198.

Teste Ruffo Ephesio lib. I. c. 33. δρανοντίδας sive vermiculos in corde notavit divinus senex noster, Hippocrates; sed per similitudinem, et, uti in scholis loqui amant, improprie hoc nomine designavit et comparavit venas, e corde ilico nascentes, non aliam ob causam, quam quatergeminam reflexionem et implicationem aortae utriusque cum vena arteriosa, et arteria venosa, teste doctiss. Welsch. de Ven. M. p. 82. Ebn Masvia Damascenus, vulgo Mesue dictus, de cordis vermibus mortem inferentibus meminit: sed istorum temporum nimia credulitas, neglectumque Anatomiae practicae studium sive cadaverum rara inspectio, dubias reddit ab Arabibus notatas historias, hinc propius ad tempora nostra accedendum.

Plurimas vermium cordis observationes congeffit γαλιέντερος Paullinus in Append. Dec. II. Ann. VI. Ephem. Nat. Curios. inter alia narrans: Luchteringae ad Visurgim praepinguem prius suam, motibus convulsivis subinde emaciatam, cum mactaretur, in corde exhibuisse nidum vermium alatorum inibi stabulantium, qui totam cordis substantiam exederunt. Nolo strueturam horum vermiculorum latius describere: vereor enim, ne relegentur ad Palaephatum περί Απισῶν et Agatarchidis apud Photium Patriarcham pediculos Acridophagorum alatos, magno cum pruritu et acerbissimo dolore e corpore erumpentes. Ad similem ἰσορίαν ἐψυομένην pertinet pariter vermis ille alatus in corpore pueri Confluentiae repertus, cujus Cl. Horstius meminit in Manuductione ad Medicin. et vermis e Schenkio in Obser. v.

et Cl. Boneto in *Sepulchret. P. I. libr. II. Sect. VIII. Observ. XXV.* pag. 652. memoratus, albus nempe praeacuto rostellō, eoque corneo praeditus, Principis cujusdam cordi adhaerescens. Ejusdem farinae cor bovīnum, Glukitadii recens extractum, cui utrimque firmiter adhaerebant hini scarabaci cornuti, viscere non amplius integro. Sic Antigoni παραδόξαις ἰσοπλαῖς illud quoque accensendum, quod publicae relationes Ann. 1676. d. 31. Decembr. nuntiarunt, nempe e Principis cujusdam Galli corde prorepisse serpentem, et adhuc in eodem viscere multos alios vermes repertos esse.

Londini pariter A. 1637. Edoardus May in Johannis Penant cordis laevo sinu anguem bifidum flagellosum observavit, qui et depictus et descriptus a M. Aurel. Severin. *derar. Abscess. libr. IV. p. 281.* quin et eundem anguem bifidum Britannica lingua descripsit memoratus Edoardus May, latine vero Riccardus London Londinensis; ejusque pariter meminuit Petrus Servius Pontif. Summ. Urban. VIII. Archiatorum Comes, in *Tr. de Nat. artisque miraculis p. 534.* Omnia haec recensente Excell. Sachtio in *Ocean. macro-microcosm. p. 38.*

Abstī, ut his viris medica in arte omni exceptione majoribus, contradicam, ut potius hanc historiam *δαυμαστίας* adscribam, vel cum eruditissimo Clerico in exasctissima *de lumbricorum latorum historia* cap. XIII. Polypos cordis nunc magis ac olim Medicorum choro notos fuisse, firmiter mihi persuadeam; praecipue cum non minima polyporum cordis sit differentia, et alii congrumatum sanguinem, alii carnosum, et membranaeum corpus, alii et vero ut plurimum referant adipem, figurarumque inde consistentiaeque conformitate differant, vermiformesque concreciones mentiantur. Forte illi vermes, quorum Observatio XIII. Decur. I. Ann. X. meminuit, coloris albi, mortuū tamen in ventriculis cordis obvii concreti adipis, polyposi vermes etiam extitere. Ut hac ratione, improprie licet, polypus *phtbiriasis cordis* dici queat.

Plurimae igitur cum vermium cordis historiae sint revera suspectae; nolim tamen omnem omnibus denegare fidem, quippe

pe veritati et oculis meis contradicerem, accuratiorique, quae omne dubium excludit, inspectioni, huicque ansam dedit, longior, quam par est; de Phthiriasi cordis disquisitioni:

Anno seculi hujus currentis septimo vocabar in suburbium *Gostenhof*, ad filiolum tredecim annorum, elegantioris formae. Corripiebatur haec tremore et palpitatione cordis in sensu incurrente. Sudor profluebat frigidus, eoque nimium ingruente, ex cordis tensione nimia, mox Lipothymiae, motibus convulsivis stipatae eam infestabant; erratica semper febris, instantis paroxysmi praenuntia, comite rorsione circa praecordia intensissima, pulsus remissio et intermissio. Hariolabar statim vermes tragoediae hujus auctores; nidumque eorum quidem in recondito, minime tamen in corde, tam sancte sub umbone naturae custodito, credebam. Frustra exhibitis medicamentis omnibus, debitis indicationibus satisfaciendis, selectissimisque semper immixtis anthelminticis, in pejus omnia ruunt. Solacium exinde nullum, paroxysmi potius exacerbatio symptomatumque exaltatio. Ingruit pedetentim tabes; forma perit, vires labascunt, febris exasperatur, desperata omnia, denique nil nisi mortis imago

- - - tetra cor occupat umbra;

Excutitur primum misera, atque horrore rigescit

Spiritus: hinc subito languescens opprimitur cor;

ipsaque mors

post bimestres cruciatus tandem ingruit. Aperto, renitentibus primo parentibus, quod ut plurimum apud nos fieri solet, pectore, cordisque penetralibus nudatis, inspectoque ejus domicilio, quaerimus diri morbi auctores, et in sinistro cordis ventriculo invenimus vermiculorum nidum, tenuiorum; rubicundulorum, mire se moventium reptantiumque, haud equidem ab similibus illis, si colorem exceperis, quos in cordis ciconiae ventriculo in Academia Julia a D. I. Kelnero observatos, scribit Paullini loco jam cit. Quis hunc affectum cordis phthiriasin fuisse neget? Plures autem casus similes dari et causas, frequentior Anatomiae practicae usus et crebrior cadaverum inspectio evincet.

Posita sic extra omnem dubitationis aleam hypothefi, vermium in corde nidulantem gregem phthiriasin producere cordis, rationem nunc fuppeditat, quem modo laudavimus, Excell. Clericus Tract. de *lator. Lumbricorum Historia* c. XIII. Si cujuscunque generis vermes, aut vermium femina in sanorum fanguine contineantur, (id quod ex vermibus in venis vasisque fanguineis reperis patet;) facillime quoque hac ratione intelligere poterimus, cur in corde ipfo, in cerebro, aliisque omnibus corporis partibus, hujusmodi infecta inveniri potuerint, quandoquidem nulla non corporis pars fanguine alluatur, ac proinde vermes cum fanguine advectos eorumque ova recipere interdum poffit. Verum vermes istos omnes re ipfa exiftere, exemplis factisque, quorum veritas per fe pateat, prius demonftraret aliquis, eorumque formam accuratius, quam adhuc factum est, tradat, ut rem effe certi fimus, antequam, cur ita fit, difquiramus. Aurea certe viri prudentiffimi et cautiffimi claufula, omnibus observationum collectoribus imprimenda.

Praeter cordis phthiriasin datur etiam pericardii phthiriasis. Riolanus haud postremus Anatomicorum Pariffienfium in *Enchirid. Anatom. et Pathol.* 3. cap. 4. intra pericardium vermes gigni affirmat, et hoc de affectu Salium fcripiffisse prodit; nec intra cordis ventriculos vermes reperiri negat, qui tamen cavam intra venam geniti eo pervenere. Jam olim Alexius Pedemontanus *libr. 1. Secret.* proponendo remedia contra vermes cordis et capsulae, in morbo, quem *lunaticum* ipfe vocat, figna ponit palpitationem cordis, totius corporis tremorem lipothymiam et fynco- pen, totius corporis pallorem et refrigerationem, fudoris eruptionem circa thoracis et cervicis partes. Cenfet autem de lunatica paffione Witebergenfium AEsculapius Dan. Sennertus, rem non ex vermibus in pericardio nafci, fed ex inteftinis in orificium ventriculi afcendentibus, quod *καρδία* appellatur. Et haec quidem confentiente antiquitate Sennertus iudicat: ftomachum quippe pro corde Lucretium, ut *καρδία* pro ftomacho Thucydidem dixiffe, doctiffime animadvertit *Mercurialis libr. 1. variar. lect. 1. cap.*

1. Egregius huc collineat Tralliani locus libr. 7. c. 9. p. 142. quo demonstrat a vermibus repentinam mortem aequè ac syncopen oriri posse. ἔτιω γὰρ καὶ τὰ θηρία τὰυτα θανάτους ἀίφνης δὲ γράζονται καὶ συγκοπὰς εἰδὲν ἦττον τῶν ὀλεθρίων χυμῶν. *Nam haec animalcula adeo repentinam mortem et syncopas non minus quam perniciosi humores inferunt.*

Sed firmanda erit pluribus adhuc exemplis phtbiriâsis pericardii. Hartmann. in *Prax. Chymiatric.* c. 30. in capsula et corde gigni pariter vermes credit, et cognosci ex puncturis et doloribus cordis, et diagnosticon esse convulsionem. Similem casum recenset e MSt. Stockeri Bonetus in *Sepulchr. P. I. L. V. Sect. VIII. Observ.* 25. p. 65 2. et ex Petri Sphererii Archiatr. Moguntin. *Observ.* refert, subitaneae mortis causam fuisse vermem vivum in cordis capsula. Vid. quoque Zacutus *Lusit. Prax. med. admirab. L. 2. Observ.* 39.

In Epidemiali constitutione, ubi aegri cum convulsione et continua cordis palpitatione moriebantur, in singulis capsulis cordis affixos invenit vermes, magnitudine minimum digitorum aequantes, Petrus a Castro Archiater Mantuanus, id quod ex eisdem Praxi MSt. excerpfit laudatissimus Sachsus a Löwenheim in *Ocean. Micr. Macr.* p. 89. Sic illustr. Baglivius Excell. Dno. Andry observationem communicavit, quam Tractatui Gallice inscripto, *de la generation des vers* Chap. 14. edit. del Ann. 1714. inseruit, de verme palmam unam longo, nigro et piloso in pericardio viri cujusdam reperto. Vir iste post atroces ventriculi et partium adjacentium dolores, motus convulsivos, cum pallore faciei et prostratione virium toto corpore, octies in hora diu passus fuerat. Quibus exemplis jure meritoque addimus illum, qui de corde eruditissime scripsit, ejusque penetralia accuratissime rimatus est, Lowerum innuo, *Tr. de Corde* cap. 2. *Saepe numero, inquietem, vermes intra capsulam cordis geniti arrosione sua, magnas cordi aliquando molestias faciunt, atque cordis tremore, anxietate, pulsu saepe intermittente, dolore pun-gente et syncope se produnt.* Quo in casu vir fidissimus reme-
Observ. Acad. N. C. Cent. VIII. I i dium

dium promit ad debellandam symptomatum ab his noxiis animalculis catervam; cataplasma nempe e foliis Cinaræ, Tanacetii et Absynthii vulgaris, aceto vini albi acerrimo incoctis, et cum Michridatiõ mixtis. Hoc remedio regioni cordis bis applicato palpitationem cordis, et pericardii phthiriasin penitus dissipatam vidit; id quod adductum Lovverianum factõ experimento confirmat Excell. Helwichius *Obser. v. 188. Ann. V. et VI. Dec. III. Ephem. nostr. Nat. Curios.*

Jungimus huic externo remedio, quod nobis in phthiriasi cordis suggessit, uterque Plinius in locis a nobis jam adductis, internum illud raphani pharmacum. Scilicet hoc ipso remedio eruditissimus quondam Borrichius in *Hermet. AÆgypt. et Chemic. Sapient. c. V.* doctissimum Contingium, qui cum edicis omnibus exemplaribus *phthiriasin* cordis legit, convincere conatus est, *phthiriasin* legendum esse. Noverat quippe Plinius probe phthiriosos offendi acribus, eoque mel Atticum, resinam laricis, et cochleas Africanas iisdem commendat Libr. XXVIII. et L. XXX. eoque docere hic instituerat, per phthiriasin cordis vermes in sinibus cordis haerentes intelligendos, quibus enecandis tollendisque convenientissime servit raphanus.

Haec Danorum gloria Borrichius, qui ad firmandã ea, quae de raphani praestantia in phthiriasi cordis dixerat, sequentia e viri in praxi medica expertissimi Gabelchoveri Cent. III. c. 1. subjungit: *Quando generantur vermes sub corde, vel sub capsula cordis, et faciunt puncturas et dolores, et medicamenta dantur cordialia, nihil proficiunt, et aeger moritur. Sed vera cura est talis. Recipe succi allii, raphani et nasturtii, detur et statim curabitur. Credo experto, quia verum est. E MSt. Job. Stokkeri, illustris suo tempore Medici, experimentorum libro depromptum, cujus vestigiis volui insistere, et curatio, Deo sit laus, bene successit, ita ut cito convaluerit, et jam optime se habet in conjugio vivens aliquot liberorum parens.* Ad expellendos hos pariter vermes in cordis penetralibus nidulantes et phthiriasin cordis producentes in praxi sua, quae felicissima erat, eosdem raphani,

ni, alii et nasturtii succos commendat tempore suo Germaniae nostrae in arte medica praeceptor communis, Sennertus. Eadem mens erat jam Hartmanno, qui animadvertens, praecoe-teris virgines huic malo praecipue obnoxias esse, talem curationis instituit methodum. Sepositis cordialibus, ad quae medicorum vulgus in omnibus sic vulgo dictis cordis affectibus tanquam ad sacram confugere solent anchoram, hoc tamen in casu, si non noxia, inutilia certe deprehendit; Mercurio vivo purgato et cum saliva jejuni mortificato vel succo limonum temperato ad ℞. cum conserva Rosarum Ꝟβ et Benz. gr. iij. vermes abigere satagit. Sed cum suboluerit sagacissimo alias Chemico, et renascentis tunc in Germania nostra artis hujus Camillo, hoc remedii genus nonnullis fore suspectum, mox ad Mercurii infusionem in ∇ frig. vel aquam ex aliis caepisque destillatam ad uncias duas vel tres delabitur; tandem malo pertinaciori inhaerente convulsionumque paroxysmis recurrentibus, (quod pathognomonicum vermiculi cordialis credit,) in extractis specificis alii, raphani, nasturtii aquatici securum quaerit refugium, quae ad ℞ ex brodio vel jusculo praemacerato raphano exhibet. Extractorum autem penuria succos harum specierum omni mane svadet, et eorum parata salia pariter salutaria praedicat.

Illud denique, ut brevibus me expediam, in artis nostrae divinae gloriam vergit, hoc remedii contra cordis et pericardii phthiriasin ab Aegypti regibus suppeditatum fuisse genus, illosque Anatomiae practicae in secandis cadaveribus, si non manus, operam certe admovisse, ambobus testibus Plinius. Siccine, inquires, hoc regium exercitium, interiora corporis nosse? Utique. Manethonem apud Eusebium Pamphil. in Chronic. in subsidium voco, qui Athostin antiquissimum Aegypti regem, artem Medicam exercuisse non tantum testatur, sed et libros Anatomicos conscripsisse. Idem Eusebius memorat, se pariter Néchepsus Aegypti regis scripta medicinalia vidisse, Meminit etiam regis hujus Aëtius Amidenus Tetrabibl. I. Serm. 1. quo loco de Anthemo sive Chamaemelo differit, et idem ejusdem Tetrabibl.

Serm. 2. c. 19. et 25. ubi eum Regem appellat; iterum cap. 47. et Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 92. et Tetrab. 4. Serm. 3. c. 12. Hujus quoque mentionem iniecit Vectius Valens Antiochenus in libris, quos inscripsit, *Antilogias*, et Galenus *libr. simpl. medicam.* 9. ubi de Jaspide viridi tractat, eumque citat ex libr. VI. atque X. Sic Julius Firmicus Maternus *Astronom. libr. IV. c. 16.* illum vocat justissimum Aegypti Imperatorem, et illum pariter fuisse optimum Astronomum, omniaque vitia et valetudines collegisse atque omnium aegritudinum medelas divinae rationis magisteriis adinvenisse. Et libr. VIII. cap. 3. adhuc illum divinum facit. Magicae artis peritum fuisse Eusebius Chronographus vult. Hinc Aufonius Epist. 19.

Quique magos docuit mysteria vana Necepsus,
vel ut alii legunt, *Necepsi.* Tiraquellus credit, hunc regem fuisse, quem *Necepsien* vocabat Artabanus; scilicet illum Aegypti regem, qui Mosem carceri tradidit, quod populum liberare ex Aegyptiaca servitute conaretur: sed optime Notis ad Aufonium judicat Vinetus, hujus nominis plures Aegypti fuisse reges, ut nil certi, qualis fuerit, statui possit.

Jungimus binis his Aegypti regibus, artis nostrae scientissimis, tertium, ab antiquis jam Auctoribus Necepsus junctum. Sic utriusque meminit Plinius *Hist. natural. libr. 2. c. 23. et libr. 7. c. 49.* Julius Firmicus autem elegantissimo tractat elogio libr. IV. *Astronom. in Praefat. p. 45.* *Quare illi divini viri*, scribens, *atque omni admiratione digni, Petosiris Necepsoque, quorum prudentia ad ipsa secreta divinitatis accessit, etiam mundi genituram divino nobis scientiae magisterio tradiderunt &c.* et iterum libr. 4. c. 5. illos vocat *divinos viros et sanctissimae religionis antistites.* Astrologica scripsisse Suidas auctor est; Petosiris epistolam Astrologicam ad Necepsum regem scripsisse, de ratione praesciendi futura, ex literis nominis cujusque, quibus numeri designari solent, Vinetus testatur. Extare in Bibliotheca Caesarea Vindobonensi MSS, auctor est Excell. P. Lambecius L. VII. p. 118. et Nessel, in Catal. MSS, Bibl. Vindob. In Bibliotheca MSS. Medici

dici Parisini doctissimi, Renati Moraei Ph. Labbeus in nov. Bibliotheca MSS. p. 213. Ejusdem Petosiris ad Nechepsum regem organum Astrologicum asservari, testatur quem modo laudavimus Lambecius loc. cit. Praeter hoc Astronomiae studium medicam pariter artem calluisse Petosirin, testis est Juvenalis satyr. VI. v. 378.

*Aegra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.*

Petosiris scripta pluribus exposuit et illustravit Manetho in libr. VI. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΩΝ, ut ipse fatetur libr. I. v. II. seq.

Ὅφρα κεν ὄσσαπερ αὐτός ἐπιτροχάδην Πετόσιρις
Ἐίρηκεν, τάδε πάντα μάλ' ἀρεκίως καταλέξω
Ῥυθμοῖς ἡρωικοῖσι καὶ ἑξαμέτροις ἐπέεσσιν.

*Vt quae ipse obiter et cursim Petosiris
Dixit, ea omnia certe clareque memorarem
Rythmis heroicis et Hexametris cantibus.*

Vid. insuper Excell. Gronovius Not. in Maneth. p. 266. Ut nil de Apide Serapideque primis Aegypti regibus, Medicinae omnis instauratoribus dicam, de quibus pluribus in Serapiade et Mythologia Serapidis Medica. Aegyptiorum haec regum in artem hominibus saluberrimam propensio quod immensum creverit; et reliquas nationes excitavit, ut Aegyptum adierint, Medicinae discendae gratia. Maxima in veneratione prae reliquis erant Alexandrini, ut ex Ammiani Marcellini elogio Hist. libr. XX. cap. XVI. p. 267. Edit. Gronov. *suffecerit medico, ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandriae se dixerit eruditum.* Hinc Juliani Augusti νόμος περὶ τῶν ἰατρῶν, *lex de Medicis*; qua immunitates medicis Alexandrinis datas confirmat, et a senatoriis muneribus liberos vivere jussit, ut arti σωτηριώδη eo melius vacare possint. Libanius in libr. IV. epist. 95. ad Marium de Chryfogono Phoenice discipulo suo loquens, ait, eum relicta schola sua navigasse in Aegyptum, ut medicinam ibi cito discere

ret sub professore magno. Idem testatur etiam Theodoricus in Epist. 224. Et Galenus ipse pronior in gloriam Graecorum quam Barbarorum, ingenue confitetur peritiam Anatomicam Aegyptiorum et praesertim Alexandrinorum. De Administr. Anatom. L. I. Hoc autem sit opus tuum, scribit, hoc studium, ut non librorum modo lectura, verum sedula etiam inspectione, fideque oculata, cujusque ossis humani speciem accurate perdiscas. Quod quidem Alexandriae multo facilius facies, ubi Medici ossium disciplinam auditoribus ante oculos exponunt. ἸΜΟ ΠΟΛΥΤΕΛΕΛΥΤΟΝ dogma, hominem microcosmum esse, et macrocosmo analogum, Aegyptiis originem debere, luculento sermone exposuit Julius Firmicus Maternus Mathes. libr. 3. E quibus locis clare patet, anatomem Aegyptiorum non institutam fuisse in usum tantum condiendorum cadaverum, quod celeberrimo cuidam viro placuit, quod disertissimis verbis confutatum a Plinio seniore et juniore pariter, quorum loca adduximus pro ulteriori confirmatione cordis phthiraseos.

Quo ipso recitandi finem faciens, cum ilico ad me, Non est, quod nos amplius morbo hoc Pliniano vexes: est enim res satis exposita, et dilucide explicata. Quippe cum vespera appeteret, et campanae in urbe nostra sonus zephyro flante finem diei adesse indicaret, valedicentes lentis in urbem redeunt passibus, relinquentes me otio meo literario et secessui optatissimo.

OBSERVATIO II.

Dn. D. Michaelis Friderici Lochneri.

*De Conyza majori flore pleno, et Orabanche hypopyti
flore puniceo.*

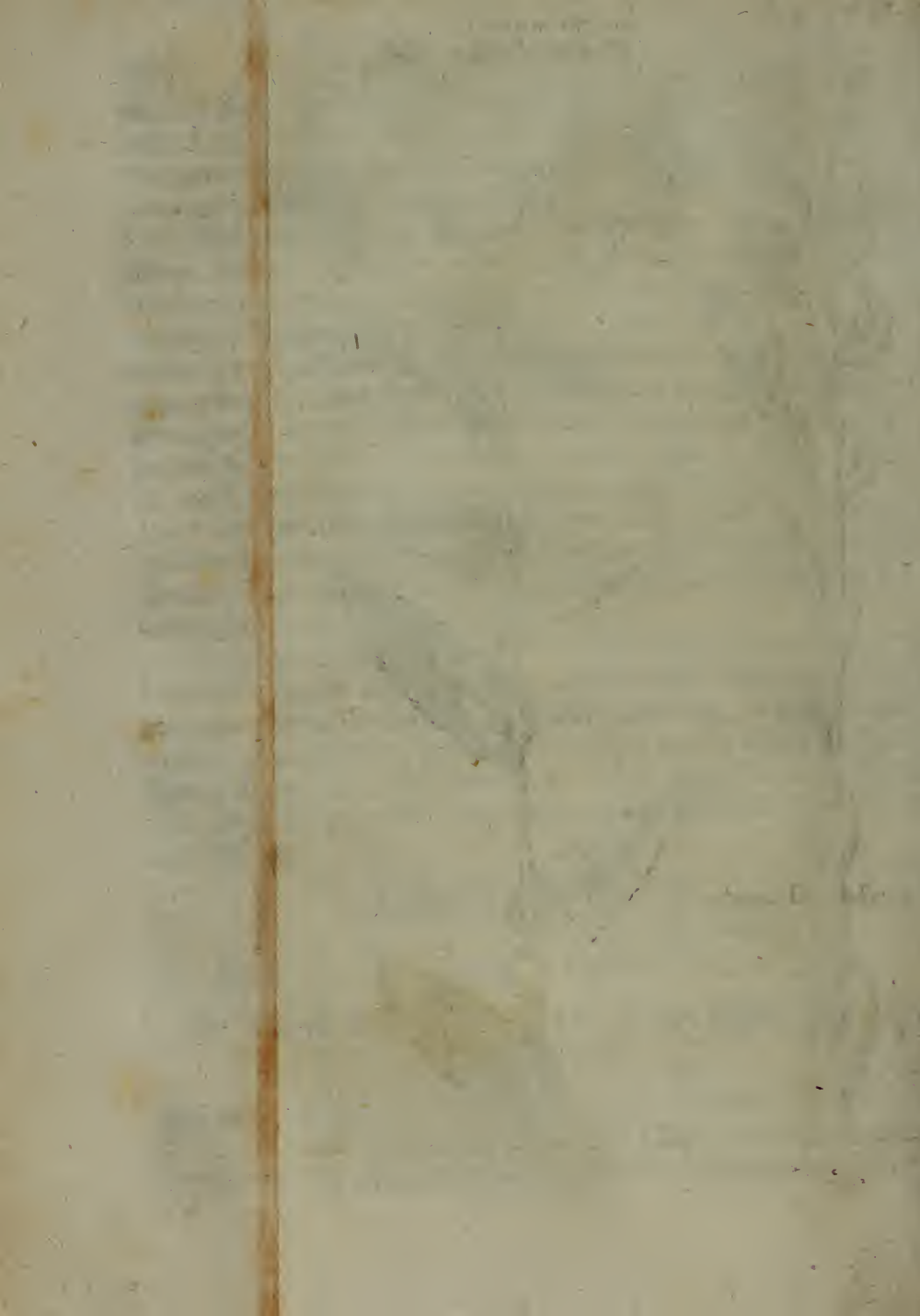
PLantae exoticae, Conyza Peruviana frutescens foliis angustioribus nervosis a R. P. Feuillée, in libro: *Journal des Observations Physiques Mathématiques et Botaniques* &c. delineata,

Conyza major
fl. plen.

Orobanche
fl. L.

Hypogitis
punicea.

ta, aeque ac Conyza Africana humilis foliis angustioribus nervosis, floribus umbellatis, ab immortalis gloriae Botanico Tournefortio *Instit. Botanic. sive Rei herbar.* 455. descripta, revocant in memoriam conyzam majorem nostratam flore pleno, quam Ratisbona mihi delineatam transmisit Botanophilus et Artis Pharmaceuticae callentissimus, Johannes Guilelmus Weinmannus. Reperit illam non in hortis cultam, sed sponte a polydactyla natura productam flore pleno elegantissimo ad Danubii ripas et vinearum septa, infra *Donaustauf* ad locum *Bach* dictum, sesquimillari Ratisbona distante: nec unicam tantum plantam, ut lusum crederes naturae, sed plures cum aliis amicis Florae amore captis communicatas, ulterius in hortos inter elegantiores pulvillorum flores propagandas. An haec pariter Conyza major flore pleno vim illam stomachum roborandi possideat, quam in decocto exoticarum modo memoratarum adeo praedicant, experientia docebit magistra. Certe conyza vulgaris in Germania Inferiore ob virtutes singulares vocatur *Neumanns Krafft*.

Excell. Menzelius in Pugill. rarior. plantar. ejus Indici polyonymo affixo, Orobanchen hypopytin luteam depinxit; Weinmannus noster in udoso solo sylvae Paintensis, non procul ab officina vitris parandis destinata, orobanchen hanc detexit, non luteo sed puniceo flore, plantam ipsam vero coloris ad fungos accedentis, cum capsula feminali cucurbitiformi, femina fuscula minutula includente, quibus se multiplicat, si solo inferatur uliginoso, cum siccius abhorreat. Spithamam planta longitudine aequat extra terram, radice in filamenta abeunte.

OBSERVATIO III.

Dn. D. Michaelis Friderici Lochneri.

De ferali quadam melancholiae uterinae causa.

Quod de Milesiis virginibus libidinis oestro percitis, exindeque ob denegatum venereum congressum, violentam sibi mor-

mortem inferentibus prodidere veteres, proh! dolor hodie crudescit malum, eo certe execrabilius, quod a Christianis patretur illud crimen, paganis ipsis olim detestatum et abominatum.

Horret animus meminisse aliquot juvenularum, quae Melancholia hysterica eo adactae fuere, ut puteis profundissimis se immerferint ad flammam illas infelices extinguendas, utinam aeterno gehennae igne non luendas. Jussu illustr. Magistratus aperta cadavera ob impraegnationis non levem suspicionem, eandem ostenderunt tragoediae feralem causam. Ovaria nempe turgidissima ruptionem, si possibile foret, minitabantur; quibus dissectis in oculos statim incurrebant ovula, vix alias conspicua, ex libidinoso orgasmo in tantum distenta, ut magnitudinem mediocrium pisorum aequarent. Id quod in juvenula hysteromaniaca, ob commissum e vitae taedio homicidium capitis supplicio affecta et Altdorffii cultro Anatomico subjecta, obtigisse pariter recordor. Firmant haec thema meum inauguralis quondam disputationis *de virgine gallica nymphomaniaca*, et quae in simili casu et causa retulit Cl. Blancardus in *Collectaneis Medico-Physicis*.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De Haemorrhoidibus Caecis.

DE haemorrhoidibus, circaque eas frequenter accidere solitis incommodis plurima quidem haecenus annotata leguntur apud Hippocratem, Galenum et alios, praesertim apud Frommannum in tractatu speciali *de haemorrhoidibus*: nondum tamen adeo exacta omnia, ut eis adhuc quidpiam superaddi non possit: et quidem illud ipsum, quod Ego elapsae aetatis Julio mense ad finem vergente in memet ipso expertus sum: nempe singularis effectus *suffitus terebinthinae* ano excepti, appli-

applicationis unguenti albi campborati, et pulveris Cochlearum oestrearum calcinatarum, nec non potus decocti rad. et herb. Scrophul. et chelidonii min. praenotatum vero velim me haemorrhoidum fluxui jam a plus quam 20. annis fuisse saepius per annum obnoxium, et quidem primis aliquot annis absque notabili molestia, postea vero subinde cum aliquali intumescencia et dolore, praesertim post violentiorem in itineribus motum, corporis incalescentiam, meracioris vini haustum, et casu subinde intercurrentes biliosas diarrhaeas. Utcunque vero me sive fluxus copia, sive dolorum vehementia cruciarint, eis semper tempestivum, et opportunum remedium adinveniendi sortem habui, excepta sola elapsa aestate, dum post triduanam, cerasorum esu, uti reor, excitatam diarrhaeam me tantus haemorrhoidum caecarum dolor incesserat, ut ei sufferendo fere impar factus fuerim, dum tamen aliis vicibus, quoties in similem diarrhaeam me incidere contingeret, eae semper sponte sua aperiri, et fluere solitae sunt, dolore, si quis supervenerat, paulo post sponte sua, vel remediis consopito. Hac vice vero, quidquid adhibui, adhibui frustra: quin imo pinguis, et oleosa quaecunque, inter quae erat etiam famosum illud unguentum de *Linaria*; item quaecunque actu calida notavi mihi notabiliter dolorem exacerbasse: excepta sola *caepa assa*, et sacculis paregoricis ex herba, et floribus *linariae*, *verbasci*, et *hyoscyami cum farina sem. lini*, *faenugr. et phyllii* in lacte decoctis, et tepide applicatis, quae successive tamen utcunque conducere videbantur. Purgare non ausus fueram, eo quod ad quaslibet vel solis clysteribus emollientibus cum ungv. clysmatico, et populeo paratis promotas subinde sedes dolores maxime exacerbari experirer. Hinc ad applicandas haemorrhoidibus sanguisugas recurrendum esse rebar, tanquam ad remedium alias etiam, praesertim in suppressis haemorrhoidibus, singulare. Etiam si vero quatuor earum externis nonnihil tumentibus venis fuissent applicitae, duae internis; tamen vix una sanguinis uncia fuit prolucita. Nescio quare? dum ex eis alias sponte apertis subinde

plures librae effluere solebant. Hisce tamen rem eo redegeram, ut non nisi ante, post, et sub alui exonerationibus solitos dolores perciperem. Hinc cogitandum mihi supererat, qualiternam quoque alvum mihi redderem indolentem? cumque conjicerem ad id necessarium fore, ut faeces alvinae redderentur molles, sique sponte non secederent saltem alternis, vel ternis diebus, eae leni aliquo laxativo subducerentur: determinaveram prunis aliquid sol. fennae incoquere, et de eis una cum eorum jure, quoties necesse esse videretur, aliquot semper ante pastum deglutire. Secundo quod praeterea adverterem, in excretionibus semper intestinum rectum mihi insolentius protrudi solere, et inde dolores tanto magis exacerbari; sollicitus eram, qualiter et his opportunum repagulum opponerem? Et fortunate mihi incidere usus terebinthinae, cujus suffitus ano exceptus in tenebris, et ani procidentis solet esse proficuus, nec non pulvis ostrearum calcinatarum, qui bombace exceptus inque ani procidentis applicitus, solet esse perefficax; quibus postquam aliquoties fuisset usus, deprehendi, quod revera et dejectiones inde redditae fuerint molliores, et liberiores, et protrusio ani minor, ac minus dolorifica, quod tamen adhuc in externis haemorrhoidibus superesset tumor quidam dolorificus; huic quoque remedium erat reperiendum: et occurrebat unguentum illud, quod vulgo camphoratum album nominatur; propterea illud in linteo molli extensum, quoties sedere dabatur, et vesperi, dum lectum ingrederer, aliquoties tumentibus, et dolentibus venis sedalibus admoveram: cum tanto effectu, ut intra paucos dies universus tumor et dolor penitus evanuerit: adeo ut in tam acri, tamque pertinaci haemorrhoidalium venarum malo nulli ex usurpatis remedio tantam efficaciam adscribere valuerim, quam *prunis laxativis, suffitui terebinthinae ano excepto, pulveri ostrearum calcinatarum cum gossypio excepto et admoto, et unguento illi album camphoratum dicto, sed cum adjectione listargyrii prius in aceto cocti, praeparato.* Quamvis mihi paulo post sancte retulerit certus presbyter, se a suis dolenter tumentibus

bus haemorrhoidibus sola cerussa alba pulu. in aceto per noctem macerata, et mane abjecto aceto cum s. q. olei oliivarum in linimenti formam commista, dicto modo aliquoties admota optatissime resanasse.

Ne vero ex taliter semel suppressis, et forte a sexagenaria mea aetate nunquam amplius fluxuris, haemorrhoidibus mihi ea, quae 6. *Aph.* 12. praedicat Hipp. obviant; obvian- dum fore rebar fonticulo tibiae pedis internae inurendo, idonea diaeta, et gestatione in dorso radicis telephii, et scrophulariae adeo decantatarum in hujusmodi doloribus; quin et in potu per modum thee saltem vere, et autumno vel etiam sanguisugarum applicatione.

OBSERVATIO V.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De

Fertilitate nimia sibi ipsi exitiali.

VT in Ephemeridibus nostris quoque horti cultoribus quid curiosi proponatur, enarrare placet, quid uni mearum pomiferarum arborum, vulgo *Spigling* dictae, elapsianni vere inexpectato acciderit. Erat ista autem mediae circiter aetatis, et propterea acceptissimae vegetationis, elapso autumno fructibus arboreis quibusvis ditissimo pomis adeo numerosis obsita, ut similem in mea vita non conspexerim. Siquidem ea ramos gestavit pomis adeo gravatos, ut non obstantibus sustentaculis illi fuerint undique ad terram usque incurvati, quidam etiam plane diffracti: fructus econtra, qui alias, si rariores sunt, facile palmum superabant, glandium instar minuti, in minimo ramusculo numero 15. 20. 30. spectaculum profecto intuentibus jucundissimum. Sed ecce! Mox sub postremi Martii initium illa quoad truncum a radicibus usque ad ramos cortice alias recentissimo, laevissimoque undique adeo denudata conspecta fuit, ut nec vestigium corticis in toto trunco superesset:

procul dubio ob vitalitatem eam, quae a praegressa dicta illa excessiva fertilitate ei adhuc exiliis supererat, a superveniente hyemali rigore penitus extinctam. Curiosus eram, num ea cortice taliter denudata ab interitu tamen vindicari posset: et propterea eam stercore vaccino oblitam musco undique, quae nuda apparebat, involui curaveram. Et procuraveram quidem, ut illa rursus consueca folia protruserit, amoenissime etiam floruerit; impedire tamen non valui, quin ea, priusquam flores in fructus adolescerent, interierit. Supra quod curiosum phaenomenon cogitationes expertioribus horti cultoribus committo, praesertim ratione foliorum, et florum. Num illi nimirum ex solo eo succo, qui ab antecedenti adhuc in ramis supererat, suum nutrimentum hauserint, vel eis per trunci medullam, vel trunci ipsius fibras seu poros, quid ejusdem ex radicibus accesserit? dum alias communiter existimatur vegetabilia saltem per sibi a radicibus mediantibus corticibus communicatum nutrimentum vegetari. Item num supersit aliquod certius remedium, similem arborem ab aridura praeservare? Coeterum omnino conduxisset eidem simul mox omnes ramos detruncasse.

Ante aliquot annos recordor, me inter reliquas arbores etiam unam pomiferam taysset apffel dictam 4. circiter vel 5. annorum in pomario meo transplantasse, et animadvertisse, quod ea fuerit mox ad radices ad spithamae altitudinem a muribus undique decorticata. Unde ferme desperaveram eam ulterius vegetatum iri: quod ea vero tamen adhuc juvenis esset, resolveram eam profundius transplantare, cum spe fore, ut ea forte altius radices novas exerat, conserveturque: id quod etiam factum est. Illa siquidem nunc laetissime adolescit.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De

Podagra non podagra.

Voco podagram non podagram, eo, quod illa sui quasi oblita ab aliquot annis eo tyrannidis devenerit, ut articulis pedum, manuumque etc. quos illa alias solos antehac infestare solita erat, non contenta, per saepe etiam alias corporis partes, et quidem etiam interiores ferocissime adoriatur. Sic uxor mea dilectissima jam a sexennio ejus atrocitati haereditario jure a parentibus contractae obnoxia, primo elapso vere in eos ventriculi dolores, et pectoris oppressiones inciderat, ut eis sufferendis fere impar esse videretur, incessanter asseverando talem atrocitatem aliud non esse, quam veram podagram. Id quod vero ego quidem pro tunc capere non poteram, dolores illos potius flatibus a quotidiano cerasorum, et per frequentem pisorum recentium esu oriundis imputando; coeperam vero paulo post, postquam nimirum vidi, quod ad applicatum unicum clysterem, et inde causatas tres alui dejectiones, dolor ille salvo relicto ventriculo, et pectore, extemplo genua, et successive reliquos pedum articulos non minori ferocia apprehenderit.

Similiter sub dimidium nuperrime elapsi Novembris eadem mea uxor, priusquam in articulis, genibus puro, malleolis, carpis manuum, cubitis, et clavicula dextra vel minimum molestiae perciperet, in eos ventriculi dolores, et pectoris distensiones plane respirium ipsi intercipientes inciderat, ut per quatuor integras hebdomadas fere omnia, quae assumeret, vomitu rejicere cogereetur. Si vero ventriculus nihil esculenti contineret, rejicere cogebatur tenacissima phlegmata subinde bile nunc flava, nunc porracea, nunc etiam acidissima lympa, imo quandoque et sanguineis stris infecta.

Quis igitur talem
 podagra

podagram non podagram non vocitabitur dum illa ex natura sua alias solis articulis infesta, sub larva aliorum affectuum etiam interiora viscera adeo truculente adoriri assuevit, omnem fere curationem eousque eludendo, usque dum ad connaturalem suam stationem, nempe ad articularum tendines, et membranas, praesertim ad periostia praecipitetur. Praecipitatur vero prae aliis remediis tempestive propinatis idoneis purgantibus, et clysteribus: quae vero quia nullatenus admisit uxor mea, eam propterea tanto diutius interius torqueri accidit. Cum tandem admisisset usum clysterum, et ad cohibendas vomitiones aquam mastichinam Augustanorum, tandem cohibitis vomitionibus serum illud acre podagricum fuit ad artus praecipitatum, illa vero quoad interiora sublevata. Videatur alias, si lubet, ad propositum Exe. D. D. Michaël Ern. Etmullerus in *Eph. N. C. Cent. 2. observ. CLXVII.* qui similiter varia dolorifica accidentia suo patri in postremo morbo infesta simili podagricae materiae in interioribus retentae adscribit, malumque illud ejus podagram anomalam, seu internam vocat.

Caeterum, qui tali podagrae obnoxius ejus truculentiae praevenire vellet, existimo eum nullo remedio certius praeventurum, quam jam olim ab *Hipp. 6. Aph. 49.* suasa, et a Galeno in Commentario approbata curatione verna, vel etiam autumnali, utpote qua testatur Galenus se plurimos tales affectus per anni decursum alias suis aegris accidere consuetos feliciter avertisse. *Nos, inquit, plurimos servavimus sanos, qui longo ante tempore singulis annis morbis corripiebantur, sed et podagram, et articulare morbum, sed adhuc incipientem, ex tali evacuatione multis annis fieri prohibuimus.* Quidquid satis praesumptuose obloquatur D. Joh. Baptista Werloschnigg in tractatu speciali contra curas vernas nuperrimis annis promulgato, Galenum hoc in passu imposturae, et mendacii arguens, eo quod sibi tales curae nunquam cum eo effectu successissent: quasi vero nec propterea Galeno successisse, credere esset necesse. Curatio illa vero de-

ro deberet institui non saltem decenti corporis expurgatione, sed et, si videretur, venae incisione, discutientibus, et dulcificantibus v. g. decocto illo, quod in *Eph. N. C. Dec. 4. An. 1. et 2. Observ. LXXXI.* pro genuino, et certo arthritidis remedio communicavit Excell. D. D. Conradus Bartholdus Behrens, etc.

(*Labaco Augustani Vind. d. 10. Decembr.
An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO VII.

Dn. D. Hermanni Weneri Engelberti
de Westhoven.

*Mulier, intestino ileo in regione hypogastrica lumbricorum
immanitate perforato, plane perfecteque
sanata.*

Mulier annorum 50. ultimae fere sortis, die Zapshülzge nominata, habitans in agro Marcano ad dimidium lapidem ab urbe Hammona, victu vario promiscue utens, lacticiiniis, caseis aliisque cibis crudis diu delectata, se acres doloris intolerabilis morsus in abdomine sentire conqueritur. Insuper ore foetente, salivae tenuis copioso profluvio, narium pruritu, intestinis quasi distentis, ac rugientibus, somno inquieto, febris aliqua, anxietatibusque vexabatur. Quid tandem fit? paucis elapsis diebus, quum Curtii verbis l. 7. c. 1. species inanes morborum variorum animo anxio figuraret, lumbrici albicantes, spithamae unius, et dimidiae longitudinis, anserinaeque pennae latitudinis efferrata immanitate tertium intestinorum tenuium nempe ileum, partesque infimi ventris continentes proprias, ac communes in regione hypogastrica perforant. Aegra igitur diris affecta cruciatibus, vidensque materiam resitantem in ulcera sordes multas fundentia exonerari, atque gangraenam imminere, auxilium petit, et plane perfecteque sanata est, ac ex malo convaluit.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. Hermanni Weneri Engelberti
de Westhoven.

Cor duplex.

MEmores praecepti Aristotelis l. 3. metaph. c. I. ἔστι τοῖς ἐπιπορῆσαι βελομένοις προύργα τὸ διαπορῆσαι καλῶς, et verborum Cartesii princ. Phil. part. I. §. 1. in vita deus omnibus studeamus dubitare, in quibus vel minimam incertitudinis suspicionem reperiemus, in dubium vocavimus veritatem Theophrasti asserti, quod apud Athenaeum l. 9. c. 10. legitur, nempe τὰς περὶ παφλαγονίαν γιγνομένης πέρδικας δύο ἔχειν καρδίας. Dubitationem nostram adaugebat clarissimus Joh. Anton. van der Linden in Medicin. Physiolog. c. 6. artic. 12. p. 164. statuens, effatum istud haud aliter accipi posse, quam dextri ventriculi minus commodam agglutinationem praebuisse speciem cordis bicipitis, seu δύο κορυφὰς ἔχοντος, quemadmodum de galli alicujus corde testatur Galenus l. 7. adm. anat. c. 11. Nunc autem injectus nobis scrupulus plane evulsus est, dum transactis nonnullis diebus Hammonae Guesthavorum gallina quaedam mactata, et exenterata non solum geminum cor, sed etiam hepar habuit ἔλλοβον, sive divisum in lobos, fibrasque, ut Celsus vocat l. 4. c. 1. atque hic obiter monemus, quod tali in casu prodigioso semper duo appareant jecora.

(Hammona Augustam Vind. d. 14. Decembr. An. 1717, missae.)

OBSERVATIO IX.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

De

Innoxio esu carnis boum lue pessima contagiosa denatorum.

IN contagiosa ac pene pestilenti constitutione annorum 1713 et 1714. qua tota pene Italia vexata fuit in boviho genere, jus

jus memini in Cent. 4. Ephem. curios. pag. 347. inter alia decreta a prudenti nostro Magistratu emanata, ad avertendam pessimam hanc lue, unum fuit, ne aliquis auderet sub vitæ poena comedere, carnes bovinas ex lue pestilentiali emortuas, ne forte pessimus ille morbus corpora hominum invaderet, et sic fieret transitus a peste boum ad contagium hominum: Verum licet talia decreta singulatim rusticis fuerint insinuata, attamen nonnulli longe ab Vrbe nostra degentes, antequam boum e tali morbo mortuorum corpora sepelirent, non tantum lucri causa excoarunt, ob pelles eorum exsiccandas atque vendendas, verum quoque coxarum musculos sale conditos atque fumo induratos servarunt, et hyeme succedente suaviter et sine ulla noxa, elixatos comederunt, nec unquam febrem, et neque exiguam, passi fuere, mihiq; fassi sunt, se toto hyemali tempore talem carnem comedisse, sine nausea et vomitu.

OBSERVATIO X.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

De

Febre octana et sextana.

Mllicem anno elapso curavi, qui quavis hebdomada die veneris dolore capitis absque febrî vexabatur, quae accedente die sabbati evanescebat, talisque affectio ad menses aliquot perduravit. Anno vero praesenti 1717. feminam observavi viduam, annorum 33. sterilem, quae qualibet sexta die febrem patiebatur frigore incipientem, et sudore terminantem; haec autem a me curata fuit sola chinae chinae exhibitione, iterata per plures dies, imo die paroxysmi bis corticem hunc Peruvianum in vino Malvatico assumebat, quod aliis diebus semel tantum faciebat.

OBSERVATIO XI.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

De

Odontalgia venae sectione curata.

Mercator quidam nostras Ferrariensis, alioquin sanus, saepe dentium dolore afficiebatur, qui nullum sentiebat levamen nisi a sanguinis missione, ad quam statim recurrebat, cum eam pateretur. Et cujusdam Monialis recordor, quae stomachi ardorem quovis fere mense sentiebat, et sola venae sectione ab eo liberabatur, quae in pede celebrabatur.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

Mors ex stomachi percussione.

DE fullone narrat Anton. Benivenius, qui unico pugno, stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, eum interemit: ego etiam Ann. 1712 vidi pistorem, qui itidem percussit puellum in regione ventriculi, a quo illico concidit veluti apoplecticus, et licet multae artes adhibitae fuerint ad revocandam in puero vitam, ex illo tamen ictu mortuus est,

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

Lachrymae sanguineae.

Menstruas purgationes per oculos quovis mense veluti lachrymas sanguineas excretas vidit Remb. Dodonaeus. Ego vero fletum sanguineum in adolescente observavi, quotiescunque data causa ad fletum incitabatur, rubore insigni oculi turgebant, et inde sanguineae guttulae, veluti cruoris rivus, exibant.

bant: is vero An. 1709. M. julio febrī maligna correptus vitam cum morte commutabat.

(*Ferraria Augustam Vind. d. 18. Dec. An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO XIV.

DN. D. Joh. Davidis Maucharti.

Hydrops Ovarii sive Saccatus, sectione detectus.

NON rari nobis sunt hydropici, maxime ascitici: viros plerumque ex vini nonnunquam et ejus spiritus (de quo forsitan aliquando plenius) abusu fieri asciticos notavi saepius; foeminas plerumque ex mensium vitiiis aut etiam difficili, maleve observato puerperio, imprimis si pauperculae citius lectum deserant, aut labores etiam subeant domesticos, in hanc malorum Lernam conjici, non uno didici exemplo. Cachexia plerumque praecedit, quae neglecta non solum, sed et immoderato rerum n.n. quin et medicamentorum empiricorum usu aucta, veloci crebro pede ad hydropem tendit. Phoenomena quaevis ut recenscam opus non est, potissima vero sunt pallor, pedum oedematosis, abdominis tympaniticus tumor, dyspnoea, lassitudo, difficilis per acclivia ascensus. Dantur tamen, quae nec palleant, sed roseum potius genarum servant decorem, nec pedes habeant tumidos, ut potius, aucto licet indies abdomine gracilescant cum reliquis artubus, et corpore. Hae, si diu absque notabili actionum laesione, sarcinam hanc circumferant, appetitum habeant bonum, non admodum sitiant, nec tussiant, alvus autem faciat officium, urina naturalis sit, et moles abdominis nec purgantibus nec diureticis obediat, et praecipue malum, quod supra indigitavi a partu difficili, puerperio infelici, molae gestatione aut abortu ducat originem, nec signa cachexiae concurrant, hydrope ovarii seu saccato vel cystico dicto, semper tenentur. Quarum duas mihi cum post fata secare contigerit, unam earum paucis adumbrabo, cum altera huic ex asse fuerit similis,

nisi quod insuper tantillum aquae in cavo uteri et abdominis una continerit, quod in priori plane aberat. Ultra septennium scilicet, si prima mali initia numeres, aerumnis onusta suis incessit, ad ultimas fere ante mortem septimanas orthostadia. Usa tam meis, quam alterius medici celeberrimi consiliis, hisque ne hilum juvantibus, utut tam purgantibus quam fortibus diureticis nihil intentatum omitteretur; incidit in manus empiricorum, qui eam nummis citius, quam feralibus aquis exhaustere, ut tandem fatis cederet, post febrim quandam symptomaticam, a me inflammationi internae adscriptam, nec solitis alexipharmacis, antipyreticis aut diaphoreticis obedientem. Secunda post mortem, ne frustra sim prolixus, ad amussim similis fuit foeminae Argentoratensi, quam depinxit, et historiae de illa Exercitationibus Medicis adjunctae sub finem p. m. 941. addidit, praeterquam quod ibi pedes videantur tumere, qui in utraque mea fuere gracillimi; dixisses sceleton cute membranæ vestitum et falsis tonnam in abdomine latentem te videre. Cutis erat extenuatissima et decussatim aperta mox in rugas se contrahebat, ut nulla vi potuisset reinduci integro tumori. Musculi abdominis in tenuissimas diducti membranas, umbilicus obliteratus. Abdomen pertusum 22. mensuras nostrates eructavit aquae subfuscae, luridae non foetentis, seu ℥ . LXXXVIII. civiles, uti mea manu mensuravi; hinc decussatim aperto peritonæo nihil nisi cavitatem inanem, subfuscam, rugosam, innumeris hydatidibus, in parietibus affixis repletam conspexi, miratus ubi essent viscera, quae nullibi comparebant, abdominis. Hydatides erant diversae magnitudinis, instar ovarii gallinae, a pisiformibus ascendebant, ad ovi, quaedam ad pugni magnitudinem, tenui pleraeque membranula septae, quaedam duriores et fere cartilagineae, lympham subluteam, subcruentam, melleam, et quaedam vi vitello similem continentes; dum itaque sectionem juxta longum abdominis altius praecordia versus, continuo, hepar non solum et lienem, sed et ventriculum et intestina tandem video, sed versus diaphragma dorsumque sublata et com-

compressa, inania, et hinc inde inflammata. Saccum vero isthunc reperio soli peritonaeo anterieus adnatum, separabilem tamen digitis, sine ope cultelli, et hinc liberum plane, usque ad ovarium dextrum, cui radice angustiori unitus erat, tuba vero ibi Fallopiana crassa, sed stylo impervia. Sinistrum ovarium erat naturale, duas vero continebat hydatides inaequali magnitudine, at tuba ejus non ad uterum usque penetrabat stylus. Ille erat parvus, albus, crassus, fere cartilagineus; foemina vero erat sexagenaria, et aliquoties pepererat. Liberatam itaque ab ovario dextro membranam, et pertusis omnibus hydatidibus, lanci appensam ꝑviii. adhuc ponderare notavi. Erant autem in ea non adeo multa vel magna vasa sanguiveha, quod in tanto ejus augmento mirabar. Ventriculus erat satis naturaliter constitutus, aquam continens turbidam ad ꝑj, qualem vomitu ante obitum rejecerat. Intestina gracilia, praeter duodenum, quod pugnum admittere potuisset; vena cava maxime distenta, varicosa, non minus quam emulgentes dextrae. Hepar lividum, alicubi gryseum, non adeo durum. Vesicula biliaria maxima, sine calculis, ductus choledochus patens, bilis nigra viscida, ductilis in fila. Pancreas consumptum fere et lividum; Lien naturaliter constitutus. Ren sinister maximus, lividus; dexter minor, gangraena infectus, hydatidibus et venis conspersus varicosis, vesica urinaria contracta. Pulmones grysei, magni aere tumidi. Cor parvum, aqua pericardii parca, thorax inanis. Reliqua lustrare non licuit.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchartii.

*Calculus vesicae magnus lethalis, insolitis stipatus
phenomenis.*

VIR annorum 68. parvae staturae et sanae constitutionis, animi semper securi et laeti, qui laute vixerat, sobrius tamen, et

motui corporis satis studens, genitus parente summe podagrico ad mortem usque, et fratrem habens eodem malo pressum, sororem vero ischiade periodica saepius afflictam, ipse autem nihil tale unquam sensit; ante quinquennium coepit fieri nephriticus, sed sine vehementioribus phoenomenis, ut etiam aliquando calculum amygdalae magnitudine, absque singulari incommodo, et in specie sine vomitu aut ischuria praecedaneis, sili-
 ceum et glabrum excerneret, et postea plures minores eadem fere fortuna emitteret. Nihil hinc methodici opposuit, usus solum euporisto, per amicum communicato, ex absorbentibus, terreis, fixis, aromaticis et diureticis, non adeo concinnae mistis; cui proinde multum tribuebat, ut calculos, antequam majores fierent ac molestiores, expellent. Aliquot mensibus postea sensim successit perpetua fere stranguria, ut vix per horae quadrantem posset urinam retinere, et cum hujus excretionem semper tenesmus concurreret, ita ut raro eam matula posset excipere, sed simul alvum depositurus quasi, lasanum petere cogeretur, licet raro simul feces alvinae; sed interdum mucii albi aut fusci, non cruenti, sperma ranarum referentis una exprimeretur. Jam ultra biennium vero nullum amplius excrevit calculum, imo ne sabulum quoque, ast e contrario per annum fere singulis quinque aut sex hebdomadibus subito et absque causa manifesta, maxime sine diaetae vitio, invasit eum anorexia, seu potius nausea talis, ut, licet cibum petat et desideret, eum tamen sive communem sive delicatum, tam ex propria quam aliena suppeditatum culina deglutire non valeat etiam ori ingestum, sed eximere aut expuere cogatur rursus non sine magno raedio, verum absque ullo in faucibus impedimento. Hanc statim sequitur incontinentia urinae, nocte dieque molesta, ut ne per horae quadrantem, urinam continere queat, et licet ejus excretionem imminere sentiat, imo et noctu crebrius e somno hinc excitetur, excretio tamen tam pone sequitur, ut matulam cito satis arripere nequeat, sed urinam in lectum aut vestimenta emittere cogatur, nisi semper linteo quodam se muniat, quod tamen
 magnam

magnum affert incommodum, maxime ob foetorem urinosum, sibi et aliis gravem, ut vix tolerabile sit malum. Urinam vero tunc sine ullo dolore aut stranguria, imo insensibiliter quasi prorepentem reddit, et si vel tandem vult et potest per tantillum cohibere intervallum, mox redit antiquus ille tenesmus, ad ani fere procidentiam, certe magnam protuberantiam, linteo calido reprimendam. Durant haec incommoda plerumque 4. aut 5. dies, tum redeunte sua sponte appetitu, eoque magno et optimo cessant omnia sine usu medicamentorum; sed hinc molestae sunt constipationes alvi, ut per 3. 4. 5. dies nihil excernat, nisi alvum decocto quodam eccoprotico ex fol. sen. prunis et tantillo tartari sollicitet. Haec et alia notatu non adeo digna jam ante semestre mihi retulerat, et consilium petitum mox iterum recusaverat, quod medicamenta nec posset sumere, nec iis aliquid effectum iri speret (imo, quod in ultimis vitae diebus fatebatur, quod e vetulae divinatricis vaticinio annum vitae octuagesimum speraret se attacturum) tota tamen hyeme praeterita eadem mala patienter, percrebras periodos vagas, et raro motu corporis per deambulationem promotis, toleravit; interea ex aliis ejus necessariis percepit, illum non solum semper toto sui conjugii tempore valde venereum fuisse (et erat proletarius) sed et in ista hac senectute; a venere sibi non temperantem, hinc plerumque supra dictum accersisse paroxysmum. Vere praeterito, ante Pascha octiduo, idem rediit, nescio qua causa, anorexiae paroxysmus, cum subsequa mox urinae incontinentia, intercurrente, sine notabili stranguria saepiori tenesmo, eoque affigente, ut vix satis respirare posset, er muß recht schlâhbauchen: accedit pruritus in glande, cum aliqua excoaratione praeputii, quam dum linimento corrigere studet chirurgus, et praeputium paulo imprudenter retrahit, in paraphimosin conjecit misellum molestissimam, et vix intra nycthemeron fomentis emollientibus et paregoricis restituendum. Caetera medicamenta aeger admittebat aegre, pulsus erat paulo velocior aequalis tamen, siccis nulla, excepto ante mortem triduo, appetitus

titus penitus prostratus, nec calebat nec frigebat p. n. caput non dolebat, nisi ob agrypniam, somnolentus enim utcunque, dormire tamen non poterat, lacticinia nativa et artificialia nauseabat. Quinto ante mortem die successit blaefitas, urina omni momento effluebat guttatim, supervenit deglutitionis impotentia, ex constrictione, ut ipse innuebat, faucium, ubi tamen nullum inflammationis signum, aut apparens impedimentum. Exceptit omnia tandem agon biduanus, colophonem imposuere convulsiones breves et lethales septimo die. Post mortem dissectus, quantum haeredes concedebant, in abdomine monstrabat omnia naturaliter constituta, praeter renes maximos, bubulos, et inaequales, cum pelvi utrinque ad ovi capacitatem extensa, sine calculis et sabulo, ureteres inflatos instar intestini ilei, urinam continentes lacti ebutyrato similem, vesicam contractam, rugosam, crassam et quasi callosam cum calculo ovalis depressae figurae, ꝑij. ʒvij. pendente, duro, siliceo, scabro; cum socio instar fabae, sine ullo inflammationis signo.

(*Marbaco Norimbergam d. 21. Decembr. 1717. missae.*)

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerari.

Cassis, Ribes Nigrum: Cerasus, onagra, tetragonolobus.

Ratio, quae locum forte concedat his pagellis in hac observationum serie, ut miscellaneorum grata omnino exhibetur varietas, non est una: Simplicium vegetabilium rationem habere Naturae curiosis videbatur consultum ab ipso instituti laudabilis principio; et per nuperas centurias comprobatur specimenibus tam jucundis quam utilibus. Accedat ergo neglectae hactenus, imo suspectae, plantae praetermissus fere usus medicus, celebrari modo et commendari incipiens, et augeat numerum materiae, jam dum satis aut forte nimis magnum, (quanquam in copia dicatur esse inopia) non obstante, quod
contra-

contradicere videtur, primo narium criterio; ne sola suavia putemus salubria, aut quae primis sensibus non aequè arrident, statim noxia, nec foetida dicta simpliciter horreamus, sed caute prius instituto examine de usu demum judicemus. Adde, quod novum remedium venit inde, unde nobis venit, ad imitandum exteros bene pronis, nostrorum pars magna novorum.

Venit ad manus ex dono Amici libellus, sub titulo: *Les propriétés admirables du Cassis, qui a la vertu de guerir plusieurs sortes de maux. a Bourdeaux* 1712. Scilicet si quis norit ipso rectè uti, absque eo, ut quid mali sit inde metuendum, vel ut sapor ejus adversus linguam offendat; insuper, quod praesentium conditione temporum se commendet pauperculis: coute rien. De fructu cassis nihil ibi legitur; cortex quidem ramorum cum gemmis laudatur pariter: sed folia imprimis vocantur in usum, tam viridia recentia vino vel aquae infusa pro haustu per dies uno et altero, quam sicca, pulverem ipsorum hauriendo cum aqua, cui incoquantur. Superadditur modus parandi inde tam syrupum, quam conservam, virium non minus ibi laudatarum. Commendatur enim adversus omnis generis venena, et febres, morbos viscerum acutos, chronicos, et quos non? Audit remedium cephalicum, cordiale, stomachicum etc. appetitum restituit; nocuisse observatum fuit nemini. Et ista quidem interne datum: Non minus externe imponitur capiti dolentis; inditur, naribus, non ut errhinum modo, sed et ut praeservatorium infectionis et contagionis. Transeant erysipelata, vulnèra etc. famosa podagra inde sibi grandia promittat, tam in paroxysmis, (sed transmissio biduo vel triduo, ne irritetur,) ab epichemate foliorum recentium, vel et siccorum, vino albo prius mollitorum, quam post ipsos ad nodos dissipandos, lavando artus, ut manum manus fricat, infuso calido foliorum cassis, lauri, salviae, rosmarini, diu; inventor arcani per aliquot menses, cum successu.

Haec per compendium excerpta proponi merentur *medicinae* vel curiosorum aegrotorum *tentati-vae*. Enim vero, quid ille *Cassis*? Vtrum respicit latinorum casses, retia; vel capitis galeam? Nec *Obser-v. Acad. N. C. Cent. VIII.* M m in clea-

in elencho nominum gallicorum *Chabraei*, nec in lexico *Richeleti*, inveni. Rogatus autem per literas ab itinere gallico redux Ser. March. Durl. Archiater, *D. Eichbrodt*, respondit: Esse *Ribes Nigrum*; quod alibi cerevisiae etiam fermentandae addatur, sed parce, ne caput turbet. Paradoxon, quia botanicis communiter dicitur *folio olente, cujus gravi odore foetent folia*. Comparatur varie: pipirella *Italorum*; olitoribus *Gallorum* piper hortense, scilicet in baccis; ribes sylvestre, sabinae fere odore, *Rajo*; odor Helenii aemulus *Elsholtio*. Vix recipi scribitur in usum medicum, sed topiarius audit ribes alter, fructu nigro, I. *Bauh.* scilicet sponte nasci observatur ad rivorum aquas, ac in hortos translatus facile comprehendere. *C. Schvvenkfeldo* vocatur *Gichtbaum*, quae vulgo superstitiose sub certis ceremoniis plantetur in gratiam arthriticorum, sed rei hujus ignarorum. *Elsholtius*: Rustici in vino ardente macerant baccas, et contra calculum utuntur. Nonnulli, teste *Parkinsono*, tum baccis tum foliis in intinctibus: Anginae utiles nomen anglicum argueret baccas; *sqinancy berries*. Caeterum paucum est quod apud botanicos occurrit de ribes nigro: videtur odore suo gravi omnes quasi offendisse et fugasse, ut foliis ipsis quoque abstinerint, qui tamen primo ingratus, ulteriori examine non est adeo abominabilis. Baccas, ait quidam, istas nigras edo prae rubris, cum in horto versor, stupore dentium inde non afficior, et sapore quasi juniperorum delector, nec male unquam inde habuisse memini. *Infusum* quidem foliorum siccatorum, diutiuscule asservatorum, nec olet nec sapit amplius graviter, simplicius herbaceum quid non ingratum; nec color abludit, quippe theiformis, primo luteo viridis, inde flavescens, tandem rubescens: cum frustulum *vitrioli* martialis ipsi injiceretur, turbabatur, nigricabat, tales demittebat floecos; cum lacinia obscure violacei panni *turnesol* ipsi injiceretur, emerit cito rubedo jucunda, cum tamen charta et coerulea et violacea non fuerit ab ipso visa mutari. Tantum de *Grossularia* non spinosa, fructu nigro, *C. Bauh.* pseudoamomo *Gesneri*. In catalogo

atalogo tamen plantarum orientalium *Tourneforti* legitur etiam grossularia non spinosa, *foetida*, fructu recemoso, *rubro*.

Ne tamen haec planta veniat sola, habeat tres subsequas, usus etiam necdum adeo obvii in libris botanicis, quam vulgo per patriam: quarum prima *folium* pro infuso theiformi, altera *radicem* pro acetario, tertia *siliquam* mensae concedet pro olera. Scilicet *cerasus* sylvestris praeter baccam nigram, dulcem, tot laudibus inclytam praebuit non paucis aegrorum nostrorum medicinam in suis foliis, passim neglectis, unde satis tempestive in omnem casum fuerunt decerpta et recondita ad usum a quibusdam nostratium, nescio unde sic edoctis. Laudarunt autem infusum eorum in aqua pro potu calido experti ad *colicam* imprimis; olim quidem frequentiore inter nos, ac hodie, certas forte notasque ob causas. Ratione laudis et energiae qualitates sensibiles vix singulare quid offerunt: sed quot sunt, quae lingua non aequae probat, modo usus probeat; Ita scilicet contemptum vilis et simplicis remedii vindicant, qui praetendunt sibi fuisse proficuum, quorum utique ista fide producuntur.

Pro acetario his terris novo radicem praebet *Onagra*, canadensis illa quidem, facilis tamen proventus, et durabilis adeo, sub injuriis etiam hybernis, ut in *Observ. Eph. Nat. Cur. cent. 4. n. 25.* curiosi non minus ac ingeniosi Botanici, *Dn. Dillenii*, inter plantas novi orbis veteri jam spontaneas et inquilinas recensentur. Haec duorum annorum herba ab autumno per hyemem in ver antequam in altum excaulescat, dum adhuc epigeios est, cedit illi usui et esui; ex hac ratione, quae diu horti modo medici fuerat incola, jam ab olitoribus coepit coli, sub titulo in vernacula rapunculi majoris; ipsa quidem major et minor in catalogis recensita. *C. Bauhinus*, qui in app. *Pinac. novam tunc virginianam* bene locaverat et nominaverat *Lysimachiam luteam corniculatam*, florem ejus odoratum, nonnihil ad Keiri, vel potius liliasphodeli lutei odorem accedere scripsit, qui nobis multo minor haecenus sentitur; radicem autem tribuit oblongam, albam, quae digitalem crassitiam superet, paucis fibris capillatam,

nulla qualitatum et usus facta mentione. *Tournefort* a *chamaenerio* papposo distinctam seminibus solidis *onagram* dixit, nomine apud *Dioscoridem* obvio; cui botanici dederant speciem *lysimachiae* filiquosae ipsis dictae majorem et pulcriorem, scilicet illud *chamaenerion*, quod *anazarbeo* potuit esse notum; americana planta vero ipsi non fuit visa. Utinam vero suppeteret herba, praestans, quod de *onagra* *Dioscorides*: *Hujus radix alba longa vini odore, et singulari facultate cicurandi feras*. Quam conveniens foret tempori, quo alter alteri lupus! Quanquam ergo non sit *rapunculus*, *campanula*, nec tamen est *hyoscyamus*, quod legitur inter prima synonyma, ex quo capite foret suspecta. Meliora promittit nomen *lysimachiae* filiquosae (est etiam utraque botanice filius ante patrem,) Nam *Rajus* de *latifolia hirsuta*: *Foliorum paululum compressorum odor suavis poma elixa flori lactis commixta refert*. Omnino occasionem huic usui dedisse videtur *indigena*, cujus vix est, qui fecerit mentionem, ac laudatus *Schvvenkfeld*, qui *lysimachiam* palustrem filiquosam purpuream, tenellam vere legi; erui pro acetario, uti *rapunculum*, annotavit. Alias barbari vires suarum plantarum mirum quam bene multis specimenibus declaratarum habent cognitae; sed de *camaranbayae* hujus, uti *brasilianis* dicitur, usu nec apud *Rajum* nec *Pisonem* quid prostat: *Marggravius* autem modo non est ad manus.

In cibum tandem venit nobis filiqua alata viridis *Tetragonolobi*, coquitur ut *olus*, non secus ac tenerae adhuc *phaseolorum* et *pisorum*, quae leptoloba audiunt, sine cortice duriore, filiquae, quin et illae *fabarum* immaturae, bene praeparatae, comeduntur: Scilicet ut sapiant fatuae fabrorum fercula betae, o quam saepe petet vina piperque coquus. Novae istae nostris vocantur *siliquae asparagodes*; nam sunt fescunciam circiter longae, crassiusculae, cylindricae, angulos non tam habent, quam foliaceas appendices, sive quatuor membranis sinuatis appositis donantur, quas sagittarum alis comparant. Placuit olim solo *floris colore*, qui vel *holosericum coccineum* vulgo dictum saturum provocet, et hinc meruit coli in hortis botanophilorum: *semina*

na tamen jam tum perhibebantur esculenta. Nunc plenas areolas ostendunt horti olitorum, pro cibo praetense novitate et sapore non ingrato se commendaturo. Patriam agnoscere scribitur Siciliam: Lotus quidem quadripinnata similiter siliqua, ex pratis ad radices alpium vicinarum in fasciculis florum ad nos deferri solet, sed ipsi silicula est nimis parvula, gracilior, quam ut in istum usum vocari possit; est autem *flore luteo obscure rufo*, sui petioli unico, qui quantum conveniat cum descriptione, aliorum, meum modo non est curare. Citatur insuper loti creticae siliqua cornuta edulis, venalis in foro patrio, antequam durefcere incipiat, pueris et foeminis grata, quia dulcis et succosa, pisi recentis gustu: Etenim hujus quoque crudos, ac teneros folliculos cum granis immaturis sunt passim qui vorare amant.

Ita per aestatem varietas delectat, et gratiam invenit novitas; per hyemis fastidia viridum recentium germinum penuriam vel spes veris vel radicum supellex supplet, temperat; tunc acetaria, et primo vere herbulae valerianellae, rapunculi cum radícula etc. ut per aestatem olera, suo quaeque modo ita praeparantur, ut ori sapiant, quae sibi relicta propriis qualitatibus non multum promitterent, sed quasi indifferentia expectant accessoriorum gratiam *condimentorum*, pinguium, acidorum, dulcium, scilicet ad palatum variorum; quanquam graece a voluptate derivari velit *lotos*, herbane vel arbor, illa tamen est ex bona papilionacearum familia, cognata trifoliis, quae in bonum cedunt homini, vel per ubertatem lactis, quod est ex hoc pabulo. Interim ut amat fieri, quae cum primam adhuc novitatis haberent gratiam, passim laudari solebant et merebantur coli a multis ob *radicem* et *siliquam*, paucis praeterlapsis annis cito nimis remittunt in sua fama, multoque jam aestimantur minus.

(*Tubinga Augustam Vind. d. 27. Dec.*
An. 1717. missa.)

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. Gothofredi Klaunig.

Clavus a Musca meatui auditorio inhaerente.

HAud minori periculo expositi sunt, quorum in capite vermes aluntur, quam quibus sensu morali cerebrum verminoso seminio inquinatum dicitur: si enim stulticia, illi dolore, ob partes, quas insecta arrodunt, maxime sensatas ad furorem usque saeviente laborant. Verum non solum in aniam a gryllo rustici aurem occupante *And. Gnaeffelius Dec. I. a. 4. Observ. 50. Ephemeridum nostrarum*, febrem acutam a tribus vermibus idem domicilium inhabitantibus *Valesius de Taranta in Observ. Medicinal.* ut alios taceam, annotare operae pretium duxit; sed et *Cornelius Gemma Lovaniensis l. 2. Cosmog.* ingentem cimicum copiam et *Sam. Ledelius Ephem. D. 2. a. 2. Observ. 39.* gryllum feminae aurem subintrantem morbi causam praebuisse affirmat. Ne dicam de tineis, araneis ejusdemque prosapiae hostibus, quos auribus et consentientibus reliquis partibus totius ferme corpori fuisse infensos ex celeberr. *Stalpartii van der Wiel Observ. Cent. poster. part. 1. Observ. 2.* discere licet. Muscam tamen miras comoedias in religiosae virginis aure ludentem hac vice ab oblivione vindicare instituti nostri ratio postulare videtur.

Invadebat praeclaudatam virginem mense Julii anni praeterlapsi horis nocturnis infra sinistrum bregmatis os dolor rodens nullas concedens inducias, nisi aegra e lecto surgens se aëri exponeret liberiori. Quapropter de die cruciatuum adhuc expers noctes saltem trahebat insomnes ob exquisitissimum dolorem dicto loco, floreni magnitudinem non excedenti, quasi implantatum. Praeterlapsis tali cum vicissitudine sex hebdomadibus praefatus dolor noctu diuque saevire incepit, simulque aurem sinistram molestiarum reddidit participem, ut mente quasi captam credidisses: deerat appetitus et totum corpus

contabuerat. Aegra causae morbificae penitus ignara me quidem sollicitum, sed curae incertum fuit experta, nec solatii aliquid ab internis laxantibus atque cephalicis, aut a topicis in forma Emplastrorum, foruum, linimentorum, spirituum &c. applicatis habuit. Casu tandem incidebat in spir. vini camphoratum, quo gossypium madefactum patienti auri intrudebat, et ecce! cum in coena illud iterum protraheret, Musca omnium ultra duos menses perpefforum malorum autor, ex eadem aure in conspectu plurium virginum religiosarum volando volatu citius fecit finem molestissimo morbo capiti instar clavi infixio.

Minime itaque fugere potest Anatomiae peritos consensum inter os bregmatis et meatum auditorium deberi nervo auditorio, qui per peculiarem ossis petrosi meatum in auditorium specum penetrat, ibidemque a musca irritatus sensum dolorificum illius loci meningibus et pericranio communicavit. Nec multum laboris fuisset ingratum hunc hospitem, si saltem nobis, mox innotuisset, cito ejicere, stratis nimirum insidiis per dulcia, quibus illecebris irretitam muscam sine mora peregrinum et amaro cerumine nauseosum hospitium deferere nullus dubito.

(*Pratistavia Augustam Vind.* d. 1. *Januar.* An. 1718.
missa.)

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. Johannis Friderici Weismanni.

Excrescentia Carnea intestina referens.

FOemina cuiusdam venatoris, mater quatuor liberorum, per 4. et ultra menses jam gravida, videns maritum aprum juniorem globulo plumbeo transfossum exenterantem, subito expavescit, quem terrorem firmiter memoriae impressit, cum videret intestina ex abdomine exempta in labrum reposita, et per aliquot dies in culina conservata, et ita quidem, ut post quar-
tum

cum mensem, nonum vero imprægnationis, infantem excrescentiam magnam ultra duas libras ponderantem in abdomine habentem ederet, quæ exactissime ratione coloris et figuræ intestina apri reserebat. Post partum enim advolabat venatoris servus equo vectus, etiam atque etiam me rogans, ut subito venirem, et infanti intestina extra abdomen posita, reponerem. Veni et vidi, primo vero aspectu valde deceptus, putabam esse vera infantis intestina, re vero accuratius pensitata et examinata, nihil aliud reperi, quam excrescentiam aliquam ultra duas libras ponderantem, et circa umbilicum petiolo aliquo albicante musculis abdominis adnatam. In medio hujus excrescentiæ conspiciebatur mesenterium, cum vasis meseraicis intestina colligens, uti in statu naturali existit, nihil his intestinis defuit, nisi cavitas, tota enim carnea erant, præmebam digitis, nullum vero edic infans signum doloris. Circa funiculum umbilicalem erat foramen unius digiti latum, per quod intestina vera et motus peristalticus exactissime potuerunt observari, edic infans et s. h. alvum deposuit, suasi parenti, ut concederet deligationem hujus excrescentiæ cum filo serico peragendam, quæ meo judicio facile potuisset peragi, quia solo tenui petiolo adnata fuerit, ast denegavit, hinc tertio die, diem supremum obiit. Volui quidem sectionem suscipere, per negotia vero practica impeditus non potui, libenter enim vidissem, an communicationem ratione vasorum et fibrarum cum intestinis habuerit hæc excrescentia, de quo vero valde dubito.

(Windshemio Augustam Vind. d. 4. Januar. An. 1712.
missa.)

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. Joh. Adami Göritzii.

*Putredo bilis in phthifico reperta, cui tribus annis ante obitum
mamma sinistra cancrofa feliciter absciffa et consolidata
fuit.*

Nobilis quidam, viduus, annorum LX. fanguineo-melan-
cholicus, scorbuticus et phthificus, in tenebris mammam
finiftram cum illideret afferi acuminato, glandulam exinde fentic
induratam, quam primis annis neglexit; accedente autem tu-
more, livore et dolore punctorio, unguento leniente utitur.
Ex hoc topico tumor augetur, quatuor fequuntur tubercula
non unius coloris, et tandem exulceratur. Vir Illuftr. ne ex-
cluderetur confortio aliorum, nemini de hoc ulcere dicit, et Me-
dicus fui ipfius pluribus euporiftis utitur. Quid fit? ulcus fer-
pit in profundum, et, erosio vasis fanguiferis, aliquoties haemor-
rhagiae oriuntur ad lipothymiam usque. Jam aqua haerebat.
Vocor anno a laefione quinto. Compareo. Abfentibus mini-
ftris et claufis foribus ulcus mihi oftendit, et quid de eo fenti-
rem, expetit. Tumor erat durus, inaequalis, pugni magnitu-
dine, ruber et nigricans. Circumcirca dolebat, et vix tactus
fanguinem fundebat. Magnitudo et profunditas ulceris tanta
erat, ut nux mofchata intrudi potuiffet, licet in fundo adhuc
aliae cavernae obfervarentur, ex quibus vel fanguis vel fanies
effluebat, cum infigni foetore. Labia carcinomatis quali inverfa
apparebant, albas et rubras papillulas monftrantia. Dolorem,
quem patiebatur, non aliter fe habere dicebat, ac fi pruna intus
lateret. Cancrum exulceratum effe dixi, et vix curatum iri, nifi
exfeindatur. Paruit, et post tertium mensem feliciter ulcus
consolidatum fuit a Chirurgo noftrae civitatis Dn. Alberti. Se-
quente anno laetus uxorem duxit, et filium genuit. Post an-
num phthifi fuffocatus quali moritur. Aperto cadavere, in
Obfer. Acad. N. C. Cent. VIII. N n abdo-

abdomine praeter alia glandulas mesenterii induratas, et hepatis partem scirrhosam offendimus. Vesicula fellea, cum iusto major videretur, eam aperire iussi et bilem vitro excipere, erant ad minimum unciae duae: quo facto, dici non potest; quanto foetore hypocaustum fuerit repletum. Color huius bilis erat fuscus, odor cadaverosus, consistentia viscidior. Aperto thorace, gangraenosi pulmones, quasi inflati essent, egrediebantur, purulenta materia infarcti, quae tamen non unius coloris erat: in inferioribus partibus, materia instar fecum cerevisiae reperiebatur, in superioribus coloris subviridis; bronchia autem pulmonum plurima pus album crassum instar adipis offerebant.

OBSERVATIO XX.

Dn. D. Johannis Adami Göritzii.

Pylorus scirrhusus, itemque intestinum duodenum et pancreas, loco bilis autem calculus in vesicula fellea.

Mulier XLII. annorum, cholericus temperamenti, trium liberorum mater, habitu corporis gracili, ad iram prona, hectica jam a pluribus annis, de appetitu prostrato, cephalalgia et obstructionibus alvi saepius ad quartum et plures dies durantibus, per longum tempus conquesta fuit. Lecto tandem affixa, variis frustra adhibitis, me petit. Visitanti mihi ventriculum saepius ita doluisse dicebat, ut lipothymiae secutae sint, sudores colliquativos singulis noctibus adesse. Plane nihil appetebat, nisi aquam fontanam, ob sitim urgentem, multum vomebat, alvus, nisi clysteribus sollicitata, obstructa manebat, ardorem in ventriculo sentiebat, cum repetito singultu, et prope ventriculum ad latus dextrum corpus durum tangebatur. Res conclamata mihi videbatur, ob vires penitus prostratas, praeter clysteres tamen stomachica, antispasmodica et confortantia ordinavi, interpositis laxantibus balsamicis.

His

His quidem alvus aperta tenebatur, et vomitus sistebantur, sed, superveniente epilepsia, die octavo mortua est. Magnopere cum desiderarem, quid proprie fuerit durities illa ad latus dextrum, a marito petii, ut permitteret mihi aperire cadaver. Quod aegre impetravimus. Fecit exenterationem, marito, me, et multis aliis praesentibus, in talibus exercitatissimus Dn. Febure, Serenissimi ac Eminentissimi Ducis Cardinalis de Sachsen Zeitz, S. Caesar. Majest. in Comitibus Imperii Commissarii Principalis &c. Chirurgus primarius. Macie confectum erat totum corpus. Intestina fere vacua, hinc et inde gangraenosa observabantur, Vesicula fellea crassitiem corii cervini habebat, in qua nec una gutta bilis erat, sed lapis, qui adhuc in manibus nostris est, tam arcte inclusus, ut vi debuerit extrahi. Hic lapis ab initio caeruleus fuit, cum punctulis rubris, uti trutta, post exsiccationem vero jam albus est, tactu pinguis, ex meris granulis compactus, pondere levis: licet enim magnitudinem ovi columbini fere superet, pondus tamen ipsi saltem 3j. est. Pancreas totum scirrhosum et ventriculi fundus multis striis gangraenosis signatus erat. Pylorus et intestinum duodenum duritiem illam nobis offerebant, quam quaerebamus. Tumor ibi erat ad pugni magnitudinem, albus et adeo scirrhosus, ut cultro acutissimo non nisi vi discindi potuerit. Ex hoc tumore scirrhoso pylorus et intestinum duodenum adeo claudebantur, ut calamo scriptorio vix transitum permitterent. Quaerentibus nobis causas occasionales externas hujus affectus, nihil indicare potuit maritus, quam quod per annum haec mulier mirum in modum delectata fuerit esu malorum citriorum, ita ut saepius uno in die 6. 7. comederit. Non dubitamus, tantam aciditatem ingestam plurimum contulisse ad constrictionem pylori, scirrhos repertos et exsiccata bilem in vesicula fellea, quod physice latius diduceremus, nisi Observatio limites suos transgrederetur.

(*Ratisbona Augustam Vind. d. 17. Januar. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Caries ossis bregmatis et temporum dextri cum Cerebri putrefactione.

FOeminae pauperulae, post superatam nuper ob varia corporis ulcera venerea institutam a Chirurgo non imperito salivationis curam convalescere visae, supervenit supra os temporale dextrum tumor hinc inde durus, aliquibus in locis mollior, digitis tactus pulsans ad rythmum pulsus arteriarum, dolorificus, cum effluxu materiae purulentae ex ejusdem lateris aure, quo deficiente similis fere materia, parcior tamen quantitate per os exibat. Apertus a Chirurgo tumor ob puris substrati indicia in parte decliviori primis diebus sanguinem cum paucis pure fundebat, paulo post ipsa cerebri substantia in conspectum veniente: accessit tandem motus lateris affecti impeditus, et non diu ante obitum sopor ad mortem usque post longum satis pro magnitudine mali decubitus accedentem perdurans. In cadaveris examine anatomico apparuit dextrum os temporale totum cum dimidia ossis bregmatis parte carie ita exesum, ut non nisi frustula hinc inde in pure et purulenta cerebri substantia ad ventriculum usque ejusdem lateris haerentia invenirentur, cum plexus choroidei dicti lateris vasis turgidis, crasso muco obvelatis, et reliquis cerebri vasis plerisque sanguine infarctis. Foetor praeterea ingens cadaveris, licet inter mortem et sectionem vix 2. horarum spatium intercesserit, ulteriorem reliquarum cavitationum indagacionem prohibuit.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Calculosi et ulcere renis afflicti anatome.

Nauta ad senium vergens per aliquod temporis spatium incontinentia urinae guttatim cum notabili dolore effluentis et collectae viscidum in fundo albicantem mucum reliquentis, afflictus Nosocomio status Maritimi concreditus, orta non levi latentis in vesica calculi suspitione, cathetere in vesicam immisso per chirurgum exploratus, quamvis latens inimicus tunc temporis ob vesicam nimis vacuam et constrictam inveniri non potuerit, illud tamen commodum inde percepit, ut per aliquot dies a facto catheterismo urinam diutius retinere et copiosius collectam facilius emittere potuerit.

Accessit autem paulo post, praevio horrore insigni calor febrilis ardens cum difficili respiratione et rauedine, quae symptomata remediis mitigata quidem per paucos dies fuere, sed brevi majori vehementia rediere ad mortem usque perseverantia, urinae fluxu nec frequenti adeo nec dolorifico, quam a principio morbi, observato.

Recens dissectum cadaver urinam spirans monstrabat, praeter Pulmones inflammatos, Renem sinistrum triplo majorem solito, ulceribus internis ubique erosum, pelvim cum uretere valde dilatatam, renem vero dextrum atrophiam correptum, ob cavitatem internam magnam bursam vacuam repraesentantem, illius lateris uretere adhuc ampliori. Vesica urinaria crassa valde et constricta ad fortiorem contactum nondum dissecta pus fundebat ex fundo, intus vero calculos exhibebat duos, unum columbini ovi magnitudine, mucosum et friabilem, alterum articulum minimi digiti magnitudine aequantem, planum priori duriores in orificio urethrae haerentem: reliquis visceribus sic satis naturaliter constitutis.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

*Abscessus Lumbaris cum carie vertebrarum dorfi et
lumborum.*

Milles gregarius, praeter ulcus cacoethicum in pede, abscessum in dextro latere lumborum monstrans Nosocomio adscriptus, hujus apertionem cultro factam patienter sustinet, pure ab initio cocto et puro effluente, quod postea saniosum cum foetore magno per longum tempus exstillavit, aegro de doloribus abdominis et pectoris molestia usque et usque conquerente, donec miserae vitae optatum finem mors imponeret post 4. mensium decubitum. In cadavere praeter pulmones corruptos et saniosos, sanguinem in thorace extravasatum copiosum, cor flaccidum, hepar quasi semicoctum notabile fuit, vertebrae dorsales omnes et lumbares priores, quoad corpora sua cavitationem versus perioestio nudatas, atras et carie fere exesas, et inter illas sextam imprimis dorsalem, conspiceret, processus vero earundem carie intactas fuisse. Quamvis aeger fere ad ultimos usque vitae dies incedere quodammodo, incurvatus tamen et manum dorso imponens valuerit.

(Hafnia Augustam Vind. d. 29. Januar.
An. 1718. missae.)

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. Viti Riedlini.

Catheteris insignis usus.

Vir quidam veneranda senectute, octuagenarius scilicet, et praecipua dignitate conspicuus, macrioris corporis, sanitate tamen sic fat integra hactenus Dei gratia fruitus; id scilicet benefi-

eii habens, quod quoties humores vitiosi in corpore abundant, hi alvi fluxum concitant, hocque sponte cessante, non habet, de quo ulterius queratur; venationi, quantum per ardua muneralicet, deditus, sine dubio et hoc modo, suae sanitati consulit: cetera vero diaetam etiam sic sat servat. At, cum nuper in rus se contulisset, ibique vini minus consueti non quidem nimium plus tamen solito bibisset, sequente nocte primo evigilans, non solum alvum obstructam notavit, verum et urinam non nisi cum dolore eoque sat acerbo excrevit, licetque aliis remediis deficientibus balneum adhibuerit, hoc quidem, quam diu in eodem morabatur, levamentum quoddam attulit, at cum vix egrederetur, pristini dolores rediere: me itaque ad se evocavit, urina per se nil mali monstrante, missa; ubi ea medicamenta, quae in stranguria alias cum fructu commendo, laxantia scilicet, et temperantia, blandeque urinam moventia praescripsi et exhibui: verum enim vero frustra fere, hincque ut lectica domum deportaretur, eo magis sollicitus fui, quo plura defuere, quibus carere vix ac ne vix quidem poteramus: Licet autem sat feliciter hoc iter successerit, domque multum urinae, uti referebat, reddiderit, dolores tamen instabant, vesicam praecipue torquentes: nec tantum urinae excernebat, quantum quidem ejusdem in corpore secernebatur: licetque nunc et clysteres fuerint applicati, et balneum diureticum adhibitum, praeterquam, quod et interna medicamenta sedulo continuabantur, quaevis tamen mala vix parum remittebant, urinaque semper parcius excernebatur, hancque non tam in renibus, quam ipsa vesica retineri, haec indies magis intumescens, quod mane facillime deprehendebatur, sufficienter prodebat: musculos itaque detrusores, uti olim in Juris consulto quodam, cujus historiam itidem Ephemeridibus nostris inserui, accusans, adstringentibus quidem externis hos roborare tentavi, simul tamen in tempore de Cathetere adhibendo cogitavi; ejus vero mentionem injicere, urina semper adhuc licet paucissima secedens vetabat, cum ab hoc remedio plerique mirum quantum abhorreant: tanquam summe tamen necessariam tandem,

hujus

hujus instrumenti applicationem primo quidem adstantibus, hinc vero illustrissimo Domino aegrotto commendare coepi, quin demonstrare, quod malum, nisi haec in subsidium vocetur, vix ac ne vix quidem tolli possit: et tandem, cum prius diureticum quoddam famosum frustra fuisset tentatum, admissa fuit: et sane, cum primo chirurgus non adeo exercitatus feliciter tamen Catheterem applicasset, ultraque mensuram urinae subduxisset, illico sic cessarunt dolores, ut jam, cum praecipue nulla plane urina nunc sponte succederet, hunc eo lubentius secundo admiserit: at chirurgus nunc applicatio minus feliciter ce-
debat, dum ad valvulam Catheteris applicationem saepius difficiliorem reddentem allisit, vique penetrare anisus fluxum sanguinis concitavit; unde perterriti, praesertim Dn. aegrotus de alio chirurgo cogitavit; cum carere Catheteris applicatione minime posset; et invenit in Hekingio, chirurgi olim pericissimi filio aequali, virum, qui felicissime, quod desiderabatur, praestitit: semper vero persuasus Dn. aegrotus sponte redituram urinam, hac vice denuo feliciter eadem subducta, per quadraginta octo horas eandem retinuit, nonnisi vesicae tensione quadam molestam scilicet; verum enim vero hac jam et dolores concitante, ipsemet petiit, ut Catheter denuo adhibeatur: quemadmodum vero ea urinae quantitas, quae adesse debebat, nunc non subducebatur: ita non omnem urinam in vesicam transferri, tumor pedum brevi augmentum non exiguum sumens prodebat; indicans scilicet, feri partem, per vasa sanguinea retrocedentem ibi demum deponi: jam ergo electuarium martiatum ordinavi, cui diuretica blandiora, Bals. in primis Hispan. sicc. addidi: et ut muscoli detrusores roborarentur, balneo adstringentibus alterato insedit: post quod urina magis quam prius stimulavit: adeoque ipsemet jam Catheterem lubentius admisit, quin ut applicetur, subinde urisit: Et nunc urina turbida subducebatur, sedimentumque mucii vesicae nomen mereri, judicavi: quemadmodum vero in Juris Consulto illo, cujus supra memini, olim notaveram, quod, quo saepius Catheter fuerat

fuerat applicatus, eo citius mictio consueti redierit, ita et hic successuram, totus persuasus, eo magis urssi, ut saepius admitteretur; nec tamen nisi, urgentibus doloribus hoc obtinere potui, nec id, toties quoties optaveram, ne scilicet unquam urgente urina diu differretur applicatio: augebatur hinc tumor pedum, unde huic et fasciatione obviam ibatur et quoniam urinae parvior quantitas aliquoties notabatur, hanc Ess. Balsam. c. Tinctura ꝑr. parata promovi: semper vero nunc magis stimulantem urina, tandem, non tamen nisi trigesimo sexto post mali invasionem die, ut ter de die admissus fuerit Catheter, obtinui: et ecce! eodem adhuc die quaedam guttulae sponte excernebantur: et biduo abhinc iterum uncia fere una urinae extillabat: hincque quotidie quantitas illius sic augebatur, ut elapsis abhinc quatuordecim fere diebus, nulla ulterius subductione habuerit opus: in usum primo ducens Pilul. ex lap. cancr. et Balsam. Hisp. sic. paratas, et postmodum Ess. Catechu: sicut semper vero multum mucicū cum urina excernebat, ita haec per trimestre et quod excurrit, eum semper adhuc saepius stimulabat; ut adeo nocte, singulis fere horis urinam reddere habuerit opus: Et hoc tamen malum sponte paulatim mitigabatur, ut jam, modo diaetam servet, de quo queratur merito, vix habeat opus. Docet haec observatio, in urina in vesica retenta, non semper expectandum esse, donec illa omnino obstruatur, sed Catheterem interdum applicandum, si vel maxime quaedam adhuc ejus quantitas excernatur, si praecipue per quaevis indicia, sicut hic, constet, vesicae subesse vitium: confirmat vero simul, si repetatur haec applicatio, multum eandem prodesse: caute tamen et quibusvis circumstantiis rite perpensis est procedendum.

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. Viti Riedlini.

Vomitu rejecta.

Quod Cent. V. Observ. LXVIII. sub finem promitto, quod scilicet, exitum illius observationis, si vivam valeamque, olim communicare velim, ut servem; sequentia illi subnectenda nunc veniunt. Illustris vero illa matrona, sicut per annum et quod excurrit, per foniculos illos naturales non parum puris serique profudit, ita sic valuit, ut sanis seipsam annumerarit, interdumque et eos dietae errores commiserit, quos et sani vix sine noxa ferrent: audacior scilicet facta, cum hos alia mala illico non sequerentur; magisque sibi fidere coepit, cum aliquando et menses ordinarii quin fere nimii succederent: verum enim vero vere anni 1717. foniculi illi parum admodum materiae cum funderent; dolorque acerbissimus partium vicinarum, Ischiadis praecipue sequeretur, ut me denuo consuleret, opus habuit: ubi, iis, quae olim contigere, rite perpensis, balneum hic imprimis profuturum, eo minus dubitavi, quo magis noveram, ut medicamenta, eo quo requiritur modo, in usum duceret, ipsi difficillime persuaderi potuisse: aures etiam, quod balneum attinet, mihi praebuit; nec frustra: rediit enim ulcerum fluxus, et dolores sic cessarunt, ut citius, ac quidem suaseram, balneum finierit, et domum redierit; tam sanam se existimans, ut et non redeuntibus mensibus, an conceperit, subdubitare coeperit; eoque minus continuare dietae errores desierit: verum enim vero, cum brevi post non jam solum abdomen sed et pedes mirum quantum intumescerent, haud abs re ab hydropse sibi metuere coepit, hincque ut huic nunc omnibus viribus medear, anxie me rogavit; dum autem initium hujus curae facio, et lenissimum purgans eidem exhibeo, ecce! vomitus succedit primo sanguinis grumosi hincque massarum majuscula-

rum (ovum gallinaceum una fere aequabat,) membranacearum non plane nil carnis monstrantium, tali sanguine repletarum, ceteraque molis uterinis simillarum: verum desinente hoc vomitu, et instante nunc alvi fluxu fere nimio, viribus tamen non insidiante, tumor mirum quantum imminuebatur: Nimiam autem sibi ab alvi fluxu metuens aegrot, intempestive sumtis adstringentibus hunc inhibuit; vixque elapso mense rediit perversus ille vomitus, hincque bis terve adhuc non habito certo tempore eandem infestavit, rejectis semper aliquot talibus moliformibus particulis. Servata tamen diaeta, et in usum ductis medicamentis martiatis, sic Dei gratia se denuo collegit, ut spem quandam convalescentiae praebuerit: Verum enim vero, contigit, quod communissimum est, adeo quidem, ut et medici quidam sat celebres hos serio secudent, ut Mars sane per se innocentissimus tam infensus illi fuerit factus, ut citius se mortem subituram, quam hunc continuaturam vel jurato fuerit testata: hincque alia quidem medicamenta praescripti, diuretica scilicet mitiora, alvumque laxam servantia, ubi tamen Pilul. FF. omnino sufficiebant: sed utut haec sedulo in usum duxerit, tantum tamen abest, ut vel minimum inde persensisset levamentum, ut brevi potius temporis spatio abdomen denuo sic intumuerit, ut et, ne crepet, sibi metuerit, pedibus inprimis cum eodem correspondentibus; hincque ut denuo Martem, (qui in casibus ubi prodest, in praxi quadraginta, et quod excurrit annorum, me nunquam deseruit, nonnunquam enim intempestive illum commendari ipsemet expertus sum) in usum ducat, serio suasi; et obtinui: simul vero etiam fetus partium tumidarum instituebatur: et ecce! tantum haec proderant, ut non solum decumuerit iterum, sed et cetera tam egregium persenserit levamentum, ut jam saepius, ac suaferam, sumserit, et ut sedulo continuare liceat, rogarit: sumebat autem pulverem Martis subtiliss. magneti selectum, quem sic praescribere ab experientissimo interea vivorum numero subtracto Bilgero didiceram: accessit etiam sub hujus usu alvi quidam fluxus, quem vel

ipsa pro proficuo habuit : verum enim vero , cum vires se nisi multis cibis ingestis , recuperare minime posse , persuasa esset , non solum coctu difficiles et minus congruos aliquoties sumsit , sed et alios concessos , gelatinas imprimis , in tanta copia ingestit , ut nec fateri quidem , quantum ingesserit , fuerit ausa : et quod deterri- mum , utut hinc alvi fluxum augeri , vel ipsamet notarit , ut ta- men ab erroribus talibus destitisset , nullo modo persuaderi potuerat : hincque huic fluxui tandem et quaevis medicamenta frustra opponebantur ; quin denuo intumescebat ; illeque om- nes humores sic exhauriebat , ut siccitas nulli remedio cedens eandem tandem vivorum numero subtraxerit . Confirmat haec historia , quod ulcera antiqua , nisi sedula illarum geratur cura , tandem gravissima producant mala , utut fluere omnino , (quod in hac contigit , quae et seri hydropici , cum per alias vias copio- sum secederet , et per haec ulcera multum excrevit) non omnino desinant : molas subinde et in ventriculo gigni , (quidni enim hisce in foemina , cum Dominicus Panarolus ejuscemodi quidam juvene quodam vomitu rejectum sic nominaverit , imponere hoc nomen liceret ?) et vomitu rejici : et tandem in hisce ipsis molis martem summo cum fructu adhiberi .

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. Viti Riedlini.

*Icterus brevi marti cedens , hujusque medicamenti in-
nocentia.*

Sub finem fere anni praeteriti , me accessit mulier quaedam **S**erbacensis , urinam sororis hospitae ibidem afferens simul- que referens , quod de doloribus praecordiorum atrocibus queratur , et praec his vix respirare possit , quin nisi submini- strentur praesidia idonea , brevi sit expiratura : ubi cum uri- na illico monstraret , icterum subesse , in hujus praecipue indicia inquisivi , quorum icidem certior factus , hoc morbo illam labo-

rare edixi; nec contradicebat soror, sed ne niger subsit, metuere balneatorem loci, subjungebat; hincque eo magis urgebat, ut quantocyus remedia suggeram: praescribebam sitaque laxans, et hujus usui subjungendum Electuar. martiatum: recurrit vero vix biduo elapso, quae primo me accesserat, et refert, laxans praestitisse quidem, quod desideratum fuerit, at, licet Electuarium sedulo in usum ducat, ardorem tamen ventriculi et cordis anxietatem augeri potius, quam vel minimum imminui: ubi ego quidem spec. Diacret. Myns. quibus tamen itidem martem addidi, praescribo, sed Electuar. nihilominus et quidem cum hoc alternatim continuare jubeo: et ecce! vix octiduo inde elapso hinc Dei gratia sic restituebatur, ut ipsa mihi ad loci dominum vocato gratias quam maximas egerit; et electuarium, quod in primis profuisse, postmodum notarat, me suadente, lubens iteravit: Licet autem plures ejusmodi observationes in meis scriptis hinc inde narrentur, et hic tamen hanc produco, quia sicut et antecedens observatio meminit, a quibusdam mars in primis crudus indies magis suspectus redditur; quod enim praecipue notandum, quod licet is in principio, uti hic in principio minus prodesse videatur, quin vel malum augeat, vix unquam tamen me poenituit, si continuare eundem nihilominus jussi, tum enim demum sic prodesse coepit, ut eo utentes eo lubentius illum continuerint: alo ipsemet tres filias morbo virgineo identidem divexatas, quarum una absque ullo incommodo martem sumit; reliquae duae vero, primo semper pejuscule post illius usum se habuere: nunc autem et eas sic juvat, ut vel inscio me ad ejus usum interdum recurrant, media natu praesertim, quae tamen ut purgantia interponat (quod et alias subinde requiritur) interdum opus habet: et quot quae so adducere possem virgines pallidam mortis referentes imaginem, quae in usum ducto marte floridum acquisivere faciei colorem? nectum Ictericorum tum Hydropicorum, quos hic juvit, exiguus existit numerus; quin et infantes atrophia laborantes juvisse, non pauci superstites testantur: nec tantum sane is adstrin-

git, ac quidem nonnulli sibi metuunt. Quemadmodum vero, ne apud Harvaeum ferrei Doctoris titulum obtineam, minime sic pro universali medicina vendito martem, cum iis praecipue, quibus tonus viscerum adhuc robustus contigit, qui bile revera abundant, non tamen tam exundat, quam in vasis suis adhuc continetur, vix parum profit, quin aliquoties noceat; ita qui in eum invehunt, minus benigne haec non interpretabuntur, cum, sancte testor, non tam ut iis sim contrarius, quam ne aliorum praecipue juniorum medicorum manibus excutiat, hoc tam innocens quin salutare remedium, non potuerim non et hic publice commendare.

(*Ulma Augustam Vind. d. 25. Febr. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

In extispicio perillustri cujusdam matronae febre lenta hectica defunctae habitae.

Matrona perillustri haemorrhagiis uteri profusioribus et crebrioribus saepius gravissime afflicta, fluore adhaec albo per intervalla tentata, post annum quinquagesimum, triennio abhinc, et quod excurrit, conqueri coepit de dolore in regione lumbari dextra versus umbilicum et hypogastrium sed et inguen ejus lateris protenso, urina conspiciebatur turbida mucosa cum pure albo ad fundum matraccii collecto manifeste discernendo, ut non immerito abscessum in rene dextro reconditum esse, ego cum honoratissimo quopiam Dn. Collega meo in medelae consortium veniente suspicatus fuerim: praescriptae ideo sunt pilulae abstergentes et mundificantes, terebinthinato-balsamicae, essentiae, tincturae et cum primis decocta vulneraria, quibus assumtis puris equidem excretio cum urina cessavit, sed cum dolor nihilominus subinde ingravesceret, per emulsiones ex feminibus quatuor frigidis majoribus et papaveris albi

albi aliaque anodyna et narcotica tam interna quam externa se mitigari passus, balnea autem aqueo-lactea cum mucilaginoso nitrosis et paregoricis herbis, floribus ac feminibus concinnata levamen tantisper etiam dedissent, aegra balnei ferini Norici usum sibi admodum salutarem fore autumabat, ex quo certior facta erat, illud vitriolo martiali multaue ochra impraegnatum virtute sua tonica et haemorrhagiis uteri sistendis et cohibendo fluori albo salutare exitisse. Accessit ergo dictum balneum et per solitum tempus adhibuit, dum interea dolor aliquales habuit inducias, sed moram acerbitate infecuta compensavit, quare ipsa gravius affecta medicam implorare opem cogebatur, accidit autem, ut famae credulae turbae vano rumore allecta in manus empirici incideret, a quo clysteribus acrioribus aquis spirituosis aromaticis odoriferis citra morem usitatum intermixtis pretiosis, dein pulveribus mercurialibus, sudoriferis interpositis crebrioribus, demum opiatis immodica dosi oblatis in extremam perniciem deducta est: ab eo siquidem tempore huc redux facta, nostram equidem denuo summopere expetiit medelam, sed in cassum agebantur cuncta, uterus subinde stillabat sanguinem, quem fluor albus mucoso-putrilaginosus infesquebatur, lenta febris hectica cum mollium partium atrophia vires simul depascebatur, ut arida cutis saltem ossa obtegeret, appetitus erat prostratus, alvi pertinax obstructio per globulos saccharatos aut carminativos aut enemata lacteo-mucaginosa sollicitanda, nonnumquam repente suboriebatur diarrhoea ferme colliquativa, tibiae circa et supra utrumque malleolum prurigine squammosa subruffa correptae in oedematosum tumorem laetae subinde conspiciebantur. Tandem diu quidem praevisa sed repentina mors supremam vitae scenam exegit. Instituta adeo defuncti corporis inspectione, ex aperto abdomine notabilis seri subflavescentis copia statim effluxit, omentum exiguos lobulos membranaceos, pinguedinis tantillum servantes, sustinuit, ad uterum tamen usque inferius protensum, hujusque prominulo fundo annexum. Epar amplum pallidi coloris

scirrhosam exseruit duritiem. Lien in quatuor lobos divisus, ventriculus admodum capax potu suffusus notatus est, ilei intestini portio inferius dimissa cum coeco proximo intestino utero cohaesit. Glandulae mesenterio interspersae scirrhosa duritie prominuerunt. Ren dexter dimidio minor erat sinistro, pelvis autem membranosa sive sinus ureteris amplius intra eundem instar infundibuli latius expansus sero urinario adimpletus, reliquae vero glanduloso-tubulosa substantia minus ac in statu naturali compacta et densa, quia potius mollicie putrida deperdita fuit, haud procul inde autem in conspectum sese obtulit abscessus pure crasso refertus, aortae et venae cavae descendenti trunco conterminus: uterus scirrhosa, duritie protuberans, intus pure simili ferme pultaceo turgidus apparuit, quo deterso cavitas interna cavernulis et loculis plurimis interdistingta visa est, nec minus utrumque ovarium, praesertim dextrum, puri cum tubis suis Fallopiianis aut ovi ductibus hospitium et comitatum praebuit. Pulmones obtutui sese stiterunt pallidi punctis coeruleo-fulvis exterioribus notati, cor naturali dispositione praeditum, pericardium autem multa suffusum unda conspicuum fuit. Jam si, quantum conjectura mentis assequi valet, scrutinium horum phaenomenorum suscipiamus, haemorrhagiis uteri crebrioribus et enormibus obnoxia erat perillustis matrona ob sanguinis sulphureo-salini biliosi acrioris fluidioris et coccineo splendore rutilantis tum exuperantiam tum orgasmum, vascula uterina et erodentem et plus aequo expandentem, sed et propter eundem intra uterinas et vaginales glandulas flaccidiores et fibras laxiores redditas congestum, atque simul lympham simili acrimonia coinquinatam a reciproco suo comitatu interceptam, continuique solutionem in glandulis et fibris attentantem fluor albus comes subinde accedebat individuus, successu temporis sero urinario virulentia septica quoque perfuso renis dextri exulceratio fiebat, hac autem remediis traumaticis et balsamicis quadantenus repurgata, pure ad viciniam transmissa aut forsan de novo genito, et intra folliculum membranaeum

ceum peculiarem collecto, abscessus emerfit contiguus, et quoniam non solum tubuli fibrae et glandulosus contextus uteri cum ovariis ulcerosam corruptelam temporis successu ceperant, atque seri nutriticii sive lymphatici peridromus interruptus fuerat, non mirum, pus partes etiam hasce inundasse, quin propter glandularum in abdomine aliarum conglobatarum vitium idem serum lymphaticum in abdominis cavum effusum facta refectione mox prorupisse, vita autem adhuc durante corpus genio suo nutriticio defraudasse, atque febrem hecticam lentam ingenerasse, ut adeo aegra doloribus in regione lumbari et hypogastrica ulceroso - spasmodicis interea saepius excruciatam, post supremum nutritionis viriumque dispendium animam subito sed placide deposuerit, quae sit in benedictione!

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

*Spasmus musculi psoas et iliaci interni dextri dolorificus
praenunciatus arthritidis.*

A Rthritidem, praesertim vagam, spasticum affectum esse, a sale modo bilioso acri volatili, modo acido, modo salino-tartareo fixo, modo falso medio, pro temperamenti aut dispositionis haereditariae congenitae, aut rerum nonnaturalium quotidie obvenientium diversitate, hinc inde sub motu quadantenus febrili circa articulos fibrasque ibidem membranaeo-nerveo tendinosas, perioestio, membranis, ligamentis, tendinibus, quia et musculis ac glandulis mucilaginosi intertextas congesto, easdemque rodente, lancinante, mordente, atque ad stricturas spasticas laceffente, vir quidam sexagenario major in semetipso deprehendit, nam cum antehac ante morbi hujus invasionem, repentinam thoracis stricturam cum respirationis difficultate improvisa perpessus esset, anno superiori post aequinoctium autumnale fortuito spasmum musculi iliaci interni et

pfoas dextri atque illic contermini musculi inferioris dia-
 phragmatis tendinosa expansione sensit, qualis quidem cor-
 pore ad quietem composito remisit, sed quoties ipse aut corpus
 in alterutrum latus revolvere aut erigere intendebat, repente
 invalescebat, et praeter dolorem spasticum acerbum respiratio-
 nem repente intercipiebat, nec cedebat, nisi corpore rursus
 aliquandiu ad quietem denuo composito. Triduo exacto su-
 perveniebat dolor ischiadicus lateris afflicti, mox arthritis vaga
 manuum pedumque officium intercipiebat, et quo dolor plus
 affligere coeperat artus, eo magis spasmus in nominatis mu-
 sculis cum respirationis reddita libertate cedebat, hic ipse autem
 solito citius mitigabatur, radice Ipecacuannae cum nitro depura-
 to pro scopo emetico assumpta, et repurgatis per enema injectum
 alvinis fordibus. Ceterum inter remedia interna levamen praeci-
 puum dedit sequens decoctum: Recipe Rad. sarsaparill.
 chin. a ʒj, bardan. graminis a ʒβ. polypod. hermodactyl. a
 ʒiij. Visci querni santal. citrini a ʒij. semin. cochleariae, anisi a
 ʒj. Inc. et contus. coq. in aq. fontan. ℥iij. v. cl. ad dimidias,
 colaturae adde Julep. rosac. citrati a ʒβ. cum hoc decocto su-
 mebantur Liq. C. C. succinat. et Tinct. ʒ ʒif. anatica portione
 mixtae guttae XXX. Nocturno tempore ingruentes dolores de-
 mulcebant pilulae sequentes. ʒ. cort. chin. chin. elect. ʒj.
 lumbric. terrestr. ppt. ungu. alcis ppt. cinnab. nativ. ʒ rectif. a
 ʒβ. succin. alb. ppt. myrrh. crocia ʒj. pulverisata misc. cum mu-
 cilag. tragacanth. per aq. rosar. extracta. Form. c ʒj.
 pilul. no. XL. Dentur ad scatul. pulv. lycopod. resperfae, quarum
 XXV. pro dosi capiebantur, addito nonnunquam ad vigilias com-
 pescendas pil. de cynogloss. cum castorio gr. j. aut altero: In-
 ter externa Empl. diasaponatum Barbette nonnihl immutatum
 profuit: ʒ. Minii ceruss. saponis Venet. ana ʒx. Ol. olivar.
 ℥ij, axung. porci ʒj. opii in aceto soluti ʒβ. coq. l. a. addendo
 pro colore exaltando minii ʒvj. F. Empl. Nec minoris efficaciae
 comprobatum fuit sequens: ʒ. Ol. olivar. ʒvj. Ceruss. alb. ʒv.
 coq. in lebeta igne lento ac probe agitando misceantur, post
 addan-

addantur Cerae alb. ꝑijß. Tereb. ꝑijj. mastich. Oliban. ana ꝑijß. camphorae ꝑijj. F. l. a. Empl. Paregoricam adhaec virtutem praestabat ceratum in Actis Hafniensibus Vol. III. et IV. Obs. 9. p. 14. descriptum, etsi non adeo concinna sit compositio, tumoremque artuum arthriticum aliquantum discutiebat, etsi quoad posteriorem usum radix bryoniae alb. radula detrita et imposita illi palmam praeripuerit. Motus demum post dolores superatos residuam impotentiam restaurabat balneum aquae dulcis, cum notabili saponis vulgaris in eadem soluti quantitate, et rad. levistici, valerian. major. aristol. long. clematit. herb. sabin. meliss. artemis. lavendul. origan. matricar. fl. chamaem. Roman. sambuc. calendul. bacc. laur. junip. semine urticae vulgaris et cumini incoctis paratum. Auxilii salutaris interea non minimam sibi partem merito vindicavit haemorrhoidum internarum fluxus superveniens Criticus, cum notabili euphoria obtingens.

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. Johan. Mauricii Hoffmanni.

Infans ex fissura ossis frontis epilepsia mortua.

PUella, infelici ex mensa in pavementum capite prono lapsu, epilepsia mox correpta est, tametsi externe nulla continui solutio cruenta notari potuerit, sed cutis cum panniculo carnoso in tumorem oblongum longitudinis duorum digitorum transversorum et unius transversae minoris latitudine conspicuum et quodammodo transparentem elevata apparuerit, certissimo serilymphatici in reciproco comaeu intercepti, tum ex fibris membranaceo-nerveo-tendineis abruptis effusi subtus collecti indicio. Medici aliquot in consilium adhibiti antepilepticis cruoremque coagulatum resolventibus aliisque ex methodo medendi exquisitis praescriptis medicamentis misellae medelam ferre omni ope enitebantur, nec minus chirurgi epithemate ex aq.

calcis vivae et sambuci cum spiritu vini camphorato et matricali remixto, tum et sacculis speciebus cephalicis nervinis discutientibus et anodynis repletis post coctionem in vino et factam decentem expressionem capiti impositis, officia sua adimplere allaborabant, sed citra eventus salutaris spem, quin paroxysmi epileptici subinde ingravescentes puellae, hinc sopore profundo quasi jamdum demortuae, triste praesagium et adstantes et parentes animo praesumere faciebant, quamobrem etiam aperitionem tumoris summopere detestabantur et prorsus renuebant, ut adeo post obitum demum eo dissecto in cranii osse frontis notari potuerit fissura per utramque laminam transmissa, ejusdem prorsus formae et longitudinis, prout tumor externus visibilis conspicuus fuerat.

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

Contusio verticis et thoracis lateris dextri gravissima, periculosis symptomatibus stipata, feliciter curata.

Vir quadragenarius cum tormentum bellicum accendisset prope adstans, et disjecto per pulveris pyrii impetum fulcimento ligneo, cui illud innitebatur, in tantum subversus fuisset, ut vertice capitis in terram primum detruso, mox in cervicem, nucham, dehinc in latus dextrum prosterneretur, semianimis factus domum deportatus est, de immensa cephalalgia, respirationis summa difficultate et dolore cervicis tactique lateris et brachii punctorio lancinante et tensivo conquestus. Advocatus ego altero die ad aegrum suscepto itinere veniens, eundem cum virium dispendio extremo, pulsu debili et interrupto, mentis quidem compotem sed aegerrime loquentem offendi: Venae sectione itaque revulsoria in brachio sano citra moram, sed ob languorem patientis, parca manu administrata, decoctum traumaticum ex rad. tussilag. enul. a ꝑ̄. liquirit. irid. florent.

fiorent. ana zij. herb. veronic. scabios. hyssopi flor. bellid.
min. a M β . flor. pap. errat. P. ii. sem. foenicul. 3j. caric. pinguib.
numer. iij. passul. min. sacch. candi r' br. ana ziiij. in s. q. aquae
hordei decoquendis praescripti: cui deinde, tussi et dyspnoea
urgente, aliud substitui ex spec. decocti pectoralis Aug. zi. C. C.
rasp. rad. liquirit. rubiae tinctorum, chinae scob. ligni sassafras
ana ziiij herb. scabios. chaerefol. a M β . flor. papav. errat. P. ij.
passul. minor. 3 β , cum aq. decoctis concinnatum. Viribus pro-
spiciebam aq. confortativ. Aug. subinde propinata, admixtis
pulveribus Marchion. Anglic. Cantian. specif. cephalic. Mich.
3 diaphor. spermat. cet. spec. diair. simpl. flor. sulph. et g. sang.
draconis &c. Vertici pro fotu sacculi pulv. rad. aristoloch. long.
paeon. lil. alb. symphyc. irid. florent. herb. organ. betonic. al-
chimill. majoran. rorismarin. sem. cumini et croco repleti inter-
passati post factam prius vino calido immersionem et expres-
sionem decentem imponebantur. Pro inunctione verticis et cer-
vicis seq. mixtura litu suo omne punctum ferebat: R. aq. anhaltin.
3vj. spir. vini camphorat. spir. castorii composit. Londinens. a 3 β .
matrixalis Sal. ammoniaci succinat. a ziiij. Ol. succin. destill. lavendul.
destill. rorismar. destill. a. gutt. vj. composita. Lateri contuso cataplas-
ma ex farina fabar. orobi hordei fl. chamaem. melilot. sambuc.
a 3 β . semin. foenugraec. 3vj. h. scord. abrotan. summit. absinth.
ana Mj. cum aq. sambuci paratum, admixto usus tempore
spiritu vini camphorato crocato praesto erat, illud au-
tem emplastr. ex gum. ammoniac. heder. myrrh. sulph. croco
camphora cum terebinthin. et cera l. a. factum excipiebat. Bra-
chium simul afflictum pro restituenda in integrum movendi
potentia ungebatur lenimento ex Ol. lumbr. terrestr. hyperic. irin.
castor. ana ziiij. chamaemel. destill. succin. destill. a. gutt. vj. sassafras
destill. bacc. junip. dest. a. gutt. iij. lavendul. dest. gutt. iij. adornatum.
Deterum infuso thee vel veronic. cum scob. lign. sassafras et
emine badian. quotidie mane sorbillando epoto atque instillato
Sincturae traumatic. Exc. Wedelii guttis XXX. ad XL. patiens, divi-

na favente gratia, et remedium enumeratum auxilio adjunctus, cum sanitate pristina in gratiam rediit.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

Tumor parotidis dextrae oedematoso - scirrhosus.

Illustrissima quaedam matrona, plurium liberorum mater, antehac abscessum reconditum aluit sub oculi dextri angulo interno, pus collectum stato tempore post spontaneam rupturam effundentem, qualis postmodum ab usu thermarum embsensium sanatus creditus est, dum nihilominus successu temporis per puncta duo lacrymalia in saccum lacrymalem et canalem nasalem extra nares ichor saniosus excretus est, cujus expurgationem illustrissima matrona pulverum sternutatoriorum naribus immissorum ope subinde et provocare et promovere solita erat: sed cum utero concepisset, sternutationemque ob metuendam exinde insignem corporis concussionem haud tutam fore persuasa esset, adeoque parturitionem alias salutiferam opem in perniciem suam cessuram reputasset, saniosi ichoris excretionem per nares prorsus suppressa tumor in parotide dextra exortus est oedematoso - scirrhosus, amplitudinem ulteriorem successively nactus, loquelae articulatae, capitis circumgyrationi et cervicis flexioni incommodus, aegramque ad expetendum consilium meum cogens; postquam igitur circumstantiae modo recensitae mihi innotuerant, et seri lymphatici sanioso-ichorosi uberius colluviei secretionem et excretionem assuetam alibi sufflaminata metastasin ad parotidem vicinam dextram evenisse facile hariolari poteram; illuc igitur medendi scopum dirigendum esse censui, ut saniosi ichoris ad parotidem intumefactam affluxuri copia per diaphorisin et diuresin nec non salivationem adauctam imminueretur, acrimonia salina temperaretur, et concretum inde enatum morbidum discuteretur. Cui fini sequen-

sequentes species in vicem Thee aquae ferventi infundendas et forbillando hauriendas designavi. \mathcal{R} . Rad. sarsaparill. chin. gramin. ana $\mathfrak{z}\beta$. bardan. polypod. ana $\mathfrak{z}\text{iiij}$. scob. l. sassafras $\mathfrak{z}\text{vj}$. cassiae lignae sem. anisi indici stellati cum cortice ana $\mathfrak{z}\text{ij}$. summit. serpill. P. iiij . passul. minor. mundat. $\mathfrak{z}\text{j}$. Inc. et contus. gr. modo Misc. dentur ad chart. Sgr. Species zum Fluss Kräuter Thee. Cum infuso autem praedicto simul assumebantur sequentis Mixturae guttae XXX. \mathcal{R} . Essent. l. sassafr. composit. Batean. $\mathfrak{z}\beta$. rorismarin. composit. $\mathfrak{z}\text{ii}\beta$. spir. falis ammon. succinat. $\mathfrak{z}\text{ij}\beta$. misc. Trochisci porro tales pro apophlegmatismo masticandae et in ore circumvolvendae hinc exspuendae offerebantur. \mathcal{R} . Rad. pyrethri mastich. ol. cinam. cardam. minoris semin. eruc. a $\mathfrak{z}\beta$. caryophyll. aromat. cubeb. a $\mathfrak{z}\text{ij}$. sacchar. $\mathfrak{z}\beta$. pulverisata excipiantur cum mucilag. tragacanth. per aquam meliss. extracta. F. Trochisci. D. ad scatul. Sgr. *Schleim- und Fluss- abziehende Zeltlein.* Tumori imponendum suasi emplastrum malacticum, cujus descriptionem inferendam curavi Ephemerid. Germanicar. nostrarum decur. III. Anni V, et VI. obs. xcix. p. 198. eidem autem cum tumor cedere renueret, substitui Cerat. de ammoniac. Foresti, cujus $\mathfrak{z}\text{ij}\beta$. pulv. castorii $\mathfrak{z}\text{j}$. admixta erat. Sic paulatim decrescere visus est tumor, dum Illustrissima matrona mola informi fibroso-carnosa per abortum fortuitum rejecta, pulverum ptarmicorum intra nares admissionem repetendam proficua rursus ulterius fore retur et veri si quid mens augurat optat.

(*Onoldo-Angustam Vind. d. 2. Mart. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XXXII.

Dn. L. Joh. Matthiae Mülleri.

*De Gutta serena ex capitis scabie retropulsa, post
hujus revocationem feliciter sanata.*

Flliulus quidam octennis honestis Ingelsingae parentibus natus post scabiei capitis subitam exsiccationem etiam subito

gutta

gutta corripitur utriusque oculi serena: antequam ad ipsum accerserbar cum internis sudoriferis vesicatorium nuchae fuit applicatum, postea die 14. Dec. An. 1716. ego consultus sequentia praescripsi: ℞. MP. de succin. Crat. ꝯ dulc. 16ies sublimat. ana ꝑ. extr. coloc. gr. j. f. pil. n. xi. pro una dosi. Sequenti die ℞. Rad. valer. ꝑ. irid. flor. ziꝑ. flor. anth. salv. ana ꝑ. herb. euphras. zij. sem. anis. foenic. sil. mont. rut. lign. aloës cubeb. ana ꝑ. mac. nuc. mosch. ana ꝑ. cinamom. cort. culilab. ana ꝑ. pulv. cinnabarin. zij. ambr. gryf. gr. ij. sacchar. ad p. o. de qua tragea hora 1. ante prandium et coenam ac sub introitum in lectum cultell. cusp. 2. propinand. ℞. Raf. ligni sanct. zij. cort. culilab. zij. lign. sassafras. rad. sarsapar. chelid. maj. enul. ana ꝑ. valerian. ꝑ. herb. salv. beton. chamaedr. rorismar. ana mij. euphras. mij. fl. scab. miꝑ. sem. filer. mont. rut. cinam. ac. ana ꝑ. caryoph. ziꝑ. M. coq. in mens. iꝑ. Δ font. ad $\frac{1}{3}$ part. conf. de quo decocto mane hor. 7. et pom. h 3. uncias 3. bibendas, et intra scapulas rad. valerian. rec. pendendam pro amuleto, id quod singulis 4. vel 6. diebus reiterandum, empl. item vesicatorium capiti, illoque remoto, ad fluxum per aliquot dies sollicitandum empl. saturnin. cum $\frac{1}{3}$ parte empl. vesicatorii permixtum apponendum praecepi; ac fonticulum intra 2. et 3. colli vertebrae inurendum curavi. Praeterea usum aëris temperati in hypocausto temperate calido, ciborum concoctu faciliu, bene coctorum, chylum laudabilem praebentium suasi, non nimis tamen pro una vice, idcirco etiam parum hor. 1. post assumptum decoctum pro jentaculo et merenda concessi, quia appetitu, more aetatis istius, insigni gaudebat. Potus sit cerevisia bene defaecata, vel vinum dimidia aquae parte dilutum, et cubitus elato capite, oculi interdum et vesperi, praesente candela, velamento muniantur; aërem vero frigidum, fumosum, humidum, hypocaustum nimis calidum, alimenta frigida, salita, acida, fumo indurata, acria, aromatibus nimis condita, dura, viscosa, flatulenta, concoctu difficilia, lacticia, merum, vigiliis,

vigilias, motum nimium, iram, moestitiam, fletum &c. fugienda dixi. Patiens, qui magna visum recuperandi cupiditate flagrabat, morigerus in omnibus fuit; Divina quoque clementia remediis hisce ita benedixit, ut circa finem ejusdem Dec. proritata inde iterum capitis scabie admodum humida, paulatim visum denuo obtinuerit, ac literarum etiam minorum typum, ut antequam corripere coecitate, cognoscere potuerit.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Haemoptysi vera absque tussi.

Mense praecedentis anni Junio ad honesti hujus loci civis uxorem 30. circiter annorum, duorum liberorum matrem, sui accersitus, quae, cum per aliquot hebdomades quandam respirandi antea passa esset difficultatem, nullo mensium vitio laborans, derepente sanguinis partim floridi ac spumosi, partim nigri exspuit ultra 30. uncias, idque, uti aiebat, sine tussi atque vomitu; sanguis enim *αἱμορροία* erupit, quam sanguinis jacturam magna statim insecuta est virium debilitas, et postea quoque febris hectica. Haemoptysi sequentibus obviam ivi: ℞. Extr. aloes menstr. aqueo par. ʒβ. solv. cum bals. vulner. Dippel. ʒβ. add. tinct. antiphthif. Garm. Div. de qua mixtura sing. 8. hor. gutt. 50. exhibui in seq. vehiculo. ℞. ▽ fl. acat. ʒvj. extr. nasturt. ▽ t. chaerefol. hed. terrestr. aa ʒij. fyr. pector. Myns. farfar. chaerefol. aa ʒβ. quibus ista illis substitit. Vires convenientibus tam internis quam externis analepticis refocillavi, febremque hecticam viperinis, jusculis et pulveribus cum sudorif. max. Fabr. permixtis, aliisque necessariis, ut et dolorem scapulae sinistrae per empl. galb. croc. Myns. cicut. ran. cum ʒ aa &c. auxilio divino sustuli. Sicque ad hodiernum usque diem sana vixit atque incolumis.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Periculosa hypercatharsi brevissimo tempore sublata.

Molitori Ingelfingensi anno 1706. mense Januario chirurgus quidam purgans assumendum perſuadet, et etiam pulv. jalapp. ʒj. propinavit, quod medicamentum diros abdominis dolores cum ingenti hypercatharsi, magnae sanguinis puri quantitatis per secessum evacuatione, insigni virium prostratione, siti, aestu &c. movit, hoc in statu circa vesperam meum imploratur consilium. ℞. igitur ∇. tormentill. plantag. a ʒiij. mastich cinam. cydon. aa ʒj. diascord. Fracast. ʒβ. extr. torment. pulv. pannon. rubr. g. arab. antidyſent. aa. ʒj. terr. vitriol. dulc. catech. aa ʒij. syr. cydon. ʒiβ. conf. alkerm. incomp. ʒij de qua mixtur. sing. 2. vel 3. hor. cap. cochl. ℞. Empl. de crust. pan. ʒβ. vitrioli mart. ʒj. ol. dest. menth. ʒj. pro empl. ad ventric. reg. et umbilic. Sequenti nocte bene quievit, doloribus abdominis cum siti et calore mitigatis, sed quia mixtura pene immutata adhuc per alvum egerebatur, hinc continuavi. ℞. Conf. menth. vitriolat. ros. vitriolat. aa ʒβ. ther. Androm. ʒij. pulv. mastich ʒβ. terr. vitriol. dulc. catech. aa. ʒj. myv. cydon. ʒvj. olei destill. nuc. mosch. gutt. iv. cinam. gutt. ij. cujus electuarii dosis cult. cusp. 2. vel 3. sing. 3. horis, quibus divino auxilio est pristinae sanitati restitutus.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Intestinis fere omnibus per herniam monstrosae magnitudinis umbilicalem prolapsis, et urinae per funiculum umbilicalem excretionem.

A Nno 1704. rustici cujusdam uxor in pago Forbachzini/ Amern/ qui milliare unum Weikershemia ad Tubarim, ubi tunc Physici munere fungebar, distat, tempore graviditatis in terram aliquando lapsa post aliquot hebdomades, calendis nimirum Octobris, filiolum peperit, cujus intestina per herniam monstrosae magnitudinis umbilicalem propenderunt fere omnia, cum ventre admodum flaccido; altera die vocatus motum intestinulorum peristalticum, linteolumque, cui funiculus involvebatur umbilicalis, lotio, (quod nunquam, uti relatam mihi est, per penem extillabat, sed per eundem ipsum umbilici funiculum) madidum accurate conspiciere potui, necessaria quidem praescripsi, sed omnia frustra, tumor enim herniosus livescere jamdum coepit, et quarta die mors supervenit, cujus cadaveris apertionem instanter quidem petii, a parentibus autem morosis impetrare nequivi.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Haemorrhoidibus quotidie fluentibus in puero sexenni.

CAuponis filiulus sexennis per semestre a convivis quotidie fere ad vinum meracius bibendum, et quidem in majori copia, quam talis tenella aetas perferre potest, allectus, mense

anni praecedentis Majo fluxu haemorrhoidali quotidiano corripitur sat copioso, cum dispositione hectica &c. Quod quum perterriti parentes animadverterent, meum exposcebant consilium; statim omnem vini usum plane dissvasi, adque potum ordinarie sumendum cerevisiam utilem judicavi, in qua nodulus ex herb. chelid. min. millefol. cap. ♀. hep. nob. aa. mj. ras. lign. sassifr. ʒvj. passul. min. ʒj. suspensus sit, item ℞. Extr. millefol. plantag. agrimon. aa ʒj. ♂pomat. ʒij. ▽. hep. nob. cich. aa ʒiij. pulv. rad. scrophul. viperin. nitr. depur. aa ʒiij. syr. symphit. ʒj. de qua mixt. mane et pom. 2. cochl. cap. ℞. Ungu. de linar. ʒβ. ol. expr. hyosc. ʒiij. pulv. rad. scrophul. ʒij. pro ungu. ad pod. ordinavi; hisce aliquamdiu continuatis pinguior vegetiorque factus ac fluxus haemorrhoidalis imminutus fuit, quo in statu ad plura medicamenta assumenda non amplius persuaderi potuit, licet haemorrhoides ad hodiernum usque diem quandoque, sine ulla tamen molestia, aperta sint.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Febre quintana.

Vir juvenis ex vicinia viginti aliquot habens annos febrem per plurimos menses patitur intermittentem, quae aliquoties suppressa, subinde sub alia recidivat specie, et tandem in quintanam desinit, post tres nimirum intermittentes dies certa hora a nonnullis hebdomadibus periodum observans, cum perpetua nausea, anorexiae, cephalalgiae, dorsi doloris &c. molestia; tandem ann. praec. die 12. Maji me adit meumque imporat auxilium, ℞. igitur pulv. rad. Ipecacuanh. ʒij. qui aliquot cum emolumento effecit vomitus, ℞. MP. Becher. ʒβ. f. pil. pond. gr. i. in ʒtentur, quarum 20. pro dosi h. 6. mat. ℞. pulv. cort. chachirill. ʒβ. ʒ vitriolat. ʒviii. pro 8. dos. mat. bihor. post pil.

pil. et vesp. ℞. Extr. absinth. gentian. card. ben. cent. min. aa ʒj. solv. cum ∇. menth. ʒiβ. add. spir. sal. amm. vol. ʒiij. gutt. 60. h. i. ante prand. et coen. in convenienti vehiculo, quorum continuato usu cum observatis diaetae regulis per Dei gratiam integre convaluit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

*Excrescentia carnea ex vetulae vesicae urinariae orificio
pronata.*

VIdua sexagenaria dolores aliquandiu nephriticos cum dysuria passa post varia per muliercularum philosophica consilia incassum usurpata etiam meam operam tentare cupit, et cum primo statim die per medicamenta a me rite praescripta dolores non plane remitterent, licet praedixeram, hunc dolorem jam altas in rene agentem radices tam festinanter minime cessaturum, illorum tamen usum continuare renuit, praesertim cum mulierculae ipsi insusurrarent, subjectum morbi non renem esse, sed uterum potius in abdomine circumvolantem istos causari dolores. Gentis itaque plebejae opinioni meam medendi methodum spernentis cedebam, donec post 4. integros menses ob summum vitae periculum revocarer; tunc aegrota, macilenta, hectica, viribusque exhausta mihi narravit: dolorem circa renis sinistri regionem haecenus fuisse admodum auctum, et ante paucas hebdomades urinam exiisse copioso sanguine atque pure permixtam, a quo tempore (post apertum nimirum renis ulcus) dolorem remissiori ibidem se sentire gradu, urgentissimum vero symptomata esse, urinam (quae erat crassa, turbida, foetida, cum copioso sedimento albo purulento) maxima et doloriosissima difficultate, saepius quidem, sed perperum excerni, proinde neque sedere, neque diu cubare, neque rite incedere, neque suaviter dormire, neque cum appetitu cibum capere posse; de-

nudato simul sinu locum affectum mihi monstravit, et, quamvis condito testamento aliisque se ad mortem composuisset, errorem tamen suum, dum muliercularum persuasionibus locum dedisset, agnoscens, montesque aureos promittens, meum anxie petiit auxilium. Diductis itaque, ministrante ancilla, alis vel nymphis (valde hic extra labia elatis) accurata inquisitione notavi, ex ipso vesicae orificio excrescentiam carneam, rubram, fungosam; fabae magnitudine produsse, orificiumque ita obturasse, ut urinae exitui majus spatium non fuerit relictum, quam filum cannabinum (dünner Bindfaden) alias occupare potest; tanto igitur nisu urina per se valde crassa expellenda fuit. Et, si illa excrescentia, quae ab erosione vesicae sphincteris per urinae purisque acrimoniam (unde perpetuus quoque mingendi stimulus) producta, uti ego quidem opinor, originem ducebat, parum adhuc crevisset, clausisset vesicae orificium, et urinae in ejusmodi ulteriori excretionis constitutione sine omni dubio obicem plane posuisset, atque ita patienti miserabilem in modum brevi tempore fuisset pereundum. Ast Divinae clementiae placuit medicamenta, quae ad sananda renum ulcera atque hecticam praescribere soleo, pulverem item pro excrescentiae consumptione ex suber. spong. alum. ust. alôc, gall. tut. ppt. ꝯ praecipitat. &c. hocque non sufficiente, solutionem ꝯ ℞ gr. v. cum ∇ ros. ʒij. et addit. ceruss. gr. xv. cum penicillo subtilissimo applicatam; pro sphincteris defensione unguentum anodynum; partium vicinarum excoriatione, ungu. de cerussa; doloris mitigatione ol. ovor. mucilag. sem. cyd. &c. tanta benedictione prosequutus sum, ut excrescentia frustillatim exciderit, omniaque symptomata paulatim cessarint; nam urinae liberiolem obtinuit exitum, reliquasque functiones supra memoratas promptius peragere potuit; sicque, aliquot hebdomadibus elapsis, virium atque corporis majori incremento instructa foras exiens solstri mei poposcit rationes, quas cum, valde etiam moderatas, exhibuissem, ista tamen quanquam opulenta prolibusque carens mulier, ingratisissimorum aliorum et proprio

conſueto more hiſce admodum contradixit, et ad excreſcentia^e particulae reſiduae, dimidii piſi magnitudinem non excedentis, in ipſo veſicae collo latitantis, et, nonniſi eo, quo veſica exonerari ſolet, conatu conſpicuae ſublacionem, meam non amplius deſideravit directionem, idque laetabili cum mea ſublevatione, invitus enim talem inverecundum intuitus ſum locum. Attamen ab ipſa rogatus atteſtari poſſum, illam nulla alia, quam deſcripta, laboraſſe paſſione, ſicque a lue venerea contra nonnulorum rumores immunem fuiſſe.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. Lic. Joh. Matthiae Mülleri.

De Menſtruo fluxu poſt duas ſeptimanas ordinarie revertente.

Virgo honeſtiſſimis parentibus prognata ab anno aetatis decimo quarto menſum fluxum ſentire incepit, qui poſt 14. dies ordinarie revertitur, et initio per totum octiduum, poſtea 5. vel 6. dies ſat copioſe durat, qualem periodum menſes poſt duas ſeptimanas jam ultra ſeſquiannum in hac virgine alias ſana, robuſta, procera, plethorica, nihilque fanitatis detrimenti inde patiente ſervarunt.

OBSERVATIO XL.

Dn. L. Joh. Matthiae Mülleri.

De Variolis cum intermixtis puſtulis miliariis, et periculoſiſſimis ſymptomatibus, in virgine, curatis.

Die 30. Maji anni currentis ſplendidae familiae virgo 17. annorum aegrotare coepit, die tertio variolae epidemicae graſſantes in cute, ac die quarto et quinto menſes extraordinarie apparent, hinc die ſexto variolae retrocedere videntur, ſuperve-

perveniente lipothymia, qua cessante, istae ad tincturae bezoardicae usum iterum fuere propulsae; die septimo vocatus variolas non superfluas, satis elatas, nonnullas etiam jam suppuratas, intra illarum interstitia autem, praesertim in dorso et collo pustulas miliarias innumerabiles adverti; sitis erat inexplebilis, ut et aestus intensissimus, pulsus frequentissimus cum tendinum subsultibus, urinae aquaeae singulis 4. fere momentis excretio, locutio perpetua inconsueta, doloris ardentis in pectore sensus &c. hinc sequentia propinavi medicamenta. ℞. Liqueor, anti-variolos. ℥β. de quo gutt. 70. Mβ. decocti pro potu ord. instillandae. ℞. sem. nap. card. ben. ∇leg. ana ʒiβ. f. c. ∇. fl. samb. card. ben. fumar. ana ʒiβ. emuls. add. pulv. marchion. bez. alb. Senn. viperin. simpl. ana ʒj. nerv. ʒij. syr. fumar. succ. cherm. ana ʒβ. de qua mixtura saepius cochl. iij. exhibenda. Sequenti nocte admodum deliravit. Die 8vo. ℞. Arcan. dupl. Mynf. ʒiβ. cult. cusp. j. solv. cum Mβ. pot. ord. ℞. Emuls. praec. sine pulveribus, loco syr. et succ. add. sacch. perlat. ʒβ. ℞. pulv. antiloim. bez. alb. Senn. viperin. simpl. ana ʒij. nerv. ʒiv. pro 4. dof. Die nono ex ambabus naribus sanguinis emanarunt fere ʒxv. cum infecuta insigni virium prostratione. ℞. Priap. cerv. glutin. g. arab. ana ʒj. lap. haemat. ppt. ʒij. M. f. pulv. subtitiss. naribus attrahendus. ℞. ∇. Rub. id. cort. citr. cord. temp. ana ʒj. cinam. bugl. ʒβ. margar. or. ppt. ʒj. oc. 69. ppt. ʒj. sacch. perlat. ʒβ. Post diem undecimum, tempore nimirum exsiccationis, omnia symptomata remiserant, ac placide dormire potuit, urgente quoque appetitu cum viribus sanitatem, per Dei Gratiam, recuperavit integram.

(Cinzelsavio- Auguſtam Vind. d. 17. Martii An. 1718.
missae.)

OBSERVATIO XLI.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Mira Salivatio.

Appello talem, qualem per octiduum observare nuperrime alicui in viro viginti octo circiter annorum, quando salivae pellucidae et clarae ultra triginta uncias spatio unius diei profluxit, citra quod Mercurio eadem fuerit prolecta. Non negaverim, suspicionem de Mercurio assumpto me tenuisse suspensum, quandoquidem hic aeger non modo anno elapso Gonorrhoea ex contagio laboravit, et ad hanc fugandam Medicastrorum opem adhibuit, sed etiam, quando denuo ex liberaliori potuum generosorum haustu in gonorrhoeam incidit, et simul tumore testiculi sinistri correptus Emplastrum de Ranis cum Mercurio scroto circumdedit. Ast, ut illam deponerem, non modo me iussit confessio ipsius aegroti, quod olim quidem decocta lignorum hausisset, sed Salivationis Mercurialis omnino effectignarus; tum quoque sputatio haec jamdum ante inceperat, quam Emplastri istius admotio facta, nec minimum remisit, quamvis subito fuerit remotum. Neque negaverim, me in consilium vocatum per primos dies illam selegisse methodum, quae in salivatione Mercuriali nimia servari solet, me pugnasse sudationibus, purgationibus, sed, non modo in vanum, quam magis cum augmento fluxus, subitanea virium prostratione, ac carnis musculosae tanta flacciditate, quam quidem nec in sensibilibus a salivatione Mercuriali unquam observaveram. Nec est ut ardorem oris gargarismatibus ex Radice Alcheae, decocto raparum &c. vel minimum extinxissem, adeo ab his omnibus nihil levabatur aeger. Omissa ergo omni suspitione de Mercurio assumpto et insuper circumstantias circa os obvias curatius pensitando, quando fauces erant salvae, lingua anterieus tumida, labia praetumida, ut horum motus citra dolorosum sensum non fieret, et aeger

citius scribendo quam loquendo animi sensa promeret, tum quoque aurum ore detentum nihil tangebatur, ut mihi intimius oris interna perlustrare permitteret; aegrotum rogavi, et quando hoc obtinui, interius ceteroquin omnia salva, sed lingua elevata conspexi oscula glandularum sublingualium, quo versus gingivas properant, ampla satis et hiantia, flumen tam largum fundere. Relicta ergo methodo priori, decocto in hanc formam praescripto: ℞. Radic. chin. Scorzoner. ana ℥j. acetos. sarsaparill. ana ℥β. bistort. ℥ij. sem. anis. stellat. ℥j. M. et linimento, osculis sub ipsa lingua patulis, penna applicando, ℞. Mucilag. sem. psyllii cum ∇ rosar. fact. ℥β. lact. lun. ℥j. M. Hunc aegrum, annuente Deo, ex faucibus mortis eripere licuit, quo neminem magis illis intrusum fuisse unquam memini. Bulimus quidem et Gonorrhoea abhinc exercuerunt illum, sed hi hostes facilius fuisse temporis tractu debellati.

(*Rostochio Augustam Vind. d. 18. Mart. An. 1718. missa.*)

OBSERVATIO XLII.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Humorum in Tumoribus Anadrome.

Nihil acque molestum est in extirpandis Tumoribus, ac constanter auferendis, quam recursus ille humorum ad pristinam sedem, vel potius successio, ac collectio novi, partem, quae subsederat, iterum attollentis liquidi, quae evenire haud infrequenter solet post eductos manu chirurgi liquores ex tumoribus, iis maxime, qui liquida sua peculiari clausa folliculo continent. Maximi etiam tumores recursus istius ac collecti denuo liquidi subministrant exempla; Administrata in Hydrope Paracentesis, si rariore fortuna sphacelum mortisque accelerationem aliquibus haud inferat, funesto tamen seri in pristinas sedes recursu novos tumores, nova chirurgis exercitia exhibet; Hydrocele frequentiora adhuc anadromes istius suggerit exempla, cum non solum

solum aliquoties punctum in pueris scrotum novo iterum turgescat latice, novo vulnere educendo, sed et virorum frequentia te offerant exempla, qui ad operationem istam pluribus etiam recurrere vicibus coacti sunt, qualis nuper observatus, qui viginti circiter vicibus liquidam istam scroti sarcinam manu chirurgi deposuit, eduxitque, hactenus quidem felici successu, quod vix aliis eadem toties felicitate successerit. Maxime hinc placuit quondam operandi methodus experti in vicino Rotenburgo chirurgi, Steinii, qui plures hydrocele laborantes constanti ratione ab isthoc malo metuque liberavit, facta non simplici feri educatione, sed ampliori scroti incisione, ut ipsa extillantis feri scaturigo, jacto acrioribus paulo digestivis mediantibus laudabili stabilique fundamento, consolidato sic intimius vulnere, penitus occluderetur. Eadem tumorum alibi in corpore occurrentium ratio est, redeunt facile humores novi, acque depravati in sedes a prioribus chirurgi manu eductis relictas: Extat in praeced. Eph. N. C. Tom. Cent. VI. Obs. 36. exemplum tumoris colli mole sua formidandi, qui ab exilibus glandularum intumescens primordia a majo inde ann. 1714. ad ann. 1716. Jul. in tantam tumorum vastissimorum congeriem excreverat, ut vir ea mole laborans haud amplius vel tantillum inclinare caput antrorsum, laborisve sui objectum posset intueri. Adacta vil lanceola ex pluribus istis tumoribus eduxerat ejaculatae cum impetu fuscam referentis cerevisiam aquae libras octo, nec desierat octo continuis septimanis effluere obscura ejusmodi aqua largissima, quam exceperat fluens per quatuor hebdomadas albicans aliud fluidum saniosum, quo finito, decima quarta hebdomade coaluerant ista colli vulnera, redeunte illo ad gracilitatem, servante tamen duriusculas cicatrices: Uti vero ibi annotatum est, protractam diutius fuisse consolidationem, quod istae colli cavitates non tulerint injectiones, quas graves mox colli secutae fuerint inflammationes, ita vir ille hactenus a biennio egregie valuit, ut de constanti sublacione mali vix dubium ipsi superfuerit ullum. Nuper vero efferri denuo coepit tumor, cumque altius indies attolleretur,

testareturque proinde nova collectione liquidi cujuscunque, idem chirurgus, quem cit. loco laudaveram G. W. Sturmius, mens. Sept. ann. 1717. denuo aperuit tumorem, effluente ejusdem generis fusca sanie seu turbido liquamine ultra librae unius quantitatem. Haud inutile existimo, si ea quae quondam Ephemeridibus inserta sunt, suppleantur in Decuriis sequentibus, si scilicet eveniant nova ac ulteriora quaedam circa eadem subjecta, morbosque, vel plane, ut videbatur, vel palliative sublatos: Neque enim omnes morborum Historiae plenae mox completaeque haberi possunt. Supplere igitur licebit, quae ipse annorum, temporisque decursus supplevit in Observationibus, varios monstrando eventus. Non possum hinc non allegare hic supplementum alius quoque observationis, licet huic plane dissimilis ac insertae Eph. N. C. Cent. III. et IV. Obs. 54. Recensui ibi Historiam foeminae rusticae utero gerentis, quae cum frequenter in urbem tendens indeque rediens, reperiret in via frustra Alabastri, picaque singulari prehensa inciperet ea avidius ori ingerere, dentibusque conterere, ac deglutire, adeo ardenti desiderio faxei hujus cibi deinceps tenebatur, ut deficiente cum primis pauperulae mulieri pane quotidiano, insolitum hoc edulii genus lubentissime avidissimeque substitueret, ejusque esui per plures menses largissimo eousque insisteret, ut magnas lapidum moles absumeret, sine molestia primum evidenti, postremis tamen graviditatis suae temporibus laedi coepit chylicatio, accessit tussis ferocissima ac dyspnoea immanis, excepit tussim dextri lateris dolor intolerabilis, constrictorius, sub costis protensus, qui eam compulit, ut Medico errores suos fateretur, cujus suasu largissima infusa theiformia, ex veronica, salvia, acetosella, rad. helen. &c. ingessit, pulvereque usa est viscerali, absorbenteque. Missa tum ad Ephemerides Observatione eventum rei plenum nondum poteram annectere, dixique largam alabastri comestionem, innocuam eam appellare tum nondum ausus, qualem tamen dici eam in indice omni jure agnoscendum est; satis enim diu post absolutum puerperium eadem mulier ob adversam viri valetudinem

me adire coacta, sua quoque fata grata retulit mente, prospero successu haud caruisse ministrata sibi remedia, remisisse, tardius tamen, dolores, successisse partum aegre quidem, haud tamen infeliciter, fluxisse mediocriter lochia, reliquias symptomatum sensim sensimque evanuisse, puellam, quam pepererat, tam larga alabastrini pollinis copia pastam, egregie auctam, postquam mater a dyspnoea sensim fuerit liberata, pristinoque restituta vigori; mansit tamen mulier satis macilenta, vigore tamen haud destituta, crebriusque haecenus et pro se et pro aliis opem expetiit meam, praet eritoque jam anno secum adduxit puellam, quam alabastro pene suffocaverat in utero adhuc haerentem, nunc pedibus teneris, at robustis aliquot cum matre horarum iter sine lassitudine confidentem, natam annos quatuor, obesam, optimoque corporis habitu praeditam, adeo comesta illa alabastrini moles infanti non nocuerat! adeo τὸ θεῖον in hac gravida evidentissime elucescit, quae tam graviter, tam immani dyspnoea, anxietate ac dolore a durissimo hoc cibi genere afflicta, feliciter tamen una cum foetu sub providentiae divinae manifestissimo adiutorio eluctavit.

*OBSERVATIO XLIII.**Dn. D. Eliae Camerarii.**Mira Vermium Foecunditas.*

NUnquam majori studio in genesis, indolemque vermium inquisitum, quam hodierna quidem die: quo plura vero circa eos detecta, eo magis attendere ad phaenomena eorundem convenit, ut certiora tandem de origine, naturaque eorum obtineamus dogmata, quam factum quidem est haecenus: Innumerae observationes loquuntur gravissima ortum vermibus debentia symptomata, nec ea nunc prosequemur, id potius miramur, paucos saepe vermes, imo unicum observatum (vid. Eph. N. C. Cent. III. et IV. Obs. 140.) tam stupenda producere mala, symptomataque immania, cum integra eorum quasi agmina alias

vix leve pariant incommodum. Copia enim aliquando stupenda, numerusque est incredibilis. Quoties enim videmus innumerabilia ascaridum agmina, intolerabili sphincteris pruritu molestissima; quoties nidos, quos vocant, vermium integros, seu convolutos eorundem glomeres observamus. Superavit vero istorum numerum, uti mihi quidem videbatur, larga vermium progenies, quam nuper exposuit rustica mulier. Haec scilicet nata annos 32. jam ab octo circiter mensibus quotidie excernit, nunc quindecim, nunc viginti, et plures quoque vermes. Sunt illi ultra pollicem longi, non rotundi sed lati, compressi, non tres omnino lineas latitudine aequantes, utrinque latiusculo, ut mulieri videtur, capite praediti, albicantes, vivi ac vivaces admodum, prorepentes quippe, vel invitae, sibi quae viam per constrictum etiam sphincterem lubricitate sua parantes per totum diei decursum, interque omnes mulieris labores: Reputa tecum foecunditatem vilis animalculi, ac numerum prorsus stupendum non minutissimorum ascaridum, sed vermium latorum, satis grandium, per tot menses, quotidie tanto numero prodentium, ac proin aliquot jam millia numero excedentium. Quanta haec vermium intra hos menses multiplicatio, quanta foecunditas! Id vero dignum admiratione mihi videtur, quod ista mulier vix conqueratur de molestia, ac dubitaverit fere, an uti velit remedio aliquo contra hospites istos satis modestos, ac parum molestiae creantes. Frustra saepe purgantibus, anthelminticis, aliisque remediis exturbare conamur unum, alterumve vermem, immania producentem in corpore symptomata, quae incantationem subesse toties adstantibus persuaserunt, et quantam malorum ferociam excitavit unicus ille excretus in observatione supra allegata; Hic vero successive millia latorum vermium satis grandium, statis quasi numeris, periodisque ex intestinorum prorepunt ergastulo, nec multum incommodi hospiti suae inferunt. Inde enim ab anno illa ablaetaverat infantem, quinque haecenus experta menses. Tormina quaedam frequenter sentit,

sed

sed tolerabilia. Cum inciperent quasi prorepere vermes, ciborum nauseam aliquandiu patiebatur foecunda, nunc fortiolem iusto appetitum agnoscit; crudos fructus sine molestia non fert; caetera sine discrimine atque incommodo ullo assumit edulia. Mane aliquoties nauseam, quasi vomitus imminentis prodromum sensit. Sufurros in ventre percipit, ac sonos peculiare, sibi tamen non molestos. Ab isto agmine vermium haud videbatur velle serio liberari haec mulier, adeo illis assueverat, ut adstans amicus rogare eam cogereetur, ut adhibituram se infusum herbarum a medico commendatum promitteret. Tam dissimilia sunt fata eorum, qui vermibus laborant! Non attingam hic controversiam de Taenia, de fascia lata, de vermibus cucurbitinis, ad quorum classem isti candicantes vermes referendi sunt. Quantam, quamque stupendam horum cohaesio potuisset formare atque exhibere catenam; qualem aliquando nobis obtulit alia mulier ultra quindecim ulnas protensam, excretamque, non sine ruptione tamen, ac terrore misellae istius, quae praelongam istam fasciam ex ano protraxerat. Ista vero omnis de his vermibus eorumque genesi doctrina multa adhuc inquisitione, experimentisque etiam post modernas magnorum virorum curas, indiget, quo non parum quoque conferret Loewenhoekii circa istos in piscibus vermes industria.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Contagia Boum in Homines transeuntia.

DE Lue Boum scripta prostant innumera, nec abs re tamen erit annotare passim, quae ad istius contagii historiam, indolemque spectant. Illustris D. Praefes, et cum eo amplissimae vir doctrinae ac praxeos, D. D. Riedlinus ult. Eph. Tom. Dec. V. et VI. Obs. 70. annotat Lue demortuorum carnem pluribus, egenis praecipue in cibum venisse, nec sinistri quid iis inde accidisse,

disse, tutius tamen esse ab iisdem abstinere, cum et viscera et carnes eodem nutriantur succo, eodemque proin turgeant sanguine, vi legum circulationis, quibus addit Celeb. VIR nauseam facile hinc summa cum noxia capiendam. Exemplum addit viri equum lue subito confectum, tumulantem, brevique orto carbunculo, mortuum; quibus tres alios subjungit carbunculis succumbentes, qui ex morbidae vaccae carnibus comederant. Eric sane inter pecorum morbos, eorumque malignitatem discrimen admittendum; non omnis viscerum particularis labes mox inficit eadem labe carnes, cujus in ovibus potissimum exempla sunt quotidiana. Alia vero ratio est malignorum morborum et subitanea inflammatione necantium. Varia admodum sunt pecorum contagia, gradibusque plurimis distincta malignitatis et contagii: unde et nuper cum tantam per tot terrarum tractus stragem ederet famosa illa lues, non eadem ubique luis ratio, modusque fuit. Exanthemata a doctissimis Italiae Medicis tam graphice descripta alibi non sunt observata, sed internus viscerum sphacelus etc. Nuper in districtu a nobis parum distante malum sylvestria quoque attigit animalia, adeo ut brevi ultra quinquaginta cervos et 150. variae aetatis apros invenerint mortuos venatores sylvarumque praefecti Macilenta vero ista animalia et consumpta videbantur. Causam alii in noxium rorem, alii in alimenta prava conjecerunt. Sed et pecora eodem tempore frequentia peribant. Accusabatur lienis vastitas, et facilis ruptura, signum putredinis, aut sphaceli, in aliis vaccis urina cruenta, testis inflammationis internae et aggestionis sanguinis circa renes praecedebat mortem, utrinque subita mors, summaque malignitas erat; ut tandem jacturam pellis facere, integraque terrae committere cadavera mallent rustici quam majora subire pericula. Vir enim aperiens vaccae ventrem gravi percussus odore ac foetenti miasmate totus exhorruit, simul vero exsiliens ex cavo abdominis putridae saniei guttae faciem ejus conspurcaverant, intumuit mox caput, aestus sequebatur intensissimus, serpens intumescencia ipsa

adeo praecordia invasit, quartoque die succubuit vir alias robustus ac sanitatis prius integrae: Mitiore expertus est fata alius ejusdem conditionis homo agrestis, qui suae prospiciens utilitati aegrotantem maetaverat vaccam, quam et domestici comederunt, ipse vero eo ex capite abhorruit ab esu illius carnis, quod, cum pellem vaccae detraheret, odore ingrato, foetidoque fuisset percussus, graviterque affectus, unde et male habere coepit, et angi circum praecordia, febrili aestu vehementi per omnem corporis ambitum accenso, capiteque pariter intumescente, tumentibusque colli glandulis, data vero dosibus insignibus diaphoretica, pulvis pannonicus, ac roob sambuci tantam sudoris vim elicuerunt, ut totus diffluens largissimo illo sudoris latice tandem eluctaret ex orci faucibus, praesentaneoque periculo; ubi tamen et horroris et imaginationis vis magna in aprico est.

*OBSERVATIO XLV.**Dn. D. Eliae Camerarii.**Delirium dubium.*

Deliriorum indolem haud usque quaque perspectam ac manifestam esse, is minime in dubium revocabit, qui inextricabiles, quae animae et naturam et cum corpore unionem premunt, incertitudines ac difficultates penitus perspexit. Paradoxa circa Melancholicos passim eveniunt, et in ipsis quoque febribus incerta frequenter est deliriorum ratio. Juvat spectantem eo historiam recensere. Aestate anni 1717. cum febres malignae haud grassarentur epidemice, 7. august. consilium petebatur pro rhedario, ab aliquot diebus aegrotante, ita tamen, ut obambulare, venam is sibi ante triduum secari curaverat, ratus, erysipelate se correptum, nunc degere extra lectum non valet, aestu ingenti urgetur, data ipsi bezoardica et praecipitantia, videtur adstantibus delirare; 8. aug. idem aegri status,

Observ. Acad. N. C. Cent. VIII.

S s

urina

urina multum tincta, non turbatur; 10. aug. perpetuo in silentio decumbit, clauso firmius ore, varie vero distrabi vultum vident adstantes, iussi hinc convulsionum metu ad furas applicare vesicatoria emplastra, plantis vero pedum admoveere fermentum cum ruta subactum. Accessit pedum durus tumor, non oedematosus. 12. aug. surrexit quasi sanus, vestimenta induit consueto more, recte se valere affirmans, non resistunt domestici, gaudent potius de valetudine tam cito reddita, omnia recte apteque gerit ac loquitur, donec templum aditurum impediunt liberi, quaeruntque ex me, an liceat illi egredi domo et adire templum, offerunt simul urinam adhuc uti prius tinctam, ajuntque pedes magis tumere; non novum est febricitantes surgere, vestimenta poscere, at ii, qui maligne decumbunt, vix quae conantur, perficiunt, viribus haud sufficientibus, hic vero, nec delirabat amplius, nec querebatur, nec lectum volebat repetere, monui, ut probe ipsi attenderent, rogarentque ut decumberet, et porro alexipharmaca, nitrosi atque absorbentibus mixta exhiberent; infusum quoque Theeforme addidi ex veronic. acetosell. flor. nymph. cichor. rad. liquirit. Decumbit lubs ad iussa Medici. Altera die surgit denuo, induit rite vestes, apte primum loquitur, stabulum petit, officium apud equos facit, abit ad sutorem, jubet sibi ocreas fieri, omnia decenter: paulo post tamen alia loquitur, esse sibi tentoria figenda, paranda omnia ad expeditionem (antea enim Duci militiae inservierat) adit victorem, empturus vini spiritum, disuadent alii, alii jubent dari, cum sanus obtento desiderato potu inde possit evadere, bibit spiritum vini, mox gravius blaterat, ac delirat, redit domum, detinent eum domestici, ipse viam, quaecunque patet, affectat. accurrunt ad Medicum ob aestum summum, ac insolitum ejus robur anxii de fascinatione, sagae praestigias, nescio quas, incusantes, jubentur sub comitatu amici eum domi nimis furentem in plateas dimittere, discurret ille, assumit tandem pulverem, ex pulv. pannonic. antim. diaphor. cort. peruvian. C. cerv. phil. calc. nitr. cryst. cinnab. nat. ppt. quo-

vis bihorio; bibit infusum praescriptum largissime, repetit dein Medici suasu lectum, incipit quietus decumbere per biduum, ac urina tum sensim colore imminuitur, non delirat amplius ne verbulo quidem, augetur adhuc pedum tumor; utitur iisdem remediis; accedit tum tussis vehementior, dyspnoea insignis, sed pectoralium usu tandem et ista et pedum tumor, tardius tamen disparuerunt. Incertum sane, dubiumque omnino erat 12. aug. delirium, sola urina Medico suspecta, omnia videbantur in vado; sequens autem dies ad phreneticum usque robur delirium horis matutinis vix perceptibile evexit juvante vini spiritu; mirum vero tam cito aestum illum summum, ac furorem insolitum cessisse remediis, haerente diutius circa pedes tumidos, ac praecordia malo, indeque tardius discussio.

*OBSERVATIO XLVI.**Dn. D. Eliae Camerarii.**Haemoptysis diuturna ac pertinax.*

EO periculosiores vitae insidias struit Haemoptysis, quo citius aliquando, faciliusque vel ipsius naturae robore, vel medicamentorum exhibitione cessat, securumque de sanitate sua relinquit aegrum, dum occulto subdoloque ad phthisin progressu in abditis pulmonum vesiculis rem suam agit delitescens in profundo hostis, nec jam sputo amplius cruento se manifestans. Haec igitur ratiore sunt haemoptyseos exempla, ubi diurnam, ac per longa etiam frequentatam intervalla exspuitionem, tandem tamen felix osclorum vasculorumque apertorum oclusio, sanitatisque confirmatio non expectata sequitur. Anomaliae hic sunt frequentissimae, et maxima casuum varietas, omnes vero notari exacte, attendique merentur, cum nec istius affectus indoles fatis haecenus posita sit in aprico. Legimus in ultimo Eph. Tom. historias singulares Observ. 93. Patrem Jesuitam 25. ann. enormi haemoptysi intra triduum sanguinis triginta libras,

nulla insequente phthisi excrevisse. Observ. vero Dec. VI. 57. Haemoptyscos periculum fortuita emesi declinatum. Plurimorum aliorum dissimilia admodum fata frequenter sumus mirati: Pauci tamen phthisicos evadunt periculum. Vidimus studiosum, qui oborta subito tempestate adducturus celeri nisu fenestrae valvam, coepit spuere sanguinem, videbatur ille coercitus; sed intra aliquot mensium spatium pulmonum lethalis ac plenaria suppuratio secuta est. Alius per intervalla multorum annorum ejiciens vim sanguinis ingentem, non phthisi, sed apoplexia tandem obiit. Merebitur vero hic locum aliquem diuturna haemoptysis, tandem tamen sublata. Juvenis annorum 15. totus corpore animoque mobilis, agilisque vehementi exercitio equestri, vini que ac cerevisiae largis amplisque haustibus ingurgitandis deditus, diu jam angustia ac gravitate praecordiorum oppressus, et ab aliquo tempore tussiens, aprili anni 1717. adeo increfcere tussim sensit, ut ferocia ejus ac truculenta vehementia vultum ejus omnino immutaret, oculosque sua quasi sede emotos in torvum mutaret aspectum, macie corporis celeriter increfcente, ac tussi magis magisque ad stupendam violentiam aucto, tandem initio Maji aliquot horis in ferarum persecutione exactis, excitatus a somno inter tussis consuetae conatus os sanguine repletum advertit, quovis postea mane evigilans eadem ratione ore detentum sanguinem exspuebat, nihil per diem egerens, ferocissima etiam urgente tussi, sensit in illo ipso evigilandi exscreandique actu retractam ad fauces linguam, tussis summam illam, pristinamque violentiam non omnino servabat, major vero indies lassitudo occupabat aegrotum, subrepebat nausea ciborum, dejectusque appetitus, macies notabilis, oculique ostendebant, nescio quem languorem, imo dixeris stuporem. Circa vigesimum maji coeperunt die quavis horripilationes ac rigores vespertini aegrum corripere. Diebus sequentibus noctu etiam coepit misceri cum sputo sanguis non floridus, (cum haectenus mane saltim floridior ipsi esset conjunctus) insignis erat dyspnoea, secta tum fuit in pede vena, exhibita

bita decocta pectoralia, pulveres pectorales modice adstringentes, quæis chaquerillæ et chinae chinae portio addebatur, non neglecto usu nitri moderato, tabulisque diatragacanthi cum bolo; pulsus vesperi frequentior fuit, diutius extra lectum permanere non valuit, 24. maji mox post mediam noctem multum sanguinis cum largo sputo ejectum est, quod et obtinuit noctibus sequentibus, tussi eadem hora redeunte, eademque sequente excretionem. Fortiora tum decocta vulneraria, cum balsamo celebri Dippeliano exhiberi coeperunt, usui tamen balsami non multum temporis datum, cum et acrior fieri tussis, et sputum augeri magis videretur, die enim maji 28. plus sanguinis admixtum erat sputo ac purulentæ quoque portiones innatare phlegmati viscido videbantur. Primis Junii diebus parcius subinde videbatur copia cruoris sputo admixti, 8va atrior conspiciebatur ille sanguis, sequebatur vomitus, ac crescebat lassitudo; insistendum pectoralibus visum est: diebus sequentibus tormina, parum sanguinis subinde, et lassitudo modica observatur; semper tamen sanguis admiscebatur copioso sputo; 18va autem mensis die plus denuo sanguinis sputo mixti ejecit, dolore in dextro sterni latere persistente; sexta hinc denuo vena, minus dehinc sanguinis in sputo comparuit. Ipsa solsticii æstivi die largior sanguis ejectus est, eratque lassitudo major, quod uno alteroque post die ita duravit, 25. autem parum sanguinis se obtulit, 26. Junii nihil sanguinis ejecit; qui tamen iterum se monstrabat, sub finem mensis quidem copiosior. Julio demum mense substitit sanguinis ejectio, quæ tamen postliminio rediit circa 19. Julii diem, postea sensim evanescens, redeunte pristino corporis habitu ac vigore carnibusque auctis, ut per multos jam menses pristinis vacare exercitiis eadem violentia audeat, robustus, sed excessivo fere faciei rubore perpetuo suffusus. Adstringentia fortiora adhibita haud fuerunt, plus absorbentibus, demulcentibus, mucilaginosi, gelatinosis, pectoralibus datum est. Qui vero difficultatem consolidandarum pulmonis læsionum ipsa experientia duce agnovit, is

mirabitur tam diuturnam vasculorum apertionem stipatam tanta tussis violentia, imo truculentia, tanta corporis macie, virium languore, calore febrili tam diuturno, non transisse in pulmonum ulcus, veramque hecticam tam difficulter alias praecavendam, ac fere inevitabilem.

(*Tubinga Augustam Vind. d. 24. Mart.
An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XLVII.

Dn. Lic. Danielis Hoffmanni.

Largissima Mictio purulenta curata.

Quam incerta sit Nephritidis Diagnofis, Prognofisque, et quam difficile de occultis ejusmodi affectibus judicium, id quidem intricati praxeos quotidianae casus abunde docent. Observamus enim graviffima saepe symptomata a causa leviuscula excitari, uti his fere diebus in viro mihi chariffimo summam virium prostrationem, omnium actionum torporem, capitis summam et gravitatem et debilitatem adverti, ex parva quidem origine, lapillis duobus exilibus, vix lenticulam minorem aequantibus, eorumque per ureteres transitu haud adeo tardo, nec diu nimis durante, illis tamen feliciter et per urethram prodeuntibus cum urina tam graves adhuc reliquiae ac tanta oeconomiae animalis impedimenta supererant, quae a tam exilibus lapillis vix quisquam expectasset, cum ex adverso in aliis majores etiam calculi subinde parvis doloribus excernantur, laxitate viarum, ac fibrarum tono favente; sunt tamen saepe symptomata acerbiffima, quin et excretiones purulentae, ubi de calculi praesentia incertitudo adhuc obtinet summa; passim ejus legere exempla licet, sed libet impraesentiarum eam in rem historiam enarrare sequentem. Juvenis an. 17. temperamenti sanguinei, ingenii petulantis, ante menses circiter novem gravi lumborum, dorsi ac ven-

tris dolore, ac urinae difficultate laboraverat, lap sui in terram graviori adscribens istorum symptomatum originem: ab eo tempore urinam perpetuo quasi habuit crassiorem, mucosubstante spissiusculo refertum, bene tamen atque ad votum vixit, aptus ad servicia, quae praestabat Juveni cuidam generoso, donec 14. abhinc diebus cum lassitudine insigni quereretur de dolore lumborum, qui dorsum dehinc, ac tandem abdomen occupavere, sine omni tamen stranguria notabili, donec octiduo abhinc, vehementer crescerent dolores, augeturque lassitudo, ut vix scalarum ascendere gradus valeret, ea tandem fuit dolorum acerbitas, ut nec decumbere ullibi quiete, nec dormire per triduum unquam ipsi licuerit, sed perpetuis ejulatibus clamoribusque inconditis mali vim summam anxie nunquam non testaretur tremens ac gemebundus. Exhibiti sunt sub id tempus pulveres absorbentes, nitrosi, ac simul demulcentes, infusumque Theeforme vulnerarium ac leniens temperansque, cum dolores viderentur porro intolerabiles, exhibitae quoque sunt aliquot balsami sulphuris doses, sub atrocissimis vero istis dolorum tantorum cruciatibus urina erat tenuis, citrina, fere naturalis, vix nubeculam ostentans, donec tandem sub mediam noctem poscens matulam uno tractu tres fere libras urinae redderet, crassae, turbidae, repletae mucosubstante tenaci vere purulento, cohaerente, ac in taenias quasi per bacillum immisillum ductili ac suspendendo; brevi post iterum ultra libram reddidit crassi istius fluidi, minus tamen viscosi, ac aequae saniosi; ac tertia demum vice iterum sesquilibram circiter excrevit, cum remissione dolorum insigni, nisi quod sub excretionum finem, tenesmodos stranguria novos pareret dolores, coepit mox iterum comedere, obambulare tantisper, lassitudinis oblivisci, dormire, altera die urinam crassam turbidam pauciolem, eodem modo cum stranguriae visibus in fine emisit; die tertia urina parum turbida erat, prodiens in fine cum dolore; quarta die domo iterum exire, ausus est; quinta urina statum fere naturalem acquisiverat, paulo tamen et pallidior et subviridis, ac turbidior comparens: Quae vero in fine paro-

paroxyfmi illius dolorifici fumme excreta fuerat, fiffa ac copiofa urina, vere purulenta quafi tota fuit, fanguinis tamen inter vifcidas iftas quafi lacinias vix unam alteramque guttam licuit animadvertere. Hic vero juvenis infantia ufus eft minus proffera, ac puer nondum bimulus rarius minxit, unde folicita mater obfervando accurate linteola lecti, invenit excretum lapillum pifo majorem, oblongiufculum; aliquot menfium intervallo lividum, fubcoeruleumque ac tumens genitale intuita advertit haerere in urethra calculum, qui et a chirurgo erat eximendus, cum echinaceus, extantibusque cuspilibus excretu effet difficilior. Ab eo inde tempore nihil calculorum obfervatum eft, nihilque eo fpectans, nec in ultima hac morbi exacerbatione, interque purulenta haec urinae fluenta quidquam calculofi, imo ne fabulofi quidem comparuit. Frater ejus natu major bis calculi fectionem fuffinuit; alter natu minor pariter in aetate infantili calculis fuit obnoxius, quorum et nonnullos fuggendo ex urethra mater elicuit. Puerorum vero iftorum vitae genus fuit inordinatum, victus pravus, crebri diaetae errores. Necdum ab iis abftinet nofter hic, juvenis imprudens, temeritatisque graves procul dubio daturus poenas, cum maxime dolores fubinde fentiat exquisitos poft urinae excretionem, ac nuper cum pedes Stuttgartiam proficifceretur, reddens in via urinam, tinctam cruore eandem non fine terrore confpexerit. Haftenus vero per tres jam menfes egregie valet.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. Lic. Danielis Hoffmanni.

Ecchrafmata Cutis fanguinea fymphorefi fubita enata.

Quae impedito fanguinis circulo, aut lege certa fecernendo cum ex ejus maffa improvide facta repercuffione, per *συμφορὰν* fieri queant *συμφορὰν* et *μεταβάσεις* humorum, innumeris dudum innotuit exemplis, fingulare tamen et minus quotidiana

aum.

num visum est sequens. Mulier rustica annor. 40. robusta, liberorum plurium mater, sanitate haecenus integra, firmaque gaudens, cui tamen ultra septem jam hebdomadas emanferant menses, ipso vitae suae genere, et oeconomiae pauperioris exigentia lotioni cannabae aliquot horas impendere coacta fuit, ipsa vero istius lotionis methodus molestissima requirit, ut lavans cannabim mulier ad medium usque et quod excurrit, corporis, aquae immersa aliquot ibi perduret horis, sicque aquae illius et frigore et humiditate plenissime imbuatur, factum hinc, ut quemadmodum generales istiusmodi noxiaeque corporis afflictiones aliquando transeunt sine damno evidenti, saepius vero variis generis symptomatibus misellas exponant, ita et haec rariori ac memorabili eventu, vix undis egressa domumque rediens, subito obducta fuit per omnem quasi corporis ambitum pustulis atris, subrubentibus, erant illae magnitudinis diversae, et cum aliquae pisa mole non excederent, parvulas aliae avellanas aequabant, dolorem tamen ipsi inferebant nullum, secuta est simul larga narium haemorrhagia, ita tamen, ut sanguis et ex naribus et ex ore efflueret, videreturque partim ex pustulis his ruptis emanasse, cum fauces maxime earumque univrsus isthmus adeo turgescerent tuberculis istis, ut assereret videri sibi fauces suas ab ingenti grumo sanguinis occupari, ac obsideri totas, in lingua cumprimis, ejus maxime apice, racematim aggestae ac conglomeratae pustulae frequentissimae erant, sed et totum corpus variolarum instar obduxerant eadem, cumque in manibus nonnullae attritu rumperentur, ostenderunt subtus carnem recentem rubentemque, modus erumpendi subitaneus notatu dignus erat, sed et mora earum singularis, cum ultra dies duodecim pleraeque substiterint integrae, sensim demum sensimque subsidentes, exarescentesque. Multum perdidit sanguinis, cum maxime pustulis nondum plene cessantibus agrum denuo adiret, cannabinque colligaret, nova hinc largissima haemorrhagia, nova eaque ingens lassitudo. Non debet digredi in ratiocinia, frigus aquae ac humiditas corpus tam diu graviter afficien-

do nihil non inferre mali queunt, mensibus maxime quacunque ex causa tardantibus, sanguineque aucto, aggestoque, et vasis turgidis, accedit foetor istius aquae cannabae imbutae teter plane ac putridus, quae tamen omnia momentaneam pustularum genesin, sanguinisque sub cuticula coacervationem exanthematicam vix satis explicant, claramque reddunt; cum maxime lingua ejusque apex denso eorum agmine obducta fuerit. Chirurgus venam illi mox secuit in brachio, exhibuitque diaphoreticos ac nitrosos quosdam pulveres; nec graviora praeter ingentem virium deperditionem symptomata tum accessere.

(*Tubinga Augustam Vind. per Nob. D. D. Eliam Camerarium d. 24. Mart. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. Lucae Schröckii.

De Auro anatino.

Aurum in corpore animali generari posse, uti nondum sufficienter fuit evictum, aut experimentis comprobatum, et inprimis dentis aurei Silesiaci fabulam Dan. Sennertus lib. 2, Med. pract. part. 1. cap. 15. tandem detexit, qui splendore aurum Rhenanum quamvis repraesentavit, aurichalcei tamen globuli medietatem denti fraudulenter substitutam fuisse adparuit: ita quae de Anatibus auriferis quondam in Suevia fama ferebatur, qua de in Ephemeridum nostrarum Decur. 1. Ann. 6. Obs. 194, nec non Cent. 1. pag. 383. legi potest, pariter jam evanescit. Licet autem fraudem hic subesse minus credibile sit, Aurum tamen hocce non minus venereae profapiae esse tandem compertum est. Cum enim unum alterumque granulum hujus crediti auri, ab Excellentissimis Dominis Doctoribus, Riedlino et Khunio, Physicis Vlmensibus primariis, olim obtinuissem, primum quidem quod examini subjeci, maxima ex parte in aqua forti solutum fuerat, particulam tamen minimam nigricantem

inta-

intactam inveni, quam aurum esse suspicatus, aquam regiam ei superfudi, in qua etiam soluta fuit; veruntamen cum duobus aliis granulis experimento repetito, illa in aqua forti penitus fuisse dissoluta vidi, liquore inde caerulefcentem colorem adquirente, saporem aeruginosum exhibente, et ab infuso alcali tartareo calcem caeruleam in fundum demittente. Vnde vero grana haec metallica in unius hujus domus aream devenerint, incertum est; diligenti tamen prae laudati Dn. Riedlini investigatione compertum est, possedisse eam olim aliquem, in lapidem philosophicum qui inquisiverat. Novimus autem, chrysopteriae amatores aliquos, in cupro et aurichalco semen aureum, aut etiam ipsius auri quaedam particulae quod lateant, credere, ideoque illud scrutinio suo aurifico submittere; unde fortasse chrysophilus ille in massulas istas aurichalcum prius redigere, pro ulteriori per ignem tractatione voluit; quae dein, quocumque demum casu, in area illa dispersae, et arenae permixtae fuerunt.

Similis rumor ante sexennium in Ducatu Württembergico de auro in ventriculis anserum invento spargebatur, in quem cum curiosus noster Collega, D. D. Rudolph. Jacob. Camerarius inquisivisset, obtinuit tandem a possessore aedium illarum, in quibus Tubingae repertum esse aurum fama erat, particulas aliquas, a suis domesticis ex stomacho anserum collectas; ast primo mox intuitu Domino Camerario suspecta chartula fuit, qua concludebantur, maculas utpote aeruginosas sistens, omniaque illa collectanea non nisi filorum venereorum gracilium parvula frustula esse judicavit, quae etiam aquae forti immissa cuprum esse, tincturamque inde coerulefcentem produisse comperiit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. Lucae Schröckii.

Sacculi in intestino ileo.

IUvenis XII. annos a Parentibus honoratis natus, d. 21. Nov. Ann. 1716. repentina morte, incertum quo casu, circa me-

ridiem obierat, postquam ultra quadriennium, saepius, modo frequentioribus, modo cum intermissione per aliquot dies, doloribus abdominis non procul ab umbilico correptus fuisset, cum subsequenter protractu temporis jam levioribus, jam vehementioribus capitis artuumque convulsionibus, a quibus tamen paulo post ut plurimum melius iterum se habuerat, et raro de aliquo graviore symptomate, aut debilitate conquestus fuerat; ciborum interim appetitu non tantum bono, sed paulo majore existente; medicamenta autem, quamvis saepe odore, sapore et copia ingrata, sine fastidio ingerebat, imo avide satis expetebat.

Cum diversorum Medicorum judicia de causa morbifica occurrerint, quae tamen de vermium in intestinorum aliquo latitantium praesentia fovebantur, prae reliquis verisimilia magis videbantur, quia ab usu medicamentorum anthelminticorum, inprimis mercurialium, una alteraque vice, in duobus primis morbi annis minores nonnulli vermiculi, aliquando etiam unus majusculus, digiti fere longitudinem aequans, excretus fuerat.

In causam morbi per anatomen inquirere, quantum per temporis brevitatem licuit, cum eadem adhuc die, vesperi placuisset, viscera in abdomine omnia sana comparuerunt, nec quidquam verminosi in intestinis occurrit, intestinum tamen ileum, non procul a caeco tres tumores membranosos per longitudinem canalibus intestinalibus proxime se contingentes, ejusdem fere cum membranis intestinalibus crassitie, et feces liquidiusculas continentes exhibuit, quorum primus et tertius ejus capacitatis fuerunt, quae mediocrem nucem juglandem recipere potuisset, medius vero paulo minor existit; aperturae autem singulorum in cavitatem intestini ad pollicis amplitudinem hiabant.

Multum convenire hos tumores arbitror cum illo, quem sub diverticuli praeternaturalis nomine adducit et delineat celeberr. D. Frider. Ruyschius pag. 63. Musci anatom. nec non cum cellula illa, quam in postico recti intestini pariete minoris fici magnitudine, ex eadem atque intestinum substantia, et orificio reliquae cavitati ferme aequali, cum ejusdem intestini cubo

communicantem describit Clariss. D. Joh. Baptista Morgagnus in Advers. anatom. 3.

Vnde insolitae illae nostrae bursulae fuerint exortae, et quam dolores abdominis causam habuerint, difficile admodum est determinare. Ab ipsa nativitate adfuisse, vix mihi persuasum, cum ante sextum aetatis annum puer de nullo dolore conquestus, morbisve obnoxius fuerit; neque herniae speciem dicere licet, qualem Dn. Littré in histor. Acad. reg. scient. Paris. Ann. 1700. cap. de hern. partic. recenset. D. Joh. Theod. Schenckius in Exercit. anat. pag. 334. in canibus saepissime se observasse testatur, non ad ventriculum modo, sed et ipsorum gracilium intestinorum parietes vesiculas carneas seu glandulosas extrinsecus (quales etiam intrinsecus me observasse recordor) seriatim adnatas, in quibus vermes glomeratim ibi degentes delituerant, capitibus suis versus intestini cavum, qua parte foraminatae erant glandulae, conversis, ut inde alimentum a praeterlabente chylo sibi conveniens allicerent. Referri quoque huc merentur scirrhi in ventriculo morbofi, quorum exactam descriptionem observatio 255. in Dec. 3. Eph. nostr. Ann. 6. exhibet. Tales observationes conjecturam suppeditare valent, in puero illo nostro ejusmodi tumores intestinum ileum primo occupasse, qui a vermibus versus cavum intestini erosi, transeuntibus illic loci fecibus receptaculum praebuerint, a quibus sensim magis magisque in istam amplitudinem dilatati fuerint; ubi feces collectae, et copia sua molestae redditae, simulque per moram diuturniorem acriores factae, cum in fistulam intestinalem violentius expellerentur, partes ibi nervosas vellicando, in dolorificas convulsivas contractiones, ac tandem in ipsum usque caput sese extendentes concitaverint.

OBSERVATIO LI.

Dn. D. Michaëlis Bernhardi Valentini.

Stella marina rarissima petrefacta et in Hassia reperta.

PRaeter alias diluvii universalis reliquias in Hassia occurrentes Excellentissimus Dn. *Petrus Wolfartus*, Archiater et Professor Hasso Cassellanus nuper corpus stellae cujusdam marinae rarissimum et in lapidem mutatum obtinuit, in cujus centro figura floris et rosae elegantissima est depicta: quod dum dijudicationi meae committebat, statim in mentem subibat, me similem in Iconibus plantarum *Barrelieri*, ab *Antonio de Jussieu*, *Turnesfortii* in Horto Regio Parisino Successore, ante triennium edicis vidisse, cui *Stella marina spinosa* λεπτόκνημος audit, vid. c. l. num. 1282. Corpus autem petrefactum Asteriam mentiens hic in TAB. V, fig. 10. ob oculos ponitur.

(*Gissa Augustam Vind. d. 18. Apr.*

An. 1718. missa.)

OBSERVATIO LII.

Dn. Lic. Christophori Bernhardi Valentini.

Anatome Lari cinerei majoris.

INundatio nuperrima regionum quarundam maritimarum non veteres tantum colonos cum jumentis emigrare, sed et aves aquaticas, in litoribus nidulantes, peregre avolare jussit. Ex illis nostras in oras, circa idem tempus, LARVS CINEREVS MAJOR evolavit, quem grandine e sclopeto emisso obruit studiosus quidam juris, eumque tanquam raram sibi ignotam avem mihi dijudicandam obtulit: ex alis longissimis caudamque palmi longitudine fere excedentibus, tanquam ex ungue leonem, statim larum, et quidem cinereum majorem, prae reliquis raro-

riorem, esse cognovi: quod digiti pedum, tunica rubescente intersepti, et cinereus alarum color confirmabant. Exuviis, stupida replendis, sicque asservandis, detractis, reliquum corporis apparatus cultro subjeci Anatomico, pro supplendo Amphitheatro Anatomico (Zootomico) Dn. Parentis, sub prelo mox sudaturo: in quo praeter alia, quae cum caeteris volatilibus communia habet, sequentia observare licuit: Ventriculus longus erat et crassus, tunica interiore densa et rubicunda praedictus: gula amplissima. Hepar flavescebat admodum, in duos lobos distinctum, quod inferiori parte ventriculum, superiori vero cor attingebat. Ex eo bilis omnino viridis per ductum hepaticum intestinis infundebatur; lien autem eleganti rubore et colore vivido perfundebatur.

OBSERVATIO LIII.

Dn. L. Christophori Bernhardi Valentini.

Anatome pici majoris nigri.

E tribus picorum speciebus haec quoque rarissime a venatoribus conspicitur. Nuper tamen et illa mihi allata fuit, cujus externum corporis habitum nigerrimum in capite elegantissima macula rubicunda et sanguinea distinguit. Quod vero dudum exoptavi et desideravi, in hac quoque specie apparatus illum mechanicum et hypomochlicum, quo linguis exertis arbores transfodunt, in nullo forte avium quam picorum genere occurrentem, in capite ejus pariter observavi, quem in reliquis picorum speciebus sistit Amphitheatrum Zootomicum supra allegatum, ac haud ita pridem integro tractatulo et in figuris aeneis elegantissime ostendit *Richardus Waller*, Societatis Londinensis Secretarius, sub rubrica: *a description of that curious natural machine, the wood-Peckers tougne.*

Quoad viscera interna, nil peculiaris, quod praec reliquis habeat, occurrebat.

OBSER.

OBSERVATIO LIV.

Dn. L. Christophori Bernhardi Valentini.

Herbae quaedam exoticae in agro Gisseno repertae.

IN exteris saepe quaerimus, quae domi et ante portam negligimus. Sic *Linum Anglorum catharticum* in pratis quoque Gissenis occurrit, iisdem etiam viribus praeditum. *Doronicum*, cujus radices ex alpebus petunt simplicistae, in sylva et rupe Gissensi, *Hangestein* dicto, copiose propullulat. *Nissoliam*, a Dn. *Nissole* Botan. *Monspeliensi Tournefortio* dictam et *Job. Baubino* teste agris litoribusque septentrionis fere propriam, retro *Schiffenbergam*, Ordinis Teutonici Eq. sedem, vix horula a Gissâ distantem, reperi. *Aconitum Lycodonum* C. B. aliis *Lupanaria* dictum, quod *Rajus* in *Genevae* montibus quaerebat, mense maio aequè florens in antedicta sylva *Hangestein* inveni. De aliis alibi.

OBSERVATIO LV.

Dn. Lic. Christophori Bernhardi Valentini.

Variolae cum petechiis et diarrhoea.

QUANTUM in praxi usum habeat constitutionum epidemiarum observatio, earumque comparatio, morbi circa initium hujus anni epidemice grassantes abunde et ad oculum testari possunt, similes illis, quos *Thomas Sydenham* post constitutionem epidemicam 1681. (quae cum praecedentis anni 1717. ad amissim coincidit) observarat. Anno enim 1681. aestatis tempore sicciore diutius quam post eorum, qui tunc homines erant memoriam in valescente (adeo ut omnis ferme locorum herba excaruerit) sanguinem omnis illa humiditas, quam aër alias solebat suppeditare, destituebat: unde variolae major, quam pro morbi

morbi indole, inflammatio accendebat, atque maculae purpureae plenam exanthematum eruptionem haud raro praeveniebant, ut laudatus modo Autor in *Dissertatione Epistolica ad Guilelmum Cole p. m. 413. fuserefert.* Ecquis jam est, qui nesciat constitutionem epidemicam anno praeterlapso 1717. fuisse huic similimam. Variolas autem circa finem ejusdem et principium hujus anni grassantes eandem tragoediam luisse, tristis adhuc plurimorum memoria recolit, cum, quod *Sydenham* quoque annotavit, maxima infantum pars, in quibus petechiae variolis se miscebant, diem suum obierint. Maculae erant ut plurimum purpureae, et in pectore copiosius erumpebant, quae eo atrocius saeviebant, quod ut plurimum simul diarrhoea concurrebat, motum naturae criticum invertens et praepediens. Nulla hic bezoartica, nulla expellentia, alias infallibilia, juvabant. Mirum tamen absentibus petechiis diarrhoeam fere innocuam fuisse, propinatis imprimis bezoartico-adstringentibus, v. g. pulv. pannon. rubr. terr. sigill. Laubac. quam hic convenientissimam reperi. Erant, qui cascarillae pulvere eandem non sine levamine coercebant, cujus usum hac in parte maximo pere commendat celeb. D. *Nebelius* in *Dissertatione peculiari* sub ejus praesidio anno 1717. Heidelbergae de illa habita.

Utinam non major strages a febribus petechialibus, forte subsecuturis, pertimescenda sit! quae in vicinia suam jamdum tragoediam exordiuntur.

OBSERVATIO LVI.

Dn. Lic. Christophori Bernhardi Valentini.

Pleuro-pneumonia suppurata et per diarrhoeam purulentam terminata.

Sutor Giffensis, nomine Stückrath, sexagenario major, circa finem anni praecedentis pleuritide corripitur, qua diebus

Observ. Acad. N. C. Cent. VIII

U u

ali-

aliquot insuper habita, tandem me vocari iussit. Praescripti remedia antipleuritica consueta, imperando sudorem, adhibitis simul topicis externis, sperans fore ut sanguis in praecordiis stagnans resolveretur et in pristinum circulum vindicaretur; Ast frustra. Malum ad suppurationem vergebat, unde pro maturatione et expectoratione decocta pectoralia ordinavi, quibus tantum abest ut materia per tussim rejiceretur, ut potius diarrhoea purulenta secuta fuerit: quem naturae motum per laxantia blanda pectoralibus mixta sequendo, et ultimo traumatico-pectoralia adhibendo, aeger (qui adstantibus alterum jam pedem in Charontis cymba habere videbatur) Dei gratia in integrum restitutus fuit.

(Gissa Augustam Vind. d. 18. April
An. 1718. missae.)

OBSERVATIO LVII.

Dn. Lic. Johannis Jacobi Dillenii.

De

Hirudinibus et duobus Papilionibus.

ETIAMSI de Hirudinibus non pauca scripta prostant, inter quae eminent Stahliana, de Sanguisugarum utilitate dissertatio, nemo tamen adhuc, quantum mihi quidem constat, interiora horum animalium perlustravit et aptitudinem atque organismum, quem ad fugendum recipiendumque sanguinem habent, digne consideravit, quapropter eas, quas hujus gratia feci observationes, cum aliis nonnullis hoc loco exhibere volui. Gaudent autem insecta haec apoda (ni ad serpentinum genus cuidam referre placeat, cui, si vera est, Straboniana assertio favere posset, de hirudinibus in Mauritaniae quodam flumine septenorum cubitorum, quibus perforata sit gula, per quam spirent, et omnibus

mnibus foramen exile in medio, ab ore et alvo unus continuus ductus) aquis praecipue palustribus, immotis videlicet aut leniore saltem fluxu praeditis; cum enim spinnis destituantur hirudines, nec multam ad nandum aptitudinem habeant, sed leni et undato, anguillarum instar, per aquas motu ferantur, rapidioribus aquis eas inhaerere minus commodum erat, ut non memorem rationem fundi, quod molle, spongiosum et limosum requirunt, quale in piscinis, paludibus et fossis nascitur. Observavi etiam eas loca recens effossa, si in ea aqua commode affluere queat, lubenter petere et in haec succo, ut videtur, terrae novo invitatas, penetrare, qualibus in locis saepe copiosas collegi prae aliis. De ventre maculis albo-lutescentibus variegata est ea species, quae maxime familiaris et usui medico idcirco communissime adhibetur, prout Tab. V. Fig. 1. apparet: in dorso colore fusco donatur, et utrinque linea albo-lutescens, punctis nigricantibus plerumque distincta, secundum hoc ducitur, infra quas, de latere nimirum, utrinque linea ex maculis nigris conflata decurrit, ad ventrem vero linea utrinque albo-lutescens iterum adest, quae omnes figura 4. quae hirudinem cauda sua stipiti adhaerentem et ad nandum se protendentem repraesentat, exhibentur. Osse omni destituitur, et tota fere venter est, quem nando tereti-compressum habet, alias, satura praesertim, teres est, et ubi sese contrahit, eminentias seu tubercula cuspidata acquirat, quae fig. 4. versus caudam, licet haec non contrahatur, adpicta sunt. Multis durant mensibus, etiam sine pabulo, aqua dulci, pluvia nimirum, palustri vel fluviali asservatae. In quo tamen mihi observatione constitit, si sola ipsis aqua suppeditetur, minus eas vivaces esse; contigit enim mihi post quatuor circiter septimanas, unam ex septem, quae tamen pastae erant, mortuam esse, ubi cum reliquis, languentibus etiam, terram subministrarem, tanquam renatae apparuere, atque per quinque fere septimanas vegetae durarunt, ubi eas anatomiae et variis experimentis subjeci. Apparuere tum adhuc satis turgidae et sanguine plenae, quo se ante novem fere septimanas impleverant.

Sanguis in quibusdam semigrumofus et spiffus alicubi haerebat, in facculis nempe, Fig. 2. lit. g. g. et 3. lit. f. f. depictis, qui per ventrem omnem porriguntur, in ipsa vero ventris cavitate fluidus permanferat, cujus cauffam affigno fibris et columnis carneo-tendinofis, quae ventrem ubique, ceu in corde animalium terreftrium, itipant; harum enim ope quaquaverfus moveri et invicem conquaffari poterat, quo motu minus afficiebatur is, qui in faccis, qui non nifi remotiores feceffus et spatia inter fibras illas efformata, haerebat. Hi vero facculi videntur effe tanquam promptuaria, pro futuro animalculi ufu, reliquis autem in ventre et venulis fanguis in praefentaneos magis ufus impenditur; cum enim ei non quolibet tempore fanguine pafci contingat, de iftiusmodi penario ipfi prudenter provifum eft. Columnae illae carneo-tendinofoe Fig. 2. lit. h. h. defignantur. Eft itaque totus venter ftructura fua totum cor, functione autem ventriculus, aut potius ventriculi penarium. In ventre praeterea canalis quidam continetur, fucco limofa nigro plenus, qui lit. i. i. Fig. 2. et e. e. Fig. 3. demotatur. Hic fine dubio ab ore incipit, quale foramen fub cufpidibus ad lit. c. Fig. 1. depingitur et in ano terminatur, licet ego nondum connexionem inter anum et foramen iftud oris advertere potuerim; immo vero nullus mihi adhuc anus obfervatus, et quantumcunque prematur fanguifuga plena, nec ano, nec ore facile aliquid fanguinis emiferit, quem tamen, fi fale vel cinere confpergatur, ore prompte, nunquam ano reddit. Videtur tamen probabile, anum per tuberculum illud caudatum lit. l. l. Fig. 1. 2. et g. Fig. 3. depictum exire, cum hoc in medio nonnihil cavum frequenter appareat, pro ut lit. g. exhibetur, licet nullus per id ftilus adigi queat. Ubi tamen dubium iterum tenet, quod poftea, paullo fupra ventris medietatem in hujus medio foraminulum aliquod, Fig. 1. * defignatum, obfervarim, quod fane vel anus fuerit, vel, quod probabilius videtur, (fi quidem hae partes diftinctae et remotae fint) ad genitalia pertinuerit: mihi prorfus de eo fatisfacere non potui, foraminulum enim in enecatis (ob fibrarum contractionem)

obliteratur, et in vivis sub earum contrectationem contrahitur etiam et visum fugit. Quem porro usum limus iste obtineat, non magis mihi constat; id certum sine terra aegre durare animalcula haec: sive jam absorbeant subtiliorem terram, ut ea cum sanguine remixta nutriantur, sive id eis commodi terra afferat, quo per hanc excrementa, quae iis mucosa adhaerescunt, commode abstergere queant. Quanam vero via transeant excrementa haec mucaginea, ignoro, ni ea ortum ducant et idem sint cum glutine isto, quod ore et caudata appendice, quando adhaerent, emittunt. In summo ventre duo cerebra Fig. 2. lit. e. e. conspiciuntur, et consistentia et gyratione et venulis interspersis aliorum animalium cerebra satis exacte referentia: ad lit. f. unum extractum est, per medium quasi divisum, (in cerebrum forte et cerebellum) ab altero extremo annulo quasi cartilagineo cinctum, qui qualem usum habeat, et an per hunc forte motus in cutis fibras deducatur, non scio: ex hac cerebrosa parte pressione effluebat liquor lacteus. Porro per omnem inferiorem ventrem utrinque corpora quasi glandulosa mollia adsunt, quae pressa liquorem etiam lacteum effundunt, et similes etiam, ac cerebra, venulas, sed exiliores, obtinent, gyri vero nulli aderant. An usum etiam cerebri habeant, non determino, saltem id non improbabile videtur, cum Hirudines transversim dissectas ad multas, quod mirum, septimanas et menses vivas vegetasque conspiciere licuerit, ita ut et pars superior cum ore, et inferior cum cauda moverentur. Fig. 2. lit. k. k. et elegantius Fig. 3. lit. d. d. d. corpuscula haec glandulosa conspectui sistuntur. Est demum vena manifesta ab ore ad omnem ventrem protensa, quae Fig. 2. lit. d. d. et Fig. 3. lit. b. ob oculos ponitur; haec plerumque uno praecipuo canali, prout Fig. 2. vel in duos mox, ut Fig. 3. apparet, divisa constat et initium habet post illud foramen, succi limosi suctioni destinatum, inter ipsas cuspides, inde vero ramificationes plures de se mittit, ad saccos praecipue et ipsum ventrem. Cuspides aut, si liceat, dentes tres sunt, quibus vulnusculum triangulare infligit hirudo; depinguntur hi

Fig. 1. et 2. lit. b. b. et Fig. 3. lit. a. quae figura reliquis accuratior, et in hac etiam apertura oris triangularis, in qua cuspides conduntur, notata est, cum iam prioribus os replicatum sit; hoc vero ore, quod lit. a. a. a. ubivis signatum est, firmiter se applicat hirudo, dum sugere intendit, posterius vero cauda se firmat, ventre ceteroquin libera et soluta. Dentēs nec duri, nec omnino molles, nec etiam valde acuti et scindentes, sed tantum acuminati, ut mirum sit, qui cum tam levi dolore vulnus infligi queat; ni videatur in vivis eos acutiores reddi ex instinctu et voluntate animalculi naturali. Foramen illud, sub cuspidibus lit. c. Fig. 1. notatum, procul dubio inservit pro limi suctione, qui in canali faeculento continetur, licet connexionem et communicationem inter utraque nondum adverterim; stilum tantum ad notabile spatium in superiorem ventrem adigere potui. Interea probabile et notatu dignum videtur, non esse excrementa, quae canalis limosus continet, cum materia, quam excernunt, mucosa albida sit, quae nullatenus in illo canali compareret. Ob exilitatem, faeculentiam et sanguinolentiam, partes omnes pervestigare et explicare non adeo facile est, experimento vero posthac constitit, anatomiam animalculi hujus melius succedere in famelicis et recens captis, quae sanguine turgidae non sunt, qualis Fig. 3. exhibetur, pro quo sine aqua salita prius interficere oportet, cum alias frustillatim etiam diutissime inter digitos moverentur. Sensoria organa nulla obviam venire; gaudent tamen tactu, sensu maxime universali, et odoratu forte etiam, cum adverterim ex aqua projectas, eidem denuo constanter adrepere. Cutis earum ex meris annularibus fibris constat, quarum beneficio moventur et nando in aqua longe protenduntur, extra aquam vero et si contrectentur, contrahuntur adeo, ut saepe unciam longitudine non multum superent. Laeves undiquaque sunt, at sub contractionis motu eminentias et tubercula acuminata parva ostendunt, quorum aliqua ad caudam Fig. 4. notata sunt. Ventre liberae ore et tuberculo caudato, ut supra dictum est, adhaerent, idque firmissime, ut avelli fere nequeant, maxime ubi cuspides infixere, quas ideo, si vi avel-

lantur,

antur, in cute saepe relinquunt, unde inflammatio et suppuratione oriuntur, qua de causa venenositatis apud quosdam (saltem aliquae species, quo eo melius coloretur opinio) accusantur, sed immerito, cum omnis noxa a cuspidibus relictis dependeat, quae quoniam submolles sunt, in vulnere diutius haerent, et non tam prompte suppurationis actu emoveantur. Firmiori adhaesioni non parum contribuit glutinosus humor, quem dilabentes relinquunt in parte, cui adhaeserant, et hunc non tantum ore, sed et cauda emittunt, videturque non prorsus idem esse cum eo humore lento, qui eorum corpora, si diutius aqua asserventur, obvestire solet, cum ad vitri, cui sese frequenter applicant, latera in mucum tenacem terreum virescentem, qualis apud Conervas saepe observatur, abeat. Extra aquam acutius quam in aqua pungunt, ubi plaga non majorem, immo saepe minorem, quam culicis aut pulicis ictus, dolorem conjunctum habet; sicuti etiam sanguis longe diutius, illaesis etiam vasis majoribus, manat, ubi in aqua applicitae fuerunt. Cujus quidem causa esse videtur emollitio fibrarum et diutina suctio, qua continuatum et assuefactum motum atque affluxum ad locum apertum nanciscitur sanguis; quae ratio nobis nunc magis placet, ac illa, quam quondam nobis fingebamus: animalcula nempe vel peculiarem forte liquorem attenuantem in vulnuscule immittere, vel ex singulari sensu loca tantum arteriosa petere; cui posteriori favebat observatio illa, quando non quemvis, in aqua praesertim, occuparent locum, sed saepe satis diu circa pedes vagantia et varios tentando uni demum selecto, explorato quasi articularum pulsu, adhaerent. Quamvis nullas ab iis pertundi arterias, negari nequeat, videtur tamen probabilius, vasa quaelibet, prout fors obtulerit, ab iis perforari, tanto magis, quo minus dentium situs, ut uni alterive tantum vasculo infigantur, respondet. Id mihi etiam postea compertum est, venis turgentioribus et majoribus impositas sanguisugas, famelicas aequae recens captas, eas confestim pertundere, unde mox replentur, et post earum casum sanguis guttis frequentioribus stillat; quo mihi

mihî constitit, ipsa etiam majora vasa, de quo antea dubitaram, ab iis perforari. Stillat inde sanguis ad horas sex communiter, at si in aqua, foras praesertim ad paludes et fossas, ubi motu incallescunt pedes, admoveantur, manat inde saepe satis pertinaciter ad viginti quatuor et plures horas, licet nulla conspicua vasa laesa videantur, et licet vulnuscûla fungo igniario vel bovista linctisque impositis muniantur; cujus causam in emollicionem, majoremque ob motum affluxum conjicere licet. Hirudines singulae pendent communiter drachmam dimidiam, emaciatae etiam scrupulum tantum, aut non multum amplius: exsatiatae et sanguine turgidae drachmas tres et unciam dimidiam plerumque complent, quin et ad drachmas usque sex capere posse testatur infarctus et turgescencia, cum ad crepaturam fere usque, in aqua praesertim, ubi a pondere sanguineo minus gravantur et ideo non tam cito decidunt, sese implere soleant, unde cum tantundem et plus etiam, si vas insignius laesum fuerit, vel si in aqua applicentur, post earum lapsum emanare solet, sex septemve appositae justam et legitimam venae sectioni respondentem evacuationem praestare poterunt. Praecipere solent auctores, ut, si copiosius evacuare animus sit, caudam eis seu partem extremam praecidamus, quod nobis nec commodum ob diurnam adhaesionem, nec necessarium. etiam videtur, cum post spontaneum eorum lapsum sanguis satis diu profluere solet. Id etiam veritati non adeo respondet, quando multi hirudines asservatas et suctioni assuetas, quasi videlicet id natura non doctae essent, facilius et promptius adhaerere scribunt, cum contrarium potius observetur, nempe quod tales minime adhaereant, semel nimirum saturae ad multos menses (ego ad sex fere plenas asservavi) sanguinem fastidiunt, quas si sale aut cinere, conspergere volueris, quo revomant sanguinem et eo lubentius in posterum appetant, nihil ages, cum sal sit juratus ipsarum hostis, ita ut plurimum ab eo langueant et postea moriantur, in tantum quidem, ut aquae salsae inditae sanguinis, quo turgent, partem mox revomant et convulsionibus agitatae brevi temporis spatio

(post

(post horae quadrantem aut dimidiam saltem horam) intereant. Quod ipsis etiam, non tamen aequè violenter, cinere vulgari aut clavellato contingit: oleum etiam post haec ferre nequeunt et arenam, si enim huic irrepere contingat, sanguinem etiam reddunt, quamvis alias, durius etiam contrectatae cum nullatenus dimittant; ubi tamen observatione iterum dignum est, nullo modo laceffitas, sed vitro saltem vacuo inditas, sanguinem sensim omnem eructare, quod nobis pro avertenda ariditate facere videntur, ideoque probabile, famelicas non ita diu perstare posse extra aquam, quam saturas, quas ad decem circiter dies ita vivere posse, inde vero exaridas interiisse vidi. Tot hostibus obnoxiae ferrum nihilominus impune ferunt, et, quod admiratione singulari dignum, conscissa et abscissa animalcula haec diu vivunt et frustillatim per aquas vagabundo motu moventur, vulnusque ipsis consanatur, ea tamen differentia, quod partes illae caudam versus non ita diu supersint, quam illae, quae capite adhuc gaudent, qualem, semipollicem tantum, in extensione tamen aliquot fere unias longam, per quinque reservavi menses, (et diutius, si placuisset, asservare potuissem) cum inferior es longior pars, caudam versus, post quintam septimanam mortua ac putris facta fuisset. Ceterum an tractione, vel pulsu atque pressione peragatur transmissio sanguinis e venis in corpus hirudinis, nulla quidem Medica consideratione dignum est, Physice animadverti deberet, quoniam circa plagam, quousque ore adhaesit hirudo, locus ad multos dies rubet, id attractione fieri magis probabile videri, cum, si pulsu ab intra ad locum laesum, (ubi tamen illud solum principium vivens et movens admiserim, omnem vero aëris externi vim excluderim) sanguis adigi deberet, posset id quidem fieri satis facile, qui vero ab ista via (a vasis faucibus) diverteret, et circa plagam, loco denso spissoque, quo minime perrumpere potest, haereret sanguis, nullatenus rationi planum videatur, cum alias ei satis consonum sit, quod si oris suctione haec actio peragatur, evacuatis et attractis tenuioribus humoribus ferosis sanguis tandem ipsis succedere et locus cir-

cum circa fatis prompte rubescere debeat, ut non memorem illam difficultatem de istiusmodi pulsione, qua aër vel aqua etiam, facilius in omnem partem abire queat, quam necessario in istam partem (plurimum et immensum quantum magis, praecircumfluo et quaquaversus facile pellendo aëre, resistentem) cui sanguisuga adhaeret, tantopere premere possit; ut modo vel illa ulterius palmaria difficultas non objiciatur, quod suctio non tam pulmonis et thoracis, quam oris potius, inter mediam etiam expirationem (cum in pulsione ista operatio illa thoracis elevationi et aëris repressioni tribuatur) optime sugentis, actio videatur. Et quamnam pulsionem praestarent animalcula haec pulmonibus destituta, aut si eos obtinerent, qui, dum in aqua adhaerent et sugunt, respirare et aquam pellere possent? Id tamen reticendum non est de pulmonibus et respiratione sanguifugarum, quod quamvis his partibus destitui videantur, non tamen aëre omni carere queant, cum vitro asservatae superficiem aquae subinde petere et extra aquam ore et collocatus aliquandiu haerere soleant. Atque haec mihi de vulgari Hirudinum specie potissimum nota fuisse. Reperitur et alia quandoque apud nos, quae nullis lineis punctisve interstinguitur, sed unius ubivis et fusci coloris est: depingitur ea et aeri inciditur nans Fig. 7. qua et dorsum, et venter, quo minus fusca est, conspici potest. Sunt haec minores quam striatae, valde sensibiles, nec contactum, nec aquae subtractionem commode ferentes, ideoque minus vivaces sunt, et quas ego habui, sugere, famelicæ etiam, noluere, unde post aliquot menses interiire. Fig. 6. eadem species eodem tempore, septembri nempe capta, junior et minor exhibetur, cumque ego aliquot inde diebus has hirudines, quibus aquam puram dederam ex fossa illa, in qua coeperam eas, contemplarer, lateribus vitri adhaerere vidi pusillam et minorem fere, ac Fig. 5. designatur, quae sane modo, aut non ita diu nata videbatur, adeo pusilla erat, ut non immerito quis forte existimare potuisset, eam ita natam et viviparâ ideo esse animalcula haec, quae Amphibiis

phibitis potius, quam Aquaticis tantum annumeranda videntur, cum diu extra aquam viva superesse queant.

Pro implenda Tabula Papilionem Fig. 8. exhibeo, nulla quidem colorum elegantia et varietate speciosum, formatione tamen et motu singularem prorsus et admirandum; perniciosissimo enim per aëra motu, eoque rectilineo, non, ut alii plerique, vagabundo fertur et floribus advolat, (nec ventris crassities ei impedimento esse potest, quamvis, quod pennis maximam partem constare videatur, revera minus crassus gravisque esse queat,) structura vero, ut modo dictum, plumaceus est, maxime caudam versus, ita ut Papilio pernix plumatus et caudatus dici mereatur. Colore est ex nigro fusco, alae autem interiores lutescunt, et juxta ventrem utrinque maculas (si tales dicere liceat) albas habet. Pedibus insistit sex, et pro ore corniculum, ut alii, longum habet, quo florum succum fugit. Octobri ad flores Delphinii, in horto serius florentis, alias tamen etiam aestate nobis obviam factus est.

Huic contrarius est alter, Fig. 9. conspicuus, qui segnis valde lentusque est, ut facillime ideo capi queat, colore vero elegantiore superbit; alae exteriores ex violaceo nigrescunt et maculis sanguineis distinguuntur, interiores vero prorsus sanguineae sunt, limbo extremo nigro-violaceo, qua vero alis externis proteguntur, elegantissime auratae sunt, venter totus niger est, crassus, ideoque ob gravitatem ejus difficilius movetur. Passim graminibus adhaeret Majo et Junio mensibus, Julio moritur.

(*Gissa Augustam Vind. d. 27. April.*
An. 1718. missa.)

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. Christiani Gottlieb Reusneri.

Cingulum Lithontripticum.

Multa et praeclara extare remedia in Nephritide, et duris calculi doloribus, quae veterum multis parasangis post se relinquant, Ephemerides nostrae Nat. Curiosor. abunde testantur. Inauditum autem appello cingulum lithontripticum, quod lumbis applicatur, et praeterito anno prima vice Wratislaviae videre contigit. Paratum erat ex linteo duplicato, cui radix quaedam exotica insuta, coloris flavi, odoris paululum virulenti, dum recens est, saporis autem nullius: radix digiti minoris crassitiem vix aequat, ejusdemque est longitudinis, illa autem parte, qua dorsum attingit, nulla radix est substrata, pro majori gestandi commoditate. Asportatur ad nos Lincio Metropoli Austriae superioris. Tenore schedulae cujusdam (Anonymi tamen) idiomate Germanico conscriptae, laudatur praeservative et curative in calculo renum et vesicae, calculum insensibiliter e corpore expellere dicitur. Hoc tamen observandum: ut cingulum hoc ad minimum per 6. menses indefinenter scilicet diu noctuque gestetur, deinde ad 4. vel 6. hebdomadas deponi potest. Commendatur quoque in praedicta schedula subjectis illis, quae quocunque modo dispositionem ad calculum habent, quamvis adhuc libera sint a doloribus, quod ex fabulosa urina vaticinari cuilibet licet. Fateor equidem me modum operandi cinguli hujus ignorare, interim tamen diffiteri non possum, quod 4. personas noverim, quae cingulum praedictum non sine effectu laudabili gestant, (et ab omnibus aliis remediis abstinent,) unus per integrum annum, alter ultra 6. menses, reliqui ad 3. menses, gestant, et ab illo tempore immunes a doloribus calculi imprimis renum, in dies autem fabulosam

sam excernunt urinam, quod alias sine dolore raro factum, nec poenitet illos sumtuum, quos fecerunt.

SCHOLION.

Inter topica remedia in calculo ex regno minerali non infimum meretur tocum lapis nephriticus verus. Superat fere fidem, quod de illo Monardes Medicus Hispalensis refert, de Duciffa Bejar, quae ter brevi temporis intervallo Nephriticis doloribus afflicta, armillam ex hoc lapide sibi fieri fecit, et ex eo tempore (quod decennium superavit) eo dolore nunquam vexata; sed roboratur idem effectus experientia Anselmi de Boodt Tr. de Gemm. et Lap. L. 2. c. 110. p. m. 132. qui locum parallelum de Nobilissimo quodam Viro, Dammanno, Ordinis aurei Velleris Heroaldo, Agnato Domini de Boodt allegat. Scio equidem multos esse inter neotericos, qui in dubium vocant experientiam Monardis et de Boodt, prout facit Nicol. Venette in Tractatu, cujus Titulus: *Traité des Pierres* p. m. 264. Sed quis in dubium vocabit experientiam et auctoritatem Excell. D. D. Mentzelii Ser. Elect. Brand. b. m. quondam Consilarii et Archiatri, cujus experientia omni exceptione major est; hic autem de Jaspide quodam Nephritico similem fere casum Eph. N. C. Dec. 2. an. 7. Observ. 2. inseruit. Lapidem autem nephriticum esse speciem Jaspidis dudum suboluit, prae laudatus Gemmarum scrutator de Boodt a Bodenstein l. a. p. m. 131. Cubicularius enim Dominus Senningius Nephriticus, cui Elector lapidem custodiendum tradidit, et libertatem gestandi dedit, (applicabatur autem externe lumbis prout cingulum, de quo loquimur) ad Mentzelium scripsit: se gestasse lapidem circa regionem renum in dorso, et inter gestandum, toto tempore sensisse refrigerationem renum, et per 3. annos se liberum a doloribus Nephriticis. Fateor, hanc observationem me movisse, cur Ephemeridibus nostris cingulum Antinephriticum communicare volui, ut scilicet experientia una altera illustretur et to-

picorum virtus explicetur. Modum operandi quod spectat, plurimi auctorum refrigerationem renum ex lapidibus externe applicatis agnoscunt, prout faciunt Monardes, Boodt et D. D. Mentzelius, Sed quis crederet? (pace fiat tantorum virorum,) lapidem Nephriticum brachio alligatum, teste Monarde, citante Boodt, l. a. et Weckero in Antidotar. l. r. p. m. 40. tantam refrigerationem renibus communicare, quantam postulant. Quid magis refrigerat plumbo? Lamina tamen plumbea externe lumbis applicata, diuque gestata, a calculo tamen renum non praeservat, quamvis refrigerationem fecerit; quod propria experientia confirmat curiosus naturae scrutator D. D. Venette natione Gallus, loco allegato, ad imitationem Oratoris Romani Calvi, qui hoc experimentum nobis quoque reliquit. Videtur igitur alia adhuc subesse causa, quae ex Mechanismo, me judice, deducenda, salva tamen aliorum melius forsan sententium opinione.

(*Favera Augustam Vind. d. 28. April.*
An. 1718. missa.)

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. Christiani de Helwich.

De

Cura tumoris ossium.

Non raro haec nobis in praxi occurrerunt protuberantiae et tumores ossium non tantum in carpis et talis, sed etiam in costarum extremitatibus. Tametsi vero haec eminentiae non semper conjunctae sint cum spinae dorsi laxatione vel contorsione aut pectoris angustia seu, modo loquendi Glissoniano, acuminatione, adeoque nec gibberis nomine censeferi queant; nihilominus tamen vitium notabile corporis figurae adferunt, quod tanto magis in oculos incurrit, si, quod communiter fit, oppositae partes extenuentur et quasi marcescant. Metuendam ex hac inaequali-

qualitate deformitatem parentes omni studio a suis avertere al-
laborant. Chirurghi, quinimo et carnifices, quibus haec cu-
ra creditur, ut parentum desiderio satisfaciant, nihil non mo-
liuntur et interdum a sana ratione prorsus aliena suscipiunt.
Probe recordamur, quantum damnum tenellis corporibus etiam
compressione, (quae ea, *quae extant ad locum suum redire cogit*,
verbo Hippocratis) praesertim rudiori et ipsa quoque inepta per
fascias et splenia deligatione saepe sit illatum. Omnis dies do-
cet, quam frivolis de causis absque omni indicatione ad feru-
las, modo ligneas modo aeneas profiliatur, laminis ferreis ac
plumbeis in hac flexili aetate infantes onerentur, et thoracibus
lineis ossibus seu fetis balenarum interstinctis, et qui multo no-
centiores sunt, ferreis angantur. Quam vero parum omnibus
hisce, etiamsi loco et tempore debito adhibeantur, saepe pro-
ficiatur, Hippocrates in lib. de articul. cap. 130. et reliquo-
rum seculorum experientia affatim comprobavit. Nullum
equidem ex memoratis praesidiis absolute proscribendum ac
damnandum esse censeo, in ossium tamen prominentis per-
curandis praestiterit alia via tentare remotionem mali. Glisso-
nius, qui summa diligentia nec minori iudicio in rachitidis natu-
ram inquisivit, optime, nisi fallimur, ab inaequali nutritione
epiphytes haec ossium arcessit cap. XIII. praecclarissimi operis
de Rachitide diserte scribens: *Vbi id (ultimum alimentum) li-
beralius uni parti et alteri parcius dispensatur, minime certo mi-
rum est, si una pars in iusto majorem molem excrescat, dum al-
tera interim extenuatur.* Sed nescio, an adeo feliciter idem
celeberrimus vir rationem extenuationis evolvat, praetendens,
*propter laxitatem, mollitiem, lubricitatem partium, expultricem
concitatiores esse debito, transpirationem nimis facilem ac dissi-
pationem circuitum sanguinis nimis lubricum, retentricem debi-
lem alimentum citius et facilius elabi pati, idemque pene hisce
partibus accidere, quod intestinis in lienteria.* Profecto multo
facilius nodum hunc gordium solvisset doctissimus Glisso-
nius, si a parciore alimenti affluxu extenuationem deduxisset,
quem-

quemadmodum ab uberiori ejus appulsu auctam partium magnitudinem quam rectissime derivavit. Totum negotium tanto facilius hodie assequimur, postquam nostris diebus in clarissima luce positum, quomodo beneficio motus tonici, laxatae partes copiosius, constrictus vero parcius humores quosvis, adeoque etiam alimentitium laticem, admittant et excipiant. Nam illa, quae Mechanici quidam de mira incredibilique tum secernentis vasis quam secernendae partis forma, figura et constructione disputat, merito inter commenta referimus, quae tempus jam coepit delere, et brevi post ex toto delebit. In hac inaequali partium nutritione et ἀλογοτροφία non aliud videtur esse officium Medici, quam quantum quidem ejus rei fieri potest, laxatas nimis partes modeste stringere, atque hoc modo ad auctas partes exundantem affluxum moderari; nimium vero tensas aliquantisper et paulo largiorem hoc modo alimenti affluxum invitare. Et ad hunc scopum collimavi et metam feliciter multoties sine operoso medicamentorum, et chirurgicorum praesidiorum apparatu attingi. Extenuatae partes emollienti unguento delibatae affluentiori alimento magis patent, eodemque laetius recreantur; aucta vero mixtura tonica ter in dies per quatuor, aut exigente ita necessitate etiam per plures menses illitae fibris strictis delatum ad se alimentum parcius imbibunt, adeoque non amplius ita luxuriant. Usus vero plerumque sum unguento de Alth. Fernelii cum axung. taxi, medull. cruris vituli et oleo lumbricorum terrest. Stricturam fibrarum facile per spir. sal. ammon. formicarum, serpilli, lavendulae, rorismarini &c. impetrare licet; ausim spondere eximiam in medicina faciendam utilitatem in multis etiam aliis morbis, ubi placuerit Medicis monita Methodicorum prudenter et cum judicio in rem suam vertere. Et eo magis dolere soleo, quod in paucorum manus versentur quantivis pretii scripta Aureliani et Prosperi Alpini Marosticensis libri *tredecim de medicina methodica*. Interim fateor, in hac cura nec interna a me neglecta medicamenta, cum potissimum ii

his ossium protuberantiis, deformari soleant, qui in infantia atrophiam laborarunt. Eximie hic quoque profunt remedia, quae primas vias a sordibus vindicant, coctionem promovent, debitum chyli ac lymphae progressum adjuvant, eumque in finem tonum glandularum mesaraicarum ab infarctu mucosificatis debilitatum roborant. Si viscidioris lymphae praesto sint indicia, resolventibus et attenuantibus ac incidentibus redeuntem nutritionis frustrationem, desitutam tandem in tabidam consumptionem, solícite praevertere cautum, ut quis intelligit, decet Medicum.

*OBSERVATIO LX.**Dn. D. Christiani de Helwich.**De**Tutissima febris, variolas confluentes excipientis, curatione per blanda evacuantia.*

Non potest quemquam in medendo exercitatum latere, in quanto discrimine versentur variolis confluentibus detenti, quibus justo citius, hoc est, ante perfectam variolarum maturationem, facies detumescit ac ptyalismus cessat, nullo succedente extremorum tumore; quod plerumque nonò aut decimo a morbi insultu die, rarius apud nos decimo tertio aut adhuc tardius contigisse hoc seculi decimi octavi anno decimo septimo, morbillorum et variolarum feracissimo, per frequenter vidimus. Quocumque vero die hoc eveniat ante maturationem; febris exardescit vehemens, praesentissimum imminet suffocationis periculum, summa adest deglutitionis difficultas ac incredibilis inquietudo praecipue circa noctem, ut de inexplicabili anxietate, tremoribus aliisque horrendis symptomatibus nihil dicamus. In his angustiis aut nullum est aut nimis tardum, quod sperare queas, ab alexipharmacis et cardiacis auxilium. Irritum plane negotium est, papillas salivales acidulatis ad sub-

Observ. Acad. N.C. Cent. VIII. *Y y* *listen.*

sistentem ptyalismum revocandum sollicitare; umbue pannum lineum, quantum liber, melle rosato colato, saepius fricetur ora ductuum salivalium spirit. sulph. et oleo vitrioli et certo crede, te oleum et operam perditurum. Memini optato cum successu salivationi substitutum fuisse a natura largius urinae profluvium, ac si ex mixturatione divinare licet, eam renum cataractas referaturam, ut per eas veneni reliquias protrudat; libenter fatemur cum Mortono intract. de *febr. inflammatoris univ. salibus cap. IX.* Medicum oportere illi in hoc ultimo conatu manus adjutrices admovere, ac cardiacis admiscere diuretica, quamvis prae cineribus bufonum a Mortono laudatis alia tutiora eligenda arbitremur. At vero si stimulus ad reddendam urinam absit, ex diureticorum indole ac experientia ostendi potest, quam vano nos consilio ad infidum diureticorum in hoc casu auxilium convolemus. Anchora spei omnino in hoc procelloso mari est Mortono *cap. XI.* cortex peruvianus, quin imo tantopere hoc remedium hist. XXV. extollit, ut asserere nullus dubitet, unicum tantum casum a se observatum, in quo praxin hanc infaustus dedecoravit eventus, et cortex expectationi non responderit, quamvis etiam unicum hunc, quem vidit, sinistram exitum vel parco vel nimis sero alexipharmacorum et corticis usui malit tribuere, quam ipsi pharmaco. At vero cum usu rerum nobis sit compertum, corticem per tres dies exhibitum esse et tamen febrim symptomatibus multis stipatam circa noctem aegro gravius incubuisse; quilibet videt praesentiori adhuc nos in tanta calamitate egere remedio. Sydenham, quo accuratius nemo de variolis egit, in *Schedul. monitoria* ea est in sententia, quod nihil efficacius hanc febrim retundat, quam copiosa venaesectio, hac enim omnium optime *putridas partes a pustulis in sanguinem resorptas confestim ex hoc eliminari.* Ecquis vero Medicorum in plerisque Germaniae partibus ausit vel verbo meminisse venaesectionis, quotiescunque teneri infantes aut pueri vel puellae hac febre correpti languent? Ad solum venaesectionis nomen parentes ac adstantes

cohorrescunt. Quid ergo tandem agendum? Idem sagacissimus Medicus Sydenham vidit longe minus aegro periculum esse ab assumpto cathartico lenienti quam ab alvinarum faecum retentione, imo et feliciter haustum laxantem se propinasse narrat; nihilominus in catharseos negotio illud notari vult, *aegrum non esse purgandum, nisi facessente jam morbo, v. g. die decimo tertio aut eorum aliquo, qui eum sequuntur, imo nec per istos etiam dies, nisi sanguis fuerit imminutus*, adeoque apud Germanos in his circumstantiis nunquam: hisce enim sanguinis missionem vix ac ne vix incurrentibus adhuc in oculos pustulis, necdum plene exsiccatis et incrustatis unquam persuaseris, adeoque si Sydenhamium sequi placet, illis eo tempore nunquam alvum subducere licebit. Verum enim vero docuit me hoc anno quotidiana ac frequens ejusmodi aegrorum tractatio, quod sine praemissa venae sectione etiam decimo die lenientia non tantum sine omni noxa, sed etiam praesenti cum utilitate, disparente justo citius in teneris vultus tumore ac salivatione cessante in adultis, exhibeantur. Ac certe actum est de teneris, nisi vel naturae, vel artis beneficio purulenta materia cum sanguineo latice permista, quae febrim, respirationem brevem et frequentem, corporis jectigationem et anxietates excitat, blandissime evacuetur. Non dissimulare possum, me ab initio timide in infantibus et pueris rem fuisse aggressum. Initio enematis necessitatem et utilitatem parentibus conatus sum persuadere, quod satis fuit arduum. Non facile quisquam crediderit, quantum Vratislaviae ad solam clysteris mentionem in variolis trepidetur; consensere tandem cordatiores, postquam iis clare ob oculos positum, quod faeces in colo diutius torpentes acriores reddantur et intestinorum membranas pungendo ac vellicando miseros reddant inquietiores. Non raro etiam fluctuantium suffragium erat expugnandum blanda spe ac promisso, fore nimirum, ut dempta opportune clysmatum ope saburra, corpus sublevetur, periculum suffocationis minuatur, aestusque sanguinis temperetur. Et profecto eventus fere semper pulchre respondit.

Ubi deinceps re ipsa compererunt, variolas enematibus ad interiora, qui vanus illorum metus est, non retrahi, corpori quantatenus adferri levationem, aegritudinemque molliri; non repugnaverunt amplius, quo minus alvus enematibus duceretur. In corporibus plane exhaustis hoc praesidio minime usus fui, ne calumnia clysteris improbitati fatalem imputaret eventum, quem a morbi vehementia brevi inductum iri constabat. Majori cum sollicitudine et circumspectione in exhibendis lenientibus versatus sum. Vbi oleo Amygdalarum dulcium in jusculo exhibitum non satisfecit, ad decoctum florum et fructuum cum syrupo violarum solutivo progressus sum, ac illud singulis diebus propinavi. Optima fide affirmare possum hinc secutam symptomatum mitigationem, quae, ut prosperi successus solent, me audaciorum fecit, ut decocto huic aut pectorali Augustanorum ∇ laxativam Viennensium etiam in dosi largiori addere minime dubitaverim. Spero omnes, qui veritatem asserti hujus experiri cupient, re ipsa deprehensuros, mitiora omnia esse, quando per diem alvus fuerit laxior, tristiora vero omnia, ubi ea denuo adstricta. Hac via per integrum aliquando octiduum incessi, et singulis horis duabus aliquot cochlearia mane potionis ejusmodi lenientis exhibui, circa quartam vero pomeridianam ac octavam vespertinam alexipharmaca blandiora sine omnibus anodynis administravi, ac ut plurimum quidem dedi pulverem bezoardicum ad paroxysmum febrilem efficacius retundendum ac avertendam inquietudinem nocturnam. Hac medendi methodo aliquos in summo vitae periculo constitutos, fuisse praeter omnium spem servatos certum est. Diem dies docebit, et forte posterius, nec paulo fortiora, a quibus tamen haecenus abstinui, formidabunt, eandemque calcabunt viam, quam in Anglia a Medicis eruditione ac experientia praestantibus jam nunc teri ex *Comment. 7.* doctissimi viri Joannis Freind ad Hippocrat. de *morbis popularibus* non sine animi voluptate perspexi.

OBSERVATIO LXI.

De

*Motibus spasticis convulsivis, difficilioris dentitionis
confectariis.*

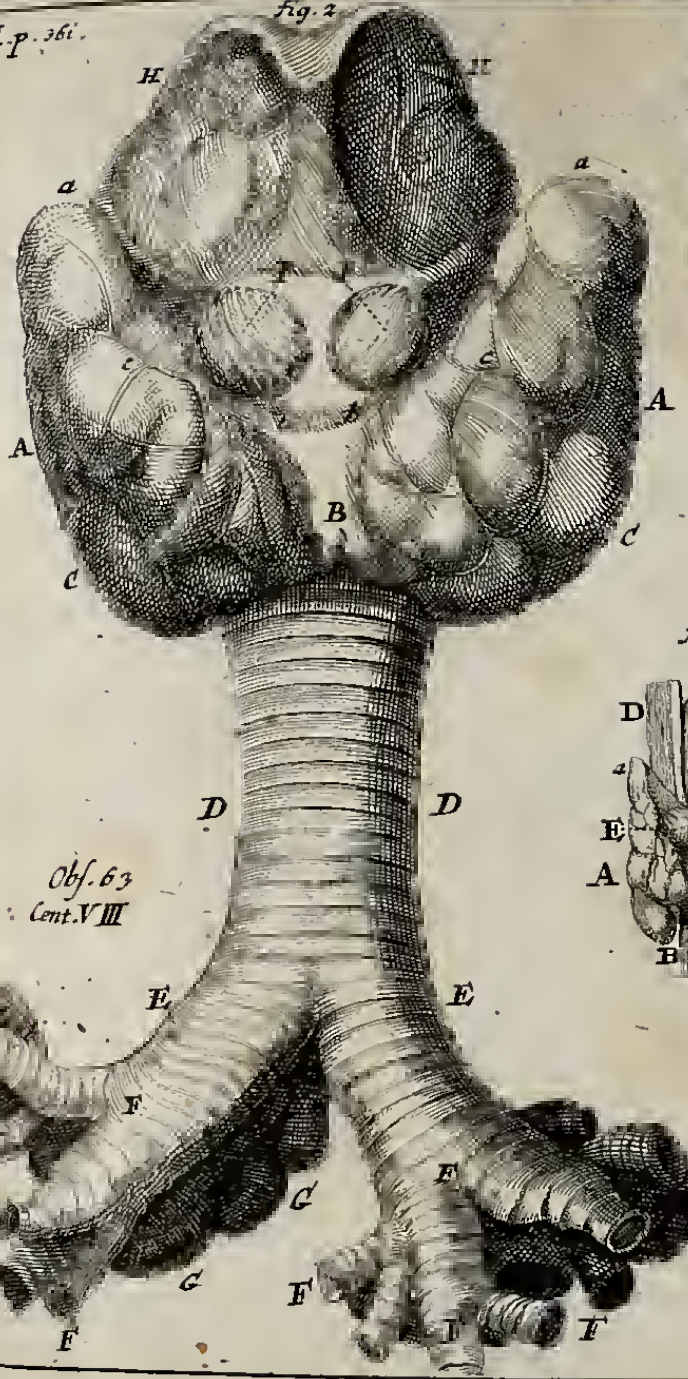
Dentientium propria esse ὀδαξισμὸς, *gingivarum* pruriges, sive, si Celsi interpretatio lib. 2. de Medic. cap. I. p. 46. magis placet, *exulcerationes, febres, convulsiones*, non tantum ex Hippocratis Aphorismo 25. libr. 3. sed et quotidiana experientia constat. Notum quoque vel in vulgus est, infantes maxime *caninis dentibus orientibus* male habere, id quod ipse etiam Hippocrates in citato Aphorismo monuit, qui tamen, ut multi alii, qui pro oraculis habentur, oculis prudentiae intuendus, neque in illo τὸ κατὰ παντὸς requirendum, satis etiam hic erit, si plurimum res ita se habeat, quod sapienter de quamplurimis aliis Hippocratis effatis judicavit Galenus. Neque est, cur hic quisquam merito turbetur, si non omnia usquequaque respondeant, cum idem cernere liceat in regulis nomotheticis, forensibus, militaribus, oeconomicis, qua de re merito consulendus Scherbius, vir suo tempore doctissimus, in lectu dignissima *dissertatione contra Ramistas*. In materia, quae prae manibus est, reperias pueros, quibus canini dentes absque commemoratis symptomatibus, molares vero cum tanta difficultate erumpunt, ut infantes gravissimis convulsionibus confecti e vita excedant. Neque facile quenquam fugit, pueros obesiores seu verbo Celsi *pleniores*, et eos, quibus *venter adstrictus est*, graviora premere mala citiusque convelli teneriores, et quibus alvus fluidior est, quod itidem praecclare notatum Hippocrati in libello de *dentitione* his verbis: *quibus in dentitione alvus plus subducit, minus convelluntur*. Jocularis vero et proletarius error est, credere, quod infantes usque ad tertium solummodo aetatis annum, dum dentes e maxillarum alveolis in gingivarum fastigia protruduntur, feбри et

convulsionibus opprimantur, quarto vero aut quinto &c. dentientes ab hisce malis sint immunes. Probe recordor etiam juvenes, quibus genuini dentes cum summis exierunt doloribus, Medicum implorasse auxilium, neque excidet unquam animo meo. affinis mei Christiani Richardi Pfeifferi Med. D. ac Physici Ducalis Münsterbergenſis praemature fato nobis ante triennium erepti confessio, dolorem se tam exquisitum prodeuntibus vigesimo octavo aetatis anno sapientiae dentibus expertum, ut, quomodo tenera corpora hisce cruciatibus ferendis paria sint, id vero sese non satis capere, serio affirmaret. Neque est, cur temere fidem detrahas Aristoteli, *lib. 2. Histor. Animal. cap. 4. et lib. 5. de generat. Anim. cap. 4.* narranti praedictos dentes maribus et foeminis octuagesimo aetatis anno non sine dolore erupisse. Aristoteli suffragatur Gorraeus; Vesalius quoque *lib. 1. Anat. cap. II.* auctor est, *genuinos emigrare cum tanto cruciatu, ut Medici illud non observantes alios interdum dentes evulserint et Catapotis aegros obruerint, persuasi, humorum vitio dentes dolere.* Et certe cum sine perforatione ac laceratione gingivarum dentes emergere non possint, omnino necesse est, non tantum teneros infantes sed et his aetate majores pueros perpeti dolores, dum dentium aciculis continuo gingivae punguntur ac vulnerantur, quos quidem esse graviores, quam si *stimuli infigantur carni* non sine ratione credit vir clarissimus, *Rollfinccius in dissert. Anatom.*, qua de re nos non dubitare sinit summa puerulorum inquietudo, et in morosioribus ejulatus. Ut tanto citius principium corporis vitale ab hoc molestissimo sensu sese vindicet; opportune in subsidium vocat febrim tanquam medium, quo dentis eruptionem frequentiori ac fortiori sanguinis ad gingivas appulsu promovere potest; beneficio quoque motus tonici laxatis partibus circa caput et strictis inferioribus majorem sanguinis quantitatem ad caput congerit, ut uberiori hoc flumine tanto promptius dens ex alveolis evolvatur. Hisce viis metam optatam perfrequenter ex voto attingit. Ubi vero majores sese offerunt difficultates, et ὀδοντόσεως negotium

non ex voto succedit; non raro excitantur convulsiones, id est, motus tonicus summe exacerbatur, ut dens majori hac vi adhibita tanquam cuneo quodam protrudatur, id quod etiam non raro ita evenire assolet. Neque enim omnibus infantibus dentitionibus convulsiones sunt funestae, quod et Hippocrati annotatum praedicto *de dentitione* libello. Enim vero praeter haec omnia in pueris quinquennibus &c. tum aliis tum praecipue iis, qui seignioris alvi sunt et a patribus arthritide laborantibus et matribus animi gravioribus pathematibus obnoxiiis geniti sunt, observare licet, quod, dum iis dentes eruuntur, initio quidem impetus protrudendi dentem vehementissimus deprehendatur; post aliquot vero dies, hoc consilio abjecto, excitentur in toto corpore spasmodicae constrictiones cum convulsionibus intercurrentibus non nisi per mortem finiendae. Aliquoties hoc a me animadvertum, sed nuper praecipue, dum inter dentes maximum seu molarem a caninis tertium in utroque inferioris maxillae lateris natura protrudere ferventissime moliretur. Puer talibus, quos dixi, parentibus prognatus quintum aetatis annum agens blaesus gracilique pede aegre adhuc incedens per aliquot dies solito morosior et noctu inquietior turbat suos, praesertim quod vomitus et aestum appetitus dejecti comites cernerent. Inter haec dum crebrius ori manus cum ferocia aliqua indit, rubedine alternis vicibus genas tingente, suspicionem difficilioris dentitionis movet. Blanditiis munusculisque illectus accuratorem inspectionem admittit. Inspicientibus designati a nobis dentes molares eruptioni credebantur proximi, nullique amplius domesticorum superat dubium, praesentes turbas ab impeditioni dentitione esse derivandas et hoc etiam ex capite, quia puer nebulosissimum quidem tactum in memoratis gingivae tuberantiis ferre poterat. Interea morbus ruit indies in deterius, unde excitata matris diligentia ac studium explorandi, num aliqua dentis asperitas jam jam appareret. Numquam per multos dies examen istud susceptum fuerat, quin puer tremore totius corporis testaretur, quam gravis sibi esset lenissimus quivis tumentis gingivae tactus,

tactus. Dum genitrix circiter decimi morbi die ad quotidianum explorationis officium redit, et eo diligentius fungitur excitata ad hoc urinae suppressione et spasmodica alvi constrictione, digitum fortius imprimit, quinimo gingivas fricare audet, nullumque doloris sensum a puero edi advertit. Id nunciatum mihi argumento fuit, vitale principium de successu desperandum laborem protrudendi dentem tanquam inutilem abjecisse. Cessante motu circa dentes, invalere in horas spasmodicae constrictiones, et vagae modo hujus modo illius partis convulsiones in toto corpore oberrabant. Jam intestina tanto spasmu torquebantur, ut jurasses pueri morbum esse dolorem colicum; modo sphincter vesicae tam arte constringebatur, ut urinae praeccluderetur exitus, credidisses puerum calculo vesicae, cujus tamen nullum indicium per totam ejus vitam comparuit, laborare; jam fauces ita angustabantur, ut sine praesenti suffocationis periculo non posset quicquam deglutire. Nec artus praecipue vero pedes a calamitate erant immunes, dolorque per intervalla tam acerbis iis incubuit, ut cum podagricorum cruciatu conferri posset. Tantis malis teneri corpusculi vires ita atterebantur, ut puer convulsus morbi vigesimo die suis per mortem eriperetur. In erroneis hisce motibus corrigendis quam parum possit medicina, quotidie, proh dolor! non sine gemitu nostro experimur. Nam certe servatus fuisset puer, si, cum ab impetu exclusionis principium agens feriretur natura, erroneos illos motus cicurare licuisset, usque dum refocillata debite sese alio tempore magis placide et tranquille ad dentem propellendum accinxisset. Nul- lum paulo attentio-rem Practicum latere potest, quod sicuti in foetu et calculo expellendo, inducias quasdam sibi indulget natura et a spasmodico constrictionis labore ad tempus quiescit, unde etiam a doloribus feriae: ita quoque sese in dentitionis opere gerat. Nimirum fere in omnibus affectibus principium vitale intentionem suam non semper continuis sed per intervalla repetitis motibus prosequitur: Profecto quotidie videre contingit infantes dentientes gravissime aegrorantes, qui ante eruptionem

fig. 2

Obsery. 82. p. 361.

fig. 1

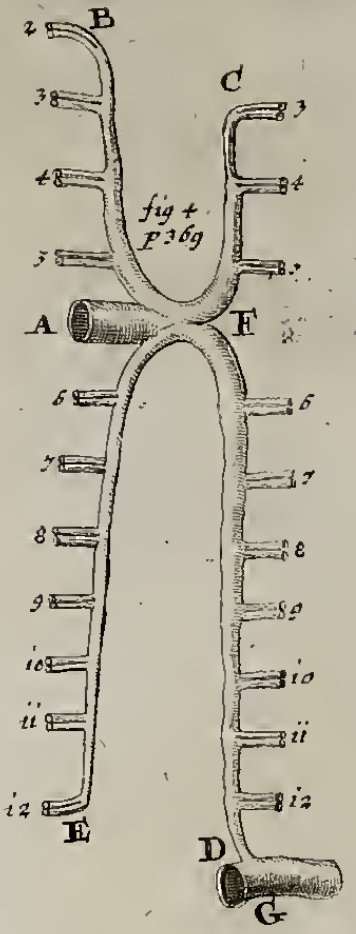

fig. 4. p. 369

fig. 3. p. 363.

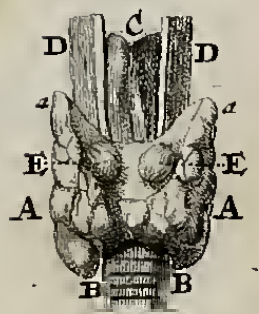

fig. 3. p. 380.

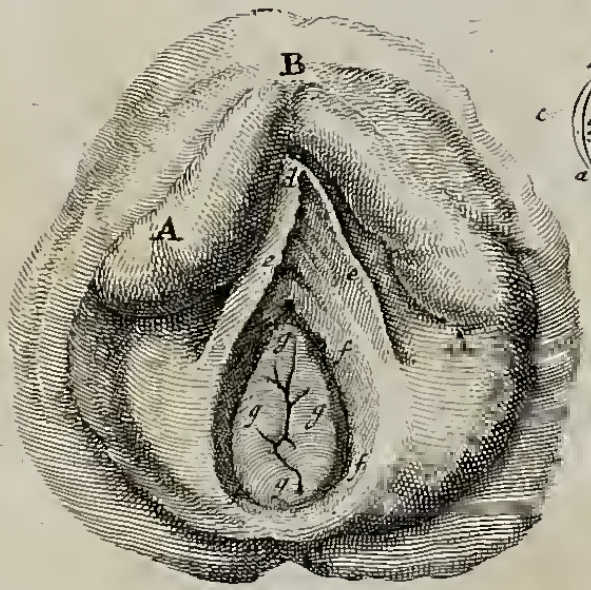
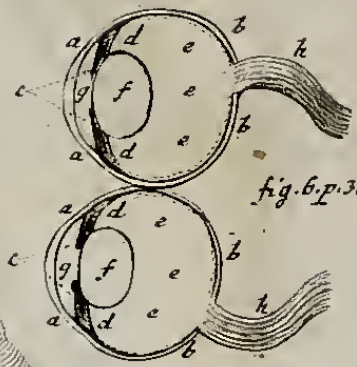
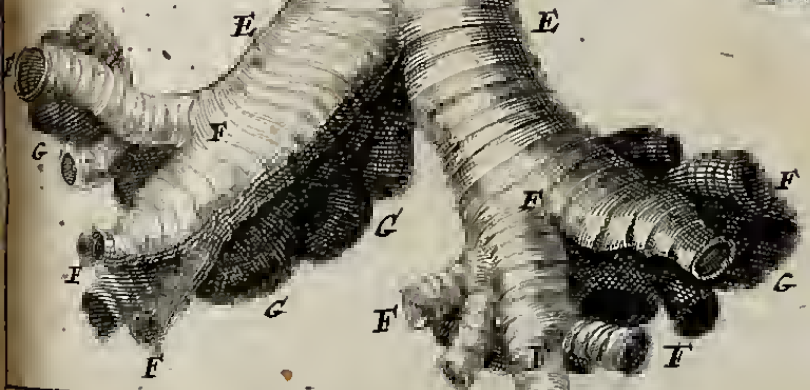

fig. 6. p. 382.

Obs. 63. Cent. VIII

nem dentis ad insignem redeunt alacritatem, quod sine suspensione motuum expulsiuorum fieri nequit. Et hoc, credo, sine ut impetum naturae moderentur ac motus impetuosiores refragent, quidam ex celeberrimis Medicis tincturam et syrup. flor. papaveris Rhaead. commendant, cum opus maxime feruet. Sed, ut ad erroneos, quos descripsimus, pueri motus redeamus, non licuit nobis essetam felicibus, ut fluctus hosce componere possemus. Consulueramus statim ab initio alvi libertati enematis, febrim temperatissimis alexipharmacis oppugnaveramus, nec inde jam amplius periculum imminebat; inanis vero labor ponebatur in domandis spasmodicis et convulsivis motibus. Nulla nobis sese efficacia approbabat liquor C. C. succinatus, Essent. dulc. hallens, pulv. March. antepileptic., niger, de Gutteta, ☉laris Hallens. specific. Cephalic. DM. antiiparmod. nullum afferebant levamen, frustra etiam ad externa varia confugiebatur.

(*Pratistavia Noribergam, d. 30. Apr. An. 1718.*
missae.)

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De cancro exulcerato labri inferioris sectione curato.

ANno 1716. in principio mensis Februarii vocabar ad virum sexagenario majorem, rusticum, duabus horis itineris ab Aلدorffio nostro degentem, qui tali inferioris labri cancro exulcerato laborabat, sicuti in Tab. VI. fig. I. cum delineavimus. Inquirenti mihi in causam et originem hujus mali, retulerunt, virum hunc jam praecedenti hyeme, Anni 1715. initio fissura quadam valde dolorifica hujus labri fuisse correptum; quae vero, ut chirurgus paganus, qui ejus curae hucusque praefuerat, affirmabat, unguento de lithargyrio et de cerussa rursus fuerat sanata: eamque fissuram non nisi ab inclementia aëris ortam fuisse

existimabant. In principio vero hyemis Anno 1715. ante festum nativitatis Christi similis fissura eodem loco redibat, cui idem chirurgus denuo consultus, eadem rursus unguenta ordinabat, nullus dubitans, malum eodem modo, ut superiori hyeme, sublatum iri. Sed tantum abfuit, quin potius in dies majora incrementa sumserit illa fissura, cum ingentibus et intolerabilibus doloribus, accedente foetore cadaveroso, cancris proprio, donec tandem in principio Februarii praedicti anni 1716. labrum in tantum erosum et consumptum fuerit, ut chirurgus post plura alia remedia incassum adhibita ulterioris auxilii nescius, tandem et me advocandum curaverit. Quoniam vero hujus cancri jam tantum progressum conspexeram, ut ab lit. a. a. ad b. usque se extenderit, et in angulo labrorum sinistro adhuc tumor cancriformis c. c. c. sub cute in membrana oris communi designatae modo magnitudinis adesset, nullum aliud remedium superesse judicavi quam sectionem, et radicalem hujus cancri, tam exulcerati a b a, quam tumoris cancriformis c. c. c. extirpationem; malum enim moram non pati, quia intra tam breve tempus tantum progressum fecerat, metuendumque erat, ne brevi fiat desperatum: praesertim quia jam aeger ob dolores continuos et vigilias, nec non propter appetitum languidum jam valde erat debilis. Idcirco cum nullum aliud remedium superesse perciperet aeger, annuit et consentit operationi instituendae. Quapropter sine ulterioribus ambagibus operationem sequenti modo perfeci.

Primo partem exulceratam a. b. c. scalpello totam refecavi, quousque aliquid cancriformis digitis percipere potui. Deinde in tumore c. c. c. labris diductis, non cutem externam simul, sed solum illud, quod intus induratum erat, amputavi, ut pulchrior fieret cicatrix, et ne nimis magna oris deformitas inde proveniret; nam cutis ibi sana erat, et cum tumore nullum habebat commercium, ideoque et cutem simul auferre, (quod quidem facilius fuisset) non e re esse putavi. Hoc facto diligenter exploravi, an forte adhuc aliqua durities aut tumor adesset praeternaturalis, qui cancri reliquias indicaret: sed cum nihil tale inven-

nissim;

nittem, et sanguinem aliquandiu fluere permisissem, tandem absterfo cruore hiatum sive vulnus per tres futuras nodosas, sive intercissas dictas consui; nimirum acu incurvata, filo instructa duplici robusto et cera obducto, perforavi primo utramque oram hiatus in parte inferiori ad 1. 1. relicto filo in vulnere utrinque ad pedis longitudinem dependente; idem deinde feci in loco 2. 2. et postea etiam in loco 3. 3. ad notabilem satis distantiam a margine vulneris, ne fila oras facile disrumpant. Tandem absterfo denuo cruore et prehensis extremis fili inferioris, nodo primo simplici adduxi oras vulneris ad se invicem, quantum fieri poterat, et cum orae se invicem probe tangerent, duplici nodo filum firmavi, quodque superfluum erat forfice resecaui. Similes nodos postea cum filo medio, et denique etiam cum supremo perfeci, assistente interea chirurgo, per orarum vulneris utrinque factam compressionem, ad mutuum contactum, ut eo facilius et aequalius per fila conjungi possent, quod ex voto etiam succedebat, quamvis hiatus, ut facile judicari potest, ingens esset. Ne vero fila oras lacerarent, mundato iterum vulnere a sanguine, inspersoque pulvere glutinante ex rad. symphyt. et gum. traga-canth. aliquot emplastra glutinantia angusta, sed longa, primo transversim, et deinde etiam decussatim ab altera ad alteram genam extensa, ita applicari curavi, ut ad oras junctas servandas quam maxime essent idonea; quibus adhuc fasciam unientem superaddidi, ut recessus orarum vulneris eo certius impediretur, et concretio eo melius promoveretur, atque sic aegrum quieti tradidi. Dum vero aliquandiu decumbebat, conqueritur os sibi sanguine repleri; quapropter ore oxycrato eluto inquisivi, unde sanguis ille promanaret, et reperi eum ex loco illo effluere, ubi tumor canerosus c. c. c. haeserat. Ad hunc vero sistendum frustulum fomitis loco sanguinem fundenti applicavi, illudque digito chirurgi per horam circiter dimidiam forti compressione detinendum curavi; quo facto etiam haec haemorrhagia substitit. Ordinavi deinde aegro victum convenientem, emulsionem anodynā et analepticā, eodē adhuc die saepius usurpandā, et

randem decoctum ex rad. chin. saraparill. herb. agrimoniac, consolidae majoris, aliisque traumaticis paratam, ut de hoc aliquoties quotidie haustum assumeret. Vulnus ante diem quartum non aperiendum, sed solum quotidie melle rosato, admixto pauco balsamo Peruviano, in parte superiori et interiori bis vel ter illinendum praecepi. Die quarto vero fasciam et emplastra blande removenda imperavi, orasque vulneris bene ac pulchre jam coalitas junctasque observavimus. Igitur tunc eodem melle rosato vulnus etiam extus inunximus, et emplastra glutinancia ac fasciam, ut antea, denuo applicavimus. Die sexto tertia facta est deligatio, vulnusque adhuc melius junctum offendimus; quapropter medium filum forfice dissecavi et eduxi, facta rursus deligatione, ut antea. Die octavo filum infimum et die nono etiam supremum extractum est, vulnusque tandem ope illius mellis et emplastro- rum ad tam pulchram consolidationem deductum est, ut nil nisi levis cicatrix haud deformis observaretur. Sanatione facta monui aegrum, quia morbi cancerosi facile redirent, ut non solum convenientem servet dietam, sed etiam, ut verno tempore me conveniret, et cura prophylactica uteretur, ad sanguinis pravam constitutionem emendandam, novumque malum avertendum. Sed quia tunc bene valebat, ut mos est gentis rusticae, de Medicina prophylactica non cogitabat, neque ad me redibat. Tandem percepi, ipsum sequenti aestate tumore in jugulo correptum, et mense Augusto ejusdem anni hoc tumore, me non consulto, mortuum fuisse, labris sanis beneque sese habentibus. * Quia vero talem cancerum apud Auctores nondum delineatum novi, figuram hanc utilem esse putavi iis, qui talia mala nondum vident, ut siceos melius dignoscere queant.

- a a notat extensionem superiorem horridi hujus cancri a medio labri ad angulum sinistrum se extendentis.
 b. locum quousque versus mentum se extendebat.

c.c.c.

* Similem fere casum recenset *Goelickius* in *Histor. Anatom.* pag. 208. cui etiam tandem tumores colli supervenerunt, ob quos aeger mortuus est.

- c. c. c. tumorem cancrum in ore sub cute latentem.
 d. dentes per hiatus cancri cum gingivis apparentes.
 1. 2. 3. loca ubi futurae cruentae factae sunt.

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

Novae et accuratae glandulae thyroideae, glandularum bronchialium et asperae arteriae cum praecipuis ramis in magnitudine naturali delineatio.

Jam dudum cognovi glandulam thyroideam (quam *Casseri* (a) male thymum appellat) a *Verbeyeno* aliisque multis male et descriptam et delineatam esse, atque propterea jam ab aliquot annis novam accuratoremque ejus delineationem confici curavi. Et quoniam glandulae, *bronchiales* dictae, etiam adhuc nusquam, quantum novi, in naturali magnitudine delineatae sunt, operae quoque pretium esse arbitratus sum, has simul cum aspera arteria junctas exhibere, ut sic tam illius, quam harum situs, figura, magnitudo et connexio cum aspera arteria, itemque usus earum eo melius cognosci queant.

Has vero figuras, quae in Tab. VI. fig. 2. et 3. exhibentur, quamvis jam a quinque vel sex annis delineatae erant, tamen propterea citius publici juris non feci, quia semper speravi, me frequentiori harum glandularum perinvestigatione certius quid circa usum earum observaturum esse, quam hactenus cognitum est, et imprimis etiam, postquam haud adeo pridem *Vercellonius*, Anatomicus Italus, in hisce glandulis, tam *thyroidea*, quam *bronchialibus* novos ductus in oesophagum desinentes sibi vidisse visus est, quos etiam in peculiari libro descripsit, et tales usus ipsis assignavit, de quibus alii vix cogitarunt, aut saltem nil certi asserere ausi sunt: dum scilicet *bronchiales* liquidum gastricum per tenues ductus in oesophagum et inde in ventriculum deponere affirma-

Lz 3

rit;

a) In Tabul. Anatom. *Spigelio* additis lib. IV. Tab. II. fig. 1, lit. k

rit, *thyroideam* vero *nidum esse ovorum vermium*, quae in statu f. n. per subtilissimos ductus in oesophagum (cui tam haec, quam illae glandulae adhaerent) et hinc in ventriculum transirent, pro caractere vitali chylo in ventriculo impartiendo statuit, quae vero ovula in statu p. n. saepe in vermēs abireat, et multorum malorum in corpore humano causa existerent, sicuti prolixius in *sua dissertatione anatomica de glandulis conglomeratis oesophagi* videri potest. Hinc et harum rerum novarum inquisitionem atque explorationem ipse prius instituere mihi proposui, ut sic, quid circa haec observaverim, ipse describere possim. Saepius vero interea desudavi in ductibus et ovulis illis investigandis, ut meam de illis sententiam explanare possem; et licet haec glandulae ita sint locatae, ut tam oesophago, quam asperae arteriae adhaereant, tamen illam connexionem haud aliter quam per tenues fibrillas fieri deprehendere, et nunquam cavum aliquod in iis reperire potui. Nolo tamen hanc ob causam inficiari transitum alicujus liquidi hinc ad oesophagum fieri posse, dum satis hodie notum sit Anatomicis, fibras musculosas aliasque quam plurimas ad sensum tenuissimas revera cavas esse, et liquidum transmittere, etiamsi nulla seta immitti possit, aut cavitas manifesto appareat. Ejus vero sententia *de vermium ovulis in glandula thyroidea* naturaliter existentibus, horumque usus et status praeternaturalis, longe pluribus difficultatibus et dubiis est obnoxia, dum nec alia ovula, ut verum fatear, nec ductus, quales adesse perhibet, in ea reperire aut observare unquam potui. Neque sententiam hanc jam prolixius excutere nostri hic est instituti, sed prudentioribus uberiolem investigationem lubentes relinquimus. Redeamus vero ad *Verheyenum*, qui in anatomia sua *glandulam thyroideam* ab utraque asperae arteriae parte *dependere* affirmavit, et haud inepte *duas* dici posse existimavit, easque etiam ita depinxit Tab. XXII. fig. 1. Verum recte doctissimus *Morgagnus*, uti jam in praefatione compendii nostri Anatomici innuimus, evicit, (a) eam male a plerisque Auctoribus pro

(a.) Adversar. Anatom. edit. Belg. p. 68. qui de hac glandula prolixius legi meretur.

pro duabus haberi, cum revera non nisi unica sit, quae crescentis lunae imaginem quodammodo obtineat, cujus cornua sursum spectent, non deorsum, uti a *Verbeyeno* delineantur. In multis quidem bestiis, ut bobus, vitulis et ovibus, duae sunt, utrinque una, in latere laryngis sita, verum in homine partes laterales dextra et sinistra (quae et lobi dici possunt) in medio, ubi supremis annulis asperae arteriae incumbit, per satis crassam substantiam glandulosam, lateralibus partibus sive cornubus haud absimilem, digiti transversae latitudinem plerumque habentem, adunantur, et in unum corpus continuum compinguntur. Ad hunc igitur errorem *Verbeyeni* emendandum jam dudum, ut antea jam dixi, hanc glandulam ad vivum depingi curavi; et quamvis etiam Magnus *Eustachius* in tabulis suis Anatomicis haud pridem ab Illustri *Lancisio* editis, hanc glandulam accurate exhibuerit delineatam; (b) attamen quia eam valde exiguam repraesentat, et naturali quadruplo quasi minorem, placuit meam etiam delineationem hic exhibere, ut naturalis magnitudo inde rite innotescat, et quidem primo ex adulto, et deinde etiam ex infante recens nato, ut discrimen magnitudinis et figurae conformitas inde perspicui queat: Igitur in fig. 2. Tab. VI.

A A. Exhibetur glandula thyroidea, quomodo in adulto se conspiciendam praebet, lateribus paulo expansis.

B. Medium, ubi quasi divisa, attamen continua est.

C. C. Pars ubi crassissima, pollicis crassitiam superans.

aa. Apices partium lateralium sursum utrinque expositi.

aa bb. Tractus lunam crescentem sive cornutam exhibens.

ccc. Vasa sanguifera superficiem perreptantia.

DD. Aspera arteria integra.

EE. Divisio in duos ramos, *Bronchia* dictos.

FFFF. Bronchiorum praecipuae sive majores divisiones.

GGGG.

(b) Videri etiam potest in *Manges. Theatr. Anatom.*

GGGG. *Glandulae bronchiales*, nigricantis coloris, in divisionibus et subdivisionibus bronchiorum sitae.

HH. Cartilago thyroides laryngis.

II. Musculi parvi crico-thyroidei dicti.

Fig. 3. glandula thyroides ex infante.

AA. Glandulam thyroideam notat.

aa. Ejus cornua.

BB. Asperam arteriam.

C. Cartilaginem thyroideam.

DD. Musculos hyothyroideos.

EE. Musculos cricothyroideos.

Caeterum lubentes jam abstinemus ab uberiori descriptione situs, connexionis, magnitudinis et figurae harum glandularum, quia vel ex praecedentibus et figuris nostris intelligi, vel jam apud *Verbeyenum* aliosque anatomicos descripta legi possunt. Hoc solum *ratione usus* adhuc addimus, quod, quamvis ob incognitos ductus excretorios nondum certo definitus et demonstratus sit, tamen ob situm et connexionem, quam habent, tam cum aspera arteria, quam cum oesophago (oesophagus enim post tracheam situs est) tum etiam ob liquidi humectantis et lubricantis necessitatem in utroque hoc canali, nobis perquam verisimile sit, eas tam asperae arteriae, quam oesophago per tenuissimos ductulos sive fibras, quarum cavum in sensus non incidit, liquidum aliquod infundere, quod in oesophago non solum pro lubricatione, sed etiam in ventriculo pro menstruo sive liquido alimenta solvente inservire potest; in trachea vero pro ea lubricanda et ab ariditate et siccitate praecavenda: nam tam e thyroidea, quam bronchialibus, si premuntur, liquidum quoddam lubricum et oleosum, exprimi potest; tam insignes enim et notabiles glandulas tracheae et gulae sine singulari utilitate adhaerere haud probabile est.

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Singulari et pulchra distributione venae azygos siue sine pari.

Verbeyenus aliique multi Anatomici in delineationibus vasorum delineationem et distributionem *venae azygos* omittunt. Venae scilicet illius insignis, quae praecipue per thoracem et speciatim per spatia costalia distribuitur. Doctissimus *Eustachius* jam olim integrum libellum de hac vena conscripsit, et aliquas ejus varietates indicavit ac delineavit. *Caspar Baubinus* in Theatro suo Anatomico lib. II. Tab. VI. et VIII. ut et in append. Tab. VII. adhuc plures alias hujus venae excursionones demonstravit, alii forte alias exhibuerunt: at in eo tamen conveniunt, quod plerumque haec vena sola et a dextris venae cavae sine socia in sinistro latere procedat (unde *azygos* siue *sine pari* nomen) atque plerisque costis partibusque vicinis prospiciat.

Nos cum aliquando in dissectione foetus, quem mortuum ex utero matris viventis eduxeramus, occupati essemus, singularis et inusitata, pulchra tamen, hujus venae distributio se nobis offerebat, quam cum diversam ab omnibus aliis antea visis observaremus, eam delineatione et descriptione haud indignam judicavimus, ut opera Dei mirabilia et varietates rerum eo melius pateant.

Exhibetur itaque in Tab. VI. fig. 4. tota vena *azygos*, siue *sine pari* dicta, ex infante maturo in partu mortuo, et quidem naturali magnitudine delineata.

Lit. A. exhibetur truncus simplex siue unicus venae *azygos*, a vena cava superiori, in quam inferebatur, resectus, qui mox in quatuor ramos B C D E. dividebatur.

B. et C. sunt rami azygos superiores, quorum dexter B. in dextro vertebrarum latere situs, usque ad secundam costam ascendebat: sinister vero

C. ad sinistrum latus vertebrarum eodem modo ut alter collocatus, tantum ad tertiam costam progrediebatur.

D et E sunt duo rami inferiores utrinque simili ratione vertebrae accumbentes.

F est anastomosis quatuor ramorum B. C. D. E. sive sinus, in quem omnes quatuor rami se exonerabant, sexta thoracis vertebrae accumbens, ex quo truncus A proveniebat.

Numeri 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. notant numerum costarum, ad quas ramuli minores hic indicati, ex quatuor majoribus orti, excurrerant; ita ut exinde pateat, dextrum B usque ad secundam costam ascendisse, sinistrum C. non nisi ad tertiam, inferiores vero D. et E. utrinque etiam tam in dextro, quam sinistro thoracis latere aequalibus ramis excurrerant, et omnibus costis a sexta usque ad duodecimam ramulos largiebantur: notum enim est, haec vasa costas in toto ambitu thoracis, usque ad sternum comitari, et sanguinem inde ad truncum azygos et inde ad venam cavam superiorem revehere.

Dexter vero E ad ultimam costam cessabat, sed sinister D, usque ad venam renalem sive emulgentem sinistram, lit. G. notatam se extendebat, et in hanc manifesto se inferebat; hinc cum flatum in hanc emulgentem impellerem, omnes hi rami pulchre distendebantur. Hoc denique adhuc singulare et a nullo, quantum novi, antea observatum, habebat haec vena, quod ubique ramuli e latere emergentes, et numeris notati, hic non simplices fuerint, ut vulgo esse solent, sed omnes duplices, sicuti in hac figura illud indicavimus. Caeterum de usu nihil amplius addimus, quia omnibus notus est.

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Cancro uteri externo.

Auctores plerique, qui de cancro uteri scripserunt, aut aliquam ejus mentionem fecerunt, raro aut vix de cancro uteri externo, sed de interno plerumque duntaxat loquuti sunt. Praecedenti vero anno Neogarum in Palatinarum superiorem vocabar ad mulierem, quadraginta quasi annorum, cancro uteri externo sive cancro pudendi muliebris eoque horrendo et gravissimo laborantem. Utrumque scilicet labrum pudendi a summa ad infimam partem penitus erat exesum atque fere ad ossa pubis et utrinque ad femora usque erosum, eodemque fere modo, ut lardum a muribus arrosus, totus quoque mons veneris ad abdomen usque fuit consumtus, cum foetore intolerabili et aspectu terribissimo: Mulier illa antea caeteroquin sana erat: verum Anno 1716. excrecentia quaedam pendula in labro pudendi sinistro ipsi orta erat, quae consilio Medici cujusdam ligatura ope setae equinae brevi et recte tollebatur. Paulo post tamen eodem in loco novum rursus tuberculum oriebatur, circa quod, cum non a Medico, sed a Medicaastro quodam auxilium quaerebat, affirmavit hic, radicem praecedentis mali non fuisse sublatam, se medicamenta adhibiturum esse, quae eam brevi tollerent. Adhibuit itaque medicamenta, (sine dubio caustica*) a quibus parvum tuberculum mox in magnum tumorem et ulcus foetidum mutabatur, quod tandem ita se extendebat, ut a sinistro latere primum ad montem veneris, et deinde ad dextrum labrum transfiret, ac brevi tempore magnis cum doloribus horrendoque foetore, totum pudendum exter-

Aaa 2

num

* Medicamenta caustica in labris vulvae periculosa esse, notavit quoque Gölicke *Hist. Anat.* p. 216.

num ad ossa usque consumeret, et tandem etiam dolor in internis partibus se proderet. Hoc deplorando in statu, multis jam medicamentis ab eodem medicaastro, et dein aliis chirurgis frustra adhibitis, et ego accersebar, orae ulceris cancrofi tumidae et valde inflammatae apparebant, ulcusque ipsum sordidum ac foetidum erat, et teterrimi aspectus. Verum conclamatum esse amicis et marito indicabam, et propterea morbi desperati curationem (nisi palliativam ad dolores mitigandos) aggredi, monente *Hippocrate* recusabam. Vixit tamen adhuc, malo indies ingravescente, summis saepe cum cruciatibus, aliisque variis gravibus symptomatibus usque ad principium hujus anni in statu miserrimo, omnibus misericordiam extorquente, donec tandem mors finem huic malo imposuerit. Patet ex hac historia primo, dari etiam cancos uteri externos, et deinde causticorum usum in his partibus laxis et spongiosis periculosum atque suspectum esse, prudentissimeque cum iis esse agendum, ne gravissima talia mala producant.

OBSEVATIO LXVI.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Vaginae uteri prolapsu singulari post partum difficilem.

Quamvis quidem vaginae uteri prolapsus ab Auctoribus saepe sic observatus, et a nonnullis quoque delineatus profferret, placuit tamen ob singularem ab aliorum scriptorum delineatione ac descriptione differentiam etiam illam hic describere, quam nos aliquando vidimus, praesertim in juniorum Practicorum gratiam, qui alias in diagnosi et curatione hujus morbi facile falli possunt, dum mulierculae atque obstetrices tales prolapsus ordinario pro uteri ipsius procidentia habent, qui tamen non nisi vaginae prolapsus sunt, atque sic nisi circumspicte agatur, in curatione facile errores magni eique periculosi committi queunt.

Voca-

Vocabar aliquando ad mulierem, cui post partum laboriosum vagina extra pudendum sive orificium uteri externum tam vehementer protuberabat, ut omnes praesentes mulieres uterum ipsum extra corpus propendere opinatae essent, orificium vaginae tantum connivebat, ut facile adhuc aliquot horis a partu quinque digiti manus in apicem conjuncti immitti potuerint: verum circa hoc orificium vagina uteri instar farciminis crassi in circulum sive annuli formam complicati, crassitie trium quasi digitorum eminebat. Color hujus procidentiae ex nigro fuscus erat, fere ut partis sphacelo correptae; ad tactum vero nec mollis erat nec durus, sed aëre quasi distentus: atque ex his signis ac phaenomenis satis patebat, hanc procidentiam non uterum ipsum, sed solum vaginam esse, quae tamen procidentia ob magnitudinem humorumque in ea stagnantium copiam facile in gangraenam, sphacelum et consequenter mortem transire potuisset, nisi quam citissime auxilium latum esset. Quoniam vero digitorum pressione ob nimis magnam intumescenciam mox reponi sive repelli non poterat, fomentationes resolventes ex mentha, matricar. abrotano, scordio, malva, fl. verbasco. et chamomill. in aqua et lacte coctis ordinavi, easque saepius calidas iterandas jussi, sic pars prolapsa sensim decumuit, ut reliquum deinde in locum naturalem recipi potuerit.

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Magna excrescentia ex intestino recto feliciter ablata.

ANno 1716. Francofurti, quod ad Moenum situm est, vocabar ad virum quinquagenario majorem, haemorrhoidibus alias obnoxium, temperamenti ut vocant, melancholici, qui jam a multis annis difficultatem singularem in facibus excernendis perceperat, dum semper aliquid praeternaturale ex

ano protrudi sensit, quod dolores ipsi insignes creabat, et quod digitis semper post excretionem faecum ad intestinum rectum repellere cogebatur. Illud vero praeternaturale successu temporis majorem in molem accrevit, atque etiam eo ipso majus incommodum, majoresque dolores nostro excitaverat. Tandem vero accidit, ut non solum in faecum excretionem prodiret, sed etiam inter ambulandum, aliumve motum corporis, imo quando duntaxat aliquandiu erectus staret, prolaberetur: unde subinde tantos dolores perpeffus est, ut in animi deliquium incideret. A variis quidem Medicis pariter ac chirurgis consilium rogavit, sed prae pudore ocularem inspectionem admittere noluit, existimans illud, quod excideret, intestinum rectum esse, atque sic, dum malum pro intestini recti prolapsu habuerunt, talia ipsi ordinata sunt remedia, quae alias ad intestini hujus prolapsum sanandum proficua sunt, sed frustra omnia adhibebantur. Tandem vero ipsi persuasi, ut ad morbum rite cognoscendum inspectionem admitteret, cui etiam mali atrocitate inductus consensit, ac simul in consilium adhibuit unum ex chirurgis Francofurtensium primariis. Parte igitur ex ano propendente rite considerata, judicavi facile, eam non esse intestinum, sed magnam quandam excrescentiam carneam ex interiori sphincteris ani parte enatam, quam vulgo *condyloma* appellant, aut *ficum*, cui sententiae laudatus chirurgus etiam facile accessit: nam ex globosa ipsius figura patebat, eam non esse intestinum rectum, atque ex duritie et colore constabat, eam non esse venam haemorrhoidalem in tantam magnitudinem extensam, sicut nonnulli antea suspicabantur; reperimus enim corpus carnosum, durum et ex rubro fuscum, magnitudine magnae ficus, sulcis tamen multis donatum ad similitudinem quorundam boletorum, (quos nos *Morgelen*, et Galli *morilles* appellant,) e dextro sphincteris latere pronatum, basi sive radice pollicem crassa, parum tamen reliquo corpore tenuiori.

Morbo igitur rite cognito declaravimus aegro, eum non laborare intestini prolapsu, sicut haecenus opinatus erat, sed

excrescentia carnosa, quae sine vitae periculo auferri posset, atque ablationem ligatura optime hic et tutissime fieri posse. Hoc audito, aeger desideravit, ut malum hocce molestum, a quo jam tot annos misere vexatus fuerat, praedicto modo auferremus. Idcirco mox paravimus filum robustum duplex cera obductum, aegrumque ita collocavimus, ut transversim prono corpore lecto incumberet, pedibus in terram demissis ac probe divaricatis. Postea natibus bene diductis, atque excrescentia, quantum commode fieri poterat, a chirurgo ex anoeducta, filum praeparatum bis terve basi circumduxi, et tantum constrinxi, quantum aeger sine insigniori dolore ferre poterat, atque sic in lectum ipsum dimisimus. Noctem sequentem ob dolores, qui tamen non enormes erant, insomnem transegit; quapropter die sequenti ipsi emulsionem blande anodynam ordinavi, et sic altera nocte paulo melius dormivit, tumor auferendus vero altero die eandem adhuc obtinebat faciem, quam priori. Tercio vero die paulo nigrescere incipiebat, hinc opportunum esse judicavimus nova ligatura eum constringere, ut sic eo citius marcesceret et caderet, id quod etiam fecimus, ligatura nova paulo fortius constricta, quam antea. Quarto die quia chirurgus ad biduum extra urbem ad alium aegrum fuerat evocatus, nostrum hunc aegrum solus visitavi, deprehendique excrescentiam non solum nigerrimam, sed etiam sphacelosum foetorem edentem. Quapropter, quia et ipse aeger hujus molesti corporis valde erat pertaesus, scalpello illud resecaui. Ast resecto tumore praeter opinionem arteriola e radice sanguinem cum impetu projiciebat, tumore nondum satis emortuo: cui vero nil nisi linteum complicatum imposui, jussique ut aeger digitis suis illud linteolum aliquamdiu firmiter comprimeret. Quod postquam per horam dimidiam fecisset, sanguis sine ullo alio remedio substitit. Deinde ordinavimus, ut aeger bis terve in die ungv. de cerussa partem vulneratam inungeret, quo effecimus, ut intra octiduum sanitati restitutus fuerit.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Fistula lacrymali nova Anelli methodo a nobis sanata.

Eodem tempore Francofurti ad nobilem mulierem quinquaginta circiter annos natam, una cum Viro Excell. Experientissimoque D. D. *Kisnero*, Physico ordinario celeberrimo vocabar, ad morbum quendam oculi inspiciendum, examinandumque, de quo jam antea prae laudatus D. D. *Kisnerus*, qui alias ipsius Medicus ordinarius erat, mihi referebat, se cum pro fistula lacrymali habere. Cum igitur in aedibus aegra conveniebamus, ipsa referebat, se a sex circiter mensibus aliquem molestum sensum aliquoties in die percepisse in angulo oculi dextri majori, et dum eum fricasset, purulentam materiam inde effluxisse, lacrymasque frequenter inde ex oculo hoc procidere, seque malo hoc deformi adeo contristari, ut vix amplius audeat in aliorum hominum consortium venire. Examinavimus deinde et inspeximus oculum laborantem quam accuratissime, et nullum, neque in oculo ipso, neque in palpebris, neque in caruncula lacrymali conspeximus vitium, verum locus sacci lacrymalis inter nasum et angulum paulo tumidior erat, quam ad oculum sinistrum. Hinc ad malum accuratius explorandum manu sinistra palpebras hujus oculi ita diduxi, ut puncta lacrymalia in conspectum venirent, rogavique tunc D. D. *Kisnerum*, ut attente jam ad haec puncta attenderet. Quo facto, indice dextrae manus leniter compressi saccum lacrymalem, sic perspicue vidimus verum pus larga satis copia ex utroque puncto lacrymali profluere; quo absterfo idem aliquoties iteravi eodem semper eventu, ita ut laudatus D. D. *Kisnerus* mecum consentiret, veram hic adeste fistulam lacrymalem, praesertim cum aegra nil in nares influere perciperet. Proponebamus igitur

tur aegrae, de curatione valde sollicitae, *Anelli* novam methodum, tanquam blandissimam et securissimam hujus mali sanandi rationem, (a) cui quidem ab initio ob doloris aliorumque periculorum in organo tam nobili ac tam delicato merum, praesertim cum alias tenera esset, et constitutionis valde sensilis, se submittere haud facilis erat. Cum vero ipsi magnam spem facerem, quia malum non adeo erat inveteratum, fore, ut brevi a molesto hoc malo liberaretur, sectionem, uisionem, periculumque hic abesse, affirmarem, mihiq; brevi rursus hinc *Altorsium* discedendum esse, annuit tandem, specillumque huic operationi proprium sine notabili dolore admisit. Quo cum omnes facci lacrymalis plagas percurrerem, nihil cariosi percepi, hinc tanto major curationis spes mihi affulgebat, quia antea nullos tales aegros tractandos habueram, sed tales duntaxat, qui valde inveteratis et cariosis fistulis laborabant. Inflectebam postea stylum meum versus canalem nasalem, ibique aliquamdiu aliquod notabile obstaculum, membranae obtensae simile offendebam, quod ipsius progressum ad nares impediobat. Tandem vero paulo fortiori pressione penetrabat in nares, ita ut partim ex sensu aegrae, partim ex longitudine specilli constabat. Canali igitur obstructo reserato, specillum aliquamdiu usque de- que motitavi, donec meatum satis liberum perciperem. Postea afferri curavi aquam mineralem, quae aestatis tempore copiose *Frankofurti* praesto est, eamque paullo calefactam (extracto prius specillo) ope siphunculi mei per punctum lacrymale inferius injiciebam, quam aegra copiose in naribus in fauces influere percepit. Quod vero ut distinctius perciperet, infudi in illam aliquot guttas *Essentiae cort. aurant.* quae forte ad ma- num erat, atque injectionem iteravi. Eodem vero momento asseverabat, os sibi repleti sapore essentiae cort. aurantior. et li- quido injecto; id quod toties contingebat, quoties adhuc postea injectionem eodem liquido feceram. Pars tamen liquidi

Observ. Acad. N.C. Cent. VIII. B b b injecti

(a) Quam peculiari dissertatione *Altorsii* 1716. descripsimus.

injecti semper etiam cum pauco pure per punctum lacrymale superius resiliobat.

Altero die cum ambo rursus aegram hanc invisebamus, vix aliquid puris amplius ex sacco illo lacrymali exprimi aut alias observari potuit: et cum stylum altera vice immitterem, facillime in nares intrabat, id quod etiam cum injectione contingebat, cui tunc aliquid Elixir. proprietat. sine acido miscueramus, quod copiose rursus per os rejicit. Tertio die nihil quicquam puris observabatur, hinc ommissa per specillum exploratione, solum aliquot injectiones instituebam, quae feliciter semper in nares et os influebant. Die quarto simili modo nil amplius praeternaturale reperiebatur, sed injectiones iteravi. Quinto die Francofurto mihi rursus discedendum erat Altorfium, quapropter instrumenta D. D. *Kisnero* relinquebam, ut si opus esset, et forte adhuc aliquid praeternaturale occurreret, ipse mea methodo ulterius opem ferret. Sed post aliquot septimanas per literas me certiore fecit, aegram perfecte sanatam esse, et nullo amplius remedio aut injectione indiguisse, id quod et postea saepius et nuper adhuc confirmavit, morbumque illum hucusque non rediisse, sed oculum illum optime se habere.

Tacere tamen aut diffiteri nolo, sed ut boni viri est, inge-
nue hic fatebor, me in inveteratis talibus fistulis, quarum sex interea tractandas habui, quarum recentissima ultra triennium jam duraverat, et in quibus omnibus ossa lacrymalia nuda et cariosa deprehendi, hac methodo nullam certam et constantem curationem obtinere potuisse; et quamvis quidem in omnibus meatum ad nares referaverim, ita ut stylus et injectiones, nunc facilius, nunc difficilius, in nares intraverint: imo in nonnullis per tres menses canalis nasalis sponte sine ulteriori styli immisione apertus remanserit, et interea nil puris aut lacrymarum per puncta lacrymalia sive per superiores aperturas effluerit, sed haec omnia solum per inferiorem ductus nasalis aperturam, ut in sanis, in nares intraverint, tandem tamen obstructio lacrymalis canalis rediit, et sanatio constans a me in
veteratis

veteratis talibus fistulis Anelli methodo obtineri non potuit, sic ut eam non in inveteratis et cariosis, sed solum in recentioribus, et ubi caries aut ossis denudatio abest, utilem deprehenderim, sicuti etiam ab inventore non nisi in talibus casibus commendata fuit. Interea tamen in laudem hujus methodi et loco refutationis adversariorum, qui eam adeo periculosam proclamarunt, affirmare sancteque testari possum, me ex hac methodo nullam noxam, nullum grave aut novum symptoma, quod ante non fuerat, unquam observasse, et ubi non profuit, ibi etiam eam non nocuisse deprehendi, ita ut tuto adhiberi possit, nullumque periculum inferat, si modo a prudenti manu administretur. At usus ejus in recentibus fistulis lacrymalibus et aliis, ubi caries abest, itemque in oculis lacrymantibus ab obstructione canalibus nasalis oriundis sanandis, egregius esse potest, et satis laudari nequit, dum hac ratione haec mala mox in principio curari possunt, atque sic impediri, ne ex oculis lacrymantibus fiant fistulae, aut ex fistulis simplicibus metu sectionis aut ustionis, aut alius methodi molestioris, fiant complicatae cum carie, ossiumque erosionem; quae postea methodos periculosiores, crudeliores et molestiores requirunt, imo saepe nullam prorsus curam admittunt, quod prolixius in supra nominata dissertatione nostra docuimus.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Membrana Hymene.

Licet multi fuerint, qui membranae Hymenis existentiam negarint in puellis et virginibus, eamque traditionibus et fabulis anilibus annumerandam censuerint, multi tamen ex adverso fuerunt, qui eam non solum viderunt, sed et descriperunt ac delinearunt, sicuti ex *Graesii* et *Svammerdamii* figuris

aliorumque multorum (a) descriptione constare potest. Quoniam vero nec hodie desunt, qui hanc membranam adhuc negant, eam non solum in uteris conservatis eadem figura et forma ostendere possum, quali a laudatis modo scriptoribus variis schematicis delineata est, sed etiam nunc eam ex utero puellae XIII. vel XIV. annos natae, et superiori anno a me publice hic dissectae, rursus longe alia sub forma exhibere possum, quam ab aliis delineata est; unde cognoscere licet, unam eandemque partem in diversis subjectis varia saepe forma apparere, varioque etiam modo se habere posse, ita ut propter hanc subjectorum diversitatem figurae auctorum non mox pro falsis habendae sint, si cum subjectis, quae prae manibus habemus, non ex amussi convenient. Ita, quod obiter hic noto, recens scriptor figuram Cl. *Morgagni*, quam in adversar. anatom. de lingua dedit, reprehendit, ac si ita se non haberet, ego tamen certo affirmare possum, me in sanis hominibus morte violenta defunctis eam aliquoties cum *Morgagni* figura convenientem reperisse, antequam etiam hujus figuras aut librum viderim. Igitur ut in viam redeam, prolixius non ero negantes hanc membranam verbis refutare, sed re ipsa, delineatione scilicet et descriptione hujus membranae, prout eam ex praedicta puella adhuc asservo, eos convincere volo

Sic itaque in fig. 5. Tab. VI. pudendum praedictae puellae, labiis vulvae diductis, ut laudata membrana rite in conspectum prodeat.

AA. Sunt labia pudendi diducta.

B. Mons veneris dictus.

C. Perinaeum sive interstitium inter orificium vaginae et anum.

dd. clitoris; e. e. duae nymphae.

ffff. Orificium vaginae.

gggg. *Membrana hymen* sive claustrum virginale, non partem

(a) Vesalii, Fallopii, Wierii, Morgagni etc.

partem tantum orificii vaginae, ut a multis describitur, sed totum vaginae orificium ambiens, et quasi occludens, satis robusta, quae tamen in medio longum et perpendicularem, sed angustum et inaequalem hiatum habet, sicuti hic delineatur, ab aliorum observationibus longe diversum: in cujus hiatus parte superiori apertura urethrae conspicitur, per quam urinam e vesica excernebat. Vix credo aliquem, qui hunc uterum et praecipue hanc membranam rite examinaverit, imposterum de ejus existentia amplius dubitare posse, praesertim cum tam rarum sit eam in hac aetate tam perfectam et integram conspici, sicuti hic conspicitur. In parvis puellis eam semper reperi, sed quo magis adolescunt, eo plerumque magis aboletur, et imperfectior conspici solet.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Humore oculi aqueo, utrum ante uveam an post illam sit copiosior.

Occasione controversiae meae de Cataracta cum Parisiensibus quibusdam, qui inter alia, quae injuste mihi imputarunt, etiam me erroris accusare voluerunt, quod ante uveam plus aut saltem non minorem copiam humoris ainei adesse statuerim, quam post uveam, atque inde argumentatus fuerim, saepius cataractam ante uveam oriri debere, quam post illam, si ut veteres voluerunt, a concretionem et coagulationem humoris ainei oriretur: quia vero ordinario post uveam reperitur, ergo cataractam non ex humore aqueo gigni siue produci asseveravi, illi contra affirmarunt, plus humoris ainei post uveam reperiri, quam ante ipsam: occasione, inquam, hujus controversiae hac hyeme denuo accurate in hujus rei inquisivi veritatem. Et quamvis jam alias tam ex propinquo situ et arcta vicinia

uveae cum humore crystallino, quam ex multorum oculorum dissectione, itemque ex oculis olim summo frigori expositis et perpendiculariter dissectis veritas mei asserti mihi satis constabat, tamen ut testes haberem hujus rei, experimenta denuo instituenta duxi, ut inde et major certitudo mihi aliisque tam circa controversiam de cataracta in genere, quam speciatim circa hanc de humoris aquei copia oriretur.

Quapropter quia in oculis recens dissectis ob subitaneum effluxum humoris aquei et collapsum membranarum, praecipue vero uveae, rite et exacte indicari nequeat, *utrum ante uveam an post illam plus humoris aquei existat*, oculos sumsi, qui cum humanis habent maximam similitudinem (quia frigoris maximi tempore humanos obtinere non poteram) nimirum primo duos porcinos, ex porco recens mactato extractos, eosque mox frigidissima tempestate, Mense Januarii libero aëri per diem dimidium et integram noctem exposui, sic sequenti die ad lapideam duritiem gelu indurati erant. Hos oculos tunc scalpello acuto medios dissectui, qui ut coram collegio studiosorum perspicue demonstravi, ita se exhibuerunt, prout alterum eorum figura 6. Tab. VI. delineavimus. Nimirum ostendit haec figura duo haemisphaeria oculi perpendiculariter dissecti.

a a. est cornea.

b b. est sclerotica, cum adhaerente choroidea.

c c. est uvea.

d d. est ligamentum ciliare dictum.

e e. est humor vitreus. f. crystallinus.

g. aqueus, in quo uvea suspenditur, et libere in sanis movetur, a cornea ad crystallinum et post uveam se extendens.

h. nervus opticus.

Hic vero L. B. attendas velim spatium inter corneam et uveam minimum quadruplo majus fuisse, quam hoc post uveam, id est inter uveam et crystallinum (illud cameram anteriorem humoris

moris aequi appellant, hoc posteriorem) ideoque et humor aqueus frigore induratus minimum quadruplo copiosius se ostendebat ante uveam, quam post illam, ubi vix chartae tenuis crassitiem habebat, ita ut vix atque ne vix quidem videri potuerit. Hoc experimentum mox sequenti nocte unus ex auditoribus, et discipulis meis *Mauchartus* Würtenbergicus, D. *Maucharti* Medici Marbacensis in Würtenbergico Ducatu, et Collegii nostri Natur. Curiosor. collegae celeberrimi, haud degener filius, imitatus est in canis oculis, qui quoque humanis similes sunt, atque altero die invenit hos oculos eodem modo constitutos, ut modo de porcinis diximus, nisi quod fere adhuc minus spatium inter uveam et crystallinum in caninis observari potuerit, et uvea penitus crystallino accumbere et quasi adherere visa sit, sicut id et mihi et aliis commilitonibus suis demonstravit, quamvis illi oculi omnes fuerint sanissimi et nulla praeternaturalis uveae cum crystallino vicinia fingi possit.

Igitur ex his experimentis concludo, humorem aequum non tantum non pauciozem, sed potius longe copiosiozem esse in anteriori camera, id est, ante uveam, quam post uveam: id quod mihi jam erat demonstrandum. Exinde etiam explicari dijudicarique posse puto varia phaenomena et quaestiones, circa quae adversarii mei a me dissentiunt, et quorum resolutionem jam in Apologia mea dedi.

Denique in his oculis frigore congelatis nervus opticus h, quasi ex innumeris fibris constaret, se conspiciendum praebuit: id quod in recentibus alias vix observatur; ideoque et hoc hic annotandum esse duximus, cum ad structuram nervi optici melius intelligendam apprime faciat.

OBSERVATIO LXXI.

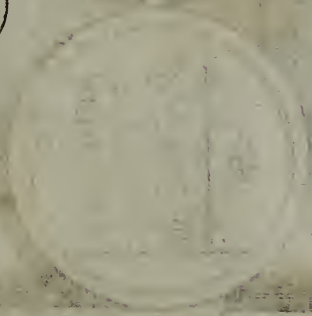
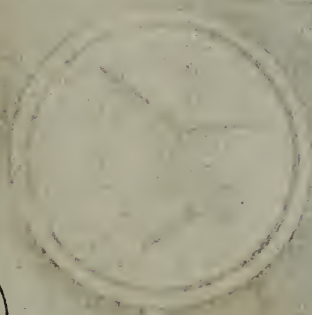
Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Ventriculo enormis magnitudinis.

ANno 1716. in collegio privato anatomico dissecai canem mediocris magnitudinis, ex genere illorum, qui aedes rusticorum nostrorum custodiunt: et cum ventrem aperirem, ostendit se corpus membranaceum, quale nunquam antea vidi, nec ii, qui mecum erant. Nam mox sub peritonaco in regione umbilicali, ubi apertura primum fiebat, et ubi alias ordinario intestina se offerunt, pars vesicae instar inflata se conspiciendam praebuit. Quo magis vero abdomen aperirem, eo magis et major illa pars apparebat, sic ut omnes mecum cupidi essent nosse, quidnam illud esset inusitatum corpus. Ast abdomine integre aperto, conspicebamus ventriculum esse, qui a thorace ad hypogastrium usque se extendebat, ita ut intestina vix spatium quatuor digitorum circa pelvim occuparent, reliquum totum abdominis, extra costas conspicuum, ventriculus hic replebat. Sed nec vacuum erat monstrum hoc ventriculi, verum alimentis repletissimum et tympani instar tensum atque expansum. Postquam vero contenta evacuavimus, placuit mensurare hunc ventriculum, et ecce sedecim libras aquae sive octo mensuras Norimbergenses facile admisit, sicut hoc experimentum praesentibus multis studiosis peractum est. Vtrum major an similis ventriculus in tam parvo animali unquam repertus sit, profecto nunquam legi, neque fando unquam percepi: atque in rei memoriam adhuc hodie hunc ventriculum inflatum et exsiccatum in museo meo asservo.

(*Altorsio Noriberg. d. 10. Maj. An. 1718. missae.*)

Quadracallinae

Quadra Sinesis

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. Michaëlis Friderici Lochneri,

Ad Virum Illustr. et Excellentissimum

Dn. ANDREAM FACKHIVM,

Caesar. Archiatror. Comitem,

De

Lapide Quadra Sinensi.

Cum ingenuum sit profiteri, per quem profeceris, ingenui
 expers essem pudoris, nisi huic dissertatiunculae, leviden-
 si equidem, Tuum, VIR ILLUSTR. et EXCELLENTISSI-
 ME, MAXIMI IMPERATORIS, INDVLGENTISSIMI PRIN-
 CIPIS, Archiatrorum Comes splendidissime, praefigerem No-
 men, qui primam hujus, quem describere conatus sum, lapi-
 dis notitiam dedisti. In illa enim expeditione Hispanica, qua
 Comes additus ibas,

*Corporis AVGVSTI servator, et axe sub illa
 Utiles haud raro monitor custosque salutis,*

TIBI a calculi diris doloribus excruciato, irritis omnibus aliis
 remediis, incantamenti instar *quadrae* infusum levamen attulisse,
 gratiose mihi retulisti. A laudatissimo Archiatro laudatum
 mihi remedium firmiter animo inhaesit, nec destitit, quae a tem-
 pore illo, quo primam in *Parreira brava* mea *ως εν παροδω*
 mentionem injeceram, lecta collectaque sunt, has in plagulas
 conjicere eum in finem, ut ex illustri Nomine tuo opellae te-
 nuitati praesidium, mihi ipsi autem ulterioris porro favoris et
 benevolentiae expeterem perennitatem.

Lapidem a figura in dicto Schediasmate pronuntiavi qua-
 dratum, quem exacte, mole excepta, refert, quale lapi-
 dum

dum genus in sacris literis et quidem in Threnis Jerem. per vocem *Abne Gazith* exprimitur. Graeci nominant *σύννομον λίθων*. Hesy chius: *σύννομα, σύνδρομα, ισόδρομα*. *Quadrataria* dicitur lapidicina, equa lapides quadrati eruuntur. *Quadratarii* autem sunt, quos Graeci *λιθοθήκταις* nominant, ut est *Leg. 1. Codic. de excus. opific.* Lapidicidae. *Quadratariorum* mentio fit apud Sidon. L. 3. c. 12. apud Cassiodor. in Psalm. 125. Saxorum *quadratarii*. Glossae veteres: *ψάκτης, quadratarius*.

Melius tamen Hispanicum nomen *quadrae* retinetur: nec enim ulla linguarum illarum, quas peperit latina mater, uberiore gaudet largiorique haereditate, quam Hispanica, imprimis dialectus Castellana, qua quicquid aeternitatem meretur, quicquid memoria dignum, hodie conscribitur. Ea enim proxime ad latinam accedit, et doctissimus Merula in Hispan. descript. cap. VIII. viros se novisse refert eruditos, qui ut quam prope abesset a matre sua haec propago, qualisque ante foediorem fuerit depravationem, monstrarent, dexteritate quadam scriptis epistolis et Latine et Hispanice loquerentur, eademque animi sensa explicarent, ita ut Latinis Latini, Hispanis Hispani essent, servata passim utriusque linguae vi, natura et proprietate; quale exemplum longiori recensione proposuit modo laudatus Paulus G. F. P. N. Merula. Hispanica itaque vox *quadra*, qua lapis noster insignitur, optimae quoque in Latio notae, diversae licet significationis. *Quadra* enim, e doctissimi Vossii mente, a *quatuor* converso tenui T in D, derivatur. Itaque nunc, quod est quadratum, significat. In Philoxeni Glossis *Quadra*, *τόπος*, recte *τόμος* emendavit Scaliger: inque iisdem, ubi est *quadra*, *βρόμος*, recte corrigunt *ελωμός*. Non aegre ferēs, VIR SVMME, si aliquantulum extra limites lapidis nostri, exspatiando, ex elegantiori literatura, quae Medicinam nostram politiore reddat, ad illustrandum, quomodo *quadrae* huic nostrae conveniat denominatio, producā. Nolo altius inquirere in Architectonicorum de *quadra* sensum, de his enim fuisse Vitruvii Commentatores, Baldus, Philander et Barbarus consulendi, quorum sententias in Lexico de significatione vocabulorum

lorum Vitruvianorum congeffit solertissimus Joh. de Laët, Antwerpiae suae literatae haud exiguum decus. Nec infueta Virgilio vocula, dum Aeneid. Libr. VII. v. 115. canit:

Patulis nec parcere quadris.

Clar. Emmenessius ad hunc commentatur locum: *Quadrā proprie ad instrumentum mensarum pertinere, cui cibus incisus ac scissus imponitur*, ut ejusdem Poëtae Libr. V. v. 125.

Accisus cogit dapibus consumere mensas.

Mensas autem factas fuisse, secundum Didymum, ἐκ τοῦ σκληροτέρων μερῶν τῶν ἄρτων, e durioribus panibus compactum frustum. Hinc iterum Virgilius l. c.

Heu etiam mensas consumsimus, inquit Fulus.

Pertinet huc Juvenalis locus Satyr. V.

Vt bona summa putes, aliena vivere quadra.

Lubinus explicat de pane in quadram scisso, supra quem carnes et alia obsonia incidebant, quales panes in Saxonia inferiori die Allmosen nominare solent, eo quod pauperibus Eleemosynae loco dari consueverint. Et quadram pro frusto quadrato sumi, e Martiali discimus Lib. VI. Epigr. 75.

Quum mittis turdumque mihi, quadramve placentae,

Buccellas misisse tuas te, Pontice, dicit.

Et Libr. III. Epigr. 77.

Nec te liba juvant, nec sectae quadra placentae.

Add. Libr. IX. Epigr. 92.

Quadra igitur frustum placentae quadratum; panes praeterea quadrati Romanorum apud Athenacum L. XIII. Horatius probat unicuique datam quadram Libr. I. Epist. XIII.

Et mihi dividuo findetur munere quadra.

Senec. de Benefic. *Quis beneficium dixit, quadram panis aut stipem aeris abjecti, aut ignis accendendi factam potestatem.* Et caseos in quadram divisos exhibet Bilbilitanus Vates Libr. XII. ad Vacerram Epigr. 32. *Nec quadra deerat casei Tholosatis.*

Apud Scriptores Ecclesiae Romanae de quadra panis sumitur, Joh. Laudens, in Vic. Petr. Damiani: *Sola panis quadra cum*

crudis oleribus coenanti apponitur. Hinc per quadras panes par-
tiri apud Gregor. M. Libr. I. Dial. c. 111.

Panes pariter Graecorum eucharistici, quas ἀγίας μερίδας
nominant, Δίσκῳ ἀγίῳ impositi. In ritu sacro ἀρτοκλασίας Graeco-
rum, existunt quadrae e majori quadrata hostia decifae, de
quibus passim in Graecorum liturgiis. In lingua hodierna
Graecorum aliquibus in locis portiuncula talis κόδρα. Glossae
Graeco-Latinae: Κόδρα, *Codra, quadra*. Item: τετράγωνος, *qua-
dra, quadrus, quadratus*. Suidas: κωδῆτης ἄρτος, sive ἄρτος τε-
τράγωνος, panis quadratus.

Baldus tamen in Lexico Vitruviano jam citatus quadras
interpretatur non panis vel casei frustra quadrata, sed quod
similes sint quadris, quibus vel stanneis vel argenteis aut etiam
ligneis in mensis ad carnes scindendas uti consuevimus; qua-
dra enim forma antiquis fiebant, hodie vero ut plurimum ro-
tunda, unde *taglieri* Italici; cui consonum Germanicum *Zeller*.
Plurimi tamen quadram non instrumentum mensae, sed men-
sam ipsam dictam voluere, quae olim quadratae, et quatuor
pedibus, hinc τετραπόδια nominatae, postea rotundae factae; id
quod ex Festo et Varrone probat Ciaconius de Triclinio pas-
sim. Nec tamen absolum erit statuere, appellari pariter men-
sas appositas. Pollux: Εξέσται δὲ τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἣ τὰ ἐπιώματα κα-
τάκεινται, τετράπουν τε τράπεζαν ἐπιπέιν καὶ μονόπουν, *licet autem men-
sam, cui pocula imposita sunt, quadrupedem mensam appellare et
unipedem*. Et Virgil. Aeneid. Libr. I. cecinit:

Postquam prima quies epulis mensaeque remotae.

Quippe mensae ipsae non remotae fuerant, sed epulae illis ap-
positae. Verum quadrae haec omnes nil quadrant ad quadram,
de qua nobis sermo; veluti et *quadra vestis*, τετράγωνα ἱμάτια
a rotundis diversa. Quadrae haec vestes a summo ad imum a-
pertae, unde quatuor angulos habuisse necesse est, in imo duos,
totidemque in summo, quadrangulae appellatae. Tale Graeco-
rum pallium, et pallia fere omnia muliebria. Festus: *Ricinium,
pallium muliebre quadratum*. Pallam quoque pallium Graeco-
rum interpretantur Grammatici. Saga item militaria et saga
Gallica

Gallica et paludamenta imperatorum. Sic Ammonius chlaenam pariter quadrangulam vestem pronuntiavit; de quibus uberius scribendi occasio in Telesphoro nostro. A veste quadra, quadrapola vestis passim apud Anastasium in vitis Pontif. quarum anguli, teste Clar. Bulengero, auro texti aut serico, vel tubulis auro clavatis. Sed de his vestibus in omni eruditionis abyssu Salmasio Not. in Tertullian. de Pallio. Quadra sive pileus quadratus Deorum pariter est ornamentum. Sic in Aetolorum Nummo *Apollo* ex mente Cl. Begeri in Observ. et conjectur. ad Numism. quaedam antiqu. p. 1. vel secundum Nonnium Not. in Golzium, *Mercurius*, quadra in capite ornatus; qui pariter hoc capitis tegmine conspicitur in vase ingenti marmoreo Cajetae urbe regni Neapolitani maritima ejusque aede maxima reperiundo; quod post Hondium in Descript. Italiae, curiosorum oculis exposuit diligentissimus Sponius in miscell. erudit. Antiquit. Sect. II. Art. I. p. m. 25. Exhibuit hoc in vase Atheniensis sculptor Salpion, uti nomen in sculptum indicat, natalitia Bacchi, ubi Bacchus tanquam infans a Mercurio quadra in capite Leucotheae materterae educandus offertur. Ut merito ob hanc quoque tegminis rationem τετραγωνος Ερης vocetur; quamvis probe norim, hunc disciplinarum coelestium, atque etiam eloquentiae et veritatis praesidem, secundum Manil. Astron. L. 1. cubicum et quadratum effingi.

Apud Medos olim, Persas et Armenos, quadra capitis praecipuum ornamentum. De Sinensium pileorum quadris ἀθανάτων Kircherus in China. Quadram viris pariter dignitate conspicuis et virtute eminentibus olim fuisse impositam, ex antiquitate ecclesiastica palam est. Methodius de Virginit. actione vitae et consilio τετραγωνος, quadratos dixit, viros perfectae virtutis. Nec aliter Christianum perfectum quadratum esse oportere, S. Gregorius tradit Homil. 21. in Ezech. quippe quadram, ut symbolum immobilitatis et stabilitatis, considerat Hipponensium devotissimus Antistes. Hic dicendi locus esset, quid proprie per ξυ'λα τετραγωνα denotetur, ligna nempe

pher, ex quibus arcam fabricare jussus fuit Noah, quae *ξύλα τετραγώνια* e versione LXX. Interpretum a Cl. Bocharco pro cupressinis, a doctissimo Vossio pro resiniferis lignis habentur. In sensum mysticum has quadras ligneas trahit et in sapientes Christianos accommodat Origen. Homil. in Genes. et qui eum expressit S. Ambrosius Libr. de Noa et Arca c. 6. nec non S. Gregorius, cui Nyssa cognomen tribuit, Libr. de Vit. Moyf. In pictura certe Lateranensi Constantini Magni IV. virtutum distincte exhibiturarum tetractys, capiti ejus imminens expressa est quadra jussu Leonis III. Vid. Ciampinus de Monument. vet. musiv. T. II. c. XXI. p. 128. Tab. XL. Hinc clericorum quadrae sive pilei ad crucis expressionem formati, de quibus passim Solerius de Pileo. De Doctorum quadris Pancirollus, eruditissimus Legum interpres, Var. Lect. Jur. libr. I, cap. 23.

Quadra pariter monetae genus. Haytho Armenus in Cathaja tale esse scripsit, teste Pl. Rev. Müllero Griffenhagenensi, Berolinensi Praeposito, Diss. de Cathay. Nec insolitae hodie quadrae Hispanorum aureae; septentrionalium aereae; nec desunt apud nos Germanos quadrae, Klippen dictae, quarum eruditam Coburgi molitur collectionem Cl. Winheimius.

Revocant hae quadrae in memoriam, nummum angularem Suetonii in Neron. certe tetragonum fuisse, et quadram credit modo laudatus Panciroll. l. c. p. 137. et 201. Ab eo, autem, itemque a quadrante assis sextantalibus et a numis quadrigatis, differt *quadruffis*, quatuor assium pondus, cui ex utraque parte bos impressus. Vnde, secundum Plinium, pecuniae nomen est. Quadruffem exhibet R. P. Molinetus dans le Cabinet de la Bibliotheque de S. Genevieve, P. I. p. 47. Ceterum et inter missilia, quae consulibus spargere permisit Justinianus Nov. 105. c. 2. §. 3. erant *monetae Caucii, et quadratae*; de quibus disquirat eruditissimus du Fresne in dissert. de Imperatorum Const. Numismatibus no. 98. Sed haec omnia remota sunt nostra a quadra, quam tractamus.

Propius ad quadram lapidem, quando in Glossariis *quadra* per tesseram exponitur, sed non adjungitur qualis; plurima enim

enim tesserarum genera, quorum decem pene recenset Reverendiss. Thomasinus de Tesser. Hospital. *Frumentaria* nempe, *nummaria*, *militaris*, *hospitalis*, *comitalis*, *theatralis*, *convivialis*, *paganica*, et tandem *lusoria*, quibus eruditissimus Danorum Ol. Wormius in Monum. Danic. p. 22. accenset *amatoriam*.

Ex his *lusoriae* erant, in quibus numeri describebantur, *tali* pariter dicti, teste Pl. Rev. del Rio Comment. in Senec. Herc. furent. cui tamen Excell. Gronovius parens repugnat, et ex antiquitate demonstrat, tesseras a talis fuisse diversas, quippe talorum major numerus; in testimonii partem adducit illud Martialis Libr. IV. Epigr. XV.

Non sum talorum numero par tessera.

Talis enim quatuor ludebatur, tesseris communiter duabus ad summum tribus. Producimus iterum Martialem Libr. XIV. Epigr. 15.

*Hic mihi bis senio numeratur tessera puncto,
calculis hic gemini discolor hoste perit.*

Tesseræ nempe binæ habebant duodecim puncta, si existant duo seniones, in quibus per tesseras numeratur usque ad XII. puncta. Videtur tamen senio junctus fuisse, dictus alias *Basilus*, item *Venus*; cui opponebatur *canicula*. Lucem his dat obscuritate alias celeberrimus vates Persius Sat. III.

*Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, damnosa canicula quantum
Cederet.*

Eundem senionem *Midam* vocari Suidas testis est: *Μidas, ὁ ἐν κυβωτίσιν ἐμβουλότατος*: *Midas in tesseris consultor optimus.*

Nec materia tesseræ a quadra lapide differunt; quamvis enim secundum Plinium Hist. Nat. lib. 16. c. 18. *ligustrum materia tesserarum*, sive *ebur*, de quibus Ovidius:

Seu ludet numerosque manu jactabit eburnos:

Tu male jactato, tu bene jacta dato.

Vel crystallus, quarum mentio sit apud Petronium Satyr. cap. 33.

p. 129. edit. Burmann. *Sequebatur puer cum tabula terebinthina et crystallinis tesserais.* Vt plurimum tamen elapide secto nostro lapidi persimiles. Redeunt hac occasione in mentem tesserae illae Badenses lusoriae Helveticae, a quadra lapide non multum magnitudine aliisque circumstantiis distantes, differentes tamen numeris sive punctis impressis. Meminit jam eorum Betulius noster a Birken vulgo dictus, Florigerae ad Pegnesum Societatis dignissimus Praefes, in Vlysse Brandenburgico c. 2. p. 43. immortalis pariter nominis Theologus Hotting. spec. Tigur. p. 548. imprimis in Helvet. curios. natural. Histor. Sect. VI. Artic. III. n. 5. p. 329. Tigurinatorum Bibliothecarius et Poliater Wagnerus; cui sunt *lapilli cubici parvi, numeris suis exacte distincti, circa Baden oppidum in pratis, (inde Würffelwiesen dicti) ac fossis maeniorum reperti, nonnunquam a talpis e terra extrusi.* Mirum sane naturae, hae quadrae lusoriae Badenses existerent miraculum, si artem auxiliatricem non habuissent, soliusque naturae suboles fuerint, quamvis et haec polydaedalus artifex, ubique mirabilis, ubique excipienda in magnis et vilibus. Oedipus is mihi erit, qui harum protulerit causas. Haec Cl. Wagnerus. Excell. Dn. Scheuchzer, Gesnerus certe Helvetiae suae redivivus, amicorum certissimus, in novis Helveticis vernacula scriptis, et inscriptis *Natur-Geschicht des Schweizerlands zweyter Theil* n. 39. et 40. invictis argumentis non naturae, sed artis opus esse probat, quod Illustr. Rajo pariter suboluit, qui Badenam Helvetiorum transiens, monstrantibus illi has lusorias quadras respondit: non diffiteri quidem e terra erutas fuisse; sed et hoc certissime credere, in terram illic prius depositas fuisse. Vid. ejus *Topographic. Observ. p. 101.*

Sed quid haec omnia de Tesserais ad lapidem Quadrantem, inquires? utique. Quadra enim in veteri Glossario *κύβος*. *Κύβος* autem, nos hoc docente et explanante Aulo Gellio Noct. Attic. L. 1. c. 20. *figura ex omni latere quadrata, quales sunt, inquit M. Varro, tesserae, quibus in alveolo luditur, ex quo ipsae quoque appellatae κύβος.* In numeris etiam similiter *κύβος* dicitur, quum omne
latus

latus ejusdem numeri aequaliter in sese sol vitur. Hacc Agellius qui tesseras sive cubos a cubo denominari scribit. Alii tessera- rum figuram, qui cubi appellantur, cubo nomen dedisse existi- mant. Reverendiss. Thomasinus tamen in eo est, ut demon- stre, *κῦβον* non tesseram lusoriam, sed militarem denotare ex o- mnibus partibus confectam, et praeceptum notare ducis, quo exercitus vel ad aliquod opus, vel ad bellum movebatur. Vnde Vegetio auctore *Tesserarii*, qui has tesseras per contubernia mi- litum nunciabant. Ita Servius ad VII. Aen. *it bello tessera signum*; symbolum bellicum, quod ad pugnas exeuntibus datur confu- sionis evitandae causa. Eamque Vegetius duplicem facit, *vo- calem et mutam*. Vocalis ea est, quam hodie circitores flagitant; Gallis *la parole*, nobis das Wort. Magis tamen arridet *κῦβον* notare tesseram lusoriam. Quadra igitur lapis pariter Sinensis, ut post longiusculam aberrationem in viam redeamus, ad cu- bum sive *κῦβον* pertinet, convenit enim illi definitio cubi Vitru- viani, quam nobis suppeditat in praefat. Libr. V. de Architect. p. 78. Edition. de Laët. *Cubus est corpus ex sex lateribus aequa- li latitudine planities quadratum. Is cum est jactus, quam in partem incubuit, dum est intactus, immotam habet stabilitatem.* Eadem de cubo sententia *Timaei Locrensis* Libr. de Anim. Mundi, *ἐν δὲ τῷ τετραγώνῳ γεννᾶσθαι τὸν κῦβον ἐδραϊότατον, καὶ σταθεῖον πάντῃ σώματι ἐξ ἑξῆς πλευρᾶς, διὰ τὸ δὲ γωνίας ἔχειν.* *Ex tetragono nasci cubum, solidis- simum et stabile omnino corpus, sex quidem latera, octo vero angulos habens.* Dantur tamen praeter quadram Sinensem et alii cubici metallici lapides. Sic pyritem Hirslandensem si- ve quadras aureas, *würflichten Goldkies von Hirslanden*, mar- mori nigro elegantissimo insperfas annotavit jam laudatus Ex- cell. Scheuchzerus nov. natural. Helvet. T. II. n. 10. p. 39. Si- miles his Hirslandensibus primo milliari a Pienza agro Senensi reperit maximus rerum naturalium promus condus Aldroyan- dus Mus. metall. Libr. IV. p. 574. dum scribit: Multi pyrites sunt figurae tesserae sive cubi; sex planis superficiebus aequali- bus et inaequalibus splendore argenti et magnitudine varia. Ve- *Obser. v. Acad. N. C. Cent. VIII.* D d d rum

rum figurae quadratae hujus lapidis sunt vel majores vel minores, ita eleganter a natura factae et formatae, ut ex orichalco fabricatae esse videantur. Quapropter quando Festus Pompejus scripsit: *Aurichalcum in montibus nasci*, procul dubio non est locutus de aurichalco arte parato, quod ex aere et cadmia conficitur, sed fortassis hunc pyritem intellexit, qui aurichalcum perbelle aemulatur.

Licet autem figura, et moles, et structura externa harum tesserarum sive cuborum, quos Aldrovandus delineatos dedit, optime nostrae quadrae Sinensi convenient, colore tamen, natali solo, imprimis autem virtutibus maxime differt, de quibus nunc, his praemissis, pluribus agendum et hoc ipso, ut in proverbio est: *ἐπίφθω κύβος*, jacla quadra est.

Patria ipsi attribuitur Sina vel China, vastissimum illud regnorum regnum, toti propemodum Europae par, ut R. P. Martino Martino placuit, e quo primam hanc de quadra obtinimus noticiam a laudatissima societate Patrum a nomine Jesu denominatorum, quorum indefesso studio plurima in historia naturali ignorantiae peple involuta, nobis innotuere. Quae autem vasti hujus imperii provincia illam proprie proferat, ignotum adhuc; an ex monte Gueryu sub Taichen in Chekiang, in quo omnes lapides tam parvi quam magni figurae sunt quadratae, determinare non licet. Quos quadratos Sinensis haec provincia subministrat lapides, hos Insula Anholtina in Sivu Codano multorum naufragiis infamis, mittit nigros, albos, varios, omnes triquetros ac si manu artificis fuissent acuminati, et lateribus plerumque in illam aciem excitati, ut Josuae servire potuerint cultris faxeis filiorum Israel circumcisionem imperanti, ceu scribit Cl. Borrichius Actor. Hafn. Volum. IV, Obs. 73. Nobilissimus Dn. Faber e Cochinchina in Chinam deferri retulit. Vocatur autem Chinensi lingua *Candar*, a Tartaris albis *Calu*.

E mineris erui referunt illi, qui in Europam nostram detulerant, sed quod dolendum, non designant, quibus e mineris. Commune hoc habet Sinensis quadra smaragdo occidentali, ut quadrangula

forma

forma se prodat; imo dantur quoque granati immaturi quadræ simillimi, qui Oberndorffii prope Hartenstein in Saxoniciis fodinis argentiferis eruuntur, quorum copiam mihi fecit amicissimus Dietericus. Auri feraces hos esse granatos quadratos ferunt, nec tamen inde certum adhuc capere licuit experimentum.

Licet autem quadrata, non tamen pelluciditatem et pulchritudinem smaragdorum granatorumque adaequat, quippe

Ferreus, obscurus, vilis, non ille repexa

Caesariem regum, nec candida virginis ornat

Colla, nec insigni splendet per cingula morsu.

Si tamen virtutes qualitatesque ipsi attributas ponderes, gemmarum splendorem, coruscantemque pompam longissime superat quadra.]

Ad colorem quod attinet, ferrea martis forma nitet subrufo colore, mixta armatura aeris chalybisque, nec non striis gialibus nonnunquam interdistingtis, quod hæmatici, quadræ affini quodammodo lapidi, non invetum. Anguli undique acutissimi *кубов* exactissime delineant. Structura ejus firma arcte consolidata, ut vix limam admittat, inferior tamen Sinensi lapidi in vicinia urbis Nanhung reperiundo, tantæ duritiei, ut ex eo secures cultellosque saxeos conficiant, teste M. Martinio. Quale tamen vinculum aut gluten sit illud internum, interveniente quo particulae duriores quadræ cohaereant, excogitari adhuc non potest aliud, nisi duo potissimum ad conciliandam firmitatem et duritiem concipiamus, externam nimirum ambientis materiae aetherae pressionem, et illarum particularum integrantium planarum politarumque figuram, quæ ad mutuam coaptationem et superficierum superficiebus applicationem, sic accommodata, ideoque eo duriora ea corpora, quo pluribus in punctis ipsorum particulae sese contingunt, id quod pluribus, experimento duorum planorum valide cohaerentium demonstravit Mathematicorum Germanorum seculi nostri princeps Beat. Sturmus noster in Colleg. Curiosi Experimental. Auctar. p. 49. Dubium ab amico motum, annon quadra ex hæcenus alla-

tis qualitatibus metallorum potius quam lapidum inferenda classis? ast cum liquabilitas videatur proprietates necessaria, requisita (e mente acutissimi Fr. Lanae Magist. Natur. et Art. T. III. Libr. XXIII. cap. V. p. 352. b.) ad constitutionem naturae metallicae, quadra nullo modo fusionem in igne admittit, nec substantia ulla ex eo elicitur, quae metallorum more igne liquari potest. Et pondus quoque quadram a metallo discriminat et discernit.

Nec si cum aliis lapidibus eadem quantitate et mole ad lancem examinetur, quod in aliis metallicis fieri consuevit, pondere excedit, sed licet durior compactiorque aliis, levior tamen; quod ipsi pariter cum ferro commune; hoc durissimum licet, minime tamen gravissimum est, cujus elegantissimam rationem suppeditat Excell. Zanichelli in Tr. de Ferro ejusque nivis praeparatione. Verba ejus ipsa produco, cum non in omnium manibus sit eruditissima dissertatio, et plurimum inde lucis quadrae nostrae structurae accedat. *Cum ferri, scribit, duritiam in partium juxta positione sitam esse statuerim, hinc procul dubio colligendum esse videtur, duriora corpora reliquis quoque densiora esse debere, quod tamen eorum gravitas ad lancem revocata falsum esse omnino ostendit.* „Celeberrimus etenim Montanarius, ne a ferro, quod prae manibus habeo, discedam, multiplici experimento sibi compertum fuisse testatur, ignitum chalybem, dum frigida extinguitur, rarefcere, et specie, ut ajunt, leviozem evadere, licet hinc maximam sibi duritiam comparet. Quamobrem ut enodetur difficultas, curiosius inspicienda est intima particularum dispositio.

„Id itaque pro rato habendum, densiora esse mixta, quorum plurimis in punctis eorum insensiles moleculae sese contingunt; ad quod apprime facere videtur particularum earundem aequalitas, laevitas et figurarum similitudo. Verum haec eadem particularum homogeneitas et laevitas efficere potest, ut una super alteram haud aegre excurrere possit, quoties ab externa vi validius comprimantur; unde auri aliorumque metallorum ferro graviorum adeoque densiorum ductilitatem oriri nullatenus ambigendum.

„Quod

„ Quod si heterogeneae fuerint intregantes moleculae, cu-
 „ jusmodi partibus ferrum scaterere facile ex dictis patet, quan-
 „ quam earum inaequalitas plura admittit inania spatiola et
 „ contactuum numerum imminuit, prohibendo tamen a-
 „ liarum super alias excursum, majorem corpori conciliat ad-
 „ versus externos ictus. resistentiam, atque hoc nomine ferrum
 „ duritiae, minime densitate, praestare crediderim, quod pariter in
 „ chalybe ignito locum habere facile unusquisque intelliget.
 Haec Cl. Zanichellus.

Ferreas tamen quadrae inesse particulas ex hoc probatur, quod pulvisculus summa vi deorsum, ferreo, si humectetur, colore tingat, cognationem hoc ipso cum metallo indicans. Magnes huic admotus pulvisculo, illum ducit, ut huic quadrae pulveri illud Claudiani de scobe ferri applicari possit:

Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore

Vescitur, has dulces epulas, haec pabula no-vit.

Hinc Indis *Siderolithos Magneticus*, Germanice *Magnetischer Eisen-Stein* dicitur.

Haec recensitae hactenus recensendaeque qualitates quadram e mineris vel ferri vel magnetis crui arguunt: e Gilberti enim, qui magnetis naturam inter primos, erroribus putidis rejectis, scrutatus est, nulla ferri fodina absque magnete, et vice versa nulla magneti fodina sine ferro. Harum autem in Sina plurimae. Vt e pluribus pauculas enumeremus: In provincia Honan sub Changte urbe circa Çu civitate mons est reliquis, licet non magnis, major, Magnes a magnete, qui ibi effoditur, dictus: Atlant. Sinic. Provinc. V. p. 61. a. Per totam provinciam Suchven magnes praeclarus repertu datur. In eadem provincia circa Kienchang mons Tiexe est, e cujus lapidibus igne liquatis destillat ferrum, quod ad acinaces gladiosque conficiendos aptissimum, Atlante Sinic. Marr. Martin. p. 73. b.

E talibus fodinis minerisque quadram crui haud absonum, sicuti et credibile, aliquid lapidem nostrum participare ab iisdem. Nec quem deterreat, quod modo recensuimus, pulverem qua-

drae ad magnetem accedere; non enim hoc insolitum et Aethiopici magnetis proprium esse veteres tradidere, magnetem pariter trahi a magnete. Nec ratio deest, si magnes, quippe qui multum adhuc in se ferrum habeat, facile duci potest ab alio. Verum sic non magnetis, sed ferri attrahitur ratione. Magnetem autem teneri illecebris magnetis, sequenti probare nituntur argumento: Magnetis in mortario contusi pulvis ad magnetem admotus, accedit, manifesto documento, verissimum esse illud Poëtae:

*Et lapides suos ardor agit, magnesque tenetur
Illecebris, rigido regnant in marmore flammae.*

Sed quod adhuc magis mireris, magnetis minor particula, si bonae fuerit notae, a magnete majori itidem bonae notae convenientibus polis conjunctis allicitur, quo ipso evincitur, magnetem a magnete trahi. Adde Revend. P. Lanae experimentum: Si loco ferrae scobis adhibeatur pulvis magnetis contriti in duabus extremitatibus, in polis videlicet, instar climaturae martis adhaerebit magneti proprius pulvis. Nullam igitur involvit contradictionem, in quadra ferri magnetisque mixturam existere, nec magneticas in illa particulas inde destrui, quod pulvis ejus magneti obviam eat. Haec magnetica quadrae profapia ad Amphitanen Plinii et Pantarben nos ducit. Prioris natura eadem, quae magnetis, figurae aeque ac nostrae quadrae quadratae, cujus in India pariter natales constituuntur. Aptè haec omnia in Sinensem, de qua agimus; quae tamen proxime sequuntur, fidem adeo superant, ut pro fictitio semper habitus sit. Nempe his in Indiae oris illum repertu dari, ubi formicae aurum eruunt, et non ferro, sed auro ad se accessum parare, unde aurei magnetis ipsi nomen. Quamvis quod ad ultimum attinet, doctissimus Juvenis *Job. Jacobus Spener*, in ipso aetatis flore, non exiguo historiae naturalis, quam obnixè indefessoque studio amaverat, detrimento defunctus, in *diss. de Error. varior. circa Magnet. sect. 2. n. 12.* modum proponat rationemque subjungat, quomodo id, quod impossibile respectu accessus auri ad magnetem crederetur, peragi possit: Magnes, inquit, attrahere potest alia metalla, si nempe includatur ferrum.

rum. Hac ratione fieri potest, ut acus aurea, quæ in meditullio ferrum continet, a magnete attrahatur, atque ipsa ad polos mundi se convertat; siquidem hoc modo ferreas laminas stanno obductas attrahit magnes, possuntque multa ludicra hac ratione produci, imperitoque fallaciæ spectatori persuaderi, dari fictitiam illam auri Amphitanen nempe et Pantarben, vel aliorum metallorum magnetem. De Pantarbe lapide magnitudine unguis digiti, in concavis terræ prognati, alios lapides ad se allicientis, et a Brachmanis in India arte τελεσιμηῆ eruti, vid. Philostrat. de Vic. Apollon. libr. III. cap. 46. p. 133. Edit. Olear. Heliodor, Aethiopic. libr. IV. et VIII. et ex eo Phōtius Cod. LXXIII. p. 162. sed hæc occasione coloris quadrae.

Odorem lapidis quod concernit, is, quem Dn. Dietericus mihi miserat, exhalabat fragrantiam quandam, quam tamen adscitiam credidi, ex suavolentibus rebus, in quarum vicinia depositus erat, contractam. Nec tamen insolitum, in lapidibus quoque odores quaerere. Stagirita equidem cap. V. de sensib. et sensil. exinde, quod lapides insipidi, infert, illos quoque inodoros esse, ast contrariam fovet sententiam Eresius ille Philosophus Theophrastus de Lapid. dum tradit, differre multum lapides καὶ τῆ ῥοπή, καὶ τῆ ὀσμῆ, et pondere et odore. Quomodo autem odore grato vel ingrato differant, Boetius a Boot in Gemmar. et lapid. histor. libr. VI. recenset. Gratum odorem *Iridis Florentinae* vel violæ habet *Geodes Misenus*, seu lapis *Aldenbergicus*; moschi odorem lapis *Mariaebergicus*, qui in vena D. Fabiani et Sebastiani invenitur; serpilli odorem *Thuringicus*, qui prope arcem Beuchlingam invenitur; musti odorem *Zeblicius ophites*. Vinum olet *Echites* apud Solinum; lac *galactites* et cornu *monocerotis fossile*; myrrham *lapides* apud Parthos et in Caramannia. Ingratum odorem cornu usti *Enostius Hildesheimensis*. *Smaragdi genus* foetidum exhalat odorem, dum interpolatur, teste Nard. Anton. Reccho Histor. Mexic. libr. X. cap. X. p. 339. Confer quæ de odore gemmarum in mortario comminatarum, in toto museo per triduum se diffundente, violarum martiarum odorem referentes habet Borrichius Act. Hafn. Vol. V. obs. 37. Qui insuper refert in Museo Septaliano

Me-

Mediolanensi lapidem existere stellarem, qui solo frictu calefactus redderet odorem humani stercoreis, et apud Cardinalem Ursinum Romae conspecta fuisse vasa terrea Lusitanica sponte odorata.

Cum in lapidibus saporibus vix deprehendantur, gustus tamen haud expers noster existit: si enim longiuscule in ore detineatur, lingua alio sapore non depravata, vitriolici quid sapere videtur, quod et ex pulvere abraso papillis linguae nerveis communicato conspicuum. Nec mireris, saporem in illo deprehendi, cum jam apud antiquos de *othonia* lapide Dioscorides tradiderit, esse lapidem Aegyptium in Thebaide nascentem, aureo colore et exigua, uti quadra, magnitudine praeditum, qui in gustu fervorem haberet cum adstrictione mordaci. De lapide *Thensi*, quem e Sina deferri (aeque ac noster lapis) testis est Excell. Blumentrostius, Rusorum Autocratoris quondam Archiater, Eph. Dec. II. Ann. VIII. satis acriter linguam, si ei imponatur, mordicat, et simul arsenicalem exhalat odorem; sed pro factitio, non naturali habent lapidem hunc Thensi, plurimi. Hoc quoque notatu dignum, reperiri aliquoties quadras sibi superimpositas, tanquam triplices cubos in extremitate conjunctos, quales mihi amicissimoque Dieterico ex India redux monstravit laudatissimus Dn. Faber. *Callinae* existunt haec quadrae, quo nomine lapides, qui conjuncti inveniuntur, exprimit Plinius libr. 37. c. 10. pro quo in optimo Codice MSt. Rigaltiano legebatur, *Galliana*. Quem autem lapidem *Callina* proprie denotet, de his pluribus agit maximus Salmasius in Solin. et Joh. de Laët de Gemmis et lapidibus libr. I. c. 26. et libr. II. c. 30.

Mole variat quadra, a qua virtutis major vis minorue fuit efficacia. Haec quam Dn. Dietericus possidet, drachmam non attingit. Transiit nuper urbem nostram D. D. Gelnhuysen, ob studiorum elegantiam, et humanitatem omnibus commendandus; hic me adiens Quadram monstravit sex drachmarum pondere, et majores adhuc se vidisse confessus est; id quod Patres societatis Jesu, hoc, quo scribo temporis articulo itineri Sinico periculossimo, missionique taediosissimae per Belgium se accingentes, viamque per hanc urbem eligentes, pariter confirmarunt,

Recensui hactenus sensiles illas quadrae qualitates, sive in sensus incurrentes: nunc quas in gremio gerit, et longior experientia, totiesque repetitus usus edocuit virtutes, pariter enarrandae. Possit ulterioris veritatis probatio, a congrua partium lapidem constituentium natura desumi, et per Chemicam Analysin extorqueri, si copia lapidis superesset; cum autem illa destituamur, post sensiles qualitates ab effectibus virtutibusque, quas quotidiana propalare vult nobis experientia, sive uti in scholis loquimur, per bonam consequentiam a posteriori facultas hujus medicamenti colligenda. Si Petipateticos consulamus, quadra haec Sinensis agat quo foedere, respondebunt utique:

Sagacitate vix potest nostra erui,

Occulta vis est.

Sed cum qualitates illae occultae habeantur pro ignorantiae alylis, suppeditabimus pro tenuitate nostra aliqualem, magis firmam certioremq; ab aliis expectaturi: Quemadmodum Mars totam Methodicorum medicinam absolvit, quoad laxum et strictum, dum fibrae corporis nostri, ex quibus id compaginat, nunc nimis laxae, nunc nimis strictae sunt, massaque sanguinis nunc in motu est concitator, nunc languidior; ita martialem hanc efficaciam sublimiorem, magis purgatam, magis activam, quadrae inesse, (modo virtutes illi adscriptae omnes competant, quod in exoticis noviter allatis vacillare plerumque assolet,) necesse est; quam sale ad exitum stimulante, rodentisque humoris manifesta imbibitione, et consequenter hinc ductuum excretoriorum deterfione, maxime prodit. Praepollet autem aperitiva vis lapidis adstrictoriae, quae utraeque, contrariae licet, e quadra tamen nostra, sed non ab iisdem profluunt partibus. Maximam virtutem insuper per radiativam, uti loquuntur, operationem a sulphure purissimo exoriri, illis placebit, cui ingeniosissimi Marci Marci a Kronland conatus curae cordique sunt. Instituimus cum ejus infuso examen, mediante hydrostatico instrumento, Gallis *Peseliqueur*, Rev. P. Kirchero in Mund. subterr. lib. V. sect. II. c. V. Hydrometro dicto, quod elegantissime descripsit δ πλάτυ in Mathematicis *Scrubser-v. Acad. N.C. Cent. VIII.* Ecc
mius

mius Colleg. Curios. Experim. part. II. p. 60. seqq. Sed infusum post XXIV. et amplius horarum moras, vix ac ne vix quidem ab ∇ . Alkakengi, cui quadra immissa, differebat, ut ad effluvia vix sensibus perceptibilia, vel si mavis irradiativam vim, refugium quaerere nonnullis visum sit. Non diffiteor, me lapidem aliquoties exhibuisse, cum levamine interdum, non tamen illo, successuque, quem aegris mihi que exinde promiseram, interdum plane spem destituit eventus; cui assignaram illas, quas Illustr. Boyleus de infelici experimentorum successu, substituit causas. Absit enim, ut mea in exhibendo minus aequa fors in praejudicium cedat, aliorum repetitae toties in casibus, uti ferunt, desperatissimis experientiae. Nusquam magis, quam in arte nostra regnant fallaciae non causae ut causae, nec unicuique et omni tempore lucet felicissima illa hora, qua natura impetu morbi fracto, resurgere, manusque auxiliares exhibito medicamento jungere, incipit. Propria igitur adhuc et satis luculenta destitutus experientia, illa communicabo, quae aliena suggestit.

Cum in difficili partu foetuque mortuo expellendo praecipue admiranda ejus extollatur virtus, Italiae haud exiguum in arte Medica decus, Excell. Hectorem a Valle produco, qui in Ephemeridibus Venetis, *Galleria di Minerva* inscriptis, Tom. V. part. X. p. 271. mentionem quadrae injiciens, sequentia refert: Exhibui in infuso aquae Artemisiae et Melissae lapidem dictum comminutum, (de pedra quadra illi sermo) foeminae cuidam nobili, partus doloribus agonizanti, quae feliciter in dias luminis auras foetum protulit. Aliis duabus in aqua liliorum alborum et distamni Cretici dedi felici cum successu. Confirmandae huic in expellendo foetu experientiae jungo, quae ex literis Rev. Pat. Soc. Jesu Collegii Ingolstadiensis, Fischer nomine, ad Bibliopolam urbis nostrae primarium, Dn. Wlfg. Mauritium Endterum datis, excerpfi. Sic ille verbis ipsissimis et ne veritati quid decedat, nusquam immutatis: „ Habet haec ex „ India orientali allata Petra quadrata, singularem virtutem ad „ facilitandos partus; ad quem effectum applicari solet tribus „ modis: primo alligatur femori seu coxendici, e parte interiore „ foc-

„ foeminae pariturae , cum ea tamen cautela ; ut immediate
„ post partus effusionem amoveatur quamprimum ipsa petra,
„ ne forte etiam extrahat viscera parturientis. Item non debet
„ applicari prius , quam instat tempus pariendi proximum,
„ partum immature extrahat. Secundo infunditur in aquam fon-
„ tanam , quantum capere potest dimidia testa ovi , et petra fri-
„ catur digitis in eadem aqua per spatium V. Pater N. et Ave ;
„ haustaque ea in lucem dabitur cum secundinis foetus , etiamsi
„ jam mortuus sit , aut in utero transversus. Tertio , si foemina non
„ possit facile parturire , ob virium debilitatem , immittitur dicta
„ petra in oleum olivarum , quantum capere potest dimidia testa
„ ovi , et fricetur digitis , tamdiu quo recitari potest bis Symbo-
„ lum Apostolorum , deinde bibitum ipsum oleum , et eodem
„ inungitur venter , et statim effunditur foetus. Recensui hanc
R. Patris relationem eo libentius , cum Societas ista , cujus
membrum ille est , in historia naturali promovenda omnem
jam promeruerit laudem , nec alia via , quam per hanc lapidis
hujus e Sina nanciscendi , quantum scio , copia suppetat.
Hoc insuper in catalogo typis impresso de lapidis hujus vir-
tutibus memoratur , in cochleari vini vel succi citri lapidem im-
missum exhiberi posse parturientibus. Non minor emmenagoga
quadrae virtus commendatur , quippe a granis tribus ad 6. usque
in cochleari ∇ Melissae vel Pulegii felicissimo certe eventu exhi-
betur , hac tamen addita cautela , ut foeminis malae famae mer-
etricibusque , hujus lapidis copia minime committatur , ne illo ad
procurandos abortus , vel impediendam omnem graviditatem
abutantur. In hysterica passione cochleari aquae melissae qua-
dra per spatium 2. horarum immissa et aegrae exhibita , mira ,
uti ferunt , praestat. Oleo olivarum injecta , posteaque hoc oleo
imbutum abdomen , malum abigit , menstruaque , passionis hy-
stericae causas , promovet ; quibus postea rite fluentibus , oleum
abdomini illitum abstergendum. Trucem quod si pellere
nequeat , possit lenire dolorem. Quantum in diro illo calculi do-
lore , per causae morbificae remotionem valeat , testem habemus
omni exceptione majorem TE, SVMME FACKHI, cui calculi

doloribus excruciato, aliis nihil proficientibus, ex infuso quadrae dolores sedati, calculusque eliminatus, ut mihi sancte testatus es. Igitur quadra nostra ejus est virtutis et efficaciae, cujus lapis ille, quem illustrissimus Angliae Cancellarius Baro de Verulamio Sylv. Sylv. Cent. I. Exper. 91. meminerat: lapidem nempe ex India orientali advectum peculiarem vim habere pellendi calculum, adeo ut carpo admotus, tam vehementer calculos depulerit per inferius, ut ob violentiam removendus esset. Quaevis in lapide nephritico sub nomine *Chals-vee* descripto, equidem minime quaerenda, sed experientia firmum ferente testimonium, ad quadram lapidem citius referendum. Nec in infuso tantum exhibetur, sed et in substantia ad grana sex in vehiculo, affectui Nephritico convenienti. Vim laxantem diureticae pariter sociatam esse, perhibent P. P. Societatis. Aquae enim frigidae immissa quadra per horae quadrantis dimidium, aqua haec, ejus impraegnata effluviis, jejuno epota ventriculo, peccantes per alvum educere humores, hydropique medicorum scandalo mederi. Quae felicitas autem aliquoties in desperato eo morbo hoc infusum exhibenti minime contigit; quod forte quadrae parvitati adscribendum. Virtutem pariter carminativam inesse volunt, et prodesse iis,

*queis ventosa crepant hypochondria, creber et intus
Prob! dolor insanos stimulis agit Aeolus Euros.*

Vti nec in pluribus aliis affectibus, quos scheda typis commissa luculentius exhibet, ad tollendas capitis vertigines, in odontalgia, lateris dolore punctorio, in melancholia, in asthma, in febribus aliisque morbis contumacioribus. Denique optimum existere ferunt traumaticum, si pulvis a lapide quadra derasus vulneri inspergatur; heterogenea enim vulneri inhaerentia expellit, vulneraque consolidat. Sed quas non laudes ferrent Societati, his recensitis afflicti morbis aegri, si decantatis lapidis virtutibus responderet eventus, quem confirmabit ulterius experientia, certissima rerum magistra. Interim quadra hucusque lapis,

*non reteggit causas indolis ille suae.
Causa rei liquido nulli detecta patebit,
sui nondum arcanae Musa retexit opes.*

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. Josephi Vallisnerii.

*Colico dolore laborans, solum per epicrasin purgatus,
sanatus.*

QVam facile acidi acresve sales intestinali mucō involuti internas pungentes coli tunicas Medicis male antiquorum dogmata sectantibus sub flatuum imagine imponant, nemo est inter cordatos Clinicos, qui non videat. Quapropter et interne et externe remediis praescriptis saepe infelices patientes adeo torquent et macerant, ut vel per multos dies crucem figant, vel urgeant in sepulchrum. Ita viro religioso 40. annos nato contigit, cui mea implorata ope tumentem ventrem non a flatibus, sed in fibrarum convulsione conjiciens, remediis prius ac cibariis humectantibus et edulcorantibus, dein emulsionibus papaveratis praescriptis, sedatoque dolore, Picram hieram ex Galeni praecepto exhibui, ipsumque tuto ac blande ad pristinam sanitatem revocavi.

SCHOLIVM.

NON absimilem historiam legere est in Galeno 12. Meth. 7. Naliamque de Locis affect. 5. ubi patet, Galenum praedictam curandi methodum multiplici experientia comprobasse, quando scilicet humores mordentes, tunicis intestinorum impacti, dolores et convulsiones internas excitant. Tunc enim valida purgantia damnanda, priusque cicurandos esse humores, deinde per epicrasin evacuandos docet. Altera Galeni historia huc spectat, 12. Meth. 3. relata de Colico, ubi propter purgationem cum scammonio dolor periodicus factus est, adstringentibus et Theriaca ab eodem magno praeceptore curatas. In eodem etiam capite 12. Meth. sic habet: *simili genere et alteri cuidam in aestate affecto, cum sitibundus admodum esset, praeter alia, quae*

supra memora-vi, etiam frigida potione uti permisi. Quanto in errore Medicorum vulgus in curatione colici doloris versetur, ex praedictis historiis liquet, siquidem fere omnes ad calida confugiant, quasi dolores omnes a causa frigida ortum trahant. Memini in supralaudati Josephi Vallisnerii Manuscriptis Adversariis legisse historiam cujusdam colico dolore affecti, qui ex potu frigidae juvabatur, nec tamen evadebat, sed rursus exacerbabatur, demum in extremo vitae constitutus, glaciei frustulum, quod avidè expetebat, nec antea permiserat, ab eodem petiit, quod delatum, panis instar comedens, mirum in modum in pristinam sanitatem restitutus fuit. Revocentur in memoriam ejusdem Observationes in Cent. VI. nostra relatae, obs. 10. et 11. p. 193. 194. Narrat etiam, se virginem Monialem novisse, quae colicae ventriculi, a qua saepe exeruciabatur, nullum sentiebat levamen, nisi ab externa panni linei applicatione, aqua frigidissima imbuti, etiam saeviente hyeme, quod pariter in colica intestinorum feliciter ab aliis expertum narrat. (*Ill. D. Antonius Vallisnerius, hanc et sequentes observationes ex Adversariis Manuscriptis, Dn. Patru sui communicavit.*)

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. Josephi Vallisnerii.

Hydrops pulmonum cognitu difficilis.

HVcusque ex multis hydrope pulmonum correptis, nec alterum tantum animadverti, vere ab aliis Medicis cognitum. Alii namque nullo modo pro hydropicis habuere, quoniam non adhuc intumuerant crura, uti D. Viteliano cum D. Galitio Medico, et Regii cum Excell. Magato, et Struchio, in Domino Laurentio de Barberiis, ubi supervocatus prima visitatione hydropem manifestum imminere praedixi (aliis praedictis Medicis renuentibus) quem tunc adesse in thorace asseverabam. Elapsis octo circiter diebus a coepto tumore oedematoso in crure, et ipsi

fassi sunt me vera praedixisse. Extat consultatio nostra cum responso Excellentissimi Silvatici, Patavini Professoris una cum Exc. Frigimelica, alioque celeberrimo viro. Eiusdem Laurentii soror post sex circiter annos (Anno 1660.) incidit in eundem hydropem, qui ab Exc. Carolo Mamolo pro asthma ac orthopnoea habebatur, et curabatur: et tamen aderat tumor oedematofus crurum. Ipse accersitus visitavi, et curavi eam, morbum incurabilem detegens, sed non vere asthma, sed hydropem pulmonalem esse praedixi.

Anno pariter 1660. Mater illustrissimi D. Vicarii de Rodulphis, admodum senex, sed a natura calidi ventriculi, difficili respiratu ex minimo labore, vel motu correpta, una cum oedemate crurum, iudicabatur a D. Mamolo (cui adhaesit per epistolas D. Geminellus, Serenissimi Ducis Mutinae Archiater) pro hydrope ex hepate refrigerato, quamvis nullum vel ad tactum, vel colorem faciei, indicium hepatis ita laesi reperiretur. Consulere me, qui omnino refragare debui, et consilium extat apud me ad istiusmodi hydropis confirmationem.

Monialis D. Raphaelis de Tassis per 8. menses a D. Hippolito de Bazzanis fuit percurata, qui tamen se nunquam explicare scivit, quoniam morbo afficeretur, pluraque adhibuerat remedia, ut aliquid tentaret, ignorata essentia affectionis, dicebatque interdum corripri flatu hypochondriaco, quoniam juxta costas ad latus dextrum sub mamma subinde dolebat. Advocatus talem affectum pro hydrope pectoris habui, dolereque partem suspicabar ab aliquo tuberculo ad suppurationem tendente: at quoniam per longum tempus talis aberat dolor, et tandem crura oedematofe inflata sunt cum difficili anhelitu, certo conjeci aquam stagnare in thorace. Obiit, et scalpello ad phlebotomandum inter tertiam et quartam costam perforavi, et aqua flava copiosa, et valide profiliens erupit.

Tinctor S. Jacobi, Tebaldus dictus, hoc hydrope thoracis correptus cum magno crurum oedemate, et molestissima respirandi difficultate, praesertim a modico somno: qui pro certo

a me judicabatur hydrops pectoris, fortasse cum aliquo tuberculo in pulmonibus, quoniam omnis malicia, seu inaequalitas pulsus aderat. Accessit in consilium Exc. Geminellus, cui in consultatione meam mentem circa essentiam aperire consulto nolui, ut audirem in hac difficili affectione, quid sentiret: en, consuluit hydropem ex hepate male affecto detineri, nulla habita ratione ad pectus, nisi quod flatus diaphragma comprimerent, unde tanta respirationis offensa. Ipse postea bona venia implo-rata subjunxi, me data opera morbi essentiam siluisse, ut a viro doctissimo propriam opinionem audirem, atque ea audita, me cogi aliter admodum sentire, nullam utpote in hepate laesionem agnoscens, nisi tandem per consensum laesum fuisset: sed esse pulmonum hydropem, pro certo habebam; cui vix refragari ausus est, solumque conabatur probare, tantum oedema suboriri non posse, quin hepar afficeretur. Ipse e contra cum Hippocrate (cujus textus attuli) firmiter assereram, id ipsum ab hepate, pectore et capite procedere posse, hic autem nullum indicium vel capitis, vel hepatis adesse, sed maxime pectoris, propterea hydropem pectoris me constituere non dubitabam. Obiit tandem pene suffocatus, crassus et rubicundus in facie, ut de more, cujus in aperto thorace et plurimum in cavitate serum, et in pulmonibus tubercula reperimus. Vide Nardium in suis Noct. genial. 6. pag. 367. et Schenck. observ. pag. 280.

Dn. Doctor Paulus de Parisetis, jam viduus, nunc Presbyter, an. 1661. mensē Januarii consilium meum expetit una cum aliis duobus, Carolo Murario, et Carolo de Mamolis. Isti consuluere (ut plane praedixeram) laborare initio hydropis ex male affecto hepate, quod nuper duritiem aliquam prae se ferre coeperat, oedema enim ad crura et coxas conspiciebatur. At quoniam jamdiu, nempe a decem circiter annis passus erat difficilem anhelitum, ob quem nocturno tempore e lecto surgere ad facilitandam respirationem cogebatur, quo tempore oedema crurum, vel genuum tantum aderat, nullo affectu manifesto hepate tentato, et tussicula aderat cum pulsu admodum inaequali

quali et intermittente, ut et adhuc perseverat, et perpetuo in ascensu scalarum, vel motu celeriori anhelitu gravi premebatur, ut nunc omnino gravior sollicitat, ideo eo usque tempore hydropis pectoris initium suspicari fas est. Sed quia tunc coepit copiosissime mingere, plane evasisse creditum est, ut et Medici ipsi pariter illum restitutum credidere; cui ipse dixi, *in copiosa mictione perseveret, et optime se habebit, sin minus, eodem affectu rursus tentabitur*; respondit, *se id minime credere*: quod tamen invito expertus jam est, nuncque pariter experiri contingit, ideoque desideravit meam consultationem. Convenimus igitur d. 23. Januarii, et illi ambo ex vicio hepatis laborare constituerunt, nihil difficilem respirationem animadvertentes, praesertim ex motu, atque decubitu, vel ipsum pulsum adeo pravum. Consului, laborare hydrope pulmonum antiquitus, uti difficilis anhelitus, tussicula, pulsusque omnigena inaequalitas docent, eamque nunc sensim hepati communicari, ut incepta durities demonstrat, proin periculum esse in mora praedixi, nec esse differenda praesidia, cum fatalis hyems immineret. In omnibus mecum ambo convenerunt, cum antea minime morbi essentia innotuisset. Referebat patiens miram opem olim reportasse, iniciante scilicet affectu ex usu chalybis cum terebintho Cypri, ex qua mictus copiosissimus sequebatur. Nunc vero chalybem ferre eum non posse ob ventriculi debilitatem consului. Rhabbarbarum cum succo absinthii et spec. Hierae s. et croco, addita ambra et ligno aloës pro unica tantum vice probavi, extractum jalapae et validiora hydragoga respuens, imo et primum purgans pro unica tantum vice invitus concessi, cum diureticis solum blandis, et cante etiam administratis in hujusmodi serosis morbis insistendum esse judicem. Proposui rursus usum terebinthinae cum pulvere viperino et millepedum, vel lumbricorum terrestrium, vel cum balsamo sulphuris terebinthinato, cum decoctionibus herbarum diureticarum et pectoralium, in quibus solum levamen sperare in contumacissimis hisce et desperatis morbis posse judicamus.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. Josephi Vallisnerii.

*Orthopnoea cerato supra caput imposito, paucisque aliis,
tanquam miraculo sanatur.*

Puer sex annorum ad me defertur (ruri enim degebat) putabantque angina cruciari, magna enim respirandi difficultate cum stertore et sonitu tenebatur, ut pro deplorato a propriis parentibus haberetur. Eo inspecto, specie asthmatis, orthopnoea dicta, maxima cum febris cruciari cognovi, hinc paravi Lambitivum ex oleo amygdal. d. s. i. sacch. cand. viol. penidiis, syr. viol. s. parumque diacodii in notulis, vnguentumque ex ol. amygdal. d. pingv. gallin. et croco; sed quoniam strangulatio imminebat, ceratum supra capitis commissuram cum cantharidibus et euphorbio (quod tamen non apponeretur nisi in maxima necessitate) praescripsi: Nocte sequenti strangulatum iri putabant, ac proinde pro extremo remedio, ut iusseram, ceratum applicarunt, statimque melius habuit. Sequenti mane praescripsi clysterem cum Elect. de bacc. lauri, et mell. ros. sol. atque ut assumeret mellis scillitici cum sacch. cand. viol. pulv. cochleare unum apparente adhuc aliquali respirandi difficultate, imperavi; quibus peractis ad me redire, et pro miraculo tantam et integram salutem (trium nempe dierum spatio) depraedicabant, adeo ut nullam amplius in posterum respirandi difficultatem sit passus.

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. Josephi Vallisnerii.

*Deglutitio impedita et appposito vesicatorio supra futuram
coronalem sanata.*

Mvlier 30. annos nata, sanguinea atque robusta, suppressio puerperio ex abortu, in anginam incidit cum magno materiae

teriae

teriae pituitosae ad guttur affluxu. Advocatus venam pedis, praemisso clystere, secare jussi, gargarismata praescripsi, et partium externarum inunctiones, in quibus tamen nulla inflammatio conspiciebatur. Mox augefcente deglutiendi ac respirandi difficultate, sub lingua venae sectae fuerunt, a quibus statim in omnimodam deglutiendi difficultatem incidit. Nova gargarismata, inunctiones, emplastra, cucurbitulasque scapulis scarificatas incassum praescripsi, sicque per diem integrum ac noctem excruciatam sine potu et cibo vixit. Mane (omnibus jam deploratam lugentibus) vesicatorium supra commissuram coronalem, abrafis capillis, apposui, et per tres vel quatuor horas reliqui, tuncque patiens assererat, se sentire sensim attractionem cerati primo a degulam, deinde ad pectus, mox ad stomachum pervenire, quo tempore ceratum auferre jussi, hilarique animo statim comedere coepit, et evasit.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. Josephi Vallisnerii.

Labiorum crustae periodicae curatae.

A Dolefcens 22. annorum, sanguinei temperamenti, de crustis utrumque oris labium cooperientibus, et juxta lunam crescentibus et decrefcentibus conquerebatur, tentatis per quatuor menses incassum plurimis internis externisque remediis, meam opem implorat, invitique curationem aggredior, diacetae ejusdem parum fidens. Praescribo solum interne, ut loco vini radice cannae montanae decoctionem bibat, et externe hanc aquam, qua labia pluries in die madefaceret: ℞. sacch. finis. ꝑ. alumin. roch. ꝑ. salis comm. prunell. aa ꝑ. M. et bulliant in aq. plantag. ꝑ. vi. ad tertias. His transactis diebus melius se habuit, et fere sanus videbatur, dicebat tamen, se ad pristinam affectionem augefcente luna rediturum, cum talis morbi mos esset. Ipse autem hujusmodi unguentum, quo bis in die utere-

tur, paravi: ℞. Vng. de turia, albi camph. de litharg. aa ʒj, Misc. et abluantur optime cum succo herbae Reginae, vel bulliant cum ʒiij. ejusdem succi, usque ad succi consumptionem, postea adde praecipitati subtiliter pulv. ʒiβ. quibus magna cum admiratione, octo dierum spatio, sanus undique evasit. Quando ulcera sunt valde exedentia, prius cum aqua Fallopii tangantur, vel subsequente: ℞. Aq. Tebutii ℥j. sublimati ℥j. vel ʒβ. Alumin. ℥ij. Misc. et modice simul bulliant, et fervetur ad usum. Hac sola vlcera valde antiqua sanavimus, ad quae saturnina etiam optima experti sumus.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. Antonii Vallisnerii.

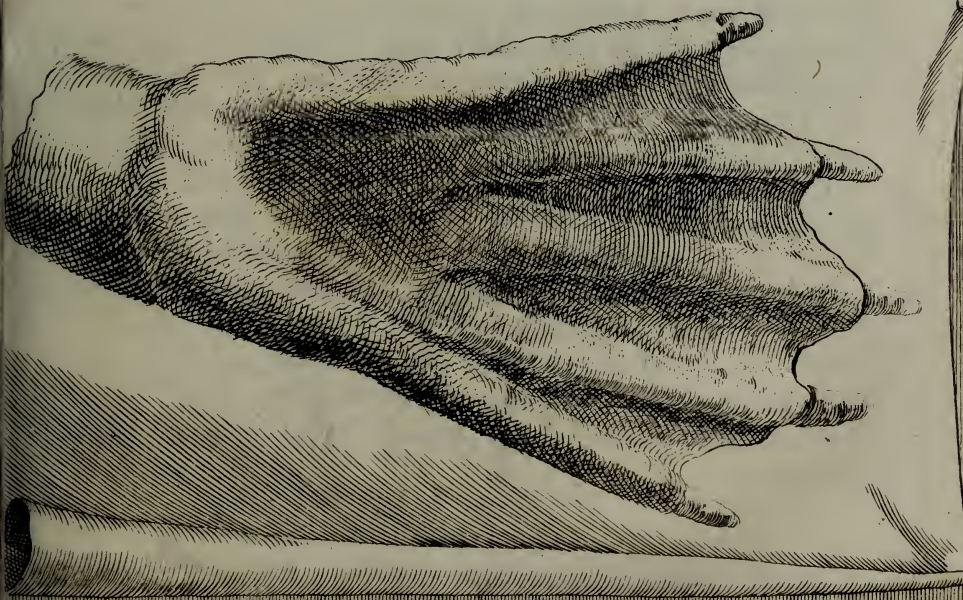
Sirenis manus et costae, in Museo Vallisneriano.

Sirenis manus iconem, quae nuper ab Indiis nostras appulit Soras, tibi sisto, Praeses praeclearissime, ut videas quantum natura ludat, nec a veritate esse prorsus alienum, dari pisces, qui in partibus praecipue superioribus humanam imaginem referunt. Servo et costas quatuor humanis grandiores, ut et aliam minorem manum cum unguibus longioribus magisque recurvis.

SCHOLIUM.

Sirenas Poëtarum carminibus celebratas, esse monstra marina, Superiore sui parte virginis effigiem referencia, inferiore vero in piscis caudam desinentia, Graeci tradiderunt. Hae tres fuisse finguntur, Acheloi fluvii, et Calliopes nymphae filiae, Parthenope, Ligea, et Leucostia, quae cum litrus Siculum incolerent, nautas praeternavigantes suavitate cantus in naufragium pelliciebant, quam ob rem eas dolosas, blandas canorasque vocarunt. Fabulosum cum vero, verum cum fabuloso Graeca ingenia plerumque miscuisse, nemo nescit: hinc qui legunt, mirari desinant, si praedicta partim vera, partim falsa deprehendantur.

Pisces.

Pisces enim dari, qui humanam praeseferant figuram, extra telijactum est; qui canant cantuque nautas alliciant, poëticam fabulam olet. Sicuti enim in terra plures beluas, formam externam hominis, gestusque referentes inveniri datum est, ita in Oceano monstra hujusmodi suspicari, a vero dissonum non judicamus. Plinius (a) inter centum septuaginta sex genera animalium omnium in mari viventium Tritones, Nereides, et *homines* qui marini vocantur, enumerat, et in lib. 9. cap. 5. Auctores, inquit, habeo in equestri ordine splendentes, visum ab his in Gaditano oceano *Marinum hominem*, toto corpore absoluta similitudine, ascendere navigia nocturnis temporibus, statimque degravari, quas insederit, partes, et si diutius permaneat, etiam mergi. De Tritone ibidem Tiberio Principi nunciavit Olyssipponensium Legatio ob id missa, visum auditumque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma, de quo et Virgilius:

Frons hominis praefert, in piscem desinit alvus.

Haec si omnia vera non sunt, non tamen omnia falsa, homines nempe marinos in mari visos, non vetusti solum aevi, sed omnium fere aetatum scriptores memoriae tradiderunt. Tritonem describit Aelianus (b) et Alexander ab Alexandro, nec non Pausanias unum ex his se Romae vidisse testatur; capite specie comofo, ut ranis palustribus etiam colore, ne discerni tamen capillus a capillo posset, sed corpore squamoso, forma veluti squatinae, bronchiis sub aures, naso hominis, ore ampliore, dentibus ferinis, oculis glaucis, manibus, digitis, et unguibus conchularum testis similibus, cauda subtus alvum, vice pedum, ut Delphino.

Rondeletius piscis monachi iconem, et descriptionem donat (c) qui sua aetate in Norvegia, mari procelloso, captus est: Baterque Kircherus (d) piscem capi asserit, quem vocat *Anthropomor-*

E f f 3

pomor-

(a) Hist. nat. lib. 32. c. 11.

(b) Cap. 21. Lib. 13. Anim. (c) Lib. 16. cap. 20. (d) Art. magnet, Lib. 3. p. 1.

pomorphos, id est, humana prorsus figura, certis anni temporibus in mari Orientali Indiae ad Insulas *Vissajas*, quas pictorum vocant, sub Hispanorum dominio, quem ideo *Peche Muger* appellant, ab indigenis Duyon vocatur, cujus exactam descriptionem apud eruditissimum auctorem videre est. Hujus ossa vim adeo insignem sistendi et attrahendi sanguinem habere, ut currentem stringere, quasi vena ligaretur, fidenter credat: de quorum tamen viribus noster legatur Redius (a) quas pluribus tentatis experimentis falsas invenit. Pater Philippus e Trinitate Carmelit. in libro septimo suorum orientalium itinerum Sirenes apud Insulam D. Laurentii in orientali Africæ parte reperiri affirmat, quae *Pisces mulieres* a Lusitanis vocantur, quoniam superne *mulieris*, inferne *piscis* formam referunt. Bernardinus Ginnarus (b) in flumine vasto *Cuama* vocato prope Caput bonae spei videri sirenes scriptum reliquit, quae media parte superiore formae humanae sunt similes, hoc est capite rotundo, sed immediate thoraci juncto sine collo, auribus, nostris plane similibus, et oculis, et labris, et dentibus, mamillasque pressas subinde lac emittere. De his piscibus testatur P. Sacchias (c) quod decem et sex capti fuerint a piscatoribus An. 1560, in Mari Insulae Manariae, septem mares, et novem femellae, quos accurato studio Henricus Henrici Soc. Jesu, et Medicus Proregis de Goa observarunt. Sed nimis longus essem, si referre vellem autores omnes, qui de his mentionem fecere, quorum alios si quis aveat percurrere, legat Gesnerum, Majolum, Olavum Magnum, Ramosium, Torreblancum, Petrum Gillium, Nierembergium, Petrum Hispalensem, Scaligerum, Guicciardinum, Schottum, Licetum, Fulgosum, Bellonium, Stengelium, Pausaniam, Jonstonum, Aldrovandum, Joh. Ludovicum Godofredum, Joh. Philippum Abelinum, Thomam Bartholinum,

(a) Esperienze intorno diverse cose naturali, etc. (b) Lib. 1. cap. 9. de Indico itinere,

(c) Lib. 4. p. 2.

num, etc. ex quibus omnibus facile conijcere est, multa quidem curiosa de Sirenibus, hominibusve marinis posterorum memoriae mandata fuisse, sed non omnia fabulam redolentia, cum ex dictis, tum ex eorum manibus costisque in Museo Vallisneriano vere existentibus in rerum natura dari nemo non videat.

OBSERVATIO LXXVIX.

Dn. D. Antonii Vallisnerii.

Morbus, obitus, et dissectio Serenissimae Ducissae N.

JAm prope erat nonus graviditatis mensis, cum Seren. Ducissa circa meridiem diei 28. mensis Octobris 1710. incidit in difficillimam respirationem cum quodam oculorum stupore, pulsu tenui, et artuum frigiditate conjunctam, videbatur brevi moritura. Medici jusserunt illico ex brachio sanguinem mitti, qui densam et sero carentem structuram habuit, eductusque fuit ad uncias septem; visa est aegra nonnihil levari, aut saltem compesci progressus malorum, donec sumeret sacratissimum Viaticum. Paulo post ingravescere omnia, tumere oculi, et velut extra orbitam ferri, situ dispares fieri, nihil videre licet palpebra non tegerentur; anhelita et sopore pressa dormiebat apertis oculis, nihil loquebatur, et fere nihil respondebat, aquam tamen vino mixtam et ore ingestam deglutiebat. Jam ab aliquot diebus incefferat multis suspicio extincti foetus, halitus enim oris in Celsissima Principe cadaverosum quiddam olebat, mammaeque conciderant. Igitur eo audacius clyster acris, sed absque fructu, rebus ad desperationem euntibus, ex vino malvatico, cui crocus metallorum admiscebatur. Post horam excrevit aquosa ut putamus ex utero. Dein obstetrix obviam habuit manui caput foetus, et mirifico nisu, nihil aegra sentiente, foetum extraxit, quem secundinae feliciter sunt insecutae. Tunc fan-

sanguis purpureus ex utero mediocriter manabat, recalescebant paulatim artus, et facies, pulsu quoque in melius assurgente, vitellum ovi vino malvatico dissolutum aegra deglutivit. Sed brevi spes omnis disparuit; sopor enim lethargicus et spirandi difficultas deasior fieri, et pulsus coeperunt evanescere, licet puerperia recte fluere viderentur. Sub adventum diei eadem malorum facies, donec hora decima quinta diei migraret ad superiores.

Animadversione dignum est, Celsissimam Dominam utero gerentem ad septimum usque mensem salubriter se habuisse, postea sitis immodica, inappetentia, et ex ea macies, vertigines quoque, obliviones, spirandique difficultates per intervalla invadebant, pedum tumor, corporis gravitas, et imbecillitas post septimum mensem fere perpetua, nec sine febriculae suspitione, puella tamen quam enixa est succosam habebat corporis habitudinem, licet praemortua in utero aliquot jam dies, magna ex parte cuticulam amisisset.

Vt cadaver nobilissimum balsamo imbueretur, aperta illi, et extracta sunt viscera.

Secunda calvaria, et laniatis per ejus avulsionem meningibus, una vel altera ichoris sanguinei uncia in terram profluxit. Substantia cerebri plus quam par est rubescere, et sanguineos rubulos concreto sanguine turgidos habere visa est.

In pulmonibus praecipua noxa, nigricantes enim lobi cernebantur, et vasa usque ad livorem tumida. Vesicula fellis mirum quid exhibuit, succum nempe liquidae picis adinstar nigrescentem atque viscidulam, et plures variae atque inaequalis figurae lapillos nigros continentem. Cor, hepar, lien, renes, uterus naturaliter se habebant, flaccidiora tamen, quam par est comperta.

Suspitari licet haesisse paulatim in pulmonibus crassiusculum sanguinem, et demum obstructo transitu spirandi difficultatem mortemque intulisse; ea vero stagnatio diathesin habebat inflammatoriam, ut pulmones lividi arguebant. Serum quo-

quoque illud, quod a disruptis erupit meningibus, substantiam cerebri, porosque premens lethargicum corporem induxerat. Foetus mortui effluvia probabiliter succos vitales et animales infecerant.

• (*Patavio Augustam Vind. d. 18. Maji
An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Collectionis Lapidum Cancrorum historica Exegetis.

CRustaceorum exanguium non ultimam partem cancos, ob varium cumque insignem in Medicina usum, suos nobis suppeditare ab aliis oculos, rectius forsan lapides vocatos, quis est, artis salutaris sacris leviter initiatus, qui nesciat? Hi, quum incredibili copia in tot mundi tractibus consumpti fuerint et dispersi, praeterea pro diversa rerum et temporum circumstantia, pretio non minus aucti sint et imminuti, ob accrescentem hinc et inde eorundem copiam et hinc dependens pretium interdum vilius, corruptionis vel adulterationis suspicionem passi sunt a quibusdam in scriptis publicis: quam perfidiosae transmutationis litem, cum meam non faciam, in praesenti genuinorum veram collectionis methodum, quam ex quibusdam per confinia Tartariae et Moscoviae huc appulsis mercatoribus et recutitis percunctatus sum, multis forsan haud incognita, non tamen penitus postponenda Exegeti, pro historia materiae medicae certiore reddenda, communicandam duxi. Scilicet frequentiore Lapidum Cancrorum collectionem observari hodie perhibent in Bessarabiae Tartaria Budziacensi, cum primis deserto Walachiensi, Vrbi Teginae, sive Bender, non multum distito: quinimo in Vcrania Moscovitica, circa fluvium Borysthenem et Tyram per utrosque Podoliae ter-

Observ. Acad. N. G. Cent. VIII. G g minos,

minos, regione multis magnisque fluminibus et ubertate et fertilitate cancrorum divitibus irrigua. Alveo suo egressos fluvios hos majores, minoribus inde prodeuntibus et adfritis, per diversos confinium regionum tractus, fertilitatis cancrorum copiam inferre perhibent, cujus compotes redditi accolae, quos esui cancrorum, si non penitus, certe ut plurimum adversari dixerunt, cancrorum conservacioni invigilant, usque dum suo tempore eorundem lapidum acquisitione privatis non minus ac publicis necessitatibus commode subvenire possint, data saepius subordinato Magistratui certa horum lapidum portione in onerum publicorum pretium. Observatis exacte iis mensibus, quibus cancri communiter bonitate distinguuntur, Borysthenis et Tyrae, hincque prosilientium et quacunquē ratione cancrorum copia divitum fluminum accolae, omnium primo vastis desertisque et ab omnium hominum consortio remotis locis se insinuant, ibidemque aut quocunque solitario loco fieri potest, foveas praeparant, quarum profunditas sexaginta circiter aut septuaginta, latitudo vero decem, quindecim aut viginti pedibus adaequet: his, qua fieri potest, diligentia, incredibili copia obtentos captura cancrorum infarciunt et haud aliter, ac uvas pedibus conculcando, interdum pro contritione certiore obtinenda, adaptata rudete lignea, corpora eorundem conculcando ac enecando foveis et deserto relinquunt, domus suas repetentes, quas ad triginta interdum milliariorum spatium abhinc distitas habere dicuntur, ea propter abditorum et remotorum sylvarum recessuum amatores, ne gravis omnibus et interdum funestus, qui ex putrefactione cancrorum diffunditur foetor, sanitati officiat. Hac ratione foveis immissa Gamma-rorum multitudo quibuscunque coeli tempestatumque injuriis patet, usque dum post superatas hyemis asperitates, vernali tempore auspice, superioris laboris cursum relegere liceat. operi intentis his hominibus, qui illuvie, situ ac sordibus coinquinatas in foveis reliquias, quo longius ab his recesserunt, eo curatius fluviis, quos proximos habent, advehunt, in quibus excussorio cribro

cribro inquinamenta repurgando tandem lapidum admirabilem copiam in laboris praemium ex voto obtinet inops alias et egena gens, in angustia ſua hoc theſauro locupletior reddita. Haec per Tartariam Oczaviensem, Regnum Aſtracanam, Palatinatum Kioviensem et Witepskiensem lapides hos extrudit venales, unde tam ingenti copia Regiomontanorum, Gedanensium Vratislaviensium et tot mercatorum manibus communis committitur merces.

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. Gothofredi David, Mayeri.

Sanguinis proventus e poris cutis ex intensione muscutorum per brachiorum motum.

Jvrat Venaeſectionis oppugnatores cum Paracelsistis Helmontiani, ejusdem patronos, insulſorum animarum negotiatorum nomine, exhibentes, eam Deum in naturam nunquam instituisse cum eorundem coryphaeo Helmontio Tract. de febribus cap. 4. clamitant, cum tamen tot morborum phalanges sive a vitiis humorum et partium solidarum, adeoque a causis materialibus, sive a causis magis immaterialibus, motibus nimirum erroneis et perversis exortae, saepius sine medicatione artificiali, sola interdum narium haemorrhagia critica, aut spontanea sanguinis evacuatione sublata videamus singuli, de quibus sola naturae autocratia, adornatis saepissime variarum venarum diaeresibus, non minus ac ipsa venaeſectione, divus Senex digne effatur: *Si qualia oportet purgentur, conducit, et facile tolerant, si minus, contrarium evenit, itidem et vaſorum evacuationio, si qualis debet, fiat, conducit et facile tolerant: sin minus, contrarium fit.* Subortam alicui de rei veritate dubitationem communis rerum magistra experientia praescindet, ad cujus monumenta ac Palinuri lineas cursum suum dirigunt, genuini artis et scientiarum filii, ut videre licet ex tot autoribus et exemplis. Vnum superaddere allu-

bescit, quod in viro, muneris autoritate apud nos non incognito et quod notandum, septuagenario majore, me observasse memini, penes quem aliquoties imminente AEquinocetii vernalis commutatione, quantocyus levi brachii alterutrius motu musculorum fibras intensiores animadvertimus, sinceri sanguinis per cutis poros instar sudoris proventus subsecutus, ut interdum brachialia et connexa iisdem circa manus plicata linteamina, ex transudante rubicundo latice maculata fuerint et respersa. Cujus et aliarum sanguinis evacuationum spontaneorum causam vel in sanguinis effervescentiam, vel copiam, acridinem, serositatem, restagnationem, vasorum item imbecillitatem et laxitatem esse respective referendam, nemo facile dubitaverit, ut illustris et Magnificus Praefes noster in doctissima ad Joh. Hellvvigii Observationum Physico - Medicarum Observationis CLIII, annotatione uberius meminit.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Caecitas subitanea ex usu Mercurii dulcis.

IN Religioso quodam ad purgandum corpus vernali tempore Pillularum Mercurialium dosin convenientem exhibenti mihi hoc evenit inexpectatum phaenomenon, ut quanquam regiminis legibus bene obtemperasset in omnibus, finita laudabili alias operatione, caecus tamen factus fuerit subito patiens et remanserit ita, donec repetito alio mercuriali laxante eundem denuo dejectionibus quibusdam infensi hujus hostis injuriis liberassem, causam subitanei hujus affectus malae Mercurii dulcis praeparationi adjudicans, utpote qui particulis suis, cum primis si ζ um sublimatum, qui ipsi inest, respiciam, sine dubio non satis unitis, sed inconsulta praeparatione potius divulsis, corrosivorum spiculorum beneficio, nervosis maxime partibus contrarius exitit, quas irruendo, quin imo humores serosos agitando et liquando, nec

non

non ipsas solidiores substantias corrodendo, ad hanc et aliam morborum speciem producendam disponere potest et solet, quod sine dubio in praesenti casu insufficienti sublimati saturationi et nauseosae corrosivitate obtusiori, quam gustus mature prodit, adscribendum.

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Crepitatio Ossium in gravida.

FOemina XXVII. circiter annorum, parentibus mediocriter sanis orta, ipsaque ad pubertatis terminum bene valens, sub id tempus de dolore corporis osteocopo queri coepit, intercurrentibus interdum doloribus et pruritis vagis et ambulanti-bus. Ingravescente per aliquot annos malo, maculae hepaticae cutem defoedarunt, cum pruriginoso formicationis sensu. Sanguis venae sectione emissus spississimus, supernatans serum ichoris instar exhibebat. Tandem tertium gravida insueto hoc symptomate primum affecta est, ut quoties membrum aliquod corporis flecteret, aut quocunque fiat modo, pandiculatione crebra pertentata, moveret, toties commotorum ossium capita, quasi nuda essent, aut cochlea intorquerentur, inter se attrita, strepitum ingentem ederent. Porro cum lecto decumberet, ibidemque e latere in latus se devolveret, a vertebrarum collisione, tanquam a saeculo asperius tractato, crepitatio ingens vel ipsam affectam perterrefaciens exaudiebatur, eodem plane modo et ordine, quo celeberrimus *Willisius Tractatu de scorbuto* c. 9. crepitum ossium descriptum reliquit, qui symptomatis hujus causam immediatam ossium ariditatem nuncupat, sive medullae, ut ibidem loquitur, ita proprie dictae, quam intra ossium cavitates, ac imprimis capita ipsorum, contineri oportuit, defectum. Nam sicut quaevis ossa medullam sive humorem unctuosum aut cavitatibus magnis, aut poris et meatibus

exiguus ubique excludere asserit, ita hujus usum talem esse statuit, tum ut ossa eodem humore irrigata, minus fragilia evadant, tum insuper, ut humoriste, ossium nodis exsudans, articulos quosvis, velut machinae commissuras, pinguedine lubricet, eorumque adeo motus faciliat; quare ossium capita, hac medulla destituta, crepare non secus ac currus rotarum inunctae, rationibus pluribus suffultus loco citato affirmat, idem fere sentiente clarissimo Dethardingio, in Continuatio-
ne Parallelismi Ephemeridum Medico-Physicarum Cent. I. et II. Append: pag. 196.

Pratavia Noriberg. d. 20. Maji, An. 1718. missae.)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

De suppressione urinae ex deglutito bufone.

Rusticus in pago vicino in horreo super foenum recens secure dormit, expergefactus a somno, strangulationis tanquam a bolo in faucibus haerente sentit molestias, quae tamen citra aliquid mali cogitando coacta et repetita deglutitione cessarunt; extemplo vero inde torsiones ventriculi, quibus etiam sopitis subsequente nocte plenariam sed dolorificam suppressionem urinae incurrit, calculum esse persuasus per nuntium me consulit, praescribo pulveres aliquot, salino cinnabarinis ad expediendos spasmos, vix unum vel alterum intra bihorium absumserat, vomitus superveniunt vehementes, iisque bufo vivus ingentis magnitudinis ejicitur, qui sine dubio praecedenti die dormienti in os irrepsit.

SCHOLIUM.

Dignam putavi hanc observationem, ut insererem ad indagandam curiosius connexionem hujus symptomatis, scilicet suppressionis urinae et deglutiti bufonis. Nec enim consensus ventriculi

culi et vesicae allegari potest, nec peculiaris vis a veneni bufone emissi utpote juxta hist. morb. Vratisl. Tom. 2. p. 156. ischuriae a venenis nobis prorsus sunt incognitae, nec apud alium Auctorem legere memini similem casum, nisi quod Paulini in bufone curioso p. 67. ex Leonelli Faventini praxi allegaverit histor. ardoris urinae ex esu ranarum, quae se cum bufone miscuerant. Ut taceam pulveres bufonis exsiccati vel combusti inter diuretica militare omnium Auctorum consensu.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

Thermoscopium vegetabile.

Quid physica experimentalis mechanica praestiterit in inveniendis machinis Thermometricis, notum abunde esse puto, alias in compendio videri potest Valent. Mus. mus. Tom. 3. cap. 4; sed quae natura nobis in regno vegetabili exhibet sponte Thermometra, nemo vel non nisi leviter attendit. Alia jam exempla ut praetereamus, quae in tulipis aliisque floribus occurrunt, calicem suum floriferum calidiori tempestate expandentibus, frigidiori contrahentibus, ex Stisseri Botanica curiosa pag. 59. hac vice allegabimus calendulam humilem Africanam, quae ipso teste inservire potest loco indicis tempestatum. Haec enim planta (inquit) habet flores elegantissimos, qui calido et sereno coelo sese aperiunt, frigidiori contra sese constringunt, idque ordinarie de nocte: hinc si frigidus expectandus fuerit dies, frustra expansionem florum desideraveris. Cui subjungere licebit ex Heucheri nov. provent. hort. Academ. Wittenbergens. An. 1713. p. 43. de bulbo coronae imperialis: Observatum est (verba ejus sunt) caeteroquin a coronae bulbo praesagiri et praemonstrari temporum vices. Ubi enim is caulem trudit, desisse frigora significat, erutus quoque et sicco loco repositus, ubi fibras mittit, imminentes pluvias frigidioraque tempestatem praenunciat.

Curio-

Curiosis Botanicis plura exempla suggerere ex regno vegetabili facile fore non dubito.

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

Parallelismus Observat. Nat. Cur.

IN centuria quarta observat. 199. excellentis. Dom. Thomae Theam roseam deprædicat folia scilicet fructicis rosæ tenerima et ob odoris fragrantiam et saporis suavitatem pluribus commendat. Ante ipsum ejusdem laudes legere licet apud Koënigium regn. veget. pag. 1053; nos (inquit) affinitatem magnam foliorum Theae et foliorum rosæ sylvestris sive Cynosbati observavimus, foliaque hujus foliis origani onitis mixta pro succedaneo Theae sæpis insigni cum fructu etiam hoc momento, quo hæc scribimus, usurpavimus. Caeterum quantum viribus pulveri foliorum herbae sylvestrium rosarum tribuat Boccone, notum est ex ejus observ. cur. x. in qua sub nomine Sannatodes pulverem hunc tanquam alcali vegetabile universale præ omnibus antacidis crustaceis et mineralibus extollit.

Centuria v. obs. 66. Novum et efficacissimum remedium arthriticum in radice aristolochiae rotundae exponitur, et quidem cum celeberrimus Autor observationis ex veterum monumentis nullum Autorem præter Galenum allegari posse autumet, qui huic radici specificam in arthritide vim attribuerit, liceat pace clarissimi viri addere testimonium Macri, (si quidem veteribus annumerandus est,) qui de viribus herbarum lib. 1. cap. 36. ita canit:

Si mixta potatur aqua, febresque malignas

Hoc potata modo fertur compescere mire.

Sic etiam spasmis superaddita sub-venit hausta:

Et sedat duram, sic sæpius hausta, podagram.

Centur. VI. obs. 50. Hoc modo veneris virtus antiveneræa elucet etiam in vitriolo albo, de cujus virtute salivatoria illustr. Wedelius

Amoen.

Amoen. mat. med. p. 463. Sic novimus quosdam cum successu uti vitriolo albo saltim ad granum unum quotidie dato, sine salivationis minori indicatione, quo facto et per aliquot dies continuato blanda quaedam salivatio oritur, cum successu. Plurimum enim est emeticum, dosi justa datum, minori vero continuatum, cum movere vomitum non possit, saltem salivam in os movet, uti id ipsum fit in vomiturientibus. Pariter etiam in Weisbach. lib. Pract. med. pag. 300. legimus de Helvetio juniori, quod novam salivationis methodum invenisse jactaverit, nempe duo vel tria grana vitrioli veneris pro dosi praebendo.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

Febris Petechialis tumore critico cervicis soluta.

Nobilis triginta annorum corripitur febre petechiale a chirurgo more solito venaesectione, vomitoriis Bezoarticis aliisque tractatur, rebus tandem desperatis visis vesicatoria tanquam ultimum asylum adhibentur in nucha, citra effectum vesicantem, omnia in dies deteriora decimo demum die in consilium vocatus, ipsum sub lipothymiis, anxietatibus cordis, viribus profus prostratis et gravissimis symptomatibus oppressum in extremo quasi agone invenio. Datis quae videbantur necessaria inter spem atque metum aliquot dies decurrebant, usque dum decimo quarto die tumor in nucha eo loco, quo vesicatorium ante octo dies citra effectum applicatum fuerat, apparebat, symptomatibus gravissimis statim cessantibus spes reconvalescentiae redibat, et ipse tumor maturantibus alexipharmacis debite tractatus intra aliquot dies felicissime suppuratus morbum penitus solvebat. In suspenso manet, num vesicatorium lento stimulo crisin ad hanc partem evocaverit, an vero natura parotides hisce febribus familiares intendens ad istum locum declinaverit.

(Prinslavia Augustam Vind. d. 1. Jul. An. 1718.
missae.)

Observ. Acad. N. C. Cent. VIII.

Hhh

observ.

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. Joh. Melchioris Verdries.

De Arena conchifera Moguntina.

EXcellentissimus Hector III. noster in Ephemer. Centuriis prioribus Observat. CLXXV. et Centur. VI. Observat. XXXVII. elegantem observationem de Arena conchifera Heidenheimensi in medium protulit, et rationes habuit non contemnendas, quamobrem eandem Curiosis, ad originem tot millium millionum exilium conchularum in hoc monte coacervatarum investigandam commendaret. Cumque simile quid in monte quodam Moguntiae proxime adjacente, qui vocatur *der Hauptstein* / ipse non sine magna admiratione viderim, non ingratum fore Curiosis existimavi, si observationem dictae modo parallelam hic adferrem.

Duo jam praeterierunt anni, cum negotia quaedam prope Moguntiam expedienda mihi essent. Commorabar aliquot dies in ipsa urbe celebri, et ita occasionem nanciscebar ad perquirendas antiquitates et monumenta veterum in hac et prope hanc urbem multum celebrata. Occupati, tum temporis, erant Moguntini in extruendis munimentis quibusdam novis, diversis in locis editioribus. Has operas ut inspicerem, cum Amicis exspatiabar, atque primo in monte, cui sacellum S. Albani insistit, mirabundus intuebar, qua ratione operarii, qui ex fossa noviter extruenda terram effodiebant, plurimos sarcophagos lapideos, ex crudo lapide arenoso excavato constantes, oblonge quadratos, ac tabula lapidea, ex simili crudo lapide, tectos, producerent, in quibus sceletra humana adhuc integra cum pauca calcis vivae quantitate et pauxillo pulverulentae terrae conspiciebantur. Observabam etiam plures ejusmodi sarcophagos e lateribus fossae adhuc prominentes, unumque hinc inde super alium positum. Gradum deinde promovebam ad montem ab alio latere

latere urbi imminetentem, quem vocant, den *Hauptstein*; et cum, sub radicem illius montis, forte lapides hinc inde projectos perlustrarem, occurrebant nonnulli ex minimis conchulis univalvibus distincte satis observandis coagmentati: in progressu alios reperiēbam, qui ex conchis majoribus bivalvibus constabant. Cum vero in verticem ad operarios pervenissem, adstupescebam ingentem cumulum ejusmodi lapidum ex minimis conchulis compositorum, e terra modo effossum, pariter ac acervum maximum conchularum exilium, quae loco arenae cum calce viva, pro caemento murali, permiscendae operariis inserviebat. Ingens totius cacuminis moles ex conchis illis compacta videbatur. Cum postea, microscopiorum accuratiorum adjumento arenam illam perlustrarem, nil fere nisi conchulae et frustra conchularum matris instar perlarum nitida, occurrebat, quibus hinc inde lanugo quasi quaedam arenosa adhaerescebat. Omnes illae conchulae in cacumine repertae erant, quantum ego quidem perspicere potui, turbinatae, et ita exiguae ut ex illis, quae prae reliquis in oculos incurrunt 42. ad 60. granum pondere exaequantur: reperiuntur tamen inter illas innumerae multo minores, minimae.

Durae satis sunt texturae et minus longe, quam adhaerescens lutosa substantia, friabiles.

Cum aceto astutum ebulliebant,

Cum spiritu vitrioli multo magis,

Cum spiritu nitri vero maxime.

Adhaerens arenosa lanugo confestim soluta erat, ad conchas vero et frustra conchularum solvenda aliquantum temporis requirebatur.

Solutio cum spiritu vitrioli facta post elapsas 15. horas strepitum adhuc notabilem auribus offerebat, quod et Excell. Camerarius observaverat.

Sub solutione cum spiritu nitri fumi flavescētes exsurgēbant, et massa soluta ad flavedinem vergebat, dum massa cum spirit. vitriol. soluta plane albicaret.

Causam sane non quaesivit, sed invenit candidissimus Hector noster, quamobrem ad originem harum conchularum paulo penitus pervestigandam curiosos invitaret. Neque ego, ut ingenue fatear, invenire hic possum, quod ex omni parte mihi satisfaciat. Genitas illas hic fuisse tanta in copia ex certis seminibus, eo difficilius adducor, ut credam, quo pluribus vexatissimis dubiis, sententia de seminibus mineralium, plantarum animaliumve seminibus similibus ab illustr. Tournefortio speciatim proposita impedita est. Deinde redit quaestio, quis semina illa hic coacervaverit? Si quis regereret, unam conchulam ex alia continuo genitam, donec ita multiplicatae fuerint: superest tamen quaestio, cur hoc praecise in loco, et non ubique fere, ubi conchulae in terra reperiuntur et sine impedimento propagantur simili modo, multiplicentur? cur multiplicatio jam cesset? cur ratione magnitudinis nulla amplius augmenta capiant? Quod si enim adhuc multiplicarentur et crescerent, mons ille brevi temporis spatio ultra modum augetetur. Nec insuper plane habendum existimo, quod doctissimus Conringius urget, *de antiquiss. statu Helmstadii et viciniae*, p. 31. *prudenter naturae rerum*, vel potius summe sapientis Auctoris, qui naturam instituit, *nimum adversari, testas*, in ordine naturae, *producere in nullius animalis testati operculum, sed duntaxat quasi in lulum inanem*. et p. 37. ubi de lignis subterraneis ipsi sermo est: *prudenter rerum naturam non solere corpora condere οὐρανὸν in nullum vitae usum*. In diluvio vel universali vel particulari has conchulas confluxisse, secundum laudati Conringii, Stenonis, Woodwardi, Scheuchzeri, Bayeri mentem et principia, lubentius crediderim: sicuti argumenti illius vim, quod, quae in altissimis montibus reperiuntur, marinorum conchyliorum testae liquido ostendant, mare quondam aquis suis cacumina illa altissima inundasse, olim agnovisse Herodotum, Strabonem, Polybium, Melam, Ovidium, Solinum, Philonem, Plutarchum, Tertullianum, Isidorum, auctor est Conringius. Illud tamen altioris videtur adhuc indaginis, quomodo tot myriades myriadam conchularum, non spar-

sparfarum per montis ambitum, sed ipsam ejus molem formantium incredibilique copia omnem imaginationem fere eludentium, verbis Excell. Camerarii, in unum sic fuerint compulsae? Licet enim et in gravitate horum corpusculorum specifica, et in maris vel in gyrum agitati, vel alia de causa versus unum locum undiquaque confluentis ac innatantia corpuscula eo convehentis motu reperire liceat, quo modum quendam menti sistere possimus, quo fieri illud potuerit: nimia tamen copia non immerito quem suspensum teneat. Ego, quantum speciatim ad hanc arenam attinet, rem in medio, ulteriorique curiosorum penetrationi relinquo.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. Jo. Melchioris Verdries.

De

Vesicatoriorum usu in variolis, et V. S. in morbillis.

CVM sub finem superioris et initium hujus anni variolae magnam, inter infantes imprimis, cum in ipsa urbe nostra, tum in vicinia, stragem ederent atque in iis, qui feliciter adhuc evaserant, notabilissima malignitatis vestigia in oculis et articulis plerumque relinquerent, nihil utile magis deprehendi, quam vesicatoria, in tempore, nuchae, vel pone aures applicita, ita enim et menti suus constabat vigor, medicamenta interna efficacius multo desideratum effectum producebant, excretio promte procedebat, et oculis simul prospiciebatur. Neque enim, nisi paucissimos, qui tamen vel rachitide vel aliis chronicis morbis jam fracti ac debilitati erant, novi, qui, post usum in tempore institutum atque legitimum vesicatoriorum, non neglectis tamen internis remediis, bezoardicis nempe fixis pauxillo myrrhae exaltatis, nitratis, et similibus, succubuerint, aut oculorum etiam vel articularum vitia ceperint.

Diarrhoeam etiam modicam in principio accedentem et ad maturationis usque dies protractam, vel etiam incipiente jam maturatione supervenientem salutarem in plurimis expertus sum.

Caeterum quod ad vesicatoria hic attinet, ratio in promptu est, stimulo enim sic excitata natura, genus nervosum intenditur, tonumque suum, ob sanguinis aestuantis expansionem aliquo modo dejectum, recuperat, quo ipso acrius contra morbum insurgit, et quicquid morbose reperitur promte, excernit. Vnde jamdudum usu medendi eminentes Medici vesicatoriorum usum in variolis, speciatim ubi retrocedentes revocandae sunt, et quidem in brachiis ac femorum parte interiori, inculcarunt. Vid. Borrichius, in *Act. Hafn. vol. III. Observ. XXXVI.* Bohnius, in *Dissert. de variolis An. 1678. habita.* Eum etiam in finem in febribus malignis petechialibus, imprimis quando petechiae evanescent, felici successu in usum semper a practicis prudentioribus vocari solent.

Par ratio est in Morbillis, in quibus etiam illud, quod experientissimus Sydenhamius *de Morb. acutis S. IV. cap. V.* de venae sectione prudenter instituenda monuit, felicissimo eventu verissimum expertus sum, non quidem in infantulo, sed in foemina partui proxima; quae cum morbillis graviter decumberet, atque iisdem jam undiquaque conspersa, accedente Dyspnoea in magnum vitae discrimen adduceretur, ita quidem ut, oculorum labefacto vigore, vocis etiam usus jam interciperetur, clar. Dn. Collega, D. Hensingius, *Prof. Medic. extraordin.* mecum e vestigio consilium cepit, atque venam aperiri curavit, qua aperta liberius respirabat, vocis usus redibat, et morbilli confertim efflorescebant, tanto cum successu, ut paulo post his non solum, sed et puerperio feliciter defungeretur.

OBSERVATIO XC.

Dn. D. Jo. Melchioris Verdries.

Juvenis Phthifici Anatome.

Juvenis viginti sex circiter annorum, habitus gracilioris, natu-
raeque debilioris, ad animi deliquia pronus: caeterum utcum-
que bene valens, in patria primum, deinde in extranea quadam
Academia studio medico cum insigni fervore ac solitudine in-
cumbens, nec forsan diaetam, quam natura ipsius requirebat,
accurate satis observans, pectoris angustias et respirationem diffi-
ciliorem cum tussi molesta ac debilitate insigni inopinato experit-
ur, obrepente subinde lipothymia totiusque corporis habitu
conflaccescente. Hisce malis per quatuor fere menses dive-
xatus, de consilio excellentissimorum Praeceptorum suorum,
Professorum celeberrimorum, aëris mutationem ipsi profutu-
ram sperantium, in patriam redit, melius aliquantum jam ha-
bens, anhelus tamen adhuc, tussiculofus, marcidus ac valde de-
bilis, manifesta que phthisis pulmonalis signa ostendens. Patriae
redditus optima quaeque sperabat, confusus, fore ut in aëre
consueto, patrio, convenientium remediorum usu convalesce-
ret, inprimis cum non tam phthisin, quam alium insultum
quendam cachecticum hoc esse mali genus, credere mallet. In
hac spe eo magis erigebatur, cum paulo post pectoris angustiae
et molestissima tussis haud parum remitterent. Recrudescere
tamen saepissime malum et aeger, nil obstante optimorum re-
mediorum usu, magis atque magis contabescebat, vires fatisce-
bant, et quicquid spei liberior respiratio ostendebat, illud appeti-
tus tandem dejectio, virium prostratio et accedens diarrhoea
colliquativa rescindebant. Neque tamen rebus sic stantibus
Medici ipsi persuadere poterant, phthisi eundem laborare: quin
potius credere malebat, quod animus exoptabat. Donec sex
circiter ante obitum hebdomadis magnam quantitatem sangui-
nis

nis purulenti tussi rejiceret. Hoc quum fidem faceret dictis Medicorum; reperiebantur tamen, qui clam et ipsi aegro et confanguineis meliora persuadere et sanitatem promittere sustinerent, nil tabem consummatam, nil faciem fere Hippocraticam, nil diarrhoeam colliquativam similiaque pessima indicia quicquam morati. Jam ab aliquo tempore omnia vomitu rejiciebat; praesertim quando vini quid saltem degustaret, vomitus ingruerat. In dextro pectoris latere dolorem obtusum diu se sensisse et hunc jam exacerbatum querebatur: Oesophagum quasi oclusum esse et in eo tumorem haerere in apostema transfigurum ingeminabat. Satis tamen libere jam respirabat. Tandem cum quatuor vel quinque menses supra annum cum morbo hoc conflictatus fuisset, inter spem reconvalescentiae semel conceptam et firmiter retentam placide obdormivit.

Quum copia mihi facta fuisset corpus secandi et in morbi sedem inquirendi, primo

In exteriori habitu nil nisi cutim et ossa conspiciere dabatur. Cum pectus aperiremus, in dextro latere nullam cavitatem detegere licuit. Dexter enim pulmonum lobus totus infarctus, scirrhusus, pluribus hinc inde tumidis ulceribus notabilem puris copiam fundentibus scatens, undiquaque pleurae, mediastino, diaphragmati firmissime cohaerebat, ut non nisi magna vi divelli posset.

In sinistra pectoris cavitate omnia naturali modo constituta esse primo intuitu videbantur. Sinister pulmonum lobus collapsus et primo aspectu illaesus apparebat; nisi quod lividus plus minus videretur. Quum vero manibus eundem contrectarem, statim scirrhosos quoque nodos atque tumores plurimos deprehendebam, qui cum cultro dissecarentur, partim scirrhos, partim ulcuscula puris plena referebant.

Cor ultra modum erat flaccidum atque instar aliorum musculorum extenuatum.

Glandula, Thymus dicta, pugni magnitudinem exaequabat

tota steatomatosa; quae sine dubio molestiam in oesophago produxerat.

Ventriculi membranae insigniter erant attenuatae, ita quidem, ut quum manibus eundem contrectarem, facillime texturam perfringerem, et sine negotio membranas, mollietate tantum non diffluentes in lacinias diducerem.

In reliquis visceribus nulla sensibilis labes observari poterat. In Abdominis cavitate modica quantitas aquae flavescens reperiebatur, quod in ejusmodi defunctis non insolens est.

(Gissa Augustam Vind. d. 10. August.

An. 1718. missae.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Tumor Hepatis cystico-ichorosus; et totius abdominis hydropticus, cum calculo Renem dextrum ejusque ureterem obstruente.

CL. Sexagenarius sanguineo - cholericus, senior hic Linconum, post gravem, haud diu ante, lapsum cum equo, successive patitur tensivum, rodentem et punctorium subinde dolorem in regione dorsi et hypochondrii dextri cum tumore duro et inaequali in media hepatis gibbi parte, basi tamen lata circumscripto et singulatim, protuberante magis, ad 2. autem pugnorum magnitudinem tandem aucto et excrecente, cui accedit porro intumescencia pedum ac totius abdominis hydroptica cum tussi saepius inani, febreque et emaciatione hectica denique totius corporis superioris. Sub quo rerum statu per aliquod tempus debet. c. Tit. a Dn. D. Michaële Pauli, Medicinae Practico et Academico Naturae Curioso celeberrimo, amico et collega aestimatissimo, convenientibus remediis ipsi prospectum

Obser. v. Acad. N. C. Cent. VIII.

I i i

fuit,

fuit, usque dum d. 10. Januar. An. 1716. me simul in consilium vocarent. Vbi dein junctim varia adhibuimus aperiencia, diuretica, vulneraria, laxativa, anticachectica et antiphthifica, tam interna, quam externa, cuncta tamen ut plurimum frustranea; septimo autem Junii tandem placida morte extinguitur Aeger. Quo facto per Johannem Guntzelium, Chirurgum apud nos non incelebrem, corpus exanimatum cultro anatomico lustravimus, et deprehendimus

1. Abdomen enormiter tensum ac tumidum una cum scroto, et pedibus, ubi, facta primum incisione ventris sub umbilico, copiosissima et limpidissima mox lymphæ prosiliebat; utpote qua universa abdominis cavitas, una cum scroto in utroque septi ejus latere, immensum quantum repleta erat, quemadmodum et femora pedesque abundantissime inde turgabant.

2. Renis dextri pelvim, a sero non parum extensam, et principium ureteris ejusdem calculus ingens durissimus ex brunno-flavescens, ac figura lambdoidea uncis 2. quasi bifidus et obtusus prorsus obstruebat, pondere postmodum fescunciam cum drachmis duabus æquans (s. $3\frac{1}{2}$ Loth.)

3. Hepar pallidum valde et excessive magnum, ita ut ad extremitatem fere sinistri etiam hypochondrii pertingeret, in summitate quoad universam ferme circumferentiam tunica sua adnatum arctissime erat hypochondrio dextro potissimum ejusque costis spuris, de caetero autem in medio dextri ejus lateris gibbi instar tuberis maxime elevatum, quem tumorem autem singulariter, basi tamen lata, circumscriptum postquam cultro aperuimus, cystidem vel capsulam in eo deprehendimus excavatam duos pugnos magnam et amplam, columnis aliquibus carneo-fibrosis hinc inde interstinctam et suffultam quasi intus, de reliquo autem sero ichoroso liquido et copiosissimo refertam, nisi quod in fundo illius instar gelatinae purulentæ spissesceret et albesceret nonnihil, parietibusque et columnis prædictis valde agglucimaretur.

4. Lien erat magnus, pallidus, et adeo mollis, ut digitis vel leviter tactus aut pressus, hinc inde prorsus quasi discederet ac difflueret (sive in *Stücke* zerfuhr.)

5. Thorace vero dissecto pulmones vidimus muco spisso ex albo-flavescente ac purulento quasi hinc inde repletos et turgidos.

Ex quibus praemissis facile judicare licet, per lapsum gravem cum equo jacta procul dubio fuisse primum fundamenta complicatorum hujusmodi affectuum calculoso-hydropico- et purulento-phthisicorum, dum hepar et ren dexter inprimis sic valde fuerunt concussa et compressa, ut lympham aliquomodo cruenta, ac serum deinde in illis facile stagnerent, et prima purulesceret sensim, alterum vero contenta sua gravia, viscida et arenoso-sabulosa successive ad fundum magis demitteret et conglutina-ret in calculum solidum tandem et satis ingentem, unde ren intumefactus valde, concavam hepatis partem lymphamque sic ibi stagnantem in majores semper angustias et retrocessum quasi ad convexam hepatis substantiam adegit, quae hinc fibris ejus partim in columnas quasi magis extensis, partim disruptis, diffluentibus et excavatis, in loco plagae sive lapsus procul dubio singulatim intumuit et capsulam vel sacculum ichorosum superius descriptum formavit. Ex lymphaticis vero aliquibus tandem ruptis, et sero a renibus non sufficienter secreto excretoque, hinc autem in vasis arteriosis potissimum magis coërcito, coacervato, et extravasato denique ex osculis eorum extremis, hydrops reliquus totius abdominis et trunci inferioris quomodo fuerit generatus, facile cuivis obvium esse potest, nec non quomodo lien, tam diu in aqua falsa hydropica totius abdominis maceratus, adeo fuerit emollitus et extensus, ut ad tactum levem inde dissociaretur vel difflueret quasi. Lympham autem nutritivam fere omni in aqualiculum tandem secedente et collecta, a residua ipsius portione pauca, spissa, acri, impura et purulenta maximam partem, pulmones non nisi in-

vilitari, erodi et suppurari, truncusque corporis superior febre hectica et phthisi sensim consumi ac contabescere potuit.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Affectus febrilis et convulsivus Proteiformis.

G. G. Stannarii filius, undecim annos natus, ingenii alacris, temperamenti sanguineo. biliosi et habitus corporis tenerioris ac macilenti, ex rubro-flavo. pallidiusculi magis, postquam sexto Augusti die An. 1717. ruri avidius paulo comederat cucumeres imprimis et mora rubi arvensis, quae *Kraß-Beeren* vocant nostrates, imo frigidam desuper hauserat, posteaque progressu domum concitatiores corpus defatigaverat, ira insuper valde inflammatus, eadem adhuc vespera corripitur horrore et aestu febrili succedentibus invicem, una cum fluxu alvi admodum torminoso. Quae mala alternis dein diebus assidue redeunt cum typo febris tertianae, cui tamen, post accessum mulieris cujusdam ipsi exosae offensaeque ab illo, et imaginacionem hinc firmam acicularum pungentium, loco vindiciarum mediante stanno caldario (*Bettwärmer*) ab ipsa allato, lecto ejus immissarum, somniumque mox horridum desuper nocte insequente de Melandro quodam terribili ipsi apparente, die hanc excipiente, 14. Augusti scilicet, cum praesensu quasi acicularum praedictarum punctorio in hypochondrio et inguine sinistro. (etiam subsequenter paroxysmis semper fere observabili) accedunt una cum deliriis quibusdam motus convulsivi vehementes cum artuum violentissimis agitationibus modo sursum, modo deorsum, et brachii potissimum sinistri versus pectus, utpote quod continue ac vehementer illo percutiebat. Recurrebant autem et hi motus pariter alternis primum diebus, postmodum autem vagabunde, et quidem frequentissime, quotidie repetebant, magis magisque semper exacerbati phasibus variis

et novis subinde, ita ut cum oris clausura firmissima, crepituque interdum vertebrarum colli notabili, corpus totum opistotono arcus instar retrorsum flecteretur, modo emprostotono iterum antrorsum curvaretur, nunc in altum totus puer quasi elevaretur, mox parietes ascendere aut lecto exilire conaretur, nisi vi et manibus adstantium inde cohiberetur; aliis autem vicibus, visu et auditu plane abolitis, enormi ac delirabunda vociferatione ac rotatione linguae, ore aperto, celerrima, frequentissima et anhelosa prorsus cum respiratione, imo cum suffocatione fere imminente, gulaeque conatu quasi vomitorio, sed inani, quem *Göcken* sive *Krecken* communiter vocant, modo cantu vario et gestibus capitis ac manuum festivis plane humilissimisque, subinde etiam digitis organum instar pulsantibus, aut plectrum in pandura hinc inde ducentibus, paroxysmi variarent.

Aliquando etiam sub clara diei luce oculis apertis et vigilantissimis foeminam superius accusatam, quam (utur quoad vitam famamque inculpatam, uti videtur, infontem) pro saga habebat, ipsi apparere indigebat, timoreque ac clamore terribili intimabat; sciscitando ab adstantibus, an non et hi illam in loco digitis ab ipso monstrato sedentem cernerent, quam nemo tamen praesentem advertere potuit. Imo de puncturis quoque artuum ab aciculis quasi, adeo firmiter imaginationi impressis, anxie conquerebatur semper paroxysmis finitis, licet adstantes durantibus convulsivis motibus, firmis manibus ipsum saltem prehenderant compresserantque. Universi autem motus hi anomali interdum maxime ipsum affecerunt, cum nocte ut plurimum remitterent, ut instar summe defatigati suavi somno tunc quasi sepultus decumberet. Hisce sic lusibus, utur satis seriis, integro mensis spatio continuatis, comoedia haec maximam partem finiebatur, ita ut septimanae integrae intervallo surgere iterum et extra lectum degere posset, cum retractione tamen, instabilitate et claudicatione interdum pedis modo dextri modo sinistri (qualem ingenuus sane et generosus medicus Sydenham in analoga aliquomodo chorea S. Viti describit:)

imo cum tremore subinde artuum et stupore seu insensibilitate ad dolorosum etiam alias contactum per *zwischen* sive contorsionem cutis violentam digitis arte compressis et complicatis, iudicioque insuper et memoria tandem valde labefactatis, et impotentia mentis ad animi affectus et cupiditates iramque inprimis cohibendam aut moderandam, maxime residua, ceu ad quam semper pronus valde remansit. Octiduo autem hoc elapso paroxysmi spasmodico-convulsivi nihilominus aliquoties recruduerunt. Tandem denique vero et hoc postscenium finitum, ut per integrum sesquianni decursum a malis praedictis immunis viveret, usque dum post Aequinoctium vernum anni praesentis 1718. ex ira et voracitate insatiabili paroxysmis denuo convulsivis ac febrilibus infestaretur, a quibus tamen assumpto mane laxante blando ac vesperi desuper pulvere absorbente anodyno, infusoque postmodum infra memorando per aliquot dies repetito, brevissimo paucorum dierum intervallo penitus liberatus fuerit, nisi quod 28. Junii post gulositatem nimiam, serio licet a me prohibitam semper, levi et brevi insultu convulsivo iterum prehenderetur, mox tamen pulverum aliquot absorbentium et cinnabarino-salinorum interno, spiritus autem C. C. et sal. Ammon. externo usu per Dei gratiam iterum sublato.

Et haec summaria haecenus morbi ac symptomatum, adeo mirabilium fuerunt; quae curae nunc quoque summaria, quantum potest fieri, brevissimis sequuntur. Sub declinationem scilicet secundi paroxysmi febrilis cum fluore alvi, ad Aegrum hunc demum vocatus, mox propinavi pulverem bezoardicum temperatum ac nitratum, pro sudore spontaneo tunc prosequendo, die autem hunc excipiente extraparoxyzmali ad abstergendas aliquantulum primas vias moderandumque simul fluxum alvi pulv. Rhabarb. Alexandrin. ℞j. sed sine euphoria notabili. Hinc sequente post tertium paroxysmum aurora, ductu quondam praeceptoris summe ingenui fidelissimique, magnifici Bohnii (cujus manus et firmissima principia adhuc dum senex non satis exosculari possum) Disp. inprimis de praematura intermitten-

tium fuga suspecta §. 41. 43. 47. ejusque ac meis rationibus et experientia multiplici fidissima, successuque exoptatissimo, pulverem emetico-laxantem, et quidem Rhabarb. ꝑ. cum ꝑri emet. gr, jꝑ. M. exhibui, pro heterogeneo et peregrino illo molesto sive causa occasionali et proxima simul, ad motus anormales naturae (vel intentioni animae secundum alios) ansam vel stimulum necessario suppeditante, removenda sive fomite morbi sic eradicando, unde §. etiam vomitus et totidem sedes habuit. Cum autem nihilominus paroxysmi praedicti alternis porro diebus constanter redirent, praecintimato pulvere bezoardico-antifebrili, et essent. stomachico-alexipharmaca illos iterum tractavi, usque dum post accessum mulieris supra dictae, ipsi suspectae et exosae, somniumque insequens horridum, ac iram terrore hinc exceptam, 14. Augusti, immediate post haec, illum invaderent deliria quaedam cum motibus supra intimatis convulsivis, maxime variis et atrocibus, ubi dein post clysmata lactea abstergentia et revellentia, sive potius divertentia blande, nonnunquam applicata, adhibui potissimum pulveres antispasmodico-cinnabarinos et salinos, cum sulphure lycopodii interdum remixtos, it. Liq. C. C. succinat. ac essent. rorismar. castoreatam, interpositis etiam subinde alternis vicibus laxantibus blandis et nocte insequente anodynis, liquore puta anodyno Hofmanni, aliisque. Imo ob repetentes pertinaciter paroxysmos convulsivo-febriles, tempore ab illis feriali chin-chinata tandem etiam in usum vocanda fuerunt, non omisissis praeterea variis externis, frictionibus, ligaturis, inunctionibus spinae dorsi &c. it. Emplastro de caranna plantis pedum applicato, nec non venae sectione medianae brachii dextri ad ꝓij, aliquando instituta et post aliquot septimanas semel repetita, ceu a Sydenhamio expertissimo oper. in 8o. edit. Lips. p. 248. 662. 744. in affectu aliquo modo analogo adeo commendata et conducibili deprehensa, Sanguis autem egrediens t. t. rubro obscuri valde erat coloris et, postquam steterat aliquandiu in vase, grumum consimilem exhibebat mediocris consistentiae, multoque sero circumfluum.

Quo emisso paroxysmi praedicti etiam longe mitiores facti rariusque repetierunt. Cum vero insultus febriles plane cessaverant, ad 3. iij. mane et vesperi propinavi infusum Sydenhamii contra choream S. Viti p. 745. Octiduo continuo singulis 8. diebus, uno quidem semper cum vino Canariense, altero autem cum Aq. sive calida instar infusi Theae paratum et parum edulcoratum subinde. Quo facto per integrum etiam octiduum ab 8vo Septembri computando paroxysmus convulsivus prorsus cessavit, ita ut e lecto surrexerit Aeger ac vestibus suis indurus in hypocausto hincinde deambulaverit nonnunquam, cum retractione tamen, instabilitate et claudicatione pedum subinde, tremoreque et stupore artuum, reliquisque symptomatis fusiis supra recensitis. Infuso autem praelaudato exhausto et consumto, ductu celebrati modo Sydenhamii l. c. subjunxi usum potiunculae laxativae ex aq. laxat. Mannager. Vienn. 3j. sal. essential. ꝑri ðβ. syrup. Regii D. Castri (qui ex infuso blande sennato cum manna et saccharo paratur) ac syrup. de cichor. ꝑ. Rhab. aa. ʒij. paratae, ex qua s. etiam sedes blandas cum euphoria habuit. Die tamen post laxans insequente, sub larva debilitatis artuum praedictae, ut anguis in herba, adhuc latentes, insultus antiqui iterum redierunt, et quidem primo spasmodici saltem, sequentibus autem diebus et motus convulsivi atrocissimi, qui tamen, in usum vocatis denuo pulveribus aliisque antispasmodicis supra laudatis, una cum clysmatibus lacteis appropriatis, post Aequinoctium autumnale 24to Septembr. iterum cessarunt feliciter. Interea temporis commendatum a quibusdam remedium aliquod empiricum, ceu quod multis in affectibus consimilibus, reliquis omnibus licet irritis praesentaneum et firmum praestiterit auxilium, decoctum scilicet pulverifatae, ut videbatur, herniariae in vino rubro Budensi styptico blande, mane et vesperi per aliquot dies ad cochlearia 2. vel 3. calide propinatum, cum expectatione semper blandi desuper sudoris. Quod ipsum proinde admisi, cum intentioni sanae rationis et experientiae, Sydenhamii in primis p. 662. l. c. non adeo contrarium videre-

deretur, ad roborandum scilicet iterum tonum nervorum, cerebri et viscerum reliquorum, per tot et tam diuturnos motus convulsivos nimis haecenus relaxatum, nervorumque potissimum coangustandos aliquo modo meatus aut poros, vel principia et orificia, aut involucrorum eorundem a meningibus formatorum interstitia (ab Excell. D. Pauli in annotat. ad Horn. opuscula anatomica p. 159. omnium optime descripta) sic valde extensa et ampliata, ne humores porro admitterent vitiosos, alias praeternaturaliter in illa hinc facilius magis irruentes, illaque comprimentes vel obstruentes & ad varios anomalos motus universum nervorum genus hoc modo irritantes. Usurpato proin aliquandiu hoc decocto longe robustior in artubus factus, immunisque iterum a paroxysmis praedictis per aliquod tempus vixit, usque dum d. 13. Octobris, consueta denuo voracitate et ira praegressa, recidivaret iterum paroxysmus cum spasms potissimum gulae et spontaneo conatu saepe ad vomendum, licet inani, quem *Göffen* vel *Krecken* apud nos vocant, ut superius pluribus jam innui ac descripsi. Quare ob symptoma hoc et conatum naturae indicantem, iramque et gulositatem proxime iterum progressa, ad fomitem recidivae adeo frequentis denuo et funditus sic magis eradicandum et evellendum quasi, ubicunque tandem haereret, licet contra culpandum quorundam morem, existimationem et famam securitatis propriam saluti aegrorum in casu deplorato alias, generoso, licet dubio aliquomodo, remedio quandoque adhuc salvandae, longe praeferentem, consilio tamen doctissimorum et expertissimorum quorundam medicorum rationalium sive dogmaticorum, Freindii potissimum comment. de Febr. p. 157. et Nenteri fundam. medic. p. 258. animum tandem induxi, ut d. 15. Octobr. aegro propinarem ¶ ri emetic. gr. ij. cum pauxillo sacchari mista, unde et 7. vomitus ac 5. sedes maxima cum alleviatione expertus est. Et quamvis postmodum paroxysmus convulsivus per aliquot adhuc reverterit dies, propinato tamen aliquoties iterum decocto praelaudato in vino Budensi, 18vo Octobr. prorsus denique

cessavit, urina etiam citrina, cum salibus in lateribus et fundo vitri secedentibus, iudicium perfectae sanitatis nunc indicante et confirmante satis. Et licet praegresso iterum terroris et irae affectu tertio Novembris immediate sub ingressum novilunii paroxysmus levior iterum concitatus fuerit, perendie tamen exinde remisit prorsus, ut per integram hyemem liber plane ab illo vixerit aeger. Appropinquante demum aequinoctio verno Anni 1718. ductu iterum Sydenhamii p. 745. ad praecavendum stato tempore morbi recursam, d. 19. Martii exhibui pulverem meum salino. laxativum blande, unde sex vicibus alvum purgavit et semel vomuit, nocte autem desuper antispasmodico-anodynum optimo cum successu subjunxi. Sed hoc non obstante, post comestationem iterum copiosam et jurgia desuper cum fratre habita, 29no Martii corripitur iterum insultibus febrilibus et convulsivis, quibus pulveres aliquot absorbentes et antispasmodicos superioribus analogos opposui, 30. Martii tolerabilius habuit, 31mo vero post meridiem horrendi nihilominus accedunt iterum insultus epileptico-spasmodici. Quare insequente hunc primo Aprilis sub diluculum ipsi porrigo Aq. laxat. Vienn. ꝓj. sal. essential. sive arcani ꝑri Sennerti ꝑꝑ. et syruꝑi regii unciam dimidiam. Bihorio hinc elapso, spasmo et stupore quasi correptus, ultra horae spatium instar demostui insensibilis prorsus jacuit, posteaquam vero evigilavit, ter ventrem blande levavit, cum euphoria et cessatione omnimoda affectuum convulsivorum, repetitoque postmodum usuper aliquot dies decocti herniariae in vino rubro Budensi, brevi per Dei gratiam sanitati perfectae restitutus fuit, sine ullo incantationi, a quibusdam accusatae, opposito directe remedio.

Licet autem serio semper monuerim, ut a voracitate et ira sibi temperaret, post ingurgitata tamen saepius nimia edulia, 28vo Junii paroxysmo iterum aliquomodo convulsivo prehenditur, mox tamen cessante iterum, post propinatos ad cruditates digestionis incidendas et abstergendas pulveres aliquot salino-absorbentes et cinnabarinos, naribusque et nuchae exterius appli-

applicato spiritu C. C. Exato, ita ut longo haecenus tempore a morbis huiusmodi immunis plane vixerit. Faxit Deus et in perpetuum! Itaque et hic Hippoeratis prognosticum eventus confirmavit, quod convulsio in febre contingens perniciofa sit, minime vero pueris, juxta Coac. praenot. Q. 3.

Quibus nunc praemissis, facile cuilibet patere potest, post fructus horarios frigidamque desuper haustam, tanquam corruptibilia valde in stomacho et corpore intus calente, insecuto mox motu et ira, sanguinem et corpus universum magis adhuc actuantia et calefacientia, ne dum brevi post accedente adhuc terrore et impressione falsae imaginationis firmissima pertinacissimaque, hincque ortam cacochymiam et inquisitionem nec non irritationem tum primarum primitus viarum, tum et postmodum massae totius sanguineae et inde dependentium fluorum, imo generis hinc inde nervosi et musculosi (absque incantationis, falso a quibusdam incusatae, indiciis fundamentisque sufficientibus, aut necessaria ideo suppositione) natam primo fuisse febrem tertianam cum diarrhoea aliquali, principio quidem simplicem, mox vero duplicem, cum motibus tandem convulsivis proteiformibus prorsus, secundum diversitatem nervorum et musculorum, modo horum, modo aliorum, vel in principio, vel medio, aut extremitatibus hinc infestatorum, et ad contractiones motionesque varias ipsis proprias stimulatorum; quae quidem fusius ac specialius secundum seriem tot phaenomenorum determinare ac deducere vix possibile, ne dum utile aut necessarium adeo videtur, cum sane diversitatem vix faciat medendi, vel ad praxin specialius applicari haud possit, quo omnis tamen respectus theoreticus, ni vanus et ostentatorius saltem sit, tendere ac terminare tandem debet; quoniam si, ut Christianos Medicos decet, fastu nostrum proprio omni seposito, verum ingenue fateri velimus, ob varietatem, ne dicam contrarietatem tantam, vix ullo unquam modo ac conatu tollendam et finiendam, speculationum opinionum et hypothesium secundum tot sensus fere, quot capita hodie ut plurimum praeconcepta-

Kkk 2

rum,

rum, imo et observationum et experientiarum ratione eorundem prorsus remediorum, juvantium alios, aliis vero nocentium, plurimis licet pariter ac iisdem pene circumstantiis praesentibus, cum omnes et singulae in diversis individuis, uti in charta et nostro concipiendi modo, ita ad lectum aegri, nunquam sane occurrant aut coincidere possint, fatius consulciusque forsitan ut plurimum foret (ni empiricorum prorsus nomen hinc metuendum esset, seculo hoc etiam in probabilibus quibusdam vel conjecturalibus saltem adeo nasuto ac sciolo, ut adjective ita loquar, vel certi scio sibi viso, licet in prognosi et praxi, utpote ejus theoriae formatae, si in numerato certoque res ita se haberet, necessario etiam correspondere semper deberet eventus ac successus, nisi in paucissimis forte aliquibus, vix certiori aut efficaciori) fatius hinc dico foret, in casibus practicis potissimum, more hippocratico fere in epidemicis, aliorumque inprimis Magreti, regis Galliae archiatri (nell' observations de medicine et chirurgie faites dans les hopitaux du Roi a Valenciennes) nudam ac simplicem signorum sive laesionum et symptomatum, curaeque sive remediorum adhibitorum, historiam enarrare, sive necessariarum saepe minus rationum et causarum, proximarum potissimum visarum, miscela ac reflexione desuper adjecta, utpote quales verae sive intimiores ac essentialis proprie ut plurimum latent et latebunt forte semper, judicio edecumato excellentissime profundeque docti et expertissimi Freindii in praefat. commentar. suorum de Febribus; liberum deinde potius relinquendo, quam quisque aetiologiam sive reflexionem ac speculationem causalem desuper formare velit, pro nimium firmiter praeconcepta et ineradicabili cujuscunque, etiam minus praeconcepti sibi visi, hypothesi, cum tamen eadem saepe sit res, sed alio concipiendi modo saltem indigitata. Inde enim tot altercationes, contradictiones, fastus et contemptus invicem mutui, imo dissidia et odia saepe plusquam Vatiniiana medicorum, utut de nudis subinde verbis sive lana saepe caprina, si res penitus inspiciatur, optime omnium praeveneri vel evitari, imo eradi-

cari forte penitus possent. Id quod tamen seculo hoc adeo ambitioso, libero et contentioso optandum forte magis, quam sperandum certe videtur.

Hoc ut minimum ex praemissis superius praejudicio minus praecupatis judicare et discere licebit, nil magis hic profuisse et in consimilibus forte affectibus profuturum esse, quam moderationem et congruitatem in cibo et potu, mentemque pacatam, una cum, radicem morbi adaequate sive omnium optime et constantissime tollentibus, emeticis et blande laxantibus tum internis, tum externis, clysmatibus inprimis, absorbentibus praeterea cum appropriatis roborantibus sive blande adstringentibus nervinis, ac anodynis blandeque inspissantibus tandem subjunctis aut cum judicio interpolatis subinde, neque prorsus hinc cum quibusdam hodie damnandis, uti pagina ultima *Ideae meae agendorum* apud *Aegros pluribus* docui, cum sanguis inprimis non, uti aqua in machina mere hydraulico-pneumatica, consistentia prorsus tenui, fluida et aquea, sed mediocriter spissa, cohaesiva et concretiva, sive nutritiva et vitali esse debeat, ob varia etiam fluida p. m. spissa inde secernenda.

Contraria autem praclaudentis e contrario magis quoque nocitura, aut minus profutura vel effectura esse, cuilibet facile quoque patebit.

Pariles vel analogos ex parte in aliquibus morbos, quam aliis subinde ex causis, legere qui desiderat, adeat *Epiphani. Ferdinandi Histor. Medic. inprimis de Tarantulis, Sydenham. de Chorea S. Viti, Oper. p. 661. 743. ut et Wedel. Dissert. de eadem Chorea, nec non historiam consimilium fere affectuum germanice conscriptam sub titulo: Trauriges Tage, Register derer zu Annaberg An. 1713. sich zugetragenen Begebenheiten mit unterschiedenen Kranken / cum doctissimis judiciis desuper Sinceri Philaethae in seinem sentiment über solche / et D. Dris G. A. Zeidleri in seinem Historischen Sendschreiben / und höchst soliden Erleuterung darüber.*

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Tumor Chronicus malae sinistrae, instar Epulidis inter nasum et oculum, sola compressione cum Osse quodam rotundo feliciter sanatus.

M. S. Pannificis hic uxor, aetatis 40. annorum, biennii febre spatio laborabat, instar epulidis, tumore quodam duro, hinc inde mobili, magnitudinis ovi columbini, in mala sinistra superius inter nasum et oculum, tam extus, quam intus intra buccam et os maxillae superioris prominente, sine ullo tamen dolore notabili, nisi aliquantulum tenso. Variis hinc utitur remediis discutientibus, imprimis externis, unguentis et sacculis, frustaneis tamen omnibus iisdem. Tandem nescio cujus ex consilio d. 7. Septembr. An. 1716. exterius cum osse quodam vitulino rotundo fortiter comprimit illum tumorem, hincque feliciter in interiori malae parte disrumpitur, cum effluxu inde per os et nasum sinistri lateris copioso lymphae sanguini mistae, tumorisque hinc totali et perpetua huc usque evanescencia, imprimis cum brevi post dens molaris cariosus superioris maxillae istius lateris fuerit evulsus, ex cujus fundo et circumferentia postmodum de novo materia ichorosa quasi effluxit, et sic malum ex voto radicitus sublatum fuit.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Empyema pectoris incisione feliciter sanatum.

C. P. Tornatoris filius, aetatis 13. annorum, temperamenti sanguineo-lactei quasi; postquam 14. diebus febre pleuristica et peripneumonica decubuerat, cum aestu et tussi in-

gen-

gente, dolore admodum punctorio in summitate pectoris sinistra, ruboreque malae illius lateris, imo deliriis subinde intermistis; et convenientibus huic malo remediis prospectum ipsi fuerat; 14to morbi die, qui erat 12mus julii anni currentis 1718. per sputum foetidum purulentum et abscessum in pectore et pleura tandem, cum Apyrexia maximam partem, judicabatur, ita ut tumor lateris illius successive apparuerit non longe a clavicula sinistra intra costam 2. et 3am exterius etiam protuberans instar sacculi turgidi, cum murmure ad compressionem et fluctuationis ibidem sensu in pectore. E quibus signis cum empyema subtus latere, nullum amplius esset dubium, postquam haecenus, cataplasmata varia emollientia frustra fuerint applicata, diu gratis tentata persuasione parentum, consensu tandem eorum quasi extorto, 28vo Julii per chirurgum civitatis nostrae ordinarium, senioremq; simul ordinis eorundem, Ehrenfried. Fellnerum, sacculum praedictum extra costas prominentem, in apice aliquomodo aperiri curavi, ita ut cutem solum prius incideret, sub qua pleura, materia quadam turgida, manifeste apparebat, quam proin etiam lancetta debitis cautelis cum pertunderet, ichor mox foetidissimus copiose erupit et effluxit ad ℥ ij. praeter propter, qualis etiam sputo per os saepius reddebatur, insuperque stylo in cavitationem pectoris satis profunde penetrare potuimus. Quo facto turunda cum unguento digestivo illita et operculo emplastri saturnini vulnus decenti modo claudebatur; bisque per diem postea semper deligabatur, situ tunc corporis, pectorisque inprimis, prono facto, ut materia ichorosa eximo pectoris tanto promptius effluere posset, quod ea etiam ut plurimum quantitate factum, quam modo intima-
vimus. Pro absterfione vero et depuratione pectoris a materia hac putrida sub quacunque deligatione tepide iniecimus vulneri decoctum purificans et balsamicum ex herbis amaricantibus absinthii, scordii et centaur. min. mixtum, cum terebinthina in vitello ovi soluta, melle rosato, ess. myrrhae camphorata et Elixirio vitae balsamico Overkampii, quod aeger optime perferre-
bat,

bat, ejusque saporem et odorem ejecta postmodum cum cussi purulenta illi per os etiam exacte referebant. Interim tribus vicibus per diem interne propinavi quotidie decoctum vulnerarium et pectorale, instillatis semper 15 guttulis misturae sequentis e balsam. sulphur. terebinthinato, Essentia Myrrhae ꝑ̄sar. et tinctura balsami peruviani aa M.

Cum denique d. 2. Augusti materia purulenta magis spissa et cocta appareret, imo successive per vulnus nil amplius emanaret, quam sola injectio balsamica immissa, et hujus injectionem postea prorsus intermisimus, vulnusque successive sic consolidavimus. Quoniam autem pedes postmodum seroso-oedematoso tumore afficerentur, decoct. lignor. et rad. 5. aperit. major. cum guttulis supra dictis, ad diaphoresin simul ac diuresin promovendam per octiduum continuavi, tandemque potiunculam blande laxantem aliquoties repetii, usque dum sub finem Augusti per D. G. Aeger nunc perfectae sanitati restitutus et a symptomatis praedictis cussis etc. plene liberatus sit; quod quidem rarum, pariter ac exemplum parallelum a Bartholin. c. 2. Ep. 85. adductum.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Vulnus globulo sclopeti plumbeo narium summitati insiditum, ultra cranium profundius penetrans, globulo licet non extracto feliciter sanatum.

A. C. 1703. Mart. d. 27. pomeridie brevi post sonum horae tertiae, in Pomoerio Vratislav. Michaëli Galscher, custodi et hortulano vallorum ibidem, aetatis praeter propter 45. annorum, cominus e sclopeto globulo plumbeo aliquot passus retro metam rotundam ex asseribus ligneis formatam, (hinter der Schieß-Scheibe) postquam hanc transfoderat, impetusque ejus maximam partem fractus, vulnus figurae rotundi-

sculac

sculae inflicto in summitate naris sinistrae, ita ut globulus ibidem prope canthum oculi majorem penetraverit per summitatem ossis maxillae superioris et per spatium sive interstitium sub processu laterali sellae Turcicae a reliquo osse cuneiformi nonnihil distante, subque Meninges et cerebrum dein deflexus in sinum amplum et profundum, quem os praedictum cuneiforme cum eminentibus introrsum processibus ossis petrosi ibidem format, descenderit ac sine insigni molestia et symptomatibus quietus ibidem posthac haeserit remanseritque; quantum scilicet exploratione cauta cum stylo digiti longitudine in foramen vulneris penetrante, iudicioque caetera sano deprehendere licuit. Statim ac vero laesio haec facta, globulo tactus instar semi-mortui mox concidit, multumque sanguinis per vulnus et nares effudit, analepticisque relictus, a Friderico Böhmiō, seniore chirurgorum et balnearum deinde decenter deligatus debitoque modo tractatus fuit: partim fortibus cephalico-nervinis, partim etiam aliis congruis topicis, ac balsamo inprimis Peruviano mediantibus filamentis conserptis ac convolutis vulnere profundo calide saepius immisso, et postquam illud legitime mundificatum, ossiculaque sive fragmenta eorum aliquot, a globulo contundente ac perforante diffracta, successive tum mediante suppuratione abscesserint, tum volsella fuerint exempta, internisque etiam praecipitantibus, vulnerariis et cephalicis balsamico-nervinis laesioni huic ac inde ortae febris symptomatae, aliisque, utut levioribus accidentibus, a me prospectum, vulnus, spatio 4. septimanarum exacto, tandem feliciter consolidatum, sine ulla hinc labe vel oculo, vel cerebro relicta, globulo quamvis intus in praedicta concavitate sive sinu ossis sphaenoidis inferiore et interiore sub cerebro sine ulla hujus offensa, quantum iudicare licuit, permanente, utpote exempto; ob cerebrum adjacens molle, impossibili, ita ut t. t. vulneratus ferme annos adhuc 15. posthac salvus et incolumis usque ad praesentem 1718. annum superstes vixerit, quo ipso senex 60. pene annorum placide extinctus est. Morte autem ejus studio nobis tunc occultata, ne cultro anatomico, adeo

omnibus hic ut plurimum invisio, ipsum ob globulum intus procul dubio adhuc latentem lustraremus. Parallelum tamen huic aliquomodo casum lege sis in Act. Erud. Lips. Latin. Anno 1718. p. 14. de globulo plumbeo per aliquot annos sine incommodo aut perceptione in cerebro Ducis cujusdam bellici haerente.

(*Vratislavia Augustam Vind. d. 24. Sept.
An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XCVI.

Dn. Lic. Rosini Lentilii.

De Ostreis quaedam.

Nemo, nisi valde stupidus, aut saltem rerum humanarum incuriosus, *Ecclesiastici* axioma facile in dubium vocaverit, quod habetur in ejus cap. XXVI. 28. XXVII. 1. 2. 3. *Mercator vix evitabit delictum, et caupo culpa non vacaverit. Multi peccaverunt propter inopiam, et qui quaerit divitias, oculum suum avertit. Ut fixus inter compages lapidum paxillus: ita peccatum inter venditorem urget et emptorem.* Germanica veritas longe significantius has veritates eloquitur. Integri nunc prostant libelli, quibus indicantur mercium variarum iniquissima adulteria, sic, ut fraudibus hisce detegendis vel Argus quidam non satis sit oculatus. Quum An. 1713. *Hagae Comitum* appulsem, paucis ante septimanis magni cujusdam principis legatus aliquot sui similes utriusque sexus ad lautiores coenam invitaverat. Apposita fuerunt, ne gulae quidquam deesset, *Ostrea*, quae ex *Anglicano* litore asportata credebantur, reliquis *ostrearum* speciebus minora, colore viridiuscula, et prae aliis expetita, quae colorem *Batavis* appellantur *Groenpatjes*. Omnes illi, qui de his comedebant, sine mora pessime habebant, anxietates patiebantur, enormiter vomebant, sibi que vix restituebantur. Compertum postea nebulonem quandam avarum, *ostrearum* venditorem, *ostrea* vulgaria nondum adulta

viridi

viridi aeris tinxisse, ut scilicet haberentur pro genuinis illis ostreis anglicis viridiusculis. Legatus, cui tale quid acciderat, Sereniss. Principem nostrum a comestione ostrearum ante tempus hybernium, ubi jam gelu est maximum, serio dehortabatur. Tunc enim temporis ostrea genuina demum Hollandis advehuntur, ut tuto comedi possint. Sub poena quidem capitali istud mangonii prohibitum est, non tamen desunt, qui tantum crimen perpetrare audent, lucrum suum potius habentes, quam proximi salutem.

SCHOLIUM.

Nobiscum aliquando Hagae Comitum praeus est Vir Nobilis, ubi sermo de Ostreis incidebat; ipse negabat ea generari in mari Hollandico, sed ex litore Anglico per nautas Selandos asportari granula testacea ad instar arenae, quae vocentur semen ostrearum. In dicta Selandia immergi limo in casulis quibusdam parvis in hunc finem extructis; ibi sensim incrementum sumere, ut vescae fiant. Alius praefens, omnium ajebat plurima nutriri Middelburgi, Selandiae metropoli, et in confinibus; generari quoque et capi in Holsatia. Eadem ratione saginari ostrea veneta, majora quidem illis belgicis et anglicis, quibus tamen suavitate multum cedant. Idem de venetis confirmat *Misson Voyag. d' Ital.* Tom. I. p. 165. qui addit, quod ea infalubria censeantur, nec ab exteris tanta, quanta alibi prognata, copia manducari.

In Bosphoro Thracico frequens olim quoque fuit ostrearum piscatura, et quidem ad locum inde Ostreoden dictum ad maris vadum. Disperguntur et disseminantur quotannis in hoc vado ostrea integra, non, ut alii falso tradunt, in frusta discerpta. Est autem locus optimus in suburbano litore Galatae prope Constantinopolim, etiamnum albo fere colore tincto ab Ostrearum ibi sponte provenientium insigni copia. Non enim hic per sementem propagantur, uti, modo supra dicto, circa pro-

montorium *Metopicum*. Hoc ex *Gyllii Tract. de Bosphoro Thracico Bandurium Imper. Orient. Vol. I. p. III. p. 283.* quem *Bandurium*, patria *Ragusanum*, Virum doctissimum, *Lutetiae* vidimus in Monasterio seu Abbacia *Benedictinorum*, quae vocatur *S. Germani in pratis*. Nunc dignus est successor celeberrimi olim magni Ducis *Hetruriae* Bibliothecarii, *Ant. Magliabecchii*.

Repetit porro *Bandurium* ille *ostrearum* in dictis locis productionem sequenti modo: Posteaquam Graeci, a piscibus, quippe sanguine praeditis tempore jejunii abstinent, ostrea, sanguine, secundum ipsos, carentia surrogarunt: Naves ostreis repletas ad loca maritima urbi propinquiora advehunt, eaque palatum ministerio in mare projiciunt integra, non, ut mendaces quidam monstrorum narrationum fictores in *Italia* disseminaverant, in frustra conscissa. Vnde quotannis *ostrearum* est maximus proventus. Nuspiam autem circa *Byzantium* ostrea capiuntur gustu suaviora, quam circa insulam, *Oxya* dictam, *ib. p. 340.* *Ostrearum* autem excellentiam tanta multitudo *Constantinopoli* capitur, ut tot dierum jejuniis, quibus Graeci a piscibus ob sanguinem abstinent, abunde sufficiat; quotidie nempe in foris piscariis multa navigia, non nisi *ostreis* onerata, visuntur. *id. p. 346.*

Apicius, qui de *re culinaria* scripsit, Imperatori *TRAIANO* ex *Italia* in *Persiam* transmisit *ostrea* acque recentia, ac primo die, quo ex *Italia* abierant. Didicerat vero methodum ea servandi, quam sibi secretam retinuit. Ex Auctore *des causes de la corruption du goût, Journ. liter. d' Hollande Tom. VII. Part. II. p. 332.*

Venerandus senex *Leuvenboekius* Observationum suarum microscopicarum benigne participem me faciens, d. 9. Jan. 1714. *Delphis* inter alia mihi monstravit *ostrea* nondum nata cum suis conchis, per quas, adhuc pellucentes, conspici dabantur animalcula, quantitate circiter lentis minoris, una cum suis conchis. Dicebat vir optimus centuplo majora exhiberi a suo micro-

microscopio, quam quidem per se sint, velut etiam nudo oculo videri non poterant. Hoc phaenomenum valde dubium reddit opinionem illorum, qui conchas ab animalculorum succo viscido demum oriri credunt: cum potius conchae animalibus connasci, et cum his sensim augeri videantur. Sententiam, quae conchas ex viscido demum animalis humore per transpirationem exhalante vult generari, operose sustinet *Reaumur* *Histoir. de l' Acad. royal des scienc. Ann. 1709. p. m. 21. et dans les memoires p. 475. f.* Sunt, qui *ostrea* inter *Zoophyta* numerare sunt ausi, de quibus vid. *Andry Trait. des alim. de Carém. part. I. p. m. 335.* Occasionem dedisse credit *Andry* (quem *Lutetiae* Fautorem nostrum comperimus) admirabilem modum *ostrea* per sementem, quo de jam supra, producendi, quem et *Chinensibus* esse familiarem tradit. Quemadmodum vero haec res nil habet difficultatis, ubi *ostrea*, quod etiam in *Selandia* fieri supra dictum, minutissima, ceu semina sparguntur, ita ex iisdem conquassatis nova procreari fidem superat. Idem *Andry* notat, in *Antillis* reperiri arbores adeo *ostreis* onustas, ut inde rami frangantur, quod itidem *Dn. Childereus* in libro *des merveilles d' Angleterre* prope *Pleimutbiam* fieri asserat. Verisimiliter *Andry* concludit vi fluctuum marinorum semina vel ova potius *ostrearum* projecta ramis arborum adhaerere, ibique vel excludi vel augeri. Quis autem *Plinio* veteribusque aliis credat, *sexum non esse ostreis*, eaque generari solummodo ex putredine materiae cujusdam coenosae, vel spumae marinae, quae affigitur navibus. vid. *Lemery trait. des alim. Part. II. c. 77. p. 440.* *Verulamius* ajunt, inquit, *ostrea colchestrana* puteis imposita, reciproco maris aestu prolui solitis, ne tamen dulcis aqua desit, quae refugo mari ea ingrediatur, sic magis pinguescere ac crescere. *Silv. Silv. Cent. VIII. experiment. 703.*

Pauca quoque dicamus de alimento, quod *ostrea* praebent. Laudantur ab his, culpantur ab illis. Id tamen certissimum, genus humanum eis commode carere posse. Animal est aspectu

et horridum et nauseosum, sive id spectes in sua concha clausuram sive apertum, ut audax fuisse credi queat, qui primum ea labris admovit. Nisi luxus jam antiquorum hujus cibi fuit inventor, penuriam aliquos, experiundi, num famen hoc edulio sedare queant, ad ejus comestionem impulisse crediderim, qui, nescio quid ibi jucundi sibi invenire visi, aliis hoc cibi genus laudarunt, qui, quod antea necessitatis erat, in luxum verterunt. Idem cum testaceis aliis evenisse puto. Quidquid sit, diu sane jam est, quod ciborum horumque lautiorum, catalogo inseri meruerint, cum primis a Graecis horumque luxus imitatoribus, *Romanis*, qua de re vid. *Plinius, Cicero, Seneca Athenaeus*, alii, quos collegit *Nonnius de re cibaria. Lib. III, cap. 37. Sebiz. de aliment. facult. lib. III, p. m. 1036, Aldrovand. Lib. III de Testac. cap. 66.* Ut vero, quae ad mensas vocantur, reliqua ferme omnia inter se tum forma, tum qualitate varie differunt; ita et *ostreorum* est insignis non minus varietas et selectus. Apud veteres *Cyzizenis* primae deferbantur, ceu, quae majores *Lucrinis*, dulciores *Britannis*, suaviores *Medulis*, acriores *Lepticis*, pleniores *Lucensibus*, sicciores *Coryphantenis*, teneriores *Istricis*, candidiores *Lirceiensibus* habebantur. Habes hic ex *Plinio Lib. XXXII. cap. 6.* quasi in compendio omne *ostreorum* genus illi seculo famigeratum. Graeci *Abydenis* praecipuam tribuerunt nobilitatem, uti ex *Clemente Alexandrino, Ennio et Archestrato Nonnius l. c.* Romani *Lucrinis*, uti idem ex *Petronio et Martiali. Moderni Britannica* plerumque reliquis, puta *Gallicis, Italicis, Germanicis*, praeferunt. Sed et ipso colore variant, quippe, in mari Hispanico *inveniuntur* rubentia, alibi et carne et testa nigra; In *Anglia*, ut supra dictum, *viridescentia*, qualia prae aliis sunt *Colchestrina*. vid. *Mund. Biochreietol. p. m. 286. et Lemeroy l. cit.* In *Scotia* maxima quoque reperiri et suavia testatur *Sibbald. prodr. Hist. nat. Scot. p. II. L. III. cap. XII. p. m. 27.* Eliguntur recentia, pingua, mediocriter magna, tenera, humida, capta circa rivos mari proximos: contemnuntur vetusta, semiputrida, qualia ad nos in superiorem Germaniam advehuntur,

tur, ita, ut sapore recenti vix ulla haberi queant, dura, amara, verminosa etc. vid. *Lemer. loc. cit.* Optima autem perhibentur verno tempore et ineunte aestate, tunc enim, teste *Xenocrate*, crassescunt, expleta albo humore lacteo. *Nonnius* l. c. Secundum *Lemery* continent multum olei, phlegmatis et salis essentialis. In horum facultatibus describendis, uti fere in aliis solet, ita hic quoque peccatur in excessu ac defectu. Quis enim *Plinio* L. XXXII. cap. 6. dicenti, non posse videri satis dictum esse de *Ostreis*, cum palma mensarum diu jam ipsis tribuatur etc. quis, inquam, illi adstipuletur? Sed et *Seneca* nimium ea damnat, dum ait: quid illa *Ostrea*, inertissimam carnem, coeno saginariam, nihil existimas limosae gravitatis inferre? apud *Nonn.* Medio modo, uti alibi fere semper, ita hic quoque plerique modernorum recte incedunt. Incolarum in *Belgio*, aliisque locis maritimis myriadibus, qui *ostrea*, viva quoque et cruda, innumerable numero devorant, refelluntur illi, qui tantum non delectariam illis vim tribuunt. Olim cocta crudis multum anteferebantur, hodie contrarium ubivis obtinet. Plurimos ipse quereutes audivi, ab *ostreis* coctis aut assis longe magis, quam a crudis, stomachum gravari. Ajunt ipsis *ostreis* vivis adesse muriam quandam svavem, quae ea efficiant concoctu faciliora, condimenti ad instar inserviant, appetitum, ad comedendum non tantum, verum ad venereos quoque complexus incendunt. Videantur plerique auctores moderni a nobis citati. Verum et hoc mihi apud *Batavos* dictum: *Cervisiam longe melius eorum coctionem juvare, quam vinum*; hoc enim *ostreorum* carnem compactiorem, adeoque digestu difficiliorem reddere. Credendum experientiae, cum ratio non abludat. Ego semper ea sum averfatus, cum primis autem viva, quod contra naturam mihi videretur vesci vivis animalibus: hinc expertus loqui non possum. Memorabilis plane est *Riedlini* nostri observatio *Lin. Med. Ann. l. p. 236.* Comederat aliquando quidam *ostreas*, non, tamen admodum recentes, adeoque non sine nausea, cui quidem statim potu vini generosioris succurrere, quamvis frustra,

„tentavit : non solum enim inde appetitus magis prosterneba-
 „tur, sed et lassitudo omnium membrorum et quaedam incon-
 „sueti anxietas subsequiebantur, ac per tredecim dies malum ita
 „crevit, ut jam in lecto se detinere cogeretur, accepto autem,
 „viribus adhuc sat validis vomitorio, unaque et altera *ostrea* per
 „vomitum adhuc integris rejectis, brevi post plenarie convaluit.
 Duo hic notanda veniunt: 1. vini generosi potum ad digerenda
 haec *ostrea* nil quidquam contulisse, unde, quod supra diximus,
 confirmatur. 2. Post tredecim dies eorum aliqua adhuc integra
 evomita fuisse; unde apparet, *stomachum non aggredi cibos sibi mo-*
lestos, sed indigestos diu relinquere, cum tamen aggrediatur alios
 cibos molestis superingestos, quod observavit quoque hinc
 inde illustris *Stablius*. Verisimile enim est, aegrum, de quo
Riedlinus, non per integros tredecim dies plane impransum, vel
 incoenatum mansisse. Alios inter planctus non est omnino sto-
 machi postremus ille, quem edit apud *Svvalve querel. et op-*
probr. ventric. p. m. 164. inertissimam nempe illam *ostrearum* ac
 musculorum carnem inferre sibi gravitatem etc. O! quanto me-
 lius nobiscum ageretur, si adhuc dum hodie imitaremur epulas
 Patriarchae *Abrahami Gen. I. 18.* Quoties hic locus mihi legen-
 dus occurrit, veneror antiquam in victu simplicitatem, valecu-
 dini nostrae unice lirantem, et *Apicianis* ferculorum struicibus
 multis modis anteferendam. Quid? quod hoc modo nobis
 metuenda non essent, a lucripetis mercatoribus in nostri pernici-
 em excogitata mille eduliorum adulteria, qualia mihi occasio-
 nem haec scribendi suppeditarunt. Rarum est, ac in praxin vix
 deducendum, corrumpi nempe carnes domesticas, farinas, lac,
 butyrum: At vero, quae caro veneunt e regionibus exteris ad-
 vehenda, maleferiatorum corruptelis longe sunt magis obnoxia.
 Novi admixta gypso, arborumque certarum corticibus aliquan-
 do farinam adulteratam fuisse, butyrum admixta adipe etc. Sed
 haec rarissime fiunt et facile deprehenduntur. Egregie celeberrimus
 quondam noster *Pechlinus* in aureola dissertatione *de So-*
litudine, quam, sub ficto nomine *Venantii Pacati* elegantissime

scripsit; sic enim queritur p. 46. Jam nihil apparet linguae ac-
ceptum et propitium, quam quod phantasia, inepta illa sae-
pe ac tristis, sapidum aut delicatum effecerit, tituloque ra-
rioris usus ac pretii, quae et ipsa voluptatis imaginariae aliqua-
pars est, commendarit. Hoc in eis apparet, quae natura et,
ratione absurda inſigulae illecebras vocata sunt. Quid in delectu,
illorum indulſit ſibi libido? ad quae non depravatus ille guſtus,
tandem prolabitur? Reſpice, anima, illas perditorum hominum,
comestationes, et miraberis, tam peregrina et abjecta terrae ex-
crementa, nidos avium glutine aliquo unde undehausto contex-
tos, cochleas, ungulas, labra, priapos, vulvas, ſumina, fungos,
et quae plura deſperatio invenit, in illam appetentiae car-
nalis ſcenam produci.,

OBSERVATIO XCVII.

Dn. Joh. Gabr. Doppelmajeri.

ANIMADVERSIONES

Circa usum vitrorum planorum Observationibus Astronomicis.

Quantum commodi et incrementi ab eo tempore, quo inven-
tum Tuborum opticorum nobilissimum, nempe ab elapsi se-
culi initio, utilitati publicae dicatum, e vitris, sphaericis scienti-
fice combinatis (qua cognitione nihil majus meliusve a solertia
hominum profectum ingeniosissimo videtur Hugenio) ad haec
nostra in Astronomiam redundarit, omnibus jam notum per-
spectumque est, quod vero in Observationibus Astronomicis
et vitra plana, quae paucis haecenus obvia, sua utilitate non de-
ſticiantur, de his quaedam dicere ſcopus eſt. Uſum vitrorum

planorum in Eclipsibus ſolaribus primus jam jam circa annum
1540, qui anticipat inventum tuborum 70. annis, apprime com-
mendavit in Caefareo Aſtronomico Petrus Apianus, Mathematicus
Ingolſtadienſis, ſuadens, ne ſolis lumen viſum graviter per-
cellat, ut per vitra duo craſſa plana colore imbuta ſolem in-
tueantur Obſervatores. Hoc monitum aliis dein anſam dedit, ut
ſibi Tubos e lentibus colore tinctis, quos ab uſu Helioſcopia vo-
carunt, parari curarent, cum vero tales ad nulla alia Aſtra quam
ad ſolem lumine fortiffimo praeditum adhiberi potuiſſent, con-

sium hoc nostris temporibus immutare coeperunt Astronomi, et vel duo, tria, quatuorve vitra plana colorata, vel duo vitra plana crassa, prout Hugenius docet, fuligine e flamma candelae ascendente obfuscata, capsulae cuidam indita, Tubo cuilibet ad oculum adaptare, per quae etiam solis maculae et planetae inferiores suo tempore, oculo intemerato, sub sole non sine animi delectatione conspiciuntur. Vsum vitrorum planorum porro commendabilem reddit celeberrimus Anglus, Robertus Hookius in Animadversionibus in Machinae coelestis Hevelianae partem primam, perdocendo, cum divisio graduum in limbo Quadrantis, etc. per lineas transversales multum facessat negotii, vitrum planum tenue, in quo unicus tantum gradus cum lineis transversalibus adamantis acuti ope exactissime ductus conspicitur, huic limbo facili negotio posse applicari, ut et cuique gradui, quod inventum sane utilissimum est. Hookium excipit alius magnae pariter famae et estimationis Vir, Philippus de la Hire Regius Mathem. Professor et Scientiarum Academiae Parisiensis Socius, qui in Tabulis Astronomicis saepius etiam commendat usum vitrorum planorum, primo enim eadem vitra, in quorum medio lineae ad angulos rectos decussatim adamante incisae apparent, pro filis sericis in Tubis opticis substituit, porro pro mensurandis Astrorum Diametris cum celeberrimo Petro Petito fieri jubet Micrometron, loco filorum lineas exiguas in plano vitro ductas adhibens. Denique pro magnitudine Eclipsium exploranda vir laudatissimus laminam vitream, in qua adamantis frustulo vel quinque circuli concentrici, vel tredecim lineae rectae inter se parallelae in distantis aequalibus leviter ducantur, loco reticuli vulgaris, quod e filis sericis componitur, in focum Telescopii collocat, quibus certe nihil fere utilius in tota Astronomia activa hactenus inventum optime ipse iudicat. Pro magnitudine Eclipsium solarium alio modo indaganda sequentia addo, surrogo nempe in locum vitrorum planorum coloribus imbutorum et vitri politi in foco positi unicum tantum, quod leviter asperum est, das noch matt geschliffen ist/ in quo vel circuli vel lineae rectae ope circini atramento

mento ducuntur, et in dicto foco adhibeo, sic Eclipses solis intra Tubum eodem modo, prout in lamina vitrea Machinae meae Heliosopicae, quam in Appendice ad Ephemerides Centuriae III. et IV. aliquot ab hinc annis exhibui, conspici poterunt.

OBSERVATIO *XCVIII.*

Dn. D. Joh. Guilielmi Widmanni.

De uteri vaginae tunicae rugosae procidentia, verum uteri corporis prolapsum referente.

EA est humani corporis imbecillitas, ut ipsius etiam ortus nostri incunabula ac sedes, uterus scilicet muliebris morbis cum multis, tum gravissimis, iisque scrutatu et investigatione difficillimis obnoxius sit, expositusque. E quibus tamen omnibus nullus fere est, de quo viri etiam doctissimi, Medici, Anatomici et Chirurgi, magis dissenserunt ac litigarunt, quam ejusdem procidentia. Quid, quod verum et ipsius uteri corporis prolapsum in quaestionem non tantum vocarint viri rerum anatomicarum atque chirurgicarum longe peritissimi, sed et ejus existentiam penitus negarint, e quorum numero praeter Theodorum Kerckringium, celeberrimi nominis Anatomicum, fuere peritissimus Amstelodamensium Chirurgus Henricus a Roonhuysen, (a) et ab ejus partibus stans Anatomicus quondam Lugdunensis eximius Joh. van Horne, (b) neutiquam contingere posse uteri corpus extra vulvam propendere, et contrarium asserentes a vaginae uteri tunicae rugosae prominentia saltem decipi, statuentes. Eandem fover sententiam Chirurgus Amstelodamensis pariter celeberrimus Job a Meekren (c) quippe qui vanum esse Antiquorum de perfecta uteri procidentia assertum, experientiae propriae nimium fidens pronunciat.

Verum enim vero, quamvis negari haud possit, vaginae tunicae rugosae laxioris justo quacunque de causa redditae prolongationem non tantum hominibus chirurgiae imperitis, sed oculati-

M m m 2

latissi-

(a) Observat. Chirurgic. Part. II. cap. I. Epistol. ad Paul. Barbette data. (b) Microtechn. Sect. I I. Part. I. §. 28. (c) Observat. Medico chirurgicar. cap. LIV.

latissimis etiam saepius imposuisse, ipsam tamen uteri corpus extra pudenda revera et diversimode procidere posse atque prolapsam fuisse, excellentissimorum multaeque auctoritatis virorum ocularis experientia satis superque testatur.

Uterum quippe, ejusque fundum in ipso partu aut mox post illum, per dilatatum tum temporis orificium internum vel sponte in pudoris sinum descendisse, vel obstetricum incuria protractum fuisse, ut instar marsupii plane inversus foras propenderit, Anatomicorum oraculum Excellentissimus Ruyschius (d) atque dexterrimus Parisiensium chirurgus Franciscus Mauriceau (e) ut testes oculatissimi observationibus suis evicerunt, ut Pauli Barbette, Stalpartii van der Wiel, aliorumque Auctorum, et quae Miscellan. Acad. Nat. Curios. passim inserta sunt exempla, brevitati studens omittam. Constituunt alteram veri atque perfecti uteri prolapsus speciem Auctores illam, quando uteri corpus citra tamen inversionem eum in modum in vaginam, et dehinc extra rimam decedit, ut subtus orificium uteri internum emineat visendum.

Haec, quamvis illam omnis aetatis, ac conditionis foeminae, gravidis, non gravidis, imo etiam virginibus, virum nondum passis accidere posse, cum supra laudato Franciscus Mauriceau (f) aliisque non diffitear, priore tamen intricatior multo est, et conceptu distinctuque a tertia paulo inferius alleganda specie difficilior.

Non equidem contradicere animus est observationibus fide dignissimis et ejusmodi uteri prolapsus possibilitatem luculenter probantibus, (g) aut de earum auctoritate dubitare, quin potius ejusdem existentiam extra omnis dubitationis aleam ponere possit,

- (d) Observat. Chirurg. Cent. Obs. X, et XXVI. (e) Traité des Maladies des femmes grosses. Livre III, Chapitr. VI. et Observations sur la grossesse Obs. 355, 685. (f) Traité des Malad. des femm. gross. l. c. et observations sur la grossesse Obs. 96. (g) Miscell. A. N. C. An. II, Obs. 121. Decur. II, ann. 1, obs. 84. Ann. VI, obs. 91. Stalpart van der Wiel obs. rarior. medico anatomico chirurgic. cent. 1, obs. 69. Frédéric. Ruysch. chirurg. obs. cent. obs. 1. 7. 9. Mauriceau Traité des Maladies de femm. gross. l. c. et observations sur la grossesse. obs. 96, 171, 589.

fit, vel unica testis omni exceptione majoris celeberrimi Ruyfchii de utero scirrholo, inque magnam molem aucto extra pudenda propendente, in cujus partis extimae centro osculum conspicendum fuerat, historia, (h)omissam in aliis omnibus, quae extant observationibus, dirimendae tamen controversiae summe necessariam circumstantiam suggerens, quod nimirum sub dissectione cadaveris foeminae affectu illo olim laborantis, aperto abdomine in pelvi, ut ipsius Autoris verbis utarij, qui locus est uteri, nil praeter unum ex ovariis cum annexa tuba et ligamento lato deprehensum fuerit, ipso utero ex sede sua deturbato. Nec minoris in dilucidanda hac doctrina sunt ponderis observationes Doctiss. Schelhammeri (i) atque Hünervvolffii, (k) qui in parturientibus totum uterum cum orificio ejus interno hiante, prolapsum, sed et per illum infantem feliciter editum fuisse, viderunt. Ejusdem commatis quoque est ab Argentinensi Medico, pereximio Dn. D. Friedio, amico meo integerrimo, anno haud ita pridem elapso mihi communicata historia, qua ipse refert, se Parisiis, cum in Nosocomio, quod L'Hôtel-Dieu appellant, foeminis in partu laborantibus auxiliatrices manus ferendi studio operam navaret, in muliere octo menses jam gravida observasse ejusmodi verum osculo notatum uteri prolapsum, capitis infantilis minoris magnitudine extra vulvam, cum contento, quem digitis in orificium immisis palpare licuit, foetu propendentis.

Id. saltem annotare velim, modo allegatam secundam procidentiae uteri speciem non esse adeo frequentem, ac vulgo creditur, sed quam tertiam faciunt, omnium communissimam, et in sola uteri vaginae tunicae internae rugosae extensae vel relaxatae protuberantia consistere, omnes consentiunt, et uteri procidentiae imperfectae seu spuriae nomine insigniunt, globosa sua figura veram et perfectam ipsius uteri fundi procidentiam saepissime mentiri, adeoque ab illa in arte licet exercitatissimos haud raro deceptos esse, et adhuc falli posse; ea potissimum ratione inductus, quod in extima propendentis

M m m 3

(h) Obs. chirurg. cent. obs. 7. (i) Miscell. N. C. Dec. II. ann. IX. obs. 149. (k) Dec. III. ann. 1. obs. 114.

dentis corporis parte reperiendum osculum, in quo tamen omnem discriminis cardinem haecenus posuere Autores, nota verae procidentiae neutiquam sit sufficiens, id quod clarius adhuc patebit, si, quae mihi praesente honoratissimo Collega praestantissimo D. D. Christoph. Lud. Goekelio, amico meo cum suavissimo tum certissimo, circa hanc rem acciderunt, narravero. Occasionem enim nactus, mulierem quandam, quae per plures annos gravi et molesto uteri prolapsu laboravit, post ejus obitum dissecandi, omittere haud potui, quin in veram ejus constitutionem inquirerem; antequam autem ad ipsam sectionem deveni, extercam illius prolapsus faciem probe examinavi, eamque talem, qualem adjecta Fig. 1. Tab... exprimit, et quam Ruyschianae delineationes et descriptio sistunt, offendi, corpus nimirum extra pudenda propendens substantiae ad contactum nonnihil durioris et quasi scirrhosae figuram obtinebat pyriformem, quae in ejus basi, radice, in vaginac canali firmato, ampliore in conspectum veniebat perforatio, osculum uteri internum exactissime referebat; nihil itaque videbatur obstare, quin hic prolapsus pro vera et perfecta ipsius fundi uteri procidentia haberetur, atque ad ejus secundam classem referretur, imo certe persuasus eram, me idem inventurum, quod praeter celeberrimum Ruyschium, quantum ego quidem scio, nemo adhuc notavit, uterum nimirum ipsum e sede sua naturali depositum, quam ob rationem ipsam procidentiam nullatenus loco moveri mihi cavebam. Immissus quidem in orificium stylus exploratorius dubium mihi movebat, eo quod illum ad dimidii pedis fere longitudinem sine ullo obstaculo in cavitatem adigere potuerim, sectioni tamen, scrupulum hunc optime dissoluturae, quid statuendum sit, commisi.

Sed ecce! ventris imi integumentis dissectis atque abdominis cavitate aperta, intestinis circumspicte remotis, uterum sanum, et quoad externam faciem legitime se habentem cum omnibus suis annexis, ligamentis, ovariis tubisque Fallopiianis in situ suo naturali et debito loco collocatum, praeter omnem expectationem reperi. Ut autem eo accuratius in hanc rem, mihi admodum curiosam visam, investigare possem, uterum totum quantum e corpo-

re exemi, exemptumque juxta longitudinem dissecui, quo facto dissectam vaginam rugosa sua tunica orbatam atque denudatam plane deprehendi, media eidem subjecta spongioso fibrosa in conspectum ejus loco veniente, circa extremum namque vaginae terminum saltem mutuo nexu adhuc junctae erant modo dictae tunicae, relaxata autem, et per omnem cervicis atque vaginae ambitum avulsa rugosa, reflexa propria sua gravitate deorsum tendens, extra sinum pudoris propendens corpus formabat, sicque verum uterum mentiebatur.

Cervix uteri in statu naturali, juxta elegantissimam Celeberrimi Ruy-schii delineationem (1) in apicem quasi vergens, tunica rugosa privata multo erat laxior et magis ampla, ac ordinario modo esse solet, ipsum etiam in illa exsculptum orificium, quod secundum naturam alias nonnihil prominens et duriusculum esse solet, atque aliquo modo coarctatum, amplitudine vaginae non cedebat, quinimo illud vix amplius distingui potuisset, nisi relicta quaedam levia saltem vestigia ejus regionem indicassent. Vnde patet, quantum ad formandum uteri osculum internum conferat tunica rugosa, inque hac potissimum residere vim illam elasticam, cujus ope uteri os re ita exigente vel aperiri, vel claudi, aut certo tempore magis grato hospiti excipiendi propius accedere potest.

Vfus autem observationis hujus is imprimis esse poterit, quod si hujus generis procidentia tractu temporis in tantam molem excreverit, ut in pristinum locum non amplius redigi, nec reposita in cancellis suis ullo modo contineri queat, vel ob ejus scirrhosam duritiem, inaequalem redditam superficiem, vel eam obsidens ulcus, aut inflammationem et gangraenam imminentem, aut jam praesentem, repositionem nec moliri quidem liceat, ipsius extirpationem, urgente necessitate, non reformidandam, sed jubente atque praeeunte peritissimo chirurgo supra jam allegato Jobo a Meck'ren, intrepido potius animo perficiendam esse, utpote quae sola, inter ambigua alias consilia ad mortem properaturae aegrae solatium ferre potest. Neque enim in tam praesens vitae periculum patientem praecipitare solet, ejusmodi procidentiae extirpatio, ac illi, qui pro perfecto uteri prolapsu eam haberent, credere, cum hic nil nisi tunicae rugosae, laxitatis nimiae culpa ad exteriora protrusae portio auferatur.

Quinimo penitus sum persuasus, quae apud observationum scriptores extant historiae de uteris adeo felici cum successu amputatis, ut in vivis non solum permanerint, sed et liberos procreaverint mulieres parte ista privatae, nonnisi ejusmodi nothas a tunicae vaginae relaxatae protuberantia effectas procidentias sistere, uterum enim integra manente vita sal-

vaque

(1) *Observ. Chirurg. Cent. Observ. VI.*

vaque conceptione extirpari posse, quis ausit statuere, cum praeter rationem ipsam et aliae, de tristi eventu earum ab imperitis susceptarum operationum, quas mors tanquam individuus comes secuta est, observationes contrarium satis evincant.

Methodum, qua tales, tunicae nempe rugosae, extirpationes perfici debeant uti simplicissimam, ita et tutissimam, tradit saepius laudatus Jobus a Meek'ren. (m) atque supra allegatus Henric a Roonhuysen exemplis feliciter peractarum operationum eam corroborantes.

Caute tamen procedendum, ne quis ejusmodi a tunica rugosa saltem mentitae atque spuriae creditae procidentiae loco, ipsum revera propendentem uterum, unde hoc morbo affectam mors, ipsum vero famae detrimentum certissime sequitur, temere abscindere conetur, priusquam ex variis signis, quorum unum alterumve commemorat Doctissimus Pechlinus (n) uteri lapsum a vaginae casu probe distinguere noverit.

(m) Observat. Medico chirurg. cap. Llv. (n) Lib. I. observ. 2.

FIGVRARVM EXPLICATIO.

Fig. I. Uterum totum quantum cum suis annexis, quamvis non artificiose praeparatum, ut et ipsam procidentiam sistit. AA. Pudendorum labia. BB. Nymphae. C. Inter illas delitescens clitoris. D. Orificium urethrae. E. Orificium vaginae. F. Ex eo propendens corpus uterum prolapsum referens. G. Hujus radix. H. Basis ejus. I. Foramen, osculum uteri internum repraesentans. K. Uteri fundus. LL. Vagina uteri. MM. Membranae peritonaei propagines. NN. Abscissa et ligata vasa praeparantia. OO. Ovaria. PP. Tubae Fallopianae. QQ. Ligamenta Uteri teretia.

Fig. II.

Uterum ejusque vaginam juxta longitudinem dissectum exhibet. a. Cervix uteri. b, b, b. In ea notata vestigia osculi uteri interni. c, c. Vagina rugosa tunica denudata, d, d. Regio, circa quam rugosa tunica maximam partem extra corpus prolapsa, cum subiecta media adhuc cohaerebat.

Fig. I.

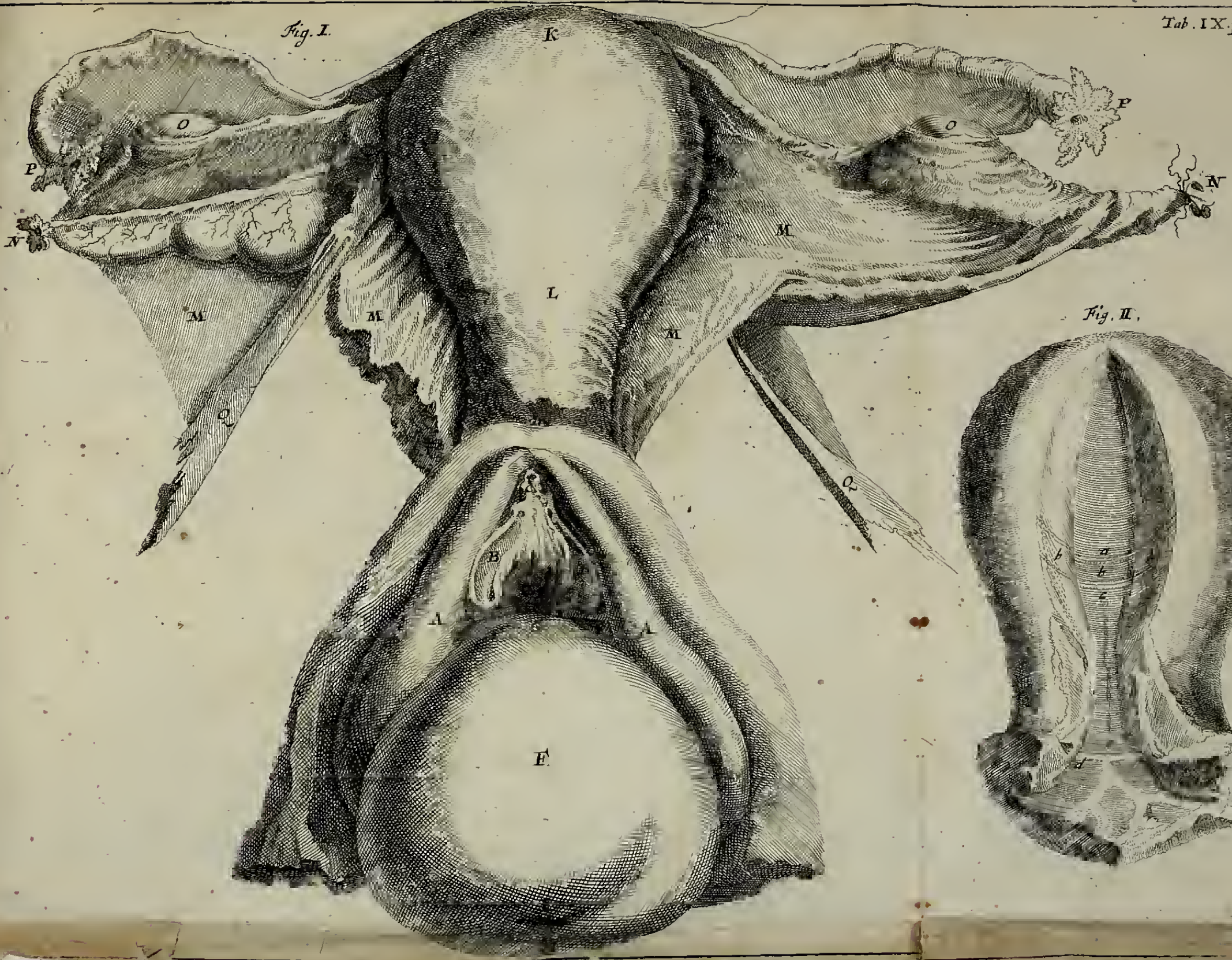
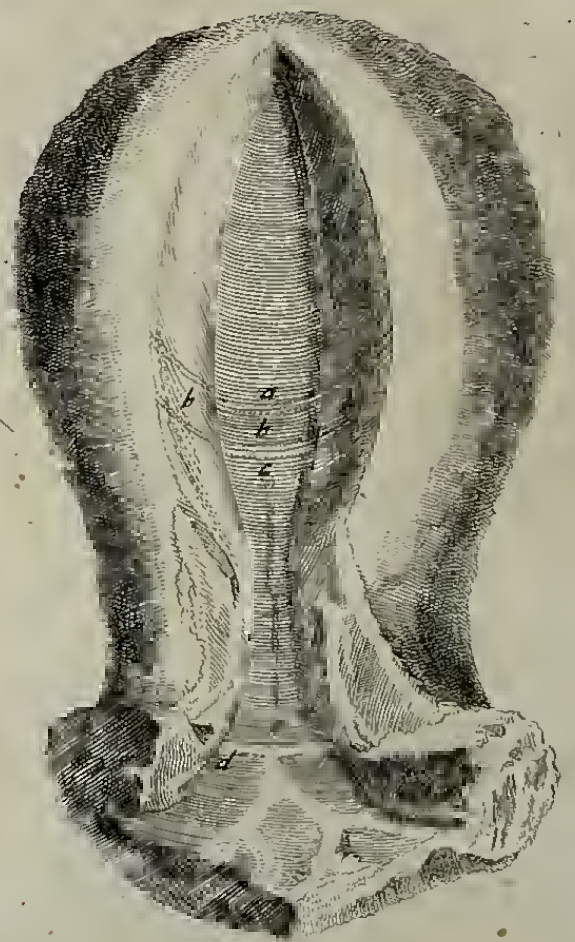

Fig. II.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. Mich. Fried. Lochneri.

Quid sit Δρεϊδίων Δαού Plutarchi? ejusque occasione de Vermibus cum urina excretis.

Ad Generos, et Excellentissimum

DN. ANTONIVM VALLISNERIVM

ex Nobilibus de Vallisneria, Acad. Carolin. Imper. N. C. et Reg.
Londin. Soc. Coll. nec non Primar. Theor. Medic. Profess. Patav.

Licet in secessu meo literario urbi proximo amoenissimus
quaquaversum conspectus, curis practicis lassatum ani-
mum satis recreet; nil tamen mentem magis afficit, quam lon-
gior in muscolo mora. Hoc verum mihi *Ψυχῆς ἰατροῦτον*.

Temporis, Aonides, juvat o! meminisse beati,

quo ex auctoribus antiquis, licet non medicis illic collectis, ali-
quid tamen haurio, quod divinae, quam profitemur, artis illu-
strationi inservire potest.

Hos inter scriptores haud ultimum meretur locum Plutar-
chus ille Chaeronensis, Trajani Imperatoris optimi Praeceptor
fidissimus, consulari ideo ab illo dignitate tantaque ornatus au-
ctoritate, ut ne quisquam Illyrii magistratum absque ejus con-
sensu agere posset, annotante hoc Suida. Latet in hoc certe Au-
ctore omnis, profundissimae etiam, eruditionis inexhaustus the-
saurus, ut jure meritoque *φιλοσοφίας ἀπάσης ἀφροδίτη καὶ λύρα*
vocatus fuerit Eunapio in Prooem.

Nec Philosophi tantum, sed et Medici affatim habent, quod
inde hauriant. Produco hic locum e millibus unum. Vermes
in viis urinariis plurimas dedisse turbas, indeque excretos fuis-

se, fastis medicis illatae rariores observationes docent. Hoc jam olim Plutarchus quoque observavit; qui Συμποσ. Προβλ. Libr. VIII. Quaest. IX. p. 1305. Edit. Henr. Steph. sequentia retulit: Καὶ τὸν ἡμέτερον ξένον ἔφηβον Ἀθήνησιν ἔσμεν ἐμβαλλόντα μετὰ πολλοῦ σπέρματος ΔΗΡΙΑΔΙΟΝ ΔΑΣΥ καὶ πολλοῖς ποσὶ ταχὺ βαδίζον: *Et hospitem nostrum no-vimus Athenis ephebum, cum multa urina genitali ejecisse bestiolam asperam multis pedibus celeriter ambulantem.*

Vertic δασὺ Xylander *asperum* vel *densum*, nec sine ratione: δασὺ χωρίον enim locus arboribus densus, sive fruticetum; et δασύφλοιος castaneae epitheton, *asperum* scilicet *habens corticem*, apud Nicandr. Coloph. in alexipharmac. v. 269:

Καστήνου καρύσιο δασυφλοίοιο κάλυμμα,
ubi nonnulli δαχυφλοίοιο, nonnulli magis corrupte λαχυφλοίοιο legunt.

Sed securior versio erit, si vocula δασὺ vertatur, *hirtus, hirsutus, pilosus*; cui opponitur λείος. Sic Theocrito vocatur δασυεργος, qui hirtam vel pilosam caudam habet. In Thesmothoriazusis vocatur δασυπώγων, *hirtam habens barbam*, cui apud Dionem Tragicum in Tragoed. Comitibus opponitur σπανοπώγων, *raram barbam habens*, sive *depilem*. Sic apud Hesiodum in oper. et dier. v. 514.

ψυχρὸς ἐὼν διάξει δασυστέρνων περ, ἐόντων,
Frigidus cum sit, perstat, hirsuta licet pectora habentes.

Sic apud Homerum occurrit ἱμάτιον ἐνέβναιον καὶ περέυναιον μέγα καὶ δασὺ, *vestimentum cubatorium et instratum magnum et hirsutum*, cujus Pollux in Onomastico pariter meminit Libr. X. cap. XXVII Segm. 120. p. 1302. Edit. Hemsterhuif. Idem Auctor Lib. V. c. XII. Segm. 68. p. 512. δασύπης habet, et leporem designat ab hirtis pedibus, quod et Gaza ex Aristotel. Libr. I. de Anim. refert; notatus tamen a Cael. Rhodigin. Antiq. Lect. L. XXX. Sed Brodaeus scholiis ad Libr. I. Epigr. c. 33. partes Pollucis susceperit, citando plurimos Auctores, quibus δασύπους, lepus, Nec Luifi-

nus hac in re Polluci parcit Libr. I. Parerg. c. 26. Quam litem eruditissime diremit Jac. Nicolai Epiphyll. L. III. et Jungermann. Not. in Polluc. Excretum autem esse animalculum, ad *Ἐνελίδιον* *δασὺ* Plutarchi accedens, sequentibus probabimus.

Varia apud varios posteriorum seculorum medicos bestio-
larum per vias urinarias excretarum injicitur mentio, et coloris et structurae ratione differentium.

Et quidem prioris ratione, cruenti vermis meminit ille, cui ob singularem prudentiam, cum summa integritate conjunctam, a civibus summus patriae magistratus delatus est, amplissimum Tulpium innuo, Observ. Libr. II. Observ. 49. et Danorum Podalirius rubicundum post usum pulveris cantharidum profert Act. Hafn. Vol. V. Obs. 21. p. 83. et maximus Cimbri-
um Archiater vermiculos annulatos, et molli rubore in urina vagatos, recenset Observ. 18. Lib. I. Animalcula nigricantia per urinam excreta vidit Bartholinus Histor. Anat. Cent. IV. nigros cornutos Riverio misit Pachequs Observ. 40. fuscus cornutos amplius quinquaginta in urina nobilis Poloni solertissimus Rhodius in Observatt.

Excell. Borrichius albicantem observavit, quem inter rariora servat Anatomicus Londinensis Edoard. Tyson, Act. Hafn. Vol. V. Observ. 105. et albicantes vermiculos ascaridibus minores facta hypostasi ilico in urina produci credit Bartholinus loc. sup. cit.

Ratione structurae plures vermes, si non plane fabulosi, certe dubiae fidei esse videntur, plurimos tamen experientia certissima rerum magistra firmat. Inter dubios per mictum excretos ponendum insectum illud, locustae, vel avis nescio cujus formam referens, a Comite de Mansfeld cum urina excretum, cujus apud Paraeum et alios effigies conspicienda. Subscribo de hoc animalculo censurae ingeniosissimi Clerici, qui hanc observationem recensens in Histor. Lator. Lumbric. cap. XIII p. 276. statuit, Paraeum eximium extitisse Chirurgum, sed nimis credulum, monstrorumque ideo aucupatorem avidissimum;

quippe infectum hoc de alatorum genere in maculam incidille urinaeque commixtum fuisse potuit.

Hollerii Scholiastes Libr. I. de morb. intern. c. 50. meminit vermiculorum duorum, acuto capite corniculato, ventre et dorso testa tectorum et inductorum, nigrorum, nisi quod ventre rubebant, a calculoso excretorum. Scarabaeorum hanc progeniem in aedibus pistorum, molitorum, aliorumque farinacea tractantium, nimis frequentem, cum urina aliquoties mihi exhibitam fuisse recordor, aegris ipsis sponte fatentibus, non cum lotio excretos fuisse, sed jam in vase praeexistisse, cum summa licet adhibita cura, ne panis quidem ab infecti hujus insidiis et ingressu immunis maneat.

Cave tamen, hos sarabaeos farinaceos, vermes farinaceos Mousfeti credas, horum enim tres species teredinibus similes, descripsit summe industrius Rajus Histor. Insect. p. 4. Sed hi scarabaei, quorum mentionem injeci, sunt scarabaei pistrinarij, *μυλάκηδες, μύληκοι, μυλάκηται* Hesyhii, de quibus plura in dissertatione nostra de Molucro morbo, et *Σίλφαι ἀετοκοπέων* Dioscorid. quas Mousfetus descripsit in Theatr. Insect. p. 139. et solertissimus Charlton. de different. et nomin. animal. p. 47.

Inter dubias istas vermium excretiones per urethram recensenda sunt pariter concreta nonnulla polyposa, animalcula et monstra mentientia. Huc certe referenda Taenia illa pituitosa, quae per acidulas Goepplingenses e pene cujusdam juvenis eximia longitudine prorepit, teste Cel. Lentilio Bethesd. Goeppling. p. 258. Has inter polyposas excretiones Excell. Clericus numerat Dracunculum illum cum alis et cauda, cujus Argenterius et Rondeletius mentionem injecere; et illustr. Valisnerius nelle considerazione et Esperienze intorno alla Generazione de verme ordinarii del corpo umano. p. 20. 21. viperam illam a Capucino in urbe Pesaro an. 1677. cum urina excretam, cujus R.P. Athanasius Kircherus Append. Libr. 9. Part. II. Mund. subterr. fol. 160. meminit, firmissimis argumentis probat, non viperiforme quid, sed potius concretum longiusculum portionis albicantis

cantis sive fibrosae et sanguineae, uno verbo, polyposum fuisse; quo certe omnes serpentum, viperarum, taeniarumque et longiorum lumbricorum concretiones referendae videntur: his enim nisi accenseas, vix salvanda erit virorum in arte olim Medica celeberrimorum auctoritas, nec absolvendi ab intentato ipsis nimiae credulitatis vitio. Superessent alia excretorum per urinam insolita, quibus citius in Palaephati Incredibilibus, quam inter veras observationes medicas, de quibus pluribus adhuc agendum, locus est concedendus.

Recensentur inter animalcula haec per mistum reddita, quaedam ascaridibus similia, qualia observavit Cel. Tulpius loco modo citato. Capillaribus vermiculis similes sibi occurrisse, scribit Rondeletius de piscibus Libr. XII. c. 25. quales et Fernelius, Hollerius, Mundella et Hildanus observarunt. Ultra centum diversae magnitudinis et figurae urinae innatantes vermiculos in infante duorum annorum observabat. Excell. Menzelius Ephem. Dec. III. Ann. III. Observ. CXVIII. quorum nonnulli adeo parvi, ut aciem oculorum fere fugerent; alii instar vermiculorum casei, alii vero instar parvarum angvillarum capitulis nigris hinc inde natantes. Sic illustr. Francus de Franckenau myriadas vermiculorum capitulo nigro, corpusculo albo magnitudine ascaridum aut eorum, qui in caseis inveniuntur, et in filiola bima circiter observavit Dec. III. Ephem. Nat. Curios. Ann. IV. Observ. II. et in studioso quodam vermiculos albos vivos, crassioresque ascaridibus, ac similiores illis, qui in pomis juglandibusque reperiuntur, capitulis rubris. Forte his non absimiles erant, quorum myriadas post Goeppingensium acidularum usum per alvum et urinam excretos vidit Celeb. Ros. Lentilius in Parallelism. ad Ann. V. et VI. Dec. III. et quidem ad Obs. 160. In aceto natantibus vermiculos similes per lotium excretos vidit in juvene Gonorrhoea correpto Cel. Lanzonus Ephem. Cent. III. et IV. Observ. 59. p. 142. Sed cave, ne vermiculi feminales ab acutissimo Loevenhoekio observati, confundantur cum his lotii vermiculis. Benedictus Sylvaticus in Vestali Vicentiae, observavit porro vermes pe-

dicolorum magnitudine in sero urinoso Professoris Patavini Vicontii; imo vermes breves tenuissimos, qui nec pediculi dimidium aequarent diuque viverent, animadvertit Cardanus. Huc pertinet lepida illa, modo non supersticiosa, Ludovici Bonacioli Ennead. muliebr. cap. 4. exhibita observatio: *Praegnantis, scribit, lotium triduo, vitreo vasculo apprime obsepto, in umbra asseruari volunt alii, exinde perpurgato linteo percolari. Quod si minutissima animalia, pediculis similia in eo offenderis, conceptum plane praemonstrant, quae si rufa extiterint, marem, si candidantia, foeminam indicant.* Sed fictitium hoc graviditatis indicium non fastis medicis, sed obstetricum et anicularum fabulis inferendum.

Lumbriciformia pariter recensentur urinarum viarum excreta animalcula. Sic lumbricum teretem per urethram emissum notavit solertissimus Rhodius Observ. Libr. III. n. 36. Matthaeus Observ. Med. cap. 3, aliique a Rhodio citati. Huc trahi poterit D. D. Plantcovii casus, qui observavit vermem excretum, cujus crassities — trium autem cubitorum longitudo. Vid. Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. VI. p. 85. Lumbricos per penem multos excretos et inter alios maximum instar viperac habet Zodiac. Medic. Gallic. Ann. I. Sic lumbricum pariter cum urina cruenta excretum vidit Experient. Lentil. Miscell. T. I. part. I. Ad hanc classem trahimus observationem D. D. Simonis Schulzii Dec. I. Eph. Ann. IX. Observ. XIV, qui fasciculum oblongum vermiculorum vidit, vesicula peculiari inclusum, per penem a puero annorum XI. excretum. Forte his vel ascaridibus accensenda, quae Excell. Pechlinus Lib. I. Observ. 18. habet; observatas esse subfultim euntes particulas mobilique petulantia per urinarum spatia vagatas. Videbantur illa vitalium salientiumque particularum indicia sollicite intuentibus esse vermiculi annulati, et molli rubore in illa sedimenti albedine infecti. Potius quam priores lumbriciformis fuit vermis plusquam σπιθαμῆος, per vulnus in sectione calculi inflictum, e vesica post intensissimos dolores nephriticos prodiens, et emplastro detracto adhaerens,

scens, cujus mentio apud eundem Pechlin. Observ. L. I. Observ. 4. quales olim canibus inter lusus Anatomicos vermes exemit, quos constabat ante multis ejulacibus dolores latentes prodidisse. Jungimus his canum tortoribus, vermes in eorum renibus re-
 pertos, quorum indagacioni solertissime incubuit laudatissimus jam Vallisnerius l. cit. qui observationem D. D. Euthii Ephem. Nat. Curios. Dec. III. Ann. VII. et VIII. Observ. 3. p. 6. de foemina, cujus ren dexter lumbrico lato inquinatus erat, citando credidit, potius rotundis, quales in renibus earum sunt, quam latis fore annumerandum.

Hirudinibus non absimiles utrinque in extremitatibus capitulo nigro instructos, longioris si in aqua calida contineantur, vitae, Ronssaeus in epistolis profert, qui talem vermem in septimum usque mensem caldae beneficio nutrit. Sic eruciformes per urinam excreciones dantur, quales illi vermiculi, quos Tulpiana Observatio Tab. VIII. Fig. 3. ostendit ad Obs. 51. Libr. II. Sic quidam vir nobilis proVectioris aetatis post urinae incontinentiam et perpetuum fere stillicidium cum nocte dieque torquente ardore et dolore, paucis ante obitum diebus globulum quendam adipis ingenti conatu cum urina excrevit, cujus in medio vermiculus inveniebatur erucae minimae, aut bombyci haud ita pridem nato qua forma et magnitudine similis, coloris carnei pallidiusculi, sex pedibus satis velociter currens, id quod Dec. III. Ann. III. Observ. 82. retulit Excell. Garliep van der Mühlen.

Datur enim eruca pilis brevibus hirsuta, cujus dorsum medium lineae duae e tuberculis seu agminulis pilorum brevibus compositae secundum longitudinem percurrunt; pedibus plurimis exiguis licet instructa, motus velocissimi, hinc millepedis sive aselli forma et magnitudine describitur ab illust. Rajo Hist. Insect. p. 277. Amicum olim integerrimum, *ἑρμύ ἐν ἀγίοις*, D. D. Septimum-Andream Fabricium, cujus, ad Praxin medicam Daduchi fidelissimi, cineres sancte semper veneror, mihi ostendisse erucam proxime descriptae prorsus similem recordor, ad *ἑρμύ* propria sive ferina animalcula cum Tulpiano
 verme

verme releganda; viva erat haec eruca, hirsuta, articuli pollicis longitudine, celerime se movens currensque. Animalculum istud, ipsissimum *θρῆξιδίων δαού* Plutarchi esse, vel illi simillimum extitisse, quod huic observationi ansam dedit, nemo credo inficiabitur.

Ad hoc *θρῆξιδίων δαού* pertinent vermes millepedi similes, saepius cum urina redditi. Horum numerus omnes alios haecenus memoratos longe superat. D. D. Joh. Schmidius Dec. I. Ann. IV. et V. Observ. CLVI. in Canonico Warmiensi binos sine dolore per urinam excretos, vermiculos vivos vidit, qui per microscopium observati erant velut *θρῆξιδίων δαού*, multis pedibus praediti, vitamque ultra diem, ut ex motu velociori et gressu agnoscebatur, protrahebant. A Millepede vix abludens animalculum vivum per urethram cum urina rejecit, et quidem post longum difficilemque morbum fidissimus Hippocratis interpres, Ludovicus Duretus, Medicus omni exceptione major, fideque dignissimus, qui ipse hoc Paraeo retulit, ab illo postea memoriae mandatum Libr. XX. cap. XXX.

Jungimus huic Gallorum eruditissimo, Danorum doctissimum Olaum Borrichium, qui ex continuato pulveris millepedum in calculoso Anglo usu, post dolorem urethrae et titillationem insolitam, vidit excretum asellum sive millepedi similem vermem vivum, plane albicantem. Hariolabatur vir acutissimus, in assumpto millepedum pulvere, vel delituisse adhuc ovula, unde infecta generantur, vel antea vivum ab inscio haustum fuisse; tandemque iterum excretum, quemadmodum assumpta plura ac deglutita saepius per vias urinarias exirent. Nec alios quam millepedibus haud dissimiles judico illos vermes, quos illustri Bartholinus post diuturnum nephriticorum usum excretos vidit, scorpionis forma, sed dispari longe magnitudine.

Et mihi pariter aliquoties vermes per canaliculum corporis excretos millepedes mentientes videre contigit, absque ullo tamen millepedum usu praevio. Senex octogenario major generosissimae profapiae et Senatoriae in urbe hac nostra dignita-

tis, saepius tales vermiculos emisit, millepedibus rotundiores et minores ac magis albicantes, sine ullo penitus dolore, quos ab ovulis seminalibus intro assumtis cum Cl. Borrichio credideram, tum maxime cum oniscorum sive millepedum turma, cellas vinarias, illaque loca, ubi potus et cibus asservatur, inhabitare soleat.

Alium adhuc, nec dissimilis argumenti casum, repetitus laudatissimus Parreirae bravæ usus suggestit. Vir quadraginta annorum, negotiorum suorum causa terris multum jactatus et undis, frequentiori urinae ardore stillicidioque laborans, de rodente saepius circa vesicae orificium cruciatu conquestus, meam expetens operam, infusum Parreirae bravæ saepius assumit. Continuatō remēdii hujus usu ad aedes meas advolans tres vermiculos ostendit cum urina una vice non sine maxima urethrae titillatione excretos. Regerenti mihi, an non in vase, cui lotium immissum, minus bene eloto praecoxisterint, sancte affirmabat, illos, per viam urinae excretoriam prodeuntes et sensitse et vidisse. Post biduum rediens quippe iterum, ejusdem cum prioribus structurae offerebat, qui eandem, quam priores selegerant viam, post aliqualem tamen urinae suppressionem et remoram. Erant autem vermiculi millepedibus multo minores et rotundiores; armato oculo apparere hirsuti, corpus arcuatum ut in millepedibus, et in XIV. sectiones sive circulos divisum: primus annulus sive circulus reliquis minor et angustior capitis, ex posterioribus aliquot, caudulae bifurcatae vices supplebant, singuli pedum pari instructi, ut merito inter *τεσσαρεςκαιδενιαποδα* referendi. Capitis eminentia antennulis tenuissimis ideoque vix visibilibus instructa; rictus lamellis vel si major barbula oclusus. Colore magis quam millepedes albicabant.

Vix ac ne vix quidem dissimiles hi vermiculi illis, quos amplissimus Tulpius Observ. L. II. . . . descripsit, et Tab. VII. fig. 2. quales naturali et armatis oculis conspecti fuere figura, aeri incidi curavit. Apparuit his in vermibus per microscopium

Plutarchi illud *δασὺ* sive hirtum in tergo; seseque visui exhibebant *πολλοῖς ποσὶ τὰ χυῖ βὰδιζοντες*, et multis pedibus celeriter ambulantes. Non levis tamen intercedit differentia hos inter vermes per urinam excretos, et millepedes veros, hi enim inter infecta *ἀμεταμορφωτὰ*, quae nullam subeunt formae mutationem, referuntur, loci autem vermes ad *μεταμορφούμενα* pertinent.

Vt mutarem, quam de intro-assumptis millepedum ovulis conceperam sententiam, facem primitus accendit Cl. Meretius, in historia naturali patria indaganda vir solertissimus; qui in Libr. inscript. Pinax rer. natural. Britann. non observari tantum, sed etiam gigni vermes in urina statuit: evolvens enim forte fortuna Metamorphosin et historiam naturalem insectorum Johannis Goedartii per Johannem de May primitus editam, experim. § I. postea ab illustri Listero in methodum redactam, et additis doctissimis notis luci expositam N. CXXX. hoc ex opere genesis vermiculorum ex urina putrefacta sive corruptione edoctus sum. Meretur certe Goedartiana diligentia, ut hic receleatur.

Experiri volens, quid ex hominum urina putrefacta et corrupta proveniret, infundibulum feci ex charta ita complicata, ut inter plicas ejus nulla musca aut aliud animalculum posset intrare; atque infuso ei infundibulo aliquoties humano lotio, expertus sum intra plicas ex adhaerentibus urinae faecibus vermes aliquos prodiisse. Vnum ex iis, experimenti sumendi gratia, reservavi, qui se ad transformationem composuit primo Martii, ac decimo quarto die ejusdem mensis formam habuit muscae. Caput ejus rubrum est, corpus nigrum, posteriora flava; habita originis ratione eam *Pis-Vliege* sive lotii muscam nominavi.

Firmat hanc Goedartianam genesis Observatio viri non Senatoria tantum apud Lucernates dignitate conspicui, sed in histo-

ria naturali scientissimi, Dn. D. Caroli Nicolai Langii, annexa cum plurimis aliis p. 212. Tractatui exasciatissimo vernacula lingua inscripto: *Beschreibung es bis dahin niemahls erhörten Genusses der Kornzapffen in dem Brod und des darauf erfolgenden ohnversehenen kalten Brand.* Hujus libelli praecipua contenta nobis elapso anno summe industrii Actorum eruditorum Lipsiensium Collectores dedere. Observavit vir hic clarissimus duos vermes, his Goedartianis perquam similes rotunditate, coloris albedine, et coacta brevitate tantum differentes, a juvencula excretos, quos Goedartianis junctos aeri incidi curavit.

Conciliat haec urinariorum vermiculorum metamorphosis plurimis aliis observationibus lucem. Sic Dec. I. Ann. III. Observ. XXVIII. Ephem. N. C. Clar. D. D. Ehrenfr. Hagendornius retulit, puerum IV. annorum post variolas per aliquot septimanas semper cum urina excrevisse vermiculos alatos, (nymphiformes nempe ex parte dimidia,) urina existente calida, recenterque mixta se moventes; eadem vero frigefacta, a motu cessantes et morientes. Quae Observatio, inscia hac Goedartiana metamorphosi dubia videretur, indubiae nunc veritatis.

Dat accipitque ex hactenus dictis lucem stupendus et nunquam satis laudandus Anatomici qua patet orbis sine exceptione solertissimi, Dn. D. Fried. Ruyschii labor, cui venerando seni summe vegetam senectutem aquilaeque iastar renovandas tot ausibus vires precantur, quotquot excultioris Anatomiae studium curae cordique est. Facem accendit plurimis dubiis in ejusdem Thesauro Anatomico primo, p. 54. ubi arcula quarta instructa est aliquot minutissimis muscis, ut et exuviis seu pelliculis Nympharum, e quibus muscae exclusae sunt. Hac autem Nymphae per vias urinarias simul cum urina expulsae sunt.

Cum casus et causae harum Nympharum et muscae urinariae, illustrationi haecenus dictorum inserviant, historiam a viro summo descriptam, bona ejus pace recenserebimus.

Nobilis quidam vir questus aliquo tempore de pruritu in perinaeo et molesta urinae excretionem, chirurgum et paucos post dies me quoque accersi jussit. Urinam invenimus non admodum saburrosam, sed particulis exiguis oblongo-rotundis, granula mentientibus permixta.

Hisce visis petii ab aegro, ut mihi liceret aliquot in capsula domum auferre, ulterius perscrutandi causa, id quod concessit. Cum autem altero die capsulam aperirem, reperi eam muscis innumeris, ut et pelliculis, e quibus exclusae, refertam.

Attonitus hisce phaenomenis microscopium in auxilium adhibui, et sic distincte reperi dictas particulas nil aliud fuisse, quam Nymphas, quae produserant hasce muscas: omnes autem muscae per capsam dispersae vivebant, et nonnullae volabant, quas inter una pelliculae seu exuvio adhuc adhaerens, omnem dubitandi ansam mihi adimebat.

Pergit acutissimus vir ulterius in causas phaenomeni insoliti inquirens: Dixit forsitan aliquis, unde tales Nymphae in perinaeo et quidem in collo vesicae, ubi haerebant ante excretionem? Resp. Cum ductus urinarii via sit satis patula, haud necessarium esse existimo, ad alias minus aptas confugere vias. Per hanc viam verosimile est vermiculos minutissimos insensibiliter intrasse et circa vesicae collum haesisse, donec Nympharum formam adepti sunt. Cum hanc historiam Viro nobili profapia oriundo referrem, regerebat mihi, sese hoc non solum quoque expertum fuisse in proprio corpore, verum etiam tale quid olim vidisse in urina cujusdam mulieris. Non absolum mihi videretur credere, hocce affectu homines corripere in latrinis, praesertim si quis diutius solito ibi manserit, idque certis

temporibus, cum tales vermiculi grassantur, id quod forte raro contingit, et per consequens rarissime obvius dictus affectus.

Discrepat tamen Goedartiana lotii musca ab illa latrinarum, cujus metamorphosin videre licet in Goedartii editione Listeriana N. CXXVI. et N. CXXVII. et in *Histor. Insect.* illustr. Ray p. 272.

Patet ex haecenus recensitis, ceteras quoque illas observationes a nobis, de vermiculis per urethram cum urina excretis, ascaridibus, vermibus capillaribus, pediculis, eruculis, alatis insectis similibus et ad hanc muscarum lotii Goedartii classem et transmutationem referri posse, si nempe in triplici metamorphosi vermis, nymphae et muscae considerentur. Quae si insuper e lotii putredine ipsi prodeant et generentur, non est quod earum sive in latrinis sive extra corpus generationem quaeramus.

Quae res cum ulteriori et intimiori indigeat scrutinio, vir autem ad rerum naturalium causas non tantum rimandas aptus natus, sed et in omnibus artis nostrae partibus ad stuporem doctus, Dn. Vallisnerius, in eruditissimo Tractatu vernacule inscripto: *Nuove Osservazioni et Esperienze intorno all' ovaja de Vermi* p. 94. seq. spem uberioris in hos lotii vermes inquisitionis fecerit, publice hac dissertatiuncula virum indefessi studii ea, quae par est, veneratione compello, ut se exorari patiat, et experimenta cum Ephemeridibus nostris N. C. quae jam ipsi plurimum debent, benevole communicare velit.

Dedimus haecenus obvias de hac re observationes, quae tamen sequitur, et *Ἐγχείδιος* noster Thomasius, animae dimidium meae, suppeditat, phaenomenorum raritate observatu dignissima crit.

Observatio C.
OBSERVATIO C.

Dn. D. Godefridi Thomasi.

De
Concretis Vermiformibus copiose per vesicam egestis.

* * *

PERIANDRO SVO

S. P. D.

VINDICIANVS.

CVM nihil sit, facile suavius mirifica Tusculani tui amoenitate, quae Te subinde curis ac laboribus fessum recreat, et amicis pariter melioris doctrinae amantibus secessum praebet loci non minus oportunitate, quam festivo Heri genio longe gratissimum; tum vero istud praecipue me capit, utque te saepius, ibi agentem, conveniam allicit, quod optimorum selectu librorum stipatus in promptu habes, quicquid in omni liberalioris disciplinae genere reconditum aestimari potest aut exquisitum. Pereant, qui nobis saluti mortalium unice operantibus eam invident felicitatem, ubi nos gravi adductoque supercilio adspiciunt in Musarum Apollinisque maxime commercii lenimen quaerere istius caedii, quod praxis clinica saepenumero obiicit, cum aliis vino, aleaeque praeter modum deditis impune sic bonas horas male perdere. Mihi vero, absque Te si esset, mea Suavitas, dudum sane hujusmodi deliciae fuissent exuendae, periissetque omnino earundem gustus, nisi Tuo subinde in museo cupediae mihi apponerentur, ne quaquam publici saporis, et quod magis est, delicato optimique succi pabulo animum nutrientis elegantioris alimoniae avidum. Quanta fuit heri nobis in lectio-

ne

scripti luculenti delectatio; quod magno Illustris VALLISNERII nomini consecratum terminalia ponet novissimae Ephemeridum nostrarum, quae sub prelo gemit, Centuriae! Quantam Chaeronensi magistro lucem affers loci a quamplurimis praetervisi aut neglecti explanatione, rerumque cognitu apprime jucundarum copia, qua tanquam sesami papaverisque sparsione mirifica condire soles, quaecunque ex amplissimo ingenii doctrinae tuae penuario deprompta in publicum exponuntur! Quam est curiosa tot diversorum specie animalculorum collectio, quae per naturalia cum obscuro humore prodiisse animadversa fuerit gnavis historiae naturalis et medicae observatoribus! Ut frustra sit futurus, credo, qui eminenti et plane exaggerato cumulo granum se posse credat adjicere. Desideras, tamen et quod jubere poteras, abs me petis, ut post productas a PLVTARCHO asellos diaria apponam singularis recensu eventus in demortui ex marasmo anatome, qui vivens copiosa lumbricorum in intestinis alias hospitantium glomeramina, pullitiam pene dixissem, visus fuerat plus vice simplici in matellam excernere. Age igitur, expediam actutum officiosi ad nutus etiam tuos calami ministeria, neque pigremur fulgenti nativis coloribus purpurae tuae vilem, quoniam ita vis, subitariae scriptionis pannuciam attexere. Tu vero, conjunctissime Amicorum, me porro, quod facis, ama et assem para, si lubet, non fabulam, sed historiam rarioris in arte, quam facimus, phaenomeni, multis sane nominibus memorabilem accépturus. *Vir* natalium dignitate et muneris, quod in Republica administrabat, amplitudine conspicuus, ea gaudebat corporis constitutione quam bilis phlegmate ex aequo temperata producere solet. Latera firma, habitus quadratus et facis robustus, ciborum ingestioni egestionique pariter oportunus, ac laborum patiens, florenti cum primis aetate, ubi officii ratio crebriores deambulationes, vitamque adeo fere desultoriam injungeret. Quam

Quam ubi posthac, cum sedentaria permutasset, aetate ultra statam proventa pristinus ille vigor visus fuit nonnihil remittere, hypochondriacis subinde passionibus, vario genere molestiarum rem turbantibus. Parum tamen haec curabantur, cum nec admodum essent graves, et pharmacis ex praescripto adhibitis facile mitescerent, donec annum aegenti a sexagesimo quartum arthritis etiam insultaret; doloribus tamen, quales in primo conflictu esse solent, nec ultra modum acerbis, neque nimium diuturnis. His ita ex voto feliciter superatis, in composito videbantur esse omnia, crescentibusque cum ore viribus, nemo facile potuisset latentis in occulto hostis insidias ariolari. Quae, ubi annus esset vix elapsus, insperato manifestabantur, urinae substillio, (venia sit vocabulo CATONIS) repente oborto, tametsi nec arenulae fuissent observatae lithiaseos metuendae indices, nec lumborum inguinumve dolores, nec in diaeta quidquam admissum, quod ardores meatui sensus terribissimi graves potuisset inducere. Vocatus ad opem clinico ferendam PHILADELPHVS noster, doctrinae pariter atque felicioris experientiae laude clarus medicus, cujus ante hoc semestre demortui obitum luget ordo noster, diuque lugebit, praesidiis malum oppugnabat convenientibus ac usu crebriori firmatis, eo qui optari poterat eventu, ut altero statim die repagula solverentur, sed cum impetu, sex septem ad speciem lumbricis una cum sanguine florido exeuntibus, antequam lotium sine molestia proflueret. Mira res neque facile creditu, oculos tamen ac mentes intuentium insolito spectaculo fascinans, cui describendae operae, credo, erit pretium nonnihil immorari. Corpora erant sane lumbrici intestinalis ex eorum genere, quos teretes vocant, formam exacte referentia, nisi quod colore essent magis rubicundo a sanguinis, cui immerisi, prodierant contagio, qui tamen rubor ubi calida eloti in spirituoso vini stagmate asservarentur, apparebat diluitor. Extremitatum altera plerumque obtusior, altera sensim attenuata, ut capitis et caudae instar credidisses repraesentari. Mensura spithamam plus minus excedebat. Textura initio mol-

molliuscula, quae tamen in liquore ardente rigesceret prompte ac utcumque solidaretur. Vnde et factum reor, quod absorpto paulatim eo, quo recens exclusi turgebant, humore mox in contractiora filamenta attenuarentur. Neque vero, ceu fas omnino erat suspicari, in longitudinem protracta haec ex urethrae angustis educebantur, sed implexo in gyros glomeramine, viis duntaxat a sanguinis una profluentis liquido tantisper lubricatis, non sine tensionis ac molestiae sensu, quasi agmine facto prorumpabant. Quod sane mirum prae ceteris aestimandum, mihi etiam crucem fixisset, nisi ex PROSP. ALPINO (a) morem antea didicissem Aegyptiis frequentatum, qui ore ad urethram calculorum applicato eam pariter atque os vesicae flatu in tantam distendunt amplitudinem; quae non lapillis duntaxat vesicariis, sed calculis etiam grandioribus viam faciat, ut absque horrido et cruento sectionis ministerio, leniori solum digiti strictim sequentis pressu, maximo laborum et periculi compendio, qua data portae, exiliant.

Incisurae quoque, unde nomen insectis animantibus, poterant spectari, non asperiores equidem illae, quales in annulis lumbricorum terrestrium corpuscula cingentibus, sed tenerae levioresque, quas dudum in iis, qui hujus sunt loci, intestinalibus notavit EDVARDVS TYSON. (b) His ita sese habentibus, tametsi portentosum videri poterat, lumbricos ea copia ac forma per vesicam excerni, quoniam tamen externa species istos intestinorum incolas plene planeque referebat, rumor insolitae rei dicto citius per urbem diffundebatur, aegro interea per aliquot dies et vires colligente et spem firmioris in posterum a propulso hoste valetudinis. Sed breves ac fallaces inducias conflictus mox alii ex aliis acriores consequebantur, ut vix octiduum praeteriret sine sanguinolenta plexuum vermiformium exclusione, quae quatuor nonnunquam, saepenumero plures horas duraret, et ubi cessasset, mox urinae tantisper cohibitae copiam post se duce-

Observ. Acad. N. C. Cent. VIII.

Ppp

ret.

(a) *De Medicina Aegypt. L. III, c. XIII. p. 104. seqq.* (b) *Philosoph. Transact. n. 147. 154.*

ret. Neque enim, cum natura cruentos hujusmodi parvus moliretur, loci quidquam reddebatur, antequam omnia essent expulsa, neque in urinosa lymphâ, quae momento statim proflebat citrini ac diluti coloris, sanguinis guttula poterat observari. Me igitur ad subsidiarias una cum amantissimo PHILADELPHO operas in perplexo ac dubio casu ferendas vocatum princeps tenebat cura ac sollicitudo, ut quid de verminosa hac, ut credebatur, progenie sentiendum sit, planius constaret. Suspecta jam erant pleraque, quae abs auctoribus, nimis quam par fuisset, credulis de vermibus per mictum ejectis erant notata, in primis monstra illa ac prodigia, quae ab AMBR. PARAEO (c) delineata conspiciuntur, cujus scripta, praesertim istas farragines ab instituto chirurgico alienas junioribus tum in urbe Parisiensi medicis magnam partem deberi, JO. RIOLANVS F. (d) dudum monstravit. Magna est Observationum Magni Tulpii elegantia, nec minor exquisitae doctrinae copia, quas a Cl. Viri JO. ANTON, van der LINDEN genio plane Hippocratico adornatas, olim in Belgio accepimus, et res ipsa satis clarnat. Teres tamen ille, quem adducit, (e) vermis et rubicundus, a Volcando Aita per vesicam excretus, nomen jam cum specie mutare jussus est aevo sagaciori, et inter polypos renales relatus DAN. CLERICI (f) accuratissimi harum rerum censoris suffragio. Cucurbitinorum in rene canis lumbricorum copia, quam *αυτόπτως* amicus MART. LISTERO (g) retulerat, parum nos movere poterat, cum nihil haberet quidquam cum portentis nostris commune. Neque isti in urina febricentis Causidici subsultantes vermiculi, celeberrimo quondam LANGELOTO, hujusque genero pari fama JO. NIC. PECHLINO (h) observati magis ad forum nostrum spectabant, minutiae potius appellandae verminosae, non vermes. Vnicus saltim occurrebat cum nostris mire conveniens a Matthaeo

Mil-

(c) *Opp. L. XIX. c. III. f. 572.* (d) *Anthropograph. L. I. c. V. p. 51.*
 (e) *Observat. L. II. c. XLIX. p. 172.* (f) *Hist. lat. lumbr. c. XIII. p. 280.* (g) *Philosoph. Transact. n. 95. p. 6964.* (h) *L. I. Observat. XIX. p. 44.*

Milfordo cum urina excretus, (i) sed vivens, capite quasi serpentino, cauda in cuspidem desinente, longitudinem etiam ulnae dimidiatae excedens. Existimat eum GEORG. ENTIVS in rene formatum difficilimoque post tractu in vesicam delatum; nostri autem glomi neque dolores produxerant acriores ac lithiascos aemulos; neque magnam adeo creare observabantur in egestione molestiam. Manus igitur cultello prosectorio, oculi microscopio armati in subsidium vocandi videbantur, ut constaret, ecquid heic subesset monstri aut prodigii. Quod cum agerem, massas sane deprehendebam satis dissimilares et a vinosi spiritus affusione redditas nonnihil rigidiores, quam fuerant antea ab exclusione recentes, fibrillis hinc inde confusas magis quam distinctas, minus enim erant ordinatae, nec tensae satis; neque intanea poterant deprehendi eo positu atque forma, quam laudatus supra ED. TYSON in lumbrici teretis anatome * delineavit. Ita tamen erant comparata omnia, ut si libuisset genio indulgere hariolatori, et in obscuro architectari licentius, probum utique fuisset animati corporis particulas hinc inde curiosioris phantasiae subsidio, aut harum saltim ideas exsculpere. Sed cohibebat obviam fingendi audaciam vipera a KIRCHERO (k) graphice delineata, quam Pisauri a Capucino cum continuo sanguinis profluvio per meatum urinarium ejectam refert, notatumque abs anatomicis, ad insolitae rei spectaculum confluentibus, hepar verbis disertis asseverat, ALEXANDRO etiam COCCIO primario urbis medico, qui curationem perfecerat, historiam vernacula scriptione complexo. Nihil tamen heic ferini latuisse monstravit postea Illustris VALLISNERIVS (l) personatique serpentis schema ingeniosa metamorphosi mutavit in polypum. Satius itaque visum, cum nihil adeo certi potuissimus expiscari, cohibere tantisper fluctuantis per incerta animi sententiam, donec fatalis vitae terminus, qui omnia solvit, huic quoque aenigmati suum daret Oedipum. Neque

Ppp 2

(i) *Philosoph. Trans.* n. 140, p. 1009.

* *Ibid.* n. 147, p. 154.

(k) *Mund. subterr.* T. II, f. 160, (l) *dell' orig. de vermi nel corpo umano*, p. 21.

longius abesse poterant extrema, cum jam trimestre esset exactum languores inter ac suspiria, nec exquisitissimis ex arte praefidiis cederet ulla ratione malum contumax et diuturnum, cujus etiam origo atque indoles tenebris deprehendebatur obyoluta plusquam cimmeriis. Raro hebdomas fuerat traducta, quin ad minimum semel; non nunquam etiam bis lumbriciformis haec atque infausta propago ex latibulis suis prodiret. Quod cum sine notabili haemorrhagia nunquam accideret, deficere demum et exhauriri purpureum vitalis humoris fontem erat necesse, praesertim cum stomachi vis appetens pariter atque coctrix indies magis languesceret, nec praeter jusculi modicum posset aliud quidquam deglutiri. Quis heic non videat marcorem totius, quietem interdium ac noctu turbatam, in praecipiti omnia, lympham cum ceteris animatae compagis fluoribus ex aequo fatiscentem, corpusculumque adeo pene exsuccum ac prorsus invalidum lenta paulatim tabe consumptum iri? Admittebat oportune propitia votis nostris necessariorum familia officiosas ac laevigatas jamdiu cum in finem novaculas, ut reducto denique firmate, quod arcana isthaec nobis velaverat, nudam in secretiori recessu naturam mirandaque ejus non uno nomine opera conspiceremus. Externa abdominis nihil praeferebant insoliti, nec elatum erat illud praeter morem aut tumidum. Omentum vero livore funesto pictum in putrilaginem solvi cernebatur, glandulisque distinctum albicantibus, induratis ac solito crassioribus. Intestinorum plexus omnis, praesertim in coli cellulis, flatu multiplici turgidus. Colon ipsum leviter inflammatum; coecum vero extenuatum ac prorsus marcidum. In mesenterio praepingui nihil, quod corruptelam argueret, poterat observari. Stomachi parietes attenuati ac rugis obsiti conciderant, ut sub manibus fere diffluerent, neque funderent quidquam lymphae animalis, quae fermenti toties decantati vicem praestat; venae autem cum arteriis musculosam ventriculi substantiam perreptantes, sanguine cernebantur fartae corrupto ac retorrido, ut atramentum crederes, quo tristes inflammationis

notae

notae signaretur, tamen si in extremis versantem nec sitis acrior vexasset, nec dolores acuti et immanes, funesti symptomatis perpetui comites una processissent, Hepar aderat scirrhosum, ejusque pars concava expers visebatur amoeni ruboris, cujus locum lurida ac lugubris species occupaverat. Lien pariter squalidus, cruore mephitim spirante turgens, ut et nares feriret secantium, et visum tristi cadaverosaeque forma offenderet. Glandularum in pancreate acervus, ductusque ex iisdem procedens, nihil equidem monstrabant dignum notatu. Ad vesicam itaque summa animi contentione properantes, veluti nidum vermicularis hujus geniturae existimatum, cum sane opido deprehendebamus vacuum, neque quidquam aliud continentem, praeterquam lapillum formae lenticularis, cetera eandem servabant formam, quae in sanis vegetisque corporibus observatur. Nihil heic foedum, nihil corruptum, neque ullae comparebant reptilium tanto impetu atque copia antehac in pelvim exoneratorum reliquiae aut vestigia. Conticuere omnes; nos autem ad renes jam accurate lustrandos omnem et visus et cultelli aciem dirigebamus. Quorum etiam dexter hiantes nos corvos deludere videbatur, adeo erant omnia ad amissim naturalis moduli exacta atque comparata tam interioris structurae respectu, quam externa facie, cujus molès nativam in adultis neutiquam excedebat, et bilanci appensa sex duntaxat unciarum pondere librabatur. Jam eo pene reducta res apparebat, ut lumbricina, quae tot cruces nobis fixerant, monstra cum lemuribus et larvis evanescerent et in fumos abirent, nisi commodum ad sinistram renem conversis alia se se species obtulisset, quae inventuros nos denique, non quod pueri in faba, sperare jubebat. Vasta ejus amplitudo dextrum quater ad minimum superare agnoscebatur; exterior membrana non adipe heic, uti alias, sed spisso lentore referta perinde uti omnis hujus visceris substantia nil, nisi crassamentum sistebat penitus scirrhosum, quo artificiosa papillarum tuberculorum, acinorum, fistularumque structura erat oblitterata, neque quidquam ex renali contextu superesse cernebatur, nisi in superiori limbo particula, quae unguem vix excederet. Gravitatis etiam magna a dextro differentia, qui selibram medicinale pendens, immane quantum ab isto triginta et octo unciarum pondere superabatur. Pelvis exigua cavitas nihil continebat, ureter vero amplior solito, quo propius vesicam attingebat, eo magis extendebatur. Renalis glandula, quam capsulam vocant atrabiliariam, amurcam fundebat pultaceam. Callosa erat circa emulgentes aortae portio et ad osseam duritiem tendens. Cavae truncus paullo inferius polypo turgebat digiti longitudine, qui pedunculis suis tunicae interiori laxè adhærens facile inde divellebatur. In thorace nihil fere, quod animadversione dignum esset magnopere, deprehensum, cor

flaccidum, ut solet in extinctis morte lenta; ex pulmonum lobis dexter pleurae magis adhaerebat, quam sinister, in utroque vero corruptionis signa erant satis manifesta. Hisce ita subitanea sectione expeditis divinare tandem licebat obscuram antea vermiformium coagulorum genesin, quae sanguini maxime faeculento torpidoque adscribenda intra visceris urinae secretioni dicati meatus cohibito, quos ubi lento viscidoque glutine opplevisset universos, ex pelvi in ureterem regurgitavit, peristaltica hujus vi demum ad vesicae ima detrudendum. Notum fecit sagax professorum industria, ex triplici, quae ureteres constituit, tunica mediam meris deberi musculorum oblique expansorum fasciculis, quibus tendines praesto sunt alternatim interspersi, quorum contractioni per vices aetiae adscribenda videtur anulorum ille, qualis in lumbricis terram perreptantibus notari solet, character, qui praeceteris formam insecti conciliaverat scirrhosis hujusmodi crassamentis. Haec enim initio profundius curatiusque incisa deprehendebantur, uretere tum angustiori, qui ubi diuturno laboriosoque molimine magis fuisset expansus, amiserat sine dubio pristinam illam vim circularum in extrema texturae vermiformis facie productricem. Unde quae circa finem tragoediae prodierant in scenam corpora, glabra magis sistebantur et undecunque complanata. Haec in vesicam successivis injectionibus delata, ubi multiplici intricatoque funicularum plexu eam fere opplevissent, pessundabatur inde virium expultricium vigor et vitium capiebat, donec diureticorum praesidiis usu revivisceret ad excludendos funestos ingratosque incolas, quibus una cum cruore protenus et cum impetu eliminatis urinae demum succedebant limpidae et expedito tractu profluentes.

Has naturae quasi ludentis praestigias distinctius libuit pingere, ut constare queat iis, quibus haec curae sunt, non polyposas solum concretiones saepenumero lumbricorum habitum formamque mentiri, quae singularis est et accurata summorum virorum VALLISNERII CLERICIQUE animadversio, sed scirrhos quoque, cum rariores in renibus sint observati,

nonnunquam posse pari fascino oculos ea saltim, quae

magis sunt exposita, contuentium

praestringere.

APPENDIX
AD
EPHEMERIDVM
ACADEMIAE
CAESAREO - LEOPOLDINO-
CAROLINAE NATVRAE
CVRIOSORVM
IN
GERMANIA
CENTVRIAS VII. et VII.

CONTENTA APPENDICIS.

Variae Constitutiones Epidemicae p. 1, seqq.

D. D. Job. Hieronymi Zanibelli de Ferro ejusque Nivis Praeparatione Diss. pag. 25

D. D. Rud. Jacob. Camerarii Stationes Baroscopicae. p. 71

D. D. Laurentii Civinini Anatomia Dn. Alexandri Marchettis. p. 76

D. D. Gothofred. Benjam. Preussii Biga Observationum Medicarum ad Illustr. Acad. N. C. Dn. Praesidem. p. 81

Anonymi Relatio de Serpentium Antro Romano ad *D. D. Anton. Vallisnerium*. p. 129

D. D. Marci Gerbezii Responsum ad Epistol. *D. D. Francisc. Sigismund. Catharinii* de Curatione Februm Petechialium. p. 143

D. D. Job. Phil. Breynii de Alcyonio Britannici maris ad Ephe-merid. Directorem. p. 153

D. D. Mich. Fried. Lochneri de Acriviola ejusque novis speciebus flore pleno et Peruviana foliis quinquefidis ad *D. D. Job. Georg. Volkamerum*. p. 161

D. D. Job. Adam. Genselii, Memoria Raygeriana p. 189

D. D. Michael. Ernesti Ettmülleri Disquisitio, an Plantae Venenatae ante lapsum protoplastorum extiterint? adjuncta memoria Schmiederiana. p. 209

CONSTITVTIO EPIDEMICA INFERIORIS HVNGARIAE

Anni 1711.

Dn. D. Joh. Adami Genselii.

Yems sat rigorosa, Euro dominante, nivibus copiosis, purpura rubra maligna multos, praesertim vero infantes corripuit, secunda et tertia die accedentibus convulsionibus, quinta et septima lethalis. Manus, pedes, dorsum post mortem atra summae malignitatis signa conspiciebantur, in duobus facta anatome pulmones et hepar lividis conspersa maculis iaveni.

Ver nimis siccum, 25. Aprilis hora X. sol duobus stipatus pareliis observatus, quorum unus vividissimi erat coloris, subsequente Majo aestu fervente cum fulminibus et fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, scarabaeorum, erucarum, aliorumque insectorum ferax, circa finem aestuosum. Variolae et morbilli invalescebant, aliquibus etiam funestae, illis praepremis, quos vetulae curabant, parotides crebrae erant, ast paucae suppurabantur, vel enim a natura sponte resolvebantur, vel emollientibus et resolventibus discutiebantur, sudoris guttulis in cute et emplastris instar rotis conspicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quae cum ab incauto barbitonsore contra nutum apertae fuissent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Append. Cent. VII. & VIII.

Julii principium calidum, intersparsa quandoque pluvia frigida. Augustus in initio serenus et temperatus, circa medium frigidiusculus et pluvius. Septembris major pars serena et calida.

Febres tertianae absque ullo rigore grassabantur, per 24. horas et ultra durantes, quinque et sex ad summum septem terminabantur paroxysmis: petechiae quoque sporadice vagabantur cum dysenteria septima et nova lethales. Foemina 57. annorum gravida pro hydropica a medicaastro quodam reputata, cum stupore omnium puellam vegetam ac sanam enixa est. Octobris et Novembris Constitutio pluviosa et nimbofa, flante pluviarum pincerna austro, septem enim fere continuos dies et noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventosum, ac ob austrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbescant, diarrhoeae, item, rheumatismi ac asthmata ob *ἀδιαπνευσίαν* ab huc mido coenoso atmosphaerae statu causatam, apoplexiae quoque et paralyseis frequentes erant, ut et variolae et morbilli, in infante trium annorum motibus convulsivis in dentitione difficili mortuo dentes atros et ob gangraenam carie infectos sua sponte excidentibus observavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generosum ac optimae notae.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariae

Anni 1712.

Cum historicis, et meteorologicis Observationibus

Dn. D. Joh. Adami Genselii.

Pincipium Januarii rigido gelu fuit horridum et ventosum cum nivibus copiosissimis, adeo ut in quibusdam locis novem pedes superarent altitudine, circa medium mensis nix coepit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam resolutis, circa finem intensum frigus gravidis imprimis valde perniciosum, abor-

abortus quippe epidemicus plurimis lethalis grassabatur, vid. Hipp. aph. 12. sect. 3. obinaequalitatem et improportionem aetheris, quaedam apoplexia tactae ἀφρονι reddebantur, quaedam pleuritide, multae purpura alba correptae exspirabant, febres etiam intermittentes invalescebant, vario typo anomalo revirescentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium et finem temperatus. *Martius* circa medium procellosus ac nivofus, cum tonitruis et pluviis circa finem, febres causavit acutas, summa cum vehementia prima et secunda die saevientes, quinta et septima subsequenter deliriis fatales. Ver pluviosum cum terrae motu trematorio sat notabili in nostris partibus, imprimis Neostadii, ubi multae fornices dirutae ac domus rui natae a motu illo concussorio conspiciabantur. *Majus* itidem pluvius, ut plane diluvium quasi appareret in quibusdam Hungariae locis, imprimis in Holing, ubi vites et terra evulsit, et domus aqua vix non cooperuit. Hoc mense mirae fuerunt metamorphoses febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remisit, quinta paroxysmus bis mane scilicet et circa noctem invasit aegros, die sexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, servato ternis vicibus typo ordinario, hinc rursus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxysmus afflixit aegros, et porro cum in tertianas degenerassent, adhibitis temperantibus, mineram biliosam praecipitantibus, leniterque evacuantibus, cessaverunt, et cum natura eo, quo vergit ducenda sit, hic ad sudorem critice vergebat, ideo diaphoreticis illam cum ἐυφορία juvimus: qui vero inscio medico denuo naturam turbarunt, venaesectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam passi sunt, quae enim judicantur et judicata sunt integrè neque movere, neque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quod hoc mense temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam sextam

frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiāna iterum frigus, et appetente vespera observabatur calor, quae vicissitudines aëris subitaneae non parum ad hasce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. et 4. sect. 3. quo major est aëris inaequalitas, imprimis citiori vicissitudine, eo magis corpus alterat et afficit, motus enim contrarios minus sufferre potest natura, si quidem valde a se differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Mense Junio et Julio* aestus magnus, et copia insectorum, imprimis reptilium, et in specie serpentum, qui rucolae saepius infestarunt, morsuque communicatum miasma venenosum fermento bilioso volatili sulphureo-salino inquinatum totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna subsequente strage, ex hominibus multi, non adhibitis prima statim die remediis, veneno illo extincti sunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis foetidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem superstitiosum et fatidico - credulum vulgus sanguinem esse dicebat, inductum argumentis ab odore et consistentia illius ad coagulum accedente desumptis, post aliquot dies limpidum iterum acquisivit colorem; per chimiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem instar boli vel cinabaris, particulis nitrosis et vitriolicis mixtam, ab aestivo solis calore percoctam, quam in cavernis subterraneis alluebat, illaque tingebatur, foetorem vero attribui materiae viscidae bituminosae asphaltum redolenti, ut adeo non necesse sit ad supernaturalia confugere et mysteria, si naturales prostant causae et principia, in quae iterum resolvi possunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendic. p. 193. et 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. mens. Mart. p. 103. *Augusto* nimis pluvioso increbuerunt febres erraticae bis de die aegros invadentes cum deliriis continuis, suspiriis ac ejulationibus, multi attoniti et quasi cataleptici sine usu rationis neminem agnoscentes

res jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta et sexta. Eodem mense strages pecorum invalescebat, corripiebantur scilicet certis pustulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus dissectis mareria purulenta mephitim spirans effluxit, ex faucibus quoque foetor morticinus intolerabilis, ad aliquot sensibilis passus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranosa dura aciem cultri vix non eludente instructi; ferae quoque omnis generis ad Somogy in copia periere, et in nemoribus passim a rusticis repertae fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quam pecorum praedictorum rabidi facti, a quorum morfu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam et rabiem imitati canum, morsibus in adstantes saevire tristi cum spectaculo coeperunt, imo aliqui remedium laturi aceto et sale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miasmate, id quod et Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Diosc. observavit: multae nihilominus bestiae rabidae servatae fuere, data statim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raso pulverisato.

Principio autumnii exundationes fuere maximae, in unico pago quadraginta et ultra periere personae, medium autumnii idem pluviosum cum tonitruis, assiduisque imbribus, qui febres, dysenterias, catarrhos, et in multis apoplexias causarunt, juxta Hipp. aph. 16. sect. 3. a frequentibus quippe imbribus, ob insensibilem prohibitam transpirationem succi corporis redduntur frigidiore, fuligines coacervantur, spirituumque et feri inferuntur morbi. In vineis maxima sterilitas, generositate vini quadantenus eandem compensante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingressum solis in signum Capricorni, variolae regulares et idcirco mitiores quoque observabantur, tardius tamen (quam ordinarie fieri solet) suam absolventur periodum, licet absque ulla fuerint malignitate, nec foveas solitas post se reliquerunt. Notatu dignum senem 65. annorum variolis correptum, felici-

ter restitutum fuisse, pulsus in eo observabatur oppido curiosus, intra momenti spatium ex celeri et inaequali tardus et aequalis, mox ex parvo magnus et vice versa. Cum jam videam institutum hoc anxie hucusque desideratum, multis probatum fuisse, imprimis Schelhamero Kiloniensi Machaoni in sua medendi methodo, animus est impostero quoque constitutiones epidemicas inferioris Hungariae, summo adspirante Numine continuare, dummodo Academia nostra Mecaenatum suffulciatur munificentia.

Constitutio Epidemica inferioris Hungariae

Anni 1713.

Vna cum historicis et meteorologicis observationibus

Dn. D. Joh. Adami Genselii.

P*incipium Januarii* temperatum, humidum ac nebulosum, circa medium furente Euro- noto fortiter gelare coepit, in omnium dierum operosa enumeratione non ero multus et molestus, cum inutile sit et taediosum verborum inanitate aures defatigare. Vigesima pluvia, sequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc mense febres quartanae grassabantur, quae dato cathartico in veras degenerarunt tertianas, quatuor et quinque accessionibus suam absolventes periodum. Variolae continuarunt, ast malignae et confluentes, illisque funestae, qui non statim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica et bezoardica, omissis volatilibus generosioribus. Vigevano fama ad nos deferebatur, intra montes cecidisse nivem rubram ad spithamae altitudinem, quae ab exhalationibus terrae rubrae procul dubio suam traxit originem.

Mense Februario crescente luna ingravescebat etiam frigus, quod sexta remisit, decima pluviae calidae, duodecima caligo cum pruina subsequente pluvia per tres dies, circa finem coelum
sere-

serenum absque ullis nivibus. Hoc mense observavi digitorum apices duarum puellarum sine dolore sua sponte absque ulla vulneratione, aut cicatriculae signo sanguinem floridum curioso spectaculo guttatim stillasse: in alia puella idem observavi in facie. vide *Ephem. N. C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lips. An. 1686. Mens. August. p. 387.* febres malignae petechiales inceperunt grassari, quinta lethales cum ferocibus deliriis, verum pulsu (quod notatu dignum) tardo et aequali, sanorum pulsui simillimo. In adolescente 13. annorum loco tibiae cariosae, per manus chirurghi fere ad patellam usque genu forfice excerptae, cartilago quaedam usque ad ossa tarsi vices tibiae obiens succrevit; qua etiamnum ossescente nititur, et pedetentim ambulat, provida certo natura defectum ossis a vicinia superioris processus ossis tibiae supplevit.

Principium Martii serenum et temperatum, octava primae cecidere nives copiosae, sequente die liquefactae pluvia per sex dies continuos, hinc exundationes damnosae fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque strage. Continuarunt febres malignae multis funestae.

Aprilis usque ad 15. contra morem suum serenus, ast frigidulus, decima octava pluviae frigidae furente aquilone in nives hoc anno secundas versae quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentissimis procellis, maximas campanas ad sonum impellentibus, subsequente excessivo frigore in regnum animale et vegetabile defaeviente cum internectione, gemmarum in arboribus et proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum et cornicum. Vigesima septima grando cum turbine, ne prior calamitas sola esset, admiratione autem dignum, quod in diversis grandinis granis vermes ac scarabaei alati inventi fuerint, quos in praesentia multorum oculis meis usurpavi: utrum e seminibus in nubes elevatis, ibidemque exclusis et nutritis oriantur, an aliunde accedant, curiosioribus relinquo; ex atmosphaera saltem nostra ob penuriam morae vix abripi possunt. Confer de hac materia *Jonston. tarmatograph.*

graph. class. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scottus physic. curios. libr. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. et D. II. An. II. III. Rusticus quidam calcem vivam clam surripiciens, cum domum properaret nimis festinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc subito calcis vivae ebullitione et impetuosa effervescencia orta, stramen adjunctum flammam concepit, quae asseres contiguos accendit curioso spectaculo, totusque conflagrasset currus, nisi ei succurrissent.

Principium Maji cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, usque ad 17. ventosum ac nubilosum, vigesima pluviae copiosae, vigesima quarta calor ingens subsequente fulgure et tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigesima sexta imber, reliquum nubilum. Bruchi et volucae numerosae (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos et uvas praerolerunt immenso damno: infauista haec et damnifica animalcula, vites consumere nata in lingua sancta appellantur קל"י a radice קקל"י lingere, lambere (vid. Joël. c. 1. v. 4.) quod lambendo quasi virulencia sua uvas inficiant, easque absument, graece vocantur ἵπτες et ipides ab ἵπτειν laedere, nocere, quod vites summopere ab iis laedantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, et volvores, Columellae volucae, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Cistell. Act. 4. sc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes se involvant et implicent, illaque proboscide sua virulenta quasi conglutinent. Ipso corpore ceruleo, pedibus obscure lutescentibus, nascitur ex ovis bomicum ovis similibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia et in his sua ova reponit; germani antiphrastice vocant Weinszedel vel Weinzierl/ quod minime vineas ornent et excolant, sed potius deturpent, et ad incitas redigant summitates palmitum, uvarumque gemmas depascendo. Oriuntur ut plurimum spirante austro, flante vero borea pereunt. Confer Samuel. Borcharti

charti hierozoiæ: p. II. L. IV. C. IV. Vlyffes Aldrovand. L. IV. de insect. c. 1. iconismum tamen ipidis minus accuratum exhibet. C. V. italis rusticis est tagliadizzo, ringavis *Hebstichel* / hungaris Vinzellir, proprium illarum est in vitibus versari, easque ut et cornua arrodere. Qui serpentis genus esse putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonston. L. 3. H. N. p. 86. seq. quid quod ex vitis pampinis enascantur vermiculi, qui pubescentes uvas praerodunt, vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Eresio L. 3. de caus. plant. C. 27. ipsi vitiarius bestia nominatur damnifica, quae in pampini folio intorta implicet se. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, est autem melolontha scarabaei genus, quod alio nomine teste Hesychio χρυσοκάνταρος h. e. aureus scarabaeus vocatur, de quo Gesnerus ait: μηλολόνη est galleruca insectum pennatum, scarabaeo simile χρυσοκάνταρος dictum; a quibusdam vero ea animalcula hac voce designari existimantur, quae Galli Hanctons nominant (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur Dors. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. et Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σνίπες pro ἴπες, cum dicit: ἀμπελίτιδα γῆν perdere τοὺς γεννωμένους ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς σνίπας ὀνομάζουσιν, ubi etiam notandum, quod ipes certam speciem locustarum in vitibus generari idem asserat, cui adstipulatur Theophrastus l. c. de Caus. plant. c. 27. causam hanc subnectit, utpote cum vites humescant, atque aër foetificet, tum ipes quoque materiem sibi congenerem statim erodunt, addens: vitibus hoc potissimum evenit, quia natura praehumidae sunt, et humor earum insipidus sit atque aquosus, humor enim qui talis est, facillime affici potest, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, scilicet loco placidi spiritus, neque humido, neque succoso. Non solum autem illo anno, quo vites infestat et veneno quasi inficit, colluvies haec exitiosa existit, sed etiam futuris, hinc inter seculi incommoda et res orbi noxias numerantur ab Ar-

nobio L. 1. adversus gentes, quibus negotia incurfantur humana, aspectu quidem sunt pulchra, coloribus rutilantia diversis, ast summe damnifica et maligna, vid. Salmasius in exercit. Pliniani ad Solin. p. 272. Joh. Frischmuth dissert. 1. de hirco emissario. c. 1 §. 5. D. Dan. Henrici dissert. V. de relig. Zwingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibusdam insectis hungaricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hist. Ticin. L. 4. inquit: dirum hoc animal frequentissimum esse prope Alagniam in Lomellino agro urbem, ubi vitis folia depascunt, quibus ablatis arescunt exiles et immaturi racemi sine umbra relictis, ab uvarum vero cupidis sturnis postmodum castigari. vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202. seq. Cornar. in Theolog. Vic. L. 1. c. 17. p. 205. D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograph. L. 1. c. 6. p. 47. Mouseti theatr. insect. L. 1. c. 19. p. 142. seq. imprimis D. Joh. Theod. Moeren Observ. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. passim per vineta volitat animalculum magnitudine pisi, scarabaei parvi figuram corporis referens, variegati plurimum coloris etc. Graeci duas res aequaliter malas exprimere volentes, dicere solebant: κακά μὲν θρίπες, κακά δὲ ἴπες, mala quidem thripes, mala rursus ipes: thripes culicibus similes, sunt terebines sive cossi arborum fructus, ipes vero uvarum germina praerodentes, de quibus Prudentius in Hamartigen. v. 266. seq. canit:

Quamvis maceris florentes ambiat hortos
 sepibus, et densis vallentur vitea rura,
 aut populator edet gemmantia germina bruchus,
 aut avibus discerpta feris lacerabitur uva.

Majores nostri vix observarunt, quod horrenda istorum depopulantium animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, subque nive et glacie illaesa tam in limosis quam saxosis locis, imprimis intra cortices arborum permanserint. De hujus insecti extirpatione video sollicitos antiquos pariter et recentiores operosa subministrantes remedia, quidam vineta sulphure herbisque graveolentibus sufficiebant, alii vites illinebant terra

terra ampelotide, ut docet Galenus L. 9. simpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioscorides L. 5. eo quod vitium morbo medeatur. Laboriosius extirpant perniciem hanc Ringavi et Sempronenses, assignatis enim temporibus quisque patrum familias mittit suos homines, qui e vitibus colligant ipsum animal, et convoluta folia ovis foeta, urceoque aqua semipieno injiciant, ut vesperi in unum cumulum ante Praetoris vel heri aedes, aut in foro coacerventur, et superstructo igne comburantur. Vide D. Moeren l. c. Petr. Andr. Matthioli. L. 3. Epist. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curios. P. 1. p. 341. et 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Constantino Porphyrogenetae adscribuntur) tria grana sinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. sic sonant: *περὶ τὸ ἐλέγχον τῆς ἀμπέλης παρα τὴν εἶσαν τρεῖς κόκκους σινήπεως χῶσον φυτευόμενα, γὰρ ταῦτα τῇ ὁσμῇ τὸν ἐρεχθον ἀναίρει*: cum vero in nostris regionibus semen sinapis nimis tarde procreseat, vix finem suum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati sunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illinunt, ita Plinius Hist. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcae congios duos decoctos in crassitudinem mellis, rursusque cum bituminis tertia parte, et sulphuris quarta sub dio coqui, usque quo exardescat sub tecto, hoc vites circa capita et sub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti sunt fumo hujus mixturae suffire vineas secundo flatu continuo triduo, plerique non minus auxilii et alimenti arbitrantur in urina, quam Cato de re Rustica c. 95. in amurca, addita modo aquae pari portione, quoniam per se noceat: alii falces cum sint exacutae, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut sanguine ursino liniri volunt post putationem easdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. sequentia contra cantharides (forsan et ipides) remedia tradit: Baptista pius in suis ad Plauti comoedias contra animalcula, quae vitibus nocent, accipit cantharides, quas in rosis invenire consuevimus, si oleo immergantur, ne in tabem

resolvantur, alii non observantes, quo loco, aut qua in herba nascantur, ipsas qualescunque sunt, cantharides in oleo coquunt, ex coque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem praesidium praestabit falx illicita cum hircino adipe, aut ranarum sanguine, aut coticulae cinere, vel oleo illicita, qua falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, stercuris bubuli, cui aliquantulum galbani commiotum sit, suffitu procul abigit, cum spirant aerae. Fabulosum remedium narrat Claudius Aelianus, mulierem scilicet mensibus laborantem erucis et scarabaeis perniciem afferre. Echnici pro poena a Diis immissa, insecta agnoscentes, idolis suis sacrificabant, certa que instituebant festa, de quibus videatur Coelius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc et idolum Ekronis vocatur בעל-זבוב Deus muscarum, vid. Bochart. l. c. P. II. L. 4. c. 9. et p. 1. L. 1. c. 5. et Hercules appellatur *ἰποκτόνος* ipidum occisor, confer Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L. 2. c. 14. Coel. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laboriosum remedium est, illos mature et indefesse e vitibus colligere, ac una cum ovulis comburere.

Hoc Mense in Austria imprimis Viennae febres malignae cum atris exanthematibus et bubonibus (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate grassabantur, quidam exsectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum absque ejus noxa dabant, et ex hoc pestem negabant, cum tamen longe alia sit ratio carbunculi et bubonis in corpore vivo, quam ex cadavere secti, et juxta Celsum nihil sit ineptius, quam quale quidque in homine vivo est, tale existimare esse moriente vel mortuo et vice versa; accedit quod ex bubonibus pestilentialibus et carbunculis nonnulli per chimiam spiritum antipestilentialem et ☉ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in schediasmate de differentia pestis humanae et brutorum; licet itaque morbum tantum contagiosum vocaverint, pestemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat pestilentialis, quod et internecio tot hominum, praecipue vero decem Medicorum comprobatur, vide Francisci

Xaverii Bensae historicam relationem pestis Austriam et conterminas partes infestantis. Viennae A. 1717. 8.

Junii principium pluviosum, ventosum atque frigidum cum exundationibus torrentum et fluviorum damnosis, octava aestus usque ad duodecimam, 13a pluviae subsequente frigore, medium serenum et calidum cum intermixtis imbribus ac procellis, circa finem pluviae furente Euro. Pestis in Austria incrementum sumpsit ut et Posenii in Hungaria.

Julius usque ad 3tum Serenus, ventosus et frigidus, sexta calor mediocris, septima pluviae copiosae cum frigore extraordinario, usque ad finem mensis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Pestis in Austria, et aliquibus partibus inferioris Hungariae, ut et Posenii valde saevit; meteora quaedam lucida sub forma draconis apparebant, ab exhalationibus sulphureo ☉ in sublime eVectis, per continuum attritum incalcescentibus, tandem accensis, ac in tonitrua et fulmina factiscentibus, subsequentibus inundationibus et fragminibus nubium.

Principium Augusti pluviosum et frigidum, a quarta usque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubilum insequentibus pluviis ingentibus, rubigine et uredine vitibus et frugibus summe perniciosis, circa finem nebulae densissimae quasi hybernae in altum eVectae, et in pluvias frigidas resolutae cum tonitru et fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis et concutientis, partim fusus, partim fissus observabatur, globum quoque igneum seu glomerem flammeum in terram delapsum conspexerunt maximo cum fragore dissilientem, tetrumque odorem et fumum spargentem, in crudescente magis magisque tempestate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Pestis tam in Austria quam Hungaria continuavit saevire, grassabantur etiam variolae malignae confluentes cum petechiis intermixtis, illisque qui non statim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam suppuraetae, rursus materia ichorosa repletae conspiciebantur, et secun-

da vice ad suppurationem pervenere, inque interstitiis suppurationum novae subinde oriebantur variolae, in defunctis per nares, aures, et oculos sanguis prorupit copiosus, nonnulli a barbitonforibus imperitis male tractati, tubercula circa artuum juncturas; et his retro pulsus per topica, totalem reportarunt contracturam, alii coecitatem, strumososque colli tumores, quibus evanescentibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium et caliginosum, octava Eurus effluvia humida dissipando serenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem serenum et frigidum. Sempronii quoque morbi contagiosi coeperunt grassari cum vomitu, et ardore in abdomine tertia et quinta lethales, petechiae item atrae cum dysenteria, pustulis in scapulis, ac bubonibus sub axillis et in inguine, septima et nona funestae, nec vomitoria, nec purgantia, nec venaesectio in principio conducebant, nec Osa aut acida, sed bezoardica balsamica cum volatilibus refracta dosi mixta, imprimis tinctura nostra antipestilentialis cum spiritu CC. maritata, quae et in peste Ratisponae salutari effectu se probavit. Lanio quidam nomine Lidel dysenteria exstinctus, herniam habuit raram, non quippe in scroto, sed intra cutem et musculos ad femur usque intestinum ileon prolapsum observabatur, hanc herniam a casu cum equo ante decennium reportabat: in visitatione medicus pestilentiarius tumorem hunc herniosum (qualem antea nunquam viderat) pro bubone pestilentiali sat crasse reputabat, domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minime erat, obsignabant. Similem herniam extraordinariam ex prolapsu intestino ad femur observavit Barbette c. 7. chirurg. et B. D. Petermannus in viro septuagenario, ultra triginta annos eadem laborante, et ego in Italia bis talem conspexi: Stalpart van der Wiel quoque in Observat. medico-chirurg rarior. Observ. 54. Cent. I. similem errorem medici cujusdam et chirurgi rudis detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone pestilentiali cum laesione ipsius intestini aperientium. vide Rhod. Observ. M. Cent. 2. c. 72. Hochstetter. Dec. 10. Variolae conflu-

fluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiæ quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluviosæ hujus anni Constitutioni adscribendi juxta Hipp. Aph. XI. sect. III. *si ver pluviosum et australe fuerit, necesse est febres acutas, et dysenterias fieri.* et aph. 16. morbi in pluviosis constitutionibus plerumque fiunt, febres, putredines, siderationes &c.

Principium Octobris serenum et temperatum, quarta aether nimbis cinctus usque ad septimum cum frigore, 14a pluviae cum insolitis nivibus flante vulturno, coeteris ferme omnibus, vel caliginosis, vel pluviosis existentibus diebus. Febres increbuerunt tertianæ duplices gravidis exitiosæ cum vomitu, cardialgia et diarrhoea febres continuas mentientes, in quibusdam cum deliriis, invitæque fecum excretionē, octo et novem accessionibus periodum suam absolventes, febris quoque pestilentialis continuabat, sed sporadice tantum cum pulsu tardo et inaequali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus, chirurgus expositus egregio bubone (ita enim Pestilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnosa et inconsiderata venæ sectione, vix non omnibus illo tempore funesta, prouti et in peste comitatus Castræ ferreæ agrum depopulante, Anno MDCCX. observavi, de qua peculiarem dissertationem editurus sum. Coeterum erysipelas, atheromata, steatomata, alique affectus cutanei etiam minimi in quibusdam subjectis pro signis pestilentialibus ex ignorantia vincibili et crassa reputabantur.

Prima Novembris imber atrox sed calidus, tonitrua insolita et terribilia cum fulminibus, aliquibus in locis urentibus, et grandine, a tertia usque ad decimam pluviae, undecima nives secundæ cum frigore extraordinario furente aquilone quatuor pedes altæ, circa finem frigus intensum cum saevis turbinibus. Febres acutæ cum petechiis et bubonibus subreptitæ quasi hinc inde homines invadebant, in autumnno enim morbi acutissimi et omnino mortiferi juxta effatum Hippocratis aph. IX. sect. III.

Circa Neostadium terra dehiscente agri portio viginti aliquot

orgya-

orgyarum una cum arboribus (absque sensibili tetrae motu)
hiatu vasto aperto sive chasmate periit, relicto post se lacu. *Hoc
anno annonae ubertas erat et vilitas , vini autem et fructuum
maxima sterilitas et caritas , etiam racematione (ob vindemiam
imprudenter a nonnullis ante nives neglectam) in maximis ni-
vibus instituta , vinum erat tenue , insipidum ac vappescens.*

*Decembris principium horridum cum procellis , nivibus et
gelu immani usque ad duodecimam , reliquum temperatum,
variabile et pluvium. Bubones adhuc vagabantur, sed beni-
gniores, rigore forte temporis malo hoc mitigato: febres vero
quartanae mirum quantum invaluerunt, rebelles admodum et
contumaces.*

Constitutio epidemica Augustana.

Anni 1717.

Dn. D. Lucae Schröckii.

CUm post Anni principium nix crebrior decidisset, caelumque
serenum redditum esset, frigus sub Euronoto obortum est,
quod usque ad principium Februarii continuavit; ubi a zephy-
ro, interdum et Africo, nivis liquatio sensim successit; die au-
tem 9. novum obortum frigus, euro praepollente, per undecim
dies duravit; et diebus 18. 19. ac 20. adeo intensum fuit red-
ditum, ut fere frigus Anni 1709. aequaverit, sed zephyro tum
oborto mitius coelum evasit. Vbi etiam variolae sensim dispa-
ruerunt, postquam in Anni principio, in pluribus confluentes,
non sine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infestae esse
perrexerunt: Erant, in quibus pustulae nigrae interspersae nota-
bantur, morte subsequente. Puerulo sexenni, sub temperato
regimine, variolae discretae rite prodierunt; die vero morbi
sexto passim pustulae sanguine turgidae sunt redditae, cum mixtu
sanguinis, deliriis, magna inquietudine, et letali die 8. morbi
eventu: Erant, qui per totum morbi decursum de alterutrius pe-
dis vel genu dolore, sine tumore et inflammatione, conquere-
bantur, cum variolarum exsiccatione iterum sponte cessante.

Mar-

Martius, Aprilis et Majus varia constitutione, praesertim autem humida ac frigidiuscula praediti, adventum veris valde retardarunt; sed post solis in Gemellorum signum ingressum temperatius caelum, et saepius valde calidum, intermissis tamen crebrioribus pluviis, ventis ut plurimum ab occidente vel septentrione spirantibus, factum est, et inprimis sirus, sub Euri praedominio, magnum aestum excitavit. Vbi, cum haecenus rariores aegrotassent, jam dysenteria multis, potissimum ex plebeja gente, et adulta aetate, cum majori malignitatis, quam caloris sensu, ex magna virium prostratione, contagii labe, breviorique morbi decursu, (infantibus nonnunquam intra tri-duum succumbentibus) colligenda, usque ad Aequinoctium autumnale infesta esse cepit; quae postea ulterius progressa, puerili imprimis aetati multam stragem, non tantum ob teneram corporis dispositionem, sed medicamentorum etiam difficiliorum, tardiorum et incongruum usum, intulit. Causa potissima ab aëris varia intemperie, primo frigida et humida, postmodum calida, ibi transpirationem sufflaminante et collectioni ferosarum falsarum particularum favente, hic easdem in orgasmum concitante, imputari potuit; praecipue cum cerevisiae minus defaecatae et acescentis frequentior potus accessisset. Ex medicamentis, quae non tantum malignitati resistere, sed acres etiam humores edulcare, fibras leniter stringere, et dolores mitigare valent, sub varia forma, provide administrata conduxerunt; qualia erant Unicornu fossile, Corallia rubra, bolus Armena, Terra sigillata, smaragdus, Haematites, Tormentilla, succus Catechu &c. cum et sine opiatorum moderato accessu; Balsamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum subactum, in clysteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tulisse observavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone, denuo praevalente, (et illo quidem, saepe vehementer, praecipue autem a die 24. Decembris, ubi vesperi impetuosissimus, sive tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, secus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo

&c. tum temporis contigerat, per quadriduum furente,) humiditas admodum ob nebulas et puvias, exstitit; talisque aëris conditio ad finem usque anni, cujus ultima nox fulguribus illustrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemice, paucissimis etiam sporadice se offerentibus, praeter odantalgias et consuetas hoc tempore tusses et coryzas.

Constitutio epidemica Ferrariensis

Annorum 1716. et 1717.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

FRigus hyemale, quod Anno 1715. mense Decembri incepit, anno etiam 1716. usque ad mensem Martii perduravit; multae nives, cum ventis borealibus super faciem terrae glaciem ad multas hebdomadas conservarunt, et licet remissum sub martii finem videretur frigus, attamen recrudit mense Aprili, et usque ad majum non cessavit. Itaque hoc durante frigore, Graveditines multae, ac Pleuritides observatae sunt; quin imo oculorum inflammationes passim obortae et pertinaces adeo extiterunt, ut nonnullae ad mensem usque protractae, patientes vexarint. Ver accessit, et imbres frequentes tellurem infestabant nostram, flumina augebant, et segetes nimio madore irrigabant, si vero mutatis ventis serenitas apparebat, vix sol igne suo terram fovebat, statim elevatis aqueis vaporibus nebulae densissimae obortae sunt, hinc natae in hominibus surditates, apostemata, et vagi dolores cum flatibus. Aestas calidissima ineunte Junio derepente invaluit, unde multae tertianae febres, tam simplices, quam duplices obortae sunt, cum nausea, vomitu materiae amaricantis, capitis dolore, ac immodica siti, quin imo nonnullos tertiana perniciose vexavit, quae omnes ope chinae chinae sanatae sunt, prius tamen leviter alvo exonerata. In autumnii primordiis pluvia multa, qua cessante, serenitas, usque ad kalendas Decembris continuavit; ita ut semina terrae bono omnine tradita, et magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima reposita fuerint.

Hoc

hoc autem tempore, salubritas aëris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita est, ita ut praeter aliquas leves quartanas, et placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad salutem Ferrariensibus acciderit; solummodo notatu dignum fuit, autumnii tempore, multas gravidas abortum passas fuisse sine ulla causa manifesta. December sanus exitit.

Terminato Decembri, mensis Januarius ingreditur anni 1717. et frigus primo remissum apparuit; ast die hujus mensis undecima, aura septentrionalis rigida advenit, et tam fortiter agitavit auras, ut quaedam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutae, ac collapsi ruerint, quatuor dierum spatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo cessante illico magna nivis copia descendit, inde frigida serenitate favente, usque ad secundum anni mensem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, dissolutisque nivibus, sub finem Februarii frigoris faevities evanuit. Hoc vero tempore, anginae multae, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quae postea toto anno 1717. misserrime perseverans puerorum stragem multiplicavit, et quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quam senes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multae nebulae densiores observantur, quae tandem in pluvias terminabant, sequebatur, imo semper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullae malignae febres abortae sunt, quae in principio leves apparebant, progressu tamen temporis funestae, ac mortales manifestabantur, ex quibus febribus quatuor nostri medicinae Doctores, praeter alios denati sunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joseph Vaccarius, juvenis optimae spei, tertius Dn. Caesar Lollius discipulus meus, et quartus tandem Dn. Franciscus Salmius, aetatis annor. 56. compater meus honoratissimus, et omni scientiarum genere instructus. Partus difficiles multi, et multae pariter icteriae. Accessit aestas, cujus mensibus magna siccitas, et austrini venti calorem augebant; sequebantur malignae febres, atque non-

nullos vexabant tertianae duplices melioris notae, cum vomitibus in principio accessionis, ac dolore capitis saevo, qui non nisi declinante febre mitescebat. Mense Augusti nonnullae occurrerunt dysenteriae, quae tamen Deo adjuvante sanatae omnes fuere. Erat miserandum cernere quotidie infantum cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio septembris caelum mutavit faciem, et calore remisso, aquas dedit salutare ad terram irrigandam, sic maligna febrium constitutio mitigata fuit, et tantummodo subortae vertigines, tusses, ac gravedines. In crescente autumno iterum serenitas rediit, atque aureis solis radiis toto Octobris mense gavisi sumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonae dona hoc anno non modica fuere collecta, et valetudines paucae homines male habuerunt, non ita tamen in bobus, ac suis accidit, in illa quippe animalia mors falcem immisit; unde timor colonos invasit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. resurgeret, et lacrymas iterum excitaret.

Caeterum praeter dictas febras, et magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. salubris dici potuit, nullae enim Apoplexiae, paucae quartanae, in minima copia scabies, ac articulorum dolores. Mense Decembri hyems apparuit, sed parum ab autumno differebat, frigus enim tolerabile, ac mite observabatur. Quod vero notabile fuit hoc anno, exitit ventorum frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad nostra ora, et Pado, aliisque nostris fluminibus acciderunt, subversis enim navigiis merces non tantum, sed homines etiam miserabiliter deperditi fuere. Aestivo tempore magna insectorum copia segetes infestabat, ac hominibus ruri praesertim degentibus molestiam inferebat. Arthriticus annus praesens modice infestavit, et leviter tantum tacti, cito ad consueta exercenda munia redibant. Ardente sirio multi canes in rabiem perciti fuere, quod aliis annis mitius evenire observatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hystericas affectiones, ut plurimum mites, et magis in juvenibus, quam senibus tusses, et gra-

et gravedines in Autumni principio; hypochondriacis, ac melancholicis praefens annus, nec profuit, nec nocuit, eorum enim ordo, parum consilia Medicorum imploravit, unusque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam; nonnullae observatae fuerunt ictericitiae flavae, absque praeviis morbis, vel doloribus ortae, quae tamen adeo leves fuerunt, ut absque laesione actionum non solum apparuerint, verum sine ullo prorsus remedio evanuerint sponte; istae autem potius in juvenibus, quam in senibus observantae sunt; Lue venerea affectos pessime vexatos vidimus, et multos ex hac peste mortuos, licet multa tentaverint remedia, et ad usum ipsius mercurii desperati confugerint; sic postremo Andreas Pareschius Ferrariensis gallica lue affectus post decocta falsaeeparil. Ligni Guaiac. et sudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem desperatus advenit, qua admissa gingivae, linguae, aliarumque oris partium gangraena suborta miserabile veneris sectatoribus exemplum, ultimam clausit diem; in Sanctimonialibus paucissimi morbi, et Regularium Religiosorum sacerdotum nonnulla tantum funera; nosterque Antistes Cardinalis de Verme aetatis ann. 77. febris maligna correptus sancte obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta sunt pene omnia viscera sana. In aliquibus nostri suburbii locis nonnullae febres malignae peticulares, et contagiosae naturae, uno enim aegrotante, brevi temporis intervallo tota simul aegrotavit familia; haec tamen influenza trium tantummodo mensium spatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multae in fine Novembris adultos affecerunt, quae usque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio decembris ophthalmiae multae, pertinaces tam in maribus quam in feminis. Observavi tandem in multis pauperibus sola diaeta multas febres sanatas, sicque cum Joh. Damasceno in ultimo aphorismo concludendum, *Diaeticam medicinam praestantiorē esse pharmaceutica, et chirurgica.*

Constitutio

Anni 1717. a Dn. D. Marco Gerbezio,
Labaco 10. Decemb. descripta.

Quantum ad annorum salubritatem, et humanorum corporum valetudinem conferat regulata suis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties a nobis dictum est, praesertim in Chronol. nostra Med. Id quod equidem etiam manifeste comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is siquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, praeterquam circa Februarii dimidium, quo frigore catenus exhorrescebat, ut inde vel arbores ipsae fuerint notabile damnum perpeffae, praesertim molliores, quales sunt persicae; Vere temperatus: aestate saltem Junio, et Julio mensibus aestuosus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi insolenter tempestuosus: autumno fere veris instar amoenus; humana corpora per totum adeo bene valere, ut Medicis fere nullum negotium faccesserint, nisi circa sporadice patientes. Vnicum occurrerat, quod videbatur quibuspiam quid ex aëre forte ab astris taliter infecto suam originem traxisse, epileptice nimirum convulsiones, quae Septembri mense intra eclipsim lunarem, et solarem plures homines unis iisdemque diebus praeter omnem expectationem adortae fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegae. Duo mei ope divina fuere feliciter ad sanitatem perducti: tertius ille, qui puella septennis erat, quarta morbi die, erat e medio sublatus. Duo illi mei non nisi primo exacto integro triduo aliquantum ad se redire et titubanter fuerre incipere fuere observati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die succumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratae eclipses? Astronomiae cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quae meos duos pristinae valetudini restituisse videbantur, breviter specificare lubet, forte in simili casu quoque aliis servitura,

tura. Primum autem, a quo curam auspiciandam esse judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, specificisque confecti clysteris. Secundum, et priusquam Clyster prepararetur, cochlearum propinandum mixtura haec anti-epileptica: ℞. Aq. hirund. comp. cum castor. epilepticae Langii, ceras. nigr. flor. tiliac aa ꝑꝑ liquor CC. succin. ꝑj. Essent. anodyn. gt. IX. m. f. potio. Tertium te seqq. frictiones crurum deorsum versus, perunctio verticis ungu. alabastrino cum ol. rutae, cran. hum. et succin. commisso. Sextum columbarum, et pullorum vivorum recens per dimidium discerptorum vertici raso iterata applicatio. 7mum naribus ⊖ volatilis succini admotio, nec non pulv. sternutatorii per pennam in nares inflatio, successive vero, et postquam aegri jam nonnihil sese recollegerant, faciliusque quid introsumere poterant, pulvis March. spec. diacinnab. Myns. et ⊖ volat. succin. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quae singula quidem etiam saepius iterare oportuerat, quin et alteri eorum, quae puella 17. annorum erat, et menstruis deficiente, venam in talo secare, priusquam plene convaluerant.

Puellula illa septennis a 4. hebdomadis prius febricitans, erat post mortem cultro anatomico subjecta, et deprehensum, quod ejus cerebrum quoad matrem fuerit undique multa viscositate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri sero, seu lymphâ repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulsionum illarum immediata extitisse causa, meatuum cerebri a sero illo inundatio autem mortis ipsius. Prouti ea de re perspicaciter D. Anton. Pacchionus Regiensis Medicus Romanus in *Epist. de glandulis conglobatis durae Meningis* ad Magnif. D. D. Lucam Schroeckium data in *Ephem. Nat. Curios. Dec. 4. An. 1. et II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vane persuadebam quoque meos duos aegrotos ex simillima causa idem ipsum malum primitus contraxisse. Primus siquidem, qui vir obesus erat valde, bibulus, et pridem quoad memoriam defectuosus ad fauces tantas a capite defluxiones patiebatur, ut nisi ei injectionibus per os (postquam is jam aliquantulum sese recollegerat, et os aperire poterat) tempestive succursus fuisset, ei infallibiliter vel ex solo hoc accidente intereundum fuisset. Adhaerebant siquidem frustatim utrinque circa uvulam et fauces ab aëre, qui ob obstructas nares inspirando saltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonnisi dictis injectionibus, et gargarismis inde avellenda. Frequenter etiam simillima sputa eiciebat. In puella quidem

dem ista causa sese non adeo clare manifestabat, conquerebatur tamen, postquam ad se redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, et narium, ac si eo ipsi aliquid defluxisset, qui oculi etiam ipsi diu postea debiles, et vacillantes, praeque fibrarum muscularium a sero relaxatione veluti confluentes permanserant. Communiter forte et apud alios similibus convulsionum causa est similis cerebri a nimia, eaque acri lymphâ inundatio, et propterea ei revellendae, et discutendae nihil aequè prodesse solet, quam tempestive nuchae, brachiis, cruribusque, vel ipsi etiam raso vertici adhibita vesicantia, quae causa forte etiam Florentinis est; quod infantibus suis vix natis, ut eos ab epilepticis insultibus, quibus illi endemicè obnoxii esse solent, praeservent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Averspergica ante annos ex epilepsia defunctum infantem, et postea anatomico cultro in mea praesentia subjectum cerebrum simillime habuisse constitutum.

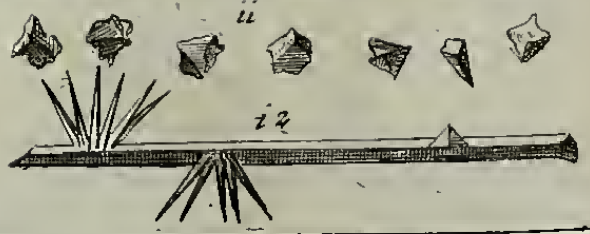
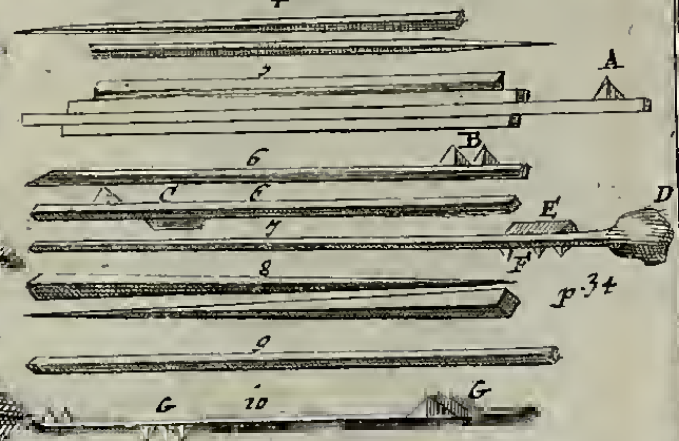
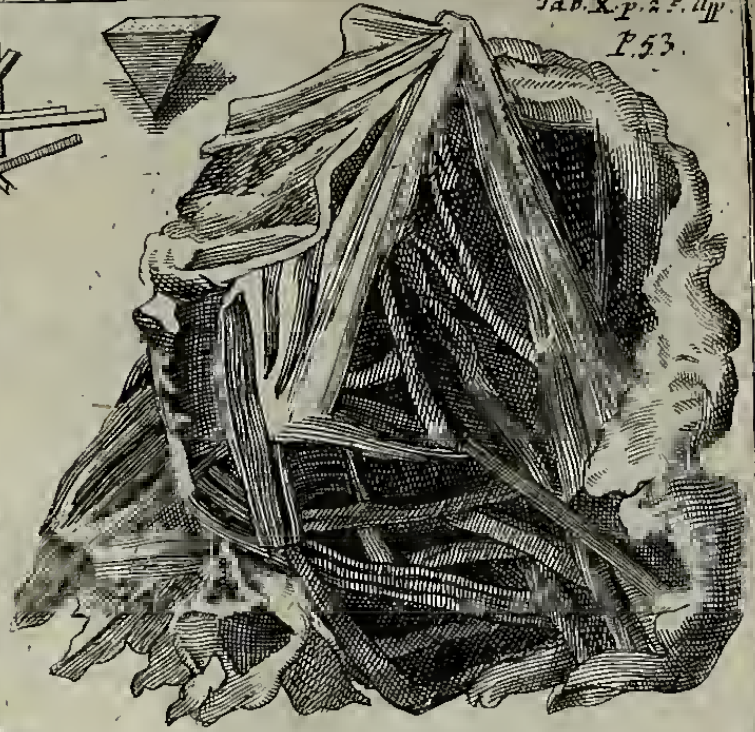
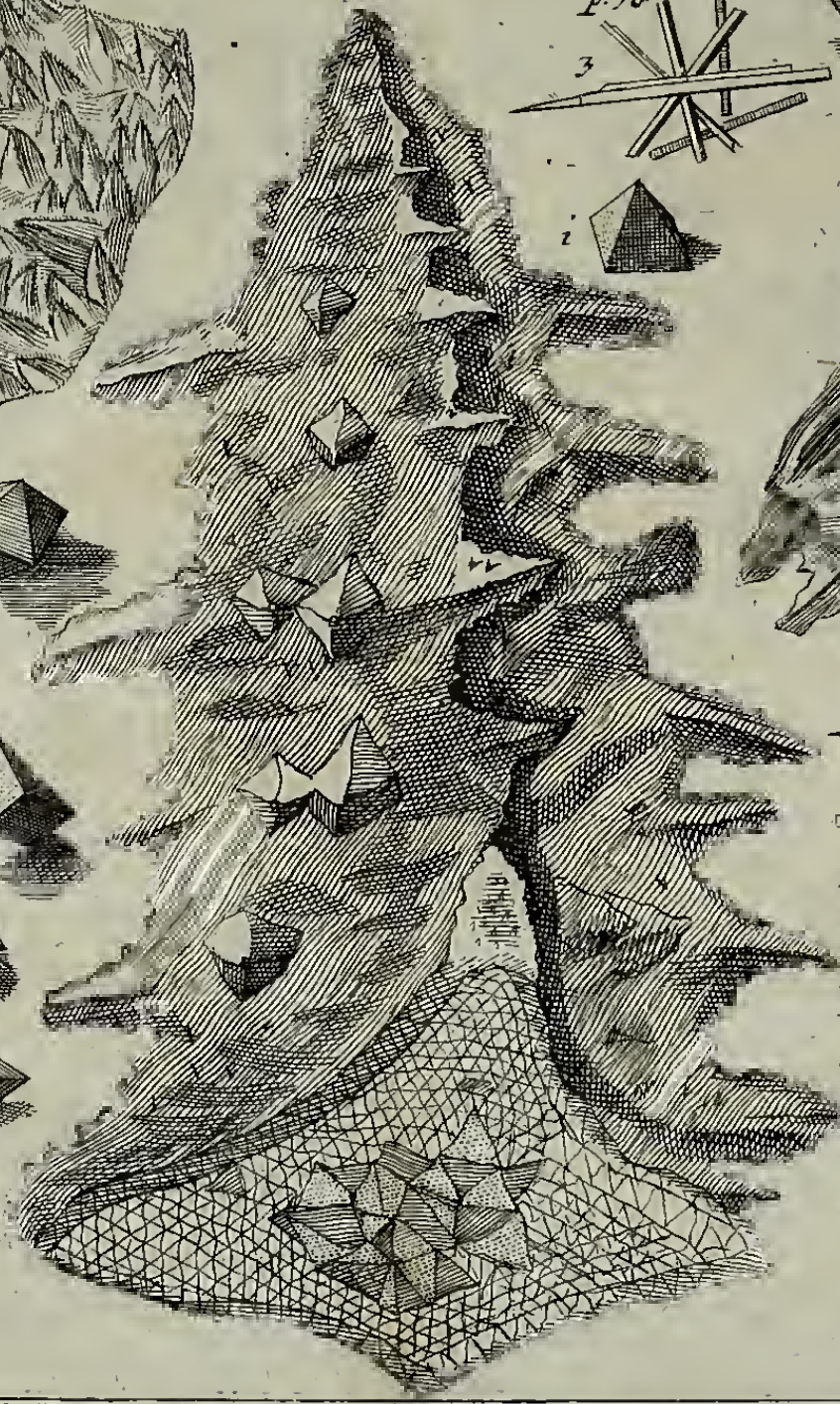
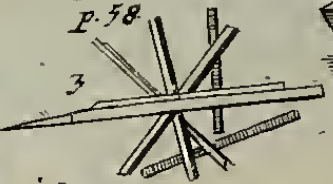
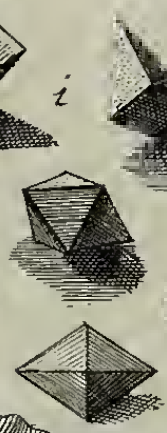
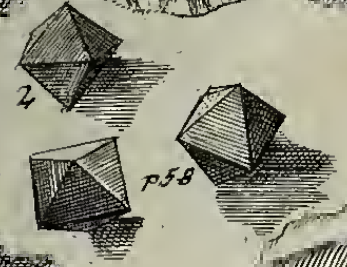
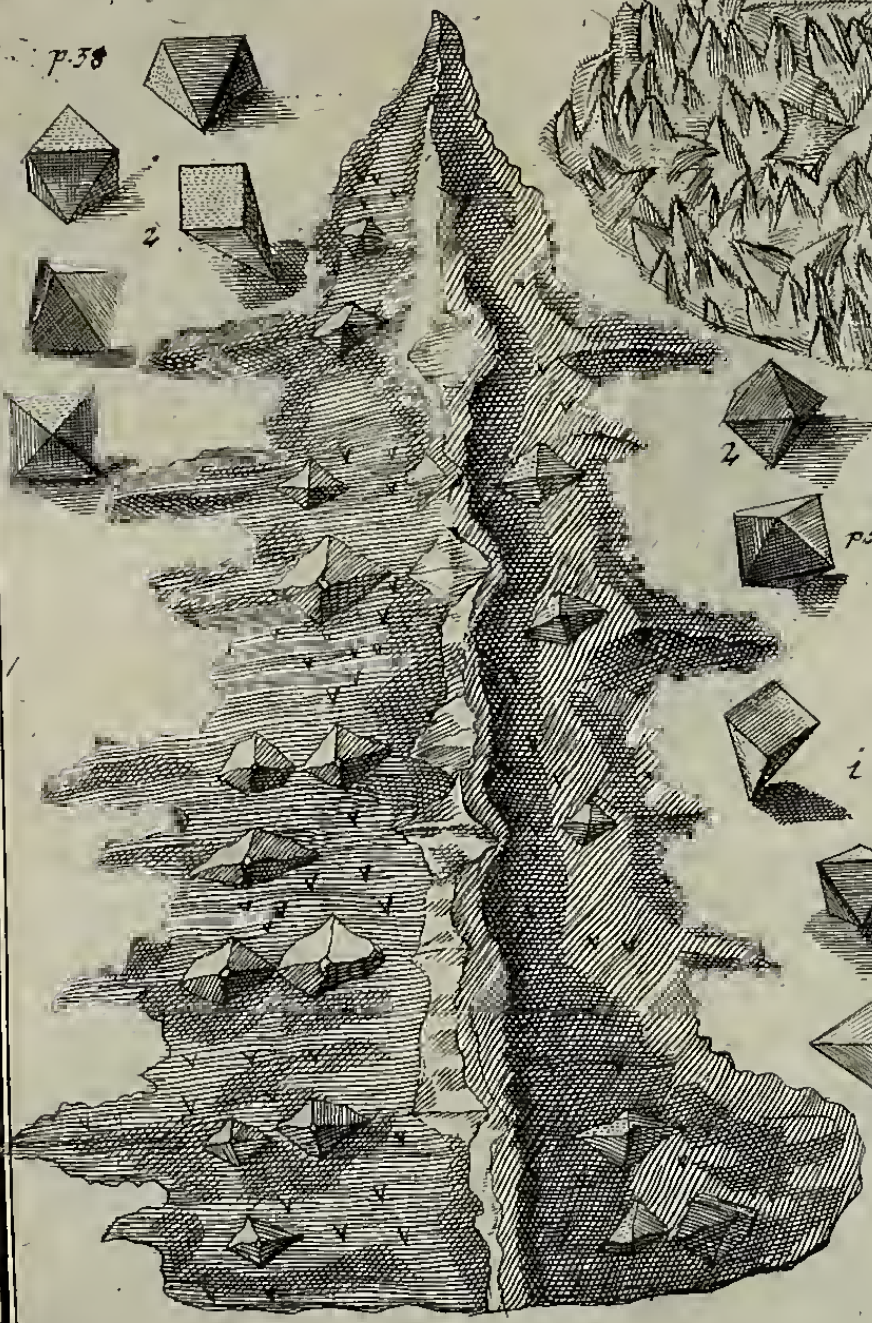
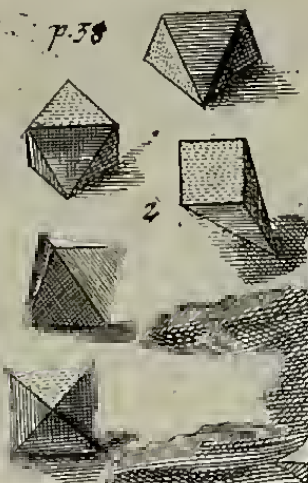
Reliquos affectus, qui mihi alias per anni decursum occurebant curandi, tractabam feliciter Methodo, et remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, haemoptyses &c. Rarius tamen quid observaveram in duobus subjectis circa pulsus: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus quae sanus communiter habuerit pulsus adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequeretur antecedentem, facile apud alium sanum tres pulsationes praeterierint: qui tamen postquam elapso Augusto in febrim malignam incidisset, pulsus habuit adeo frequentem, et per omnes vitiosas differentias varium, ut talem nunquam observaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum praedixeram. Tam notabiles siquidem naturae a connaturali statu recessus non possunt, nisi pessima quaeque ominari. Vir alias erat robustus, et in actionibus suis accuratus, sed tardissimus. saepius vertiginosus, et subinde leviter insultibus epilepticis obnoxius.

Alter vero similiter robustus cum in febrim similem incidisset, in decimum usque diem pulsus, et urinam prae se tulerat adeo ordinatum, et naturalem, ut nisi contrarium suavisent pessima quaeque, quibus una detinebatur, symptomata, virium nimirum ingens prostratio, linguae ariditas, inquietus somnus, delirium, tendinum subsultationes &c. eum quis nullatenus febricitasse, neque singulari periculo fuisse subjectum credidisset: qui 13. morbi die supervenientibus convulsionibus tamen succubuit.

Adeo parum subinde fidere licet etiam optimo pulsui, et urinae, nisi reliqua ei bonitate respondeant, parum etiam de praesentia, vel absentia febris edicere: quantumcunque febrium praesentia vulgo communiter arguatur vel ex sola pulsus frequentia, et inaequalitate; ubi vero haec duo non animadvertuntur, ibi hoc ipso non censeatur adesse febris.

P. 58

JOHANNIS HIERONYMI ZANICHELLI

DE FERRO,

Ejusque NIVIS Praeparatione,

Dissertatio Physico-Chymica.

* * *

LECTORI BENEVOLO

Salutem.

Habent scientiae humano acquisitae studio, se se invicem ex-
cipientes incrementi periodos. Cognoscendi fructus, uberioris
cognitionum messis semen est. Speculatio praxim monstrat, praxis
ad speculationem excitat. Hinc est cur mihi Physicis facultatibus in
re potissimum *MEDICA* jamdiu intento, non solum aliquid novi
de meo penu proferre, sed et aliorum inventa, Auctoribus sua
laude servata, propagare, curae semper fuerit: adeo ut laborem
labor provocet; et aliquid sci visse, sciendi acuat desiderium. Vix
igitur pharmani cujusdam ex Chymiae penetratibus eruti fama
ad meas nuper pervenit aures, cum statim illius assequendi me
vehemens incessit cupido. Vidi, manibus contraevi. Sed ex
sensibus protinus pervasit curiositas ad intellectum, qui non ante
quievit, quam accurata desuper disquisitione habita, purissimam
illam *FERRI ESSENTIAM* esse deprehenderit, a Do-
mino de Sancto Hilario ex Chymici profecto expertissimi
communicatione typis evulgatam, et *MARTIS NIVEM* alle-
gorice nuncupatam. Mirifice hoc invento exhilaratus, ulterius
diligentiam provecxi. Sterilis tamen hucusque jacuisset labor, et
aliis scilicet, non mihi cui praemium meruisse, praemium est. Quo-
circa cum de essentia boni sit, juvare; eoque magis juvet, quo
pluribus impertitur: cumque in bonorum communicatione suum
Append. Cent. VII. & VIII. d sit

fit humanae societatis commodum; ideo tum ipsum medicamentum, cum medicamento rationem e vulgandam censui. Illud, nostrum pharmacopolium, hanc iste dabit qualiscumque libellus, in quo plura de FERRO cum scitu jucunda, tum ad praxim utilia collegi. Est enim Physicarum rerum genesis non minus quam cognitio quibusdam inter se nexibus apta conjunctaque: et quemadmodum in minimi cujuslibet insecti generationem totius naturae opes immediate, vel mediate impenduntur; ita unius perceptionem rei, aliarum plurimarum cognitio praecedat oportet, vel subsequatur.

Meum igitur nunc erit, Ferri naturam Philosophica primum allegoria delineare, mox physice exponere, ratione asserere, experientia firmare. Ipsius copiam, differentias, delectum, usum praesertim Medicum, aliaque hujusmodi subdam, quae de eo metallo notitiam suppeditabunt non contemnendam. Propius deinceps memorati Viri vestigia sectatus, quae ratione laudata essentia, et quasi FERRI ANIMA, crassa quaecumque impuraque materia rejecta, extrahatur, tradam. Nobilissimi demum medicamento hujus dotes, et virtutes, ac ministrationis, ponderisque modum, apposita aliquali pro meis viribus explicatione subnectam.

Haec sunt, quae tibi, Lector doctissime, exhibeo humaniter salutem utilitate argumenti excipienda. Nonnulli fortasse Chymiae nomine, Chymicis que ratiociniis auditis, in detractiones irrisionesque effundentur. Sed tantum abest, ut iis deterrear ab opere proposito, quin potius exciter ad prosequendum. Si enim est insipientium illudere scientiae quam non percipiunt, et detrabere gloriae, quam non merentur; me non placere eisdem gaudeo. Apud hujus farinae homines audit Chymia tanquam ars circulatoria. Nihil ex ea colligi obtrudunt nisi fumum. Arcana promitti, sed verba dari: imo nec verba quidem, cum illa a deo sint exotica, et aenigmatica, ut praeter naturalem sonum, nihil percipiatur. Quae pharmaca inde promuntur, vel inutilia esse, vel plena periculis. His diceris sibi plaudunt, risumque a vulgo captant. Sed declamationes, et satyrae ut plurimum iniqui litigatoris arma sunt: Qui
justiam

justam fore causam, rationibus, experientia, peritorumque iudicio nitatur. Censura in scientiis semper modesta, nunquam sine doctrina debet procedere; alias irrisor malignitatis erit notandus. Si nobilissimae hujus cum speculativae tum practicae facultatis fama periclitaretur apud sapientes; tunc ad arma conclamandum, acriterque pro illius excellentia et utilitate foret decertandum. Tota sane, quanta ac qualis est, exhiberetur. Edocendum esset, ut de rerum cortice nihil sollicita ad centrum penetret, ex quo, ceu ex throno, suas natura vires diffundit, et jura edicit: ut ibi arcana quaecumque rimetur, nihilque tam abstrusum lateat, quod non revelet, quod non illustret: ut essentias extrahat, composita resolvat, resoluta componat; adeo ut non magis ars naturam imitari, quam natura ex arte operari videatur. Hinc doctissimus Daniel Duncanus erudite demonstrat, quas in corpore animali natura explicat, eas omnes operationes, proportionem servata, a Chymia adhiberi. Addendum esset, quam securo gressu incedat, ut ideo a sensibus aequae ac mente fidem extorqueat. Ob oculos praeterea ponenda esset efficacissima ignis, quo Chymia potissimum utitur, in operando actio, ac denique enumeranda utilissima simul, et praeclearissima illius opera praesertim in re Medica, quibus mordus vel arcetur, vel expellitur; quaeque, quantum corporum caduca sunt conditio, morti oblectantur. Quod si ab iis cavendum esset, quia nonnulla sunt acriora; exulare quoque a pharmacopaeis deberet Scammonium, Colocynthis, Elleborus, Gamandra, et ejusmodi alia, quae nisi per vim, ac vehementi corporum infectorum agitatione nequeunt tenacius haerentem abstrahere perniciem.

Sed frustra his immoror. Superflua sunt doctis, incognita imperitis, qui nullam scientiam, nullam artem vel verbo tenus callere profitentur, dum in Chymiae invehuntur voces, et allegorias: quasi earum quaelibet propriam non habeat nomenclaturam, et quasi familiare Philosophis non fuerit, plurima eaque excellentissima, vel fabulis, vel allegoriis, vel notis symbolicis velare pariter, et explicare. De me quid dicam non habeo, nec, si haberem, dicere velim. Excellit Chymia, ideo pau-

ciores excellunt Chymici : hisce tamen sane perpaucis quamplurimi se se immiscent verbo tenus tantum eruditi. Sicut igitur de aliis, ita et de me iudicium sit penes aequos rerum aestimatores. Quomocunque tamen res evenerit, id ausim sperare, fore ut mihi vitio non vertatur, quod in eo totus fuerim, ut artium omnium praestantissimam pro virium mearum tenuitate promoverem.

* * *

*De Marte
Fabula Al-
legorica.*

FAbulas, seu potius allegoricas narrationes, quas ut rerum Physicarum harmoniam et dissensum, mixtorum generationem et resolutionem, ac demum abstrusiora naturae arcana explicaret simul et velaret, prisca tradidit Philosophia; easdem ad commentitiam illam Deorum catervam inducendam, stulta detorsit superstitio. Hinc inter alia, Martem Jovis Junonisque, seu solius Junonis filium, Parentum praerogativa, gestorumque fama, in numerum Deorum relatum, bellicae praesidem finxit renunciatum: ac propterea durum, asperum, trucem, ira rutilantem exhibebat; quique ferro undique cinctus, nonnisi sanguine caedibusque delectaretur. Amasium quoque Veneris fuisse addebatur, sed tandem deprehensum ab adulterae conjuge Vulcano: qui ferreo rete, firmissimo quidem, sed adeo subtili, ut sensum falleret, utrumque interceptum, Deorum risui, et ipse irridendus obsecit, donec Neptuno intercedente, ludibrii, sed non irarum fuerit finis. Sub hujusmodi fabularum cortice nobilissima scientiarum arcana, si philosophicam allegoriam spectes, et latent, et lucent a Cosmicae Physeos indagatoribus exposita. Hinc etenim suum Martem planetam descripserunt Astronomi: hinc suum Martem ferrum adumbrarunt metallica rei professores: hinc ab eo longe distitum, maximaque differentia se junctum, suum Martem Philosophicum istiusmodi involverunt latebris solliciti Chymici. Cum vero, caeteris sepositis, de Marte, nempe de metallo illo, quod vulgari vocabulo Ferrum nuncupatur, aliqua

qua reterege, et ex abditis naturae penetralibus eruere, praesentis instituti sit; cur illud a doctis Martis nomine designetur, superius insinuata satis edocent. Id enim praecipue est in causa, tum quia plura de illo fabuloso Deo Marte decantata verius secundum Physicam proprietatem ferro congruunt; tum etiam, quod in idem recidit, quia ipsius productionem ex planeta, Marte dicto, plurimum adjuvari communis erat opinio. Creditum enim, siderum radios peculiari vi et efficacia, juxta cujusque, ex quo promanant, sideris naturam pollere; adeoque ubi indefinente profluvio ad terrae viscera penetrarint, se se invicem miscentes, simulque retundentes, prout subjectorum alteratio et temperamentum exigit, ad metallorum, inter alia, generationem concurrere: ea tamen lege, ut juxta alterutrius in influxu praepollentiam, diversa metalli species efformetur. Hinc ubi planeta Mars praevallet, ibi ferrum accrescere fertur, cui propterea tanquam filio, sicut genitoris virtutes sunt attributae, ita et nomen inditum: imo et eadem planetae characteristica nota insigniri, jam usu receptum. Ex his specificam ferri naturam longe conspicari licet: sed ut menti clare reveletur, propius est contemplanda. Ea tamen me non tenet sollicitudo, ut rigorosam ad Peripateticorum leges efformatam definitionem investigare mens sit.

Quamobrem a meo scopo aberrare non videar, si dicam: *Physica Ferri descriptio.*
 Ferrum vulgare esse metallum perpauco aliquo Mercurio, non ita quidem pauco sulphure, plurimo vero sale constans, breviori coctione coagulatum, omnium durissimum, rarum tamen, adeoque valde corruptibile, et praeter stannum minus quam reliqua ponderosum: inflammationis praeterea maxime capax, et tenax deprehenditur; fusionis, nisi aliud adjiciatur, difficillimae; amalgamatis, ac cinericii inimicum; sonorum, malleo aegre cedens, et cuicumque acido, tum occulto, tum manifesto obediens; in medicina vero vi potissimum aperitiva, et pro diversa ejus praeparatione, adstrictiva pollens. Porro ne diutius amicum immorer Lectorem, curiosius inquirere supersedeo,

Ferro Mercurium in se probatur.

Experimentum de Mercurio extracto ex Ferro.

quaenam ex adductis proprietatibus ad genericam ferri ideam, quaenam vero ad specificam pertineant; id enim cuicumque, vel obiter in re Chymica, aut Metallica versato, abunde constare arbitror. Mihi satis erit rem ipsam penitus evincere. Ut igitur ab ipsis ferri componentibus exordiar, scio quidem nonnullos non infimi subfellii Chymicos, qui ferri Mercurium non entibus Chymicis adnumeraverunt, aegre laturus a me nunc principiorum numero adscribi. Verum, ut reliqua praeteream, quae a clarissimis et fide dignissimis Viris peti possunt, id tantum recensebo, quod mihi olim dubitanti assensum plane extorsit. Cum ergo cuidam operi intentus forem, ex ferro a qualibet externa materia, praeter salinum menstruum simplicissimum, diffociato, nonnihil fluidi Mercurii praeter institutum et expectationem, ut extraherem, contigit. Rei novitate percussus inexpectatum hunc Mercurium cum vulgari hydrargiro comparare coepi: lucidiorem et candidiorem se se exhibebat; diutius igni resistebat: quod vero animum in sui admirationem magis erexit, id profecto fuit, ubi ejusdem globulo supra planam tabulam sito ferrum quoddam nitidum ad distantiam duorum transversim digitorum admovi; confestim vi magnetica globulus ille ferro, ut ita dixerim, advolabat, perque ipsius superficiem, quoad fieri poterat, summa extendebatur velocitate, ita ut nulla ferri esset pars, quam amplecti non conaretur. Quamplures hujusce phoenomeni testes adducere possem, verum duo prae caeteris satis erunt, probatae fidei, summaeque in re Chymica peritiae Viri, Illustriss. nempe Comes Joannes Rustica Patavinus, et Dominus Hieronymus Amadorus Ferrariensis.

Sanae igitur mentis non essem, nisi salis, et sulphuri, de quibus nulla est dubitatio, Mercurium etiam adjungam in ferro: ad cujus tamen productionem ea est horum principiorum (quemadmodum supra innuimus) proportio, ut minima Mercurii, major sulphuris, maxima salis, et in cupro respondens concurrat quantitas: quae ideo ita a natura comparata videantur,

tur, ut sal principii fundamentalis et radicalis; sulphur calidi innati, Mercurius vero humidi primigenii munere fungantur. Verum cum haec omnium quidem metallorum principia sint; hinc ad definiendam uniuscujusque speciem ulterior instituen- da est indago; inquirendum scilicet, quanam alteratione in fer- ro jam producto afficiantur: quapropter non ratione minus, quam experimento edoctus asserere non dubitabo, Mercuri- um impurum, terreum, crassum, crudum, et alcalinum; sulphur vero valde igneum, crassioribus terreisque partibus ar- cte irretitum, ac propterea ad nativam puritatem aegre redu- cible; salem denique adurentem, et maxime terreum ibidem existere.

*Alteratio
principio-
rum in Fero
ro.*

Vbique igitur crassitiem, impuritatem, et terrestres faeces intueris in ferro, adeo ut, si cum caeteris metallorum speciebus comparetur, his maxime omnium abundet, et propterea om- nium etiam immundissimum, et imperfectissimum audiat. Pa- tet hoc sensui, quia in artificiosa metallorum purificatione, ex nullo copiosiora excrementa fecernuntur quam ex ferro.

*Ferrum me-
tallorum im-
purissimum.*

Haec autem dicta volo, dummodo quaelibet species in esse (ut ajunt) perfecto consideretur: dari enim potest minera alicujus metalli immatura, quae cum ferro maturo collata u- beriori excrementorum colluvie polluatur. Hoc tamen vitium minime naturae speciei, sed imperfectiōni accidentali adscri- bendum esse nemo inficiabitur. E contra cum ferri species imperfecta, imo imperfectissima dicitur, comparative, ut pa- tet, nullatenus absolute procedit assertio: si enim absolute, et sine respectu ad alia metalla consideretur, perfectum in sua spe- cie ferrum dicendum esse quis neget? Nefas quippe esset im- perfectiōnis naturam arguere: sed solum relative loquendo, quaedam imperfectio in aliquo subjecto dari potest. Porro maximae istius in ferro impuritatē obvia est causa: quia scilicet natura primigeniam ejus materiam excrementis, et hetero- geneis multis scatentem non depurat: ubi nempe essentialis ejus- dem

*Cur ferrum
empurum.*

dem, quae supra memoravimus, principia coeunt, vel (cum Chymicis ut loquar) coagulantur, ab intermixtis Cadmiis non fecernuntur. Sed inde acrior mentem vellicat curiositas, cur nimirum haec ab excrementis depuratio, et Cadmiis secretio non absolvatur? Hoc quidem explicatu difficillimum videtur; at si suam unicuique in re adeo obscura sententiam aperire datur, id primo adscribendum crediderim certae ac proportionali principiorum mixtioni, unde ferrum emergit; quae sane proportio ad expellendas faeces, ideoque ad depurandum metallum minime valeat; deinde breviori vel debiliori caloris coctioni: quo etenim brevius, aut languidius excoquitur massa illa ferrea, eo minus heterogenea disgregantur. Duplex est hujusmodi calor: alter extrinsecus (nonnullis centralem appellare lubet) quia ab extrinseco nutrimentum parat; alter intrinsecus, qui metallo inest, perque omnes ipsius moleculas diffusus paratum nutrimentum digerit. Liceat interim hic mihi parumper a ferro discedere, mox rediturus, ut subterranei praedicti caloris existentiam evincam. Hoc autem abunde testari videntur erumpentes ab ignivomis montibus flammae, ut inter alios ex monte Hecla in Islandia, ex monte in Hermunduris, seu Misenis, ex montibus Ephestiis in Lycia, ex Aetna in Sicilia, ex Vesuvio prope Neapolim; Aquarum insuper calentium, imo ebullientium indefinentes scaturigines, et quamplures circa terrae superficiem quotidie emergentes igniculi, quos sane a sideribus arcesset nemo.

*Probatum
centralis caloris
existentia.*

Hucusque Ferri genesis ejusque productionis modum, prosecutus, in posterum metallum jam adultum, ut ita dicam, ejusque praecipuas dotes perscrutabor.

*Ferri durities
perperat.*

Primo igitur durissimum, et elasticum se se exhibet, praecipue vero si diutina percussione constipatum fuerit: ab iisdem autem causis duritiam aequae, ac elaterium induci nullus dubito. Cum etenim durities sit facultas illa, quae in corporum conflictu mutuae partium divulsioni obsistit, vis autem elastica divulsas partes in priorem cohaerendi modum restituat; ab eisdem

dem prorsus causis utrunque effectum proficisci facile arbitror.

Democritici omnia per Atomorum figuras expedire sivei, duritiei causam acu, ut dicitur, tetigisse sibi visi sunt, asserentes corpora dura particulis constare ramosis, figuram uncinulorum prae se ferentibus, quibus nempe se mutuo amplexantur, et innodant. Hinc Lucretius ex Epicuri sententia diserte, ut solet:

Denique quae nobis durata, ac spissa videntur,

Haec magis hamatis inter sese esse necesse est

Et quasi ramosis alte compacta teneri.

In quo jam genere in primis adamantina saxa

Prima acie constant, iustus contemnere sueta,

Et validi silices, ac duri robor a ferri.

Speciosa tamen haec sunt, et ad vulgi captum magis accommodata, quam vero similia.

Cum etenim isti quos comminiscuntur hamuli, extensi procul dubio sint, id est partes designabiles saltem extra partes habeant, licet ob atomi soliditatem minime dividuas; inquirendum adhuc superest, quo caemento hae partes cohaereant. Quamobrem, cum nullum hactenus excogitari potuerit internum vinculum aut gluten, quod inter particulas duriorum corporum intercedere possit; partium earundem cohaesionem externae ambientis materiae pressioni, aereae scilicet, et aetherae consultiores Physici acceptam retulere. Hujus autem, quae sint connectendi vires, celebre illud ostendit experimentum de duobus marmoribus politis, et laevigatis, quae sibi juncta, ut aer intercedat nullus, firmiter adeo cohaerescunt, ut nisi maxima adhibita vi divellantur. Idem igitur praestat natura in coaptandis, et connectendis insensilium particularum superficieculis, quod in duobus memoratis corporibus poliendo humana molitur industria; ut ideo duo potissimum ad conciliandam mixtis firmitatem et duritiem sint necessaria, externa nimirum compressio, et ea particularum integrantium figura, quae ad

mutuam immediatam coaptationem, seu juxta positionem sic accomodata: quamobrem cum eadem fere ubique in hac sub-lunari regione vigeat ambientis aetheris pressio, eo, caeteris pa-ribus, duriora erunt corpora, quo pluribus in punctis ipsorum particulae se se contingent. Ad elasticitatem porro quod attinet, satis superque notum est, corpus nullum se ipsum movere posse; quocirca ubi semel diductae fuerint corporis alicujus partes, in eodem statu permaneant necesse est, nisi ab extraneo agente priori situi, ordinique restituantur: Verum cum aliud nullum praesto esse possit extrinsecum agens praeter memora-tum aetherem propter suam subtilitatem cuncta permeantem; hinc eidem jure merito adscribenda divulsarum partium resti-tutio, seu, quod idem est, corporum elasticitas; quanquam illud praetereundum non est, idoneam requiri pororum seu confi-gurationem, seu magnitudinem, quae in corporis flexura per-transeunti aetheri vim, ut ita dicam, inferat.

*Cur Ferrum
quanquam
durissimum,
minime gra-
vissimum sit.*

*Ferri vari-
tas.*

Attamen, ut verum fatear, haud levis ex dictis emergit difficultas: Cum etenim ferri duritiem in partium juxta positio-ne sitam esse dixerim; hinc procul dubio colligendum esse videtur, duriora corpora reliquis quoque densiora esse debere, quod tamen eorum gravitas ad lancem revocata falsum esse omnino ostendit. Celeberrimus etenim Montanarius, ne a ferro, quod praesens manibus habeo, discedam, multiplici experimento sibi compertum fuisse testatur, ignitum chalybem, dum frigida extinguitur, rarescere, et specie, ut ajunt, leviolem evadere, licet hinc maximam sibi duritiem comparet. Quamobrem ut enodetur difficultas, curiosius introspectienda est intima particularum dispositio. Id itaque pro rato habendum, densiora esse mixta, quo pluribus in punctis eorum insensiles moleculae se se contingent: ad quod apprime facere videtur particularum earundem aequalitas, lae-vitas, et figurarum similitudo. Verum haec eadem particu-larum homogeneitas, et lae-vitas efficere poterit, ut una super alteram haud aegre excurrere possit, quoties ab externa vi vali-dius comprimantur: unde auri aliorumque metallorum ferro gra-

graviorum adeoque densiorum ductilitatem oriri nullatenus ambigendum. Quod si heterogeneae fuerint integrantes moleculae, cujusmodi partibus ferrum scaterere ex supradictis facile patet, quanquam earum inaequalitas plura admittit inania spatiola, et contactuum numerum imminuit, prohibendo tamen aliarum super alias excursum, majorem corpori conciliat adversus externos ictus resistantiam, atque hoc nomine ferrum caeteris metallis duritiae, minime densitate praestare crediderim, quod pariter in chalybe ignito locum habere facile unusquisque intelligit.

Memoratae partium heterogeneitatem a brevissima coctione, quam intra terrae viscera subit ferrum oriri autumant Chymici; norunt quippe coctionis potissimum ope crassiores subigi, et attenuari partes, heterogeneas segregari, id est in casu nostro cadmias secerni, et universas singulasque mixtorum partes ad quandam, ut ita dixerim, aequabilitatem redigi.

Raritatem et terrestri materiae copiam consequitur corruptibilitas; si etenim verum est, quod sane verissimum arbitror, ^{Ferri corruptibilitas,} Lucretianum illud:

*Incolumi remanent res corpore, dum satis acris
Vis obeat pro textura cujusque reperta.*

quo laxior erit partium compages, eo commodius se se hostes insinuabunt; quoque major terrae colluvies, eo facilius quilibet adhaeret sal, partibus dissidium, et mixto exitium moliturus. Hinc ignis non modo, verum et aquae, et quod magis mirabere, aëris ipsius injuriis obnoxium est ferrum.

Ex dictis facile conjici potest, cur metallorum calces vulgari modo paratae nullo negotio in pristinae formae metallum redigantur; ferri vero calx, quocumque modo comparata fuerit, nulla prorsus arte in ferrum revocetur: reliquorum etenim metallorum densitas vetat, quominus in essentialia sua principia menstruis, et modis saltem usitatis dissolvantur; quamobrem cum in minima tantum, id est integrales ejusdem

*Metalloꝝ
inter se com-
parata gra-
vitas.*

prorsus speciei, licet insensiles particulas attenuentur, haud ac-
gre eam iterum prae se ferunt indolem, quam nunquam amisere.
In ferro interim e contra usu venit; texturae quippe laxitas,
cum intra sua penetralia menstrui cujuslibet cuspides intimi-
us admittat, facilius abire sinit ipsa mixti elementa, ut ideo
non partium attenuatio, quemadmodum in reliquis metallis
contingit, sed mixti dissolutio celebretur. Nunc porro si in-
jucundum non est memoratam toties ferri laxitatem statico
examine subdere, et ad amussim perscrutari, experimenta affe-
ram ex Ghetaldo deprompta, quibus solertissimus vir singulo-
rum metallorum gravitatem, ac propterea densitatem statica
indagine patefecit. Posita igitur aequali corporum mole, au-
ri, seu solis ad mercurium proportio in aëre deprehensa fuit ea-
dem, ac $1\frac{3}{9}$, ad unum; quam quidem proportionem si ad con-
suetum loquendi modum revocare velimus, si Mercurius pon-
deret libram tantum unicam, aurum ponderabit uncias sexdecim,
et drachmas sex, et grana vigintiquatuor. Auri ad Saturnum
eadem, ac $1\frac{1}{3}$, ad 1. nimirum pendente Saturno libram
unam, aurum pendebit uncias decem et novem, drachmas sex,
grana triginta sex $\frac{12}{3}$. Auri ad argentum, seu Lunam eadem, ac
 $1\frac{6}{11}$, ad unum; scilicet si argentum sit unica libra, aurum depre-
hendetur esse unciae 22, grana 30, $\frac{30}{11}$. Auri ad venerem pro-
portio est, ut $2\frac{1}{9}$, ad unum; propterea pendente venere libram
unam, aurum pendebit uncias viginti quinque, drachmas duas,
scrupulos duos. Aurum ad ferrum, seu Martem ita se habet,
quemadmodum $2\frac{3}{8}$, ad unitatem, nimirum non excedente li-
bram unam ferro, aurum aequabit uncias $28\frac{1}{2}$. Ad Jovem de-
nique ut $2\frac{2}{7}$, ad unitatem; ut ideo ponderante, ut supra, unicam
libram Jove, aurum ponderet uncias 30, drachmas sex, grana
 $29\frac{7}{7}$.

Multis jure merito, et longe prolixior, ac instituti mei ratio postulet, audirem, si reliqua persequi mihi mens esset experimenta, quibus celebratus Vir easdem proportionibus confirmavit, adhibito pariter in aqua solertissimo ponderum examine.

Prae-

Praedictarum rationum inversio (ut Geometrae loquuntur) magnitudinum proportionem apertam faciet. Posita siquidem corporum aequali absoluta gravitate; constat eandem materiae massam tanto majus spatium occupare, quanto laxius eorum partes dispositae fuerint, adeoque quo densius, id est: gravius erit corpus, eo minori spatio coextendetur. Sed ad alia progrediamur. Memorata partium, unde ferrum conflat, asperitas adeo difficilem ejus fusionem reddit, quam quod difficillimum, ut: nempe in ferro omnimode purgato eandem fere incassum moliaris. Cum etenim in metallorum fluore ipsorum particulae diversimodis et miris modis contorqueantur, et revolvantur inter contiguas sui generis moleculas, quemadmodum praeter alia ex eo colligitur, quod metalli fluentis moles insigniter augetur; profecto quo magis asperas, et angulosas particulas esse posuerimus, eo difficilius praefatis motibus obsequi debere perspicuemus. Apposite interim de ferro omnimode purgato mentio facta fuit: Nemini siquidem dubium esse potest, quin agentis cujuslibet vis adeo intendi queat, ut finitam demum resistantiam longe percellat; quamobrem si ferro faeces e minera simul erutas copulaverimus, uberrimus sulphurum proventus, quibus eadem faeces scatent, enormem adeo in modum allabentium igniculorum vim auget, ut ferrum denique fluere cogatur. Accedit praeter jam dicta, minima Mercurii ad reliqua componentia proportio: multiplex namque experimento colligitur metallorum fluorem Mercurio summo opere promoveri, qui sane angulosus, et asperis metalli particulis commixtus eundem fere praestat usum, ac sebum, vel quodlibet aliud corpus unctuosum, ope cujus arenulae asperrimae lubricitatem acquirere possunt, facilique negotio circumvolvi. Cave tamen ne credas Mercurium unctuosum esse a me asseri. Iisdem prorsus de causis aeger-

Ferrum difficillimae fusionis.

Ferrum malleo aegre cedit.

Facillime autem igitur ferrum, quod sane amplis, et crebris

Ferrum inflammatione

*maxime ca-
pax.*

*Repetita
percussione
enormiter
incalcescit.*

*Mira in
preparato
ferro ad in-
calescendum
propensio.*

ejusdem porositatibus ignea corpuscula facile admittentibus pronum est adscribere. Verum si attentiore rem animo perpendamus, phaenomenon occurreret et inquisitu curiosius, et scitu jucundius. Non modo etenim igni admotum, extraneum et adventitium imbibit calorem, sed mallei solum operantus ex frigidissimo metallo calor excitatur, ut referente * Boyleo, sulphur incendere valeret. Atque hoc quidem in memoriam revocat laude et spectatore dignum experimentum, quod mihi jamdudum recensuit oculatus testis, Dominus Abbas Lucius Marrentius, acri Vir ingenio praeditus, et omaigena ferme eruditione praeclarus. Is cum forte Berolini degeret, Chymicum quendam offendit Hermannum Sansonium, vel hoc uno mehercule dignissimum, ut honoris causa nominetur, qui ferrum in perage stare solebat affabre adeo mireque temperatum, ut quinque tantummodo vel sex mallei ictibus excussum plurimo rubore micaret, proxima quaeque incenderet, combureret, et longe lateque scintillas ejacularetur. Undenam ergo tantus e ferro repente calor emergit? Vetus etenim est assertio, eaque recentiorum fere omnium suffragiis firmata, mechanicam caloris generationem a vehementi insensilium particularum agitatione pendere; ferri autem particulas aegerrime divelli et dissociari posse, plusquam decies dictum. Ut igitur difficultati satisfiat, animadvertendum est, motum illum, quem calorificum appellant, non directum, sed perturbatum et reciprocum esse debere, ut prae caeteris ingeniose admodum in sua de Caloris natura Dissertatione ostendit Dominicus Gulielmius, Vir profecto omni encomio major, et dum viveret non minus obsequio, quam amore a me excultus.

Hoc praenotato, haud aegre problematis solutionem reperi-
tum iri confido. Percussio etenim vehementer ferro, cum rigi-
ditas, et irregularitas vetent, quo minus una super alteram quo-
dammodo prolabi, et excurrere possit, reliquum tantummodo
est, ut percussio vis in singulas insumatür particulas; et ideo

circa

circa proprium centrum, si fieri possit, rotentur; sin minus, inflectantur saltem earum cuspides, adeoque elastico renisu accedente, in vibrationes, et oscillationes quasdam, ob partium earundem brevitatem sane creberrimas, cicantur: hinc urentem calorem emergere nullus dubito. Ex his pariter ratio elucescit phoenomeni cujusdam, quod allatam theoriam meo quidem iudicio mirifice confirmat. Si latior paulo clavus in asserem intrudatur, non nisi repetitis saepius ictibus incalcescit; verum si ad extremum usque infixus jam fuerit, ut ideo ulterius progredi nequeat, tunc paucis ab ictibus insignis in eo suscitatur calor; eo scilicet quod jam impedita totius clavi progressiva motione, mallei vis, tota quanta est, internis inter se vehementerque commoventis ferri particulis impendatur.

Jam sonorum quoque ferrum esse, campanae nonnullae ex eodem conflatae, incudesque sub malleorum ictibus gementes satis testantur.

Cur sonorum sit ferrum, explicatur.

Nullum produci sonum absque corporis sonantis tremore, axioma est Physico-Mathematicum. Mirum idcirco quamplurimis videbitur, ingentes columnas, montesque ipsos marmoreos qualibet percussione concussos tremere. Verum gravissima quanquam et vastissima sunt hujusmodi corpora, haud idcirco absolute densa, et omnino dura censi debent: sunt etenim aggeries compressibilium machinularum, una ex parte cohaerentium, ex alia vero discretarum, quae proinde aliquantisper constringi, et dilatari possunt; cumque aliunde universa moles proprio pondere aequilibretur, cuilibet impulsui percussivo cedere debet, scilicet internas ejus machinulas nonnihil oportet constipari, et resilientes denuo dilatari, unde necessario tremor exoritur, et sonitus longe lateque percipitur. Rem ita se habere, ipsa demum ostendit autopsia: si etenim ferream eamque praegrandem incudem lateraliter, haud tamen vehementer percutias; superposita millii grana (testante Roboaltio) hac illac ferri, et saltillare conspicias, et quidem eo alacrius, quo validius aures perceller excitatus collisione sonitus. Constat por-

ro incudem hujusmodi granulis motum impertiri non posse-
nisi ipsa habuerit, nullum autem omnino praeter intestinum
habere potest.

*Ratio affer-
tur, ob quam
plumbum
minime sono-
rum est.*

Hinc igitur patet, cur campana plumbea cum omni fere
elasticitate careat, nullum emittat sonitum; cur ferrum e con-
tra sonorum sit: cur ex creta igne indurata campanae, aliaque
sonora instrumenta, quae Psalteria nuncupantur, effingi possint.

*Ferrum cui-
que acido
obedit,*

Interim, ne a proposita via divertam, ejus quoque naturae
ferrum esse diximus, ut cuicumque acido, seu occulto, seu ma-
nifesto obediat: hoc enim exigit tum ipsius summa corruptibili-
tas, tum maxima quasi alcalina terrestreitas, ob quas, cujus-
cunque acidi impressiones et repellere nequit, et sequi cogitur.
Hinc, ut alia quamplurima brevitatis gratia omittam, si ei ace-
tum destillatum affundatur, abie in salem subdulcem; si acidum
tartari, in salem pariter subdulcem; si spiritus sulphuris, in salem
saccharinum; si acidum vitrioli, in vitriolum.

*Amalgama,
et cineritium
a ferro re-
spuitur.*

Amalgama demum, et cineritium respui a ferro, vel ipsi
Chymiae tirones noverunt. Immite, et asperum ita a natura
comparatum fuit, ut plurima terrestreitate munitum fusioni ad-
versetur, magnaue prae reliquis (ob Mercurii paucitatem) le-
vitate pollens, utriusque artificii conatus eludat.

Superesset, ut de ejus vi aperitiva, et adstrictiva nonnihil
differerem, quomodo scilicet haec duo contraria in ferro con-
ciliantur, unde profluant, quaque ratione praeparatio sit insti-
tuenda; verum quia circa haec tanquam praecipuum scopum
hic meus qualiscunque labor versabitur, ideo illa paulo post
pertractanda seponam.

Interim de ejus natura reliquisque attributis ista attingisse
sufficiat, ne Lectori nimis prolixus satietatem ingeram, aut nimis
parcus desiderium relinquam.

Natura nulli fuit noverca, sed omnibus mater; ideoque,
quanquam in hujusce rerum universitatis machina, eadem per-
fectione non donaverit singula, ita tamen omnia sapientissimo
tem-

temperavit ordine et consilio, ut nihil omnino despici, nihilque prae caeteris extolli mereatur.

Ferrum vidimus omnium metallorum impurissimum, et ex eo plurima imperfectione pollutum, sed ipsius impuritas compensatur abundantia, et imperfectio facilitate ac brevitate productionis,

Mira est ferri ubique copia: quocumque terrarum vertatur oculus, occurrent ferri minerae. Occurrent in Palaestina: occurrent in Meroe Nili insula, in Caramania, in Serica regione, in Parthia. Generatur ferrum, ut scribit Ptolemaeus, prope Andiram; generatur in Canadensi Americae Septentrionalis regione. Habet suas Cappadocia ferri mineras; habet insula Creta in mari Aegeo; habet insula Ilva, vulgo *Elba*, in mari Tyrrheno, easque adeo foecundas, ut a fossoribus evisceratae, rursus viginti annorum spatio perennitate metalli renascentis compleantur. Habet pluribus in locis Appenninus. Plures habet in suis montibus Vincentia; plures Brixia, quarum nonnullae cuprum eodem partu secum adnatum gerunt, quibus similes fuisse in insula Euboea, scribit Strabo. Ferro abundat Anglia, teste Gilberto *de Magnete*: ibique, ut refert Doctissimus Lister, in montibus Cretaceis agri Eboracensis plures serpunt rubrae metalli ejusdem, plus minusve durae, venae. Abundat Gallia. Abundat Hispania praesertim citerior in Pyrenaeis jugis: adeo ut, si Plinio fides habenda, qua Oceanus Cantabriam aluit, redundante minera, ferreus totus surgeret mons. Abundat Germania, ubi primum extractas fuisse ad ferrum excoquendum fornaces notat, Encelius. Plures metalli hujusce venas alit Tirolensis Comitatus, earumque nonnullae cupro ita uniuntur, ut vix deprehendatur distinctio, quemadmodum et ego accurata observatione compertum habui, et cuius metallica rei vel mediocriter perito clare patere poterit. In Silesia pariter, et in Marchia Brandeburgensi ex terra rubra et ferruginea ferrum excoqui, testatur jam citatus Encelius. In Lygiis ad Sagam oppidum, erui ferrum, erutique loco aliud decennio rur-

Ingens ubique ferri copia occurrit.

fus renasci, ex Agricola tradit Boyleus, qui pariter ex Joanne Gherardo subdit, terram inanem cum ferri minera prope Ambergam effossam, ejusdemque metalli recrementis, ut ajunt, immixtam et in cumulos congestam, postquam per quinque et decem Annos, soles pluviasque exceperit, denuo excoqui, et ferro ditatam reperiri. In Peninsula quoque Scandia, nunc Scandinavia, seu Sueciae, seu Daniae, seu Norvvegiae provincias, seu non longe distitam Islandiam insulam peragraveris, in ferri mineras passim incidēs; ut ideo facile quis dixerit, pugnacissimis gentibus terram montesque ipsos accommodatos fuisse. Inter optimas, una celebratur Norwegica, cui corporalis auri bracteolas inhaerere sola oculorum ope satis perspicuum est: quod et ego testor, cum ejus frustulo D. Hyver Daniae Regi percarus, et rerum mineralium peritissimus, me donatum voluerit. Quare colligere est, regiones praesertim polares, et praereliquis montuosas ferro scātere. Quid plura? Solus omnium ferri mineralium catalogus integri voluminis paginas expleret, adeoque nimis excreskeret moles, si earum non modo descriptionem tradere, sed aliquas tantummodo qualitates innuere mihi mens esset: nonnullae etenim venae, si chartae affricentur, lineam rubram ducunt; aliae non: alias videbis coloris rufi, alias cinerei, alias albas, alias ferrugineas: sunt nonnullae molliores; sunt nonnullae magis durae; sunt, quae auri consortio superbiunt; sunt pariter, quae cum aliorum metallorum mineris foedus inire gaudent, Quaedam ferrum explicant crassioribus faecibus magis inquinatum; quaedam nimis crudum; quaedam nimis fissile; quaedam interdum sunt adeo concoctae, et a nativitate mundaе, ut dedignentur ab arte praestolari puritatem. Ferrum alibi ad instar globulorum effoditur; alibi ad instar corporis octaedri, ut ostendit Joannes Daniel Major in Miscellaneis Germanicis, Ann. 3. Dec. primae.

Ferri mineralium diversitas innuitur.

Ferri particulae pyramidalis figura donantur.

Caeterum si unicuique rerum naturalium seu causas, seu proprietates inquirere conanti, suas cogitationes in apertum proferre licet; haud aegre adducor, ut credam, ferri particulas pyrami-

pyramidali figura a natura donatas fuisse. Hanc in rem memoratu dignissima est observatio, quam mihi per litteras humanissime significavit celeberrimus Vallisnerius, in Patavino Lyceo Professor Medicinæ theoreticæ primarius, et naturæ arcanorum perscrutator acerrimus, quamque ipse a peritissimo rei metallicæ Praefecto accepisse testatur. Hic cum ingentem ferreae minerae vim liquari curasset, ubi peracto labore concrefcere ferrum coepit, ingentem alicubi, eamque, ut videbatur, inanem intumuit in molem. Hac igitur malleo perfracta, jucundissimum se se exhibuit spectaculum. Univerſa siquidem interior praefati tumoris crusta in pyramides profecto innumeras abierat. Quadrilaterae erant singulae pyramides, et singula planorum, quibus pyramis continebatur, latera dentata et ferrata inspiciebantur, quemadmodum in apposito Schemate observatur.

Haec per transennam, ut dicitur, innuisse sufficiat, et ad propositam ferri copiam revertor, quam profecto non pauca, quae passim occurrunt, indicia produunt. Hujusmodi sunt ferreae Thermales aquae, atramentum ferreum, argillae martiales, saxa rubiginosa, talcum rubrum, et alia quamplurima perito Lectori nequaquam obtrudenda. Si arena, seu lapides arenarii, varietate colorum iridis speciem referentes discutiantur, ferrum dabunt adnatum. Si haematites, et ocrea fossilis, aut aetium species igne torqueantur, latens exhibebunt ferrum. Quid plura, cuicumque ligno metallum istud inesse congenitum, jam non semel repetitum detexit experimentum. Facillima est praxis, quam non ita pridem evulgavit D. Hombergius, Chymicae Philosophiae Professor Celeberrimus, et Regiae Scientiarum Academiae Socius; facillime, inquam, si enim cultrum magneti prius affricatum cujuslibet ligni cineribus admoveris, particulas materiae nigrae hinc inde statim salientes attrahi conspicias. Haec autem ad examen, praesertim lentis uestoriae revocatae, ejusdem penitus cum ferro vulgari speciei deprehenduntur. Nec vegetabili tantum regno memorata ferri copia circumscribitur. In ipsis namque animalibus aliquando luxuriare, inauditum non est.

*Cujuscunque
plantae cineribus
ferrum
in esse ostenditur.*

Ex humano
quoque cal-
culo elicium
est ferrum.

Si etenim ingeniosissimo acque ac solertissimo Listero * fides habenda, cui mehercle plurimam habeo, ex humano calculo rite cremato ferreum metallum ad aliquot grana, adhibito magnete, extrahitur, quod olim Regiae Londinensi Societati ostendisse ipsemet testatur. Nulla demum est terra, ut notat Gilbertus de Magnete, quae ferri naturae particeps non sit: ad cuius rei comprobationem, omnem limum, argillamve sola olei lini admixtione, facile in idem metallum redegisse, asserit Becherus, cui experientia edocti adstipulantur peritissimi Chymistae. Eorum interea sententiam nullatenus praeterire licet, qui adeo metalli nostri feracem naturam voluerunt, ut totam hanc terrae machinam, quasi ferream molem affirmare non dubitaverint. Magna sunt haec, sed et adhuc quid majus superest: Ferrum in coelesti quoque, seu aërea regione generari quis crederet? nihilominus, quanquam superioris illius sphaerae distantia verat, quo minus ejus penetralia curiosus perscrutari possimus, plura tamen occurrunt tum veterum, tum recentiorum monumenta, quae demissum ad nos per imbrem ferrum testentur.

Aliquoties
creditum est
a nubibus
demissum
fuisse fer-
rum.

Hujus metalli frustra centum librarum pondo pluuisse, ex quibus acuti acinaces cusi, ex Avicenna collegit Magnus Albertus. In Misnia ferreae massae e coelo decidisse perhibentur tanti ponderis, ut vix loco moveri potuerint. Apud me quoque inter aliquot naturae partus servantur ferri nativi fragmenta quaedam, topho similia, quae dono mihi misit pro sua, qua pollet, humanitate Excellentissimus D. Alexander Bianchi, qui Afelli Medicam artem summa cum laude in praesentiarum proficitur; ea vero a nubibus demissa, summaque diligentia in locis vicinis collecta, constanter asseverat. Haec ferrum esse mihi constat. De facti autem veritate, Viro docto, honesto, et Amico fidem denegare nequeo, a nemine sane pro nimis credulo habendus, aut irridendus; si praeter superius relatas, plures historiae de ferro a nubibus projecto apud Marcum Eterlinium perlegentur, resque non ex vulgi judicio, sed ex Philosophico ratiocinio discutiatur.

Repe-

* List. de Calculo p. m. 7.

Reperitur itaque ubique ferrum; ejusque abundantia, citra piaculum, inutilis credi non potest. Ergone natura, tanta ferri copia universum orbem locupletavit, ut ad nihil inserviat? absit stultus hic error; omnia siquidem creata sunt in numero, pondere, et mensura; statuta cuilibet sua lex, et circumscripta quoque cuilibet sua copia, ut destinatis muneribus satisfieri possit. Quapropter si summa est in hac rerum universitate ferri abundantia, summa quoque debet esse illius utilitas, et summus usus.

Multiplex porro hic est; verum ut alia omnia praeteream, *Multiplex ferri usus.* medicum tantummodo ejus usum pro viribus perpendam. Jamdiu creditum est, eximiis dotibus ferrum praestare, et jamdiu hoc sibi negotii dedit medicina, ut eas erueret. Sed tunc solum voti compos fieri potuit, ubi Chymia foedere inito, ad intimas rerum essentias pervasit, artemque didicit, ex eis praestantissima pharmaca conficiendi.

Latent itaque in ferro medicinales thesauri, sed in eorum extractione exquisita arte opus est, adeoque cauto pede incedendum. In primis autem de ferri bonitate cura impendenda, ut quod eligendum, quod respuendum, pateat. Ex omnibus ferri mineris praestabit, quae purissima. Purior autem habenda, quae celerius tenaciusque absque praevia coctione magnetem amplectitur; quo vero segnius, eo magis a propriae speciei bonitate recedit, et acrius igne subigenda erit, ut amicum prompte sequatur lapidem. Quod si de ferri jam cocti exquisitiori perfectione judicium sit instituendum, illud eligendum, quod servata sua specifica gravitate facilius malleo obedit, et colore, quantum fieri poterit, ad albedinem vergit; si vero aeris injuriis exponatur, propriam mundiciem a rubiginis alteriusve maculae labe immunem diutius servat. E contra autem si levitas, friabilitas, color lividus, difficilis tractabilitas, facilisque vitrificatio in ipso deprehendantur, pro crudo habendum, et jure merito damnandum, ob maximam salinarum, terrearumque partium exuberantiam. Solet etiam pleurumque artificem de ferri simplicitate sollicitum ea cura torquere, ut exploret, an quid ex diversae speciei mineralia, seu alius

corporis in suam admiserit societatem. Facile ab hoc dubio se se expediunt, quibus notum est menstruum quoddam curiosum, quod si super subtiliorem ferri limaturam effundatur, et exinde extrahatur, certissima secum refert indicia cujuscunque in nostro metallo accidentalis mixturae. Haec inquisitio diligenter est peragenda, quia ubi medicamenta ex simplici ferro paranda sunt, vel minima cupri permixtio magnam iis labem affricare potest, et ingens aegroti periculum afferre, quod quidem utinam raro contingeret.

A Cupro diligentissime separandum est ferrum.

Innumerae sunt ejus praeparationes.

Postquam selegimus, quod praestantius est ferrum, jam medicam metalli praeparationem aggredi licet. Haec autem multiplex est: alias enim per solam elimationem, alias per dissolutionem, alias per calcinationem, alias aliter perficitur: id vero mihi semper cordi fuit, ut non tam in assumpta praeparatione, recta procederem, quam ut congruentem assumerem, quae quidem eligi non poterit, nisi prius qua, et quanta polleat ferrum virtute, compertum habeamus; alioquin, si quid boni contigerit, casus, non scientiae fructus erit. Sed hic inextricabiles opinionum nodi occurrunt.

Maxima scriptorum discrepantia circa medicas ferri doctes.

Quidam virtutem essentialiter tum aperitivam, tum adstringivam in ferro admittunt: sed asserunt alii, ferrum semper adstringere, per accidens aperire; sunt vero qui velint a propria natura vim aperitivam recipere. Nonnulli nihil emolumenti conferre, nisi in sua ipsius resolvatur principia; sed nonnulli etiam in sola ferri limatura medicamentum statuunt. Alii effective agere, alii passive tantum se habere putant. Si quosdam audiamus, operatur per vim irradiativam, si alios, per contactum corporeum. Autumant aliqui per qualitates agere, alii autem, per spiritus secretos. Alii demum ingentem in hoc operam collocant, ut adventitiam a martis influxibus virtutem foenerentur, adeoque medicamenti eas praeparationi destinant horas, quae planetae quam maxime obnoxiae traduntur, quo vero jure, viderit recentioris Astronomiae peritus Lector. Sed ne fastidium singula persequendo ingeram, adeo crevit difficultatum nume-

rus, ut novis quotidie suborientibus, idem sit extricandi labor, ac magis se involvendi periculum. Quapropter mihi videtur expeditius, nodos istos truncare, quam solutionem moliri: Ideo pluribus ex ejusmodi opinionibus ad scholarum distinctiones, ut concilientur, amandatis; pluribus utpote inutilibus, vel improbabilibus valere jussis, memoria repetendum est, quod supra late firmatum fuit, ad ferri genesim concurrere salem, sulphur, et mercurium. Hoc jacto fundamento, sicuti virtutem eidem metallo inesse, omnes fatentur, ita quonam jure virtus activa denegari possit, non video.

Quaelibet ex partibus componen-
tibus sive salem, sive sulphur, sive mercurium species; actionem habet a propria essentia, per nullam mixtionem debili; multo igitur magis, quod iisdem partibus constat, vi pollebit activa. Nullum autem faceffere potest negotium ferri compages adeo praevalida et dura, ut si deglutiatur, notante Etmullero, sicut ingestum fuit, rejiciatur; quia durities illa et partium compactio vim non excludit activam, sed tantummodo cohibet, donec spiritus activitate pollentes, qui prius duro velut carcere detinebantur, erumpant, suamque vim explicare queant. Propterea quamvis ferrum in subtilissimam limaturam attenuetur, si ventriculum offendat debilem, ibi residens detrimento potius, quam utilitati esse potest. Sed huic occurrunt periculo praeparationes illae, quae pertinacem particularum nexum destruunt, seu resolvunt, spiritibusque clausis undequaque ad agendum referant aditum. Ex his igitur constat, ferrum operari effective, et eo commodius, quo aptiori dispositione fuerit adornatum; ita tamen ut passivum quoque agendi modum eidem concedere non dubitem: absorbet nimirum sales acidos, omnemque aciditatem, dum eandem imbibit, e sanguine eliminat.

*Vi activa
pollere fer-
rum statui-
tur.*

*Solvitur ob-
jectio.*

*Interdum
tamen etiam
passive se ha-
bet.*

Asserta in ferro tum passiva, tum activa virtute, hanc praecipue duplicem agnoscere nemo mecum recusabit; alteram adstrictivam in sale partibusque terrestribus; alteram aperitivam in sulphure et mercurio partibusque volatilibus sitam. Possit hujus veritatis probatio a congrua earundem partium natura desumi,

*Virtus ferri
activa du-
plex est.*

mi,

mi, sed evidentius ab effectibus colligitur, quos sensibus ipsis quotidiana subjicit experientia. Licet autem aperire, et adstringere contraria sint; in casu tamen nostro quaecumque in concreto contrarietas excluditur, quia utrumque quidem a ferro, sed non ab eisdem profluit ferri partibus. Quapropter ut alterutram impetremus, ad illius genitrices partes confugiendum est, caeteris per idoneam praeparationem separatis, et rejectis.

Das hasce praecipuas virtutes plures aliae subsequuntur foederatae, et subalternae, quas inferius enumerabimus. De-
In qualibet praeparatione partium purificatio maximi est momenti. mum antequam a generalibus istis recedamus, ea cura in ferro praeparando maximi est momenti, ut quantum fieri potest, partium purificatio obtineatur: perfectior autem erit purificatio, quo plus essentiae, et minus materiae habebitur.

Explicatae ferri virtutes multorum studia excitaverunt, adeoque quamplurimi curarunt, ut eas medicae praxi accommodarent, et sane nonnullis res feliciter cessit: adeo etenim acuerunt ingenium, et sedulam adeo impenderunt operam, ut eximia ex eodem metallo sibi compararint pharmaca, crocos nimirum, sales, tincturas, magisteria, essentias, et alia hujusmodi. Sed salva sua cuique laude, in eorum plerisque subtilior ferri substantia sua non satis gaudet puritate, minus enim exacte ab omni terrestreitate aliisque facibus, aut extraneis substantiis vindicatur; imo interdum ex praeparatione aliquid adventitii accessisseprehenditur.

Nix Martis praesantissimum est medicamen. Quapropter prae omnibus istis medicamentis, mihi longe magis probatur, utpote his vitiis immune, quod D. de Sancto Hilario proposuit, Nivemque Martis vocat, id est, ferri essentiam volatilem siccam.

Facturum me itaque operae pretium arbitratus sum, si publicae utilitati illud evulgarem, ut qui paratum expetunt, quo gressus, qui vero parare malunt, quo conatus dirigendi sciant. Quia vero in conficiendo medicamento suum adamussum sequor inventorem, lubuit Gallicum hic apponere textum, ut palam fiat ejusdem vestigiis me prorsus inhaerere. *

* *On tire du Mars par diverses voyes plusieurs rares et excellens remedes, qui sont d'un tres grand usage, et dont on se sert avec succès contre beaucoup de maladies. Il approche plus qu' aucun autre metal de la nature de Venus; aussi est-il facilement changé et converty en elle même. Cette proximité est cause que Basile Valentin nous le represente l' un et l' autre comme mâle et femelle.*

Ne itaque a propositi exemplaris methodo discedam, repetere cogor, quod jam superius innui, maximam scilicet ferro cum cupro intercedere familiaritatem. Hinc motus Basilius Valentinus, illud ut marem, hoc ut foeminam exhibuit: quod eleganter non minus quam recte expressum arbitror, quia et frequentissime in mineris coeunt, et arte facillime junguntur. Probare tamen nullatenus possum, ferrum, ut asseritur, haud aegre in cuprum transmutari. Est haec altioris indaginis quaestio, adeoque satis nunc erit ad veritatem enucleandam innuisse, omnia phaenomena, quae ferri in cuprum transmutationes passim a nonnullis dicuntur, aeris praecipitationes tantum esse.

Mars cupro valde affinis est.

Ferrum minime in cuprum mutatur.

In hanc rem memorari solent per celebres in Carpathiis montibus Hungarici fontes ubere vitriolo foeti, qui coniectas ferri massas non parva experientium admiratione in cuprum vertere perhibentur.

Nonnulla phaenomena explicantur, quae hujusmodi transmutationem evincere videntur.

Extat in exili meo museo inter conquesta naturae arcana, vel monstra, cupri frustulum, eruditum munus prae laudati D. Vallisnerii, quod loco ferri equini in ejusmodi aquas injecti eductum, ideo praedictae transmutationis opus creditum fuit. Verum ego, ut supra dicebam, praecipitationem lubens admitto, conversionem acriter rejicio. Latente enim in illarum aquarum vitriolo quam plurimae cupri particulae; latent quoque interdum aliquae in ipso ferro, quamquam igne purgatum fuerit: quocirca ubi in praefatas aquas coniecitur ferrum, a vitriolico sale juxta suam superficiem indefinenter labente corroditur. Verum abrasis ferri particulis, aliae melioris notae metalli, cupreae nempe deponuntur, quaeque ferro crustae in modum adhaerent,

mox temporis tractu novis semper absumptarum loco accidentibus particulis, iisque cum homogeneis, si quae forte antea fuerant in ferro, corpusculis sociatis; cuprea tandem massa ferreae loco emergit. Ferrum attamen in cuprum nequam conversum fuisse, sed cupro permutatum unusquisque facile intelliget.

*Confirmatur
ulterius nota
praesententia.*

Meae sententiae adstipulantur plura experimenta, in primis vero familiaris chymicorum oculis observatio, quod si cupro acidorum vi in vitriolum redacto, et aqua communi soluto dilutoque ferrum immergatur, acida illa, relicto cupro statim ad imum vasis decedente, ad ferrum accedunt. Ulterius auri vitriolum per aquam chrysulcam paratum, si argentum vivum affundatur, aurum dimittit; si vero argentum in aqua forti solvas, et cuprum immittas, argentum deprimitur, cupro in menstruo relicto. Possem alia quam plurima exhibere, sed brevitatibus causa praetereo, et ad institutum redeo.

*Ferro inest
sulphur
aureum.*

Ferro inest sulphur quoddam aureum, ut a quibusdam nuncupatur, eo quia ad ejus perfectionem proximius accedat. Latet illud in imis penetralibus abditum, sulphure alio foetido et immundo ita obvolutum, ut ideo quamplurimum chymicorum oculos fugerit, qui utrumque confundentes, unicum duntaxat sulphur, impurum et omnino terrestre, ferro inesse crediderunt. Verum illud ubi congrua praeparatione suis restituitur viribus, adeo miros producit effectus, ut aurum ipsum aemuletur. In hoc igitur omnes intendendi sunt nervi. Si enim, ut monet P. J. Faber, communia menstrua adhibeantur, nunquam a partibus limosis et corruptibilibus vindicabitur: Si vero solo igne tentetur, usu venire facillime potest, ut in auras evanescat, et laboris universi praemium deperdatur.

Verum ne animo despondeas, amice lector. Frustra namque ferro pretiosum hunc medicinae thesaurum natura non indidit. Eruendi modum fortasse reperiemus. Hic eo unice tendit, ut pertinacem ferri texturam dirumpendo, partesque terrestres, omnemque aliam immundam et inutilem materiam

sepa-

separando, purissimam ferri essentiam, et praecipue aureum illud sulphur ex faeculento velut carcere extractum asserat in libertatem, spiritusque actuosos e foetido velut sepulcro educat ad praestantissimarum functionum exercitium.

Hoc autem assequi nequicquam tentabimus, nisi aquae mineralis ope, ejusdem cum ipso ferro naturae; quae non violenter, sed virtute amica, quidquid purissimae essentiae in eo nitet, expetitum nempe aureum sulphur, ad se suaviter trahat, caeteris omnibus repulsis. *

Ad ferri essentiam extractandam necessarius est aquae caejusdam mineralis usus.

* *Mais la maniere de faire cette preparation a esté tenue secrette jusqu'à cette heure. Ce qu'il a d'essentiel est caché sous une si grande quantité de terre dont son corps abonde qu'il luy est comme impossible de produire son action, et de faire éclater sa lumiere dans une prison si obscure: de sorte que son ame est dans ce corps grossier comme dans son tombeau, et n'en peut estre aisément degagée que par le moyen d'une eau mineral qui est de son genre la quelle a la vertu d'ouvrir, et de resoudre le corps du Mars, d'attirer à soy ce qu'il y a de pur et d'en separer toute la terre inutile. Au lieu que les autres choses dont on se sert pour cet effet, se chargent de tout indifferemment, et tirent le plus souvent leurs teinctures de ce qu'il a plus grossier.*

Hoc pacto, juxta citati Fabri explicationem, resolvitur ferrum in sua principia per sua ipsius principia: quia ferri fermentum ferrum est: reliqua menstrua communia, praeter debilitatem in emundando, de qua supra monuimus, tot salibus incongruis subjectum inficiunt et alterant, ut saepius hinc effectus gignantur non sui, imo etiam plane contrarii. *

Vulgaria menstrua subjecta, quae dissolvunt, interdum inficiunt.

* *Mais cette eau n'attirant à soy, et ne retenant que ce qu'elle trouve de plus pur dans ce metal, en quoy consiste son soufre essentiel, et son Essence dorée, rejette, et separe en même tems ce qu'il a de grossier, et de terrestre.*

AEnigmâ Chymicum.

Cum igitur eam mineralis aquae ferro congeneris naturam inquirerem, quae non modo solvendo ferro par esset, verum et quidquid terrei impurique in ipso latet, segregare, et ad sum-

mum detrudere valeret; animadverti chymicum mihi proponi
 aenigma, ac proinde aliud significari, quam verba prae se ferre
 videantur: plerumque etenim, quae inveniuntur acutius, obscurius
 dicuntur, quam ut quivis ea possit percipere. Primum itaque
 rejeci trita quotquot a spagiricis adhiberi solent menstrua, quan-
 quam spirituum titulo designentur, utpote necessariis viribus de-
 stituta. Valere ideo iussi notissimos nitri et vitrioli spiritus,
 sulphuris oleum, plumbi, et zinchi aquam, et alia quaeque hisce
 similia. Mox, cum exploratum haberem menstrui materiam
 ejusmodi esse debere, ut metallis facillime jungatur, et minime
 vulgari polleat vi, cogitanti et meditati demum occurrit admi-
 randum illud magnalium naturae promptuarium **ANTIMO-**
NIVM. Exultavit illico animus, ac rem ita tenere mihi visus
 sum, ac si manu tractassem. Ferro etenim congenerem esse
 Antimonii indolem hinc conjiciebam, quod Chymicorum peri-
 tissimi ab eodem antimonio metallorum omnium materiem de-
 sumi tradiderint. Aptissimum autem ad metalla dissolvenda il-
 lud idem esse, certo certius compertum habebam: ubi namque
 in fluorem redactum fuerit, singula, praeter aurum, metalla
 non modo solvit, verum absomit et vorat, ut ideo metallorum
 lupus appellari soleat.

*Solvitur dif-
 ficultas, et a-
 peritur ae-
 nigma.*

Illud demum praeconceptam opinionem validius firmabat,
 quod terrestres et crassiores ferri partes in memoratis salinis li-
 quoribus necessario subsidentes in hoc uno tantum, ob majorem
 ejus specificam gravitatem, ad summum evehi possint. Nec ul-
 lam injecit dubitationem, quod aquae loco, siccum admodum
 et firmum corpus adhiberem: quis enim non videt, subtilissimos
 quosque chymicos alia a vulgaribus usurpasse vocabula, tum ut
 rudes sua caelarent inventa, tum ut acrioribus philosophandi an-
 sam suppeditaren: Horum etenim libri volunt quidem erudi-
 tionem, non tamen inquiringibus adeo facilem, sed symbolicis
 quibusdam figuris ac allegoriis obvolutam, ac propterea acri
 meditatione eruendam; ne scientia ipsa nimis exposita vilescat,
 et ut non nisi sublimium ingeniorum praemium fiat.

Quoquo

Quoquo tamen modo se res habeat, inusitatum sane non est, aquae nomine nonnulla indigitari mineralia: cujus quidem rei quamplura in medium exempla proferre tam facile foret, quam quod facillimum. Vnum praecae caeteris memorabo Magistri Valentini ex Theat. vol. 4. *Materia vero, inquit, principalis omnium metallorum in suis mineris, de qua ipsa generantur, id est causantur, est aqua sicca, quam aquam vivam, seu argentum vivum appellamus, et spiritus foetens, quem aliter sulphur nominamus.*

En tibi, benevole Lector, propositi aenigmatis, aut problematis solutionem. Illud interim te monitum volo, plurimum ad operis perfectionem conducere menstrui, nimirum antimonii praestantiam. Mihi porro diuturnus usus nullum notavit praestantius illo, quod memoratum offendi a Joanne Paterfon Hain de Min. quibusd. Hungariae. Ephem. Germ. Dec. pt. Ann. 2. ubi de Minera Hungarica sagaci naturae magisterio elaborata, cujus iconismus exhibetur a D. Jo. Paulo Wurffbain de Minera elegantissime crystallizata in secunda Decur. Ephem. Germ. Ann. 2. quemque inde desumptum hic tibi spectandum apposui. Totum quantum est hujusce indolis Antimonium, purissimam, et fere instantaneam esse antimonialis vaporis coagulationem et crystallizationem minime dubitaverim. Hinc nullo terrae consortio inficitur, sed in salis, plumbei quidem sed nitidissimi coloris, speciem inspiciendum se praebet. Haec tamen haud perinde dicta velim, quasi inutile prorsus, et abjiciendum sit commune officinarum antimonium. Verum peritus artifex experiendo intelliget, plurimum interesse, hoc an illud in usum vocet; tum sane quia commune antimonium, coctum cum fuerit, multam subtiliorum partium ad ferrum solvendum apurissimarum jacturam passum jam est, tum quod plurimum impuratum admixtione laborat. Hujus ope, peracta dissolutione, purissimam ferri essentiam, atque ejus, ut ita dicam, animam sui juris jam effectam, et ab omni contagione defoecatam haud aegre obtinebimus. *

*Purissimum
exhibetur
Antimonii
genus.*

*Communis
officinarum
Antimonii
labes.*

* *Après quoy il se sublime à petit feu, et avec une facilité incroyable en une essence spirituelle sous la forme d' une neige eclatante comme l' argent le plus fin.*

Tenuissimo scilicet igne in candidissimam sublimatur nivem adeo splendidam, ut exquisitissimi argenti nitore nil concedere videatur. Haec est coeli munus, unde sublimes illae naturae promanant excrementitiis hisce corticibus inclusae, ac veluti testaceis vasis custodiuntur. Neque aliter mare istud infimae sphaerae tranare, et in hoc sublunari centro hospitari possent, nisi elementis his alligatae, eorum sisterentur pondere. Illae per ista sentiuntur; ista per illas agunt, eaque operarum mutua communicatione habernus superiorum inferiorumque commercium. Age jam ipsam praeparationis praxim methodice tradamus. Ferri quantum satis judicabitur in minima frustula concisum, seu in crassam scobem redactum, igne acriter calefiat; calefactum ubi fuerit, duplum aut triplum optimi Hungarici antimonii crassiuscule triti pondus immitatur. Ego ad minimum tres antimonii partes exigo, alias perfecta ferri desiderabitur dissolutio, cui mirum in modum confert praevia illa concisio, et calefactio. *

*Nivis mar-
tis praeparatio
practica.*

* *Pour cela vous prendrez une partie de Mars, que vous ferez reduire en petits morceaux ou en grosse limaille; et apres l' avoir premierement bien fait chauffer, vous luy ferez un bain de deux ou trois parties de son eau mineral. Vous le tiendrez sur le feu, jusqu' à ce que par la chaleur et la vertu de ce bain son corps soit consumè et resout en eau. Versez adroitement dans un autre vase ce qu' il y a de plus clair, en separant toute la terre que vous verrez nager sur la superficie de cette eau.*

Hinc enim mitius, tractabilius, ac magis pervium redditur metallum, quod hujusmodi Balneo immersum igni imponetur; quia nempe extrinsecus calor menstrui actionem excitat ad solutionem, et ferrum subigit, ut quasi patefactis visceribus minus aegre eam subeat. Idem ignis auxilium efficit, ut aurum, et argentum celeriori voracitate, licet diversimode a propriis aquis solven-

*Ignis extrin-
seci opus in*

solven-

solventibus absorbeantur. Ita pariter argentum vivum salis *metallorum* spiritui non cedit nisi calefacto, *dissolution*

Ignis eo usque intendatur, donec totum ferri corpus dissolutum ac resolutum antimonio intimius admixtum sit. Tunc subtilioris substantiae a crassiori materia, et principiorum activorum a passivis ad sensum patefiet segregatio.

Quod enim puri in ferro erat in regulum pellucidum abiisse, suamque puritatem antimonio communicasse videbitur; faeces e contra partesque terrestres circa superficiem innatabunt. Purior fluentis adhuc metalli pars in aliud vas effundatur, limo rejecto. Caute agendum: attamen potius dexteritatis, quam perspicaciae negotium est. Iterum igni exponatur, ut repetita defaecatione, si forte quid impuri, inutilis, et excrementitii residuum est, evomatur, eodem, quo supra, modo abjiciendum. *

* *Mettez ce vase sur le feu, afin que le Mars soit derechef lavé et nettoyé dans ce bain qui le contient; et l'y remettez ainsi, et faites bouillir tant de fois, qu'il ait quitté toute sa lepre, et qu'il vous paroisse aussi clair, et resplendissant que l'eau même.*

Toties demum tradita operatio est reiteranda, donec ferri anima, seu sulphur essentielle ab omni penitus lepra mundetur, et pellucidum purumque se praebeat, perinde ac ipsa aqua, cui tenacissima unione adhaesit. *

* *Vous avez alors dans la matiere luisante qui vous reste, l'ame et le soufre essentiel du Mars separez de son corps terrestre qui les enuelopoit, et unis inseparablement avec l'eau du bain la quelle est convertie avec eux en un estre plus spirituel que corporel, qui se resout au chaud et se congele au froid.*

Nec sane minorem hinc nanciscitur perfectionem ipsum ferri, quam antimonium, cum illud a foetido consortio vindicetur, hoc ad sublimiorem conditionem, et, quasi dixerim, naturam, evehatur. Operis interim ab intrinseco praecipuus artifex extitit calor innatus in eodem essentiali sulphure residens, qui

*Præcipuus
operis arti-
fex est in-
natus calor.*

statim ac sui carceris claustra ab extraneo calore, et aqua solvente sentit disiecta, vividus exurgit, spiritus homogeneos undique ciet, secumque in societatem vocat, unde vires mirum in modum augentur.

Cocunt igitur illi impigre naturali urgente impulsu, quo homogenea unionem inter se appetunt ad faciliorem heterogeneorum expulsionem; indeque robustiores effecti, quidquid averfantur, exturbant, et victoria gestientes se se mutuis fovent amplexibus. Hinc quae ex eis coalescit substantia propemodum coelestis, et ad agendum aptissima: cum etenim nullo praepeccatur vinculo, inhiberi amplius nequit, quin nativas explicet vires; cumque summa puritate gaudeat, contrariorum, si quae forte occurrunt, energiae validius obstitit. *

* *Or mettez cette matiere ainsi purifiée dans une sorte cucurbite, qui ait le fond large et plat; ajustez y une chape sans bec, qui entre dedans, et une autre plus grande par dessus dans le quel la cucurbite entre elle-même.*

*Nostra nivi
extractio.*

Post haec, universum illud aggregatum ex ferri substantia et aqua immittatur in cucurbitam sublimatoriam satis robustam, cujus basis plana sit et lata. Ejus ori tegmen, quod Pileus metaphorice dici solet, sine rostro tamen inseratur, alio eidem superposito, quod et cucurbitam ipsam extrinsecus ambiat. *

* *Lutez les jointures en sorte que rien ne respire; et l'ayant mis sur un petit feu de charbons vous verrez en moins d'un quart d'heure, presque toute l'espace depuis le fond de la cucurbite jusqu' au premier alembic rempli d'une neige tres claire et distinguée par petits filets blancs et luisans comme l'argent le plus fin, qui semblent un embarras de piques et de lances entremêlées qui nous represente fort bien la nature du Mars don ils procedent.*

Tum juncturis omnibus luto diligenter obstructis, ut quodlibet aeris vaporisque intercludatur commercium, tenuis supponatur ignis carbonibus nutritus. Quarta nondum horae pars effluxerit, cum materiam illam iatus clausam, in candidissimam

mam Nivem tenuibus intertextam filamentis, se se sursum conglomerasse, totumque vas a fundo usque ad interius tegumentum replevisse advertes. *

* Vous le verrez cette neige, et remettrez le vaisseau au même estat qu' il estoit, luy donnant un semblable feu, et par ce moyen il se fera de nouvelle neige, que vous recueillerez; et vous continuerez de la sorte jusqu' a ce que toute la matiere se soit élevée en neige; et vous aurez alors un tres-excellent remede, tres-beau à voir, et tres-agreable à prendre, et qui a des vertus, et des proprietéz merveilleuses contre une infinité de maladies.

Ea extracta et seposita, rursus iterumque opus instituat, donec omnis materia in ejusmodi nivis vellera abierit.

Ita demum praestantissimum et plurimorum votis expectatum habebitur medicamentum. Hoc solum admonuisse liceat, ne cucurbita distillatoria nimis oblonga sit, sed potius humilis. Alia nonnulla, quae, intento operi consequendo proderunt, artifices ex ipsa discunt praxi, quemadmodum et mihi contigit: quapropter ea libenter praetereo, ne forte eorum peritiae injuriam intulisse videar.

Jam vero ut impensi laboris ac studii praemio magis delectemur, in hoc naturae artisque partu contemplando paulum immoremur; ejusque pretium ex propriis ipsius dotibus, et virtutibus demetiamur. Sed ante omnia in elegantem philosophicae istius nivis figuram oculorum et mentis aciem intendere, non abs re fuerit. Haec siquidem suae originis non levia prodic indicia, et menti naturae arcana rimanti lucem praesferet haud contemnendam. Gallico Auctori sua nix visa est constare ex oblongis corpusculis, gladiatorum et lancearum adinstar se se mutuo interfecantium. Ego vero post pluries repetitam tum mei ipsius, tum peritorum amicorum ocularem, ope Microscopii, diligentem inspectionem, praeter memorata corpuscula gladios et lanceas aliquammodo referentia, plura etiam aliter varique figurata deprehendi. Quapropter propria adhibiturus

*Nivis figura
examinatur.*

vocabula affero, ex eisdem alia esse pyramides quadrilateras; alia octaedra; alia prismata, seu parallelepipedâ regulâria oblonga; alia prismata cum vertice pyramidalî; alia cum vertice conico; alia denique trapezoides.

Haec autem indiscriminatim ita junguntur, ut quaedam se se transversim decussent, quaedam in directum protendantur, quaedam aliis ceu basibus tantum insistant; quaedam minora majoribus videantur adnata. Sed ut omnia sensui pateant, iconismum adungere placuit, in quo hujusmodi figurarum observata varietas ordinatim exhibetur.

- 1 Pyramis.
- 2 Octaedrum.
- 3 Prismata oblonga se se varie decussantia.
- 4 Prismata, quorum vertex in conum degenerat.
- 5 Prismata rectangula aequalia, quorum alteri adnata est pyramis.
- 6 Prismata rectangula, quibus adnascuntur pyramides, et figura rhomboidalis.
- 7 Prisma, cui semirhomboidale corpus adnatum est, et figura irregularis.
- 8 Prisma dissectum pyramidem referens.
- 9 Prisma rectum, seu parallelepipedum.
- 10 Parallelepipedum cum variis pyramidibus adnatis.
- 11 Varia corporum octaedr. pyramid. fragmenta.
- 12 Parallelepipedum, cui pyramis, et varia spicula sunt adnata.

*Miram natura
vae constantiam*

Apposita schemata miram profecto naturae constantiam ostendunt: quamvis etenim acri admodum igne, consuetone non modo mixtorum, verum et seminum ipsorum, ut audiebas Helmontio, destructore, sollicitata fuerit, ut ferri antimoniique partium figuras perderet; diutinam tamen ejus actionem aut vicit, aut elusit, et eas minime infractas, sed pellucidiores redditas Philosophorum oculis et meditationi exposuit. Nec solum ab ignea vi natura immunes servavit easdem partium figuras,

ras, sed inter se se distinctas; quia nimirum ob diversam planorum, quibus singulae continentur, inclinationem minime congruentes, quamlibet respuunt unionem. Idem, et reliquis metallis accidere norunt Docimastes. Licet enim aurum, argentum, aes, et plumbum simul mixta in fluorem redigantur, ut ideo unius tantum fluidi formam exhibeant, et quantum libuerit in crucibulo fusa detineantur, nunquam tamen fieri poterit, ut validissima ignis actio intimiorem eorum compagem penetret, et partes constanti unione confundat. Facili siquidem negotio singulae a reliquis separantur, ut ideo nequaquam indolem mutasse constet. Phoenomeni sane hujusce causam recentioris philosophiae cultores plerique figurarum diversitati adscribent, quibus extra dubitationis aleam sancitum esse videtur, non alio naturam instrumento uti, quam locali motu, qui pro variis corporum aut corpusculorum figuris admirandam hanc, et multiplicem effectuum varietatem, non modo in hac nostra sublunari, verum et in superioribus regionibus inducit. Nullum autem scrupulum injecturas reor puriores et defaecatiores antimonii partes: ut enim plurima, quae in hanc rem dici possent, brevitatis causa praeteream, neminem eorum, qui Medicae praxi operam navant repertum iri confido, cui antimonialium medicamentorum praestantia creberimo experimento non innotuerit.

*Cur plura
metalla si-
mul fusa ad
invicem fa-
cile separan-
tur.*

Quoad reliquas proprietates, candidissimus est color, nec candor tamen est obtusus, sed alicubi crystallinus, ubique lucidus, ac semper vividus, perstringens oculos, adeo ut purissimum non modo aemuletur, verum et fere superet argentum.

*Nostra enim
vis proprie-
tates per-
penduntur.*

Odoris et saporis penitus expers est, summopere vero levis et rara, nec tactui aspera, immo mollis, et friabilis, ut ideo evanescere quodammodo videatur: unde merito NIVIS nomen consecuta est. Quae cuncta cum a sale terrestri crassiori sensui obnoxio valde abhorreant, hinc quoque nostram essentiam conjicere licet a corpore crassiori exemptam, et terrenae sensibilitatis expertem, nisi quantum sufficiat, ut ad hominum

usum inter homines detineatur, alias ad sublimiorem sphaeram evolutura.

Inter praecipuas eius dotest est volatilitas.

Hoc me excitavit, ut rem experimento comprobarem, quod e voto successit; adeoque, et hanc ipsius deprehendi proprietatem, ut nimirum, si carboni superponatur ignito, paulatim omnis evolet, quia per eum calorem, tenui, quo adhuc coerceretur, vinculo expedita, nulliusque vasis densitate conclusa, ad locum suae originis velociter redit, terram, ubi impuritatem contraxerat, ut ita dicam, dedignata.

Incorruptibilis est natura nix.

Ex eodem denique principio profluit altera praecipua naturae Nivis dos, nempe incorruptibilitas. Cum enim ferrum in sua principia resolutum sit, principiorum autem nulla sit generatio aut corruptio; ideo essentiam istam ex hujusmodi principis resolutis, et purificatis constantem, corruptionis immunem fateri debemus.

Medicae vires proponuntur.

Plura hucusque dicta sunt, majora tamen de Medicis viribus dicenda supersunt, quas ego ex praenotato Auctore indicabo, usus probabit. *

* *Il mondifie les organes du corps.*

Primum visida dissolvit.

Primo igitur corporis organa emundare dicendum est, quia nimirum a vasorum etiam minimorum extremitatibus lentam tenacemque materiam, et a glandulis quibuscumque mucosum farcimen strenue avellit: Hinc polyposis substantiis, et vasorum pneumaticorum, aliorumque stagnationibus curandis valde prodest. Hinc in motu circulari debili a causa inorganica, sive ab aucta fluidorum visciditate dependente, efficacissimum est medicamentum. Hinc febres chronicas, cachexiam, hydrophem incipientem, morbos virginum, constanti vigore expellit: imo et adversus velociore morbos feliciter pugnat, dummodo ex sanguinis pendeant crassitie. Cum enim ille consuetae circulationi tunc impar sit, ideo vehementiori indiget fermento, quo languens excitetur motus, et segnis urgeatur fermentatio, *

Adeoque adversus chronicos morbos plurimum valet.

* *Purifie et renouvelle le sang.*

Secundo naturalem puritatem sanguini servat, quae si forte amissa fuerit, restituitur. Hoc autem praestat, vel morbosam aciditatem, ne illuc irrepat, repellendo; vel si irreperit, sanguinis particulas, quae ex eadem lentescerant, dissolvendo. Quam porro hujusmodi aciditas perniciosa sit, morborum consequentium caterva testatur. Inde etenim spiritibus animalibus liberiori et expansivo motu interdictis, tota corporis oeconomia tum fluidarum, tum solidarum partium pervertitur. Inde quoque ructus acidi et nidore infecti; fames canina; morsus ventriculi; passiones iliacaе et colicae; pallores ob inertiam bilis; aliaeque pravae primarum viarum affectiones germinant. Sed hanc morborum sobolem pharmaci nostri virtus vere Martis adinstar prosternit, et dissipat. Ipsa acidam illam pestem profligat; primae digestionis officinas et fermenta vitali reficit vigore; sanguinis motum, restituta subtilitate, sollicitat; quidquid impuritatis intra viscera congestum fuerit, non tumultuarie sed pene insensibiliter per commodiores meatus attenuatum excludit; et sua ipsius, si fas est dicere, astrali irradiatione spiritus omnes exhilarat. Quia denique morbos vel fugat, vel arceat; ideo ejus opera semper utilis est, et iis potissimum locis, ubi ab aëris inaequalitate, et ciborum incongruentia valde timendum est: ex his namque boni sanguinis inopia, et inde damnata procedit aciditas et lentescencia. *

Debitam sanguini crassim restituit.

* *Empêche qu' il ne se fasse aucune putrefaction dans les entrailles.*

Tertio prohibet putredinem, quod ex superioribus patet: morbofo quippe acido enervato, ac stagnante humore dissolutio. *Putredinem Prohibet.* Si vero haec absit, omnem quoque impuritatem ac lentorem abesse necesse est, et consequenter omnem a putredine timorem, utpote quae in viscido tantum et impuro nidulatur.

Aliud praeterea hujus virtutis argumentum desumitur ex pura et incorruptibili nostrae nivis substantia: non modo et-

enim cum rebus impuris, et corruptibilibus nullam habet affinitatem; verum cum corruptioni maxime aduersetur, peculiari propriae virtutis motione res quascumque sibi conjunctas a resolutione, quae est corruptionis terminus, quantum per naturae leges licet, praeservat. Hoc sibi nullo negotio pervaserit quicumque fuerit expertus, aquam coenosam affuso spiritu salis, aut alio quolibet sale minerali in fluorem prius redacto ab ulteriori corruptione vindicari. Efficacissima est enim mineralium virtus, adeoque a vi destructiva difficillime superabilis. *

* *Guerit les obstructions des membres principaux.*

*Obstruere.
serat.*

Quarto obstructionibus medetur praecipuorum viscerum. Quod intelligendum puto de hepate, splene, renibus, et organis quibuscumque, quibus perfecta sanguinis cribratio absolvitur: sua nimirum subtilitate ad intimiora penetrat substantia ista nostris spiritibus valde amica et homogenera, ibique post coagulationis causam eductam, depuratis succis, ubique naturalem puritatem, et harmoniam restituit, et firmat. Plura per attenuationem operari, satis superius dictum est, hoc solum addo, tum attenuationis efficacia a mercurialibus medicaminibus, tum etiam attenuandi modo differre. Vtraque quidem medicamenta inimicam in materiam impetum faciunt, sed Mercurius tumultuarie adeo tantoque molimine, ut interdum non minus periculi a medicina impendat, quam a morbo. Mitiores e contra adeoque tutiores sunt nostrae nivis conatus, ut ideo remediis aequè innocuis ac strenuis sit annumeranda. Id tamen hic loci innuendum arbitror, me non tantas unico huic medicamento vires adscribere, ut eas Mercurialibus in oppugnando profligandoque Gallico fermento pares esse contendam. Mercurius etenim, ut omnes norunt, ad debellandam illam humani generis luem a natura videtur destinatus. Quod si tum veterum, tum recentiorum nonnulli, qui ferrum esse ajunt corpus mere passivum ac veluti mortuum, nihilominus tamen veram fatentur esse viscerum medicinam; quid de

de hujusmodi ferri essentia dicendum? cum eam vivida activitate praeditam, et quodammodo ipsius metalli animam esse nemo inficiari possit. *

* *Ouvre leurs conduits.*

Quinto aperit meatus. Explicitis jam viribus haec quoque cohaeret. Ab hac autem innotescit, vasa lactea, chyliifera, lymphatica, caeteraque capillaria, tam perfectiva, quam excretoria, et quantumcumque a centro motus distita, expurgari, referari, ac demum in eo statu, in quo vitalium functionum ministerio commode sufficiant firmari. Utilem itaque operam praestat in paralyfi, caeterisque membrorum resolutionibus, quas stagnans humor effecit; dummodo tamen de partibus jam emortuis, sive irresolubilibus non agatur, in quibus nimirum ob jamdiu interdictum spiritibus animalibus transicum, iisdem prorsus imperviae, penitusque flaccidae redactae sunt tum nerveae, tum carnae fibrae; quemadmodum in sphacelis, in tumoribus internis scirrhis, gypseis, temporis diuturnitate jam confirmatis; in sarcomatibus, aliisque hujusmodi pluribus accidere solet. In his enim frustra imploratur nedum nostrae NIVIS, sed totius, quantacumque est, Artis Medicae auxilium. *

Meatus aperit.

* *Adoucit leurs humeurs.*

Sexto humores edulcorat. Peculiaris est hujus medicamenti natura, ut propter aurei sulphuris purissimam substantiam, alcalicarumque particularum mercurialium summam subtilitatem, acidis prius debellatis et ejectis, humores dulci temperie foveat, spiritibusque animalibus propriam impertiatur vivacitatem. Hoc vigore vitalis universi corporis machina excitata, alacriter morbos ex humorum inertia spirituumque languore ingruentes repellit; podagrae nimirum, chiragraeque passiones, arthritides vagas, ulcera erodentia, herpes, convulsiones, et hujusce indolis affectiones, quas enumerare longum esset. Illud unum non praetermittam, in ea sanguinis labe corrigenda,

Humores edulcorat.

qua

qua cum hypochondriaca, cum hysterica passio progignuntur, si praesertim in salina consistat acredine, nulli pharmaco magis quam nostro esse fidendum. *

* *Et appaise toutes leurs inflammations.*

*Inflamma-
siones sedat.*

Septimo inflammationes sedat, imo potius resolvit. Sed ne forte ex generalitate nominis oriatur equivocatio, et inde error in praxi; cum distinctione procedendum est. Inflammationum enim aliae ad immediatam organorum laesionem referuntur, ut in pressura, distractione, tortura, ruptura, contusione, ustione, erosione, ac vasorum sanguiferorum crispatura contingit. Ad harum curationem nostrum pharmacum nihil conferre potest, ac proinde alio confugiendum. Ipsi ergo usus proficuum solummodo iis inflammationibus erit, quae ex lentescens cruoris in minimis arteriis stagnatione originem ducunt. Celeriter tamen obstandum est, antequam vasorum potissimum reticularium ora per nimiam distractionem rumpantur, et lymphatica vasa simul divellantur: tunc enim exitium imminet pene irreparabile. Sub initium igitur cum primum congestio, ubicumque illa sit, prodeunt signa, statim pretiosam hanc medicinam arripito, adhibita etiam, quotiescumque res indicaverit, praecipue vero in velocioribus morbis, sanguinis missione. Hac ratione, destructa specifici fermenti acredine, erysipelata, pleuritides, peripneumonias, ejusque affines morbos feliciter videbis dissolutos pariter et resolutos. Quodque plurimum faciendum est, cautius ita procedes, quam si per alcalia animalium volatilia curationem aggrediaris. *

* *Il rectifie les ferments de nos digestions.*

*Ventriculi
fermentum
roborat.*

Octavo digestionum fermentum rectificat. Vix explicari potest, quantum detrimenti digestio ex abundanti visciditate patiatur. Adhaeret haec interiori ventriculi superficiei, ibique accrescens obducitur et induratur eo usque, ut spiritali fermento expeditus pracludatur iogressus. Parcius itaque et lentius ex glandulis fere obstructis illud promanare cogitur, adeoque cum irrorando cibo non sufficiat, nequit iste ad natu-
rale

rale corporis nutrimentum praeparari et disponi; sed potius in morbosam colluviem degenerat, et praecipue in acidam materiam, ex qua in primis viis haerente, melancholico humori indeficiens suppeditatur alimentum. Sed ut saepius memoratum est, laudati medicamenti virtus constantes adeo adversus hujusmodi viscositatem, et aciditatem exercet inimicitias, ut nunquam quiescat, nisi eisdem penitus profligatis. Hinc etiam patet, cur ex omnium sententia optimum melancholiae digestivum habeatur ferrum; quia nimirum acidum, quod melancholiae materia ponitur, vel active destruit, vel passive absorbet. Eiusmodi opem prae reliquis experiuntur, stomacho parum valent ob spiraliū fibrarum inertiam, non sine magno salutis detrimento: languente etenim mechanici motus instrumento, fit, ut ciborum materia parum immutata, sed potius impermixta et male trita, spiritus vitales minime reficiat, imo potius opprimat. His ergo opportuna auxiliatrix medicamenti virtus advenit, quae liquores ad optimam fermentationem disponit, instrumenta conterentia roborat, ac vasa coerces. Praeterea cum tam biliosum, quam pancreaticum succum naturali constitutioni restituat; chylicationem egregie promovet: e contra vero icterum nigrum tollit; haemorrhoides caecas dolentes; ut et menstrua nigra, pelliculosa, inordinata, doloribus, aliisque symptomatibus stipata; ructus acidus; stomachi, et intestinorum dolores; diarrhoeam crudam, aliosque ex hujusmodi radice pullulantes morbos strenue evellit. *

* *Et corrige l'acrimonie des sucs, que la Nature disperse dans les venes pour l'entretien du corps.*

Nono succorum acredinem per vasa diffusam corrigit.

Multiplex est acrimonia, ideo ne fallamur, tum acidam, tum austeram perdomat, accedente tamen congrua victus ratione; tum denique muriaticam, si largiori aquae potui copuletur: attenuando quippe spissum, ac sales infringendo, lympham, sanguinem, laticemque nervosum, et caetera quaeque acrimoniae veneno infecta edulcorat, et ad debitam crasim redi-

*Succorum
acredinem
corrigit.*

git. Hinc consequens est, ut morbi ex vitiosa illa causa orti, quales sunt lepra, psora, scabies, aliique plurimi insensibiliter curentur. *

* *Il éteint les fievres tant intermittentes que continues, même celles qui sont accompagnées de malignité.*

Febres extinguit.

Decimo febres extinguit, tum intermittentes, tum malignas. Quemadmodum etenim id, quod morbi causa existit, vix unius aliquando drachmae pondus excedit, ita medicaminis actione effici potest, ut imperceptibiliter resolvatur, et per insensibilem transpirationem amandetur. Hoc igitur eximium pharmacum omnibus prodest febribus, quae comitem habent horrorem, quaeque suam originem fluidorum lentesceniae referunt acceptam.

Difficile quidem prima fronte captu videtur, quomodo ex lentiori liquido celerior sanguinis circulatio, celeriorque organorum circulationi deservientium motus exciteretur. Sed quaelibet de huiusmodi veritate haesitatio evanescet, si admittatur, quod negari non potest, crescente vi fermentativa, motum eundem accelerari; vim vero fermentativam crescere, si liquor debito fluiditatis gradu, et debito locali motu privetur, ac propterea in ductuum extremitatibus stagnare cogatur: hinc nostrae medicinae virtus propria subtilitate, et corpusculorum figuratione adjuncta ad morbi sedem pervadit; ibique viscosum lentorem solvit, attenuat, et coagulantem subigit aciditatem, quam utique induxit vel ciborum incongrua qualitas et copia; vel eorum, quae excerni solebant, retentio; vel nimius corporis motus; vel alia quaecumque causa extrinseca. *

* *Et comme ce qui fait ordinairement la cause de nos maux, ne pese pas dans nous une dragme. aussi l'action la plus naturelle de ce remède est de le dissoudre imperceptiblement, et de le faire transpirer par les pores sans aucune évacuation qui soit sensible.*

His peractis, materiam illam vitiosam, jam domitam, jam mobilem per insensibilem transpirationem expellit; adeoque sanguinis impetum sedat, circulatione naturalem ad legem revocata.*

* *Quelque fois néanmoins son action se regle et se proportionne au besoin de la nature.*

Ea ratione fit, ut curentur nedum febres recentes, sed etiam chronicae, quae ex vasorum praeclosure dependunt, praecipue vero febres albae virginum, verminosae puerorum, quaeque ex variolis insurgunt, ac plures aliae. *

* *Et chasse per les sueurs, les urines, et par quelques selles, ce qui fait la matiere, et l' occasion de nos maux.*

Licet autem dictum sit, morbi causam a nostra Nive per insensibilem transpirationem expelli, hoc tamen haud strictè ita intelligendum esse velim, quin etiam interdum per urinam res perficiatur, interdum per solam liquorum alterationem, et modificationem, ut et corticis peruviani usu innotescit; interdum denique alia ratione, praesertim vero si alterius medicamenti concurrat auxilium. Si vero, ut saepius explicuimus, ex liquidissimi expressione, et reliqui incrassatione sanum in morbosum degenerat; tunc cunctandum non est, sed sedulo curandum, ut citissime lentor ille solvatur, et ab acri inducto leniantur irritamenta, alias si perniciofa illa lues tamdiu sinatur debacchari, ut solidum destruat, aut liquidum nimis depravetur; tunc febres inde enatae, suppurationes, gangraenaeque in vitalibus organis, atque hujusmodi reliquae passionis nullo sane curari possunt medicamento, ac proinde nulla quoque spes in nostra Nive reliqua esse potest. Ut iliter interim vim suam exeret in stagnationibus a nimia copia, si conveniens accedat et phlebotomia.

Hae sunt ferreae hujus essentiae virtutes, quas ex jam expposito Auctore enumeravi: quae profecto ad quaedam summa capita reduci possent, imo et abstractiori, ac ad scientiarum

normam accommodatori ratione tradi; sed a proposita ejusdem methodo discedere nolui, quae cujuscumque captui congrua magis videtur. Non enim doctis tantummodo haec scribuntur, sed et iis omnibus, quorum medicamenti naturam scire interest, ut propriae consulant saluti.

Medicamenti dosis.

Pro laboris coronide reliquum est, ut qua mensura, seu pondere ministrari debeat exponatur. *

* *La dose de ce remede est de vingt-cinq, trente jusqu' a quarante grains. Comme il est d' une couleur tres-belle, et qu' il n' a ni goust ni saveur qui puissent reprocher, aussi n' est-il pas besoin de beaucoup de circonspection pour son usage. On peut le mêler avec un peu de mouelle de pomme cuite ou quelque conserve liquide, a fin qu' il ne se disperse pas dans la bouche.*

Dosis a nostro auctore statuitur a viginti usque ad quadraginta granorum pondo: cumque pulcherrimi sit coloris, nulumque fastidium palato inducat, cautela proinde opus non est, ut absque difficultate deglutiatur. Satis igitur erit, si tantillo pomi cocti, aut confectionis alicujus liquidae eadem nix admisceatur, ne per os disperdarur, sed ad interiora commodius pervadere possit. *

* *Pour les fievres si elles sont intermittentes, il faut prendre ce remede un peu avant l' accès, ou du moins lorsque le frisson approche, et en tout tems dans le continues, et une heure après on donne au malade un bouillon avec du beurre, et des herbes.*

Tempus exhibitionis notatur.

In febribus curandis, si intermittentes sint, medicamentum hoc paululum praecedere debet febrilem accessionem, vel saltem ubi frigoris rigor praesentitur, exhibendum est. Si vero continuae existant, absque ullo temporis discrimine accipiantur:

post

post horam jusculum ex herbis convenientibus paratum butyroque conditum aegroti ministretur. Haec ex celebrato Viro, quae ex ipsius verbis superius insertis clarius, qui Gallicum idioma callent, percipere poterunt.

Ego porro ubi opportunum credidi, nivem hanc ad decem granorum pondo ministravi, cum aliquo tamen sequentibus vicibus augmento, prout curae ratio suadere videbatur. Instituta interim accuratissima effectuum observatione, comperi, pharmaci hujusce quotidianum usum a decem usque ad viginti grana strenuam praestare operam, et ad felicem exitum in morbis curandis non parum conducere. Quod si de pueris agatur, pro eorum aetate, quatuor, vel sex, aut octo grana sufficere sentio. Cumque, ut diximus, nullo polleat odore ac sapore, ideo foeminis quoque indiscriminatim propinari potest: cumque nauseae periculum absit, non turbabit nutrices, quibus intra ubera lac congelascit. Eo vero modo deglutiri poterit, quem quisque praeoptaverit, cautela tantum, ut monuimus, adhibita, ne per os disperdatur. Commodius itaque erit, ut pariter innuimus, si alicui rei congruenti misceatur, quae pharmacum coerceat, collectumque secum ad viscera perducatur.

Quoad febres intermittentes, propinari poterunt grana duodecim nostrae Nivis vel solius, vel cum scrupulo uno extracti corticis Peruviani, juxta praeparationem dominice Febur, et hoc ter in singulos dies per hebdomadam; per septem vero subsequentes dies bis quotidie: per septem autem alios, semel tantum unaquaque die. Post quamlibet medicamenti dosim aliquid liquidi competentis hauriendum est. Haec fundamentalis cura ad aegroti salutem valde efficax erit, absque timore recidivae. Demum quoad febres continuas, et putridas, data temporis opportunitate, et quando perito placuerit Medico, praebere poterit semel, vel bis in die deglutienda nix a semisrupuli pondo, ad unum scrupulum, vel sola, vel cum aliis cardia-

cis. Accedere quoque debet jusculum, quod ad praescriptum nostri auctoris supra retulimus.

Hic tamen meus labor non quiescet in discutienda eximii hujus medicamenti natura, adeoque si temporis progressu aliquid detegam, quod publico bono proficiat, et curiositati satisfaciat, evulgabo. Interim haec sunt, quae de ipso exponenda duxi, non eo solum fine, ut ipsius essentia innotesceret, sed ut omnes sciant, me, nisi re cognita et mature discussa, nullius medicamenti opus, multoque minus ministracionem aggredi.

Palmaris profecto nedum imperitiae, sed temeritatis est, phârmaea tractare, et indiscriminatim cuicumque ingerere, ubi parandi methodus, imo interdum ipsa rerum nomina ignorentur; adeo ut casus arbitrium sit, prodesse vel nocere. Agitur de hominum vita, proinde satis admirari nequeo facilitatem, qua medicamenta, praesertim ex Mercurio, et antimonio passim conficiuntur: res certe plena periculi, adeo ut non solum artificibus quibusdam mere mechanicis, sed ipsis etiam artis Professoribus timorem incutere debeat. Caveant, qui ista jactitant absque sufficienti peritia et diligentia, sed multo magis caveant, qui eisdem fidunt, propriamque vitam hujusmodi farinae hominibus committunt.

Nivis etiam hujus praeparatio habetur in libro italico An. 1715. Patavii in 8. edito a Dionysio Andrea Sancassano Magati, sub titulo La Notomia dell' Acqua, pag. 90. et 91.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerarii.

Stationes Baroscopii supremæ et infimæ.

Anni.	1714	1715	1716	1717
Januarius.	19. 9.	20. 10.	18. 0.	17. 3.
Februarius.	20. 8.	15. 6.	18. 4.	18. 0.
Martius.	20. 1.	14. 2.	16. 6.	10. 0.
Aprilis.	16. 3.	14. 4.	14. 8.	16. 6.
Majus.	14. 1.	14. 6.	13. 5.	14. 6.
Junius.	13. 7.	14. 6.	15. 7.	16. 8.
Julius.	13. 6.	12. 4.	14. 4.	16. 8.
Augustus.	12. 5.	12. 2.	15. 7.	15. 5.
September.	14. 4.	15. 7.	13. 0.	14. 4.
October.	15. 5.	16. 5.	14. 5.	15. 4.
November.	18. 6.	14. 4.	17. 6.	14. 2.
December.	20. 1.	18. 0.	14. 0.	14. 0.

Quod cum pace deisidaemonias mastigum fiat, habeat pagellam in hac Eph. Nat. Cur. app. *Jupiter*, ab æquinoctio autumnali anni *decimi sexti* ad vernale *septimi* moribus aëris et baroscopii insolens: vel ea de causa, quia videtur spectare ad stationem infimam in tabella septembri alias insolitam. Attigerat planeta bene audiens locum supremum in zodiaco, scilicet principium cancri, cum *sol* ipsi configuraretur per *quadratum* in librae principio; tunc autem præcise factis, die nimirum 27. *Septembris* 1716, mercurius in tubo per sex gradus (olim in *append. cent. 4. p. 53.* determinatos) delapsus *ad imum scalæ suæ* habuit respondentem sibi turbulentiâ aëris vespertinâ extraordinariè magnam, vehementem, pluviam ingentem, vim venti ab occasu

hor-

horrendam: Nec quies inde fuit per tres dies subsequos, cum perparum ascenderet varie iterumque descenderet, nunquam altus, sed duravit adhuc per triduum inconstantia, praevalente imbrium et ventorum impetu et copia.

Notabile hinc, quod in novellis legebatur, *Londino* perscriptum, d. 25. Septembr. *A vespera hesterni vi graavis tempestatis fluxum maris adeo fuisse repressum, ut hodie ultra pontem ibi Thamesin vado transire potuerint; quod pro miraculo fuerit habitum.* Et haec fuit illa quoque insolita vis tempestatis a vespera d. 24. Septembr. ad nonam matutinam sequentis, de qua ex *Brest* literae leguntur in *memoir. de Trevoux.* 1716. Octobr. cum phaenomeno subsequo, de observata inde per triduum *salsedine fructuum*, c. g. pirorum, ad communem per urbem querelam, (quale quid *R. Mead* d. imp. sol. et lun. p. m. 390. etiam annotavit) tantillum intercedit discrimen; *Tubingae* enim vis venti certe fuit major per vesperam vigesimi tertii, quam quarti, quae post diem pluvium frigidum videbatur serenari, sed tulit noctem porro valde pluviosam et ventosam.

A quadrato ad oppositionem; diei 17. Decembris assignatam. Supervenerat luto subitum acre gelu, vi euroboreae, sed breve, remittens ad nivulam, quam et lenior abstulit ventus ab occasu. Quantum hic debeat Jovi et soli, quidve sextili et trigono martis concurrentibus, transmitto, hoc proposuisse contentus: Delapsum die 17. mercurium, mane diei 18. iterum comparuisse *in scalae imo*; idque hac vice hoc loco plane non cum tanta turbarum aërearum vehementia, cum liquatione modo sub nubibus solis radios raro transmittentibus; at cum vesper ventum ferret fortiolem, frigidiusculum, mercurius bene cito reascendit in altum.

Ab oppositione iterum ad quadratum, d. 12. martii 1717. Praeesserant dies sereni, remiserat euri rigor, favebat pomeridiana amoenitas, cum mercurius sensim in scala humilior, versi in austrum et occasum aedium vexillis, ipso tandem assignato duodecimo martii compareret lapsus iterum in baroscopio *ad*
inum

imum: Non sine pluvia quidem et vento, apud nos, sed qui in comparationem venire non possit cum autumnali isto.

Hoc autem scalae mercurialis *imum* per hoc semestre fuit hic observatum *non nisi* tribus istis vicibus: *Excipe* diem 22. Februarii 1717. pluviosum; cum paria forsan praestaret *VENUS*, martem solemque respiciens.

Si quis praeter spem curiosus hic quaerat: quid ergo caeteri aspectus Jovis? habeat responsi loco paucis, *trigonum* feri autumnii 1716. vix triduo praecessisse stragem uvarum paucarum, vix tarde maturescentium, scilicet ad festum Simonis et Judae, cum post rigorem euroboreae elevantis mercurium per diem 26. Oct. grave gelicidium caderet in *vindemiam*, raro exemplo ita seram, diuque praeter morem postponentem, tristem tamen, cum gelu istud non uno contentum mane, sed ter repetitum, parcissimam jam dum nostram ita laederet supellestem.

Alter *trigonus* anno 1717. Jovis cum sole, fuit non solus, sed complicatus cum tali aspectu saturni; adeoque hic transeat.

Accedat tamen *sextilis* adhuc d. 17. April. 1717. quippe vento subitaneo mirum quam impetuoso satis praecise ad tempus coorto, non frigido, insignis fuit; demisso quidem infra medium scalae mercurio, sed non multum ultra, ad pluviam et inconstantiam insequentem.

Quid fiet hinc, cum dicetur soli *conjunctus* Jupiter? scilicet sub Julii 1717. principium. Atqui, tum non solus, sed cum venere insuper et mercurio; nec, ut sic loquar, liber, suive juris, sed sub aspectu saturni quadrato, martisque quincunce fuit. An itaque hinc est, quod baroscopium tunc minus demisit? sed uti stationem scalae mediam cum frequenti, at parvo, ultra citraque ascensu et descensu exhibuit vagam magis; ac pro hoc anni alias tempore, sic etiam varium et inconstantem tunc aërem, minus ac sub nupera junio martis ad mercurium, solem, venere, oppositione aestuosum, tempestuosum, (cujus calamita-

tis, et frequentium per hanc aetatem fulminum, (suo cum damno, forte meminerint passim non pauci) habuit sibi, vel isti aspectuum mixturae convenientem.

Dum haec schedula per mensem premitur unum post alterum, interim ex *Belgio* scribitur, a vespera in noctem 1. *Sept.* 1717. grandem *arborum* procerarum *stragem* fuisse editam vi venti, ut alibi, sic maxime *Hagae Comitum*. Quis ergo tunc fuit tubi status, aëris motus, jovis aspectus? Post longam aetivam serenam siccitatem die 27. Aug. *rubedo matutina* indicarat mutationem, et hinc demissus fuerat mercurius ad quintum scalae gradum, sub tempestate, quae super capita nostra transit per Dei gratiam innoxia. Vix per binos ultimos augusti inconstantes, tantisper versus medium scalae reascenderat ille, cum d. 1. *Sept.* mane nebuloso, sereno compareret iterum humilior, ulteriore descensu praeflagiret quid novi; uti quidem factum circa secundam pomeridianam, cum quarto gradu in scala, tum, enim subita et ingens vis venti, non frigidi, austrozephyri, exorta, (nobis iterum per Dei gratiam sine damno, praeterquam decutiens poma, quorum minor suppetit copia, ac anno nupero) tandem tulit pluviam nec largam hic, nec longam. Vesper inde clarior quidem, sed cum vento adhuc forti elevavit mercurium ad gradum sextum. Dies sequens frigidior, serenior ad undecimam; tertius nebulosus, subfrigidus ad decimum quartum scalae, hujus mensis supremum. Post veneris cum marte quadratum, eum jove sextilem, ultimo augusti *B. G. K.* adscripsit *Keplerianum quincuncem jovis et martis*? Huicne igitur tantum tribuemus? Et alteri ejusdem Autoris semisexto saturni et mercurii vim frigoris supervenientis elevatricem? Sed *jovem caeteris planetis* configuratum hic proponere, non est animus: Erunt, qui *quadrati* cum saturno habebunt rationem; *tertia vice* repetitur.

Helmontius tr. astr. necess. non incl. §. 48. astrologorum regulis inter alia bene multa opposuit quoque systema *Copernici*,
cujus

cujus opinio suis non caret asseclis, et non parvae autoritatis; (suo jam tempore) licet sub silentio suum premant consensum: *Qua tamen, pergit, semel erumpente, absque dubio, omnia phaenomena et praedictiones ruent.* Scilicet geocentrici sunt aspectus, cum deberent considerari heliocentrice; unde occasione miri phaenomeni, revera olim ita se habere crediti, postmodum autem per errores opticos clarius declarati, quo planeta, suo tempore *stationarius* ad *retrogradum* et *directum* motum videtur, et hoc ipso configurationi cum altero tunc aequivalere dicitur, quaeri etiam posset: Huic sive aspectui sive statui Jovis ut respondeat aër et tubus? vel quod in hoc est mobile perpetuum. Enimvero paulo ante trigonum Octobris 1716. jupiter stat. retrogr. demisit utique baroscopium ad gradum sextum, post noctem turbulentam, ad diem pluviosum, ventosum, inconstantem. Sed intercurrerunt aliorum planetarum aspectus. Et anno 1717. jupiter stat. dir. ad medium februarii a nuperis complicatis trigonis jam altus, mansit talis; nihil singulare movens vel mutans. Clarius autem certiusque de aspectuum energia judicium, quando sunt soli, quam cum aliis quasi permixti. Posset ergo in hoc inquiri extra haec tempora, et hoc ipsum extendi tanquam commune quid ad caeteros, imprimis ad *mercurium*, frequentius talem; qui quidem coincidit cum citatis ad 22. Febr. aspectibus: Nisi satis utique hac vice datum videretur huic vexatae disquisitioni. Itaque jovis etiam vis vel signandi vel causandi varians *per zodiaci signa vel stellas*, quanquam exemplum videatur praebuisse sub principium ultimi Decembris, modo transeat.

Nob. Dn. D. Laurentii Civinini

*Relatio de Anatomia Dn. Alexandri Marchetti, celeberrimi
Matheos Professoris in Univerſitate Piſana.*

ad

Ill. Dn. D. Antonium Vallisnerium.

Multorum ex antiquis fuit opinio, barbaram eſſe cadavera ſecandi conſuetudinem, eandem animabus eſſe moleſtam, aut in defunctorum deſpectum, vel in exiguam vivorum nullamue utilitatem cedere: cujus ſententiae etiam fautor exſtitit doctus ille autor Epistolae de recentiorum Medicorum ſtudio, qui ſi non aliam celebritatem habuiſſet, quam quod doctum Dn. Malpighii reſponſum obtinuerit, inglorius manſiſſet. Majori tamen prudentia moderni vanitatem hujus rei, et offenſae religionis ſuſpicionem conſiderantes, ſapienter judicarunt, neceſſariam eſſe ejus cognitionem, quod in cadaveribus obſervatione dignum reperiri poſſet. Vnde nobile ſtudio anatomicum fuit excultum, tantumque novorum anatomicorum inventorum deſiderium crevit, ut in feliciffimo priori ſeculo longe glorioſius venerandae et doctae antiquitatis limites ſuperaverit: Et ſingulariter noſtro in ſeculo eminent Medici prudentiffimi, qui indefeſſi doctos ſuos labores in ſectiones cadaverum impendunt: unde maximo lumine et nova cognitione ſemper divina Medicina ditatur, cujus doctoribus non tantum utile eſſe hoc ſtudio, ſed etiam neceſſarium, elegantiffimus Celfus ſcripſit, incidere vivorum corpora et crudele, et ſupervacuum, mortuorum corpora diſcentibus neceſſarium.

Tam laudabilis et utilis conſuetudo ſemper a me fuit obſervata in patriae meae, Piſtorii, publicis noſocomiis, ut et Piſanis; atque inprimis per plures annos in famoſo S. Mariae novae noſocomio multas raras et pulchras obſervationes colligere mihi contigit; unde eandem indes magno meo cum commodo et
jucun-

jucunditate ulterius prosequi constitui. Antiquam tamen hanc meam operam continuare me debere in cadavere celeberrimi Dn. Alexandri Marchetti, concivis mei et magistri, doleo, in quo maxima et universalis eruditio, et inprimis integra perfecta que trium nobilissimarum scientiarum, Mathematicae, Philosophiae, et Poëseos possessio resplendebat.

Occidit autem tantus Vir forti apoplexiâ, quam intolerabilis urinae ardor, cum ejus stillicidio et difficultate, acerbissimusque in ea reddenda dolor praecesserat; qui morbus a duobus annis valde eum molestaverat, juxta cum melancholia magna, quam Pisis primo pati inceperat, ubi sub cura duorum sapientissimorum Professorum celebris illius Vniversitatis, Dn. D. Terenzoni, et Dn. D. Valerii Galleni esse ipsi contigit, qui vitium hoc urinae a calculo vesicae oriri prudenter judicarunt; cui sententiae etiam accesserat ill. Dn. D. Josephus del Papa, dignissimus Serenissimi M. Ducis Hetruriæ archiater, qui eum doctissimo consilio honoraverat. Sed ea erat mentis obstinatio, ut nullis persuasionibus eundem ad ullius medicamenti usum disponere valuerint; unde convenientem saltem dietam ipsi praescribere; variisque artificii fortem ejus adprehensionem abigere, tandem autem malum continuo increfcere cognoscentes in villam suam, Pantormum dimittere melius censuerunt, visuri an cum mutatione loci et aëris animum quoque esset mutaturus aut mitigaturus. Verum vehementia mali adeo increvit, ut insignis vir a studiis summe abhorreret, et gracilis ejus, sed vivacissima constitutio subito quasi meliorem vigorem perderet, atque arida, exsucca et languida fieret: et licet optimam dietam servasset, nihilominus vix quinque praeterierunt menses, cum affectus ille melancholicus d. 26. Augusti Anno 1714. in epilepticum transiret; a quo insultu post octavam horae partem quidem fuit liberatus, sed illico ab alio graviore impetitus; in quo tempore diversis artis auxiliis ipsi succurrere datum est, quae inter lenis venaesectio vehementiam mali

non quidem omnem vicit, saltem tamen sedavit; cum interim cura brodio alterante ex beconica, tinctura rosarum, et aliis roborantibus ac specificis, uti vocantur, ex succino albo, matre perlarum, cranio humano, radice poeoniae &c. continuaretur. Levamen quod inde accepit, tam insigne fuit, ut per diem rhythmis spiritualibus animum recrearet, et ubi occasio ferebat, discursus elegantibus et ingeniosis dictis condire non intermitteret; cum undecimo die post primum insultum, d. 5. Sept. a forti apoplexia obrueretur, cum spuma ex ore, et totali omnium facultatum animalium jactura, ita ut post gravem triginta horarum conflictum animam caelo, aetatis octuagesimo primo anno redderet, inevitabili existente mortis ictu, qui omnibus ab ipsa nativitate instat: Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Altero die ad cadaveris scrutinium est deventum, et cum veram mortis causam in cerebro latere crederem, cranium fuit apertum, ubi ante et post meninges separatas, omnia vasa sanguifera, tam in superficie quam interius turgida ac dilatata, utpote sanguine repleta, nec non solito magis colorata et nigra compaeruerunt. Substantia corticalis cerebri admodum tenera erat, ut etiam leni attractu in fluidam substantiam converteretur, quasi nunquam cohaesisset. Sinistra ejus parte aperta, in ventriculo ejus abscessus nucis moschatae majoris magnitudine comparuit, non parum materiae lividae, nigrae et putridae, haud foetidae continens, unde cavitas una cum parte plexus choroidei corrupta et destructa erat. In dextro ventriculo nulla prorsus reperiebatur humiditas, sed color et consistentia ejus naturalis. Cerebellum atque medulla spinalis vitium nullum notabile exhibebant, et tantum arteriae ac venae juxta magnum occipitis foramen praeter modum distentae ac plenae erant.

Desiderium sciendi, quomodo alia etiam viscera essent constituta, me impulit, ut thoracem quoque aperirem, in quo insignis auriculae cordis dextrae dilatatio, et duplo major quam sinistra

niſtra auricula fuit reperta. Moles cordis admodum magna, et copioſa pinguedine teſta, pericardium autem omni prorfus aqueo humore, quo alias cor humectatur, orbatum cujus ſubſtantia debilis et flaccida erat. Pulmones abſque ulla laeſione manifeſta, lividi, nigri et ſanguine liquido ſpumofe turgebant.

In abdomine omnia viſcera naturalia inventa quoad colorem et conſiſtentiam, hepar pulchrum, lien elegans, pancreas, meſenterium, inteſtina cuncta, et renes ſecundum naturam ſe habebant. Sola veſica calculum ſeſquiunciae pondere, inſtar ovi gallinacei, ſcabroſum, pungentem et rubrum continebat; ejus interna tunica erat multum conſumta et attrita. Totum corpus muſculi aridi, taliterque exſiccati, ut pauculae guttulae humidi in cavitatibus, imo extrema macies obſervaretur.

Notatu inprimis dignus eſt abſceſſus, qui in ſiniſtro cerebri ventriculo inventus fuit, qualis, ut ſcribit Willis, tam benemeritus anatomicus, rariffime in ventriculis et intra cerebrum occurrit, frequenter autem inter meninges; quamvis non adeo inter rara reponi debeat, cum multi illuſtres autores in ſuis obſervationibus ſaepe mentionem ejus fecerint, apud quos hitoriae noſtrae caſui ſimiles legi poſſunt. Talem etiam vidi in celebri hoſpitali Florentino, in ſacerdote ex forti apoplexia defuncto, cujus anatomiae ill. D. Thomas Puccini, Profeſſor anatomiae, ob profundam prudentiam et experientiam medicam in Hetruria noſtra celeberrimus, interfuerat.

Non tam conſiderabilis eſt calculus veſicae, quam auriculae dextrae cordis dilatatio, ſaepe in variis viſcerum obſtructionibus et hydrope a me obſervata; quae omnia egregiam materiam diſquirendi ſuppeditare poſſunt iis, qui majorem eruditionis lucem quam ego poſſident.

Si tamen in rebus tam obſtruſis conjecturae aliquem locum habere poſſunt, non procul a veritate abeſſe mihi videtur opinio, quod, ſicuti corpuscula acido-ſalina, nitro-ſulphurea, quae in corpore D. Alexandri praepollebant et exaltata erant, potentiam habe-

habebant irritandi et stimulandi nervorum originem, atque turbandi et agitandi eorum succum, unde insultus epilepticus ortus: ita ab iisdem arrosus atque exagitatus fuerit minimum aliquod vasorum tam attenuatorum ac debilitatorum in cerebro, utpote instrumento, quod ipse per continua studia ac indefessam applicationem nimis exacerat et consumserat; hinc sanguinis ex vasis suis egressus stagnavit, atque a stagnatione oborta fermentatio partes adjacentes solidas destruxerat, et exinde cerebri compressio, id est, apoplexia fuit oborta. Considerandum etiam, per magnam a studiis profundis mathematicis, gravibusque curis, ac animi passionibus spirituum dissipationem, motum fluidorum impediri, et canalium extremitates angustari; inde liquida ob gravem aetatem evanida et parum activa stagnant, villos plus aequo impellunt, et vasa ad dilatationem concitant. Unde in casu nostro non est mirum, si in dextra cordis auricula sanguis, quem per venam cavam a corporis nutritione refluxum, valde incrassatum et substantia lymphatica spirituosiore destitutum recipit, subsistat, ob fibras etiam contractiles debilitatas, nec a spiritu sufficienter vivificatas et commotas, cavitatem auriculae dilatavit et duplo majorem quam sinistram effecit, quin ob hanc specialem cordis laesionem, melancholiam fomentavit. Suspiciari in super licet, non solum affectus melancholici, sed etiam epileptici ac apoplectici hanc causam praecipuam extitisse. Et videtur, quod sensim, ex quo auriculae et cordis fibrae debilitari pergebant, capitis etiam morbi increverint, secundum quarum tenorem motus liquidorum et spirituum in cerebro se dirigebat; et quando fibrae cordis ad eum gradum debilitationis pervenerunt, ut cursum liquidorum in canalibus ascendentibus morarentur, epilepsia et apoplexia obortae fuerunt; ubi in principio debilitatio minori in gradu existens, in capite saltem lentorem, imminutam spirituum separationem, ideoque obtusitatem ac melancholiam excitavit.

BIGA
OBSERVATIONVM
MEDICARVM
ILLVSTRIS ACADEMIAE CAESAREAE
LEOPOLDINO - CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
PRAESIDI

CONSECRATA

A

GODOFREDO BENIAM. PREVSSIO,
MED. DOCT. ET PRACT. VRATISLAV,
ACADEMICO NATVRAE CVRIOSO.

BIGA

OBSERVATIONVM

MEDICARVM

LEONARDI AGRICOLAE

LEOPOLDINO - CAROLINA

NATURAE CURIOSORVM

PRAESIDI

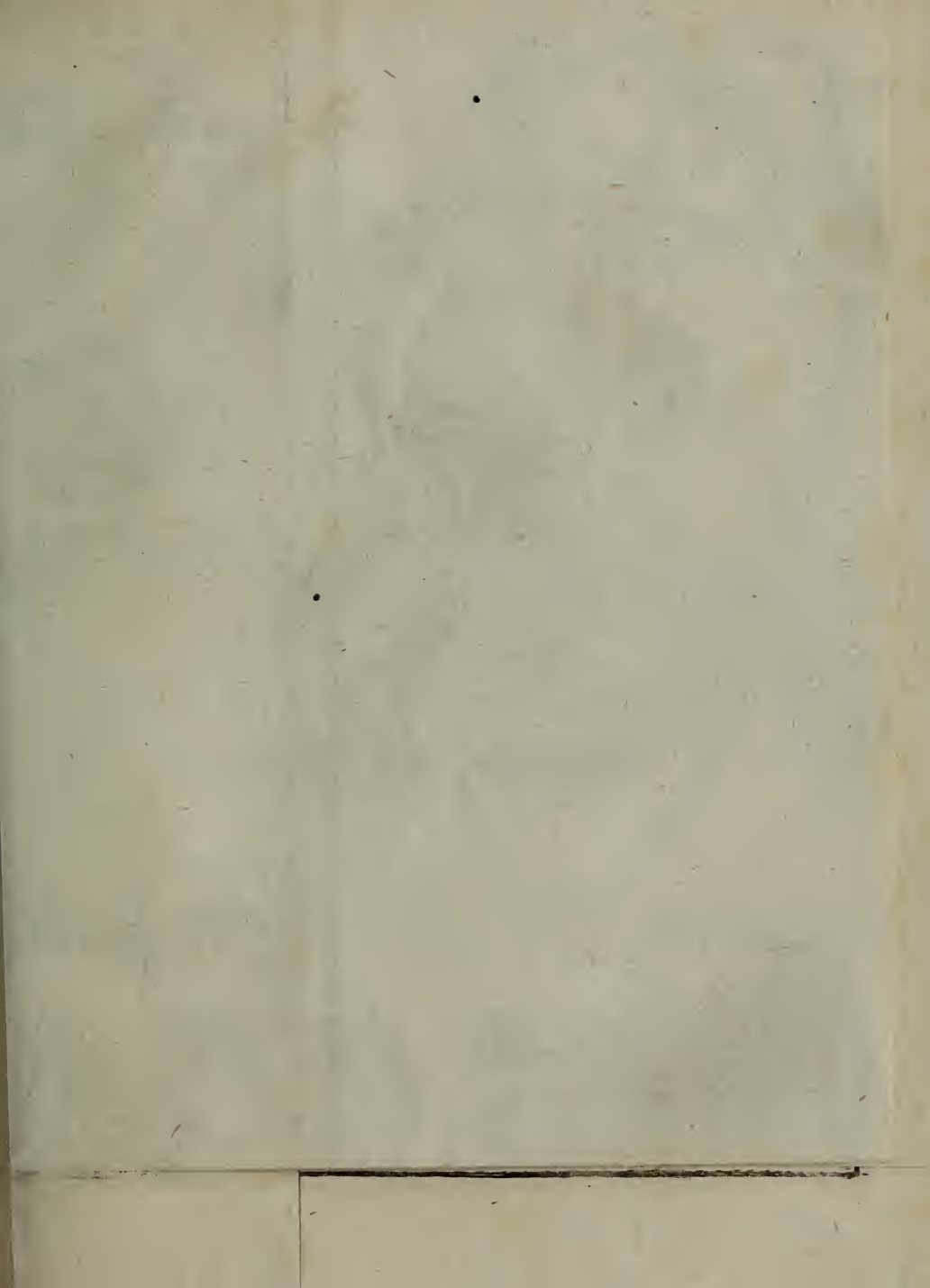
CONSULTA

A

GODFRIDO BENIAM. PRYSSIO,

MED. DOCT. ET FRAC. VRAISLAN.

ACADEMICO NATURAE CURIO.

Figur 1.

Figur 2.

Fig. 3.

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 6.

Fig. 5.

Fig. 4.

Fig. 8.

Fig. 7.

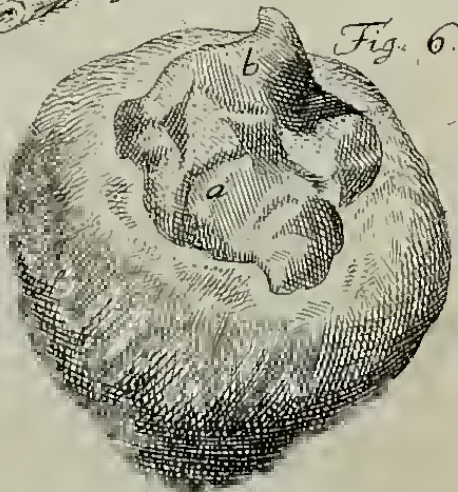
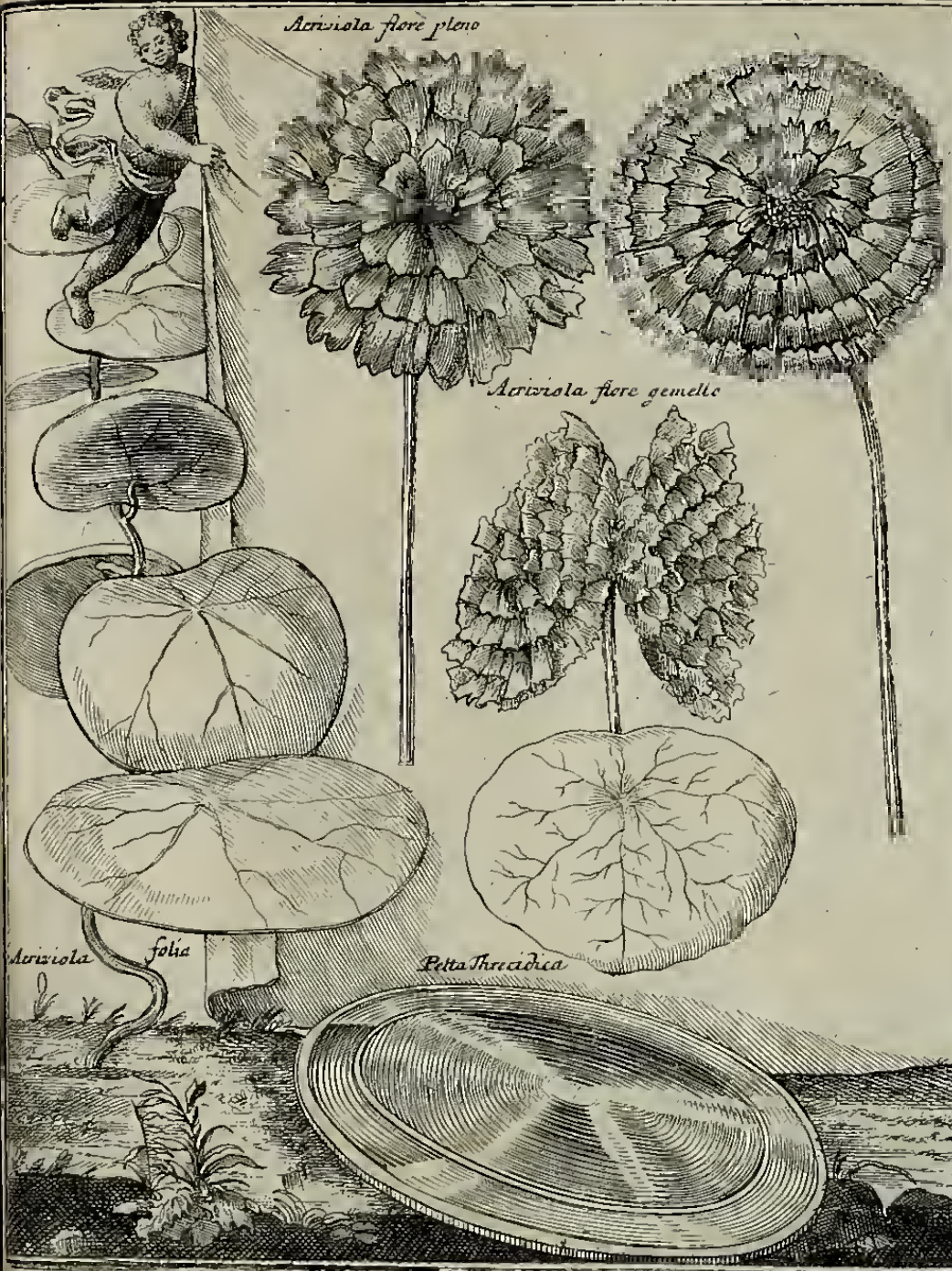
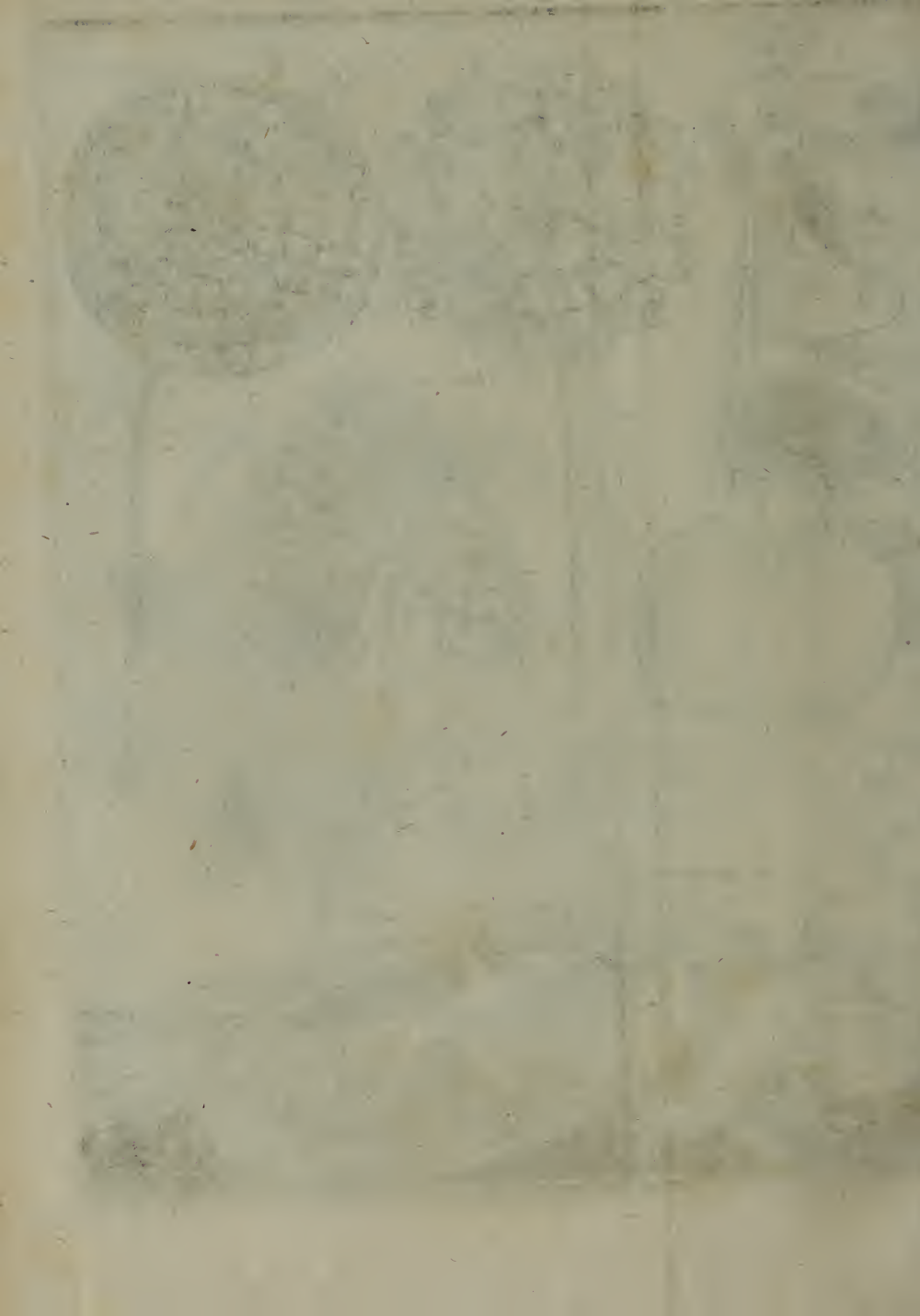

Fig. 6.

Partus , Matri Rosae Proliferae fatalis;

addita

Exemplorum Naturae in tribus Regnis proliferae,
et variarum Causarum Collectione.

Nemini ignotum est, quod Celeberrimus Schelhammerus ¹
Ephem. Acad. Nat. Cur. Decur. II. Ann. VI. p. 211. de flo-
ribus praeter modum proliferis agens, sollicitè quoscunque, ad
communicandum parallela in hanc materiam exempla invitavit;
quodque constitutiones Academiae fundamentales, colligere
parallela, inquirere in rerum causas et differentias, scopum esse
Societatis inter primos non ultimum, satis declaravit. Hinc
observationem praesentem, notandis aliquot phaenomenis ipsa-
que Icone ab amplissimorum quorundam naturae Consultorum
relationibus et iconibus infra allegandis diversam hic inserere non
abs re visum fuit. Collectionem autem et dispositionem certam
parallelorum quorundam naturae in tribus regnis proliferae, ali-
bi sparsim inveniendorum; nec non causarum, quas invenire
passim et huc referre licuit, praecipuarum recensitionem paulo
fusiores addere et hinc inde admiscere rei occasio nunquam ne-
gligenda fuit. Annus 1713. mediam propemodum absolvet ²
erat periodum, qua rosarum fruticem sat ramulorum domi ale-
re licebat. Hunc agriculor suburbanus per septem fere annos
cultum, solo libero exemptum et sexta jamdum vice, autumnò
praecedentis anni transplantatum vasi ligneo paulo ampliori et
capaciori, cum aliud ad manus non fuerit, commiserat et ve- ³
na-

nalem casu obtulerat. Vas ipsum curatius examinatum sat cariosum, et viginti circiter pollices transversos profundum adeoque capacissimum apparebat; quod praeterea terra partim agri antea natalis ruderati, partim, et imprimis versus fundum, agrifino optimo impinguati, sibi invicem superstrata se replevisse referebat; mixturam enim ejusmodi valde convenientem et salubrem frutici esse existimant nonnulli ex hac hominum sorte. Numerosam rosarum adhuc conniventium pleniflorarum seriem frutex, mensibus Junio decurrente et Julio incipiente, ostendebat et adeo nitide fenestram conclavis versus orientem siti, a meridianis solis radiis prorsus remoti et per se satis umbrosi inumbrabat, ut Honorando Parenti meo hujus testi, ac aliis omnibus spectantibus magno concesserit oblectamento.

6 Interim rosarum ut et foliorum fruticis crenatorum exemplar vulgare et ordinarium, ut eo melius cum aliorum parallelis conferri possit, in TABVLA addita figura 1. sistitur, species autem infra (Numer. marginal. 18) exponetur. Ad medium fere Julii mensem loco praedicto inturbatus frutex, tandem cum damnum a pluviis praegressis frequentioribus et fere continuis, folisque ibi absentia nimia metueretur, in locum alium meridianis solis radiis per plures dies continuo pluvias excipientibus obvium transferendus interdum per intervalla, et ∇ a pluviali irrorandus potius successive, quam imbribus committendus judicabatur. Quo facto signum quasi ad perrumpenda calycum claustra subito rosarum agmini, per solis activitatem erectum vidisses. Inprimis se commendebat fruticis brevior quidam surculus vel caulis (Figur. 2.) spinoso hispidus reliquis crassior, capaciorque. Quatuor foliis fruticis subviridibus, profunde laciniatis, sublongis, mollibus, exterius parum lanuginosis (e. f. g. h.) instructus. His valde vicinus aderat nudus et calyce destitutus globulus, ut ita appellem, rosae conniventis solito capacior, cujus foliola numerosissima arcte invicem compacta et conglomerata velut verticillum repraesentabant; (erat enim ejusdem cum reliquis plenifloris sortis) quem in prin-

principio folia dicta laciniata loco calycis amplexabantur et 10
 leviter obtegebant. Rosa haec matris proliferae nomine non
 immerito insignienda venit, eo quod ex ejusdem nondum de-
 hiscentis sinu et centro prodire et enasci observabatur priori con-
 tinuus cauliculus ad digiti longitudinem protensus non spinosus, 11
 sed plus minus lanuginosus, crassior molliorque nullis foliis
 herbaceis ornatus, cujus apex in calycem seu globulum rosae pa-
 riter conniventis et pleniflorae plane regularem terminabatur,
 quem rosae filiae, partus velut ex matre rosa producti titulo hic
 denotandum duxi. Interea ab amplexu foliorum laciniatorum 12
 sponte se nunc reclinantium liberatus globulus nostrae rosae ma-
 tris, intra sinum suum sensibiliber intumescere, et in amplius spaci-
 um se extendere moliebatur. Foliola erant colore incarnato magis
 quam purpurascete, odore grato non prorsus destituta. Prae-
 fertim vero circularem rosae extremitatem (literis i. k. l. c. c. no-
 tata) color vividus per viginti circiter horas animabat: mini-
 me tamen in majorem ambitum, quam figura ipsa monstrat, ex- 13
 plicabatur verticillatus hic globulus roseus, adeoque nec discum
 nec antheram, vel stamina et luteos apices, nec semen (ob caly-
 cis defectum) quod tamen rosae aliis proprium est, exhibebat. 14
 Vix per dictum brevissimum tempus mater prolifera vitam et
 colorem oculis qualitercunque concesserat, cum non nisi unica
 die et nocte tardior rosa filia (fig. 2.) dehiscere, odoremque et
 colorem matre longe perfectiorem praebere observaretur. Fa- 15
 talem en partum! nam quo magis virtute et vividitate per ho-
 ras singulas increfceret, se expanderet et augetur rosa filia, nulli
 reliquarum amoenitate secunda, eo magis per easdem horas et
 fere momenta rosa mater colore et vividitate decrefcebat, se con- 16
 trahebat et imminuebatur. Tandem haec, colore brunescete
 mortis et fati praenuntio primum basin (liter. b. b.) dein totam
 ejus superficiem occupante, marcescere et aetatem fere biduam
 consecuta foliolis numerosissimis decidua successive reddi adver-
 tebatur: quod fatum etiam experiebantur folia herbacea ejus-
 dem ramuli supra descripta laciniata tunc dependula, mollescen-

17 tia, sponte se contrahentia et prorsus successive emarcida. Filia tamen, disco magis postea explicato, florentissima et figuræ 1 plane consimilis per biduum fere matri superstes perdurabat; qualem ætatem, et reliquæ fruticis rosæ assequerantur plurimæ. Ex præmissis collatis patet, rosas fruticis nostri rubello 18 flore majore, et, ob foliola numerosa velut multiplicato pleno fac incarnato fuisse, quare ad species vel domesticarum Matthioli vel Vlmensium, ut vulgo alibi audiunt, vel Bauhini rubrarum pallidiorum referendæ videntur, cum præsertim icon nostra ad vivum expressa Hottingerianæ rosæ infra Num. 20. citandæ fere consimilis, (minimum quoad foliaturam rosaceam) licet quoad alias partes plane absimilis appareat. Sic vario naturæ proliferæ lusu flos ex flore productus fuit; quod non modo nostra rosa ex rosa testatum venit, sed plura hujus materiæ exempla, licet non quotidie obvia, in tribus naturæ regnis dudum antea 19 comprobantur. *EX REGNO VEGETABILI* agmen merito ducunt, si *FLORES EX FLORIBVS* spectes, rosæ proliferæ, quarum VI. præcipue, ex Ephem. Acad. Nat. Cur. addita ibidem cujusque iconè, eruere huc usque licuit.

I. Rosa prolifera proprie sic dicta duplicata, Javorensis vel Suidnicensis Silesiaca D. D. Grassii Ephem. D. I. A. IV. et V. p. 94. seqq. cujus duplicem iconem Auctor exhibuit.

20 II. Rosa Tigurina duplicata D. D. Hottingeri D. III. A. IX. X. p. 249.

III. Alia duplicata ejusdem Auctoris ibidem: quibus annumerari possent Cygneenses plures proliferæ, quarum D. D. Schmiederus Ephem. citat. Centur. III. IV. p. 354. licet non addita iconè, mentionem facit.

IV. Mariaeburgensis triplicata D. D. Cnöffelii D. I. A. IV. V. p. 46.

V. Altenburgensis triplicata ex Celeberr. D. D. Wedelii communicatione ibid. p. 95.

VI. Rosa Pragensis multiflora D. D. de Bernitz Dec. I. Anno IV. V. p. 46. Figur. 2. sin eam numero proliferarum proprie calium

talium inferere quis latiori sensu cuperet: cujus generis et ista videtur esse rosa monstrosa, quam Dominus Marchant, Gallus, observavit. Vid. Histoire de l'Academie de Sciences l'An. 1707.

VII. His denique succedet *Vratislaviensis* nostra prolifera duplicata, quam praesens Observatio exponit. Rosas excipiant alii flores. Monendum tamen florum proliferorum nomine nonnisi illos nobis venire, quorum mater filiam unam aut plures ex sinu suo distincte protrudit sibi homogeneas.

Caryophyllos hortenses ex *Caryophyllis* matribus foetiferis 21 prodeuntes notat Schelhammerus Eph. D. II. A. VI. p. 210; In *Caryophyllo* candido maximo Hierosolymitano eandem perfectionem allegat idem ibidem. *Caryophyllus* Regius semiprolifer describitur A. I. Dec. II. 53. 54. *Caryophyllos* variarum specierum in hortis olim *Vratislaviae* propriis ante plures annos se aluisse, quorum ex medio unus pluresve calyces eruperint, mihi haud ita pridem retulit Generosus Dominus de Baumann, Eques *Silesius*, Haereditarius nunc in *Raxdorff*.

Tulipas ob numerosissima folia variegata talem in modum plenifloras, ut propter folia exteriora permulta, mole interiorum depressa et reclinata deorsum, relicto etiam caulis interstitio sat notabili et distincto, tulipam ex tulipa exacte retulerint, commonstravit mihi anno superiori in hortis supra laudatis *Baumannianis*, nunc vero *Sommerianis*, amicissimus horum Possessor, *Bulbos* ipsos *Harlemo* ex *Belgio* se acquisivisse affirmans; quales tulipas A. 1708. *Amstelodami* me ex *Anglia* tunc reducem vidisse, probe recorder.

Coronam Imperialem duplicem, sive superiorem unam ex altera inferiore exurgentem, adeoque proliferam, celeberrimus 22 *Bosianus* hortus anno circiter 1703. 1704. *Lipsiae* exhibuit, ab horti praefecto tunc temporis mihi et aliis ostensam.

Flores Papaveris variegatos et proliferos An. 1716. hortulus in suburbio conductus; nec minus

Jasmini Flosculum ex alterius sinu distincte enatum Ann.

1717. fruticulus domesticus per IX. annos jamdum cultus, Honorando Parenti meo et mihi spectandos praebuit.

Amaranthus purpureus, major prolifer D. II. An. VI. p. 209.

Lysimachia lutea galericulata duplex, ibidem, nec non Dec. III. An. VII. VIII. p. 113. laudantur; ut et

Typha duplicata Cnoeffelii D. I. A. IV. V. p. 46.

23 *Jaceam* albam moschatam, nonnullis *Bi amblum* dictam, et cum scabiosis permisceri solitam, in horto Leydensi ante decennium circiter ipse magno vidi oblectamento.

Scabiosam proliferam, quae ex uno flore medio plures flosculos distinctis invicem pediculis protrusit Tabernaemontanus Lib. I. Cap. 14. Num. 17. Herbarii majoris suggerit. Mira quoque plantarum foecunditas nonnullis exemplis tam spontanea quam coacta praedicatur in Regiae Scientiarum Academiae Historia Parisiis An. 1701. in 4o. edita cap. IV. Anni 1700. Tractatione Botanica.

Daturam Aegyptiacam flore plenissimo triplici, uno ex altero ascendente tam coloribus variegatis quam altitudine ipsa speciosissimam in icone sistit inclytus Volckamerus Hesperid. Noric. Tom. I. p. 231. In *Datura* alia Contareni calycem florem triplicem unum ex altero prognatum, nec non in *Calendula* decem flores supra elevatos vidit F. Imperatus Naturalium Discursu XIV.

24 *Primulas Veris* summe plenifloras (gefüllte) coloreo roseo-albescente, purpureo - albas, ex flavo purpureo albicantes ac variegatas jucundissimas in praeclaudatis hortis Sommerianis Vratislaviae praedicto tempore observatas (quales et in Hesperid. Volkamerianis Noricis Tom. I. p. 217. allegantur) silentio lubens involvam, proprie enim huc non spectant, cum una ex altera vix distincte prodierit; alias enim commemoranda hic quoque veniret primula fasciata plus quam 300. floribus superbiens, cujus figuram dedit Illustris Vollgnadius D. I. A. V. VI. p. 346. Pariter et

Leonurum Capitis bonae spei in icone Volckamer. loc. cit. Tom. I.

Tom. I. p. 231. seq. qui viderit, eundem his etiam annumerandum judicabit proliſeris, cum planta ſit verticillata ſpecioſiſſima, caule ad ulnam fere communem extenſo et elato, flores diſtincto et ſextuplici ordine ſibi arctiſſime invicem ſuperſtructos producens. Verum ne haec proprie huc pertinere videtur, cum florum unus ex altero vix immediate exurgat. Etenim hac ratione ad hunc cenſum revocari quoque deberet

Aloë tam caulium altitudine ſingulari, quam ſpecioſiſſimis 25 floribus fere innumeris, arctiſſime et turritim quaſi aſcendentibus, caulesque ad cacumina uſque obſidentibus, ad admirationem ſpectatores ſuos merito invitans. Interim cum rariſſime floreat, dignam jure ſuo judicarunt viri celeberrimi, cujus nomina varia publicis obſervationibus dudum illuſtrarint. Sic occasione Aloes Sileſtae Oppersdorffianae Illuſtris Sachſius a Leuvenheimb D. I. A. I. Obſerv. 90. 91. Ephem. A. N. C. iconem ejus communicans, alias et diverſas regiae hujus plantae ſortes, quales in Italia, Gallia, Germaniaeque ſuperiori et inferiori paſſim effloruerunt, egregia ſerie enumerat, et partim inſcriptionibus ingenioſiſſimis ab oblivione vindicat; cujus ſortes et Muntingius in deſcriptione Aloëdarii, quod libro de Vera Herba Britannica Antiquorum Amſtelod. 1681. in 40. inſertum eſt, collegit.

Praeterea *Aloen Auguſtanam* a perilluſtri Schröckio Eph. D. I. A. V. VI. Obſerv. 231. *Onoldinam* D. II. A. X. App. p. 56. *Numburgensem* Aët. Erud. Lipſ. An. 1688. p. 121, *Gottorpiensem priorem* Anni 1668. a I. D. Majore in ſingulari Tractaculo germanico ibid. in 40. et ex recentioribus *Gottorpiensem alteram* Anni 1705. a D. D. Waldſchmidio, peculiari ſchediaſmate deſcriptas legimus. *Aloë* autem *Bofiana Lipſienſis* An. 1700. *Brunsvicensis* An. 1701. *Gotthana* An. 1710. (de cujus Nummo vid. Secretarii Curioſi in 30. Exped. II. p. 181.) *Brandenburgica*, quae An. 1712. Autumno non procul Berolino in hortis Regiis Koepeniciensibus, obitus Sereniſſimi Regis quaſi praenuntia floruit, (cujus inſcriptionem vid. Secretarii Curioſi Exped. XVI. p. 311.) *Aloës* itidem *Choreenſis* in Miſnia et *Cizenſis* non

possunt non recentem plurimorum nostrae aetatis subire memoriam. Nec negligenda *Aloë Guelpherbitani Ducis* Serenissimi sane spectatissima, cujus memoriam nummus, quem possideo, conservat. Prima facies ipsam Aloën cum lemmate: **FNIS CORONAT OPVS**, postica inscriptionem sistit:

27

IN HORTIS VALLIS SALINAE II. LAP. A. CAST.
 GVELPHERB. ALOE AMERICANA ANNOR. XXIII.
 ALTA XXXVI, PEDES. RAMIS XL. CALICVLIS
 VIMCLXVI, EFFLORVIT. V. NON. OCTOB. MDCCI.

Nolo hic transire ad *arbores* tempore efflorescentiae simplicis rariori exemplo *plenifloras*, minus enim proprie huc spectare videntur; suppeteret alioquin *Cerasus pleniflora* a Jonstono Dendrolog. p. m. 93. Tabul. aen. XXXIII. et hujusmodi adhuc notabilior a D. D. S. Grassio D. I. A. IV. V. Observ. 95. ac alia D. III. A. V. VI. Observ. 100. *Malus pleniflora* a Jonstono Dendrolog. p. m. 2. *Citri* et praesertim *Aurantiorum Arbores* summe pleniflorae a Volckamero Hesp. Nor. Tom. I. p. 201. Tom. II. p. 90. p. 116. 137. 199. citatae, suppetereque aliae plures hic nominandae. Nolo et hic descendere ad monstra proprie sic dicta florum, qualia abunde Ephemerides nostrae suggerunt e. g. *Chrysanthemum* D. I. A. IX. Observ. 3. et alia innumera, minime enim sunt ex classe florum proliferorum, quorum unus ex altero sibi homogeneo regulariter et perfecte prodit, sed non nisi ad excrecentias plane anomalas et deformes ablegantur.

28

A Floribus potius ad **FRUCTVS** ipsos ascendendum, et praecipue ad **CITROS** multiplicis sortis, qui **Clusio** et aliis praegnantes et **PROLIFERI** audiunt.

Mali **CITRII** in **CITRO** matre prolifera inclusi exempla consignarunt Wormius, Doldius, Bartholinus, Willichius, Scheinerus, testante Sachsio praelaudato Gammarolog. p. m. 144. et Ephem. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. nec non J. D. Majore A. III. p. 432.

Citrum praegnans triplex distinctissime describit testis

αὐτόπτης

αὐτόπτης Cnoeffelius Eph. D. I. A. IV. et V. Observ. 54. sed absque icone. Interim descriptio accurate fere consona est iconi inferiori (Num. marg. 30.) a me delineatae Ferrarii, quam vide sis.

Citrum multiplici et sextuplici foetu praegnans depingit Tom. I. p. 173. praefatus curiosissimus Volckamerus Hesperidum Noricarum Fol. An. 1708. 1714. Tomis duobus ibidem lingua patria editarum opere vere regio, et non tantum descriptionibus absolutissimis, sed et nudissimis Tabulis aereis Hesperia omnis sortis mala repraesentantibus spectatissimo, vereque digno, quod Erhardus Reuschius latiali toga indutum et dissertationibus selectissimis adauctum nuper excornayerit.

Citrum in citro elegantissimum hic Vratislaviae inter alias dapes rariores, dum illustrissimae aliquando tabulae interesset, semet conspexisse, coram mihi, triennio circiter abhinc, testabatur Plen. cum Titul. Dominus Joh. Christophorus L. B. a Rommerskirch Canonicus Vratislaviensis, 29

LIMONES praegnantes duplices, triplices et multiplices, nonnulli ut plurimum cum citris praegnantibus velut aliquali synonymo commiscet, sub quorum titulo et supra partim indigati sunt. Huic autem pomo prae aliis ejusmodi superfoetationem familiarem Ferrarius jam Hesperidum Lib. III. cap. 19. p. 263. adnotavit, iconibus ac exemplis pereleganter confirmavit: Descriptiones quidem excerptae habentur Ephem. A N. C. D. I. A. III. Observ. 241. Schol. sed icon nulla, quod dolendum, ibidem est addita. Quapropter vitio nemo vertet, quod, (ne Ephemerides nostrae diutius hujusmodi figura careant) dictum LIMONIS CITRATI PROLIFERI ICONISMVM ex Ferrario 30 et Jonstono Dendrograph. Tab. X. p. 18. hic loci tabula aenea communicaverim, (quales et alii multiplices ac sextuplices in Volckam. Hesp. Nor. Tom. I. p. 117. seqq. extant) *Tabula igitur nostra figur. 7.* Limonem Citratum velut matrem proliferam sistit in quatuor segmina (literis d. d. d. d.) studiose distincta a summo ad imum concisam, litera b. b. carnem matris candidiusculam designante. Foetum inclusum priorem in tria pariter

segmenta divisum literae a. a. a. indigitant, ea propter scilicet di-
 visus et dissectus conspicitur, ut pateat foetus alter c. c. integer fere, in
 priori foetu a. a. a. contentus. Hi quidem foetus arte se invicem
 contingunt, sed cum quilibet eorum cute tenerrima perfecte ci-
 tricolori gaudeat, facillime a se invicem separari posse, et gustum
 olfactumque non parum demulcere referuntur. Equidem me
 non latet Dec. I. Eph. A. IX. X. Observ. III, et D. II. A. X. Observ.
 XI. figuras aliquot citrorum maniformium vel polychiroideo-
 rum adesse; sed has ipsi Auctores ad monstra citrorum referunt,
 quare huc ad citria mala in citriis perfecte prolifera penitus non
 pertinent. LIMON CITRATVS PYRIFORMIS PADVANVS
 31 praegnans, alias Bergamoto foetifero da Padova dictus, intimio-
 rem nunc meretur considerationem, cum in Ephemeridibus no-
 stris nulla ejus mentio huc usque sit facta. Describit hunc et
 ad vivum delineat in clytus *Volckamerus* Hesp. Noric. Tom. II.
 p. 143. 145. cujus ICONEM nostrae sub figur 4. 5. 6. TABV-
 LAE hic addendam operae pretium judicavi. Exhibet figura
 6ta Limonem integrum, cujus umbilicus insigni hiatu perruptus
 est, exitum patefaciens duobus foetibus citriis a. et b. notabili
 prominentia conspicuis et instar gemellorum sibi mutuo junctis.
 Figura 5. cernitur limonis matris per medium dissectae me-
 dietas, cujus circa umbilicum sinus excavatus satis, liter. c. c. c. no-
 tabilis, pellicula subalbida vestitus, nunc a foetibus suis facillime
 separabilibus liberatus et vacuus apparet. Figura 4. dat
 alteram matris medietatem, cujus in sinu proprio et supe-
 riori foetus gemelli ad dimidium usque reconditi sunt, dimi-
 dium autem illorum antrorsum a. et b. protuberat. Plura quae
 de foetibus hisce citriis addit *Volckamerus*; cutem scilicet eo-
 32 rum matri concolorem, mature auream teneriorem et cuivis
 propriam obtigisse, quare facillime ab invicem aequae ac a sinu
 matris avelli potuerint, nec non odore medulla succulenta et sa-
 pore gratissimis limoni matri palmam eas dubiam reddidisse, ac in-
 super anatomiam gemellorum fusiore Benevolus Lector in ipso
 Au-

Auctore evolvere haud gravabitur, ubi et p. 146, l. c. limonem Bergamottum monstrosum foetiferum inveniet.

Praeter Limones nunc recensitos triplices, alios quoque multiplici foetu praegnantibus ex Ferrarii Hesperidibus Dendrographiae suae, iconibus additis, inseruit Jonstonus pag. m. 18. Tab. X. XI.

Mala AVRANTIA FOETIFERA, quibus confinia Lacus 33 Benaci (vulgo Gard. See) abundant, enumerat Volckamerus l. c. Tom. I. p. 202. figur. c. et Tom. II. p. 199. 200. ac ex Ferrario Jonstonus l. c. p. m. 24. Tab. XVI. de Aurantio foemina foetifera differens. Aurantium Citro praegnans ex P. Bocconis Icon. et Descript. Plant. Sicul. p. 3. allegat Excell. Valentini Eph. A. N. C. D. III. A. II. Obs. 118.

Pomum Aureum SINENSE foetum ferens Serenissimo Hassiae Landgravio peramatum, et Lugd. Batav. An. 1694. Dissertatione singulari celebratum, Idem Valentini ibidem commemorat.

Poma ADAMI praegnantia habet Volckamerus lib. cit. Tom. II. p. 138. 141. et ex Ferrario Jonstonus p. 21. Tab. XIV.

Pomum Adami monstrosum Volckameri Tom. II. p. 137. hujus non est loci; meliori jure demum nominatur

Pomum Citratum cum pediculo (qui ex umbilici centro prodit:) et quidem foetiferum. Volckamerus illud Tom. I. p. 175. Cedrato col Pigolo vocat, quod cum Pomi Judaici proprie sic dicendi characterel. c. p. 121. tantum non exacte convenit a Judaeis vulgo POMVM PARADISI appellatum.

Coeterum non dubitandum est, longe numerosiora citrorum variae sortis proliferorum colligi posse exemplaria, si cui occasio pateret, omnes scriptores de Hesperidibus a praeaudato Reuschio in Dissertatione singulari Hesperidibus Volckamerianis adjuncta allegatos ex instituto pervolvere.

A nobilioribus ad ignobiliores fructus deveniendo, restat POMVM COMMVNE praegnans, Gammarolog. Sachsen. p. m. 144. et Eph. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. laudatum: atque 34

NVX JVGLANS VVLGARIS DVPLEX, quam ego *αυτόπτης* adhuc asservendam, et, ne spatium relinqueretur vacuum, TABVLAE nostrae Figura 8. hic, de superfluo quasi, in icone communicandam, minime autem pro arcano rarissimo venditandam existimaui. Licuit mihi An. 1716. in hortulo suburbii civici tunc conducto eam sponte deciduam, casu decerpere.

Primum ista calyci suo pulvinato sive cortici exteriori subviridi et succulento inclusa, nec magnitudine reliquas superabat, nec aliud quicquam extraordinarii ostentabat: postea vero calyce a. a. a. a. ab utraque parte diducto, nuces duae Num. 1. 2. notatae, a se prorsus invicem separatae apparebant, quarum utraque tam in parte convexa externa c. c. quam interna plana b. b. putamine suo lignoso sibi proprio munita et circumvestita erat. Sed si unicam ex illis num. 1. separate consideres, vix ea pro perfecta et penitus completa nuce haberi poterit, cum ambitus putaminis lignosus non totus ex oblongo rotundus vel convexus, ut ordinario solet, sed litera c. exterius saltem convexus, interius autem lit. b. planus appareat, et nucleus contentus non quadripartita sed bipartita tantum distinctione gaudeat, alteraque nux num. 2. aequae incompleta ac prior. 1. se habeat, ut adeo in his naturam lusu sibi familiari aliquando aberrasse saltem, in aprico sit.

Porro diffusum nimis foret, *Fructus* varios ea ratione prolificos, ut in summo *umbilici apice* non fructus quidem sed *flores* novos copiose progenerent, undique hic colligere, qualium *Ephemerides* A. N. C. D. I. A. VI. VII. p. 347. D. III. A. IV. p. 47. 66. Centur. III. IV. p. 351. *Pyrorum* autem efflorescentium et quidem *sylvestrium Silesiacarum* Hermannus Theologus, et *Physicae Patriae scrutator solertissimus Maslographiae Curios. Bregae* An. 1711. in 40. p. 243. Tabul. XIV. fig. IX. mentionem ex instituto injiciunt. Pariter praetereundi nobis sunt *ERVCTVS CEREALES* praeter modum prolifici e. g. *Hordei* spica singularis in Silesia nata Eph. D. I. A. II. Obs. 112; et *Triticum* spica largissima et incredibilem fere in modum multiplicata, cujus iconismum paucis abhinc annis Vratislaviae circumferebant, natales autem

autem a Javorensis agri confiniis derivabant, variisque anno-
nae, ut moris est, auguriis comitabantur nonnulli; (qui fidem
rei, si placet, tueantur) nec non *plures* hordei et tritici *spicae*
luxuriosae apud Vallemontium p. m. 162. 182. et praelaudatum
Hermannum Maslograph. p. 245. f.

In *REGNO ANIMALI* primum sibi locum vindicat
ipsum, quod prima animantis rudimenta continet, *Ovum* gal-
linaceum alio *praegnans ovo*: cujus exempla prius in pago Da-
niae alterum in Technicotheca Regia Danica, tertium in Anglia
tunc temporis observata, ex Sachsiæ. *Gammalog.* p. 895. et
Eph. D. I. A. I. p. 120. 122, pluraque parallela ex D. I. A. II.
p. 342. 348. A. III. p. 51. A. VI. VII. p. 115. Dec. II. A. I. p. 38-
122. hic citasse sufficiat. *Animal in animali* sibi non profus
homogeneo, quaerentibus, curiosum vel unicus *Bombyx* dat
spectaculum. Velut enim in ovulis bombycum distincte bom-
bycem ipsum contineri oculatissimus Leuvvenhoeckius armato
oculo vidit; (Vid. Epist. ejus IVta ad Reg. Societ. Londinens.)
sic papilionem certa quadam et insita praedispositione exilissimis
rudimentis in bombyce jam latere, exinde probandum videtur,
quod ex mortuo bombyce (cum prius semet in domuncula e
serico contexta sepeliverit,) prodeat et admirabili metamor-
phosi procreetur novum istud animalculum papilio: quam me-
tamorphosin curatius depingunt Acta Anglicana ab A. 1665-
1670. in Germania in 40. recusa p. m. 67. Conferantur et de Bom-
bycum generatione Malpighius de Bombyce dissertatione Lond.
1669. in 40. figuris illustrata, et Act. Erud. Lips. Decen. I. A.
VIII. p. 172. *Foetum in foetu* proposuerunt Sachsius *Gamma-*
rolog. p. 144. et Eph. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. 122. D. II. A. III.
p. 163. quorum testimonio multiplici Foemina foetum alio
foetu, Mus murem alio mure praegnantem, Equa mulam alia
mula, vacca vitulam alia vitula, vermes et lumbrici foetus sui
generis praegnantes pepererunt. De ipsis *Foeminis, matribus*
nempe triplici, multiplici et numerosissimo partu praeter mo-
dum *proliferis* et foecundis exempla congerere vulgo ventilata, 40
hujus

hujus non est loci nec thernatis, facile enim ex solis Ephemeridum Voluminibus imprimis Dec. II. A. II. p. 26. 298. A. IV. p. 146. D. III. A. II. p. 264. A. VII. VIII. p. 373 A. V. VI. p. 354. &c. et ex scriptoribus Medicis fere innumeris infinita exempla coacervare posset ille, cui actum agere aut justum volumen conficere curae cordique foret.

- In REGNO MINERALI* considerandum sese offert *solidum in solido*, quam materiam fere omnem exhaustit solidissimus Steno in Dissertatione cognomini Florent. 1669. in 40. et prodromo dissertationis Lugd. Batav. 1679. in 12. editis. Lubens autem hic praetereo frequentissima *exempla*, quae *in sensu latiori* Steno Parte III. praecipue ad hoc thema revocavit: Nempe solidum corpusculum in alio corpore solido, sed sibi heterogeneo contentum, e. g. animalcula et insecta in lapidibus solidis inclusa, calculos, vermesque et alia in ipsis animalibus producta, mineralia et vegetabilia vel saxis et terris inclusa, vel incrustata, vel lapidifecta, vel strato super strato, aut per filamenta, ramos, fibras invicem concreta; lapides insuper, marmora, et conchyliis &c. certis vegetabilium aut animalium figuris notata (de quibus Sachsus Gammarol. pag. 146. Mylius Memorabil. Saxon. subterr. Relat. IV. aliique; de Adamante vero in smaragdo, Malachite in cyaneo, Coralliis in achate, Amethysto in crystallo contentis Velschius Eph. D. I. A. III. Obs. 32. conferantur:) Huc igitur unice refero *exempla* ipsius
- 41 *Stenonis*, quae *in sensu strictiori* titulum hunc merentur, nempe *solidum in solido* sibi *homogeneo* et *cognomine* contentum. e. g. *Selenitem in selenite*, Crystallos in crystalis, Marcasitam in marcasita, de quibus Autor loc. cit. fusius agit. Praeter haec Stenoniana exempla, lapidis *Aetitis* praegnaturam variam ex instituto enucleavit Illustr. Bauschius schediasmate curioso de Aetite et Haematite Lips. A. 1665. in 8. et Boëthius in Histor. Gemmar. et Lapid. Hanov. A. 1609. in 40. p. m. 186. De generatione lapidis Bufonitis in echinometris vid. Eph. D. II. A. IX. X. p. 118. Porro de *Lapidibus praegnantibus* e. g. silicibus, che-
- loni-

lonitibus, Conchitibus, Priapolithis ad cundus Sachsius Gamma-
rol. p. 145. et hinc Eph. D. I. A. I. p. 121, ac Mylius Memorab.
Sax. subter, Lips. 1709. in 40. Relatione Vta. **Tantum de
Exemplis!**

Quod Causas Praegnaturae in triplici Naturae regno 43
concernit; illas quidem, quae *regnum Minerale* tangunt,
solida in solidis respiciendo, praclaudent Sceno passim, cum se-
cundum locorum varietatem variant, exemplis ipsis intermi-
scuit; quas hic non excerpemus singulas; (de vegetabilibus
namque agit praecipue Observatio;) sufficiat in genere adnotasse,
Stenonis sententiam eo collimare, quod solida in solidis ob ma-
teriae crassitiam et duritiem rarius active se habeant, sed saltem
passive, aliud in se corpus continendo; quod solidum internum
minus in solido majore contentum et ab hoc circumdatum prius
necessario extiterit corpore circumdante, et tunc cum circum-
dari inciperet, jamdum induruerit, corpus autem circumdans
fluidum et flexile quasi adhuc extiterit, donec successive in simi-
lem duritiem coiverit; denique quod nonnullae causae a sole,
vel a natura mineralium, interdum ab accretione vel mutua
appositione vel repletione vel incrustatione sint derivandae. De
lapidibus porro an vita gaudeant, an generent Vid. Sachsius
Gammarol. p. 143.

Causas virtutis proliferae in regno Animali, quoad genera- 44
tionis praesertim humanae negotium tot auctores Physici et
Medici et tam prolixè discussèrunt, ut his excerpendis paginas ob-
ruere pariter superfluum videatur. Paucis: Elsholzius Eph. D. I.
A. VI. VII. p. 116. causam omnem credit aut errorem plastic-
es primo statim conceptionis momento commissum, aut semi-
nalis virtutis praebundantiam et lasciviens robur: Conferatur
modus et causa generationis in ovis duplicibus ad Jungii men-
tem Eph. D. I. A. II. p. 349.

Nostri nunc potius est instituti, *Vegetabilium proliferorum*
et foetiferorum causas paulo distinctius hic perpendere, quarum 45
varias partim *generales* partim *speciales* ab auctoribus infra ci-
tandis variis, hinc inde sparsim adductas colligere, et *sub XII.*
Append. Cent. VII. et VIII. n titu-

titulis, ut ordo distinctus adsit, proponere libuit; nemini contrariando illas ad plures extendere vel ad pauciores redigere titulos et curatius disponere, aut alias et diversas magisque fonticas his addere et conquirere cupienti. Licet autem hisce ex causis non omnes ad nostram proliferam Vratislaviensem rosam applicari possint, potissimis tamen applicationem subnectere licebit.

- 46 *Causa Prima, Idiosyncrasia vegetabilium* quorundam et quidem pauciorum, sive singularis dispositio naturalis, ipsis insita et quasi propria, ut prolem distinctam proferant, perfectamque producant. Quippe non omnis generis flores hanc virtutem habere conatam constat, ac praeter superius recensita pauciora, (si ad numerum eorum in amplissimo Florae regno fere innumerum respicias) exempla, vix invenire plura dabitur, quae non ad recensitas classes commode referri possint. Imo ex ipsis his exemplis nonnisi rosarum, caryophyllorum, et scabiosarum sortes hanc sibi virtutem prae reliquis omnium frequentissime vindicant; ideo forte quod calyces eorum interdum prae co-
- 47 teris capaciores ad fovendum florem duplicatum, et caules aptiores ad transmittendam et calyci communicandam materiae nutritiae et seminosaee copiam praepollentem ac flori duplici sufficientem, sua natura existant. Nec fructibus omnibus generis foetura familiaris accidit: solae tantum non citrorum species et limonum hoc sibi servant prae vulgaribus aliis, proprium, ob succi balsamici in ipsis abundantium, monente Apino Eph. D. III. A. IV. p. 67. ideo quod notum sit, nitrosi seminis pinguedine vim seminum saepius multiplicari.

Causa II. da. Tempus anni consueto magis proliferum. Hanc causam agnoscit Schelhammerus, dum Eph. D. II. A. VI. p. 210. uno eodemque anno flores prolificos plures, et fructuum horaeorum copiam uberiolem multis in locis simul se exeruisse; et Cnoeffelius, dum valde foecundam tempestatem eodem, quo rosa ejus prolifera effloruit, anno, D. I. A. IV. V. p. 46. fuisse, adnotavit. Hoc quidem tanto magis mihi arridet, quod parili

exemplo annus 1713. Rosae nostrae proliferae natalis permultos, si non omnes, Vratislaviae et confiniorum hortos sat larga fructuum horaeorum messe beaverit; ac morus in aprico plateae prope fores domicilii nostri in excubiis posita valde ramosa, baccis tunc adeo fuerit obsita, ut ex ramorum plurimorum surculis lateralibus vix duas spithamas longitudine aequantibus, haud raro prope viginti verticillatim velut disposita legi potuerint mora, mole gustuque subacidulo suavissimo praecedaneis annis multo praestantiora. Paucis: aderat eorum

Copia tanta, velut vaccinia nigra leguntur.

Adeo vero per foecunditatem ejusmodi praebundantem morus virtute decrevit, ut subsequis annis quadruplo minimum pauciores numero baccas praebuerit.

Causa III. Soli et regionis per naturam ad foecunditatem dispositio. Equidem *Americae* regiones quasdam ob incredibilem fere foecunditatem in promovendo fructuum uberrimo proventu, Acoſta Histor. Natural. American. teste Rob. Boyle Utilitat. Philos. Natural. Experimental. p. m. 447. 448. extollit: Sed nec Europae provinciis nonnullis eodem gradu satis abundanti, deest, prout cujusque soli fert natura. Ferrarius Hesperid, Lib. III. cap. 19. p. 263. *Toscaniae* provinciam praesertim in confiniiis Piedra Sancta vocatis, hoc a natura, situ, circumstantiis aliis particulare habere praedicat, quod plurimis in locis agri fructus duplices et superfoerationes miras in regno vegetabili ostentent, secundum Vallemontium p. m. 179. Volckamerus certe Oper. citat. *Lacus Benaci* (des Gard. See) confinia citrorum foecunditati prae aliis faventiora passim tradit. De fertilitate insigni *montis Vesuvii* ejusque causis legi meretur Casp. Paragalli Histor. Natural. hujus Montis Neapol. An. 1705. in 4. cap. VII. p. 68. seqq. Imo in genere *Italia* hanc tuetur gloriam, quod floribus citrisque proliferis non raro spectatorum oculos gustumque demulceat, quod praeter Ferrarium plures Itali, Calcagninus puta, Natus, Aldrovandus, Augustinus Mirandolanus, &c. scriptis suis et Lanzonus in Citrologia Curiosa

49

- 50 Ferrar. 1690. in 12. tradiderunt. In *Germania* foeturam ejusmodi rarius quidem, attamen, nostro inprimis seculo ipsi Italiae, si culturam solertissimam attendas, ad ἀμύην usque aemulo, interdum certe variis in hortis se exeruisse Volckamerus fusc, et, ex parte Lofelius Tract. de Citro Praegnante An. 1645. in 4. edito enarrarunt: cujus rei exempla ex praecedentis Observationis paginis liquent. Nec mirum quod, uti in exteris sic et in Germanicis provinciis, soli unius prae altero foecunditatem superabundantem ipsa experientia detegat; cum et agros fertilissimos in uno eodemque districtu agris vicinis sibi prorsus contiguus in foecundis adjacere tota die eveniat; pari ratione ac per phaenomena Physica constat, non infrequens esse, ut pluviae in una eademque urbium vel pagorum platea decedentes sinistram aedificiorum seriem interdum irrigent, dextram vero ex adverso positam relinquat intactam; aut grandines tempestuosae frumentum jamjam maturescens per plures agrorum sibi continguorum plagas penitus saepe diruant, annonae autem vix quinque pedes distantia parcant. Etenim et Schelhammerus Eph. D. II. A. VI. p. 210. aëris aut soli ab aëre influente diversum in modum modificati singularem quandam dispositionem proliferationis vel promotae vel impeditae causam non ultimam judicat.

- Causa IVta. Nutritionis consuetae adeoque et nutritionis luxuriosae si ve proliferationis materia seminosa ab aqueis et terreis particulis simul, ejusque modus per succi ascensionem et circulationem.* Quippe quod in genere de modo vegetationis plantarum dicitur, id etiam ad proliferationem certo sensu, paucis mutatis, applicari non incongrue posse videtur, si audiamus 52 the Worcks of Rob. Boyle epitomiz'd per Rich. Bulton London. 1708. in 8vo. Materiae nempe seminosa in matre rosa contentae abundantioris et motus ultra tendentis dispositionem, modificationem et determinationem quandam certam et singularem, nec non accidentium quorundam unionem et accessum, veram proliferationis roseae causam, si non unicam certe sociam, agnoscere debere. Vid. Volum. I. Lib. I. cap. 1 - 10. Haec quoque praebun-

abundantia materiae feminosae et alimentaris nutrimento cedens flori causa proliferationis ab Excell. Schelhammero Eph. D. II. A. VI. p. 209. confirmatur; qui idem et seminis corculum, ex quo prorumpit germen duplicis plantulae (addo et subinde floris) principium occultasse et subsequo tempore evolutum exhibuisse autumatur. Huc et collimant quae Carl Leigh in Natural History of Lancashire, Oxford 1700, in fol. Lib. I. cap. V. sentit: Vegetationem naturalem (hinc et, addo luxuriosam sive proliferam) non a sola terra nec sola aqua, sed binis conjunctis originem ducere, quatenus scilicet particulis terreis, aereis, bituminosis etc. quae pro diversitate vasorum vel admittuntur a plantis vel respuuntur, sint impraegnatae. Eandem fovet mentem celeberrimus Wedelius Physiol. Reformat. p. 196. Fomenta vitae vegetativae absolvi principio aqueo sulphureo nutritibili, hocque esse principium tam in minerali et animali quam vegetabili regno, accuratissime evincens. Aliam tamen Woodwardus fert hypothesein, qui, institutis experimentis variis, asserit: Nullam quidem sine aqua procedere vegetationem, sed aquam vehiculi in modum se gerere, ac in interstitiis suis sphaericis apte continere ignavam terrestrium particularum materiam, hacque secum in plantae caulem avehere et evehere, atque sursum attollere, ibique in nutrimentum plantae eas relinquere; aquam vero exhalare et per se non ingredi constitutionem ipsam plantae, nec substantiam ejus augere. Adeantur de his inexhausti omnigenae eruditionis fontes, Acta puto Eruditorum Lipsiensia in 40. A. 1700. p. 89. Tandem ex Nehemiae Grew et Malpighii Anatomiis plantarum sequentia brevibus hic concentrare liceat: quod succus nutritivus ex diversimodis terreis, sulphureo-pinguibus, muriaticis et varii generis nitrosi terrae foecundioris particulis ab aqua pluviali per se jam foeta saepius impraegnatis et a sole blando fovente ac quasi fermentante successive coquatur et perficiatur, idemque succus per poros et tubulos fibrasque permeabiles, ramorum et caulium inferatur, ascendat, et eo usque continuo circuletur, do-

nec flori vel fructui delitelcentibus sufficiens vel superfluum et superfoetans saepe incrementum inde accesserit, atque vel istorum dehiscencia vel horum maturitas insecuta fuerit; et hinc quo aptiora sint vasa et caulis, eo magis prolifera saepissime pro-

55 cedat nutritio. Haec igitur omnia inprimis quoad proliferationem ab aqueis et terreis particulis simul, huiusque modum, applicari commodissime ad nostram proliferam rosam, posse, subsequentes circa observationis finem specialissimae causae et anatomia rosae declarabunt. Insuper et hanc succi ascensionem, circulationem et modificationem in arborum aequae ac in plantarum et fruticum classe, hincque petenda nutritionis, foeturae et superfoetationis phaenomena varia referri suo sensu poterunt, quae in Transactionum Anglicanarum usque ad A. 1700. a Joh. Lowtorp Londini A. 1705. in 40 publicatarum Volumine Illo in Themate Botanico, extant, et per singularia Baelii, Tongii, Willoughbaci, Wraei, Listerique experimenta comprobantur.

Causa quinta: Efflorescentiae modus: Sic fructuum foetiferorum

56 inprimis citrorum causam saepius, licet non semper, existere efflorescentiam arboris plenifloram (*doppelt gefülte Blüthe*) Volckamerus Hesperid. Noric. Tom. I. p. 117, 118. Tom. II. p. 143. et Ephem. D. I. A. III. Observ. 241. Scholium indicat. Optandum praeterea foret, obviam magis esse et haberi posse celeberrimi Nebelii, Medicinae in Vniversitate Marpurgensi Professoris Publici, et nunc Medici simul Aulici Electoral, Palatini, Academicique Curiosissimi, disputationem inauguralem de Malo Citro Heidelbergae An. 1686. habitam, in Ephem. D. III. A. II. p. 182. celebratam eo, quod praesertim in causas citrorum et fructuum proliferorum, nec non animalium et mineralium praegnantium solidissime ibi inquisiverit Auctor. Eam tamen frustra hic Vraislaviae et alibi a me quaesitam doleo, sperans interim observationem hanc ultra 30. annos recentiore, nonnulla minimum proposuisse vel collegisse, ibidem ob tantum temporis interval- lum forte non invenienda; pariter ac facile praevidere licet,

disqui-

disquisitiones meas qualescunque ἀνεπίβειαν praeclaudatae dissertationis minime aequiparaturas.

VI. Causae occultae. Has certe naturae scrutatores plurimi et in his celebris Steno prodrom. Dissertat. citatae p. m. 18. agnoscere pudori non ducunt. Illis enim subinde Divini quid, et vegetabilibus per naturam insiti incogniti quid vel ab intellectu nostro remoti inesse, quis negaret? adeo ut seculo praesertim nostro tot hypothesium, haud raro sibi directe contrariariorum feraci, in eis acquiescere, quam aut dubium huc illuc vagari, aut fallaciam non causae ut causae admittere, aut hypothesi, ob sequelas sat ambiguas et subinde profanas inde eliciendas, nonnunquam suspectae et paradoxae se mancipare, consultius appareat. Minime tamen, qui nunquam se otiosum gerere cupiet, ad asyllum occultarum citius confugere tentabit, quam ad causarum in praecedentibus et subsequenter hic adductarum vel aliunde petendarum normam phaenomena vegetabilium proliferorum distincte examinaverit; nulla vero earum probabili vel sufficiente deprehensa, tandem abire ad occultas coactus fuerit.

Causa VII. Terrae si-ve agri conditio, cui vegetabilia im- 58
matriculata sunt. Terram puram et a lolio graminum et herbarum excrecente et frutici nutrimentum detrahente, probe repurgatam nonnulli Auctorum, sub exemplis proliferarum superius allegati requirunt; qualem et nostro frutici agricultor dividendens exhibuit, cujus regulam de lolio eruncando frequentius, et ego cum successu fui secutus. Terram ab agro *runderato* muuatam rosis proliferandis amicissimam esse, Bauhinus jamdum Histor. Plant. Lib. XIV. cap. 32. praeter alios testatur. Pariter vasis, cui frutex noster roseus commissus erat, medietati superiori X pollices profundae a summo ad medium usque, terram *ru-* 59
deratam se indidisse asseverabat agricultor, quatenus ejusmodi terra amplectendis nonnisi fruticis radicibus sufficeret. (Vid. supra numer. marginal. 4.) Alteram inferiorem scilicet medietatem vasis, a medio usque ad fundum, X itidem pollices profundam, terra *agri fimo optimo bene impinguati* (num. marg. 4.) reple-

repleverat, infimul affecurans, se aliosque sui generis ut plurimum vidisse rosas licet non prolem ferentes, tamen per se copiosissimas esse enatas in fruticibus, qui a terra tam ruderata quam probe infimata nutrimentum ceperant; vix enim dici posse, quam blande foveat et fertilitate sua impraegnet ruderatam infimata fundum occupans, et vehiculi aquei, aëris, solisque virtute diversimode convenienterque actuata. En causam sociam ex potioribus non postremam, quae prolificationem rosae nostrae adjuvasse videtur. Rei probabilitatem et possibilitatem suffulcit experientia testimoniis firmata tot Auctorum, ex quibus paucula saltem hic concentrasse sufficiat. Vallemontius loc. cit. p. 169. 170. 190. Glauberus de Mercurio Philosophico, et Ephemerides Acad. Nat. Cur. passim in eo concordant, quod agris stercore equino et vaccino impinguatis copiosissimum accedat *nitrum proliferans*, abunde in fimo et fimetis contentum ac aëri ipsi commistum et combinatum; quodque nitrosa et lixiviosa muria ejusmodi agros impraegnans (vid. Kenelmus Digby in Medicina experimentalis passim) non modo multiplicata frumenti semina, sed etiam frutices agris commissos foecundiores et subinde prolificos efficiat. Quomodo autem agris ejusmodi inhaerens nitrosa virtus ab aqua pluviali resolvetur et succum plantarum ascendentem nutrientemque magis magisque impraegnet, eique intime commisceatur, innuit Boyle Philos. Natural. Experimental. p. m. 444. Porro causam omnem incrementi et foecunditatis superfluae plantarum, a *Salium variorum* nitrosorum et muriaticorum mistura in agris vel beneficio naturae vel artis rite praeparatis, dependere, fusc prosequitur Casp. Paragallus Histor. Mont. Vesuv. Natural. cap. VI. p. 83- 112. Vbi Vesuvii fertilitatem omnem insolitam, non nisi cineribus montis adscribit, quos praeter salem nitri ac particulas sulphureas et bituminosas, armoniacum etiam sale insigniter luxuriare deprehendit: quod ipsum armoniacum sal, eodem asserente, non potest non cum fertilitate esse conjunctum. Tandem cum arbores plane steriles ope fimi pinguioris, et praeparationis convenientis fructiferas effici constet; (Act. Anglican.

in 40. p. m. 771.) quare non vegetabilia jamdum florida et partim fructifera, floridiora longe et magis fructifera ac subinde prolifera efficerentur? si, adhibitis aliis causis sociis, et agri bene infimati portio justa eis accedat.

Causa VIII. Vas circumdans fruticem. In memoriam hic re-62
vocanda sunt sub initium observationis num. marg. 3. 4. monita; agricultorem forte fortuna vasi ligneo satis amplo, XX. pollices transversos profundo adeoque capacissimo, praetereaque valde carioso et per putredinem hinc inde inchoantem arroso, cum aliud ipsi tunc temporis non fuerit ad manus, fruticem nostrum implantasse. Non absolum ergo videtur, vas hocce recipiens ob tantam capaciatem, cariem, porositatem, inter causas socias foeturae roseae retulisse, eo quod aeris et solis liberio-63
rem accessum et intimiorem penetrationem admiserit, quibus copiosa et ob causam septimam per se foecunda terra inibi contenta in majorem motum et fermentescentiam mutuam agitari, succus-
que nutritius abundantior in tanto spatio colligi, et radicibus fruticis non coarctatis sed satis ab invicem distantibus et liberissime dispositis, satque profunde terrae implantatis uberius communicari, et liberius inibi circulare potuit: quod *implantandi* et disponendi *artificium* ipsa experientia non nostri tantum; verum et aliorum hortulanorum, salutare fruticibus foecundandis accidere confirmat. Quid quod vas cariosum ob inchoantem jam putredinem per se aptissimum fuerit ad terrae fermentationem et majorem aetuationem sponte promovendam.

*Causa IX. Aqua naturalis pluvialis, vel artificialis irri-64
gationi destinata.* Pluviosa anni tempora ad proliferandos roseos aliosque frutices symbolam optimam conferre compertum est: (conferatur D. D. Grassius l. c. et Excell. Schmiederus Ephem. A. N. C. Centur. III. IV. p. 312.) Sic Digby des Plantes p. 115. asserit, pluvias ab aëre, qui copiosissimo sale subduli et oleosis subtilibus particulis semper est impraegnatus, foecundari, hincque plantas longe magis evadere proliferas quam ab aqua communi vel fontana; quorsum et haec Vallemontii p. 249: Ab

- aëris et aetheris nitrositate pluviae mire foecundantur, et plantae foecundatas pluvias avidissime attrahunt, ac absorbent; pluviarum autem immediate accedentium vicaria est aqua pluvialis in vase collecta et irrorandis fruticibus diligenter adhibita. Consimili modo fruticem nostrum pluviis frequentioribus saturatum, ac postea pluviali aqua collecta convenienter irroratum, proficationis hinc promotae felix exemplar dedisse, superius num. marginal. 7. indicatur. Insuper naturae vires artis auxilio reduplicaturi nonnulli, *liquoribus* certis prolificis non parum tribuunt, ac *Nitri* virtutem prolificam in fimo vel agro praeparato solido latentem supra laudatam, in fluido quoque sive liquore salibus nitrosis impraegnato concentrari posse reipsa declarant. Hujusmodi *liquorem* certa nitri et salium e vegetabilibus variis extractorum parte imbutum, mire prolificum, *materiam suam univrsalem* appellat et praeparare docet saepius jam citatus curiosissimus *Vallemontius Abbas*, in *Curiositatibus Naturae et Artis* p. m. 142. editionis, quam generosissimus et perquam strenuus Vratislaviensium Senator F. L. a Bresler et Aschenburg habitu Teutonico nitidissimo induit, et 1708. adornavit. Ibidem *aquae suae praeparatae*, ut vocat, mireque prolificae descriptionem candide communicat, ac arbores floresque *aqua* hac et *liquore* suo irrigare suadet praefatus Vallemontius, in eoque totus versatur, ut nitri universalem foecundandi virtutem pluribus capitibus exponat, adeoque unus instar omnium curiosis hoc loco satisfaciat. Equidem *liquor* alius *Pharmacopolae* cujusdam tritici grana admodum impraegnans describitur Eph. D. II. A. V. Observ. 229. huic tamen fides dubia redditur D. II. A. VI. p. 347. De quodam sane horti suburbani Vratislaviensis patrono operarius ejus mihi retulit, illum in amphora capacissima *aquam* subinde colligere, et huic saepius *materiam subalbidam* in forma pulveris grossioris sua manu ingerere, seque pluribus ex circumstantiis certo scire, *nitri* certo modo, forte cum aliis ingredientibus praeparati portionem non exiguam huic materiae inter alia admixtam esse; aquam autem a patrono ipso custodiri et arbori-

boribus citriis certa mensura superaffundi non omnibus quidem, sed iis tantum, quos uberrimos Limonum majorum proventus exiguo mensium intervallo prae coeteris postea spectabiles reddidit. Adhibent alii *sanguinem bovinum* recentem et putrefactum arboribus foecundandis, et virtutem ejus ob mixturam particularum, quae scater, pinguium, oleosarum, nitrosarum, et muriaticarum nares delicatiores satis ferientium non proletariam optimo cum successu depraedicant.

Causa X. Sol tam orientalis quam meridianus, et locus umbrosus pariter ac apricus et laetus. 68

Locus aliquantum umbrosus et matutinis solis orientalis radiis patulus proliferationi conducit, testante D. D. Grassio et aliis loc. cit. Quam loci conditionem et nostro frutici, per factum prima vice obtigisse, num. marg. 5. traditur. Cum tamen ibidem moneatur, fruticem postea certis de causis (Num. marg. 7.) ex umbroso in apricum solis meridiani radiis urgentibus expositum locum subinde translatum fuisse, neutiquam haec vicissitudo mutua sibi contrariatur. Locum enim apricum sive solum laetum ipse D. D. Grassius non rejicit; et sol meridianus subinde accedens, praesertim si sponte admitti et successive impediti possit, utramque absolvit paginam, quare, paucis mutatis, huc, et praesertim ad fruticem nostrum applicari poterunt Excell. D. D. Schmiederi de Pyris efflorescentibus verba Eph. Cent. III. IV. p. 353. Aestus solaris interdum concurrens succum copiosum ex praegressa pluviosa temperie natum fortiter per arborum (addo et, per fruticum) caules permeabiles et appropriatos propellit; ut hinc extremitates fructuum (vel calyces gravidi florum) ad emit-tendos (et melius enutriendos ac maturandos) flores novos (ex se antea productos) disponantur; (addo: et stimulentur eo usque, donec foetus suos, sive flores novellos efflorescentes reddiderit.) Tantum!

Causa XI. Ars et cultura solertior, naturae subveniens velem stimulans. Transplantationem arte et solertia institutam et frequenter reiteratam praestantiores et foecundiores per- 70
ficere

ficere frutices, non modo Excell. Bauhinus Eph. D. I. A. IV. et V. p. 93. sed et ipsa experientia affirmant. Nec errori quis vertet, si et haec inter socias, quae rosam nostram reddidere proliferam, causas nunc collocetur, cum superius num. marg. 3. dictum sit, quod agriculator fruticem nostrum per septennium fere custoditum sexta tandem a se vice transplantatum casu venalem obtulerit, *artificiumque suum circa radices* fruticis certa ratione *implantandas* vel terrae immittendas sub causa VIII. et num. marg. 63. cum successu commendaverit. *Rescindendas* saepius (ὄσφρῆς **beschneiden**) et a numero ramulorum nimio liberandos frutices, a quibus flores prolificos exoptamus, Exc. Volekammerus et Grassius loc. cit. suadent. Effectus hujus rei speratus in fruticulis e. g. melissae, majoranae, menthae, salviae (si cultius tractentur) certissimus se prodit. Caules enim recenter progerminantes, si eo usque rescindantur, ut nonnisi foliola infima in eis restitent, brevi post juxta haec folia cauliculos protrudent novos et laterales, qui pari modo interdum rescissi secundos, et hi tertios, et sic porro, laterales cauliculos agent, ac fruticem mire multiplicatum brevi praestabunt; quod ipsum etiam in Leucois ac Solsequio, unanimi horticultorum consensu impetrare cuivis licebit, ubi flores prope emortuos aut nimios saepius apte rescisos novi mox excipient et non raro pleniores flores. Consulatur Wolffius Tractatu infra citando p. 16. Pariter et in nostro frutice rescissio ab agriculatore inchoata, commendata et a nobis interdum continuata non prorsus ἀσύμβολος causa proliferationis fuisse videtur. Imo rescissionem ejusmodi radicum ipsarum in arboribus, quarum fructus prolificos exoptamus, multum extollit Abrahamus Muntingius, Prof. quondam Academiae Gröningensis, in curiosa descriptione plantarum, Lugd. et Ultrajecti An. 1696. in fol. Etenim arborum ex nucleis prognatarum, elapso triennio, radicem recta descendente (**Hergwurzel**) usque ad laterales amputare jubet, vulnereque cera obducto, luna decrescente, eas denuo terrae committere, promittens futurum, ut tales arbores longe praestantiores

tiores et plures fructus ferant aliis insitione sola procreatis. Porro praecipit, insitionem surculorum praestantium faciendam in arbores ejusdem speciei radice media privatis, uti jamjam dictum, et copiosum fructuum praestantissimorum (forte et foetiferorum) proventum sibi hinc pollicetur. Plurimis quoque fructibus luxuriare arbores frigoris patientes v. g. malos asserit, si quotannis circa Novembris finem, ab earum radicibus superioribus et crassioribus terra auferatur spatio 3. vel 4. pedum, ipsaeque nudaee et undique purgatae aëri libero expositae relinquuntur usque ad Februarii medium, donec frigore corripiantur, ac tum demum stercore annali vaccino contactis, ad digiti altitudinem terra comminuta interponatur: quam regulam non pauci nostrorum, horticultorum valde sibi fatentur familiarem. Artem insuper foecundandi et multiplicandi flores, inprimis et citros, pluribus anonymus Dissertatione, Amstelodami An. 1700. in 8vo de Deliciis et Arcanis Florum enucleavit. *Quid ars ipsa valeat circa vas adaptatum frutici concedendum; circa pluvias admittendas vel praecavendas, et circa solis urgentiores radios vel avertendos vel admittendos; (quod praesertim in fruticibus et arboribus minoribus in vase proprio huc illuc transferri aptis locum habet) circa aquam pluvialem aut liquores foecundantes artificiales pro lubitu tribuendas, circa terram agri artificio vario praeparati subinde adhibendam vel admiscendam; Causa ex mox praemissis* Septima, Octava, Nonae et Decima abunde edocuit. His et colludit praeparatio singularis stercoris ad agros prolificandos Eph. D. I. A. II. p. 186.; ac artificium agris fertilitatem insignem conciliandi, Transact. Anglic. supra citatae editionis Lovvtorpianae volumine II. in parte botanica; nec non secretum progerminationem variarum plantarum intra horae spatium ex earum seminibus promovendi, quod inter alia plura Joh. Franc. Burrihus in Conclavi ad conclave secretius Colon. 1681. in 12. Epistola VIII. revelat. Si ad *cereales* inprimis fructus multiplicandos paucissimis excurrere conceditur, commemorandum venit *aratrum* a Lucatello Hispano inventum et in

73

74

75

mox laudando Chr. Wolffii tractatu. p. 49. allegatum ac dijudicatum, quo cum coram Sacratissimo Imperatore Carolo VI. experimentum instituit, et id effecit, ut agri a quadruplo ad sextuplum locupletiores dederint messes: quamvis jampridem parallelam quodammodo ad arandum, aequaliter occandam, et simul seminandum instrumentum Ephemerides D. I. A. II. p. 187. adumbraverint. Nolim plus ultra divertere ad *Casus fortuitos*, quibus subinde contingit, e. g. ut fluviorum excursions supra agros, si aquae sint pinguiore, Eph. D. I. A. II. p. 187. vel insignis feminum vento impetuoso nonnunquam aliunde in locum unum delatorum et in unum corpus concretorum copia D. I. A. II. p. 185. extraordinariam praesertim frumentis multiplicationem acceleraverit. Praestat demum in eo acquievissse, quod *Artem circa semen agro immittendum* feminisque conditionem Ephemerides loco proxime citato proposuerint; (conferatur et Vallemontius passim) quodque Celeberrimus Wolffius Tractatu *Entdeckung der wahren Ursachen von der wunderbaren Vermehrung des Getrandes* 2c. Halae 1708. in 4to p. 17. 24. 40. Methodum, inventionem, et cautelas seminandi suppeditavit regulis naturae et ipsis Matheseos in primis conformes, et rationibus aeque ac experientia propria judiciose explanatas, ea ratione ut ex grano unico in agrum legitime immisso, hordei 2090. grana impetrari, adeoque messis pinguisima certo expectari possit. Tot ecce causas natura arteque fundatas, quae ad foeturam florum fructuumque concurrere solent.

77 Denique his addantur luculenta satis *experimenta Excell. D. D. Lehmanni*, qui in Utilitat. Physic. verae specimine I. promissorum, fidem candide liberaturus, caloris naturalis et solaris vere demum ac aestate ordinario efficacissimi defectum, per tempus ipsum hyemale artificio naturae aemulo, machinis appropriatis et ingeniosissima cultura felicissime resarcivit, et circa mensem Decembrem An. 1716. Februamque An. 1717. posteaque saepius, *flores* ultra 1167. efflorescentia, odore, coloreque perfectissimos, coram testibus juratis, Lipsiae spectatum produxit, imo

imo Regibus, Principibus, Magnatibus, Virisque aliis Curiosis ad distitas usque regiones inviolatas transmisit, eorumque applausum exinde merito consecutus est. Addantur porro *experimenta* indefessa *D.D. Agricola* Physici Ratisbonensis, qui adhibito ignis, certa ratione moderati, et Mumiae suae Vegetabilis auxilio adhibitisque ministris necessariis, intra 24. horarum spatium ex 792. exoticis ac inquilinis *trunculis sive ramis*, arbores perfectas ex radicibus, ramulis, foliis constantes efformare promisit, hasque tanto vigore pollentes, ut subsequi anni vernali tempore flores fructusque parturiant; hujusque rei veritatem ipso effectu in permultis trunculis sive ramis, praesente Illustrissimo Comite a Vratislau &c. comprobavit, teste ipso in Tentaminibus multiplicationis universalis omnium arborum, fruticum, florumque An. 1716. in 4to et in fol. editis. Addantur demum experimenta horticultorum frequentia, et supra hinc inde indigitata, quibus arbores plane steriles successu temporis fructiferas reddere nihil sibi inconsueti ducunt. Ex his omnibus elucet, quanto magis arborum sua natura fructiferarum et florum per se vegetorum virtus augeri, et aucta denique ad tantum fastigium exaltari possit, ut flores fructusque ad superfoetationem et parturiendos foetus quasi sollicitentur et necessitentur; si modo in arborem unicam, e. g. citrum, et fruticem unicum, e. g. roseum, tot experimenta huc usque commemorata, tot cautelas suppeditatas, torque causas superius intimatas, vel earum plures et magis urgentes ac studio inventas a natura et arte mutuatas, sano sensu et selectu una conferre, velut coacervare et concentrare studio praemeditato vellent ac possent viri in hac palæstra exercitatissimi et judiciosissimi.

Causa XII. Partes Vegetabilium proliferationi faventiores. 80
Caulis plantarum vel fruticum latior et ordinario amplior quam insigniter copia nutritiae materiae extraordinaria advehenda faciliter virtutem plantarum vel florum proliferam ex Ephem. D. II. A. VI. p. 209. D. III. A. VII. p. 31. concluditur: Quam apte autem haec de caule dicta nostrae proliferae rosae
 sine

- sint accommodata, quantamque globulus matris rosae solito capacior, num. marg. 12, et portio inprimis caulis media in sinu ejus recondita, num. marg. 83. 94. (quae ambo inter partes matris essentialia sive constitutivas primas tenent) foeturam roseam adjuverint, ipsa anatomia et causae specialissimae in mox subsequentibus num. marg. 90- 94. aperient. Denique, ut plura adhuc dicenda abrumpamus, huc inprimis pertinent nonnullae et potiores quidem VII. *Differentiae Specificae*, quibus partes nostri fruticis ab aliis Ephemeridum fruticibus roseis num. marg. 19. 20. citatis distinguuntur; quamvis ejusmodi differentia pro causis proliferationis absolutis neutiquam hic omnes venditentur.
- 81 *α.*) In nostra prolifera *caulis pars inferior* (Tabul. Figur. 3. liter. a. a. usque ad b. b.) a vase ad matrem rosam exterius fatis spinosa et hispida aderat, quare differt a Javorensi et Tigrina spinulas nonnisi rarissimas habentibus, melius convenit cum Altenburgensi triplicata; (de quibus omnibus ipsae historiae fusiores, ex Ephemeridibus supra num. marg. 19. 20. distincte allegatis et evolvi et ubique conferri poterunt.) Portio *Caulis*
- 82 *media* in sinu matris rosae delitescens Tabul. figur. 3. liter. b. b. ad c. c. differentiam prorsus singularem et specificam ab omnibus Ephemeridum proliferis constituebat, nullique harum erat conformis. Vid. fusius infra sub ejus Anatomia num. marg. 91.
- 83 92. uti jam dictum est. *Pars caulis superior* extra matrem posita liter. c. c. usque ad filiam d. d. Figur. 2. Tabul. et num. marg. 11. non spinosa sed tantum lanuginosa, differt a Cnoeffeliana et Hottingeriana spinulas ibidem gerentibus; nec foliis fruticis ornata erat haec nostrae pars, inde discrepans a Grassiana.
- 84 *β*) Ramulum, qui nostram proliferam sustinebat, *Folia* ab aliis fruticis nostri foliis *diversissima* profunde laciniata subviridia, sublonga, mollia, exterius parum lanuginosa stipabant, et calycis loco velut inserviebant, (vid. supra num. marg. 8. 10.) qua ratione ab omnibus Ephemeridum reliquis praesertim Altenburgensi et Tigrina, in quibus folia ordinaria perfecte crenata visuntur, differt.

γ.) Fasciculus foliorum fruticis ex medio rosae filiae exurgens a D. D. Grassio et Hottingero notatus nostra in icone deest.

δ.) *Calycis defectum* in matre rosa Autores ex Ephem. citati nullum annotant, accusamus vero eundem in nostra, Tab. fig. 2. et num. marg. 9.

ε.) *Disci* legitime explicati et antherae in matre rosa praesentiam, adeoque ordinariam efflorescentiam, omnes icones Ephemeridum adnotant, indicat vero icon nostrae unica ejus absentiam, et nonnisi globulum matris conniventem sive verticillum roseum conglomeratum et nunquam explicatum sistit. num. marg. 13. 14. Tabul. figur. 2.

ζ.) Rosae Ephemeridum Javorensi matri filiacque vix ephemera obtigit *aetas*, et utraque simul una emarcuit; nostra tamen mater fere biduum exegit; num. marg. 13. 15. 16. et sola interit; (de cujus interitu causae specialissimae inferius num. marg. 96. agunt) sed filia interim per biduum matri superstes floridissima substitit, et aetatem triduum consecuta tandem fati concessit (num. marg. 14. 17.)

η.) *Odor* Tigrinae proliferae num. marg. 19. 20. citatae non ita fortis et suavis notatur: in nostra autem filia aeque fortis et suavis ac in aliis fruticis sororiis rosis se exerebat odor: nec mater rosa odore parili subtiliori prorsus destituebatur, quamvis ad justam efflorescentiam haec non pervenerit. (num. marg. 12. 15.)

Vidimus Causas generales et speciales cum aliis rosis (si differentias VII. specificas excipias) maximam partem communes, quae rosae nostrae proliferationem junctim plurimae promoverunt: restant nunc brevibus *specialissimae Causae* huic imprimis propriae, quae partim *differentias* porro ab aliis *specificas plures* constituunt, partim *rationes partus* matri rosae proliferae *fatalis*, et *incrementi in rosa filia* felicissimi exponant. Absolvuntur haec causae specialissimae intimiore *caulis* vel *surculi* in partem rursus inferiorem, mediam, et superiorem divisi *anatomia*. *Inferior* nempe et *externa caulis pars* Tabulae figur. 3.

- 90 liter. a. a. b. b. a foliis deciduis roseis nunc liberata, lignosa quidem et spinoso-hispida, sed, ut num. marg. 8. supra monitum, reliquis in frutice surculis crassior et capacior erat, substantiaque interior venulas hinc inde vel fibras interstitiis pluribus passim distinctas exhibebat, ut succo, ex dictis supra causis generalibus et specialibus in primis causa 1. 4. 7. 8. 9. 10, abundantissime collecto et frutici communicato, nuncque pervehendo, prae aliis magis pervius cauliculus noster liberrime pateret. *Media*
- 91 *caulis* pars, (b. b. c. c. figur. 3.) quam globus rosae matris solito capacior (num. marg. 12.) sinu suo antea incluserat, trifurca capitulum velut oblongum protuberans, totum caulem ambiens, huic tamen exacte continuum, vel, si mavis, tres portiones ex albo viridantes tuberculosas aut monticulosas tribus crenis sive sulcis paulo altius impressis invicem separatas repraesentabat: (notandum hic, duos tantum sulcos in anteriori parte Tabul. figur. 3. oculis patere, tertium vero in parte postica hic non apparere posse:) Putasses omnino naturam externi calycis, disci, et seminis rosei in basi rosarum secundum naturam latentis defectum his portionibus internis resarcire intra sinum matris voluisse. Etenim utriculorum aut corticum seminalium vicem gerentes hae portiones, dissectae digitis facile per friabilitatem discontinuabantur, substantiaque interior parte caulis inferiore adhuc multo laxior, mollior et porosior plus minus lubrica et uda, exilissimis hinc inde instar seminis milii minutissimi granulis albidis, lubricis, lanugine subtili obductis interstincta et infarcta, ac inde aptissima erat, quae succum abundantius per partem inferiorem a. a. b. b. advectum exceperit, asservarit, blande
- 92 fovirit ac praeparaverit. *Tertia* superest sive *superior caulis pars* et haec quidem capacissima, pariter figur. 3. liter. c. c. d. d. exterius non spinosa, sed lanuginosa crassior, et, ut supra dictum, valde mollis interius parum aut nihil lignosa, sed spongiosa et nutritivae humiditatis succique plenissima, uti conspectui se dabat. Cum ergo primordia nostrae *Observationis num. marg. 7.* et porro num. 68. 69. 74. causam, quare fruticem ex loco prior
- umbro-

umbroso in alium soli meridiano obvium per intervalla saepius transferre ipsa necessitas exegerit, indicent; ex mox dictis autem elucescat, partem caulis superiorem c. d. inferiore a, b. et media b. c. parte magis perfectam, subtilem, spongiosam, sensibilem et modificatam fuisse; haud abs re concluditur, solis tunc urgentes radios ⁹⁴ in hanc c. d. partem intimius penetrasse, et virtutem suam exeruisse, motumque circulatorium et ascensum succi nutritii copiosi in loco umbroso et pluvioso, vaseque carioso capacissimo, ob causas supra dictas, prius collecti per inferiorem caulis partem advecti, per mediam (quae intra capacissimum rosae matris globulum magis magisque dilatari poterat) asservati accelerasse, et unice huc (in partem superiorem) derivasse, cum haec superior pars ad imbibendum et infugendum succum, et calyci filiae jam dehiscens et summe peniflorae subito communicandum, per se prae reliquis capacissima, et, ut mox demonstratum fuit, optime disposita extiterit. Hinc et evenit, quod ipse ramulus matrem filiamque sustinens nullas collaterales rosas tulerit, quae tamen in ⁹⁵ aliis fruticis ramulis abundabant, quod phaenomenon an omnibus sit ordinarium, Autores supra dicti non adnotarunt. Sic humido nutritio *matrem rosam* copiose praetervecto, haec ipsa succo perficiente interius successive privata, exterius vero ⁹⁶ calycis conservantis et ab aëre liberrime continuo accedente defendentis munimine destituta et denudata, neutiquam dehiscere, foliola in discum distincte explicare vel perfectionem et aetatem rosae filiae et aliarum fruticis fororiarum per triduum ut plurimum durantium consequi valuit, sed *partum hunc sibi fatalem* necessario citius experiri debuit: qua ipsa conditione rursus haec ab aliis supra citatis num. marg. 19. 20. 87. specificè differt. ⁹⁷ Con- simile en fatum floris in regno vegetabili, quale in animali viviparis nonnullis interdum, hominibus autem saepius et proprie evenire indies observamus. Ut enim homines matres sub ipsum partum, vel edita vix prole, conatibus ac viribus nimis in prolem collatis, post partum haud raro morte extinctas dolemus; sic rosae partu roseo inclutae fatum suum, simulque nobis ob-

servandi ansam gratulamur, veritati canonis tam ex Philosophorum quam naturae Consultorum testimoniis genuini subscribentes: quod *unius generatio*, si non semper minimum saepissime, *alterius sit corruptio*.

Rosam demum pauca haec, aliorum exemplo mancant:

100 Proliferae an nocuit rosae generasse tenellam;

Filia sin matri protulit interitum?

Profuit interitus! Matri nam gloria surgit,

Ut rari partus hic meminisse juvet.

Conspectus contentorum Observ. Iae secundum numeros ad margines paginarum reiectos.

NUmero I. agitur de Observationis materia. 2-7. de fruticis rosei, vasisque conditione, de terra agri, de situ et loco. 8-10. de figura foliorum fruticis, globulo matris, secundum Tabulae iconem. 11. de calyce filiae, 12-14. de vividitate matris, partium defectu. 15-17 de efflorescentia, filiae, fato matris, aetate utriusque. 18. de specie harum rosarum. 19. 20. de exemplis proliferorum regni vegetabilis, de rosis VI. Ephemeridum, 21. 22. de caryophyllis, tulipis, corona imperiali, floribus papaveris, jasmini, amarantho, lysimachia, typha. 23. 24. de jacea, scabiosa, datura, calendula, primulis, leonuro. 25. 26. 27. de Aloë variorum locorum, de arboribus plenifloris. 28. 29. de fructibus praegnantibus e.g. citris, limonibus. 30. de limone citrato primo Ferrarii ad iconem tabulae. 31. 32. de limone altero Volckameri in figura. 33. de aurantio, pomo Sinac, Adami, paradisi. Num. 34. 35. de pomo vulgari, nuce juglande in icone. 36. 37. de fructibus efflorescentibus et cerealibus. 38-40. de proliferis regni animalis. &c. 41. 42. Regni mineralis. 43. 44. de Causis mineral. et animal. obiter. 45. de Causis vegetabilium proliferorum ex instituto, generalibus et specialibus: ubi exponuntur Numero 46. Causa I. Idiosyncrasia vegetabilium, 48. Causa II da tempus anni consueto magis proliferum, 49-51. Causa III. soli et regionis per naturam ad foecunditatem dispositio. 52-55. Causa IV. nutritionis prolificae materia seminosa ab aqueis et terreis particulis simul, modusque per succi ascensionem et circulationem. 56. efflorescentiae modus, ut Causa V. 57. Causa VI. occultae qualitates. 58-61. Causa VII. terrae sive agri conditio, cui vegetabilia immatriculatur, e.g. ager ruderatus, infimatus, salium nitrosorum et muriaticorum virtus. 62. 63. Causa VIII. vas circumdans fruticem. 64-67. Causa IX. aqua naturalis pluvialis, vel artificialis, e.g. liquores proliferi et virtus nitrosorum, Num. 68. 69. Causa X, sol tam orientalis quam meridianus, et locus umbrosus pariter

pariter ac apricus, 70. Causa XI, ars et cultura solertior naturae subueniens, velem stimulans, e. g. transplantatio, 71-73, rescissio, 74. Causae concurrentes, 75, 76. cereales fructus foecundati per aptam arationem, casus fortuitos, seminationem aptam. 77-78, 79. Experientia Lehmanni, Agricolae, aliorum, et causae praedictae quomodo applicari debeant? 80 81. Causa XII. Partes vegetabilium proliferationi faventiores; et differentiae specificae septem, nostri fruticis rosei ab aliis. 82, quoad caulis α . proliferi partem inferiorem, 83, mediam, 84, superiorem. 85, quoad β folia caulis, γ fasciculi foliosi defectum, 86. δ defectum calycis, ϵ disci, 87. ζ quoad aetatem, et 88. η odorem rosae. Numero 89, 90, agitur de causis specialissimis nostrae rosae, pluribusque differentiis specificis et de anatomia caulis partis inferioris, 91, 92, mediae, 93, superioris. 94, 95, de modo proliferationis hinc derivato, 96, de causa partus matri rosae fatalis. Numero 97, 98, absolvitur allusio parallela, et 99, 100, Epilogus.

* * *

Abdominis totius Hiatus, Viscera maximam partem propendula, lien ventriculo incarceratus in recens nata puella.

SVperfedere facile instituto potuissem si recens nata haec non nisi in censum monstrorum, proprie sic vocandorum veniret; cum sexcenta ejusmodi exempla Schenckius, Paraeus, Hildanus, Sorbinus, Licetus aliique cumulaverint, nec rariora plura Ephemericis Curiosis hucusque defuerint. At vero nulla prorsus deformitate quoad numerum et conformationem partium monstruosa hic apparente, et partibus tenellae omnibus secundum naturam comparatis, ac natura circa hiarum abdominis, et situm viscerum (splenis puta, renisque dextri): saltem curiosius aberrante; prosequendum illud existimavi. *Icon Tabulae*, studio Bigae Observationum addita, descriptionem nostram aliquomodo minimum, ut spero, dilucidabit; licet normam distantiae, dimensionis, ordinis et proportionis viscerum mutuae, magnitudinis etiam totius, foetum omnino, (ut spatia visceribus singulis assignari potuerint extantiora,) longe exsuperantis accuratorem delineatori figurae in iconibus Anatomicis non exercitato nec autoptae inculcare aut non licuerit, aut operae pretium vix fuerit; figura praesertim fere consimilis,

sed tamen monstrosi foetus Eph. D. I. A. III. Observ. 103. ut alias passim taceam, nec magnitudinem novelli nec dimensionem adeo anxiam producente. Figura igitur nostra exhibet foetum puellam staturae convenientis a quadragenaria fere, Johannis Holtzig, Acicularii Vratislaviensis vxore An. 1715. d. 30. Junii elapso legitimo gestationis tempore, partus conatibus sexhoriis praegressis, in lucem editam. In hac sat vivida et aliouquin vegeta conspectui se dabant:

Extrema omnia minime monstrosa sed scite formata, brachia nimirum, pedes, facies, et caput totum etc. licet capitis capacitas et peripheria grandiuscula fuerit, recens natis tamen familiarissima.

Abdomen totum fere apertum, nulla prorsus cute vel musculis munitum (figura 9.)

Aperturae sive hiatus, *circumferentia* tota seu rima fere ovalis, aut potius longitudinalis, primo adpectu angustior quidem, sed in icone magis dilatata et diducta, ut viscera demonstranda oculis melius pateant. Circumferentia haec tota in fimbriam quandam lateralem sive plicam secundam longitudinem totius cutis retractam et corrugatam, digiti minoris latitudini hinc inde respondentem, hinc inde et latiore, et nulla prorsus laciniarum intermediarum vel lateralium signa praeferentem, subalbidam, ac quasi callosam, satis interim in ipsa superficie planam terminabatur. (liter. a. a. a. a.)

Peritoneum viscera et intestina ex parte quidem obtegens, sed minime invicem cohaerens, cujus hiantis (bb.) vestigia intestinis singulis transparentibus in gyros regulares convolutis obtexta designantur. (Licet rursus icon regulares gyros non accurate referat, sed intestina huc illuc rejecta, remota, invicem permista vel depressa, ut in sectionibus fieri solet, sistat, ut demonstrandae viscerum partes illis alias subjacentium in apricum venerint.)

Porro apparebant viscera propendula; e. g. *ren dexter*, (liter. c.) a lumbis liber, rubens, deorsum versus medius inter intestina

testina propendens, et velut fluctuans, sed tamen vasis emulgentibus flaccidis et relaxatis trunco utriusque cavae et aortae descendenti; uretere autem suo vesicae utcumque adhuc connexus.

Hepatis parenchyma grandiusculum, ut solet in novellis, cujus pars dextra (d.) integra plane, sinistra vero dimidia partem (c.) repraesentatur, cum examinato postea infante per medium fuerit rescissa, ut pateret, quem obtegebat,

Ventriculus (f.) alias recens natis exiguus, sed hic ob flatu distendentes magis conspicuus. Idem fatum erat *intestini coli* proxime subjacentis, ideo facile dignoscendi, cujus pars (g.g.) sinistra cum circumjacentibus reliquis intestinis versus inferiora et latera studio delineatur depressa, ut conspici possit partim.

Ren sinister altior (h.) lumbis firmiter per membranam, per emulgentes autem aortae et cavae descendenti sub intestinorum obtegentium ductu, connexus: partim

Regio suprarenalis et lateralis (k.) in hypochondrio sinistro, *lieni* secundum naturam destinata, sed ob ejus absentiam obscura nunc et vacua. De *renibus* praeterea monendum, quod superficies eorum non undequaque levis et continuata, sed inaequalis et multiplicium laterum portionibus exiguis coagmentata vel conglobata per sulcos tamen invicem sejunctis conspicua, in hoc subjecto praeprimis notabiliter, ni fallor, apparuerit: qualem Malpighius de Visceribus p. m. 112. frequenter foetibus accidere asserit. Porro remotis intestinis et depressa *vesica* (l.) distincte se offerebant contemplanda *uterus* exilissimus quidem, principia tamen tubarum Fallopiarum hic sat notabilia monstrans; nec non *funiculus* umbilicalis rite ligatus, et probe adhuc turgida *vasa IV. umbilicalia, canalis* in primis *venosus* ex vena umbilicali in gibbam hepatis fissuram (i.) destinans, et *urachus* vesicae connexus, ac in hanc se insinuans, inter duas arterias umbilicales intermedius. Tandem non modo *thorax* diaphragmate rite distinctus, et postmodum apertus,

visce-

viscera sua cor atque pulmones integra, vividi coloris, sanaque exhibebat, verum etiam appetentia, ac fuctio lactis materni, deglutitio, respiratio, lotii meconii que excretio adeo libere tenellae, dum viveret, succedebant, ut nulla functionum vitalium principaliorum laesio ferme se prodiderit. Attamen fatalis et

11 *successiva paucis ante obitum horis obtorpescencia et somnolentia, praecipue autem praeternaturalis abdominis hiatus, ac viscerum motu naturali et integumentis appropriatis privatorum, et inchoatam jam corruptionem prodentium denudatio aëris liberi accessui nimis obvia, nec non spuma circa os, mox ante obitum apparens, a convulsionibus procul dubio internis nata, suffecisse sane videbantur, ut mortis aetatem infantis nonnisi ephemeram sensim excipientis et nullo nec remediorum, nec fotuum artificialium appropriatorum, aut sacculorum ex nervinis balsamicis etc. speciebus vino incoctis saepius tepesactorum, et a chirurgo adstantibusque reliquis sedulo applicatorum apparatu retardandae signa et causas abunde exhauserint.*

12 *Lienem quod attinet, sedulo hic in abdomine passim quaerebatur, dubitando, an, vel relicta in hypochondrio sinistro sede, locum in cavo abdominis peregrinum occupasset, exemplis a Tilingio Anatom. Lienis p. m. 45. seqq. et Lindano Medicin. Physiologic. p. m. 67. seqq. ac Diemerbrockio Anatom. p. 138. adductis? vel an in ejus defectu acquiescendum foret? qualem Hollerius, Laurentius, Schenckius, Kerkringius, ex testimonio Ephem. A. N. C. Dec. II. A. III. Observ. 199. revera observarunt. Quamvis huc pertinere videatur neque lienis defectus in foetu plane monstroso, qui et hepate et pulmonibus destitutus ἀσπλιαν omnium viscerum subiit, neque proprietas ista gentilitia, quam myconiis ipsa nativitate ἀσπλιανois Plinius Histor. Natural. Lib. XI. cap. 37. tribuisse perhibetur. Eph. D. II. A. III. Observ. 199. neque exemplum asplenii canis Eph. Cent. V. VI. p. 233. Tandem tamen aperto post mortem recens natae ventriculo (quem*

13 *cadavere exemtum, separatum, et apertum figura 10. sistit) in*

hujus

hujus cavitate delitescens inveniebatur nobile hoc parenchyma (liter. a.) satis vero, ut foetui solet, exile. Lateris quippe sinistri spatium orificio superiori (b.) et ipsi fundo ventriculi (c.) intermedium occupabat, parsque ejus sima, inferior, latior, cujus superficies levissima suturae sive lineae et vasorum splenicorum rudimenta vix adumbrare videbatur, connexa erat tunicae ventriculi propriae, intimae sive rugosae, adeo vero leviter, ut sponte quasi avelli potuerit: pars ejus angustior libera prorsus et velut fluctuans, ni fallor, existerat. Color ejus naturalis sanissimus, substantiaque dissecti visceris spongiosa, rara, et porosa observabatur. Ex his igitur elucescit, quod *lienem* ¹⁴ hunc non immerito *hospitem ventriculo incarceratum* salutaris observationis titulus, praesertim cum ex Ephemeridum N. C. Tomis parallelum aut separatum lienis in alio viscere vel ventriculi cavo reconditi exemplum eruere nondum licuerit; nisi quod Ephem. Cent. III. IV. p. 28. Hepatis ingressum in ventriculi cavitatem ad trium usque pollicum longitudinem, Observatio Honoratissimi Parentis mei, longe tamen diversis circumstantiis et causis ibi additis, adnotaverit; erat enim hepar cum ventriculo connexionem fere cartilaginea conjunctum. ¹⁵ Coeterum quod causas praecipuorum phaenomenorum nostrae observationis attinet, exemplis parallelis confirmandas. Puerpera hoc casu non parum perterrita curatius examinabatur, an forte antecedentium occasionalium causarum reminiscatur, quibus culpam hujusmodi hiatus extraordinarii in abdomine focus tribuere posset? Hinc illa *duas* inprimis accusabat *causas* *Primo imaginationem.* Fatebatur nempe se primis gestationis mensibus, forte fortuna lanioni capellam mactanti et exenteranti proxime additisse, ac viscerum intestinorumque tractum propendentem ex abdomine, saepius adspexisse, seque capellae hujus innocentis caedi incime indoluisse, posteaque saepius, re familiari sic exigente, lanionum tabernas visitantem vitulos porcosque exenterare horumque viscera, ut fieri solet, convo-

- luta et ex abdomine propendula vidisse, ac praeter spem intentionemque ideam de capella pristinam phantasiae sive imaginationi suae altius impressam probe observasse. Si cui verborum lus et quidem naturali ratione firmatus placeret, vivo exemplo comprobare hic posset, quod ipsa hujus foeminae ἐν γαστρὶ ἐχέσσης ac de misera capella mactata σπλαγχνιζομένης sive
- 16 ex intimis visceribus, (quae vocis est vera significatio) commiseratione tactae natura, affectu hoc vehementiori abusa, errorem hunc περὶ τὰ σπλάγχνα sive ex abdomine prominentia intestina produxerit et commiserit. Fidem his adstruunt exempla, quorum pauca, circumstantiis huc praeprimis facientibus, sufficiant. Ephemeridum A. N. C. D. I. A. III. Observ. 103. ut supra jam monitum, ancilla ingravidata puellum in lucem edidisse fertur, congruae quidem magnitudinis, sed corde praecipue, intestinis et visceribus reliquis plurimis, monstrosis extra debiscentem thoracis et abdominis cavitatem, cute externa leviter saltem testis prominulis. Causa additur, quod gravida vitulum mactatum attente exenterari conspexerit, unde imaginativa vis similem dispositionem partium actutum foetui impresserit. Sic
- 17 Ephem. D. I. A. VIII. Observ. 46. mater gravida describitur foetum enixa, cujus abdomen adeo pellucidum, ut intestinorum suo ordine convolorum gyri oculis cerni potuerint, illudque instar ingentis herniae prominuerit, causaque redditur imaginatio matris ex adpectu apud agyrtam tabulae herniam ingentem repraesentantis fatis evidens. Porro Ephem. D. II. A. VI.
- 18 p. 263. testis adducitur gravida in Vlmensi districtu frumenti hinc inde per agrum sparsos manipulos colligens, quae dum subito conspexisset sub horum alterutro viperarum reptantium et convolorum acervum, horumque motum figuramque, manu umbilico superimposita, strenue sibi imaginata esset, filiam peperit cum intestinis solo peritoneo investitis per umbilici hiatus in abdomine propendulis. Denique Ephem. D.
- 19 I. A. VI. VII. p. 341. Observ. 232. sub finem perillustris Schröckius

ckius notat, matrem a conspectu vituli exenterati in macello horrorem contraxisse, ut filiolum partu excluderet, cujus dextra abdominis pars ad spithamæ longitudinem dehiscens, lateribus divulsionis signum non præbentibus, sed callo quasi obductis, intestinulaque ex hoc hiatu propendentia, visceribus reliquis salvis, observata fuerint. Vbi plurimos Auctores de parallelis casibus evolvendos allegat: in quem scopum conferri quoque possunt Ephemerides D. I. A. I. Observ. 135. et singula fere Decurriarum volumina. His addo non proletarium Döringii exemplum, qui Lib. I. de Medicina et Medicis, editionis Giessensis An. 1611. p. m. 97. refert: An. 1610. Pragaenatum puellum quoad reliquas partes integrum, at intestinis et visceribus extra abdomen (cujus tamen cutis divulsa non fuerit) propendentibus; causamque edocet terrorem, et hunc consequentem intensam imaginationem a matre vitulum mactatum ejusque viscera ex dissecto abdomine propendentia curatius adspectante, spatio ante partum fere trimestri conceptam. Haec sufficiant de prima causa nostrae Observationis, imaginatione. *Alteram causam* mater puerpera accusabat *violentiam externam a marito* sibi illatam. Hic enim nescio quibus Megaerae stimulis exagitatus, ac domum forte rediens, post rixas varias sermonesque opprobriosos cum uxore mixtos, ipsam primis statim gestationis mensibus supra lecti fulcorum inferius violentia summa supinam extendit, et prostratam reclinat, verberibusque et impetuosis aliquot pedum in abdomen gravidæ impulsibus et conculcationibus durissime tractat: quod ipsum non modo uxoris, sed et domesticorum testimonio fuit affirmatum. Mirum igitur non est, et primam imaginationis et alteram hanc violentiæ externæ causam concursu mutuo hiatum et rupturam abdominis in foetu uteris claustris circumsepto, et viscerum hinc propendentiam, necessaria et velut infallibili sequela produxisse, adeo ut neutri causarum palma adjudicanda, sed potius aequali jure utraque incusanda merito videatur, licet gravidæ abdomen nul-

- 23 la manifesta vel interioris doloris vel laesionis vestigia prodiderit: parallelum namque de visceribus juvenis curru transeunte ruptis: cute illaesa, casum honoratissimus Parens meus Eph. D. III. A. V. VI. Obs. 228. pridem adnotavit, ac, si analogismum a mollioribus animatis ad duriora inanimata corpora huc sano sensu applicare velimus, celeberrimus olim Morhoffius Dissertatione de Scypho vitreo per certum humanae vocis sonum (sive fortio-rem et convenientem soni impulsum) rupto et fracto, Kiloni A. 1682. in 40. c. fig. adornata comprobavit, et porro ex resonitu, ut audit, cranii in vulneratorum et percussorum inspectione saepius observari solito id probari posset.
- 24 Insuper non praetereunda putavi dehiscens in foetu a violentia externa abdominis exempla duo parallela ab honorando Parente meo partim ex protocollo Physicatus, partim ex ejus Renunciationibus Medico-forensibus, Manuscriptis (quas indefesso labore, exquisito studio magnoque numero ex observatione propria collectas selectasque asservat) mecum perbenevole communicata. Haec fusioribus distinctioribusque circumstantiis ibi consignata, brevissime saltem hic concentrata accipe: I) gravida nempe, stupro notata, mediis gestationis mensibus in campum exspatiando, ex ponticulo ligneo angustiori delapsa, abdomine in palum sive sublicam proximam fortiter impegit, et paulo post rhedae obvia ex improvise impulsum in abdomen fortio-rem a temone perpeffa est, unde dolorem continuum in ista regione persensit, donec legitimo instante tempore Anno 1717. d. 28. Augusti puellam enixa fuerit abdomine dehiscente, et utrinque in fimbriam callosam corrugatam (qualis supra num. marg. 3. 19. --) terminato, tumoreque magno infantile caput adaequantem per medium hujus hiatus propendulo, qui tumor nonnisi intestina visceraque infantis peritonaeo obducta continebat. 2do)
- 25 Sartor in suburbiis Vratislaviae habitans, vel tyrannus potius et barbarus, in furorem actus uxoris gravidae abdomen, octiduo ante partum legitimum sed difficillimum, pedibus suis crudelissime calcat, insaniamque aliquoties reiterat, ex quo foetum illa

An. 1707. d. 13. Junii enicitur, cujus abdomen totum apertum et viscera maximam partem fugillata, membraque plurima nonnisi ab impetu violentissimo conquassata et varie contorta oculis se sistebant; deficiente tamen hepate, quod a foetu separatum et dilacerum instarmolae carnae foetu ipso paulo citius excludebatur.

Sed missis pluribus, *de Causa fimbriae abdominis* in Obser-²⁶vatione nostra sic dictae, brevissime aliquid monendum. Non mirum quippe videbitur, dum hiatus sive dehiscencia abdominis, primis mox ingravidationis mensibus partim ab imaginatione, partim a violentia externa contigit; cutem interea et musculos abdominis sensim sensimque magis retrocedentes et secundum longitudinem se retrahentes in substantiam crassiolem, compactiolem et duriolem sive plicam ejusmodi vel fimbriam lateralem velut corrugatam degenerasse, et in callosam quasi duritiem in superficie satis planam, subalbidam, et digiti minoris latitudini hinc inde correspondentem, successive abiisse, cum propter tantum a ruptura usque ad partum mensium intervallum, et materiam interea nutritiam continuo huc affluentem et, ut latius se diffunderet, per cutis musculorumque continuum retrocessum praepeditam, adeoque sensim sese huc apponentem et coacervantem aliter hoc fieri non potuerit: pari ratione ac latera vulnerum graviorum et profundiorum dum coalescere et consolidari incipiunt, callum sat notabilem ut plurimum contraxisse quotidie observamus, atque ex parallelis nonnullis in Observationem nostram exemplis supra allegatis, parilem fimbriam callosam (praesertim num. marg. 19. 24. f.) in rupto abdomine inuentibus perspicimus.

Quoad *causam renis dextri* dislocati et in medio intesti-²⁷norum antrorsum propendentis; hanc non immerito in violentia externa, concussione et calcitracione vehementissima a marito facta quaerimus, pariter ac in alio parallelo casu (supra num. marg. 25.) hepar per ejusmodi violentiam sede naturali dislocatum, disruptum, ex abdomine foetus separatum, citius-

- 28 que ipso foetu exclusum legimus. Nec minus *causam Lienis* a sede naturali disturbati et abrupti in praedictam externam violentiam forte conjiendam conjectare quis posset, praesertim cum rupti lienis per violentiam externam ac percussione[m] ex Ephem. A. N. C. D. II. A. VIII. p. 498. D. III. A. II. p. 33. A. IX. X. p. 12. et inaugurali sub praesidio Excell. Eyselii ab Eruditissimo D. D. Michaële Vanselovio, Physico tunc Circuli Arnsvaldensis, An. 1696. d. 8. Sept. Erffurti habita Dissertatione exempla, aliaque aliunde non sint ignota; cumque per vas breve in ventriculi fundum ordinario insertum, secessus aut introitus lieni in ventriculum ob concussionis violentiam subito tunc paratus forte fuisse videatur, cujus rei possibilitas ex Observatione Illustris Wedelii Eph. D. I. A. IX. et X. p. 69. aliquomodo concludi posset, qui in anatomia foeminae cujusdam vas breve magnitudine notabili calamus scriptorium majorem adaequans, et a liene, unico trunco in ventriculum desinens, et aliquot ibi ramos disseminans deprehendit, uno ramorum stylum in ventriculum admitte[n]te, reliquis in exteriorem ejus tunicam insertis, aliudque praeterea vas sed minus ex liene ad ventriculum tendens itidem pervium adnotavit. At vero hanc lieni in ventriculum viam dubiam non immerito reddent, qui intimius perpenderit a capacitate tanta vasis brevis in foemina adulta, ex Observatis Wedelianis descripta ad parem in foetu capacitatem vix valere sequelam, dilatationemque hujus vasis a percussione violenta subortam tantam, et lieni integro intranti et in ventriculi cavum usque penetranti sufficientem vel potius disruptionem vasis (quam necessario cruor et mors aliorum exemplis insecuta fuisset) conceptu esse difficillimam; nullo in primis rupturae vel vulnusculi in ventriculi fundo sponte consolidati vestigio se manifestante, et parallelis de liene in ventriculum hac ratione ingresso, vel in ejus cavitate invento casibus adhuc non obviis aut satis probatis.
- 30 super rupturae lienis exempla allegata cum non in foetibus sed adultis se exeruerint, rupturamque hujus visceris exundatio sanguinis et subsecuta repentina mors concomitata semper fuerint; (con-

(confer Observaciones ipsas num. marg. 28. citatas) in probationem conjecturae adductae eadem minime pariter venire, quivis facile perspiciet. Hinc apparet in causa potius prima, matris nempe imaginatione a causis supra expositis oborta vehementissima et naturae plastices circa *situm lienis* fortuito et curiosus aberrantis, huncque *hospitem ventriculo incarceratum* reddentis errore rarissimo, nobis, si placet, esse acquiescendum. Tantum ! Infantem hunc vivum oculis usurparunt prima quidem die ex officio requisiti Excellentissimi meritissimique urbis nostrae Physiци, honoratissimus Parens meus, Collegaque ipsius aestumatissimus, D. D. Grassius, Pater, pluresque alii praeter meipsum Medici, quos inter et D. D. Grassius, filius: Altera vero die invitatus subito testis mortis et intimioris explorationis studio instituendae optimus Parens meus, accedentibus postmodum Excellentissimis meritissimisque Academicis Curiosis P. T. D. D. de Helvvich et D. D. Klaunig, sectionem, (cui quidem ego mox a principio interfui) adornante Georgio Krische, Chirurgorum Seniore apud nos laboriosissimo.

Summarium contentorum Observationis secundae secundum numeros ad margines paginarum reiectos.

NUm. 1.) Defensio thematis; et num. 2. 3. iconismi foetus. 4. agitur de abdominis hiatu in infante. 5. de fimbria callosa, peritonaeo, 6. de rene dextro dislocato et hepate. 7. 8. de ventriculo, rene sinistro. 9. 10. de reliquis visceribus. 11. de modo et causa mortis. 12. 13. 14. de liene ventriculi hospite incarcerato. 15. de causa prima phaenomenorum in foetu imaginatione materna, quae num. 16 - 20. exemplis huc aptis probatur. 21. 22. 23. de causa secunda, violentia externa; de causarum combinatione exemplis probata. 24. 25. de exemplis a violentia. 26. de causa fimbriae callosae, nec non 27. renis dextri dislocati; 28-30. de causa lienis in ventriculo, probabili, et 31. de vera causa. 32.) de testibus sectionis.

Dn. D. Maximiliani Preussii
SCHOLION.

Perlecta Observationum biga, ad testimonium meum a dilectissimo filio saepius provocari video. Ut igitur merito testificari possim, historias de rosa et foetu &c. et circumstantias additas non aliter se habuisse, quam ibi accurate recensentur; sic scholii loco casum subnectere volui in Manuscriptis meis (supra Observatione secunda num. marg. 24. citatis) mihi his demum diebus aliud quaerenti adhuc occurrentem, et dignum, ut exemplis superius num. 16.- 20. margin. adductis de fatali imaginatione materna in foetum derivata, instar paralleli cujusdam annumeretur. An. 1718. d. 7. Januar. Vratislaviae foetus a plebeji hominis uxore, post praeterlapsam regularem partus terminum, excludebatur, in quo praeter alia plura spectacula erant: Tumor instar pugni seroso-sanguineus in regione ossis sacri retrorsum protuberans, nec non tumor praegrandis antrorsum sub umbilico ex abdomine dehiscente propendens, cujus circumferentiam fimbria lateralis corrugata et ex musculis abdominis et cute retrocessis concreta ac callosa arte ambibat; tumorque integer obductus tunica pellucida, sive, ut sectio monstrabat, ipso peritonaeo, viscera et notabilem intestinorum tractum, praecipue tamen hepar discolor, deforme et maximum, continebat. Quaesita mater, an gravida ex aspectu rei deformis ideam forte sibi impresserit, vel an a violentia externa fuerit laesa? rem negavit. Retulit autem, quod mediis mensibus gestans somno aliquando profundo oppressa, infantem somniaverit in abdomen sibi violenter irruentem et delabentem tumore magno retrorsum et antrorsum, simulque pedibus et manibus sursum incurvatis deformatum; et hoc somno perterrita ac expergefata ideam tristem hinc contraxerit. Notabile est, infantem ejus hujusmodi artubus et tumoribus notatum fuisse, licet puerperae eundem obstetrix neque monstraverit neque descripserit.

Anonymi

RELATIO

de Serpentium Antro Romano

ad

Ill. D. Antonium Vallisnerium.

Morbida facta olim Roma, crudelis ubique
 luctus, ubique pavor et plurima mortis imago
 Virg. 2. Aeneid. concipiebatur. Languentes turbae ignota cru-
 ciabantur flamma. Moriebantur priusquam mori se animadver-
 terent. Ast morte mors minime cessabat, rediviva in cadaveri-
 bus, homines e vivis tollebat. Hac strage stupida natura pro-
 priarum obliviscebatur afflictionum: Germanus fratrem, spon-
 sas uxorem, parens filium derelinquebant, et puer quia incautus
 ludebat periculo e mammis contagiosis non alimentum sed ve-
 nenum sugebat. Cadaveribus non sepulchra solum; atqui nec
 ossa tegere sufficiebant arva. Medicae herbae, radices, antidota
 nihil valebant. Infaustum hoc evenit cum, ut Sulmoneus canebat
 Orpheus Metam. L. XV.

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,

Pallidaque exangui squalabant corpora morbo.

Sed mortalibus deficientibus medicinis ad immortalia ac divina
 Urbs urbium fecit recursum;

Funeribus fessi, postquam mortalia cernunt

Testamenta nihil, nihil artes posse medentum,

Auxilium coeleste petunt.

Sicque legatos ad Epidaurea littora mittentes Aesculapii opem
 invocavere. Ille autem ad lucem Romuleam sanandam serpentis
 aspectu atque specimine properavit,

Huc se delata pinu Phoebus anguis

Append. Cent. VII. et VIII.

r

con-

Contulit, et finem specie caeleste resumpta
Luctibus imposuit, venitque salutifer urbi,

Atqui Aesculapii serpentem non unicum in orbe adesse perstre-
pit vulgus. Plurimi hujus loci scholae angues salutiferos ex-
altant atque pertinaciter affirmant, collem esse viginti quinque
passibus Roma distantem serpentibus hujusmodi fertilissimum,
qui sua triplici lingua (ut eis apparet) lambendo morbos pro-
fugant quoscunque. Durum tamen videtur, ab angue, a quo
mors orta fuit, modo vitam insurgere. Quare quid sentien-
dum, ignoro, exponam tamen, quae circa Balneum Serpen-
tum notavi.

Collis adest propter oppidum Saxi in jurisdictione Baronali
illustrissimi Patritii Marchionis Romani, in quo orientali ex la-
tere antrum vix hominis capax conspicitur: Hoc arte minime
elaboratum, sed potius naturae videtur opus. In limine parvu-
la adsunt muri vestigia, cui incumbere os antri olim autuma-
tur: nil profunditatis adest, imo veluti supra terram apparet
positum. Diameter cavernae vix ad quartum extenditur pal-
mum. Longitudo hominis longitudinem aequat. Internae
cavitates variis gaudent fissuris ac foraminibus, ex quibus egredi
serpentes dicuntur. Rarius in ingressu medico sulphureus, vel-
uti ovorum elixatorum foetor naribus percipitur; intus calor
adest non exiguus, ut vix dimidio quadrante ad sudorem non
spernendum artus concitentur. Calor iste haudquaquam omni-
bus ex foraminibus fovetur; ast ab illo tantum in dextro latere
deficientis antri: quod non modo sensu tactus est cognitu facile,
verum etiam accensae candellae approximatione: nam flammula
omnibus aliis apposta fissuris nulla palpitatione dimovetur; secus
vero in foramine desinentis antri, dextrorsum veluti ab afflante
borea illico extinguitur; ibi maximum caloris adest, sed quam-
plurimis aqueis particulis commixti, quod veluti vapor aquae
bullientis aegre tactu toleratur, praecipue si intra foramen ma-
nus.

nus pervadat. Prope exitum antri ex ipsius fornice aliquae undae guttulae emanare videntur: (unde hic calor, unde hic latex, infra discutietur.) Caeterum in praedictis specus scissuris ac foraminibus serpentes latitare communis fert opinio, miraque vetulis tantum credenda narrantur, ab incolis non modo rusticis, verum etiam aliquali prudentia dotatis. Tanta in nobis mentis praeoccupatio valet! narrat, inquam, montem sive collem nullum serpentem nisi unius generis claudere; lacertae tamen minime deficiunt; hucque si alius perveniat anguis, praecipue venenatus, statim illum incolentes serpentes, morsibus interimunt. Insuper asserunt pertinaciter, angues istos veluti sacros minime occidendos, asserendo illorum interfectores, statim infortuniis quamplurimis castigari. Hinc narrant nonnullos illico visum amisisse, alios auditum, nonnullos et ipsam vitam. Inter quos annis elapsis, quamplurimis adhuc viventibus testibus, de Nicolao Fulcaneo e morte virgineo, calceareo, narratur: hic enim unum ex his serpentibus cum in calceariam accensam jecisset, dum anguis comburebatur, eum in calceariam praecipitasse, illumque paucorum mensium spatio miserrime e vivis discessisse; de quibus nugis quid sana mente sentiendum, infra.

Ast redeamus ad nostrum antrum istum, si arthriticis aut gallicis doloribus, aut lepra quisquam vexatus esset, intret et horam unam aut alteram in illo permancat, pluribus vicibus id faciat, atque opii vi, aut naturaliter dormiat, ita ut serpentes facile eum immotum lambere possint, sanitati restitui est qui neget nemo.

Et ideo illustris auctor Petrus Bordellot asserere ausus est, antrum se habere veluti hypocaulium sulphureum, serpentes vero veluti sudarium animatum atque sulphureum sudoris deterfivum. Est tamen nemo, qui vellet affirmare hanc se serpentium lambitionem vidisse; nam unanimiter accolae conveniunt, angues nunquam aut egredi e foraminibus nisi aeger dormiat, nec ab eodem, nec ab adstantibus videri se permittere; quare si ad os antri curiosi assidentes sub cortina ad serpentium intuitio-

nem invigilent, nunquam angues ex latibulis prodeunt, adeoque duntaxat dormientes testes adhibent, qui horum serpentium lambitionem affirmant; imo nec ipsi dormientes aliquid consonum veritati unquam asserere, namque nil sensitse in dormiendo testantur.

Verum quia effectum, qui ab una causa ortum habere censetur, saepe accidit ab altera provenire, hinc minime incongruum erit scrutari, an a serpentibus, ut vulgo creditur, aut aliunde haec sanitas succedat. Quemadmodum et sanitas et vulneris coalitio pulveri sympathetico, sive unguento armario temere tribuitur, cum apud sanos Philosophos opus tantummodo sit naturae, et sicuti ciborum fermentatio, quae olim a solo calore, ab acidis succis pendere nunc evidenter est visum: ita et fortasse sanitas restituta in hoc antro nequaquam a serpentibus, multo minus ab eorum lambitione non visa pendeat.

Operae pretium igitur cuncta ad trutinam examinare, totum antrum inspicere, ejusque sensibiles actiones et passiones ponderare, atque ab incolis asserta ad veritatis trutinam redigere. Et primo loco aliquid agamus de horum serpentium venenata natura. Fateor eos non modo, sed serpentes omnes et vipersas ipsas veneno esse orbatas naturaliter; nec unicus tantum hanc refero sententiam: Johannes Zvelserus in sua Pharmacopoeia Aug. in animadvers. trochiscor. de vipera idem sentit, ut et Helmontius et Poterius, asserentes, nullum animal per se venenum habere, sed tantum moribus venenosis necare, quando iracundiae oestro corripitur, et veluti ab exaltato miasmate flammula aliqua seu aliquod exile coagulativum morfu transmittitur in sanguinem; quod hominis et canis rabidi exemplo innotebit, non enim omnes humani et canini morsus existunt venefici, at duntaxat illi, qui ab homine et cane irato proficiuntur; quod confirmatur, animadvertendo, quamplurimos a vipera morsos (ut auctores et experientia testantur) absque

ullo medicamine, brevi sanos evasisse, alios vero neque succis, neque ferro, neque igne in sanitatem restitui potuisse. Atque hic possem Avicennae auctoritatem exponere dicentis, ex potatione vini, in quo moritur vipera, aut de quo bibant viperae, quosdam fuisse sanatos. Et praedictus Zuelferus citato in loco asserit, feminas quasdam nobiliores Anglicas de vino viperino, sive in quo viperae extinctae sunt, quasi interno cosmetico ad pulchritudinem corporis, et universae cutis formositatem comparandam absque ullo damno aut sanitatis detrimento bibere. Sed ad quid haec? si nostro aevo carnem viperinam, tum in esculentis, tum in potulentis aegris propinamus; nec valet dicere, venenatos serpentes in dentibus seu in vesiculis ipsis adjacentibus, venenum servare; nam canibus atque felibus capita viperarum propinata, cum aliis ferculis impune comeduntur. Linquo nunc rapacia volatilia anguibus omnibus vescentia, et capones arte nutritos viperis his celebres, pro morbis contumacibus debellandis. Riverius etiam de febre pestilenti ait: caro viperina exiccata nulla venenosa qualitate praedita, ut vulgo videtur, sed pulvis virtute alexipharmaca potenter etc. Quare cum ex Hippocrate, 1. de diaeta, ex manifestis obscura consideranda, ex manifesta salutis recuperatione per usum carnis viperinae deducendum erit, per lambitionem serpentium posse quoque sanitatem restitui. Nec obstat, quod extra lambendo operentur; quis enim salivae vim ignorat? scimus canes scabiei, vulneribus et leprae in semetipsis sola saliva mederi. Insuper salivae virtus in mercurii extinctione emicat; relucet in ciborum fermentatione, in oculorum macularum abstersione. Quia dum Hippocrates scribit in lib. de carnib. in articulis adesse salivam, potest non incongrue quis hariolari, serpentium salivam cum illa articulorum quandam habere homogeneitatem. His adde quod testantur quamplurimi habitatores Saxi, angues solam partem morbosam lambere, quod si veritati responderet, ad quid in sola illa parte lambitio, si ibi nil operaretur?

Cur? sanos cur non lambunt artus? belluae enim nullae prudentes sicut serpentes; quod confirmari etiam potest ex eo, quod Hebraeos peste afflatos serpens restituit; non incongruum igitur asserere licet, Deum creasse serpentes istos ad augendam suam gloriam in hac morborum singulari curatione.

Ast ego, qui aliorum opinionem defendere minime volo, et veritatem sensibus prosequor, his traditionibus minime acquiesco, nec profecto obscuris standum, dum emicant clariora. Sanitatem propriismet oculis in hoc specu recuperatam vidi, et ideo negare minime audeo: causam tamen altius perpendere convenit, nam si sufficienter ex notis atque accidentibus sanitatis causam investigare possumus, ad quid recurremus ad serpentum lambitionem nunquam visam, aut perceptam ab assidentibus et ab aegris. In hoc antro tactu percipio calorem, sentio sudorem, inspicio fumosum vaporem, aquam calidam gusto, sulphureum odorem olfactu accipio: quare omnibus liquet sensibus, antrum illud nil aliud esse quam verum balneum siccum, aut vaporosum de natura hypocausti. Ad cuius veritatem elucidandam atque indagandam, ut aliquid consentaneum exponerem, nullum recusavi laborem, et quamquam septem mille passus ab antro isto distarem, aliquam tamen experientiam facturus, et in ipso loco plurima animadversurus, illuc terque quaterque me contuli, ubi ultra praenotata cognovi, collem istum non longe distare a Monterani oppido, cujus ager gaudet mineris vitriolicis, sulphureis, atque marcasita, quae (ut ait Joh. R. Glauberus in sua parte 2. ubi agit de concentratione mineralium per nitrum) sulphuris receptaculum, quare collem antri praefati, ob maximam viciniam, claudere intra sua viscera sulphur, minime dubitandum; eo magis cum prope adsint ipsa aedificia et fodinae, ubi sulphur conficitur, sive ut propriis loquar verbis, extrahitur atque depuratur. Addo insuper, hoc in jugo, ubi antrum praedictum est, quamplurimas esse scissuras, in quibus non parvus emanat calor non diverso modo
quam

quam ex antro ipso, et hyemali tempore fumus quoque conspicitur, a frigore densatus, quod secus contingit aestiva tempestate. Neque multum distant ab his fissuris, vel ab antro aliqujus domus vestigia, quam, vulgo assertore, Romani Medici incendi curarunt, ideo quia a morbis, ab ipsis pro desperatis habitis, hic plurimi, cum eorum opprobrio, sanabantur. In hujus domus reliquiis cernuntur adhuc integrae cellulae duae admodum angustae, parvi hypocausti instar, quae vaporosum calorem talem temperatum naturalemque ab aliquibus montis foraminibus mutuabantur, quae foramina adhuc apparent. Quod vero calor ex foraminibus prodiens ad efformandum hypocaustum suffecerit, sudorem expellendi capax, periculum feci in me ipso, qui clausa janua, vix unius horae spatio ibi permanens, optime sudavi; hanc domum igitur quamplurimas continuisse cellulas sudoriferas, ex relictis vestigiis patet.

Calorem autem istum sub specie vaporis diversis ex collis locis erumpentem consimilem esse vaporibus illi, qui in antro percipitur, non est dubitandum. Si porro quaeratur, unde proveniat, ex praesuppositis liquet, hunc calidum vaporem non aliunde quam ex mineris subterraneis ortum habere. Omnium quippe mineralium, quae ab aqua, sive pura sive salibus animata dissolvuntur, igneae particulae, quae inter eorum moleculas latitant, in dissolutione resiliunt, atque secum aquam dissolventem in vaporem rapiunt, caloremque sensibilem efficiunt. Hinc etiam si ferrum involvatur panno aqua madido, post aliquot horas incalescit, ut ope thermometri appliciti ante asperisionem et post eam innotescit. Plurimi quoque volunt, praecipue prisci, qui crasso modo philosophabantur, aquam evadere calidam per miscellam sulphuris, et per transitum aquarum per sulphureas mineras: ast quia recentiores vident immiscibilitatem sulphuris et aquae, nequaquam a sulphure thermarum calorem deducunt. Quare licet sulphuris odor in omnibus aquis ferventibus percipiatur, non est tamen quod pura aqua purumque

que sulphur calorem efficiant; aut aliquod aliud minerale aut sal corrosivus, quorum medio fit dissolutio corporis et resiliio igniculorum, ut dilucidius in miscella calcis et aquae apparet propter actionem alcali aquae, et calcis acidi, ut Tachenius addit in Hippocrat. medic. clavi: silex coctus donec gluten id est alimentum moriatur, vocatur calx, quae adhuc recens aqua aspersa effervesceat, agitque ejus acidum in patens et proprium alcali, eo magis quia (ut ait Boyle de fluido et Sal. Sec. 18. (quidquid fentiat in contrarium Glissonius cap. 34. de minimo naturali) aquarum particulae in perenni motu agitantur atque moventur. Hinc est quod mixta aqua acidis quibusdam, tanquam menstruum sua agitatione illorum particulas evolvit atque fermentat, ut videre est in panis acido fermento aquae permixto, in spiritu chalcanti et oleo tartari, atque coralliorum tinctura, et hoc est quod aiebat Tachenius in suo Hipp. chim. insensibiliter acidum assumit alcali, et alcali vicissim sorbet acidum, in utramque partem tendunt fermentorum more. Quod idem aenigmatice protulit Cous 1. de diaeta: spiritus alter trahit, alter protrudit. Quare cum plurima aqua subterranea per mineram vitriolicam, sulphuream, ferream etc. pervadit, et aqua, ut ait Willis de ferment. cap. 9. sit unum e magnis solventibus, seu mensuris, quae a natura existunt, satis mechanice deduci potest, aquam in mineris praefatis fermentationem posse causare; et quia in effervescenciae motibus spirituosiores particulae et leviores facile a volant, secum alias aqueas trahentes, hinc fit quod qua data porta extollitur, et prodit calidus vapor, et ubi antro sive alio obice retinetur, ut in casu nostro, illud valde calefacit, ut delineavit Willis clarissimis verbis, de ferm. cap. 3. inquit: etiam corpuscula sulphurea soluta et simul aggregata, calorem quandoque et ignes subterraneos accendunt, quorum halitibus specus et cavernas veluti ab hypocausto excalesctas dum latices aquosi pertranseunt, furorem concipiunt et fontium calidorum scaturigines pro thermis suppeditant. Addo et ego, quod faepissime

piissime aquae elatae sub vaporis specie in montium cacumine in frigore stationario summitatum condensantur et refrigerantur, ut origines quoque fontium frigidorum existant.

Quod vero latices aquosi mineralibus mixti, sub specie vaporis ascendant, autopsia in casu etiam nostro innotescit; antrum enim, de quo agimus, in variis forniciis partibus guttas exstillat, quae dubio procul nihil aliud sunt nisi vapores ipsi fornici adhaerentes refrigerati et in guttulas aquae conversi; cujus ut certior fierem, aptavi foramini nostrae cryptae, per quod ascendebat vapor fumi instar (ex quo etymologiam Fumaioli desumit) vitream campanam stillatoriam multo luto linitam, ita ut totus vapor intra ventrem campanae intraret, et statim per alembicum aquam collegi tantummodo odore sulphureo praeditam, et vix transierat media hora, ubi fornix antri guttulas dare cessavit; argumentum evidens, guttulas illas ab illo vapore pendere; quod confirmatur pariter ex eo, quod tempore frigidiore magis visibilis sit fumus ille vaporosus, majusque illius stillididium, a frigore enim pendet vaporum in aquam condensatio.

His praelibatis, descendamus ad pensum, nostramque sententiam proferamus; Sanitas, quae in hoc antro recuperatur, serpentibus minime tribuenda, sed duntaxat vaporum illi calido minerali, qui specum in hypocaustum convertit. Cujus rei satis clarum indicium haberi potest e reliquis illius domus vestigiis: ibi enim, ut praenotavimus, duae cellae ad instar hypocausti adhuc stant, quae ex aliquo foramine prope pavimento, talem ac tantum vaporem calidum accipiunt, ut si janua diligenter clausa esset, cellulae istae haud dissimiles appareant hypocaustis illis ex tabulis elaboratis, quae vocant arcas. Hae igitur, (antequam domus incendiata fuisset, aut, ut satius est credere, a tempore, quod ut canit Ovidius Metam. lib. 15. edax rerum est, destructa,) ad sanitatem restituendam sudoris vi aptae erant, ibi enim serpentes non aderant, cum eo tempore januis munita ita clausae essent, ut nulli animalium pateret ingressus, solo enim ca-

lore a praedicto foramine aegri sanabantur, atque calor iste vaporosus nullo pacto ab antri calore diversus est, ubi serpentes morari inanis refert fama, tum ut patet ex praedictis, tum ut apparet ex simili odore sulphureo, tum quia denique eadem apparet aqua indistinguibilis sensibus ab ea, quae per alembicum fuit collecta in antro et in cellularum foraminibus.

Ad confirmandam doctrinae hujus cohaerentiam, dico, tot Romae hypocausta conspici, quae praestant consimilia prodigia; siquidem gallicis in morbis, et doloribus articularibus mira ego ipse vidi, et tamen illorum calor, cum ab igne artificiali dependeat, aequalitatem caloris antri adamussim minime servare potest. Quare igitur nostrae cryptae mineralis vaporosus calor, qui semper immutabilis est, minoris erit valoris praefatis igne isto artefacto absque praefatis anguibus, atque a morbis aegrum levare non valeat? cum, ut docet Hippocrates, natura in omni re sit similis, omnesque calores et ignes germanam jactent naturam.

Hinc Willis in Pharmac. rat. cap. de sudatione scribit: Pro nutriendis animalium corporibus unico tantum aditu, scilicet per os, alimenta ingeruntur, ac natura satis provida exitum multiplicem, sive plures evacuationum modos efformavit, quibus materiae alibilis recrementa, vel particulae quaevis incongruae, aut aliunde susceptae, aut intus genitae foras ejiciantur. Inter quos evacuandi modos amplior est, qui per cutem celebratur, ita ut Sanctorius lib. de Med. stat. de octo comestorum et epotorum libris quinque per insensibilem transpirationem abire, aequal lance demonstrarit; hinc (pergit Willis) si heterogeneum aliquid in primis viis subsistat, vomitu aut purgatione excernitur, quod si, ut in casu nostro, sanguini aut liquori nervoso se immisceat, aut solidis partibus adhaereat, mox transpiratione et sudore eliminatur.

Neque hic gallici et articularis doloris causam, aut ipsius elephantiae examinare libet, ne discursus nimium se extendat; autopsia tamen ipsa docet, enumeratos morbos, qui in cen-

tro superare consuevere, sudorificis praecipue sanari. Quod innuere voluit Hippocrates 2. prorrêt. inquit: qui vero juvenis est, et circa articulos nondum callos habet concretos, et accurate vivit, et laboris amans est, sanari poterit. Laboris amans, id est, qui labore sudorem in se provocat, aut saltem poros magis aperit; cui, clarius ait Riolanus de arthrit. sudorum provocatio maxime conferre poterit: sic enim serosa materia per habitum corporis discutietur. Sudorem gallicis morbis et leprae prodesse tam clarum est, ut auctoritatem recuset. Quare quidquid ab Ethicis sententiose profertur, agentibus de virtute morali, dictum commutare consuevi in virtutem physicam, ajendo: virtutem posuere Dii sudore parandam.

Item Hippocrates lib. 2. praediction. et quibus, ait, circa articulos dolores fiunt, sudores sibi nocturnos oboriri dicunt; inde addit: et si sudores non fiunt, periculum est ne claudi fiant. Insuper de loc. in hom. carnes, inquit, valde plenae factae, cum capere non possint, fluit humor, qui capi non potuit. Et paulo insuper noscens reassumptionem venarum et sudoris utilitatem, addit: cum autem corpus fuerit resiccatum, et alioquin corpus ipsum sibi ipsi communicans sit, etiam cum siccum est, deducit et concipit, ac ducit ubicunque humor tandem obtigerit. Quae verba tam clare diaphoresis utilitatem nostris in morbis declarant, ut mei nil sit prorsus addendum.

Addo denique auctoritatibus praedictis, mechanice minime ostendi posse, quomodo sola serpentium lambitione removeatur humiditas illa vitiosa, quae secundum Hippocratem in cit. l. de loc. in hom. arthritidis censetur causa, ego autem oculariter per sudorem evacuari ostendo.

Haec sufficerent, pro sententiae tamen meae confirmatione duas juvat addere historias. Quidam Andreas Mulio Viterbiensis doloribus arthriticis summe cruciatus, mense Novembri An. 1682. nostrum antrum ingredi cupidus, opium a me postulavit, quod non avara manu praescripsi, noscens a timore vim opiatorum obtundi; ipse tamen moratus est in antro tota no-

cte infomnis, neque, ut ipse ait, serpentem ullum, neque ullam lambitionem sensit, copioso saltem tandem profluente sudore. Summo mane exiens ab antro (cum ante ingressum vix se movere potuerit,) alacriter percurrerebat; sicque ab antro insalutatis serpentibus sanus discessit. Idem evenit Angelae, Joh. Baptistae Orioli incolae uxori; ista enim summis cruciatibus articularibus vexabatur: mense autem Septembris A. 1681. manens per binas noctes in serpentium spelunca, opio nil operante, nullum sensit serpentem, et sana, mediante copioso sudore, evasit. Sic finem facio, cum illo Hippocrateo dicto 1. de diaeta: immerito ullus ipsorum reprehendatur, propterea quod invenire non poterat; imo laudandi omnes, quod investigare conati sunt.

Uteriolem de hoc Antro relationem curiosam Anonymi cujusdam prae laudatus Dn. Vallisnerius noster cum ibidem communicaverit, eandem hic subjungere, Lectori curioso non ingratum esse posse censemus.

Postquam Anno 1697. mihi ob adversam valetudinem fuit consultum, ut me ad Antrum illud serpentum prope oppidum Sasso dictum, in monte fruticibus obsito, a natura efformatum, atque in jurisdictione illustrissimi Marchionis Romani, Constant. Patricii, viginti circiter milliaribus Roma, in via, quae Viterbio ad Centumcellas ducit, situm, conferrem, quod talibus plenum esset animalibus, quae virtutem varias infirmitates, et has inter etiam contracturas nervorum, qua laborabam, curandi haberet; et quamvis magnum mihi haec cura metum incuteret; ab amicis tamen, ut absque ullo timore eandem subirem, monitus fui, cum nullum exemplum suppetat, quod ullum vel minimum damnum ab illis animalculis illatum, e contra nervorum contracturas, dolores, lepram, scabiem, et omnis generis ulcera ibi sanata fuerint; necesse tamen esse, ut ante ingressum, pro somno inducendo, opium sumerem, cum alias animalcula illa a corporis aegrotantium motu mox aufugiant; tempus autem illuc eundi mensem Majum inter et Junium consuetum esse. Florentia itaque in viam, Viterbium versus me dedi, ubi in nostrum

Capu-

Capucinatorum monasterium ingressus fui, et quamvis institutum illud meum, qui curam aegrorum ibi habebat, dissuadere mihi studuerit, omnia falsa esse dicens, quae tum de animalium illorum praesentia, tum virtute referantur, (id quod etiam postea Medicus coenobii ordinarius confirmavit,) nihilominus iter meum continuans, in locum illum perveni, atque post aliquot dierum in praefati Marchionis palatio moram, sumto prius opio, antrum intravi, imposito panno crasso et pulvinari parvo, ad evitandum incommodum ab arena et parvis lapillis in solo occurrentibus. Ostio dein cum panno ocluso, et omni veste deposita, corpore extenso decubui, somnum et serpentum adventum expectans. Ipsa caverna est a natura facta, circa cujus ingressum aliqui ficus silvestris et quercei frutices visuntur; in antro ipso diversae sunt lapidum aperturae, et aliquae cavitates profundae in montis interiora exporrectae; spatium ejus non amplius est, quam ut hominem extensum capiat, altitudo dimidium hominem aequat, ut impossibile sit, erectum ibi stare posse; amplitudo vero ea est, qua commode quis corpus vertere queat. Cavitates sive scissurae praefatae plenae sunt serpentibus minoribus, magnis et maximis, e quibus illi exeunt in montem redeuntque; quia et ex iisdem continuo calor quidam exhalat, qui in aestate aliquas herbulas, quae in antro illo nascuntur, extillare facit, in hyeme autem fumus evaporat, qui e longinquo visum incurrit, unde etiam fumarium, Italiae *fumarolo* nominatur: vapor ille aut calor instar halitus humani exhalat, dulcis, suavis, non molestus aut sulphureus, qualis est balneorum mineralium. Idem calor sudorem in corpore aegrotorum sensim excitat. Quando itaque persona dormit, quidam serpentes egrediuntur, explorantes, an corpus illud vere sit immobile; et postquam obdormisse et sudare comperiunt, alii serpentes tam in ipso antro prodeunt, quam in illud ingrediuntur, et linguis suis omnem sudorem absument, quin et ulceribus, si quae adsint, se applicant, usque dum crusta abscedat et ulcera sanentur. Incolae mihi narrarunt, angues hos tantum habere robur, ut corpus aegri in-

vertere valeant; quod ego quidem asserere nequeo, cum id in octo meis ingressibus non observaverim, ubi trina saltem vice obdormivi, quinquies autem dormire non valui, dum opium mature operationem suam non peregerat, et ita ibi dormiens actui illi attendere non potui, hic vero immobili in situ permanens somnum cum fingerem, nullam tamen revolutionem sentii. Quidquid sit de hoc, suo in pretio id relinquo. Solum hoc dico, serpentes post praestitum suum officium, iterum abire, postquam nec minimum malum aegrotis intulerunt; id quod in me ipso expertus sum, qui licet per tres quatuorve horas in antro substiterim, si nil boni, saltem etiam nil mali mihi fecerunt. In illo tempore, quo dormire non potui, et ita immobilis, quasi dormirem, permansi, semper aliquos anguim illorum super corpus meum reperere sentiebam, horrore quasi febrilis sensum inducentes, ubi quandoque huc et illuc oculos non nihil convergens, saepius, imo fere semper diversos serpentes, parvos et magnos, videre contigit; quorum aliqui media sui parte ex fissuris lapidum propendebant, alii etiam circa ramos quernos et ficuum haerebant. Duabus ultimis vicibus, quibus antrum intraveram et bene dormiebam, socius meus (qui in tuguriolo vicino ruinoso me expectare solebat,) longiorem meam in antro moram suspicatus, accessit, ut me vocaret atque in egressu pro more suo adjuvaret; unde ego expergefactus plurimos serpentes super me conspexi, qui a primo meo motu aufugerunt; ultima etiam vice, vel penultima, cum dormire non possem, evidentius lustrare eos studens, paulo post minorem aliquem, palmum cum dimidio longum, cinericei coloris, (qui etiam in reliquis omnibus cernitur,) ex apertura prodire, et circiter cubiti distantia a meo capite, subsistere, perque longum tempus me intueri, cum vero manum meam paululum versus illum extenderem, sensim se invertere et abire observavi.

Epistola responsoria

MARCI GERBEZII,

Medici Labacensis in Carnioliā,

ad Epistolam ab Exc. Domino

FRANCISCO SIGISMUNDO CATHARINIO,

Medico et Practico Graecensi in Stiria famigeratissimo,

3. Jan. 1718. ad ipsum, ut suam febres malignas, et petechiales curandi methodum communicet, scripta, Labaco

2. Martii An. 1718. transmissa.

Perill. et Excellentissime Domine

Dn. Collega, Fautor, et Amice Collendissime.

ET si te, Amice aestumatissime, in eum Practicum Medicum, qui alios potius docere valeas, quam ab aliis doceri egeas, non minus publica fama, quam particularis Celsissimae Principissae de Eggenberg, dum postremo hic Labaci moraretur, ad me facta dilaudatio jam pridem adoleuisse abunde divulgavit, quod singularis Tua erga meam tenuitatem humanitas, laudabilissimaque curiositas tibi tamen eo persuaserit, ut quoque meam malignas, et petechiales febres curandi methodum tibi cognitam habere concupiscas; Te eandem celare nec volo, nec debeo.

Et quamvis hocce in passu desiderio tuo abunde satisfactum iri nullus dubitem, dummodo te ad Chronologiae meae Med. annum tertium, ubi §. XL. et fol. 248. et seq. illa satis fuse deducta reperitur, ablegarem: ut ulterius tamen curiositati Tuae satisfacerem, adhuc quaequam eis hic adjungenda esse censueram.

Et imprimis quidem omnem epidemiam solere esse suae singularis naturae, seu genii, a sua singulari causa dependere, et singularibus quibusdam solere stipari symptomatibus; proindeque singulariter tractari debere. Consequenter eidem universalem aliquam curandi methodum assignare vix esse possibile.

Qua de causa jam pridem exhortatus est medicos practicos celeberrimus Sydenhamius, ut in curandis quibuscunque epidemiis minime praecipites sint, sed in primis suae curae com-

missis

missis patientibus potius veluti spectatores agant, dispiciantque, quonam natura vergat, quidve sponte sua salubriter molitur? et postea primo eam sagaciter sectando in reliquis aegrotis suam medendi methodum insituant. *Natura siquidem, teste Hipp. artificiosa est, optima morborum medicatrix, et per se docta, quod sibi congruum est, servare, et quod incongruum segregare.*

Secundo maximam intercedere aegrotantium inter temperamenta, sexum, aetatem, vitae statum &c. diversitatem, quae similiter med. methodum plurimum variat; dum aliter tractari vult sanguineos, aliter biliosos, aliter melancholicos, et aliter phlegmaticos, quamvis hi adeo hisce malis non soleant esse obnoxii, qua sanguinei, et biliosi, quique optime videntur esse constituti, et solidissimae valetudinis, utpote robusti, juvenes, et optime colorati.

Item aliter gravidas, et copiosis menstruis obnoxias, aliter alias mulieres: Sanguineos siquidem tempore populariter grassantium morborum priusquam illi adhuc in malum inciderunt, praeservative penes cautiorem, quam alios, dietam, a sua plethora proportionata venae sectione liberate juvat, biliosos, et alios cacochymicos a sua cacochymia competente purgatione expiare. Gravidis, et copiosis menstruis obnoxiiis etiam vena in brachio, vel salvatella incisa sanguinem proportionate imminuere. Ut vel sic sanguini ad febrilem incensionem, ad abortum, et ad intempestivam mensium prorupcionem proni proclivitas saltem quadantenus adimatur; vel si qua eos tamen in morbum incidere accidat, cum facilius sufferre queant. Quamvis qualiter similibus etiam jam actu a morbo oppressis (exceptis in utero gerentibus, cum quibus nonnihil, uti paulo post audietur, cautiuse est agendum) in prima mali invasione, vel saltem in primo biduo, triduo, et priusquam exanthemata sese produunt, proportionata sanguinis imminutio venae sectione, vel saltem cutis scarificatione facta, vel si praeterea cacochymici esse videantur, lenis, nempe aqua laxat. Managettac. magnesi. $\text{\textcircled{D}}$, vel aliquo simili instituta corporis evacuatio, vel saltem clystere

moe-

emolliente eluicio, quin imo in malo a recenti repletionē, et cibo, aut alia vitiosa materia in ventriculo turgente, ventriculi levi vomitorio depletio obesse posset, non videam: et haec quidem ex consilio ipsius Hipp. qui 2. *Aph.* 24. expresse suadet: *In principio, si quid morvendum esse videtur, esse morvendum.* Et 4. *Aph.* 10. *purgandum esse in valde acutis, si materia turget, eodem ipso die, et differre esse malum.*

Et hoc quidem non tam propterea, quasi ego existimarem, venaesectione, aut purgatione malignitati directe quid subtrahi posse; sed sufficit, quod ei subtrahatur quid indirecte; in quantum nimirum imminuto sic sanguine mox in mali invasione, viribus adhuc constantibus, neque adhuc protrusis exanthematicis sperare fundate licet, quod febris in sanguineis adeo non intendetur, in gravidis praeterea facilius abortus, et in copiosis, aut praematuris menstruis obnoxiiis eorundem intempestivi proruptio praecavebitur. Purgato vero leniter, citra videlicet magnam humorum exagitationem corpore, saltem in non gravidis, biliosis tamen, et cacochymicis spes non vana sit, malignitati fomitem, qui ei juxta dicta, a cacochymia facile accedit, subductum iri, consequenter malum tanto facilius non solum tolerandum fore, verum et superandum, quamvis, uti monet ipse Hipp. 1. *Aph.* 24. *haec omnia cum diligenti circumspeditione, maxime in gravidis, sint facienda; utpote quas idem Hipp. caute tractare jubet, dum dicit 5. Aph.* 24. *praegnantēs purgabis, si materia turget, quadrimestres, et usque ad septimum mensem sed has minus: minore vero vel grandiore faetu existente, abstinēbis.* De quo vero tamen ulteriora in *Intricato extricato meo Medico part. 2. cap. XVI.*

Est quidem in postrema nostra rubeolari mox sub anni 1715. ingressum (eo usque enim saltem sporadice grassabatur, vario-
lis econtra malignissimis toto praegresso autumno saevientibus,) hic Labaci inchoata, et per totam hyemem usque in Junium mensem exclusive cum plurium per provinciam hominum millium internecone in omnem sexum, et potissimum in juvenilem, et quoad apparentiam sanissimam aetatem grassata epidemia nos
Append. Cent. VII. & VIII.

neque ex venae sectione, neque ex purgationibus adeo manifestum collegisse levamen, ut eis potissimam curationis vim tribuere potuissemus: vidimus siquidem non minus reconualuisse, et obiisse eos, qui utrumque, vel saltem alterutrum in mali principio adhibuerant remedium, quam qui nullum, vel solum alterutrum, ut adeo perinde mihi esse deberet, pro eis stare, vel non stare. Quod superius a me inducta ratio vero adeo eorum usum suadeat, nec dissuadeat experientia, nisi in peste ipsa propter singularem suam acutiem, et celeritatem, talium remedium celebrationi nullum tempus concedentem, vel etiam forte in aliqua alia epidemia per experientiam specialiter tali: non possum non eorum usui in suis circumstantiis, et cum suis cautelis subscribere.

Tertio apud alios aegrotos subinde praevalere febrim, accedereque eam ad ardentium naturam cum pulsu celeri, frequente, et inaequali, siti immensa, et sanguineae massae veluti colliquatione, sudoreque non tam sublevante, quam potius vires depascente. Apud alios e contra febrim videri esse fat mitem cum pulsu, et urina veluti naturali, reliquis accidentibus vero interea tanto deterius constitutis, praesertim virium prostratione, quibus propterea similiter universalem aliquam medendi methodum assignare non licet. Nisi saltem in genere dicamus, in priore casu temperatiora adhiberi debere, minime aromatica, aut volatilia, qualia sunt Sium diaph. C. C. phil. prpt. ocul. 69. marg. coralia, terr. sigill. bolus arm. sacch. saturni, vnicornu utrumque, lap. bezoar, or. et occ. lap. Goanus la pietra di Goa dictus, nitrata quaecumque, seu $\text{\textcircled{D}}$. prpt. flor. $\text{\textcircled{D}}$. lap. prunell. $\text{\textcircled{D}}$. antim. arcan. dupl. (nisi diarrhoea adsit) spec. de gemm. frig. pulv. pann. rub. correctus, &c. Aegris saltem mediocriter, et non nimium coopertis: vires sublevando temperatis, et succ. limon. citri, granat. Item syr. de acido citri, limon. granat, aut rubi idaei, et spir. vitrioli, aut $\text{\textcircled{D}}$. sicut et potu ordinario ad gratiam dulcificatis, et acidulatis. In altero casu autem, ubi nimirum febris mitior est, et ubi non tam sanguis, quam spiritus affecti esse videntur, aut sanguis ad coagulationem tendit.

tendit, malignitas econtra praevalere censetur, posse praetermissa venae sectione mox usurpari volatiliora, et aromatica, qualis est pulv. pannon. rub. ord. pulv. alexiph. pulv. rubeus Caes. contra pestem, spec. liberant. bezoard. min. ⊖. C. C. volar. liquor. C. C. succin. mixtura simpl. camph. myrrh. tinct. bezoard. tinct. ꝑii, Elect. diascord. Frac. famosum illud Pauli de Sorbeit *de febre maligna* adeo decantatum decoctum vincetoxici, et levistici &c. praesertim tempestive admota vesicantia, et ventosarum per dorsum, et crura iterata tractio, frictions &c.

Verbo, ut rem claritatis gratia adhuc breviter recolligam: In quacunq; epidemia populariter grassante ego primo ad genium talis mali attendere soleo, et quonam natura sibi relicta cum levamine aegrorum tendere, quosve motus salubriter moliri soleat, observare; hincque primo de agendis concludere. Sique advertam eam spontaneas alvi fluxiones, narium haemorrhagias, aut sudores toleranter, et conferenter, uti vult Hipp. 1. *Aph.* 2. ferre; in cacochymicis, et alvum renitentem habentibus in prima mali invasione ad mentem ejusdem Hipp. 2. *Aph.* 24. et 2. *Aph.* 10. corpus proportionato laxativo, vel saltem clystere, vel in recente repletionem, cibo et potu adhuc indigestis, vel alia peccante materia in ventriculo turgente levi vomitorio expurgare soleo. In sanguineis venam incidi curo, et in sudorem minus proclivibus moderatis diaphoreticis naturam ad sudandum dispono. Si vero contrarium adverto, motusque illos naturae minus conferentes esse perspicio; potius contrarium molior, purgantia quaecunq; una cum venae sectionibus praetereundo, solis moderatis alexipharmacis nunc volatilibus, nunc minus, vel prorsus non volatilibus, sed saltem absorbentibus, et praecipitantibus, aut nitratis, nec non cordialibus talibus &c. contentus. Secus ac solent procedere illi, qui aegri corpore qualitercunq; constituto mox ad alexipharmaca, eaque fortissima recurrunt, aegrosque maxime coopertos ad intempestivos sudores cogendo, quemadmodum id observavi olim Viennae cum aegri interitu. Imo et hic Labaci in famoso patricio, cui ex repletionem in febrim incidenti praemisso solo

clystere mox propinata erant gr. 40. lapidis Goani: Cui tamen procul dubio melius contulisset vomitorium, et postea, quae ulterius videbantur esse necessaria.

Secundo observare soleo aegrotantis temperamentum, aetatem, vitae statum &c. Hincque, si in tempore, id est prima invasione, vel saltem primo biduo, triduo, et priusquam adhuc maligna exanthemata prodierunt, ad aegrum vocor, in sanguineis, gravidis, et copiosis menstruis, aut alias intempestivis obnoxiiis, aut consuetam aliquam sanguinis profusionem suppressam habentibus de venae. sum sollicitus: nisi, uti jam superius dixi, epidemiae specialis genius contrarium suadeat, qualiter communiter solet pestis. In biliosis, aut aliter cacochymicis (in gravidis tamen cum singulari praemeditatione) proportionato purgante, vel in recenti repletionem proportionato vomitorio, praeterea corpus expurgo, vel saltem clystere eluo. Et desuper primo ad idonea alexipharmaca, cordialia, ventosas, vesicantia &c. me accingo, conjunctis symptomatibus quoque suis remediis occurrendo. Siti videlicet aqua decoctionis rad. scorzon. rasur. C. C. hordei, et sem. faenic. per se, vel spir. Vitrioli aut $\text{\textcircled{D}}$. ad gustum acidulata, vel etiam superius recensitis syrupis dulcificata: decocto citri Myns. sine cortic. parato, aut aqua Noceriana per se, vel cum ocul. 69. C. C. phil. $\text{\textcircled{D}}$, triato et sacch. perl. maritato; pomis citri, limon. taleolatim concisis et sacch. perspersis saepius ori, ad exsugendum inde succum ingestis, cerasis, aut aliis acidis fructibus conditis &c. Vigiliis, et capitis doloribus, applicato temporibus, et fronti ungu. alabastr. popul. cum ol. papav. nucistae, vel etiam uno vel altero gr. opii subactis. Deliriis, emplastris vesicatoriis, et capiti raso applicitis pipionibus, aut pullis recens per medium discerptis, nec non plantis pedum applicito catapl. ex raphano, panis fermento, sale, et ruta invicem conquassatis, et aceto rutaceo perspersis confecto. Convulsionibus, antispasmodicis, cordialibus, et alexipharmacis adjunctis, pulvere puta Marchion. spec. diacinn. Myns. specifico cephal. liquore C. C. succin. &c. recteque nunc laudatis vesicantibus, pipionibus aut pullis capiti raso iterato admotis &c.

Tertio attendere solco ad febris genium, et ad malignitatem. Hincque si febrim adversam malignitati praevalere, in venaesectione tempestive instituenda, sique videtur in levi corporis saltem clystere emolliente evacuatione, in temperato regimine, in temperatis, et saltem absorbentibus alexipharmacis, cordialibus, etc. refugium quaero. Si vero febrim adverte mitiorem, minusque urgentem, praetermissa venaesectione mox me in cacochymicis, aut cachecticis ad proportionata evacuantia converto, ad plus minus calida, aromatica, et volatilia alexipharmaca, cordialia, ventosarum tractiones, et praeprimis ad vesicantia, utpote quae prae aliis optatum suum effectum edidisse communiter observavi, si modo satis mature fuere in usum tracta. Atque sic communiter meae curae commissos, si tamen tempestive satis ad eos vocor, illique se exacte obtemperantes exhibeant (quemadmodum in Hippocratici illius 1. *Aph. 1.* obligantur: *Oportet non modo se ipsum exhibere promptum ad ea, quae decent, facienda, sed et aegrum, et praesentes, et externa*) ad optatam morbi solutionem opiculante, a quo est omnis medela, Deo perduco.

Remediorum formulas, quibus ista perficere soleo, quidem hic subjungere etiam non obesset; quod tali vero Viro scribam, qui eas aliunde me melius formare novit, facile me excusatum iri, confido. Excusatum etiam, si epistolae mox finem imponerem: praesertim quod, quae forte adhuc hic adjungi possent, potissimum deducta reperiantur in Chronol. meae medicae loco citato.

Ne quid vero tamen praetermittam, ex quo haecenus dicta forte adhuc aliquam lucem mutuare queant; eis sequentia adjicio: Et primo quidem fuisse hic Labaci eo anno, anno videlicet 1715. quo memorata nostra rubeolaris epidemia populariter grassabatur, juvenassrum practicum, qui ut sibi apud homines aliquod nomen conciliaret, evincere conabatur, eo anno nulla prorsus esse introsumentia purgantia, nullam venam secandam, nisi quis vellet ultronee sese periculo contrahendae illi febrili malignitati subicere. Multos jam etiam in suas partes

pertraxerat, et inter caeteros quoque Celsissimam Principissam de Aversperg, quae ex mea ordinatione recte postridie praeservativam curam subire determinaverat. Postquam ego vero ei reposueram, experientiam recte oppositum suadere, qua mihi constat, quod haecenus illi, qui (principium autem veris erat,) adhuc, sed solum apparenter sani, caeterum vero tamen viciosi humoribus referti, aut sanguine nimio turgentes praeservativam me ordinante curam subierant, corpus decenter expurgando, venam, si eis necessaria esse videbatur, secando etc. potius a contractione talis infectionis se praeservarint, quam quod eam incurrissent: veluti fuere varii utriusque sexus religiosorum conventus, quibus ego curando praesse soleo, et alii plurimi saecularium. Rationem etiam illud ipsum evincere, qua indubium est, corpora pura, qualia tali curatione redduntur, infectioni, et putredini minus esse obnoxia, quam impura: tantum effeceram, ut non minus memorata Celsissima Principissa, quam potior nobilitatis pars eo vespere ibidem in societate *ben der Gesellschaft* congregata potius meam opinionem amplexa fuerit, quam Juvenastri illius veram curandi methodum primo cum lampade quaerentis: et quidem cum eo emolumento, ut neminem sciam, qui peracta tali cura in malignam illam febrem incidisset. Quidquid etiam de hujusmodi curis, ut inutilibus, de purgantibus, ut deleteriis et venenatis, de venae sectionibus, ut nocentissimis, et de cacochymia, et plethora, ut de entibus chimaericis in tractatu speciali *de curis vernis* non pridem evulgarit contra communem, Hippocratis, Galeni, et reliquorum classicorum autorum, nec non omnium scholarum medicarum sententiam, quia medicamenta, quae tamen teste Gal. toto coelo a venenis differunt, a venenis non distinguit, D. Werloschnichius Welfensis in superiori Austria Practicus, caeterum vir apprime doctus, amicus meus singularis. Secundo in postrema illa nostra rubeolari epidemia subinde post acta, communiter intra 14. dies exanclatas rubeolas aegris vesiculas quaspiam aqueas nunc majores instar pisi, nunc minores toto corpore cum fusco cutis, ac si adusta fuisset, colore subinde prorupisse solitas. Et

istos communiter interiisse intra paucas dies, proculdubio ob vires a priori morbo adeo fractas, ut posteriori sufferendo impares fuerint redditae. Quamvis ex iisdem nonnulli tamen evaserint, veluti ego ipse, cui primo 21. morbi die tales vesiculae minutissimae sed cum sublevante sudore, adeoque critice supervernerant: et parochus Iggenfis D. Omerta, cui vesiculae illae sed triplo majores 14. morbi die cum febris, et anxietatum, imo et delirii renovatione fuere protrusae. Uterque mox in prima mali invasione sanguinem emiserat: Ego utpote potius biliosus, quam plethoricus dorsi scarificatione: Dn. parochus venae medianae incisione. Caeterum uterque alexipharmacis, et cordialibus temperatis, uti et regimine temperato tractatus. Parochus tamen et vesicantibus, utpote delirus cum metu convulsionum.

Tertio quamvis hac transiens certus in postrema Olomucensi peste, uti aiebat, Loimicus talia vesicalia exanthemata etiam impetatis esse familiaria subinde edixisset, eaque pro carbunculis aqueis, *Wasser Carbunkel* habuisset; nos epidemiam illam nostram tamen propterea pro vera peste, ob ulteriorum pesti familiarium signorum defectum nullatenus agnovisse.

Quarto altera illa febre, in qua febre existente mitiore cum pulsu, et urina connaturaliter, reliquis vero tanto deterius constitutis, qui laborassent, quidem adeo frequenter mihi non occurrisset; fuisse tamen Vicarium ad S. Petrum extra urbem, qui primo elapsa aestate adeo maligne cum pulsu et urina usque in decimum morbi diem adeo connaturali febricitarat absque ullo exanthematum protrusione, ut nisi singularis, eaque repentina virium prostratio, linguae ariditas, delirium, et tendinum in manuum carpis subsultatio eum febricitare arguisset, eum nemo febricitare judicasset. Qui tamen non obstantibus factis faciendis, volatilibus videlicet alexipharmacis cum antiepilepticis ob subsultationem illam tendinum communiter instantium deliriorum, et convulsionum praenunciam maritatis, cordialibus, vesicatoriis, et pipionibus, pullisque capiti raso itera-

to applicatis etc. Decima tertia morbi die e medio sublatus fuit. Ut adeo manifeste apparuerit, longe periculosiores esse solere tales, quam acutiores illas febres, et hoc, uti reor, partim quod eae curantem medicum non reddant aequae attentum, partim, quod facilius sit incensum nimium sanguinem sufflaminare, quam torpidum, et ad coagulationem tendentem resuscitare, et volatilem reddere.

Denique, cum ex hisce sic positis confidam, Te Amice aestimatissime, abunde caepisse, quae mea genuina esse soleat febres malignas, et petechiales curandi methodus, in eo saltem ab aliorum curandi tales febres modo diversa, quod consideratis non nihil accuratius earum differentiis, et genio, nec non patientum temperamentis, statuque magis ad celebrandas in prima mali invasione venae sectiones, et lenes purgationes inclinet, quam alias communiter fieri solet ab aliis practicis; et hoc quidem ob rationes superius adductas, et experientiam ipsam; et si, uti dixi, eae semper tantum levamen prae se ferre non soleant, ut absque eorum usu curationes saepius aequae feliciter non succederent. Vnde censeo duo ista magna remedia, venae sectionem, et purgationem in morbis malignis quidem non esse absolute necessaria; esse tamen ubi videntur esse, convenientia, summo-pere proficua, et propterea, si medicus tempestive ad aegrum vocetur, aetas, temperamentum, vires, et reliqua consentiant, facile non praetermittenda.

Si proinde mea ista, uti reor, rationabilis, Hippocratis auctoritate, et experientia ipsa suffulta opinio aequae Tibi, ac mihi arriserit, eam amplecti, et cum suis cautelis pro sapientissimo tuo iudicio imitari poteris. Sin minus? saltem sincera ista mea Tibi serviendi promptitudine boni consules. Sique Tibi et in aliis me servire posse existimaveris, ulterius jubebis. Interea vive, et cum Tuis ad votum vale. Dum ego me ulterioribus tuis favoribus enixe devovendo maneo Celeberrimi Tui Nominis

cultor devotissimus

Marc. Gerbezius Med. Lab.

EPISTOLA

EPISTOLA

D. JOANNIS PHILIPPI BREYNI

DE

ALCYONIO

MIRAE ET ELEGANTIS STRUCTURAE,

REPERTO IN MARI BRITANNICO,

AD

D. MICHAELEM FRIEDERICVM

LOCHNERVM,

ARCHIATR. ET COM. PALAT. CAESAR. NOBIL.

EPHEM. NAT. CVRIOS. DIRECTOREM

ET COLLEGII MEDICINORIB. DECANVM.

EPISTOLA

D. JOHANNIS MILYPII BREVENI

DE

ALCYONIO

MIRAE ET ELEGANTIS STRUCIVRAE

REPERTO IN MARI BRITANNICO

AD

D. MICHAHELEM FRIEDERICVM

LOCHNERVM

ARCHIATR. ET COM. PALAT. CAESAR. NOBIL.

LEHENI. NAT. CAROL. DIRECTOREM

ET COLLEGIJ MEDICORVM DE RAV.

D. MICHAELI FRIDERICO LOCHNERO,

ARCHIATRO CAESAREO

S. D.

JOANNES PHILIPPVS BREYNIUS, MED. DOCT.

Optimam illam semper censui amicitiam, quam similitudo generis peperit et vis occulta cognati studii fovet. Haec amicitiae nostrae, Vir Illustris, basis, hoc objectum est. Vtrumque nostrum idem tenet studium, inquisitio scilicet naturae, quod animos nostros incognitis, sed svavibus alligavit catenulis. Saepius enim naturae arcana quaerens, tacitus mecum es, ipse inobservatus tecum. Nec sufficit tibi affectus et amoris terminos privatis includi cancellis, sed publico eos prodis *renuntiis* eruditissima scilicet de *Belilli*, polychresto illo Solorensium Timorensiumque medicamento, ante annos aliquot ex India Orientali in Europam delato, *dissertatione*, quam tenui nomini meo inscribere dignatus es. Hanc mihi non tantum, sed et omnibus historiam naturae et materiae Medicae vere amanti- bus, gratissimam esse oportet. Ego lubens fateor mihi pharmacum hoc nunquam visum, quod tamen ut muscolo meo quoque accedat, curabo: interim, illustris Lochnere, Tecum iudico, nos Europaeos facile medicamento hoc adeo raro et adulterationi vix detegendae et corruptioni obnoxio, carere posse; cum forte meliora, quorumque bonitas facilius dijudicari potest, uti in simplicibus non praeparatis contingit, vel nostris habeamus in terris, vel ex aliis regionibus minori longe cum molestia asportentur. Nec obstant insignes adeo, quae ipsi adscribuntur virtutes, qui enim Indorum hyperbolicas virium medicamentorum descriptiones et exaggerationes noverit, facile is fidem iis mox non adhibendum esse, mihi largietur, nisi propria vel aliorum fide dignorum virorum experientia et longo usu fuerint probatae. Cui itaque copia ejus forte for-

tuna suppetit et occasio, experiatur ipse, quid valeat et cum republ. Medica absque invidia communicet.

Quae hac occasione de *Tethyis* refert, ubi doctam non saltem de iis excutis antiquitatem, sed quid et neoterici de iis tradiderunt, abunde enarras, dignissima sunt, quae legantur. Haec autem, ubi mecum perpendo, veterum de iis monumenta satis obscura, nec recentium multo reperio clariora. Interim videtur mihi, *Bellonium*, *Rondeletium* et *Aldroandum*, cum *Aristotele* componi posse, idemque animal intellexisse, scilicet marinum imperfectum (sit verbo venia) incertae figurae, plerumque tamen conglobatae, callosa cute tectum, duobus foraminibus, altero oris, altero anus vicem supplentibus pervia, substantiae inctus carnosae fistulosae, scopulis, vel testis adhaerens. Hunc pro Tethyorum caractere habeo, donec meliora fuero edoctus; non enim Tethya nunquam a me visa diffiteor, quorum in scholis medicis nomen aequae ac naturam pene ignota esse, recte mones. Ex Tethyorum Amboinensium descriptione, a *Clariss. Rumphio* in *Museo Amboinico* p. 46 tradita, hic quidem, quem dedi, non apparet character; sed dubito an ad Tethya referenda sint, quae hoc nomine describit Rumphius loc. cit. an non potius ad *Alcyonia*, imprimis si conferantur eum certa quadam *Alcyonii* specie, a me inferius tradenda. Idem sentio de producto illo marino, ex quo teste Rumphio l. c. p. 47. *Belilli* paratur. Ut adeo *Belilli* ex *Tethyis* fieri ex *Museo Rumphiano* citato, adeo certo demonstrari necdum possit.

Optandum itaque maxime, quae verba tua, Vir Excellentissime, ut iterum inculcem permittas, fore virum in historia naturali versatum, in iis, quae mari alluuntur regionibus, qui hoc laboris suscipere et anatomem interiorem Tethyorum conscribere vellet; addo ego et caeterorum productorum marinorum, Zoophyta, Zoographis plerisque dictorum. Horum enim historia,

storia, si ulla, est inculta, confusa, manca, ne dicam ferme nulla. Libenter ego spartam hanc pro ingenii modulo in me susciperem, mari vicinus, sed Baltico, quod ad minimum circa nostra litora, ejusmodi Zoophyta, si unicam urticae marinae speciem, hactenus a me observatam excipiam, ignorat; et quamvis alia maria, ut Oceanus Germanicus, Britannicus, Hispanicus, mare mediterraneum mihi invisita non sint, attamen nec in iis multa hujus generis corpora in itinere constituto observandi contigit felicitas, quare eam aliis, quibus occasio et fortuna magis favent, relinquere cogor. Interim unicuique licet symbolum suum afferre (quod egregie sane praestitit solertissimus rerum naturalium marinarum indagator *D. Reaumur* in una et altera urticae marinae specie, *dans les memoires de l'Academie Royale des sciences* An. 1710. p. 608. et seq.) donec ex multis particularibus universalem eorum condere liceat historiam. Hic piaculo ducerem praeterire indefatigabile *Illustrissimi Comitis Marsiglii* ineffabili Historiae Naturalis dulcedine capti, circa ea, quae ad mari et marinorum corporum naturam spectant, studium, quod *specimen ejus Physicum Historiae maris*, Illustrissimae Societati Regiae Parisiensi scientiarum transmissum, paucis *dans l'Histoire de l'Academie* 1710. recensitum, affatim testatur; specimen vero ipsum cum figuris, vel forte ipsam historiam naturalem maris, summo adhuc expectamus desiderio. Sed e diverticulo ad viam. Patebit fortasse accuratius examinanti, zoophyta ita dicta, talia revera non esse, sed omnia et singula, vel ad vegetabile, vel animale regnum referri posse. Quemadmodum *Spongas* a veteribus quoque inter zoophyta marina numeratas, e carceribus eductas, vegetabilium classi adscripserunt Botanici. Sed neque *Spongiarum* productionem et naturam exhaustas esse, veteres sive, sive recentiores si revolvamus patebit; longe minus *Alcyoniorum*. *Alcyonia* enim veterum, quorum Dioscorides et Plinius mentionem faciunt, quid revera fuerint, ex contractis ipsorum scriptis hariolari vix licet. Recentiorum *Alcyonia*,

plurimis quidem rerum naturalium cultoribus nota sunt, eorum vero character latet haecenus. Inter rei herbariae namque scriptores, Principes *Rajus* et *Tournefortius* in describendo certo *Alcyonii*, quod vegetabilium classi inserere non dubitarunt, characterē deficiunt. Vnde ego, donec alius aptiorem demonstraret, ita definitio, *Alcyonium esse plantae genus in aquis nascens, fungiforme, variae figurae, crusta in quibusdam scruposa, in aliis callosa tectum, substantiae intus spongiosae, in aliis speciebus quasi carnosae.*

Cum generis hujus meminerim, liceat mihi, hic speciem ejus quandam, mirae et elegantis structurae, olim a me observatam annectere. Ejus iconem mea manu exaratam, una cum descriptione, Romae jam 1703. miseram ad illustrissimam Societatem Regiam Londinensem, sed saeviente Marte perierunt literae cum inclusis. Monitus postmodum, ut schedas meas reviderem, sequentem reperi descriptionem. An. 1703. mense Julio in itinere marino ex Anglia in Italiam constitutus, dum in canalis Britannici extremo e regione promontorii Lizard dicti, navigabam, puer quidam in navi, casu mirum quoddam productum marinum, hamo ex mare protrahebat, una cum parte saxi, cui basi sua adhaerebat firmiter, quod mox ad me, quem in rebus naturalibus curiosum norant, deferrebat examinandum. Erat autem ex latiori basi ramosum et quasi digitatum, ramis 7. vel 8. si recte memini, teretibus, pollicem fere crassis, molle et lubricum substantiae tenacis, carnosae et elasticae, trium unciarum altitudine, ubi rami longissimi, quae, quod miratu dignum, ad sex septemve uncias gradatim crescebat, ubi basi versus superiora elata suspendebatur, gracilescitibus interim ramis; si vero erigebatur iterum depressa basi, ad pristinam se sensim contraherebat dimensionem. Coloris carnei, innumeris asteriscis, instar Corallii stellati, minoris, albi, *Joh. Baubin.* undiquaque in superficie ornatum, poris minoribus punctulorum instar hinc inde
inter-

interspersis. Ramus, ubi digitis comprimebatur, jucundo sane spectaculo, ex asterisci uniuscujusque fere centro erigebatur stylulus, teres, sesquilineam longus, non nihil diaphanus instar cornu limacis, qui fortius compressus aquam saepe fonticuli vel siphonis instar evomebat, remissa vero pressione, se iterum contrahendo quasi abscondebat. Odore praeditum erat foetido, pisces marinos mortuos referente, sapore vero falsissimo-muriatico. Substantia interior carnosae erat, poris, vel potius tubulis secundum longitudinem, aqua repletis pervia coloris ex albo transparentis, quae circum circa cute tegebatur sive cortice calloso, unius lineae ferme crassitiei, in exteriori superficie asteriscis et poris, de quibus supra, ornato, coloris albicantis, non nihil diaphani. Hunc inter corticem et interiorem substantiam, innumera latitabant corpuscula sphaerica, coloris ex aurantio-rubicundi (unde toti carnes) sed admodum exiguae, semine ficus triplo minora, aqua intus repleta, quae ego pro seminibus habebam, asteriscis supra descriptis forsitan flosculorum vices subeuntibus; quod ut credam eo facilius inducor, quia cum flosculis et seminibus quarundam specierum fuci, obiter quondam a me observatis, a supra laudato *Dn. Reaumur* vero *dans les memoires de l'Academie des sciences 1711. et 1712.* summa diligentia descriptis, multum conveniunt.

Salutavi itaque hoc *Alcyonium ramoso-digitatum, molle, asteriscis undiquaque ornatum.*

Palmam sive manum marinam, quibusdam, Job. Baubin. Hist. Plant. T. 3. p. 791. hoc ipsissimum Alcyonium esse fere persuasus sum, sed quid ipsius descriptio valeat cum icone ad exsiccatum specimen parata, judicet, qui meam cum ipsius descriptione conferet; qua seductus accuratissimus alias *Tournefortius*, eam in *Institutionibus rei Herbariae fucis*, nomine *fuci manum referentis*, minus recte inseruit. *Barreheri Icon. 1293. et 1294.*

(in

(in Opere de Plantis in Gallia, Hispania &c. observatis, a Clarissimo D. Antonio Jussieu, dignissimo Tournefortii successore nuper edito) titulo fungi *Amanitae marini*, aliquantulum praestat Bauhiniana, sed tamen exemplar quoque sapit aridum, non recenter ex mari extractum.

Ipse jam judices, Illustris Lochnere, an Tethya a Rumphio descripta non majorem convenientiam cum meo habeant Alcyonio, quam cum Tethyis ab Aristotele zoographisque recentioribus memoratis.

Sed manum de tabula; superest saltem, ut de obsequiis meis, quibus aliquo modo inchoata nostra amicitia promoveri possit, sis quam certissimus. Vale et ut coepisti fave

Dabam Gedani e Museo 1717.

d. 11. Decembr.

T. T.

J. Phil. Breynio,

M. D.

MICHAELIS FRIËDERICI LOCHNERI

ARCHIATR. CAESAR.

DE

ACRIVIOLA

EIVSQVE

NOVIS SPECIEBVS

FLORE PLENO ET PERVVIANA FOLIIS QVINQVEFIDIS

BREVIS

COMMENTATIO

AD

VIRVM NOBILISSIMVM ET EXCELLENTISSIMVM

DN. D. IOHANNEM GEORGIVM

VOLKAMMERVM,

MEDICVM NORIBERG. SENIOREM,

BOTANICORVM GERMANIAE PRINCIPEM,

ACADEMICVM CVRIOSVM.

MICHAELIS THEODOUS LOOYSE

AMMONE GABRIEL

DE

ACRIVIOEA

NOVAE

NOVIS SPECIEBUS

HOSE BIZNO ET PRAYVINA FORIS DIVISIONE

PLATEIS

COMMENTATIO

DE

ALIBI SOCIETATE ET ALIIS REBUS

DR. D. JOHANNES M. GREGORIUS

PLACANTIAE

INSTITUTIONE

EST ANNO DOMINI MDCCCLXXXIII

PLACANTIAE

Construxeram in hortulo meo topiaria nonnulla opera e bacillis corylinis ad albedinem decorticatis, neque crassis nimis, neque refractariis, sed aequaliter teretibus ac flexibilibus; hoc enim bacillorum genus prae reliquis omnibus huic labori aptissimum. Topiariis his fastigiis vestiendis selegeram scandentes gratissimae elegantiae plantas varias, nicidissimis distinctas floribus. Feriit nulla tamen magis oculos, nulla solis aestum aërisque ingrata vim, foliorum opacitate densitateque avertere potuit, atque haec, quam ideo otii in praediolo meo fallendi gratia describendam suscepi. Incendit animum jam cupidum magis, nova et a nemine, quantum mihi constat, descripta plantae species TIBI, Amicissime VOLKAMMERE, Φίλατον κάρνα, et mihi Ratisbona ab amico communi transmissa. Hoc cum inspexissemus attentius novum naturae miraculum, et ego, cui classis accensenda foret, ex TE velut studii hujus oraculo sciscitarer, TV pro ingenii, quo polles, acumine, mentisque innata hilaritate,

et lepidos miscendo jocos et mollia verba,

 animum curis lassatum, erexisses; solitudini meae literatoque otio post abitum tuum relictus, firmiter constitui, TIBI hoc quicquid est, inscribere, spe firma fretus, ex illustri TVO nomine, et parta apud Europaei orbis praecipuos Botanicos gloria et auctoritate, incomtae tenuique opellae meae aestimationem accessuram, et decus.

ACRIVIOLOAE PRIMA PATRIA ET DIVERSI NOMINIS RATIO.

Peruviani haec suboles foli est, ut auri argentique, sic saluberrimarum herbarum feracissimi regni; hinc vere de hac Americana provincia Poëta cecinit:

*Producis lepidos opulenta Peruvia flores,
mirandi nostro germinis orbe parens.
Ne tibi tam placeas auri argentique metallis,
quae male foecundo gignis ubique solo.*

Nomen plantae indigenum est *Pellon chili*, quod forte e regno Chili Peruano contermino huc immigravit. In Mexicanum porro transplantata agrum, viridarium septis et fenestris exornandis adhibita, *Pellon mexiquitil* dicta est, teste Nardo Antonio Reccho in Hernandez Histor. medic. nov. Hispan. L. V. c. XXXV. p. 161.

Quo quidem temporis articulo ex his orbis novi provinciis in Europam nostram transfretaverit, haud equidem liquet. Verosimile est ab Hispanis aliis Indicis mercibus junctam in Europam allatam esse, ubi *Nastuerço de las Indias* dicta, sic sentiente incomparabili Clusio, (ubi male forte e typhothetae negligentia *Mastuerso* legitur) Not. in Manardem. Ex Hispania reliquis provinciis copia facta peregrinae hujus elegantiae floris.

Excell. Comelinus in Praelud. Botanic. notavit, hoc plantae genus tot ferme nomina obtinuisse, quot illius meminere Auctores; et flos certe existit, si ullus *πολυάνθος*. A *nasturtii*, quod aemulatur, sapore, *nasturtii indici* nomen, vel potius a speciali patria, *Peruviani* indidit Nard. Ant. Recchus loc. cit. quem sequitur uterque Bauhinus, et Botanicorum plurimi, quos *defendit numerus junctique umbone phalanges*.

Quo sensu pariter illustr. quondam Turnefortius in immortal. Instic. Rei herbariae opere Class. XI. Sect. II, Gener. VI, *Cardamindum* vocat, quasi *Cardamum Indum*; *καρδάμον* enim Dioscoridi

scoridi nasturtium audit, quod cardiacis conveniat, unde pariter *καρδαμίναν*. Huc Khuenius Breidenbachius in Zodiac. Medic. respiciens p. 669. scribit:

*Cardamum pingit quoque Dodonaeus, in oris
Indorum tantum surgens, Indumque vocatum.*

Inde quoque *sylsimbrium indicum* appellatur, cum nasturtium eodem gaudeat cognomine. Alii, quos inter diligentissimus Dodonaeus, a floris similitudine, qua regium florem delphinium sive calcatrippam aemulatur, *Delphinii peruani* nomen imposuit:

- - *Scilicet auratum dat gloria calcar
Huic plantae, et flores magnus es inter eques.*

Secundum Anglum Coulejum plantar. libr. IV. qui simul a Britannis *Tarksheel* a calcare magno dici affirmat. Et jam ante Coulejum, Khuenius, quem modo laudavimus, et quidem magis apposite, ad Delphinium retulit:

*Flos croceus, retropendens, et imagine cornu est,
quale refert caudam Delphinion herba recurva.*

Ob coccineas venulas, quibus aspersi quasi flores, a Manarde *floris sanguinei* nomine insignitur, quo collineat Joh. Terentius Not. in Nard. A. R. dum scribit: Duo folia minima lineas quasdam rubeas inscriptas ferunt plagis Christi opt. max. quibus in cruce passim exornari solet, haud dissimiles, tria vero reliqua inter praedictas sunt tria veluti clavorum capita. Haec pio zelo abreptus Manardes. Quod amplexicaulis scandensque planta, convolvulis accensetur a Dodonaeo; quippe

*Exprimit effigiem, qualis convolvulus effert
cauliculis frondes laetas pulchreque virentes,
quosque suis spatiis discriminat angulus aequis.*

Asari vero Peruviani titulum promeruerunt folia.

A sapore acri, quo pollet, *κατ' ἐξοχήν acrem Americanam* dictam voluit solertissimus quondam horti Patavini praefectus,

Prosper Alpinus de Plantis exoticis. Ab odore, quem spirare nonnullis videbatur, vel potius quod ad floris propius accederet structuram, inter violae species recensita a Joh. Terentio notis in Hernandez et Nard. Anton. Recchi histor. med. N. H. libr. V. c. 35. Hinc cum illustri Morifonio suo Ammannus, Florae illud delictum Lipsiense, *violam indicam luteam nasturtii sapore* circumscriptis, quos incomparabilis Hermannus in Hort. Lugd. Batav. p. 628. et *Βοτανικότητος* Plukenetius in Almag. Botanic. p. 388. sequitur. Patriciatus Dantisani haud exiguum decus, Breynius, in Prodróm. rar. plantar. *violae affinem umbilicato sive petato folio, sapore nasturtii Americanam* delineat.

Qui floris tandem similitudinem, cum sapore junxerunt, *ACRIVIOLOE* aptissimum tribuere nomen. Primus, qui hoc usus cognomine, extitit Federicus Caesius Angeli et S. Poli princeps, Marchio M. Coelii in Tabb. Phytosophicis, quas e frontispicio naturalis theatri ejusdem principis MScis Franciscus Scellutus Lynceus depromsit Tab. XII.

Cujus vestigiis laudatis insistens, Amicorum optime, in Flora tua Norimbergensi *Acri violam* nominasti, una cum Exc. Comelino in Praelud. Botan. et ingeniosissimo Rivino in ordine plantar. irregul. p. 24. Sed haec sufficiant, cum jam omnia ferme plantae hujus cognomina recensuerit et congesserit *ὁ πάλυ* Plukenetius in Almag. Botan.

ACRIVIOLOE GENVS ET SPECIES.

Nominis apud veteres Botánicos discrimen hinc potissimum ortum traxisse videtur, quod plantam ad certum reducere genus, et ad signa debita cogere nequiverint. Quae felicitas magna ex parte hodierno contigit seculo, licet circa hanc quoque plantam, diversis inhaereant sententiis Botanicorum coryphaei. Nec enim perfectissima illa adhuc adinventum methodus, omnes suppeditans classes, quibus inferendae plantarum anomaliae. Ipse acutissimus Rajus in dissertatione de Variis plantarum Methodis candore ingenii nunquam satis praedicando, ingenue confiteri coactus est: Subductis rationibus omnibus se invenisse,

naturam in plerisque methodum affectare, non tamen in omnibus observare; sed species quasdam producere singulares et sui generis, alias incerti, ut ita dicam, laris, et ob convenientiam in diversis partibus ad plura genera revocabiles. Proinde genera summa seu classes illae, quarum notae solae constitutivae sunt, genuinae et a natura definitae non erunt. Nec tamen ulla institui potest methodus generalis, plantas omnes complectens, quae hujusmodi genera non necessarie admittat. E tripode certe dicta sunt.

His methodi difficultatibus non obstantibus, *Acriviolam* nostram methodi subegit legibus idem Vir, ob ingentia merita studii Botanici omni dignissimus aeternitate, et plantis pentapetalis in angiospermis sive vasculiferis flore irregulari sive difformi, cui terna singulo flore succedunt semina, accensuit. Vestigia illustris Raii premeas industrius Hermannus, plantis tricapsularibus tricoccis annumerat. Celeberrimus Turnefortius affinitatem ei conciliavit, cum herbis flore polypetalo anomalo, cujus pistillum abit in fructum multicapsularem. Mihi non possum temperare, quin ex ejus laudatissimis Institutionibus rei herb. loc. cit. delineatam et descriptam *Acriviolam* benevoli lectoris oculis subjiciam.

Cardaminum (sive *acriviola*,) scribit, est plantae genus flore A polypetalo, anomalo, ex quinque nempe petalis dissimilibus B in incisuris calycis D nascentibus C constante. Pistillum autem F surgit e fundo calycis D in caudam E desinentis, abitque deinde in fructum G, in quo velut in capitulum colliguntur ternae ut plurimum capsulae H subrotundae semine foetae I ejusdem formae K.

Cum ob floris anomaliam neque ad violam, multo minus ad nasturtium trahi queat, Tu, amicorum optime *Volkammere*, in *Flora* tua *Noribergensi*, exasctissimo opere, genus *Acriviolae* dicere mussas; sequentibus tamen mentem aperire mihi libuit: Plantam esse tricoccam flore difformi seu irregulari pentapetalo, quem delapsum semina sequuntur terna nuda, *Acri-*

„ violam ideo vocari, quia quoad irregularitatem florum, et
 „ quia petala quandam cum viola martia affinitatem habere vi-
 „ dentur, quamvis non proprie, ad hoc genus pertineat.

Quatuor plantae hujus species recensentur, quas magnitudo
 et color floris discriminat. Quae minor vocatur, flore gaudet
 vel sulphureo sive dilutiori, vel aureo ad coccineum accedente.
 Maxima, quam ante aliquot lustra America novarum feracissima
 rerum, et Africae postea, nobis exinde misit, floribus eisdem gau-
 det ac minor. Cujus structuram omnibus partibus amplio-
 rem vulgari nasturtio Indico, jam ulterius describere constitui.

ACRIVIOLOE FOLIA AN PELTATA

ET DISCRIMEN PELTAE AMAZONIAE ET THRECIDIAE.

E crassa, pallida, fibrosa, repente *radice*, admirabili ferti-
 litate luxuriant viticuli longissimi, herbacei, succulenti, glabri,
 qui vel solo incumbunt, eique adrepunt, vel vicinos stipites ba-
 cillosque suis complexibus involvunt. Horum genicula foliis
 suppeditant originem.

Foliorum proceritas in minori et majori specie ex foli feli-
 citate et fertilitate dependet, saepe latiora sunt quam longiora,
 medio pallente umbone, cui pediculus inseritur in aliquot con-
 colores radios ad ambitum usque diductos. Sunt autem folia
 superne glabra, inferne brevi lanugine hirsuta, medio fere, ut in
 cotyledone, pediculum excipiunt sesquidodrantalem, interdum
 subrubentem, tortilem, ac capreolorum instar, quibus tanea
 destituitur, vicinos bacillos suis complexibus involventem.

Foliorum figuram, variarum plantarum foliis assimilant.
 Veneris umbilico similia N. A. Recchus, Asari modo orbiculata
 Clusius ad Manardem, hederæ modo angulata Chabraeus, circi-
 natae rotunditatis Bauhinus, orbiculata peltata cum Hermanno
 incomparabili recentiores plerique pronuntiant: quo ipso, quod
 a Bauhino depingitur nasturtium indicum foliis angulosis cum
 siliqua, e classe acriviolearum proscribitur.

Dicuntur autem vulgo a botanicis peltata folia, a pelta brevi
 scu-

scutulo, cujus formam referre debet. Sed movit amicus quidam circa hoc foliorum cognomen dubium, asserens, adhuc sub iudice licem esse, quae et qualis peltae conformatio fuerit?

Xenophon a Polluce citatus libr. I. Onom. c. x. n. 6. p. 91. Edit. Hemsterhuif. Πέλτη Ἀμαζονική, ὡς Φησι Ξενοφῶν, παραιοικυῖα κίττου πέταλω. *Pelta Amazonica, ut Xenophon inquit, bederæ folio similis est.* κίττος nempe Attice pro κισσός. quamvis Seberus e MSt. legerit χρυσῆ πέταλω. Cl. Kubnius citat Xenophontem libr. V. Ἀναβ. de Mysonæc. qui habet ἐκασµένα κίττου πέταλω. Qui has peltas ferebant, vocabantur πελτάσαι vel πελτόφοροι. Xenophon dum πελταστῶν meminit, ἐπλίτους opponit, et hoc ipso declarat peltistas fuisse minoris, hoplitas gravioris armaturæ milites.

Secundum Plin. histor. natur. libr. XII. c. 5. Foliorum (ficus Indicæ) peltae Amazonicæ effigiem habent. Quadrangulam figuram illis tribuit Plutarchus in Vit. Thef. cui adstipulatur Lexicographus Varinus Phavorinus Camers: πέλται, λόγχοι καὶ ἀσπίδια τετραγῶνα. *Peltae, lanceae, et parvicylpei quadrangulares.*

Plurimi Graecorum et Latinorum Auctorum peltae lunatam formam adscripserunt, et quidem lunae mediae. Sic enim Quintus Smyrnaeus Calaber libr. I. v. 146.

Ἄνγ' ἔθετ' ἀσπίδα δὴν ἀλίγκιον ἄντυγι μῆνης

Ἡθ' ὑπὲρ ὠκεανοῦ βαθυρρόεσ ἀντέλλησιν

Ἥμισυ πεπληθῦια γναμπτῆσι κεραιῆς

*Divinum etiam clypeum sustulit, lunae orbi similem,
Quae super altifluo oceano exoritur,
Cornibus incurvis ad dimidium sui plena.*

Virgilius pariter consentit canens:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Et Tragicus Seneca:

Lunata latus protecta pelta.

Cajus Silius Italicus, qui, teste Martiali, magni celebrat monumen-

ta Maronis, Punicor. libr. 2. v. 80. pag. 68. Edit. noviss. Drakenberg.

- - lunatis *Bistones* armis.

Ec libr. VIII. Punic.

- - *ubi mille per agmina virgo*
Lunatis *acies imitatur martia peltis*

Stat. Papin. Theb. libr. 5.

- - *Amazonio Scythiam fervere tumultu*
Lunatumque *putes agmen descendere.*

Ad quae verba Lucatius Placidus Statii scholiastes: *Scuta Amazonum, quae peltas appellant, in modum lunae formata sunt. Quae certe desumpsit e Servio Mauro ad v. 494. libr. I. Aeneid. Scutis brevissimis in modum lunae formatis jam mediae.*

Firmant haec ab Auctoribus Graecis et Latinis allata testimonia, monumentorum antiquissimorum rudera et marmora, in quibus Amazones earumque bella expressa, a peltis quippe semilunaribus, quas manibus tenent, Statio *peltiferae* dictae, hinc pro foemineo scuto habitum eidem libr. XII. Theb.

Non cum peltiferis, ait haec, tibi pugna puellis,
virgineas nec crede manus.

et libr. VII. Theb. - - *innocuis jubeas decerpere peltis.*

Adduximus haec omnia, ut appareat folia acriviolae nostrae non posse, rebus sic stantibus, vocari *peltata orbiculata*. Teste enim Svida in Lexic. *πέλτον ἄσπις ἴτιν ἐν ἔχρσα. Pelta est clypeus rotunditatem non habens.* Sed ariadneum filum praebet hic nobis, vir reconditae eruditionis, Petrus de Amazon. dum distinguit inter peltas Amazonum et Thracum. Illas lunatas et peculiaris figurae esse, marmora evincunt, et a threcedicis plane diversas: secundum Hesychium enim, *Πέλτη ὄπλον Θρακῶν.* Ec Maxim. Tyrius diff. VII. *Πελτάζουσι Θρακῆς νησιῶται τελέσων.* *Thraeces in bene tractandis peltis operam ponunt.*

Fuere autem threcedicae peltae integrae et aequales pleno circu-

li ambitu. Facem porrigit Plutarchus; qui dum probat Ancilia differre a peltis, expresse addit in vit. Numae: *Αὐτὰς τὰς πέλτας ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα, κυκλὸς γὰρ εἶν ἐστὶν οὐδὲ ἀποδίδωσι ὡς πέλτη τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐντομὴν ἔχει γραμμῆς ἐλικοειδοῦ.* *Has peltas (Saliorum) Ancilia appellant propter figuram. Neque enim haec figura plane est circulus, aut circuli ambitum velut pelta absolvit, sed incisionem habet lineae cochleatim sinuatae.* Quo Plutarchi effato destruitur sententia Dionys. Halicarnassens. qui libr. II. peltas Thracum cum ancilibus Saliorum comparare annisus est; de quibus fustus Clár. Gutberleth, quem in ipso aetatis flore acerba mors maximo historiae literariae detrimento abstulit, de Saliis Mart. sacerdot. cap. XIII. et J. D. Ramus in Exerc. Hafn, edit. de Ancilibus Romanorum. Plurima huc facientia pariter congeffit, eruditissimus Apostolici sacrarii praefectus, Fortunatus Scacchius, Sacror. Elaeochrysm. Myrothec. III. c. XX. seqq. qui Crethi et Plethi 2, Reg. 16. denominationem a cetra et pelta deducere conatur.

Dicuntur igitur Acriviolae folia peltata non ab Amazoniis, sed Threcidicis peltis. Nitidissimus hortorum scriptor, Rev. P. Renatus Rapinus, omnis antiquitatis hortensis scientissimus, ambiguo hoc peltae vocabulo absterritus, clypeata nasturtia, sensu acque ambiguo vocavit, Hort. libr. I.

*CLTPEATA per omnes
Horti pulvillo nasturtia.*

Sed haec occasione peltatorum foliorum ex antiquitate decerpta sunt; quamvis folia acrivolarum nunc dentur plane ab depictis abludentia, quod in descriptione novae Americanae speciei postea nobis demonstrandum restat.

Hoc pariter de peltatis acriviolae foliis observatione haud indignum, haec aquae immissa et rursus extracta, nil humoris aquei in superficie relinquere, sed omnis expertia humiditatis, ac si nulla unquam aspersa fuissent aqua, conspectui se offerre, id quod, VOLKAMMERE svavissime, Ascanius ille tuus, pater-

nis vestigiis tenerrima adhuc aetate jam insistens, TIBI demonstravit.

His denique foliis lucentique eorum viriditati, viridiusculae inhiant eruculae, quibus ni quantocyus obviam eat hortulani solertia, de illis actum erit. Simile hoc insecti genus illi, quod artificiosissima manus Graeciae natae Merianae, in Erucarum metamorphosi depinxit et lingua vernacula descripsit p. II. cap. 28. p. 57. seqq. Sed relictis foliis nunc florem inspiciamus.

ACRIVIOLOAE FLOS

CALCARE ARMATVS.

Ad singulas foliorum alas prodit alter petiolus brevior et gracilior, qui terminatur in florem amplissimum, artificii acuti delicias, odoratum, extus croceo intus nunc cinnabarinum, nunc coccineum, nunc simul ex utroque variegato mixtoque colore, pulcherrime superbientem, quem si solis radiis illustratum inspexeris, gracili holoserica pubes, aurato perfusa, diceres interpolatum.

Floris figuram varie pro vario captu expressit Botanicorum cohors. Aquilegiae et osfridi sive linariae assimilavit toties jam laudatus N. A. Recchus; Flori regio Delphinio seu Calcatrippae Dodonaeus; Jaceae tricolori Terentius Not. in N. A. Recchum; Persicariae filiquosae, vulgo Noli me tangere dictae, Bauhinus; plurimi Violae; ast

pulchrior illa quidem viola cognomine verna.

Regnat autem in omnibus anomalia; mirusque floris acriviolae ab omnibus hucusque recensitis dissensus.

Terentius septem foliola flori tribuit, forte ad stabiliendam, quam de flore, sanctissimi Salvatoris nostri plagas et clavos referente et exprimente, conceperat piissimam sententiam. Pentapetalam autem rerum magistra experientia declarat; suntque petala illa in maxima Africana acriviolae specie, de qua nobis in floris descriptione potissimum sermo, sesquipollice latiora, quorum duo superiora, surrecta e basi angusta coccineis fulgentibus

bus virgulis striata, sensim in rotundam latitudinem expanduntur. Tria inferiora petala fulciuntur angustissima crassiuscula croceata cervice, et ubi in latum orbem se diffundere incipiunt, concoloribus ad marginem barbulis capillantur, unguibus holoserica macula modo coccinea, modo intensius miniata, rhomboidea Bauhino credita, inscriptis.

Medium occupant aliquot brevia, rigida, recurva, flavescencia stamina, oblongis striatis concoloribus apiculis ornata. Flori subjicitur flavescens calix parte antica, qua floris petala complectitur, in quinque mucronatas crenas, postica vero in longissimum calcar posteriora versus protrusum, et purpurascens per longitudinem striis insignitum, productus.

Calcar hoc a Dodonaeo, uti diximus, *corniculum* vocatur *delphinio simile*, a Clusio Balsamines appendici equiparatur. Galli, quod ab ordinis sacri, a caputio quo vestiuntur, Capucinatorum dicti, cucullis non multum abludat florum acuminata extremitas, *la capucine* plantam hanc vocant, atque in majorem et minorem, *la capucine grande* et *petite*, dispeſcunt.

Lusum Poëticum de hoc acriviolae calcare instituit Musarum et Florae delictum apud Anglos, Abrahamus Coulejus:

Ecce eques auratus de stipite carceris arcto
(agnoscens signum sole tepente datum,)

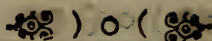
Profilit et fulvis florem calcaribus urget,
Et simili flavum suscipit ore diem.

Tale solet Castor, cum per volat aequora coeli,
Spadici nitidum subdere calcar equo.

Credo aliquam pugnam fortis bellator inivit.
Aspice sanguineis corpora sparsa notis.

Ab utinam hoc habitu visus tibi, Naso, fuisset,
Narrasses lepidam gnarviter historiam.

Omnia dixisses, genus altum et fata superbi
Floris, et illa rubens quid sibi gutta velit.

ACRIVIOLOE SEMEN
ET
FALSO CREDITA SILIQUA.

Calcere cum flore delapso, sequuntur vascula subrotunda, rugosa et verrucosa, ut plurimum terna, rarius bina, Cl. Hermanno teste, pressius invicem juncta, quibus singulis involvitur semen oblongo rotundum, (non quidem circinatae rotunditatis, quod Botanico cuidam placuit,) fuscum, crassum, solidum, rugosum, striatum seu angulosum, nonnihil incurvatum. Assimilatur hoc ipso Heliotropio tricocco mediocris magnitudinis; Terentius autem violae martiae et forma externa et viribus aequiparat.

Et hoc pariter de semine annotandum est, capsulam feminalem referatis commissuris trifariam hiare, ut contento semini exitum patefaciat. Impatientibus quippe plantis, quarum semina maturitatem adepta sponcte vel ad contactum resiliunt, quod in siliquosa *Lyfimachia* aliisque fieri consuevit, accenset Excell. Camerarius de Herb. Mimof. p. 11.

Quae cum ita sint, quid optimo Clusio visum fuerit, ut plantae huic chrysalidos fructum affligeret, non capio. Rediit tamen in viam Not. in Manardem, et in Exotic. Botanicorum hic coryphaeus, et rerum naturalium ex Indiis allatarum praecipuus promus condus, et ingenue fatetur, Nasturtium Indicum sive Acriviola nostram non ferre fructum chrysalidi similem, sed, quod modo diximus, tribus seminibus simul junctis constantem et ad Bauhinianum Heliotropium tricoccon accedentem.

Videtur autem fructus, qui chrysalidos speciem refert, siliqua esse Lobelio a nautis ex Peruviano regno patriam resalutantibus, allata, teres, rotunda, uncialis et duos digitos longa, coriacea, striis et rugis exarata, luteola, summo et imo ventricosa, tantillum falcata. Hujus siliquae iconem Lobelius ad radices nasturtii indici sive acriviolae posuit; quae siliqua etiam in Dodonaei Historia plantarum conspicitur; quae tamen viri coe-

teroquin in studio Botanico lyncei utique decepti sunt, et credulitatis dedere poenas.

Illustriff. Dn. Sloane hanc a Lobelio Dodonaeoque acriviolae affictam appictamque siliquam esse, Arachidnam Indiae utriusque tetraphyllam hariolatur, quam in insula Jamaica in horto Dn. Harrifon, in loco Liquance dicto laete propullulantem vidit; ceu ipse refert in catalogo (stupendi laboris nec minoris iudicii opere) Plantar. Insul. Jamaicae p. 72. et 73.

ACRIVIOLOE
NOVA SPECIES FLORE PLENO.

Mira recensitae hucusque Acriviolae maximae a polydaedala natura efficta venustas, Excell. Hermannum movit, ut animi sui sensa declaraturus in haec eruperit verba: *Si unquam amoenioris Florae cultoribus tum varietate tum insigni florum elegantia sese commendavit planta, haec profecto scandentis violae vulgo nasturti Indici dicti, nova species, cujus amplitudinem et majestatem quilibet intuentes merito suspiciunt et admirantur.*

Ingenua viri optimi, cui universum Chloridis in veteri et novo orbe regnum patuit, confessio!

Nec diffiteor, cum primitus haec ex Indiis ad Caput bonae spei, dehinc in Belgium et tandem ad TE, Βοτανικότατε Volkammere, allatam, et in horto beati Fratris tui domestico laete luxuriantem intuitus essem, me summa illam admiratione veneratum esse. Sed obtudit oculorum aciem illa, quam nunc delineandam mihi praefixi acriviolae species flore pleno, stupendum in floribus ludere gestientis naturae miraculum, cui ni fallor auctoritas inter omnes acriviolae species debetur. Suppeditavit hanc mihi in nupero Ratisbonensi itinere renovata amicitia cum Viro spectatissimo, Johanne Wilhelmo Weinmanno, ut artis Pharmaceuticae, sic studii Botanici callentissimo, cujus uberrimi testes ditissimum ejus Herbarium. Constat illud ex aliquot plantarum myriadibus, optime quoad possibile exsiccatas et conservatis, sed nitidissimis coloribus affabre effigiatis, adscriptis

scriptis undique Auctorum, qui plantarum meminere, nominibus; nec thesauro hoc contentus est, sed indies adhuc ad augendum illum nullis parcit laboribus nullisque sumtibus.

Hoc Florae delictum, (nec enim piget confiteri, per quem profecerim) ex horto Swandorfensi, ubi haec nitida species floruit, primam mihi notitiam dedit, TIBIQVE, VOLKAMMERE, eam inspicere gestienti, et mihi, ipsum florem venustate splendens transmissit. Sed et specierum mox ulterius describendarum e stypa, penicillo pictoris, quoad fieri potuit, ad vivae plantae effigiem expressa ac delineata, lubentissime communicavit.

Exhibemus illam et quidem majori alacritate, cum hucusque, quantum mihi constat, nullus Botanicorum Acriviolae flore pleno mentionem injecerit. Non defuit chalcographi in aes illam incidendi sedulitas, attamen minime accedit, ad illam, quam prae se fert, pulchritudinem

- - - naturali picta figura manu.

Quin imo convictus sum fateri, innatam plantae colorum vivacitatem pictoris penicillo, utut satis felici, vix tamen exprimi posse. Quod si enim auratum fulgorem quis inspexerit, et Indicum

- - - *multo saturatum lumine florem,
vicini agnoscit nobile solis opus;
Laetus multiplexque ardenti fulgidus auro
orbis, adoratas blande imitatur opes.*

Germina protrudit flos e globulo viridi cappariformi, dehiscens in umbellam se diffundit, instar caryophylli vel Tunetani floris, vel si mavis calthae Africanæ. Singula floris folia crenata; quae primo ordine locantur, largiora et latiora; quae sequuntur petala pedetentim angustiora, ac tandem centrum versus brevi acumine gracilesunt, et coactae sunt brevitatis.

Medium floris umbilicum globus viridis occupat, latibulum calcaris in reliquis acriviolae speciebus habitum. Omni enim calcare destituitur acriviola haec flore pleno, ut hoc ipso a sim.

simplici discriminetur specie, quod in calcatrippa sponte proveniente flore pleno coeruleo itidem fieri consuevit, quam modo laudatus Weinmannus ad monasterium Carthusianorum prope Ratisbonam Pruel dictum in agris laete absque calcaribus crescentem observavit.

Cave insuper globosum illum e minimis foliolis viridiusculis coagmentatum floris umbilicum, pro capsula seminali habeas; haec quippe foliola successu temporis, quod et in ranunculis flore pleno contingit, flore magis magisque se explicante ac dilatante debito ac consveto colore inficiuntur, viriditate omni penitus evanescente.

In quatuor species, ut simplices, dispescuntur acriviolae flore pleno. Color tres discriminat. Prima gaudet floribus colore luceo dilutoribus, quibus aureae internitent lineae, cujusmodi lineis et folia quasi circumsepta sunt. Altera species est foliis splendoris aurei ardentissimi, quibus jucundissimo spectaculo flavae interspersae maculae, et crenati ejusdem varietatis mucrones: Tertia species sanguineo, vel si mavis coccineo, colore rutilat, aureis interdistincta lineis, quae coloris mixtura variegatos efformat flores, aspectu et suavitate amoenissimos.

Et quod ulterius decori floris accedit, insigni fertilitate ad bacillorum ligneorum in pyramides effigiarum congeriem, quibus alligantur, propullulant, ut in has acriviolae tot florum lucidorum feracissima species optime illud quadrare videatur, quod de Narcisso nobili Japonico jam olim pronuntiavit Botanicorum facundissimus: *quod nempe eximii floris color intuentium obtutum hebetet, et si serenus forte dies affulserit, floresque accumulatos radiis sol meridianus illustraverit, mille velut scintillas evibrent, quas pertinax oculus inconnivensque vix momento sustinuerit.*

Quarta superest species, quam non equidem color, ut reliquas, sed sicut distinguit, flore nempe utrinque sive gemello. Sufficiat hujus iconem ad vivum expressam, citra ulteriorem descriptionem exhibere, cum superflua sit.

Omnes hae acriviolae species flore multiplici uno eodemque folio gaudent, quod intercurrunt costae albissimae sive nervi, quos *ivas* Graeci vocant. Folia coeterum grata ac pellucida viriditate micant, aequae tamen, ac aliarum flore simplici, hiemem minime sustinent. Pediculi, quibus caules alligantur, interdum diluta purpura colorantur. In reliquis partibus ab aliis communibus, nisi partium mole et amplitudine, haud distinguitur; odor denique ac sapor non nisi fragrantia et acrimonia, quae in pleniori major et delicatior, differt.

ACRIVIOLA PERUVIANA

FOLIIS QVINQVEFIDIS.

Vidimus acriviolas peltato sive umbilicato folio; nunc aliam, pariter Indicam, sistimus *quinquesido folio*, ab his, quae in Botanicorum notitiam pervenere, et descriptae sunt, plurimum abluentem. Descripsit illam Pl. Rev. P. Ludovicus Feuillee ex ordine Minorum, qui ex Matheos, quam optime callet, studio, Regii Mathematici sparcam promeruit. Ut hanc melius exornaret, ad dubias adhuc Insularum ac locorum novi orbis litorumque incogniti olim maris longitudines rite indagandas, secunda vice Americam adiit. Quibus in itineribus feliciter extra Matheos sphaeram divagando plurima nobis hucusque ignota in naturali historia detexit, inque Gallias redux factus, ad vivum nativisque coloribus depicta Ludovico magno Gallorum Monarchae exhibuit; quae postea ejus operi Gallice inscripto: *Journal des Observations Physiques, Mathematiques et Botaniques*, inserta sunt; quo certe labore omnem laudem promeruit; quippe

*Orbe sitas alio peragravit sedulus oras,
Ne quid inexpertum sua cura relinqueret unquam.*

Inter rariores ab ipso collectas plantas comparet haec nova species sub nomine *Acriviolae quinquesido folio*. Peruviana est,

ut reliquae; illam enim in suburbio septentrionali Melampo dictae, parte regiae urbis Limae reperit. Indigenae *Mello* vocant; Hispani, locorum illorum domini, *Parvarato*, hanc potissimum ob causam, quod flos e duobus constet foliolis, alarum avis instar expansis. Radicis praecipua pars crassitie binas aequat lineas, pluribus capillata fibris, cortice obscuro vestitis.

Caulis maxima amplitudo vix duas lineas crassitie superat, in altum tamen assurgit foliorumque extremitates tenaculorum loco sunt, quibus arbores arripit, seseque illaqueat, illasque ad summa cacumina usque cingit. Caulis insuper rotundus, laevis, dilutissime viridescens, secundum longitudinem nodis, binos pollices fere ab invicem distantibus praeditus. Vnicuique nodo pediculus sive cauda trium et semis pollicum longitudine innascitur, crassitie trium quadrantum lineae. Capreolorum more in tortam est, cujus in extremitate folium quinquesidum prodit, longitudine pollicis triumque quadrantum, latitudinis duorum et dimidii; nec folium, uti plurimum in plantis fieri solet, in margine, sed aliquot lineis a margine cauliculo connectitur sub umbilici forma, ex quo tot nervi praecipui decurrunt, quot foliis sunt incisiones; fibrae haec nerveae forinsecus planae depressaeque, ex adversa parte rotundiores, et ex utroque latere in ramulos bifidos dispescuntur, qui versus ambitum regularis folii excurrunt, et ad ejus circuitus terminantur. Folia pellucida viriditate gaudent, suntque tenuissima, leviterque acuminata.

Florum pediculi e folii axillis prodeunt longitudinis ut plurimum duorum pollicum et partis tertiae, crassitie lineae. Hi calicem integrum sustinent, in quinque partes aequales profunde dissectum, et in oblongum capitium sive mavis corniculum excurrentem, longitudine rotundum, aduncum in extremitate. Ex inferiori calicis parte collaris instar dependent bina majora lutea petala, profunde circa extremitatem in quinque partes dissecta, medium folium trifidum, lateralia bina bifida. Habent haec petala fere decem lineas longitudinis et sex crassitie.

E superiori ejusdem calicis parte tria alia petala concoloria cum duobus prioribus excurrunt, longitudine duarum linearum. Pistillum e calice prodiens quinque staminibus coloris lutei lucidi cingitur, in fastigiis eodem colore micantibus. pistillum hoc in fructum A abit tricapsularern. Quodlibet conceptaculum semen trium superficierum includit, prima earum sphaerica, reliquae binae planae, longae quinque lineas, crassae quatuor; membranis binis tectae, exteriori viridi, interiori albicante et subtilissima. Grana haec saporis sunt acrioris linguam ferientis et subaciduli, quae qualitates et hanc acriviolam antiscorbuticis accenseri posse, satis evincunt.

ACRIVIOLOE PRAECIPVA VIRTVS ANTISCORBVTVCA.

Cum e novo orbe ad nos primum allata esset,

*Interna utilitas non explorata latebat;
Effectus nec qui diceret, ullus erat.*

Temporis tamen successu, cum sapor, ignisque examen constituentes plantae partes detegeret, in plurimos humanae salutis usus planta vertebatur. Imprimis acrimonia gustum afficiens, nasturtiique aemulus sapor prodidit appropriatum remedium esse ad malum illud,

Cui nomen scorbuti Saxones indunt,

Arctos late qui populatur agros.

Monstrum atrox, nullum quo misit tetrius unquam

Praedatum in terras vindicis ira Dei.

Centum illi horribiles, centum (mirabile,) formae

Bis centum armatas arbitror esse manus.

Hoc monstrum dedit natura acriviolae mitigandum domandumque, nec sine evidenti ratione. Sale enim suo volatili acidi scorbutici fomitem corrigit, mucilagines crassas resolvit et incidit, languescentem partim, partim depravatam sanguinis fermenta-

tationem suscitatur et auget, ac sufflaminatam circulationem promovet, atque ad eliminationem per urinarias vias disponit; quod vulgus exsiccare nominat, cum potius attenuet et aperiat; eo sensu a N. A. Reccho calidis et siccis in quarto fere gradu sive ordine accensetur. Sali volatili copioso in hac planta sociata est plurima pariter olei copia, quae partium praepollentia jure meritoque inter antiscorbutica praecipua illam collocat. Et quod mireris, in scorbuto, calido dicto, ob admixtum plantae γλισχιδὸν balsamico-gelatinosum nutritium, omnem praeter reliquis antiscorbuticis meretur laudem.

Dira haec lues agris incognita nostris fuerat, usque dum belli illa immanissima tricennalis bellua oras nostras peteret, dehinc latius serpendo, vires brevi tempore acquisivit, stragesque tantas edidit, quantas vix ullus morborum. Cum illustri Senatui suprema semper lex fuerit salus populi, duobus collegii nostri membrorum eruditissimis, Roetenbeckio et Hornio, id laboris commissum, ut de Endemio hoc septentrionis malo, urbem agrumque tunc infestante, aliquid conscriberent. Obtemperantes mandatis et pro virili munere fungentes, ut sacram anchoram ad malum hoc leniendum commendarent cochleariae plantam, antea nunquam in agro nostro visam, cujus iconem insuper schediasmatibus de scorbuto impressis adjungi curarunt.

Apparuit hoc ipso, quasi ex machina Dei optimi maximi ineffabilis clementia et averruncando, quod miserat ira percitus malo, medelam porrigebat, cum desideratissimam cochleariae plantam colonis incognitam nostris patefaceret. In prato enim udoso Bommelsbrunnensi Parochiae istius vigilantissimus Pastor, Benedictus Mauritius, e figura libello impresso adjuncta eam agnovit, nec manipulos tantum, sed corbes satis amplos hac planta impletos in urbem nostram misit ad labem depopulatricem refracandam.

Nec hic substitit caeli benignitas, malo enim ulterius gliscenti et causarum ejus diversitati, alia adhuc superaddidit appropriata antiscorbutica, quae inter trifolium fibrinum olim nobis

quoque incognitum, nunc in pratis sponte pullulans, acriviolaeque nostra in omnibus hortis proveniens, est referenda.

In foetibus ab infelici foecunda tamen matre scelotyrbeprognatis, aequae felices promit effectus; maxime in stomacace, (ubi

Tetra situ putri foedataque dentibus ora)

tam optatum fert acriviola auxilium, ut tritae saepius recentibus floribus gingivae, nulla alia planta antiscorbutica indigeant, et conserva acriviolae fausto omine unguento de aquilegia substitui possit; ligamentorum enim radicumque dentium successivam ab acido antiscorbutico corrosionem exesionemque tollit. Dentium doloribus scorbuticis mederi, testis est N. A. Recchus, quatenus nempe irritationem nervulorum dentibus gingivisque inferorum, a salibus corrosivis factam compescit et mitigat.

Ex Indiis orientalibus reduces nautae, scorbuticis articulorum doloribus vagis, et membrorum languore ad incitas redacti, simulac oras Africanas capitis bonae spei attingunt, acriviola maxima Africana mire cum aliis antiscorbuticis in hoc tractu luxuriantem, spem firmam restitutionis in integrum non sperant tantum, sed etiam nanciscuntur.

Sic Archiatro quondam regio Danico, Simoni Pauli, quidam fide dignus ex Indiis redux instar nobilis arcani retulit, acriviolam vulgarem adversus contumacem et malignam scabiem scorbuticam plurimum valere, id quod in Quadripartit. Botanic. recenset. Hinc et ad vulnera recentia et ulcera pedum scorbutica oleum plantae hujus per affusionem simpl. olei oliv. et nuc. paratum cum fructu usurpatur. Praestantius tamen adhuc et efficacius redditur, si locus hortensis odoratus simul infusa fuerit,

Datur pariter phthisis scorbutica;

*nam non una mali gliscit violentia: centum
diversas agit effectus.*

In hac phthisi, sacrae instar anchorae acriviola. Audiamus hac de re differentem beatum Ettmullerum, communem non Germaniae

niae tantum nostrae, sed Europae totius, (id quod editiones operum Venetae, Gallicae, Anglicae et Belgicae probant,) praeceptorem. *Acriviola si ve communiter nasturtium Indicum*, scribit, *commendatur valde in curatione phtbiseos, si ve ejus folia, si ve succus usurpentur, si assumatur cum conserva rosarum valdopere ad phtbisin curandam confert, hocque expertum secretum fuisse dicitur B. D. Moebii, Professoris quondam Jenensis. Et quidem in phtbisi hac scorbutica prodesse dixerim, ubi acidum scorbuticum corrodit pulmones. Vnde talia antiscorbutica, si ve cum conserva rosarum si ve cum sero lactis caprilli usurpentur, prodesse vix dubitem, cum lacte imprimis sumta coercent febrim hecticam cum phtbisi conjunctam.* Haec optimus Ettmullerus.

Patet hinc, quod jam innuimus, vim plantae hujus specificam non consistere tantum in acri volatili, sed in concreto integro. Si enim capiatur succus expressus, et blanda evaporatione exsiccetur, substantia crassa remanet, ad amaritiam accedens, sale essentiali largiter impraegnata, quae non minus egregia pollet vi, ac ipsum acre volatile eidem antea sociatum, et arte separatum, sub spiritus acriviolae nomine. Fluit exinde quoque, cur N. A. Recchus plantae hujus vim commendet, ad auferendos dolores et tumores a causa calida ortos.

Proderit igitur ratione volatilis acris in affectibus scorbuticis frigidis; ratione salis essentialis, in γλισχεῖς balsamico nidulantis, in calidis. Sic cum tussi affectis mederi N. A. Recchus tradit, intelligi illud potest, de tussi illa proveniente a visciditate pulmonibus impacta, vesiculos implente et acidum morbosum contrahente, membranas asperam arteriam succingentes vellente; quatenus nempe acriviolae particulae acres volatiles mucum illum incidunt, resolvunt, attenuant, acidumque irritans et vellicans compefcunt. Ab hac resolvendi et mucum viscidum attenuandi vi ac virtute aperiendi diureticis accensetur, quippe acidi in muco nephritico stabulantis, compingentis et coagulantis optimus averruncus.

ACRIVIOLA ALIMENTI MEDICI VICES SUPPLET.

Qui acetariis delectantur, crudasque amant portulacas, endivias, nasturtia aquatica et hortensia, lactucas aliaque, acriviolae flores pariter sibi habeant commendatos, qui omnia reliqua acetaria superant, sive soli assumantur, sive aliis intybaceis fociantur, aromatis enim tunc loco erunt, ob blandientem gustui saporem acresque particulas linguae papillas nerveas leniter titillantes.

Vt fercula alia mensis illata non gustus tantum illecebris inserviant, sed et oculos pascant et delectent, insperguntur illis flores, quos inter acriviolae non ultimus locus est.

Succenturiatur quoque acriviola capparibus, quandoquidem eximiam ad fastidia abigenda vim, cibi que aviditatem revocandam non secus ac cappares obtinet. Nec figura dissimiles externa, si, antequam flores erumpunt, globosae florum gemmae, aequae ac cappares sive vino sive aceto, sale vel aromatibus additis condiantur, quippe et cappares flores sunt fruticis cujusdam exotici nondum completi. Virtute longe superant conditae hae acriviolae gemmae, Africanos Arabicosque cappares, de quibus Dioscorides Pliniusque memoriae tradiderunt, pustulas eos in ore excitare et osse tenus gingivas exedere; ei cappares in Queixome sinus Persici insula non longe ab Ormuzio ad arboream magnitudinem crescentes, adeo acres et amarus, ut a nullo animantium, praeterquam ab aquaticis quibusdam avibus, attingantur, quo spectat illud Fierae:

Sol-vitur ardenti torpescens flore palatum

Capparis.

Jam vero acriviolae florum gemmae, omnem scorbuticam temperant acrimoniam, omnes oris erosiones, gingivasque putres pustulisque foedatas curant potius et mitigant, omnemque
stoma-

stomacacem tollunt. Inexpertum adhuc, an illud quoque efficaciae possideant, quod, de capparibus notatum reliquit Plinius Hist. nat. libr. xx. c. xv. *Spleneticis prodest in vino pota radicis cortex duabus drachmis dempto balnearum usu, feruntque xxxv. diebus per urinam et alvum totum lienem emitti.* Haec de cappari aemula et succedanea acriviola. Optimo igitur jure medicamentis alimentosis adjungitur, quae magnam partem vincunt, aliquatenus tamen vincuntur, siue quae naturam superant et in qualitatibus varie immutant, ac alterant et simul vero nutriunt, dum particulas quasdas nutritias corpori offerunt, quae ipsi assimilari queunt. Sic acriviola attenuat, incidit, aperit, detergit, acrimoniam temperat, sed et ob γλισχρόν balsamico-glutinofum particulis nutritioni aptis non destituitur.

NOTANDA CIRCA CVLTVRAM ACRIVIOLOE.

Seminibus satis vel levissima adhibita opera planta haec facillime pullulat. Seritur in pulvillis et areolis, secundum Chlo-ridis illum archidaduchum Elsholzium in Horticult. duobus post novilunium diebus. Ad topiarium opus vestiendum nihil natura commodius produxisse videtur. Initio, dum tenella pro-repunt germina, insuesci debent, ut bacillos inscendant; illo-rum postea asperitatibus se illaqueant, jucundissimoque specta-culo obumbrant et investiunt. Funiculis humilia germina comprehensa versus parietem vel fenestras inclinantur easque ob-tegunt. Aliis denique fruticibus prope confitis, velut convol-vulus consuevit, radicoso brachiolorum amplexu sese maritat.

Vmbrosis maxime laetatur, nec colles etiam dedignatur, modo saepius irrigetur. Semina justo tempore decerpi queunt; sed humi jacentia cum melius maturuerint, sponte dejecta colligantur, securae quippe maturitatis, in sicciori postea asservan-da loco.

Aliter se res habet cum propagine acriviolae flore pleno, quem modum inter secretiora ordinis reposuere reverendi patres Capucini, nec se ad hoc arcanum mihi revelandum et communicandum, per Botanophilum Weinmannum hucusque exorari passi sunt. Quicquid enim de semine certis astrorum aspectibus sive constellationibus sole Leonem ingrediente vel plenilunio ingruente vel in eclipsios momento maximo immissione in terram aliqui narrant, gerrae sunt atque aedepol lirae lirae, cum jam probe notum sit, felicius plantulis quam seminibus acriviolam flore pleno propagari.

Delectentur igitur in perbreve adhuc spatiolum, momentaneo hoc suo secreto inexorabiles patres in planta Gallica lingua, uti innuimus, ab ipsis nomen habente la Capucine. In tuo interim horto, Amicorum aestumatissime, VOLCAMMERE, per aestatem praeteritam laetissime floruit, a maximi principis hortulano, hortulanorum ingenuorum principe, tibi communicata, ulterius a TE artium hortensium apprime gnaro et oraculo propaganda.

Et ex Tua quidem mente, a planta nimirum adultiore circa autumnum ramuli decerpti terrae in vase fictili committuntur, sic facile ob cauliculorum succulentiam radices agunt. Per hyemem vero in communi hibernaculo faenestras pone locantur, quandoque, si opus, irrigandi, sic facile omnem hyemis injuriam eludunt, et in infinitum propagari possunt.

Sic Flora TVA hoc anno balsaminen et genistam Hispanicam flore pleno exhibuit, et quid non speremus a Te,

Οὐλοκαμήγε φύσις τῷ πανδότηρα δίδωσι
ἴδμον ἔμεν πάντων ὕσση ἢ ἔτευχε μόνω

*Volkamere datur cui singula noscere solit
quae natura parens pro-vida in orbe creat.*

Ad TE enim ex omni plaga, qua patet orbis, confluent rariora plantarum semina, germina mundi olim nobis incognita, quae miranda TVVS nunc continet hortulus, instar parvi orbis.

Ut adeo spese fulgeat haud exigua, pharmacum illud immortalitatis hyperbolice Sinensibus dictum Te propagaturum, radicem nempe Ninzin, sive Gin- Seng. quam illustris Dn. Jussieu S. Altitud. Reg. Ducis Aurelianensis nunc Galliam moderantis, et Regentis Principis supra omnes laudes positi, (quem Deus semper periculosis hisce, quae ipsi imminere videntur, temporibus sospitet et tueatur) Botanicus et Archiater, una cum zingiberis planta TIBI transmisit. Hanc TV felici terrae hortuli commissam, omni diligentia nutris, nostro assuefaciendam climati. Non enim Sinensis tantum imperii incola et accola, quam post Martinum Martinium, Nierenbergium, Kircherum, Boymium, Menzelium, Cleyerum, Kaempferum descripsit amicissimus Brey-nius, Historiae naturalis seculi nostri certe scientissimus, in dissert. Lugd. Batav. de Radice hac et herb. Acmeilla habita. Hanc pariter R. P. Jartoux societati Jesu a Missionibus Sinicis, in libro gallice scripto: Lettres edifiantes et curieuses des missions etran-geres de la compagnie de Jesus p. X.

Differt tamen illa, quam Dn. Jussieu TIBI misit a Sinensi minime viribus, sed tantum patria, cum Canadensis soli proles sit, quam nuperrime illis in oris detexit et solide descripsit ejusdem, quam modo laudavimus, societatis presbyter R. P. Joseph Franciscus Lafitau a Missionibus sacris Canadensibus, in notitia quam dedit Gallice: Memoire presentée a S. Altesse Royale Monsieur le Duc d'Orleans, Regent du Royaume de France, concernant la pretieuse plante de Ging- seng de Tartarie et Canade. Meminit hujus quoque plantae Dn. Sebastianus Vail-lant, qui summa cum laude plantas in Horto Regio Parisiensi demonstrat, in libello praeterito anno Lugduni Batav. impresso, cui titulus: Discours sur la structure des Fleurs, leurs difference, et l' usage de leurs parties prononcé a l' ouverture du Jardin Royale de Paris An. 1717. et l' etablissement de trois nou-veaux genres des plantes, l' Araliastrum, Sherardia et Boerhaa-via. Sic in Germania recusum est: l' Etablissement d' un nouveau genre de plante nomme ARALIASTRVM, du quelle fameux

Gin-feng ou Ninzin des Chinois et une espece communiqué par Mr. Vaillant Demonstrateur des plantes au Jardin Royale de Paris a un de ses Amys a Hanovre, le 2. Febr. 1718. cujus scripti, quia breve est, exepulum hic subjungemus.

Sed ad finem properans, ad Te redeo, VOLCAMMERE optime, qui merito inter majorum gentium Botanicos locum mereris, imo principibus Germaniae in hoc studio viris palmam reddis dubiam. Hinc est quod omnes Chloridis amasii mecum exoptent Methodum tuam plantarum, cujus in Flora Noribergensi spem fecisti, cunctis, quas hodie adhuc vidimus, perfectiorem. Haec enim naturis plantarum analoga, et anomaliis exceptionibusque hucusque obviis, (quae studium hoc exagitarunt) componendis aptissima. Cujus editione si fidem datam liberes, Teque a me hoc schediasmate exorari patiaris, nullus dubito, quin res fiat omnibus gratissima acceptissimaque, reipublicae literariae studioque Botanico utilissima. Vale Amicorum conjunctissime! DEVS TE servet.

Cum novi hujus plantarum generis constitutio, quam Dn. Valens cum literato orbe communicavit, rem botanicam docte illustret atque adaugeat, adeoque dignissima sit, quae ab omnibus legatur; ideo eandem coronidis loco hic adjungere placuit, et quidem gallice conscriptam. Latino indutam habitu exhibuissem, ni metuendum fuisset, ne aliquid nativo linguae decori decederet, cum rara ea sit interpretum felicitas, ut suo ipsi stilo *πρωτότυπον* elegantiam assequantur.

Establissement

d' un nouveau genre de plante nommee

ARALIASTRUM

du quelle fameux

Ninzin ou Gin- feng des Chinois

est une Espece, communiqué

Par Monsieur Vaillant Demonstrateur

des plantes au Jardin Royal de Paris à un de

ses Amis a Hanovre le 3. Febr. 1718.

L *Araliastrum* est un genre de plante, dont la fleur A. (a) est complete (b) reguliere, polypetale et hermaphrodite, portant sur l' ovaire B. Cet ovaire, que le calice, qui est a plusieurs de coupures, couronne; devient une Baye D. dans laquelle se trouvent ordinairement deux semences applaties, coupées comme en demie cercle, les quelles representent conjointement un espece de coeur. Ajoutez, la tige simple terminée par une umbelle dont chaque rayon ne porte qu' une fleur; et que cette tige est accolée au- delà de sa moitié, comme celle de l' Anemone, par l' assemblage des bases des quelque queues, du bout de chacune des quelles partent plusieurs feuilles disposées en rayons ou en main ouvert.

a a 3

Les

(a) Voye *Aralia* dans les Inst. R. h. Tab. 159.

(b) c' est a dire, garnie d' un calice.

Les Especies de ce genre sont.

I.

Araliastrum Quinquefolii folio, majus, Ninzin vocatum D. Sarrazin. *Gia - feng* des lettres edifiantes et courieuses, T. 10. p. 172.

II.

Araliastrum quinquefolii folio minus D. Sarrazin. *Plantula Marylandica*, foliis in summo cauliculo ternis, quorum unumquodque quinquefariam dividitur, circa margines serratis. n. 36. Raj. Hist. 3. 658.

III.

Araliastrum Fragariae foliis minus.

Nasturtium Marianum Anemones sylvaticae foliis monophyllon, floribus exiguis. Pluken. Mantiss. 135. Tab. 435. fig. 7.

Pour faire connoistre en quoy l'ARALIASTRVM differe de l'ARALIA d' ou derive son nom, il est a propos de donner aussi le caractere de ce dernier genre, tel que je l'ay pareillement etably dans me Demonstration de l' année 1717.

l'ARALIA (c) est tout a fait semblable a l'*Araliastrum* par la structure et la situation de sa fleur, mais sa Baye contient ordinairement cinq semences disposées en rond autour de son axe. D' ailleurs les feuilles sont branchües a peu prés comme celles de le Angelique; et les tiges qui dans quelques Espees, sont nues, et qui dans d' autres, sont accompagnées des feuilles alternes, portent toutes plusieurs umbelles a leur sommité ou elles forment le plus souvent comme des grapes.

Les

(c) Inffit. Rei Herb. p. 300. Tab. 159.

Les Especies d' ARALIA sont.

I.

Aralia caule aphylo. radice repente D. Sarrazin.

Christophoriana Virginiana, zarzae radicibus furculosis et fungosis sarsaparilla nostratibus dicta, Pluken. Almag. 98. Tab. 238. fig. V. zarzaparilla Virginensibus nostratibus dicta, lobatis umbelliferae foliis Americana ejusd. Almag. 396.

II

Aralia caule folioso laevi D. Sarrazin.

Aralia Canadensis Inst. R. h. 300.

III.

Aralia caule folioso et hispido D. Sarrazin.

IV.

Aralia arborescens spinosa.

Angelica arborescens spinosa seu arbor Indica fraxini folio cortice spinoso n. 1. Ray Hist. 2. 1798. Christophoriana arbor aculaeta virginiensis Pluk. Almag. 98. Tab. 20.

Toutes les especes de ces deux genres, a l' exception de la derniere de l' un et de l' autre sont communes en Canada, d' ou Mr. Sarrazin Conseiller au conseil superieur Medicin du Roy, et correspondant de l' Academie Royale des sciences, les a envoyees pour la premiere fois a Jardin Royal de Paris des l' annee 1700.

Les habitans de la Colonie, et ceux de la Virginie appellent SALSE PAREILLE la premiere espece d' ARALIA, parceque ses racines en ont a peu pres la figure et les vertus. Monsieur Sarrazin dit avoir traite un malade d' une vomique, lequel par l' usage d' une boisson faites avec ces racines s' estoit query d' une

d' une anasarque, deux ans auparavant. Cet habile Medicin assure que les racines de la seconde especes etant bien cuites et appliquées en cataplasme, sont tres bonnes pour la querison des vieux ulceres, de meme que leur decoction, de la quelle on bassine et seringue aussy les playes. Il ne doute point, que les vertus de la troisieme qu' on va decrire brievement, ne soient les mêmes, que celles de la seconde. (d)

Ses racines tracent et poussent des tiges qui s' elevent ordinairement a la hauteur d' un pied et demie, et quelques fois de deux pieds. Leur partie inferieure est herissée de poils roux, durs et piquants. Ces tiges sont accompagnées depuis leur origine jusque vers leur partie superieure qui se partagent en plusieurs rameaux nuds, chargez d' umbelles a simples rayons, par des feuilles alternes, branchuées et presque semblables a celle de *Podagraria birsuta Angelicae folio et odore* D. Vaillant plante gravée dans la 2de partie du Museum de Boccone, sous le nom de *Cerefolium rugoso Angelicae folio aromaticum*. Tab. 19. et dans Rivinus sous celuy de *Myrrhis fol. Podagrariae*. Plukenet, Mantiss. Almag. Botanic. p. 134, *Myrrhis Virginiana Angelicae multiplici lobato folio*. An *Myrrhis Americana foliis Angelicae semine brevi crasso* Breyn. Prodr. 2. 75.

(d) Courte description de la 3. Espece de l' Aralia.]

ELOGIVM

VIRI EXCELLENTISSIMI, DOCTISSIMI,
ET EXPERIENTISSIMI,

D. D. CAROLI
RAYGERI,

ACADEMIAE LEOPOLDINO-

CAROLINAE NAT. CVRIOSORVM COLLEGAE,
PRACTICI POSONIENSIS QVONDAM
CELEBERRIMI,

CONSCRIPTVM

A

JOANNE ADAMO GENSELIO,

PHIL. ET MED. D. EQV. D. M.

ACAD. LEOPOLDINO-CAROLINAE

NAT. CVRIOS. COLLEGA, CELSISSIMI S. R. I. PRINCIPIS
ESZTORAZ ARCHIATRO, REG. LIB. CIVITATIS
SEMPRONIENSIS PHYSICO
ORDINARIO.

ELOGIUM

WIRTSCHAFTLICHEN VEREIN, KARLSRUHE,
ET ERGÄNZUNGSHEFT

D. D. CAROLI

RAYGERI.

ACADEMIAE THEOPHILINAE

CAROLINAE, KARLSRUHE, VON

FRANZ VON SIEBOLD

GELEITET

VON

JOHANN ADAM GISELLO,

PHIL. ET MED. D. BON. D. M.

ACADEMIAE THEOPHILINAE

NAT. HIST. CAROLINAE, KARLSRUHE, VON

FRANZ VON SIEBOLD

GELEITET

VON

Cum dignum laude virum Musa veter mori, nihilque honestius, juxta Cujacium, censeatur, quam eorum excitare memoriam, qui omni doctrina exculti et exornati aliquando vixerunt: animum induxi beate defuncti Collegae nostri, D. D. Caroli Raygeri, Viri longiori vita dignissimi, vitam, et gloriam succincte narrare, sacroque cineri suprema ferre. Dudum hoc, et jam ante decennium a me factum esset, haeredes historiam vitae ejus hucusque denegassent: quam ut primum aliunde nactus sum, facere amplius non potui, quin tanti viri memoriae conservandae pro virili consulere, meaeque pietatis significationem darem. Sed quamvis ipsa sibi praemium sit virtus, et gloria Raygeriana jam tum sit amplissima, neque adeo elogii nostri accessione fieri possit amplior: attamen dum in vitas magnorum virorum quasi in speculum intueri licet doctrinae, vitaeque inculpatae, et e virtutum Raygerianarum splendore nostris animis nitorem quendam foenerabimur, et piis manibus gratae mentis pietatem testabimur: quamvis fatius esset de Raygero silere, quam pauca et non satis pro meritis et dignitate dicere. In vitam hanc ingressus est, et primam lucem aspexit Anno 1641. d. 22. Septembris in civitate Posoniensi, Hungariae superioris metropoli, coronae regni sede, inauguratione Regum celebri. Patrem habuit virum Excellentissimum et Doctissimum Wilhelmum Raygerum, Phil. et Med. Doctorem, Aultraiae inferioris Physicum ordinarium, et Practicum Vienneensem et Posoniensem famigeratissimum: matrem omnibus virtutibus ornatissimam matronam, Annam Mariam, ex familia Knogleriana. Primaevio itaque flore pubescens, quamdiu in parentum sinu haesit, ab ipsis ad vitae rectitudinem, morum

honestatem, et verum de divinis sensum liberaliter institutus est, cum egressus, privatis et publicis praeceptoribus commendatus est, et traditus, quorum ductu, et auspicio in celebri olim *Gymnasio* Pofoniensi honestarum artium perceptione succrescentis aetatis florem excultum dedit. Anno aetatis duodecimo patre orbatus, minimus natu fratrum erat: ingenii tamen praestantia, et eruditione facile maximus. Specimen ejus insigne edidit anno aetatis decimo quinto in inauguratione et dedicatione *Gymnassii*, cum orationem hebraeam cum laude recitaret. Tam praeclari ingenii ad altiora impetus cum aetate crescebat, subinde ad magna nati animi elucescebat jubar. Miro igitur ardore ultra communem sortem enitebatur, monstrans se aurei parentis non esse plumbeum filium. Proinde neque domi se diu continuit, sed ut primum excelsae magnaeque gloriae pulchritudinem animo concepit, continuo ad altiores studiorum *Magistras* et sedes adspiravit, quarum aliquot in Europa praestantissimas ex voto nactus est, inque illis operam et studium iis impendit artibus, quibus ad magnae fortunae cultum mentes magnae incitantur, quibusve postea se commendabilem omni loco et aevo reddidit. Ac primum quidem Anno 1659. Altorfium adiit, ubi per biennium fere in collegiis privatis et publicis insignes in philosophiae et linguarum studio fecit progressus. Anno 1661. Wittebergam concessit, studii Theologici causa, ad quod et animum jam adjunxerat, mortuo vero fratre suo natu majore Ferdinando, matris et agnatorum consilio studium amplexus est medicum, quod et An. 1662, mense Febuario Argentorati dextro Apolline auspicatus est, doctoribus usus celeberrimis Melchiore et Joanne Alberto Sebiziis, patre et filio. Horum ut assiduus, et indefessus auditor fuit: ita animum quoque studiis et rebus honestis tanta cura intendit, ut admirationi esset ipsis Professoribus. Nam et in publicis dissertationibus tam oppugnando quam defendendo theses ad disceptationem eruditam propositas virum se praestitit, vestigia pressurus patris, cujus exemplo ad virtutem, et studia inflammabatur. Illustrissimum

hujus

hujus rei documentum est docta ejus dissertatio, proprio Marte elaborata de *INEDIA* Ann. 1664. sub praesidio D. D. Joannis Alberti Sebizii habita. Anno sequente Mense Aprili ad Batavos transfretavit, non ut videret turres, et portas civitatum, pontes, et montes more nostrorum peregrinatorum, coelum non animum mutantium, sed ut mores et ingenia exterorum videret, notaretque visa, et notata animo reponderet, atque in futuros usus reponeret. Alias enim inconsultus, vanusque fuisset hic discursus, qualis esse solet formicarum per arbuta repentium, quae in summum cacumen, deinde ad imum inanes aguntur, id quod Beato nostro facere piaculum fuit. Hinc id potius operam dedit, ut opes doctrinae, morumque in nostris Academicis partas, novis apud exteros augetet accessionibus, non necius, peregrinationem non facere medicum, sed sollicitam applicationem. Hinc cum viris quoque summis, imprimis Medicis et Philosophis, non modo familiariter vixit, eorumque virtutes est imitatus, sed etiam linguas exoticas sibi fecit notissimas, quarum beneficio magnam apud magno sibi conciliavit gratiam. Perlustratis primariis maritimis civitatibus, sedem fixit Lugduni Batavorum, ubi totus ab ore celeberrimorum Medicorum, imprimis summi viri Francisci de Boe Sylvii, pependit. Hinc per Belgium in Gallias excurrit, praxeos et selectissimarum bibliothecarum lustrandarum causa, et Lutetiae Parisiorum anatomicis, et chirurgicis exercitiis, in oppido vero Montis Pessullani botanicis in sic dicto horto Dei vacavit. Elapso semestri spatio rursus Parisios rediit, ubi Medicis et regiiis Professoribus, aliisque doctrina excellentibus viris magis magisque innotuit. Anno 1667. mense Februario per Burgundiam et Helvetiam denuo Argentoratum se contulit, ibique antiqua familiaritate et consuetudine Sebiziorum cum desiderato studiorum suorum incremento usus est, et omnes denuo in id intendit nervos, ut expectationi suorum aliquando satisfaceret, probe a divo nostro Senedoctus, imperitiam malum thesaurum esse, et infelicem opulentiam illis, qui eam possident. Idem ille locus, in quo omni

doctrina, et artis praecipue salutaris scientia cultus est, eidem primum diligentiae praemium contulit, summos nempe in arte salutare honores sive gradum Doctoralem. Hic autem ipsi summa cum laude collatus est, cum in examine et defensione dissertationis publicae inauguralis, de *Saliva*, sine praesidio, mense maio habitae, praeclare stetit. Hinc rebus ubique beneficiis, collectisque variis, ac rarioribus naturae, et artis Apollineae curiositatibus, omni virtutum et honorum genere decoratus, omnibusque politionis literaturae deliciis expolitissimus in patriam rediit, anno eodem vero adhuc in Italiam movit, et per Sciriam, Carinthiam et Tyrolim Venetias, et Antenoreum Lyceum, celeberrimum illud Musarum emporium studii anatomici, et nosocomii publici causa adiit; hinc et Romam visitavit, post aliquot vero menses per Florentiam, Genuam, Mediolanum, Bononiam iter faciens mense Julio feliciter Posonii appulit, totus salutaris artis exercitio intentus, summa vigilantia, et indefessa cura, diu noctuque etiam pauperibus inserviens, quod publica Posonii testatur fama, quam habuit jure tributam; Neque enim nomine, et sermone, ut multi pro dolor! sed re, et opere Medicus juxta Hippocratis legem exstitit, nec timidus aut tumidus, sed summa cum prudentia, et cautione medicinam fecit. In casibus difficilioribus (in quibus evolvendis divinam quandam ingenii vim exeruit) tanta animi contentione, et in causas inquirendi assiduitate versabatur, ut Chryssippo nihil videretur cedere, hinc et invidi ipsum suspexerunt, et laudaverunt, et fama ejus non tantum qua Hungariae patent limites, fuit incluta, sed ad exteras quoque provincias, ex quibus passim ad ipsum, tanquam ad oraculum in casibus arduis consulendum literis judicia de rebus difficilioribus expetentibus confugerunt, longe lateque dimanavit. Hinc doctrinae et eruditionis exquisitoris laudem commendabat morum facilitas, et singularis mansuetudo: non erat morosus Hermocrates, sed mitis, benignus, affabilis, facundus, qua ratione facilem omnium sibi conciliavit animos. In literariis disceptationibus, quas plu-

rimas habuit, nunquam affectuum vehementia abripiebatur, semper sibi constabat, nemini asper. Scribentem de rebus eruditis movebat veritas, cum exactissimi judicii pondere, certantem moderabatur lenitas, vincentem coronabat charitas, coronatum ornabat humilitas. Hac singulari morum suavitate rapiebat in sui amorem et venerationem invidos, et inimicos, si quos habuit. Quis enim tam amabile et literis expoliturum odisse potuisset ingenium? Illarum vero studia, Raygerus noster, cum esset *ιστημιότατος*, cum virtutum studiis semper conjunxit, ut alterno foedere, mutuisque officiis scientia pietatem, pietas scientiam adjuvaret. Anno 1674. fidem conjugalem virgini nobilissimae et florentissimae, pietatis et virtutum, quae sexum hunc ornant, imprimis candoris et integritatis inaeestimabilis exemplo conspicuae, Judithae Catharinae, perillustri ac spectabilis Dn. Matthiae Bohaim de Bruchheim, S. Caesareae Majestatis Leopoldi summi aerarum bellici Praefecti, et nobilissimae matronae, Sarae Sophiae von Holz zum Sternstein filiae dedit, cum qua per annos XXXI. vixit, septemque filiorum et unius filiae parens est factus, sed unicum saltem eumque carissimum nepotulum vidit. In principio statim praxeos medicae singulis fere annis observationes cum Directore Academiae nostrae communicavit. Anno 1694. vero omnium totius Hungariae illius temporis Medicorum solus et unicus numero Academiae Caesareo-Leopoldinae Naturae Curiosorum est adscriptus cum cognomine Philonis II. Quam non otiosum Societatis nostrae membrum fuerit, testantur ejus observationes rariores, Ephemeridibus nostris passim insertae, et Centuria illa observationum medicinalium Pauli Spindleri, cum scholiis, propriisque observationibus aucta. Scriptorum vero nondum editorum longe major numerus est, et in his Wernherus, de admirandis aquis Hungariae auctus, nec non Epidemia Hungarica plurimorum annorum, quorum magnificus Praeses noster in literis suis ad me datis mentionem fecit, cum vitae historiam, morbique et dici, qui desideratissimo Raygero nostro ultimus fuit, descriptio-

nem a me desiderasset, quo in matriculam Academicam inscribere eam liceret. Sperabat ceterum, filium Beati Parentis scripta in lucem emissurum, quae in scriniis latent, sed hucusque nondum ex parentis optimi scriniis quidquam protractum est. Ipse certe beatissimus senex, non passus fuisset diu scripta illa delitescere, nisi subinde occurrisset, quod impedimento fuit. Praeterquam enim quod in curandis morbis fuit occupatissimus; perpetuas etiam rerum humanarum vices expertus est, fata etiam quandoque adversa, imprimis aetate ingravescente, et insultus podagricos, quos usque ad vitae suae catastrophem sensit *NOSTER*, quibus et Anno 1707. d. 2. Januarii ultima vice correptus cum summa virium prostratione, inquietudine, vigiliis et respiratione difficili ob regurgitationem feri podagrici ad pectus. Non defuit laboranti fidelis opera, exhibita sunt varia remedia, neque tamen morbus mitescere voluit, sed in dies magis magisque auctus, nullam reconvalescendi spem reliquit. Unde omnibus in familia sua dispositis, mortis meditationi se totum tradidit, Deoque sic volente, die 14. Januarii, eodem anno, circa horam quintam matutinam, quae beatissima *NOSTRO* fuit horula, qua cum divo Paulo rite omnibus defunctus, consummato cursu, bonoque certamine, fideque servata, animam suam aerumnarum atque vanitatum hujus aevi pertaesam nullo turbatae rationis indicio placide suo Creatori reddidit, post exactos in hac misera vita aetatis annos LXV. cum XV. septimanis, praeceos vero XXXIX. Sepultus est ibidem in coemeterio Evangelicorum solenni pompa funebri, exequias utriusque religionis viris praecipuis, longo ordine prosequentibus, totaque fere civitate, lacrymis et summo luctu desiderium tanti viri testante. Panegyrica oratione laudatus est a Pl. Reverendo viro M. Aulbero, Pastore t. t. Posoniensi, qui perpetuos amaranthos gratae mentis, supremique honoris indices super tumbam ejus sparsit. Sed reliquit ipse beatissimus Rayger tot nominis sui monumenta, quae illud facile ab interitu vindicabunt. Vel sola integritas, placidissimi-
que

que mores nomen ejus immortalitati consecrarunt, adeo, ut quamvis mortali lege esset creatus: tamen ingenii, doctrinaeque famam sempiternam sic habiturus. Equidem, si mors facitari lacrymis potuisset, multi ad sanguinis lacrymas eliciendas, uberrimeque pro retinendo tanto viro, tantoque Medico profundendas fuissent parati, cujus virtutum cumulus tantus est, ut si singulae pro merito exornandae essent, vitae descriptio, quam instituimus, in justii voluminis formam excreceret. Faciam ergo quod pictores solent, qui immensam multitudinem depicturi, quum singula exprimere integre non possint, capitum saltem vertices conspiciendos exhibent, indeque multitudinem aestimandam relinquunt: ita et ego capita virtutum ejus, nec tamen omnia, sed quaedam et praecipua saltem delineabo.

Memoret vetus Roma Tullium, romuleis in rostris diserte perorantem: jactet Graecia docta stupendam Demosthenis eloquentiam: praedicet Galeni peritiam, et excellentiam in arte Apollinea: in uno Raygero (o quantum nominis pondus!) confluerunt omnes gratiae, dicendi lepores, et veneres, et solida doctrina, qua praedictos si non superavit, tamen aequavit. Inclaruit Raygerianum nomen non tantum apud eruditos, sed et in aulis, imprimis Augustissimi Imperatoris, Domini nostri Clementissimi, cujus sacratissimae Personae Archiatri titulum pulchrius putavit mereri, quam adipisci. Contigit haec fortuna Posonio, talem alendi civem, quem summorum hominum gratia prosequeretur, et eruditi omnes admirarentur. Quanto cum successu, quantoque plausu hic sanitatis pater et servator desperatos sanaverit morbos, universa testabitur Hungaria. O felix igitur Hungaria! felicissima futura, si fata Raygerum tibi non invidissent. Timanthem pictorem celebrant, quod in ejus operibus plus semper intelligeretur, quam pingeretur. Vellem ea mihi suppeteret facultas, ut, quia digne, satisque luculenter omnia Raygeri decora exprimere nequeo, adumbrare saltem laudes illius possem, intelligeretque posteritas supra laudem positum Raygerum, talemque fuisse, quem ingenii, vitaeque mo-

numenta affectibus omnium per se commendant. Ipsum certe non tam ornabant praeconia laudum, quam ab ipso ornabantur. Nunquam ille, ut alii pretium a laudibus, vel dignitatem a gradu Doctoralis splendore mutuo sumpsit, sed ab ipso pretium quasi hauserunt laudes, et ornamentum, honori que Doctorali dignitas accrevit a viro propria virtute, omniumque hominum existimatione ornatissimo, in quo, ut cum Sidonio loquar, natura, virtus, fortuna sibi, compendium fecerant. Urbes hanc in rem testor totius fere Hungariae et Austriae, imprimis Viennensem et Posonensem amplissimas, testor magna orbis literarii lumina, et inter haec magnificum nostrum Dominum Praesidem D. D. Lucam Schroeckium, coeterosque Dominos Collegas Excellentissimos, quos Raygeri nostri virtutes in sui admirationem traxerunt. Hinc et nos, etsi laudes, quae hac aetate passim in multos conferuntur, quantivis faciamus, quippe, quae ferme nihil sunt aliud, quam blandientium linguarum lenocinia: Raygeri tamen laudes tanto aestimamus, ut dignitati, merito impares iudicemus.

Medici enim munus non modo obivit, sed implevit, nec errabo, si dixerò in Raygero vixisse, locutumque fuisse divum Hippocratem, qui, ut sol castigata lucis affluentia se spectandum in nube exhibet: ita in Raygero nostro, cui singulari elogio Philonis nomen tributum est, sese singularis prudentiae, sagacitatis, doctrinae solidioris, experientiae, medendique scientiae documentis, quasi redivivum stetit.

Cum in lucem haud prodierit Leonis Allatii, Graecorum recentiorum eruditissimi, Theologi, Medici ac viri vere πολυμαθέστατος, Philonum promissa historia, catalogum eorum contexit ἐ πάντι J. A. Fabricius, gloria seculi et Germaniae, in immortalis opere, Biblioth. Graec. Libr. IV. p. 118. seqq. Numerat ultra quadraginta Philones, quos inter duo tantum Medici.

Nos in memoriam B. PHILONIS nostri Nat. Curios. quae fugitiva lectio nobis suggestit, de Philonibus medicis supplementum;

bimus; ut appareat haud inter infimos veteris aevi medicos eos, nec sine omine id nominis Nostro impositum fuisse.

Primus *Philo*, simpliciter atque sine cognomine Ciceroni nostro medico Celso citatus, forte is fuit, quem Galenus adjectae sectae nomine *Methodicum* nominat Oper. T. 4. p. 42.

Alter *Philo* Medicus Plutarcho aequalis II. 6. et VII. 9. Sympos. cujus exquisitissima medicamenta, Deorum manus dicta fuisse refert.

Tertius *Philo Tarsensis* est inter principes certe medicos referendus, cujus aliquoties Galenus noster meminit, et qui illum sequuntur Paulus a patria Aegineta dictus Libr. 3. c. 23. et 45. Aëtius Amidenus comes obsequii Tetrabibl. II. ser. 48. 28. Alex. Trallianus et denique Ebn-Sina. Pharmacum ejus generosissimum citat et laudat Pergamenus aliquot in locis, imprimis Libr. IX. *περί συνθέσεως Φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους* cap. 4. ubi integram descriptionem tradit medicamenti, tantae apud omnes aevi istius auctoritatis, quantae vix aliud ullum erat; ab Auctore Philonium nuncupatum, in hunc usque diem sub Philonii Romani nomine in officinis nostris pharmaceuticis obvium. Mentionem hujus medicaminis injecit Q. Serenus Sammonicus, Gordiani Junioris Imperatoris praeceptor, teste Spartiano in Caracalla. Cujus et hodie supersunt libri versibus hexametris de re medica conscripti; sic ille Tit. Jecor. vit.

Quid referam multis composita philonia rebus.

Patet ex Philonis carmine a Cl. Galeno nostro loc. cit. excerpto, Poëtis elegiacis illum accensendum esse, cujus tamen dememinit doctissimus Bartholinus in elegantissima de Poëtis Medicis dissertatione. Latino carmine Graecum Philonis expressit felicissimus aevi sui Poëta Medicus Gorreus Gallus. Nec sibi nimium placeant recentiores chymici, qui remedia et secretiora pharmaca artisque arcana aenigmatibus includere tentant; hoc enim si laudem mereretur ullam, a Philonē didicissent, cujus pharmaci descriptio, recon-

dicillimam sapit mythologiam. Nonnulla, ut hoc firmemus, tantum disticha dabimus a Gorreo latine versa, ne graecis tedium aliquibus pariamus:

*Spirantem et rutilum pueri crinem accipe, cujus
 Mercurii in plantis, sanguinis unda micat.
 Pondus erunt sensus hominis, notissima res est,
 Nauplii et una drachma sit Euboici.
 Quique Menaetiadem letho dedit illius unam
 Drachmam, quam clausam servat ovinus uter?
 His albi igniti bis denas adjice drachmas,
 Atque fabae totidem sint suis Arcadicae.
 Drachmaque radice, falso dictae uncia natae,
 In Pissa Jovem ubi delituisse ferunt.
 Cumque Pion scribis Grajum, praepone virilem
 Articulum, drachmas quinque bis illud agat.
 Tum laticem tauri natarum Cecropidarum
 Affinem ut Tricca clara propago docet.*

Quartus Philo ab Epiphan. Cyprio de haeresib Libr. I. post. princ. citatur. Quillum de Herbis scripsisse tradit.

Quintus Philo laudatur a nonnullis quasi scripserit libros *περὶ ἰατρικῆς*, sed hi sunt Philonidis Siculi, quem Galenus citat l. IV. de Differ. Puls. de coronis vero et unguentis *περὶ μίξων καὶ στεφάνων* Athen. Deipn. L. 15. p. 674. vid. R. P. Harduinus in Indic. Auctor. Plin.

Sunt et Philonii vel potius Philones a Galeno, teste Tiracquello, citati, alter Persa, alter Tarsensis. Quod duo fuerint, hinc ostenditur, quod Tarsus non in Perside, sed in Cilicia.

Raygerus noster est Medicorum Philonum sextus, in quo admiramus ingenium solers, sublime, sed moderatum, judicium.

cium acre, et longa experientia subactum, memoriam eorum, quae vel legisset, vel audivisset, tenacissimam, eruditionem reconditam, et cum facundia in consultando admirabili conjunctam animum laborum tolerantissimum. Sed ut durable non est, quod alterna requie caret: ita et *NOSTER* aliis sine intermissione inserviando, consumptus est. Saepe per difficiles vias, et periculosa itinera, non sine vitae discrimine ad aegros arcessitus, continuis etiam meditationibus multas insomnes noctes egit: dum abstrusas intricatorum morborum causas penitus perscrutando, publico prodesse studuit. Ita vero corporis vires adeo debilitatae sunt, ut varii morborum insultus, cum quibus subinde conflictatus est, virum quiete destitutum vexaverint. Jam vero feliciter fato suo functo, longa quiescendi tempora fata dabunt. Consenuit igitur *Noster* non tam annorum multorum decursu, quam propria virtute: non tam caput habuit capillorum, quam pectus eruditionis canitie venerabile: Vir prisca moris et fidei, in quo religio minime fuit fucata, assiduus in divino cultu, et in templis frequens. Ita vero fide Deo adhaerescens, eandem felicissimis religiosarum actionum fructibus probavit. Hinc profusa in egenos beneficiorum collatio, qui agmine obsessum quotidie limen ejus tenebant, partim diurnam stipem, partim languoribus remedium relaturi. In magna seculi licentia, vitii imagine liberratis blandientibus, rara est voluptatum temperantia, et perturbationum animi sedatio: sed hac in parte omni laude major Raygerus noster. Neque tamen priscum in morem tristis erat, aut difficilis, aut horridus, sed liberali convictu omnis officii diligentissimus par ubique inter seria comitas, nullae frontis minae, aut supercilii terror: non durae fores, et audiendi dedignatio; nam et pauperes alloquio dignabatur, et ita morum suavitate omnes alliciebat: par omnibus inserviendi promptitudo, in grandaevos, tanquam patres veneratione; in aequales invicta charitate; in ceteros singulari cura ferebatur: tuguria miserorum aequae, ac ex-

cellas potentium domos frequentabat, erat enim ἀπεροσώπε-
λήτης.

Optat Agamemnon decem Nestores, quorum prudenti consilio uti posset. O utinam Pofoniensis Comitatus unicum saltem Raygeri similem Medicum haberet! Si principibus placuisse viris non ultima laus est, Raygerus noster in hoc fuit laudatissimus, qui tot Principum gratia floruit. Quid dicam de aulis Hungariae Procerum? quid de belli Ducibus? qui apud ipsum oracula sanitatis hauserunt, et solatia, et quorum atria laudibus Raygerianis favebant. Neque id injuria: rara enim Raygeri nostri dona, sermonis suavitas, actionum sinceritas, longa experientia, felicitas in curandis morbis admirabilis, virtus summa, omnium animos occulta quadam vi trahebant. Inde factum est, ut non tantum in Hungaria, sed apud externos quoque in veneratione esset, propter consilia et auxilia peregrinis etiam praestita. Nulla fere abibat dies, qua non nuncii, literae ex oris exteris eum sollicitarent, quas omnes ut humanissime accipiebat, ita placidissime, benevoleque sciscitantibus responderebat. Niligitur mirum, si rebus humanis exemptus, triste sui desiderium apud omnes reliquit. O miserum te potissimum Pofonium! Postquam Raygerus a te abiit, cujus similem nunquam habebis. Hippocrati Athenae, Verona Fracastorio excitavit statuam, Raygero nostro utrum ponenda sit statua, dubium esse potest, utpote, qui ipse sibi tot tropaea erexit, quibus maxima sui parte libitinam vitavit. Erigemus tamen et nos ei statuam in Mnemosynes nostrae templo, non tam memoriae ejus ab interitu vindicandae causa, quae tam diu duratura est, quamdiu suus virtuti constabit honos, quam ut gratiae mentis et pietatis exstet documentum.

*In tumulo, precor, ut tua molliter ossa quiescant,
Sedibus in superis mens habeatque locum.*

Vale artis Apollineae ornamentum, probitatis exemplar,
 aegrorum refugium: Vale delictum, et decus Posonienſium,
 ſervator, et dolorum curator: Vale columen olim et ingens
 fulcimentum Academiae noſtrae, quam ſemper amaſti et propa-
 gaſti, quae proinde ut grata ſit, aeternae memoriae Tuae,
 quam ſemper venerabitur, ſupremum pietatis officium moe-
 ſta una mecum rependit.

EPITAPHIUM.

ſiſte gradum Viator!

Hic jacet

Vir magni Nominis,

CAROLVS RAYGERVS D. Phyſicus Poſonienſis,
 Academiae Caefareo - Leopoldinae Collega.

Qui

Omnia quieti momenta ſurripiens,
 Vitam ſtudiis propemodum omnem fecerat veſtigalem,
 Philtro quodam Palladis delictiarum delibutus,
 Foeminas Pindo ſacras deperiens,
 illisque ſe totum mancipans;
 Uttiliſſimum Vitae ſocialis, et Patriae evaſit Membrum.

Multos olim juvandos antidotis juvans,
 Fati neceſſitate nondum occupatos,
 Se vero eadem praeventum
 juvare

Voluit,

Voluit, debuit, haud potuit:
ortus, mortuus, oriturus.

Fata eheu Fata!

Summus factorum arbiter Deus,
qui eum tot peragrantem regna et provincias,
totque factorum discriminibus expositum juvit,
aeternum juvabit.

Interim

Monumentum aere perennius posuit duraturus in marmore

Amor

JOANNIS ADAMI GENSELII

qui

Collegae vitam gratæ posterorum, qua potuit pietatis
significatione,
memoriae insculpere voluit.

Abi Viator!

Cogita, pondera tenue momentum inter omnia
et nihil!

Vale.

AN PLANTAE VENENATAE

ANTE LAPSUM PROTOPLASTORVM

EXTITERINT,

DISQVIRIT

SIMVLQVE

MEMORIAM

DN. D. SIGISMVNDI
SCHMIEDERI

COMMENDAT

MICHAEL ERNESTVS ETTMVLLERVS

PHIL. ET MED. D. ANATOM. ET CHIRVRG. PROF. PVBL.

EXTRAORD. IN ACADEMIA LIPSIENSI, FACVLT. MED.

ADSESSOR, ET ACADEMIAE LEOPOLDINO - CAROLINAE

NATVRAE CVRIOSORVM COLLEGA,

D. ALEXIAS.

AN PLENTAE VENTURAE

ANNO 1812

SCRIPTA

AB

ALPHONSO

MEMORIAM

DR. D. SIGISMUNDI

SCHMIEDERI

COMMEMORAT

MICHAEL ERNESTVS ETTMULLERVS

PHILOSOPHVS ET ANATOMVS ET CHIRURGVS PRAECEPTOR

RECTORIS IN ACADEMIA PRAESENTI, FACULT. MED.

PROFESSORIS, ET ACADEMIAE LEOPOLDINO-CAROLINAE

NATVRAE CURIOSORVM COLLEGI

IN WIZENB.

B. D. B.

OMnia bona extitisse, quaecunque Deus Ter optimus maximus in sex creationis diebus condidit, sacer nos docet codex. Iis certe rebus, quae ex terra progerminarunt, feminale communicatum esse principium, ex quo sibi similia, ist est, bona producere, seque multiplicare et conservare debebant, idem nos instruit. Vult scilicet divina benignitas, ut tellus non solum variis florum pigmentis superbiret, ac tales quotannis e sinu suo varii generis promeret foetus, qui, Deum esse, ubique demonstrarent, totiusque mundi elegantiam auferent, sed et ut suppeditaret generi humano; unde commode vivere resque suas ex voto peragere posset. Cum tamen in vegetabilium classe, ut de reliquis naturae regnis nunc nihil dicam, dentur quaedam species, quae maximopere hominibus nocent, vitamque penitus adimunt, mirari certe subit, unde vis haec nociva, deleteria ac venenosa plantis accesserit? Quod problema antequam resolvere tentem, discutiendum prius venit, quid sub veneni notione intelligamus, et an dentur venena?

In tota vero Arte Medica, iudice JOHANNE FABRO TERENTIO LYNCEO in *Annotationibus in Animalia Novae Hispaniae* NARDI ANTONII RECCHI fol. 782. et 783. vix quicquam magis controversis implicitum est, quam venenorum natura; cum nondum constet, quibus rebus etiam veneni vox proprie competat, adeo inter se digladiantur Augu-

res nostri, DIOSCORIDES, PLINIVS, GALENVS, FERNÉLIVS, CAPIVACCIVS, et qui de venenis ex junioribus Medicis scripserunt. Brevibus ut nos expediamus, sciendum est,

vocabulum veneni priscae et incorruptae latinicitatis Auctoribus μέσον et ambiguae significationis habitum, et nunc pro deleterio, nunc pro salutari medicamento usurpatum fuisse, teste GELLIO, *Noctium Atticarum Lib. XII. cap. 9.* cui consentit L. 236. *Qui venenum ff. de V. S. et Lib. 48. Tit 8. ff. L. 3. §. 2. ad Leg. Cornel. de Sicar. et Venef.* Et in priorem quidem partem passim apud scriptores id reperire licet, in posteriorem autem illud usurpavit LVCANVS *Lib. VIII. Pharsal.*

- - - Putrisque effluxit ab alto

Humor et infuso facies solidata veneno est.

Haud secus ac pharmaci vox nunc pro benigno, nunc noxio medicamento olim usurpabatur. Atque inde est, quod veteres Graeci in sequiorem partem id accipientes plerumque fere cum epitheto illud enunciauerint, et nunc βλαβερόν HIPPOCRATES *Lib. II. de victus ratione*, mox Φθοροποιόν THEOPHRASTVS et DIOSCORIDES, jam ἀνδροφόνον HOMERVS *Odyss. 8.* inde θανάσιμον HIPPOCRATES *in juramento*, plerumque vero δηλητήριον GALENVS *Lib. VI. Epidem. comm. 6.* vocauerint. Quanquam hic *loc. cit.* inter φάρμακα θανάσιμα et δηλητήρια veteres id discriminis adhibuisse scribat, ut illa sint, quae inferant quidem mortem, sed prodesse etiam possint: haec vero, quae neque sanos neque aegros iuvare ulla ratione valeant. Quicquid autem de hac veterum distinctione sit, negari non potest, magnam esse venenorum corporibus animalium noxiorum latitudinem. Scilicet alia efficientis causae ratione a natura et a primo suo ortu, nulla accedente humana industria, talia esse, alia ab arte et opera humana vel primum inventa, vel in maiorem malignitatem exaltata fuisse; materiae intuitu quaedam ex corporibus simplicibus, non quidem puris, sed vel a putredine insigni, vel ab externa aliqua re venenata corruptis, quaedam ex corporibus mistis, tum imperfectis, tum perfectis, iisque vel ve-

geta-

getabilibus, vel mineralibus, vel animalibus desumi deprehendimus; alia respectu modi operandi varie distinguuntur. Sunt enim, quae intro assumta, sunt, quae extrinsecus applicata, corpori noxam afferunt, sive id morsu, sive ictu, sive punctura, sive salivae aspersione, vel solo etiam contactu fiat; alia vicissim citissime operantur, alia tardius, et interposita aliqua mora; alia in minima quantitate necant, alia non nisi in notabili dosi nocere consueverunt. Ita scilicet a natura comparati sumus, ut omnia illa, quae sanitati inservire vel obesse possunt, inter salubria vel insalubria referamus; sic aër, cibus et potus, motus et quies, somnus et vigiliae, excreta et retenta, atque animi pathemata; tanquam salubria probantur, aut tanquam insalubria rejiciuntur, nullo alio respectu, nisi quatenus vel proficua vel noxia corpori nostro, cujus vita maximam partem in certis, iisque appropriatis consistit motibus, reputantur; hinc nostram sanitatem lapidem lydium facimus, ad quem reliqua examinamus singula. Et ex hoc fonte scaturit quoque venenorum nomen, ad quorum classem omnia illa sunt recensenda, quae oeconomiam nostri corporis maximopere turbare, vel etiam evertere possunt, et prout damnum, quod corpori inferitur, majus est, eo perniciosiora etiam inter venena numerantur. Ea siquidem inter alimentum, medicamentum et venenum a GALENO posita et a recentioribus Medicis recepta est differentia, ut illud sit, quod corporis nostri substantiam auget, aut in eam converti potest; istud, quod vim habet, corpus nostrum alterandi; hoc, quod illud destruit et corrumpit. Quemadmodum autem ex ipsorummet alimentorum classe multa sunt, quae praeter nutritionem insignem quoque corpus alterandi vim obtinent, et vicissim ex medicamentis quaedam dantur, quae et frequenter sine magna alteratione corporis assumuntur, et quodammodo idem etiam alere apta sunt; ita venena adeo simpliciter corpori nostro non videntur adeo adversari, quin aliquando etiam possint prodesse; et in medicamentorum classem transire. Quinimo fieri potest, ut quotidiana assuefactione

non duntaxat corpori nullum amplius afferant nocumentum, sed etiam in alimentum quasi degenerent. Quorundam etiam hominum naturae habent aliquid singulare, quod *ἰδιοσυγκρασία* vocant, ob quam laeduntur quam maxime a rebus, quae aliis grata ac proficua sunt, non autem commoveantur ab iis, quae aliis noxam afferunt.

Ex his omnino liquet, absolute sic dicta venena non dari, sed illorum essentiam totam esse relativam. Quod assertum ut eo magis pateat, prolixius est probandum. Primum enim, ut in superioribus jam monuimus, omnia a Deo bona sunt creata, adeoque nihil in se noxium aut venenosum est. Deinde nullum in tota rerum natura reperitur corpus, quod omnibus aequè animalibus, hominibus et brutis sit venenum, quin potius ea, quae hominibus nocent, brutis sunt alimenta, et contra brutis noxia hominibus existunt salutaria. Sic cicuta, araneae, bufones, serpentes, et similia hominem quidem laedunt, vel penitus necant; brutis vero quamplurimis in alimenta cedunt. Ut nunc non allegem GALENUM, qui cicutam sturnis, et veratrum coturnicibus salubrem cibum praebere perhibet, quae tamen ambo homini vitam eripiunt; siquidem experientia huic narrationi repugnat; et CAESALPINI Observatio, qui de avibus notavit, esu seminis cicutae eas obstupescere, ut manu capi possint, et si amplius vorent, vertigine tentari et mori. Unde et SCALIGER anserculos cicutae foliis devoratis illico expirare vidit, praetereaque animadvertit, coturnices in insulis Capreis prope Neapolin semine hellebori pastas convulsionibus laborare. Possent igitur haec, quae de sturnis et coturnicibus recensentur, inter verissima mendacia cum CASPARO HOFFMANNO *de medicamentis officinalibus Lib. II. cap. 67. pag. 230.* numerari. De eo vero dubium nullum est, quod hyoscyamo et mandragora sues, cantharidibus hirundines, serpentibus cervi, pavones, et ciconiae, bufonibus anates et lupi pisces innoxie vescantur. Larum phalangiis frui, et ab illis Tarentinos agros repurgare CASPAR SCHOTTUS in *Physica curiosa Lib. IX. cap.*

cap. 49. Ibidem vero serpentibus, bruchis, et locustis nutrirī, *cap. 47.* perhibet. Scammonca, quae hominem interimere dicitur, ficedulis est alimentum, observante ZWINGERO; coturnices napello, qui hominem inficit, sine damno vesci FERDINANDVS PONZETVS *de venenis* tradit. Crocus metallorum in substantia crassiori assumptus equos non movet ad vomitum, homines vero ad convulsionem et mortem usque. Nux vomica in exigua etiam quantitate canes, feles, vulpes etc. necat; ab homine vero innoxie sumitur, imo olim inter electuaria alexipharmaca, e. g. quod de ovo dicitur, recipiebatur. E contrario amygdalae amarae vulpibus, felibus, sciuris, columbis, gallinis, anatibus et passeribus canariensibus sunt venena, homini vero inter bellaria referuntur. Scorpiones ab instillata una vel altera guttula olei olivarum statim moriuntur, et malo punico trito turturem necari, habet CASPAR SCHOTTVS *loc. alleg.* homines vero innoxie iisdem utuntur.

Ad haec observamus, quod, quae huic vel illi homini venena sunt, non statim aliis hominibus vel eodem modo noceant; nec omnia bruta ab uno eodemque veneno aequaliter laedantur. Quis enim nescit, opium a populis Orientalibus in sat magna copia sine ulla noxa assumi, quod tamen aliis in alio climate in parcissima quantitate infestum est. VOSSIVS certe *de Idololatria Lib. I. pag. 39.* dudum jam ostendit, quod uno loco noxium sit, id juvare alio, cicutam allegans, quae, cum in praesentissimum vitae periculum alias homines conjiciat, in Liguribus Taurinis pro cibo habetur, non delicato solum, sed etiam salubri, et inter caetera urinam ciere idoneo. Imo mala Persica, per totam fere Asiam perhibentur esse venenata, quae in Aegypto et his oris existunt salubria. Vid. GALENVS *L. III. de Sympt. caus. cap. 2.* Sic ALBERTVS MAGNVS *Lib. I. de Animal. cap. 8.* se vidisse testatur puellam Coloniae Germaniae, quae araneis toto vitae suae tempore usa est innoxie. Cui similia exempla allegant NATHANAEL HIGHMORVS *Disquisition. Anatom. Lib. I. Part. II. cap. 3.* DANIEL SENNERTVS *Pract.*

Pract. Lib. VI. Part. V. cap. 1. aliique, quemadmodum et Patavii adolescentem fatuum citra noxam scorpius devorasse atque araneas commemorat JOHANNES RHODIVS *Cent. III. Obs. 91.* Et GODOFREDVS MOEBIVS in *Fundamentis Medicinæ Physiologicis* plura allegat exempla eorum, qui veneno fuerunt nutriti. Atque haec diversitas operationum in venenis non latuit ante quinque jam secula PETRVM APONENSEM, qui in libro *de Venenis eorumque remediis cap. 3.* rem ita explicat: *Veruntamen tanta posset esse caliditas naturalis, quae etiam venenum calidum superaret et repelleret, et ipsius nocumentum prohiberet, aut mortem; et inde est, quod multi homines venenati uno cibo et eadem quantitate in eadem coena aliquis moritur, et aliquis evadit, et aliquis excorticatur, vel infirmatur; sicut ego vidi, in quadam coena fuisse quatuor venenatos, comedentes singulos ferculum venenatum, quorum unus mortuus statim, alius evasit omnino, reliqui duo infirmati fuerunt ad mortem; qui vero evasit, animosus erat, et calidi cordis, qui vero mortuus, fuit minus calidae complexionis, qui vero infirmati fuerunt, calidioris erant naturae, quam ille, qui migravit, et minus, quam qui evasit. Hoc autem non aliter esse potest, nisi quia calor naturalis, qui movet ad formam vitae, resistit, in quantum potest, calori accidentali, tam febrili, quam calidi veneni, quam etiam calori aëris pestilentialis et calori aestus et dierum canicularium, qui omnes calores movent ad interitionem et dissolutionem compositorum.* Et certe Ophiogenes, Pfylli et Marsi, qui vulneribus venenatis exsugendis olim operam dabant, quod de illis STRABO *Lib. XIII.* et PLINIVS *HIST. NAT. Lib. VII. cap. 2.* de istis idem STRABO *Lib. XVII.* et PLINIVS *loc. cit.* de his vero praeter PLINIVM GALENVS *Lib. XI. de Simpl. Medicam. Facult.* testantur, huic muneri vacare ausi non fuissent, si venena omnibus hominibus quovis modo nocerent. Reliqua animalia quod attinet, oleum nicotianae destillatum ciconiis, tanis, viperis, et canibus, non vero anguillis aliisque lethale esse, medium granum hostiae illitae oleo ricini simiolo concitasse vomitus,

mitus, dejectiones alvi, et hypercatharses anxias et terribiles, sex guttas vero ejusdem olei immixtas gutturi galli ipsum non tantum non necasse, sed nec minimum fastidium ei aut nauseam aut alvi dejectionem excitasse, testatur FRANCISCUS REDI in *Observat. de viperis*: Canes opium in quantitate magna absque sopore ullo aut letho devorant, dosis ejus exigua felem e vestigio perimit, Authore THOMA WILLISIO in *Pharmac. Ration. Sect. VII. P. I. cap. 3*. Et quam diversum effectum amygdalae amarae variis animalibus datae habuerint, JOHANNES JACOBUS WEPFFERVS in *Cicut. Aquat. Histor. et Noxa cap. 19. §. 9. in Schol.* diserte edocet.

Sunt equidem, qui male ex his similibusque colligi existimant, ex universa natura nullum corpus afferri posse, quod omnibus aequae animalibus venenum sit; existimantes, a particulari ad universale fieri conclusionem, cum tamen ab ignorantia forsitan nostra ad rei non-existentiam haud valeat argumentatio, et contrarium illud apud Indos celebratum venenum, quod Mangas bravas appellant, satis evincat, utpote quod adeo efficax dicitur, ut si quis de eo paulum comederit, illico expiret, ita quidem ut nullum haecenus inventum sit antidotum ad illius vim compescendam; nec non aliud praesentissimum et omnibus hominibus infensum venenum, quod A. CADAM. spatio quadrantis horae occidere affirmat, item alterum illud, cujus, secundum J. LEONEM, granum unum inter decem homines partitum brevior adhuc temporis spatio omnes interimit. At enim vero vereor, ne, dum falli nos existimant isti, ipsi magis fallantur. Non enim opus est, peregrina et exotica allegare venena; nostris siquidem in terris satis activa inveniuntur, quae hominem exili temporis intervallo vita privare capacia sunt. Ex inductione autem, quam solertes Philosophi fecerunt, jure suam formare conclusionem potuerunt ratione suffultam, et quoniam haud satis apparet, Indos e. g. ad phaenomena, quae in rerum natura contingunt, non satis accurate attendisse, nec observasse, quibus animalibus dicta venena pro-

sint, aut minus noceant, aequae inde colligere licet, ab ignorantia antagonistarum ad rei non-existentiam haud valere argumentationem.

Post haec ne ullum quidem datur venenum, quod sub quacunque quantitate, forma, praeparatione et applicandi modo aequae noxium sit; siquidem quae cruda nocent, praeparata medicinae loco profunt. Sic asarum crudum magna cum anxietate vomitum ciet, bullitionem vero expertum virus in egregium deoppilans et diureticum medicamentum mutat. Populi Americani radice Yuccae succo tela atque sagittas inficiunt, iisque summe venenata vulnera hostibus infligunt, ex reliqua tamen substantia siccata panem conficiunt, quo vitam sustentant. Spiritus salis ammoniaci, oleum tartari per deliquium et spiritus vitrioli sine noxa deglutiuntur, et saepe remedii loco cum optimo successu assumuntur, in venam vero animalis injecta nociva sunt et funesta, nimis diluendo vel coagulando sanguinem. Sic dantur alia corpora, quae per se absque praeparatione nihil noxae habent, sub praeparatione tamen chymica fiunt venena, exemplo antimonii et mercurii, utriusque per se innoxii, e quibus tamen cum sale, vitriolo et tartaro, aequae innoxii, per chymiam fiunt violentissima venena, vitrum puta, et flores antimonii, crocus metallorum, mercurius vitae, mercurius sublimatus et praecipitatus, quicquid etiam in contrarium afferat GEORGIUS STARKEY in *Natures Explication and Helmonts vindication praefat. pag. 95.* Haec ipsa tamen venena, in parca dosi prudenter adhibita, tantum abest, ut semper noceant, ut potius ceu generosae medicinae gravissimos affectus curent. Ita mercurius sublimatus corrosivus tanquam praesentaneum venenum sola sublimatione cum mercurio vivo iterata usque adeo mitigatur ac cicuratur, ut ad drachmam dimidiam secure propinari queat. Araneae porro cum vehiculo calido sumptae nocent tantum, minus cum frigido, neque cum pingui et oleoso. Et viperarum atque serpentum aliorumque animalium morsus non semper maligna symptomata inferunt, sed

sed eo solum tempore, quo ad iram prius vehementem concitata fuerunt, quo in statu etiam hominis ipsius morsus quandoque nocivi sunt deprehensi. Imo GALENVS plures elephantiacos carne viperarum cocta et vino viperarum medicato restituit, ut fatetur ipse *de subfigur. Empir. cap. 12.* Quae curandi ratio olim approbata a Graecis et Latinis successu temporis in malignis et pestilentialibus febribus magnopere commendata fuit a DANIELE SENNERTO *libr. IV. de febribus cap. 5.* SEVERINO *Part. ult. de Viperis*, ATHANASIO KIRCHERO *libr. III. Art. Magnet.* quapropter et ANDROMACHVS theriacae coelesti easdem admiscuit, et TAKENIVM decocto viperarum saepius profligasse contagia foedae luis venereae refert B. Pater meus in *Chirurg. infusor. cap. 3.* Quid? quod in Silesia nunc decoctum viperarum in jure gallinaceo ad hecticam curandam et impuritates sanguinis lymphaeque corrigendas tantum non ubique inter ditiores adhiberi, dum haec scribo, ab amico integerrimo, Domino D. REVSNERO, Practico Jaenario et Collega nostro honoratissimo, percipio. Plura hac de re vide in *Miscellan. Nat. Curios. Dec. I. Ann. II. obs 205.*

Venena igitur absolute talia non dantur, sed semper relativi quid involvunt, ratione scilicet habita ad certam figuram, et texturam particularum, sub qua nocent, qua mutata etiam vis illa destructiva perit, et cessat; ad animal, quod laedunt; ad dosin, sub qua eidem adhibentur; ad modum, quo applicantur; ad locum, in quo suam vim deleteriam exercent, et sic porro. Ac prout particularum, ex quibus constantur, naturalis constitutio se habet, effectus etiam diversus est, quem praestant. Dantur enim quaedam venena, quae corrodunt, atque acutis suis, pungentibus et scindentibus, salinis ut plurimum, particulis fibras laedunt, dstringunt, lacerant, alia sanguinis missionem secundum minimas moleculas in debita et naturali proportione inter se nimium confundunt, et turbant, vel sanguinem dissolvendo, magisque justo fluxilem reddendo, indeque ad nimiam fermentationem urgendo, vel eundem nimis

coagulando et condensando; alia stupefaciunt, vel sanguinis pressionem ex corde versus cerebrum nimis augment, unde pro majori minorive spirituum in tubulis cerebri resistentia vel agitatione confusa quandoque aut mentis alienatio et delirium, aut somnus profundus et lethalis saepe insequitur. Animalium certe venena maxime sale volatili peregrino fermentativo et resolutivo sanguinis et reliquorum humorum mixturas plane turbant, et destruunt, unde corruptiones, deliria, aliaque mille mala excitantur. E Mineralium familia oriunda venena potissimum acrimonia acida, sive falsa et corrosiva nocent, qua non solum viscera graviter vellicant, pungunt, stringunt, et erodunt, sed menstruum quoque ventriculi et reliquos humores eadem acrimonia inficiunt, ac corrumpunt, quaedam etiam humores vehementes fundunt et liquant. In vegetabilium regno quae observantur, sale magis irritante, aut etiam sulphureo, vaporoso, sylvestri et narcotico constant principio, unde motum spirituum et humorum turbant, consequenter deliria, convulsiones, et sopores aliaque terribilia symptomata inducunt.

Missis autem venenis, quae ab animalibus et mineralibus petuntur, de vegetabilibus nunc solum quaerimus, unde vim suam deleteriam acquisiverint? In varias abire sententias Auctores circa hoc problema videmus. *Aegyptii Graecique*, teste *PLVTARCHO*, ex eo, quod in orbe terrarum tot res generi humano noxias observarint, nec in animum inducere potuerint, ut crederent, Deum optimum malorum fontem esse, atque originem, eo fuere delapsi, ut duplex constituerent principium, a quorum altero acerbitates, venena et exitium, fluere praedicabant, alteri autem omnia edulia, salubria, et quidquid boni esset, adscribebant. Sic et *AVGVSTINVS libr. I. de Genesi contra Manichaeos cap. 13.* a Deo plantas venenatas, spinas, et tribulos ante lapsum fuisse creatos negat. Et sine spinis rosam initio excitasse, *BASILIVS Homil. 5. Hexaëm.* *AMBROSIVS libr. III. Hexaëm. cap. 11.* *DAMASCENVS libr. II. de Fide cap. 10.* et *BEDA in Genesin* statuunt. Sed non opus est, duo fin-

gere principia, quorum alterutri malum in acceptum sit referendum. Siquidem sacrae satis nos instruunt literae, a Deo, tanquam uno vero principio omnia condita, et quaecunque creata sunt, intra hexaëmeron producta, suoque seminali principio instructa fuisse, quo propagari possent, nec ullam speciem post lapsum demum in conspectum venisse, aut quoad partes suas immutatam extitisse; quievit enim Deus septimo die. Ex quo fundamento putandum etiam est, rosas itidem spinis non caruisse ante lapsum. Quapropter et *AVGVSTINVS libr. III. cap. 18. de Genesi* palinodiam cecinit, dicens: Primitus conditos fuisse tribulos et spinas; nec sine causa additum esse a Deo verbum **TIBI**, tellus tibi feret spinas et tribulos, scilicet in poenam, cum antea in nutrimentum animalium jam dum adfuerint. Omnia bona in suo genere approbavit ipse Deus, nihilque noxium tum temporis reperiebatur. *Sentio*, inquit B. *LVTHERVS*, *arbores omnes ab initio fuisse bonas et fertiles.*

Vnde autem deleterium vegetabilibus accessit post lapsum? Nullam plantis alterationem vel immutationem tum contigisse, probabile est; eodem enim modo succum suum nutritium ex terra quovis tempore hauserunt, accreverunt, easdemque qualitates obtinuerunt. Causa igitur non in plantis, sed in homine ipso quaerenda venit. Id quod patebit, si diversum ejus, quem ante et post lapsum habuit, statum penitus rimemur. Ante lapsum imagine Dei gaudebat homo, quae tam animam quam corpus respiciebat. Anima, si intellectum contempleris, luce spirituali erat illuminata, ita ut non solum Deum recte cognoscere, qua ratione colendus sit idem, perfecte praescribere, aut quae divinitus revelata erant, firmo assensu amplecti potuerit, verum etiam rerum creaturarum habuerit notitiam, earumque qualitates penitus cognoverit; si voluntatem respicias, sanctitatem haec prae se ferebat, originalem, seu vires habebat diligendi Deum super omnia, et exequendi, quae intellectus recte dicitaverat, itemque recte coërcendi appetitum. Corporis incorruptibilitas atque immortalitas in statu integritatis homini

competebat, aequilibrium aderat omnium humorum, et accurata crasis summusque partium vigor. *Cibus aderat*, ut verbis D. AVGVSTINI *libr. XIV. de Civitate Dei cap. 26.* utar, ne esuriret, potus, ne sitiret, lignum vitae, ne eum senectū dissolveret, nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ulla molestias ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. Sed quantum mutatus ab illo post lapsum fuit homo? Post perpetratum enim peccatum privatus est justitia originali, et tota ejus natura ad prava inclinare coepit. Intellectus luce spirituali orbatus non solum, sed et pronus factus est, ad temeraria et falsa de rebus spiritualibus ferenda judicia, imo etiam in his, quae lumini naturae subjacent, impotens fiebat in vita instituenda, et rebus cognoscendis. Voluntas sanctitate illa originali exuebatur, et ex adverso ad opera peccaminosa propendebat. Corpus temperamenti bonitate perdita morbidam qualitatem in lapsus poenam recepit, corruptioni obnoxium, ac variis injuriis rerum externarum expositum fuit, imo morti in victimam cessit. Id quod eleganter ATHANASIVS KIRCHERVS in *Mundo subterraneo libr. IX. sect. I. cap. 1.* exprimit: *Homo*, dicens, in *primordiali naturae suae dignitate et innocentia constitutus, uti perpetuo beatitudinis felicitatisque bono sine ullo malorum incursum fruebatur, ita post peccati commissi labem, conversa felicitatis sorte, ex summo felicitatis apice in imum calamitatum miseriarumque barathrum lapsus est, omnibus rerum naturalium classibus in ejus vexationem, ultimumque exitium conspirantibus; hinc nata discors elementorum antipathia, et hinc humorum, ex quibus componitur, discordia. Ignis siquidem clandestinis machinis armatus corporis humani oeconomiam ardentibus febrium spiculis aggreditur; aër, quo ad vitam trabendam nil magis necessarium est, varia corruptionis suae virulentia innatum nobis spiritum infestare non desinit; Aqua, sine qua vivere nequimus, infelicium foetuum productione semper nonnihil ibi exitiale apportat; Terra denique mineralium*
fumis,

fumis, vaporibusque perniciosis et plantas et animalia et vel hominem ipsum ita infestat, ut, unde ex vegetati-vis si-ve sensiti-vis terrae fructibus nutrimentum suae conseruationi congruum promanat, inde vel maxime suum sibi sensim exitium paret; adeoque nihil adeo sanum salubreque sit, cui non quidpiam connexum sit, quod vitae nostrae sanitatisque integritati contrarietur. Vbi mel, ibi fel, ubi uber, ibi tuber, ut sua e singulis commoda, ac necessariae res facessant in hominis corpus, inque perfecti jam hominis usus et alimentum, ita ad interneccionem quoque ab ipsismet fontibus tum aperta molimina, tum occulta nos miris quandoque cuniculis adoriuntur, eademque quae vitam dederant prius, ruptis symmetriae legibus, orbe jam reuoluto, veluti indidto bello, quod construxerunt, rursus elidunt, atque exterminant. Quae quidem dissidiorum genera numerosiora sunt, qua ut recenseri possint, notiora, quam ut debeant.

Habuerunt ergo plantae mox ab initio et ante lapsum hominis suas qualitates, qua salubres, qua deleterias, hisce autem homini nocere non poterant, utpote qui intime earum naturam cognitam atque perspectam habebat, et in quo una species ab altera differat, bene norat, adeoque cavere sibi ab earum usu poterat, ita ut nec petroselini loco cicutae, loco imperatoriae napelli radices in cibum sumserit. Ad haec in statu innocentiae corporis fibrae usque adeo erant validae, et robustae, ut venenorum impetum facile elusissent, naturaque ita obfirmatae, ut peregrinum illud atque heterogeneum concitato humorum motu mox iterum ex corporis penetralibus eliminare et propellere potuissent. Et quis negaret, eiusmodi robore hominem, nisi peccasset, a natura praedicum fuisse, ut haud secus ac Paulus singulari et extraordinaria Dei gratia in insula Maltha viperae morsum absque tumore aut ullo damno sustinere, aut ac Apostoli divina Spiritus sancti gratia impleti potus venenatos sine noxa iuxta divinam pollicitationem haurire potuerit. Nam *ne intelligimus quidem nunc, ut B. LVTHERVS edisserit, quantum bonum in agro Dei fuerit, sed cum de illa loquimur, loquimur de re in-*

re incognita, quam non solum non sumus experti, sed perpetuo contraria experimur, et nihil nisi nuda vocabula audimus. Et quanquam per Evangelium id agitur, ut imago illa reparetur, imago tamen ista novae vitae incipit tantum reparari in hac vita, perficietur autem in altera. Antequam vero in nobis compleatur, non possumus satis scire, quid illa imago Dei per peccatum in paradiso amiserit. Ac profecto eo minus quis de naturali hoc in statu innocentiae contra venenorum effectus infaultos praesidio dubitabit, qui secum perpendet, quod supra innuimus, dari etiamnum homines, quibus venena, aut certae eorundem species minus nocent. Imo etiam si homini ante lapsum immunitas a venenorum insidiis ex bonitate naturae non obtigerit, praesto tamen aderat arbor vitae, cujus usu se ab omni noxa praemunire et ab omni corruptionis metu salvum praestare potuerit.

Nec tamen est, cur Manichaei calumniandi ansam inde arripiant, Deum multa fecisse, quae hominibus non necessaria, quaedam etiam, quae sint perniciofa. Non enim intelligunt, dum ita dicunt, verba sunt AVGVSTINI libr. I. de Genesi contra Manichaeos, cap. 10. quod omnia pulchra sint Conditori et artifice suo, qui omnibus utitur ad gubernationem Universitatis, cui summa lege dominatur. Quod si in alicujus opificis officinam imperitus intret, videt ibi multa instrumenta, quorum causas ignorat, et si multum est insipiens, superflua esse putat. Jam vero si in fornacem incautus inciderit, aut ferramento aliquo acuto, cum id male tractat, se ipsum vulneravit, etiam perniciofa et noxia existimat, ibi esse multa, quorum tamen usum quia novit artifex, insipientiam ejus videt, et verba inepta non curans officinam suam constanter exercet.

Quem igitur in usum creatae sunt plantae venenatae? Inutilia eas terrae pondera esse, nemo forsitan erit, qui asseveraverit. Quanquam enim omnia, quae producta sunt, in hominis usum non cedant, in alium tamen ea usum condita esse, nemo dubitabit. Multo minus PLINIO quis subscripserit, qui a
 tellu-

cellure venena ideo prodiisse scribit, ut nos sponte interficiamus: dum *Lib. II. c. 63.* haec habet verba: *Quin et venena nostrae misertam (terram) instituisse credi potest, ne in taedio vitae dirae famis mors, terrae meritis alienissima, lenta nos consumeret tabe, ne lacerum corpus abrupta dispergerent, ne laquei torqueret poena praepostera, incluso spiritu, cui quaereretur exitus, ne in profundo quaesita morte sepultura pabulo fieret, ne ferri cruciatus scinderet corpus. Ita est, miserta genuit id, cujus facillimo bustu, illibato corpore, et cum toto sanguine extinguemur, nullo labore sitientibus similes: qualiter defunctos non volucris, non fera attingeret, terraeque servaretur, qui sibi ipsi periisset.* In Coorum certe insula senio confecti non expectabant mortem; sed antequam senectutis laboribus et doloribus corripentur, alii papavere, cicuta alii mortem accersebant; ut refert HERACLIDES in *Politicis*. Quemadmodum et Anaxagoras, Demosthenes et alii quamplures epoto veneno voluntarie perierunt. Verum cum vitam a nobismet ipsis non habeamus, nec convenit nobis Christianis eadem nos privare. Dicendum igitur est, ob varios fines venena creata esse. Primum enim opus erat, ut universum omnibus rerum generibus esset integrum. Ex varietate enim rerum creatarum mundo singulare accedit decus et ornamentum. Deinde ex venenatarum plantarum noxa salutarium bonitas magis magisque elucescit. Bonum enim malo oppositum melius dignoscitur. Ad haec homini in medicinam cedunt venena. Quanquam enim homo, si in statu integritatis mansisset, nullis opus habuisset medicamentis, utpote nullis morbis obnoxius; praevideit tamen Deus omniscius, illum sanctitatem originalem non conservaturum, sed per transgressionem legis divinae corpus suum variis malis expositurum fore, adeoque per misericordiam et bonitatem summam media simul suppeditavit, quibus fragilitati suae succurrere queat. Venena autem, sive interne assumantur, sive externe applicentur, non esse semper noxia, sed praestantissima remedia, et ultimum in morbis

Append. Cent. VII, et VIII. ff despe-

desperatis medicorum pariter ac aegrorum refugium, JOHANNES BAPTISTA, VAN HELMONT in *Dispens. mod.* §. 46. clare edisserit, *Immensam*, dicens, *Architecti clementiam et sapientiam cum admiratione supplices possumus adorare. Nam venena noluit nobis esse venena, aut nociva; nec enim mortem fecit, nec medicamentum exterminii in terra: sed potius ut parvo nostro studio mutarentur in grandia amoris sui pignora, in usuram mortalium contra futurorum morborum saevitiam. In illis nempe latitat subsidium, quod benigniora et familiariora simplicia recusant alias. Ad majores et heroicos modentium usus venena tam horrida servantur.* Conf. ejusdem *Demens Idea* §. II. Et MELCHIOR FRICCIUS, Medicus Vlmensis, in tractatu *de virtute venenorum Medica* per species singulas satis superque id ipsum demonstravit. Ut taceam, plantas venenatas quibusdam animalibus in nutritionem cedere, aliosque praestare usus in commodum hominum, quos forsitan non omnes novimus. *Neque enim in hoc mundo, si qua nobis difficilia intellectu videntur, et incomprehensibilia ingenio nostro, temerario quodam debemus condemnare judicio, ut creaturam serpentium venenatique alicujus animantis: quippe homines, qua ratione singula quaeque sint facta, intelligere et scire non possumus: ut loquitur D. AMBROSIVS de Paradiso cap. 2.* Tandem commemoranda est hic D. JOHANNIS LVDOVICI HANNEMANNI sententia, quam in *Miscellaneous Naturae Curiosorum Decur. II. Ann. V. Obser. v. 116. pag. 231.* exposuit. Postquam enim ex PETRI JOHANNIS FABRI *Hydrograph. Spagyr. cap. 11.* fontis, Son, mentionem fecerat, cujus scaturigo parva, napello circumdata, animalibus cunctis, quae ex eo bibunt fonte, lethalis est, et quidem intra parvum ac brevissimum tempus, putat, quemadmodum bufo bursa veneni magnetica, scilicet terrestri, et aranea veneni aërei est, ita napellum multum inde ad se trahere veneni, ejusque spirituositatem coagulando, et in sui ipsius corpus figendo impedire, quo minus forte sit scaturiginis venenum; tandemque concludit, si Deus solum ex terra animalia

venenata et plantas venenatas tolleret, nemo hominum vivere quidem posset ad momentum temporis. Cui sententiae eo lubentius subscribo, quo consentientem magis habeo ATHANASIVM KIRCHERVm, qui in *Mundo subterraneo Lib. IX. sect. I. cap. 2.* haec habet verba: Cum universa naturae inferioris oeconomia in perpetua generationis corruptionisque vicissitudine consistat, generationem vero corruptio, corruptionem necessario putredo sequatur; putredo autem calore fermentata, ne otiosa sit, semper vivum aliquid producere attentet, hinc factum est, ut, quod putredini inest malignum, et venenosa qualitate imbutum, id in se naturali veluti magnetismo quodam derivet, atque hoc pacto putredinosum corpus, ex quo nascitur, a sua malignitate liberet, quod nisi fieret, universa telluris substantia hac veneni qualitate infecta, dum continuo propagatur, ingentia et irreparabilia damna naturae inferret; ne vero aut plantae aut animalia, venenosa jam qualitate imbuta, halitu virulento terram denuo inficerent, ea plerumque in aliorum animalium cibum destinavit, unde venenosa qualitas paulatim dissipata consumptaque in nutrimentum animalium quorundam innoxium vertitur.

Sed quo abripior? In hanc de venenis materiam immerfus vix mihi evitare posse censuram illorum videor, qui a Medici munere alienum ducunt, venena tractare. Sententiam enim suam hi ut robovent, provocant ad *Jusjurandum Hippocratis*, in quo sanxit; se neque venena propinaturum, nec consequenter alios docturum esse hujusmodi mistionem; allegant legem apud PLATONEM *de Leg. Lib. II.* juxta quam venenarii secundum Iureconsultos capite puniendi sunt, praesertim si Medici fuerint; suumque faciunt *SANTIS DE ARDOYNIS in opere de Venenis* monitum, venenosa scilicet taceri debere ab omnibus intellectum habentibus. Ita quidem est, quod contra has leges et monita ista quidam parum prudentiae adhibuerint, qui vel veneficia vendiderunt, talibusque nefandis artibus homines e medio

fustulerunt, quam ob causam Medicos Roma pulsos tradit
PLINIVS *Hist. Nat. Lib. XXIX. cap. I.* vel qui in scriptis, ubi
 venenorum mentio facienda fuerat, modum exposuerunt, quo
 illa in hominis perniciem sint paranda. Tales fuerunt **OR-**
PHEVS, Theologus cognominatus, **HORVS MENDESIVS** Iu-
 nior, **HELIODORVS** Acheniensis, **ARATVS**, et alii, qui ob id
 a **GALENO** *Lib. II. cap. 7. de Antidotis* merito reprehendun-
 tur. Ad hanc classẽ etiam **IOHANNES BAPTISTA POR-**
TA, in *Magia Naturali*, **HIERONYMVVS CARDANVS** *de*
Subtilitate Lib. XVIII. nefandas intoxicandi artes docentes,
THEOPHRASTVS ERESIVS, qui *Lib. IX. de Histor. plantar.*
 modum inculcavit, quo Chii populi cicutam parabant, ut cito
 interimeret, et **IOHANNES PONZETTIVS**, qui in *Lib. I. de Vene-*
nis enchiresin tradidit, qua vinum ex vite venenosum produceretur,
 pertinent. Haereo, an et **PLATONEM** huc referam, qui in calce
Phaedonis, dum mortem Socratis narrat, rationem insimul
 docuit, qua usi sunt satellites, ut cicuta suum mox adipiscere-
 tur effectum. Cum enim haec et similia in proximi commo-
 dum haud vergant, sed occasionem beneficium posteris praebere
 queant, merito pius **IOHANNIS WEICKHARDI VALVASO-**
zelus etiam atque etiam commendandus venit, qui, postquam
 falsus erat, se Anno 1669. ab erudito quodam Mahumedano,
ALI HAISA, edoctum fuisse modum, venena praeparandi, quae
 tam occulta vi ac lento passu corpus humanum subruant, ut ad
 integrum etiam annum eorum effectus pro lubitu scilicet propi-
 nantis retardetur, in cuius insuper arbitrio positum sit, circa
 quod praecise tempus mors insequi debeat, sic ut vix tridui aut
 bidui spatio operatio fallat, haud ullo antidoto eluenda, ani-
 mitus optat, ne perniciosum hoc et diabolicum artificium in hu-
 mani generis perniciem unquam divulgetur. Eam etiam ob
 causam quidam, qui juxta **GALENVM** in *Lib. de Purg. Med.*
 herbam attrahentem sanguinem repererat, oculis velatis ad sup-
 plicium ductus est, ne in itinere aliquem doceret eam, humano
 generi adeo nocivam. Verum genuini Medici et quibus pietas
 curae

curae cordique est, alio modo venenattractant, aliosque docent. *Est enim et barum* (deleteriarum) *stirpium notitia juxta REMBERTI DODONAEI, in Stirpium historia pemptad. III. libr. IV. praefat. effatum Medicis non minus necessaria, quam aliarum, ut videlicet ipsas, uti SCRIBONIUS LARGVS ait, de vitent, et ne per ignorantiam aliquam assumant. Vel etiam, si quando necessitas incidat, ut iis utantur, id cum matura deliberatione, summo cum delectu, et adhibitis propriis fraenis efficiant.* Hinc Ethicos imitantur, qui vicia depingunt, non ut aliis eadem commendent, sed dissuadeant, et debita iisdem opponant remedia, fraenaque injiciant; et in venenatorum varias species earundemque indolem inquirunt, non ut veneficis arma praebeant, sed ut omnibus et singulis antidotum opponant, et simul aliquam cavendi rationem ostendant. Tantum igitur abest, ut id agentes Medici vituperio excipiantur, quod sibi factum conqueritur AMBROSIUS PARAEVS *cap. I. de venenis*, ut omni potius modo a quovis excusentur. Qui enim venena contemnit, loquitur CHRISTIANVS LANGIVS *Patholog. animat. p. 593. ac temere horret, is ignorat, quantus inibi thesaurus lateat sepultus, et quam profunda sit Dei sapientia, rerum virtutes tam sollicitè tegens, ac protegens. Sane haud fugax est illud poëtarum sigmentum, quo amoenissimos Hesperidum hortos, mala aurea confertim proferentes, per vigilem custodire draconem tradiderunt; hoc ipso enim nihil aliud digito velut commonstrare intendunt, quam quod sub rebus et obstaculis virulentissimis, vitaeque nostrae crudeliter insidiantibus, recondita sint pretiosissima naturae dona, et maximae omnino dotes.*

Atque haec scripseram, ut praefationis loco apponerentur Libro curiosissimo, quem sub manibus habebat vir clarissimus, Dominus Doctor Sigismundus Schmiederus, sed en acerba eum et inopinata morte extinctum esse, mox referebatur. Cujus obitum ut deploremus, aetas ejus vegeta, cruditio haud proletaria, ingenium uber, vividum, igneum, judicium acre, profundum, penetrans, memoria tam diffusa, animus nullis defatigatio-

gationibus, nullis unquam laboribus delassatus aut fractus, exacta in omni doctrina soliditas, sagax in observando solertia, in inveniendis componendisque rebus mira accuratio, in agendo dexteritas, prudentia, integritas incredibilis, svadet, imo jubet. Tam triste igitur nobis tanti collegae desiderium cum relictum sit, non possum, quin hac occasione ad posteritatis memoriam et praeclaræ imitationis exemplum natales et vitam SCHMIEDERI nostri recenseam.

Natus est Leobaci, vulgo *Edwenhahn* / pago in Misnia sito et ad dioecesin Cygnensem pertinente, MDCLXXXV. die XXIV. Novembris, honestissimis qua paternum, qua maternum genus stirpibus oriundus. FRIEDERICVS SCHMIEDERVS Pater fuit, Philosophiae Magister, et Pastor dicti loci, quem dein cum Langenhensdorff, pago itidem in Misnia sito, commutavit, Pastor ibidem pariter constitutus. Mater MARIA ELISABETHA, ut eximiae pietatis, ita omnis matronalis virtutis singulare exemplar praebuit, Domini HEINRICI JVNGHAN-SII, Pastoris quondam Misnensis cujusdam pagi, Constappel dicti, Pastoris filia, natu maxima. Poterat pio tali stemmate oriundus majorum imaginibus ad probitatem SCHMIEDERVS noster excitari; neque etiam nos dubitare patris pariter ac matris dexteritas sinit, quin ab ipsis pene incunabulis filio suo recta institutione, saluberrimis monitis, vita ipsa ad praeclaræ virtutis rectique cultum praeciverint. Prima, ut per baptismum Ecclesiae Christianae infereretur, proxima, ut sinceræ pietatis et honestatis principia mature imbiberet, paulatimque majoribus praepararetur, illis cura fuit. Et quidem cito etiam a tenella aetate nobilioris ingenii igniculi in eo emicuerunt, ut ad summa aliquando enisurum spem eximiam Pater conciperet. Quo majori sollicitudine educationi ejus cum ipse incubuit, tum idoneis praeceptoribus, et initio quidem privatim erudiendum dedit; hinc Crimmitium eum, et biennio post in Gymnasium Cygnense misit. Quibus in locis admirabantur omnes in adolescente et vim ingenii, et industriam incredibilem, studiorum specimina multi-

multiplicia et insignia, orationes, carmina, Latine, Graece eleganter et polite elaborata; tantumque ille igneo in studia impetu et ardore profecit, ut dignus judicaretur, qui decimo octavo aetatis anno Academiam peteret; Rectori igitur, Domino M. GEORGIO ANDREAE VINHOLD valedicens literas ab eo commendatitias recepit, quae praeter alia encomia sequentia continebant verba: " Et fuit saepe, cum ipse nova specimina praeter ea, quae tam publice quam privatim laudabiliter dedit, non " iustus, non instructus, sed sua inflammatus alacritate, et quia " totus libenter in fermento esse consuevit, oculis nostris expo- " sivit, laudisque materiam praeripuit potius, quam oblatam ar- " ripuit; id quod vel avidissimo Magistro satis esse debebat. " Tali cum tamque ignita, ut ita loquar, natura pollens SCHMIE- " DERVS, quid mirum, si votis nostris exacte responderit? " Lipsiam itaque se anno MDCCIV. Mense Majo contulit, et a Rectore, Domino CHRISTOPHORO PFAVTZIO, civium Academicorum numero se adscribi curavit; hinc totum Philosophiae se sobriae atque eclecticae, imprimis autem arti Apollinae, ad quam a teneris ungviculis stimulum apud se senserat, consecravit, BOHNII, RIVINI, PAVLI, SCHACHERI, aliorumque auditor sedulus, permultisque sectionibus tam publicis, quam privatis in nosocomio meo sub ductu interfuit, ipseque manum his saepe admovit. Anno insequente publicum eruditionis suae specimen editurus prima vice sub praesidio Domini D. SCHACHERI disputationem physiologicam de Deglutione habuit. Anno MDCCVI. industriae atque virtutis praemium affectans primam in Philurea nostra lauream consecutus est, qua condecoratus diebus ejusdem anni canicularibus more recepto theses quasdam Philosophicas defendit, Lectionesque de Visu ejusque requisitis Superiorum jussu publice praelegit. Anno vero sequente praeside Domino D. JONANNE CHRISTIANO LEHMANNO, Physices Professore publico, dissertationem de Balsamo Peruviano nigro publice defendit. Sed et ipse ut manum admoveat, consultum ducens, in anti-
 pathiae

pathiae phaenomena inquisivit, eaque ad suas causas vocavit; quam disputationem historico - physico - philologicam anno MDCCVII. die XIV. Januarii sub praesidio Domini M. FRIEDERICI MENTZ, Facultatis Philosophicae Adfessoris habuit. Ad quod thema excutiendum occasionem ei propria suppeditavit experientia. Adeo enim caseum et butyrum abhorrebat, naturae jussu, ut, si ad tantillum eorum deglutiendum cogebatur, sibi in syncopen incidendum fuerit, cum sanitatis dispendio non levi. Haud multo post IX. scilicet Februarii dignitate Magisteriali ornatus XVI. ejusdem primum in Medicina honorem, Baccalaureatus scilicet gradum, assumsit. Anno MDCCIX. dissertationem historico - physico - mathematico - moralem de Astrologia judiciaria Philosopho Christiano indigna conscripsit et die XVII. Aprilis praesidendo publice defendit. Sed et Musas Salanas salutare in animum iuduxerat SCHMIEDERVS, ad eas igitur mense maio dicti anni properavit, Rectore Domino D. JOHANNE PHILIPPO SLEVOGIO, quem Botanica docentem, ut et Dominum D. GEORGIVM WOLFGANGVM WEDELIVM, praxin, materiam et politiam medicam explicantem, non sine fructu audivit, variisque sectionibus interfuit privatis. Anno in hac Academia transacto Lipsiam reversus, postquam Gratosissimae Facultati Medicae in consuetis examinibus suos profectus in arte salutari sufficienter probaverat, publice lectiones pro Licentia, quas vocant, de Oculorum vitiis habuit, suamque inauguralem disputationem de Superstitiosa verborum cura Christiano et dogmatico Medico indigna elaboravit, et anno MDCCX. moderante Domino D. CHRISTIANO LVDOVICO WELSCHIO, Facultatis Medicae Adfessore, publico examini subjecit. Quas binas posteriores dissertationes prolixius deducere, et sub tractatum forma luci publicae exponere constituerat secum, si vitam concesserit Altissimus. Summam haec SCHMIEDERI industriam, quamdiu studiis in Academiis vacavit, licet abunde testentur, igneum tamen ejus ardorem plura majoraque discendi, atque tempori imprimis parcendi sedulita-

tem ex eo pariter colligere licet, quod siue Sirius arderet, siue Mercurius negotiaretur, atque Apollini Lipsiae inducias concederet, otiosus nunquam esse potuerit, sed ut haec studiorum interstitia in suum converteret usum, itinera modo per Saxoniam superiorem inferioremque, modo per Thuringiam vel Misniam, aut Variscorum regionem instituerit, variaque curiosa, bibliothecas, montes, metallorum et carbonum fossilium fodinas, plantas &c. perlustraverit, sibi que varia annotaverit. Collegerat quinimo sibi nonnulla curiosa, ex regno minerali, et vegetabili, quorum priora sibi ab homine quodam levi subdole ablata dolebat. Annis ita Academicis absolutis mense Octobri anni MDCCX. Offitium se contulit Noster, praxin exerciturus medicam, postquam die XXVI. Junii mater ipsius e vivis excesserat, quemadmodum et optimi patris jacturam, insequentis anni die XII. Julii passam deplorare cogebatur. Quoniam autem docti in pretio non adeo magno apud vulgus habentur, nisi Doctoris titulo simul superbiant, ut hunc sibi compararet, differre amplius noluit SCHMIEDERVS, quem eo promptius etiam a Graciosissima Facultate Medica, quae Lipsiae floret, anno MDCCXIV. die XXIX. Martii est consecutus, quo magis huic de ejus capacitate constabat. Sed et vitae sociam quaerere consulum duxit, quam etiam invenit in Viri, et dignitate et doctrina et pietate venerabilis, Domini JOHANNIS DAVIDIS SCHWERTNERI, S. S. Theologiae Doctoris et Superintendententis Pirnensis filia unica, et virgine lectissima, ingenio omnibusque virtutibus ad summam laudem ornatissima, nunc vidua, mariti funere gravissime consternata. Peractis igitur cum eadem die XXIX. Maji anni MDCCXIV. nuptiis Pirnam se contulit SCHMIEDERVS, quem tamen locum post beatam analysin venerandi sui soceri cum Lommatio paulo ante nativitatis Christi ferias anno MDCCXV. commutavit. Concordi nexu, quamquam per tempus non adeo longum, indivulsa conjuges

Append. Cent. VII. & VIII.

g g

copula,

copula, mutua eaque constanti caritate conjunctos tenuit, perpetuumque marito inter labores levamen et adminiculum assiduam, fomentumque uxor optima, rei familiaris curatrix sedula, virique amantissima praebuit. Nec minori foecunditatis laude conjugium floruisse, nisi Deo vinculum hoc dissolvere placuisset. Progenuit tamen filium, DAVIDEM FRIDERICUM SIGISMUNDUM, et filiam DOROTHEAM FRIEDERICAM SIGISMUNDAM, utrosque tamen liberos in tenella aetate mors praematura, illum Pirnae, hanc Lommatii, abripuit.

Constat interim, quanta in Praxi SCHMIEDERI dexteritas, quanta in medendo felicitas fuerit, et quam late per ditio- nes adjacentes fama illius et celebritas penetraverit. Quando ab aegris otium sibi concessum videbat, curiosa vel legebat, vel meditabatur, vel scribebat, vel observabat, vel experimenta faciebat, ita ut nullam diem sine linea transire permitteret; hinc factum est, ut anno MDCCXIII. d. 13. Aprilis in Illustre Leopoldino-Carolinum Collegium fuerit adoptatus, Sabinique nomine ornatus; imo si divina eum clementia paucas adhuc septimanas inter vivos esse jussisset, in Regiam pariter Borussicam Societatem fuisset receptus. Cum eruditissimis viris perpetuum ei intercessit literarum commercium. Loquuntur ejus industriam et capacitatem tot scripta atque observationes, hinc inde typis expressae. De Aqua Lommacensi tractatus diaeteticus inter Manuscripta ejus adhuc asservatur, ut et scriptum de Appetitu agonizantium. Anno MDCCXIV. edidit Epistolam idioma Germanico conscriptam sub titulo: SINCERI PHILALETHAE, Academiae Naturae Curiosorum Socii, unvor greiflich Sentiment von dem elenden Zustande unterschiedener Kinder und erwachsener Personen in Annaberg. Anno MDCCXV. Schediasma Epistolicum divulgavit sub nomine ALETHOPHILI SINCERI de scarabaeis criticis et hypercriticis,

seu

feu de Criticis malevolis, petulantibus atque vanis cum scarabazis comparatis, ob quoda Domino Sauzet in Belgio laceffitus, sed a Domino CHRISTIANO ANTONIO RICHTERO, Philosophiae et Medicinae cultore, in Epistola ad Amicum de censura Belgica mascule defensus est. Ut Imperiali Collegio Naturae Curiosorum NVNQVAM se OTIOSVM probaret, varias eisdem transmisit observationes rariores atque curiosas. Talismodi legitur in Ephemeridum centuria III. obs. LXXVI. de Hippocratis purgatione morali, obs. LXXVII. de Sapientiae morbo PLINII, Hist. Nat. lib. VII. cap. L. obs. LXXIIX. de dicto Hippocratis: ὁ Ἰητρὸς Φιλόσοφος ἰσθθεος; obs. LXXIX. de feminis regressu ad massam sanguineam; obs. LXXX. de sulphure cum pluvia aestivo interdum tempore decedente putatitio; obs. LXXXI. de aphonia periodica; obs. LXXXII. de tussi ex acrimonia ceruminis aurium oborta et curata; obs. LXXXIII. de tussis diurnae ex testium tumore solutione; obs. LXXXIV. de spasmo insolito frequenti, successive in motus convulsivos et vehementes insultus epilepticos degenerante, tandemque mortem aegrotanti adferente; in centuria IV. obs. CLV. de pyris florentibus et rosis duplicibus, triplicibusque; obs. CLVI. de stupenda et detestanda puellae cujusdam salacitate; obs. CLVII. de filamentis meteoricis, tempore vernali et autumnali volitantibus, vulgo divae virginis, Germ. Jungfer Garn/ Sommer; obs. CLXI. de calculo ingentia muliere excluso. In Cent. VII. Obs. VI. de Flexione atque divisione tempestatum fulgurantium, vulgo von denen Wetterscheidungen.

Quin et observationibus suis curiosis locupletavit Miscellanea Lipsiensia ad incrementum rei litterariae edita; in quibus reperire licet observationem I. de herba et morbo solstitiali ad PLAVTI *Pseudol. Act. I. scen. I. v. 36. 37.* observ. XXXV. de scientiae herbarum antiquitate, jucunditate, praestantia atque utilitate; observ. LXXIX. de equo fictili locum HIPPOCRATIS

Lib. IV. epidem. edit. Foëssian. corruptum pristinae lectioni restituentem; observ. LXXX, de vera herbae verbenae denominatione germanica; et observ. CIII. de clavis fecalinis. Quamquam autem SCHMIEDERVS libris novis ad Acta Eruditorum, quae Lipsiae colliguntur, recensendis manum non admoverit, volupe tamen ipsi fuit, iisdem subinde observationes suas communicare. Praeter eam enim, quam de seminis regressu ad massam sanguineam Ephemeridibus Naturae Curiosorum insertam diximus, et in *Actis Eruditorum supplement. Tom. V. sect. IX. pag. 408.* iisdem legimus verbis, transmisit observationem de nube arborea, tempestatis mutationem certo indicante, vid. *supplem. Tom. VI. pag. 154.* de duplici phaenomeno lunari die XXIV. Maji observato, vid. *ann. MDCCXIV. Mense septembris pag. 427.* de polypo oesophagi vermiformi rarissimo, a nimio pulveris sternutatorii hispanici usu excitato, vid. *ann. MDCCXV. mense Octobri, pag. 456.* quem uberius explanatum paulo ante obitum publici juris fecit. Quid vero in eclipsi solis, quae anno MDCCXV. die III. Maji accidit, Pirnae observaverit, in iisdem *Actis anno MDCCXVI. mense Januario pag. 18.* docetur. Sub manibus habuit SCHMIEDERVS noster curiosissimum tractatum de plantis venenatis, cui ut majus accederet decus atque ornamentum, multos impendit sumptus pro emblematicis atque plantarum iconibus delineandis. Mens quippe ipsi erat, accuratius quam hactenus factum fuit, agere 1.) de aconico, 2.) de bangué, 3.) de cicuta, 4.) de cicutaria, 5.) de colchico, 6.) de corona imperiali, 7.) de datura, 8.) de erica baccifera, 9.) de gramine Norvegico ossifrago, 10.) de hyoscyamo, 11.) de Kerzereh, 12.) de napello, 13.) de ranunculo, 14.) de ran, 15.) de solano furioso, 16.) de taxo, 17.) de tagete seu flore Africano, et 18.) de baccis piscatoriis, vulgo cocculi di Levante dictis. Non autem est, ut modum inculem, quo singulas has plantarum venenatarum species pertractare volue-

voluerit, dum ipse in observatione laudata XXXV. Miscellaneorum Lipsiensium eum abunde exposuerit, in qua simul Medicos et Botanicos rogavit, ut laborem suum colligendo adjuvarent. Nec defuerunt, illustri potissimum Naturae Curiosorum Academiae adscripti, qui suam ei operam ad elegantissimum hoc opus perficiendum non denegarunt, sed hinc inde collectas observationes medico-botanico-chymicas prompte transmiserunt, nec, me, quicquid exigua librorum meorum collectaneorumque supellex suppeditavit, lubentissime communicasse, diffiteor. Sed fuerunt etiam, qui, quatenus non adeo exile prudentiae pariter ac eruditionis talentum sibi concreditum gloriantur, auxiliatrices ei manus ad opus hoc absolvendum commodare, detrectarunt, causam allegantes, se circa ea solum occupari malle, quae divini Numinis gloriam promovere, proximoque et imprimis aegrotis aliquod adferre commodum possint. Quasi vero ejusmodi labor eundem sibi non praefixum habeat scopum. Non sine animi angore, fateor, has SCHMIEDERVS sermones excipiebat, cui vero solatii loco reponebam, quae habet HIERONYMVS MERCVRIALIS, *de Morbis venenosis et venenis Lib. I. cap. 3. De natura autem, dicentis, venenorum singulis cognita si Medicus tractet, minime rem aut injustam, aut inhoneſtam faciet, quia, cum sint a Deo et natura creata, vires et naturas ipsorum docere, haud inconueniens est, eo maxime, quia ad salutem hominis pertinet; ut hujusmodi natura cognoscatur, quo possit caueri.* Verum inter vivos tamdiu superesse noluit divinum Numen SCHMIEDERVM, donec elegans atque sumptuosum hoc scriptum ad umbilicum duxerit. Superest igitur, ut de beato illius exitu aliqua commemoremus. Multa enim verba facere de amore, quo erga Deum ferebatur, et de comitate et dexteritate, qua proximum suum nullo non tempore fuit amplexatus, nunc non attinet. Illius enim testes adsunt Praecones verbi divini, quibuscum de dubiis Sacrae Scripturae

locis sermōnes caedere, fontes veteris et novi foederis probe intelligenti summa fuit voluptas. Hanc vero loquuntur, quibuscunque cum Beato SCHMIEDERO amicitiae pignus intercesserat. Cum circa finem anni praeterlapsi MDCCXVII. iter aliquod animi gratia institueret, contingebat, ut ob objectum aliquod certum, cum alias vanae superstitioni nunquam fuisset addictus, viresque imaginationis optime moderari nosset, horrore graviter percuteretur, unde ab eo redux die V. Octobris vehementem per totum corpus passus fuerit pruritus, quem die sequenti purpura excipiebat rubra. Quemadmodum autem nulla calamitas sola, ita ab hospite suo, Boeotici ingenii homine saevis dictis protelatus aeger malignitatem ob animi affectum auctam observavit, ob quam propriis non amplius confusus viribus, die VIII. Octobris Dominum D. FRANZIVM, Practicum Olsitiensem, ad se accersi curavit. Quanquam vero efficacissima malo opponerentur praesidia, hoc tamen docta plus valebat arte, et purpuram albam, non quidem in pectore, sed abdomine, in conspectum dabat cum magnis luteis vesiculis interstinctam. Sicque placida morte inter adstantium preces atque suspiria die XV. Octobris dimidia post meridiem hora obdormivit, decem mensibus cum tribus septimanis ultra trigessimum primum aetatis annum transactis. Exuviis terrae matris gremio die XVII. Octobris illatis, iuxta funebria die XIV. Novembris celebrata sunt. Piis Beati Viri manibus parentaturi describimus:

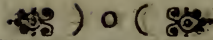

Eheu!
 dum
 Externorum
 Venenorum naturam indagat
 Solertissimus Medicus,
SIGISMVNDVS SCHMIEDERVVS,

Internorum
 Insidias non minus metuendas
 esse
 suo exemplo
 discit atque docet.
 Corpus
 malignis morbi spiculis tentatum,
 Animam
 contagio connato infectam
 advertit.

Vtrumque venenum
 aggreditur,
 sed dispari eventu.
 Venenosis Morbonae Insultibus
 cedit,
 et in victimam
 concedit
 Corpus alias fragile;
 Non esse in Medico, ut semper relevetur aeger,
 gnarus.

Pecca.

Peccati rabiem connati
Antidotis praemunitus
eludit.

Fides et Meritum

CHRISTI,

Virulenti serpentis Domitoris,

qui

morti venenum,

inferno pestis,

factus,

Alexipharmaca fuerit,

Quibusvis medicaminibus longe nobiliora.

His instructus

de peccati cruciatibus,

de mundi illecebris,

de satanae stratagematibus

triumphat

SCHMIEDER VS.

INDEX

Rerum et Observationum in Centuria VII. et VIII. contentarum.

A.

<i>Abortus cum mola.</i>	217
<i>Abscessus cerebri defuncti anatome.</i>	84
<i>Abscessus lumbaris.</i>	286
<i>Acidularum Vberkingensium historia.</i>	103
<i>Acriviola nomen, genus et species.</i>	164. seq. App.
<i>folia an Peltata.</i>	168. App.
<i>flore pleno.</i>	p. 175. App.
<i>peruviana foliis quinquefidis</i>	p. 178. App.
<i>Acyonium Britannicum.</i>	App. 153
<i>Alvi obstructio gravis curata.</i>	47
<i>Amaurosis, glaucoma et cataracta in uno oculo observata.</i>	174
<i>Apoplectici anatome.</i>	App. 78
<i>Aquae sulphureae laurovienses.</i>	49
<i>Zeisenhusanae usus.</i>	116
<i>Araliastrum novum plantae genus cum speciebus.</i>	p. 189 seq. App.
<i>Arena conchifera Moguntina.</i>	426
<i>Aristolochiae rotundae vis arthritica.</i>	424

<i>Arthritis haemorrhoidalis.</i>	100
<i>Atreta.</i>	89
<i>Aurantia praegnantia.</i>	App. 93
<i>Aurum anatinum.</i>	330

B.

<i>Balsamum Carpathicum.</i>	4
<i>Baroscopii stationes supremae et inferiorum fimae.</i>	App. 71
<i>Bilis putrida.</i>	281
<i>ex Bufone deglutito urinae suppressio.</i>	422

C.

<i>Cachexia laborantis virginis anatome.</i>	213
<i>Calculi remedium.</i>	40
<i>Calculus vesicae magnus.</i>	269
<i>in sue.</i>	21
<i>Cancer uteri externus.</i>	371
<i>Canceri exulcerati labii externi curatio.</i>	361

INDEX.

<p><i>Cangorum lapidum collectio.</i> 417 <i>palingenesia.</i> 35 <i>Capparum vices supplet acriviola.</i> p. 184. App. <i>Cardialgia hirudinosa.</i> 59 <i>Caries ossis bregmatis et temporum.</i> 284. <i>Caro boum lue infectorum innoxie</i> <i>comesta.</i> 264 <i>Cassia.</i> 273 <i>Catheteris insignis usus.</i> 286 <i>Cerassifoliorum usus.</i> 275 <i>Cerebri abscessus.</i> App. 79 <i>Cerebro carens foetus.</i> 120 <i>Citationis in vallem Iosaphat consi-</i> <i>deratio physica.</i> 181 <i>Citrium pomum prægnans.</i> App. 90 <i>Clavus a musca meatui auditorio in-</i> <i>haerente.</i> 278 <i>Cochlearum testarum usus in calculo.</i> 80 <i>Cochleae vivæ per alvum ejectæ.</i> 184 <i>Coecitas subitanea ex usu mercurii</i> <i>dulcis.</i> 420 <i>Colicus dolor purgatione sanatus.</i> 405 <i>Contagia boum in homines transeun-</i> <i>tia.</i> 319 <i>Contusio verticis et thoracis gravis-</i> <i>sima.</i> 300 <i>Convulsivi motus post puerperium.</i> 215 <i>Convulsions et febrilis affectus pro-</i> <i>teiformis.</i> 436 <i>Conyza major flore pleno.</i> 254 <i>Cor duplex.</i> 264 <i>Cordis auriculæ dextræ dilatatio.</i> App. 79</p>	<p><i>Coruscationes boreales.</i> 153 <i>Curationes vernaes.</i> App. 150 <p style="text-align: center;"><i>D.</i></p> <i>Δασυ' asper umite an hirsutum deno-</i> <i>tet.</i> p. 465 <i>Declutisio impedita singularis.</i> 125 <i>Declutitionis impeditæ cura.</i> 410 <i>Delirium dubium.</i> 321 <i>Delirium melancholicum grave.</i> 122 <i>Dentitionis difficilis consecrarii mo-</i> <i>tus spatici.</i> 357 <p style="text-align: center;"><i>E.</i></p> <i>Echrasmata cutis sanguinea.</i> 328 <i>Empyema per clysterem fortem cu-</i> <i>ratum.</i> 163 <i> sectione curatum.</i> 446 <i> funestum.</i> 199 <i>Epilepsia letalis ex fissura ossis frontis.</i> 299 <i>Epilepticæ anatome.</i> App. 23 <i>Epulis a pilæ mollioris jactu.</i> 220 <i>Equi currentis impetus mirandus.</i> 221, 222 <i>Excrefcentia carnea intestinali refe-</i> <i>rens.</i> 279 <p style="text-align: center;"><i>F.</i></p> <i>Febris tertianæ singularis typus.</i> 82 <i> quintana.</i> 308 <i> octana et sextana.</i> 265 <i> petechialis tumore critico.</i> <i> cervicis soluta.</i> 42 <i>Febres</i></p>
--	---

INDEX.

<i>Febres malignae & petechiales cu-</i>	305
<i>randi methodus.</i>	141
<i>Ferri historia, et Nix.</i>	App. 25
<i>Fila meteorica.</i>	83
<i>Fistula lachrymalis sanata.</i>	376
<i>Flores proliferi.</i>	App. 87
<i>Foecunditas nimia sibi ipsi exitiosa,</i>	259
<i>Foetus ex utero ulcerato extractus;</i>	46
<i>oculometris monstrosi ana-</i>	72
<i>tome.</i>	72
<i>foramen ovale diu patu-</i>	129
<i>lum.</i>	129
<i>Fractura ossis frontis a jactu minimi</i>	218
<i>filicis.</i>	218
<i>vertebrae lumbaris letalis</i>	223
<i>223</i>	223
<i>Fulgurantium tempestatum flexio</i>	14
<i>atque divisio.</i>	14
<i>Fulminis magna vis.</i>	App. 13
<i>Fungus pedis letifer ex levi contu-</i>	229
<i>sione.</i>	229
<i>G.</i>	
<i>Gemellorum partus.</i>	88
<i>Gen-Seng Canadensis. p.187. App.</i>	314
<i>Glandulae thyroideae etc. nova et ac-</i>	365
<i>curata delineatio.</i>	365
<i>Glossopetrae quid sint?</i>	3
<i>Grandines verminosi.</i>	7
<i>Gravida nunquam menstruata.</i>	177
<i>177</i>	177
<i>Gustus et olfactus singularis laesio.</i>	38
<i>38</i>	38
<i>Gutta serena ex capitis scabie retro-</i>	303
<i>pulsa.</i>	303
<i>H.</i>	
<i>Haemoptysis vera absque tussi,</i>	305
<i>diuturna ac pertinax.</i>	323
<i>Haemorrhagia ex ano.</i>	178
<i>in faucibus.</i>	93, 178
<i>uteri letalis puellae</i>	92
<i>sexennis.</i>	92
<i>Haemorrhoides caecae,</i>	256
<i>in puero sexen-</i>	307
<i>ni.</i>	307
<i>Haetica a scirrhotitate pylori et pan-</i>	207
<i>creatis.</i>	207
<i>Hemicrania chronica curata.</i>	71
<i>Hernia abscissa omenti particula cu-</i>	172
<i>rata.</i>	172
<i>monstrosae magnitudinis.</i>	307
<i>singularis in femore. App.</i>	14
<i>14</i>	14
<i>Herniae carnosae imprudens sectio</i>	48
<i>in senē.</i>	48
<i>umbilicalis cura sympathet-</i>	94
<i>tica.</i>	94
<i>Hirudinum historia.</i>	338
<i>deglutitorum cura.</i>	60
<i>Humorum in tumoribus anadrome.</i>	314
<i>314</i>	314
<i>Hydrargyri in aqua coctio etc.</i>	30
<i>30</i>	30
<i>Hydrophobici pueri casus.</i>	101
<i>Hydrophobia contagiosa.</i>	App. 5
<i>Hydrep ovarii.</i>	167
<i>pulmonum cognitu diffici-</i>	405
<i>lis.</i>	405
<i>Hydrope saccato defunctae anatome.</i>	44
<i>44</i>	44
<i>Hydropicorum anatome.</i>	86, 231
<i>86, 231</i>	86, 231
<i>Hymenis descriptio.</i>	379
<i>379</i>	379
<i>h h 2</i>	Hyper-

INDEX.

<i>Hypercatharsis periculosa.</i>	216, 306	<i>Menses octogenariae,</i>	93
I.		ex dorso fluentes,	206
<i>Falapae magna dosis puerperae exhibita.</i>	22	post duas septimanas ordinarie revertentes,	311
<i>Idiosyncrasia mira.</i>	83	<i>Milchio purulenta largissima curata.</i>	326
<i>Ileum discissum et extra abdomen dependens.</i>	42	<i>Mineralium medicamentorum operatio per irradiationem.</i>	28
<i>Ilei a vermibus perforati cura,</i>	263	<i>Millepedibus similes urinae vermes.</i>	P. 472
facculi.	331	in <i>Morbillis V. S.</i> utiliter celebrata.	430
<i>Inedia notabilis.</i>	81	<i>Morbus incongruus.</i>	82
<i>Intestini recti excrecentia magna ablata.</i>	373	N.	
L.		<i>Nephritis curata.</i>	93
<i>Labiolum crustae periodicae curatae</i>	411	<i>Ninazin Canadensis.</i>	187, App.
<i>Lachrymae sanguineae,</i>	266	<i>Nix rubra.</i>	App. 6
<i>Lapathum orientale.</i>	10	O.	
<i>Lapidum cancrorum collectionis Historia.</i>	417	<i>Oculi humoris aquei situs.</i>	381
<i>Lapis quadra Sinensis.</i>	385	<i>Onagrae radix.</i>	275
<i>Laricineri majoris anatome.</i>	334	<i>Orobanche hypopytis flore puniceo.</i>	255
<i>Lien permagnus.</i>	24, 215	<i>Orthopnoeae curatio singularis.</i>	310
in ventriculo delitescens.	App. 120	<i>Ossium crepitatio in gravida.</i>	421
<i>Lienes duo.</i>	80	<i>Ossa sesamoidea.</i>	49
<i>Linum catharticum.</i>	336	<i>Ossium pubis articulatio mollis et laxa.</i>	91
<i>Liquitaja Brasiliiana.</i>	149	<i>Ossiculum diu in gula detentum.</i>	17
<i>Lithontripticum cingulum.</i>	348	<i>Ostreae viridiusculae Anglicae.</i>	450
<i>Lotii Musca.</i>	474	<i>Ostrearum notabilia.</i>	451
M.		<i>Ovarii steatoma botryoidea.</i>	141
<i>Marchetti Alex. anatome.</i>	App. 76	<i>Ovulum in tuba Fallopiana humana inventum.</i>	25
<i>Martis usus in ictero.</i>	292	P.	
<i>Maslach Turcarum.</i>	135	<i>Palingenesia herbarum etc.</i>	31
<i>Maxillae fractura.</i>	12	<i>Papiliones singulares.</i>	347
<i>Melancholica veneficam se imaginans.</i>	184	<i>Paracentesis abdominis frustra instituta.</i>	113
<i>Melancholiae uterinae causa feralis.</i>	255		Paro-

INDEX.

<p><i>Parotidis tumor oedematoso - scirrhosus.</i> 302</p> <p><i>Perinaei ruptura curata.</i> 90</p> <p><i>Pernionum cura.</i> 195</p> <p><i>Pes sponte deciduus.</i> 226</p> <p><i>Pestis origo ex Maslach frequenter comesto.</i> 131</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>cura.</i> 138</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>per incisionem bubonum anteriorum intumescenciam curanda.</i> 170</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Viennensis etc.</i> App. 12</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>bovina.</i> App. 5.</p> <p><i>Philones Medici quot. 203. seqq. App.</i></p> <p><i>Phrenitis ab utero.</i> 23</p> <p><i>Phthiriasis cordis Plinii Valeriani.</i> 233. seqq.</p> <p><i>Phthifis succo Plantaginis etc. curata.</i> 25</p> <p><i>Phthifcorum anatome.</i> 201. 431</p> <p><i>Plantae venenatae ante lapsum an extiterint.</i> p. 211. App.</p> <p><i>Pici majoris nigri anatome.</i> 335</p> <p><i>Pinus Carpathica etc.</i> 7</p> <p><i>Pis - Vliege vid. Lotii musca.</i></p> <p><i>Plenropneumonia per diarrhaeam soluta.</i> 337.</p> <p><i>Plutarchi Ξηγίδιον δασύδ.</i> p. 465</p> <p><i>Podagra non podagra.</i> 261</p> <p><i>Pollicis duplicis in manu cura.</i> 77</p> <p><i>Potatores insignes sibimet Medici.</i> 202</p>	<p style="text-align: center;">S.</p>	<p><i>Salivatio mira.</i> 313</p> <p><i>Sanguis ex poris cutis exsudans.</i> 419</p> <p style="text-align: right;">et App. 7.</p> <p><i>Scabies humida vermicularis.</i> 49</p> <p><i>Scarabaeus farinaceus.</i> 468</p> <p><i>Schmiedermanum Elogium,</i> p. 229. App.</p> <p><i>Scirrhus pylorus etc.</i> 281</p> <p><i>Scrophulariae aquaticae virtus traumatica.</i> 145</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Brasiliana.</i> 149</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Malabarica, etc.</i> 150</p> <p><i>Serpentum coronae.</i> 1.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>oculi.</i> 3.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>antrum Romanum,</i> App. 129</p> <p><i>Serpentes petrefacti.</i> 2</p> <p><i>Sirenes munus et costae.</i> 412</p> <p><i>Spasmodicus singularis morbus.</i> 37</p> <p><i>Spasmus periodicus musculorum cervicis.</i> 67</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>prænunciator arthritidis.</i> 297</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>venaesectione curatus.</i> 94</p> <p><i>Steatoma in cavitate pectoris.</i> 85</p> <p><i>Stellae marinae petrefactae.</i> 334</p> <p><i>Stomachi percussio letalis.</i> 266</p> <p><i>Stranguria et inflammatio sphincteris vesicae ex haemorrhoidibus coecis.</i> 161</p> <p><i>Syringae coeruleae ligni analysis chimica.</i> 211</p>
<p style="font-size: 1.2em;">R.</p>	<p style="font-size: 1.2em;">T.</p>	
<p><i>Ragerianum elogium.</i> App. 191</p> <p><i>Renis ulcere affecti anatome.</i> 285</p> <p><i>Ribes Arabum.</i> 8</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>nigrum.</i> 274</p> <p><i>Rosa prolifera.</i> App. 83</p>	<p><i>Taeniae polyposae loco vermium per urinam excretæ.</i> p. 468</p> <p><i>Terroris noxa in cura salivatoria.</i> 95</p> <p><i>Tetragonolobi siliquæ.</i> 276</p> <p><i>Thee Romanum.</i> 39</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Roseum.</i> 424</p>	<p>h h 3 Origi-</p>

INDEX.

<i>Engidion dæon</i> Plutarchi.	P. 465	<i>Vesicæ</i> ruptura letalis.	79
<i>Thermoscopium</i> vegetabile.	423	excreſcentia.	309
<i>Tumor</i> hepatis cyſtico-ichoroſus etc.	433	<i>Veficatoriorum</i> uſus in variolis.	429
inſtar epulidis curatus.	446	<i>Viſcera</i> extra abdomen pendula.	App. 117
<i>Tumoris</i> oſſium cura.	350	<i>Viti</i> infecta infecta.	App. 8
<i>Tympanites</i> uterina in gravida letalis.	47	<i>Vitri</i> fruſtum diu inter oſſa metacar-	
V.		pi deliteſcens.	204
<i>Variolarum</i> curatio.	430	<i>Vitrioli</i> ſpiritus antepileptici præpa-	
<i>Variolæ</i> cum petechiis et diarrhoea.	336	ratio.	186
cum puſtulis miliariis.	311	viſ ſalivatoriæ.	424
<i>Variolas</i> confluentes excipientis fe-		<i>Vitrorum</i> planorum uſus <i>Aſtronomi-</i>	
bris curatio.	353	cus.	457
<i>Vegetabilia</i> prolifera.	App. 83	<i>Vomitus</i> variorum infectorum a fa-	
<i>Venæ</i> azygos ſingularis diſtributio.	369	ſcino.	64
<i>Venenorum</i> examen. 212. ſeqq. App.		<i>Vomitus</i> rejeſta.	290
<i>Venenatæ</i> plantæ an ante lapſum ex-		<i>Vomitiorum</i> uſus in peſte.	139
titerint. p. 211. ſeq. App.		<i>Vrinæ</i> vermium hiſtoria et examen.	p. 467. ſeqq.
<i>Ventriculus</i> enormis magnitudinis.	384	<i>Vrina</i> per umbilici funiculum ſtil-	
<i>Vermium</i> mira foecunditas.	317	lans.	307
<i>Vrinæ</i> hiſtoria et metamorphoſis	467. ſeqq.	<i>Vteri</i> verus prolapſus an detur.	459
<i>Vertebrarum</i> dorſi diſlocatio letalis.	196	<i>Vteri</i> vaginae prolapſus.	372
		rugoſæ prolapſus uteri prola-	
		pſum mentiens.	450
		<i>Vulnus</i> naſi profundum ſanatum.	448
		<i>Vulnus</i> ſubito letale.	119

